

អ្នកស្រាវជ្រាវ អេង សុត

សមាជិកនៃគណកម្មការ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង វប្បធម៌

ឯកសារ
បរិយាប្បនសខ្មែរ

ភាគទី ១-៧

ក្រោយមកទទួលបានបង្គំ ខ្ញុំបានកំរកបានសាស្ត្រា , សៀវភៅ និងក្រាំងដៃស្បៀងច្រើនរយក្នុងរយៈពេលនោះបានច្រើនឆ្នាំ ច្រើនក្បាលជារាជានិមិត្ត សាស្ត្រាវត្ថុក៏ចង់ត្រឡា ឆ្លងស្រុកក៏ចង់ត្រឡា ឆ្លងស្រុកក៏ចង់ត្រឡា ឆ្លងស្រុកក៏ចង់ត្រឡា (កសិករ) ១ សាស្ត្រាវត្ថុត្រូវបាន ក្នុងស្រុកចរន្តនេះខ្ញុំក៏ចង់ដឹង សាស្ត្រាវត្ថុត្រូវបាន ត្រូវបានក្នុងចុងចុងក្នុងស្រុកនេះ សាស្ត្រាវត្ថុដែលមានច្រើននៅក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យនៅក្រុងភ្នំពេញនេះ១០ សៀវភៅរបស់សាក្សី លោកចាញ់ត្រីដៃ ជាបិសាមិត្តលោកគ្រូ សិស្ស ។ ប៉ុន្តែបណ្ណាសាស្ត្រាទាំងនេះនោះ សាស្ត្រាវត្ថុក៏មានចិញ្ចាញ់ចាប់ចាប់ដឹង , សាស្ត្រាវត្ថុ បានតែខាងលើ ចាត់ខាងក្រោម សាស្ត្រាវត្ថុខ្មែរក៏មានតែក្នុងនេះ ខ្លះគ្រប់នោះមិនហ៊ានហ៊ាន យ៉ាងនេះសាស្ត្រាវត្ថុនោះក៏មិន សេចក្តីខុសឆ្គងចង់ ។ សូមប្រមូលបានយ៉ាងនេះហើយ ទទួលបានបង្គំ ខ្ញុំបានក៏មានតែមិត្តមួយ ចង់សៀវភៅនោះឱ្យខ្ញុំ ជាតិខ្លួនបានយ៉ាងដឹង ហើយក៏ចង់បញ្ចូលក្នុងសៀវភៅនៃមួយ បង្រៀននិងដាក់ឈ្មោះ ថាព្រះរាជបណ្ណាល័យ គ្រឹះស្ថាន ព្រះរាជបណ្ណាល័យសាស្ត្រាវត្ថុត្រូវបានដែលបានសម្របចំ ។ ប៉ុន្តែដោយមានមិត្តជាច្រើននាក់មានឈ្មោះ ម៉ាតា ជាម្ចាស់ បណ្ណាវត្ថុ គឺ មី គី ជាដើម បានឱ្យយោបល់ថា ឈ្មោះសៀវភៅដែលទទួលបានបង្គំ ខ្ញុំបាន បង្រៀននិងដាក់ឈ្មោះនេះ ជាដើម បានជោគជ័យក្នុងការផ្សាយទានតែលឿន ពីព្រោះសៀវភៅដែលមានឈ្មោះថាព្រះរាជបណ្ណាល័យ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ក្នុងមិត្តភាពត្រូវបានទៅហើយ ដូច្នេះហើយអ្នកគាត់បានដាក់ជាមិនមានសៀវភៅនេះ ទាល់តែឈ្មោះ ឆ្មោះសិក្សាស្រាវជ្រាវ នោះ ក៏ដូចជាសៀវភៅនោះដែរ ។

យោបល់របស់មិត្តទាំងនេះ បានត្រឹមត្រូវក៏ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបានឱ្យមិត្តឃើញថាត្រូវមែន ទើបទទួលបានបង្គំខ្ញុំបាន មិត្តឈ្មោះមួយរៀង ឱ្យផ្នែកពិភពលោក ហើយឱ្យត្រូវតាមសាច់រឿង ដែលមានចិញ្ចាញ់ចាប់ចាប់ចាប់ចាប់ ពីការស្តង់ដារមុន មធ្យមសិក្សាជាការ សេដ្ឋកិច្ចបាត់ ដែលមានបំណាប់បំណាប់ក្នុងផែនដីថា ឈ្មោះក៏ដឹងរៀងរាល់បានចម្លងច្បាស់ពីឯកសារផ្សេងៗ ផង ។ ឈ្មោះសិក្សាស្រាវជ្រាវនោះ ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបានក៏សម្រេចឱ្យឈ្មោះសៀវភៅនោះថា ឯកសារមហាបុរសវិបុល ។

- ឯកសារមហាបុរសវិបុល នេះ ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបាន បានតែក្នុងចុងចុងក្នុងសម័យគឺ :
- ១ . សម័យខ្មែរអង្គរ និង ក្នុងសម័យអង្គរ ,
- ២ . សម័យក្រោយអង្គរ ,
- ៣ . សម័យខ្មែរឡាវ ។

ពីព្រោះសម័យទីមួយនោះ ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបានមិនបានបោះផ្សាយទេ ព្រោះរឿងក្នុងសម័យនោះ ត្រូវតែស្វែងរក ដោយរឿងព្រេង ។ សម័យទីពីរ ក៏ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបានមិនបានបោះផ្សាយដែរព្រោះជាសម័យដែលអ្នកផងនិងអ្នកចាប់ចាប់ចាប់ ចង់សម័យ មិនដែលបានផ្សាយមកហើយ នោះមានរឿងពីព្រះហើយផ្នែកផង ក៏ក៏មានជាប់រឿងព្រេងរបស់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ខ្លះដែរ ប៉ុន្តែបើនិយាយការគោរពទៅទៀត ទទួលបានបង្គំខ្ញុំបានឆ្លាតអ្នករាងមើលមិនយល់ទើបបានដាក់ជាមិត្តមិត្តមិត្តនេះ ។

តទៅនេះ សូមជូនអ្នកអាន ឯសាស្ត្រាវត្ថុផ្សេងៗដូចតទៅនេះ ។

អារម្ភកថា សាស្ត្រាវត្ថុក៏ចង់ត្រឡា

ព្រះបុព្វសករាជ ២៤៤៣ គ្រិស្តសករាជ ១៩០១ មហាសករាជ ១៨៧៣ , បុព្វសករាជ ១២៦៣ ថ្ងៃពុធ ១១ កើត ខែអាយុ ឆ្នាំជូតទោស័ក ត្រូវបានបង្កើតចេញ ០៩ មករា ឆ្នាំ១៩០១ លោកសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតិ សេរីរង្ស៊ីរាជ សម្តេច ឧបនាយក វិទ្យាស្ថានស៊ីឃុនដូច្នេះដើមឈ្មោះគឺ អាជ្ញាធររាជ ក្នុងនៃនិងព្រះបាទសម្តេច ព្រះនរោត្តមបរមរាមោទវរ្ម័នទី៧ ក្នុងថ្ងៃនោះលោកសម្តេចជូនដំណឹងជាមួយ មានមហាវិថី ព្រះបុព្វសករាជ ព្រះបុព្វសករាជ យើងបានប្រតិបត្តិ

ជាដៃកាកាយសិទ្ធិពិតមែន ទើបទ្រង់ព្រះបង្គាប់ឱ្យក្រុមជាងយកដៃកនោះទៅដៃធ្វើជាដៃតែងមួយ ហើយទ្រង់ប្រគល់ឱ្យ ពញាជីយកទៅដៃនោះរក្សាទុកការត្រួតកំទុកជាដំណើរការល្អ ។ ដល់តែដៃនោះសន្មតហៅថា ដៃតែងជីយ ។

ព.ស ១៥៣៩ ព.ស ៩៩៩ ម.ស ៩១៧ ឧ.ស ៣៥៧ ឆ្នាំមមែ សុប្បត្តិ ព្រះបរមបពិត្រព្រះសេនាភក្ត ទ្រង់មាន ព្រះជន្មវស្សា ៥៩ ឆ្នាំ ទ្រង់សិរីរាជសម្បត្តិបាន ៤៦ ឆ្នាំ ។ ពញាជីយ មានជន្មាញ់ជាង ៤៥០ ឆ្នាំ ពញាសួស មានជន្មាញ់ ៣៥០ ឆ្នាំ ។ ក្រាងនោះព្រះបរមបពិត្រ អក្ខរាវត្ថវ ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យសង្ស័យថា ពញាជីយ ពញាសួសនោះហៅត្រួតកំ សម្រាប់តែទុកជាដង្វាយទេ ឬមួយគាត់លបរំលងកំឡិះគន្លងដែរ ។ លុះទ្រង់ព្រះតម្រិះដូច្នេះហើយ វេលាយប់ស្ងាត់ទ្រង់កំ ត្រាស់ហៅ មន្ត្រីក្រុមសិទ្ធិព្រះអង្គប្រតិបត្តិ ប្រតិបត្តិទាំងឡាយទ្រង់ព្រះនិទានអនុប្បត្តិ (អនុប្បត្តិ-សេនាបតិ, សេនាបតិ) ថ្វាយទ្រង់ គង់តម្រង់ទៅទំកាយត្រួតកំ ។ ដល់ហើយស្តេចទុះទាកព្រះនិទាន លបទៅដល់គុម្ពោធមួយដែលនៅជាកណ្តាលចំការ ។ ទ្រង់គង់ ចាំមើលពញាជីយ និងពញាសួសក្រែងមានពូជលបលក់ត្រួតកំនោះដែរឬទេ ។ ក្នុងភាគីនោះពញាជីយ កំពុងមើល មហោស្រពដូចប្រព្រឹត្តិ ជួនជាក្រឡេកទៅឃើញមនុស្សចូលទៅក្នុងចំការរបស់គាត់ គាត់កំពុងដៃតែងជីយនោះតម្រង់ទៅរក មនុស្សដែលកំពុងលបនោះ ដោយពុំបានដឹងថាមនុស្សនោះព្រះមហាក្សត្រនោះ ។

ខណៈនោះ ដៃតែងជីយក៏ត្រូវចំនើនព្រះបរមបពិត្រពញាសួសឱ្យទ្រង់ព្រះសូតតទៅជើងបិទ្កកក្នុងចំការនោះទៅ ហេតុ នេះហើយបានជាបិទ្កកនោះឈ្មោះហៅថា " បិទ្កកទាកស្តេច " រៀបមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ លុះប្រឹក្សាឡើង សេនាបតិ មន្ត្រី ទាំងពួងបានព្យាយាមដឹងនេះហើយ ក៏នាំគ្នាទៅលើកព្រះបរមសពដាក់ក្នុងព្រះកោដ្ឋ យកទៅដាក់ល់ទុកធ្វើបុណ្យតាមប្រវេណី ។ បន្ទាប់មកសេនាបតិមន្ត្រីទាំងពួងជំនុំគ្នាថា ព្រះសិរីរាជក្សមារដែលជាព្រះរាជបុត្រទៃព្រះបាទសេនាភក្តនោះនេះ ក៏ទ្រង់ក្លាយ ព្រះជន្មនៅឯកស្រុកស្រាវ មុនសម្តេចព្រះបិតាទៅហើយ . ឥឡូវនេះព្រះអង្គគ្មានព្រះរាជបុត្រនិងថ្វាយសោយរាជ្យប្រញូរវង្ស បានទេ ។ លុះជំនុំរំលែងគ្នាទៅ មន្ត្រីទាំងពួងយល់ឃើញថាពញាជីយ . ពញាសួសទាំងពីរនាក់នេះ អាចកំរំដៃ ហើយអាច របស់គាត់នោះក៏មុតក្រែងលបលើសអាវុធរបស់ជនទាំងពួង ។ ពួងពង្សរបស់គាត់ក៏ជាប់ក្នុងព្រះរាជត្រកូលផងដែរ ។ មិនតែ ប៉ុណ្ណោះសោត បណ្តាស្រីស្រ្តីទាំងឡាយក៏ស្រឡាញ់គាត់បាននាំគ្នាមកពិស្រុកជិត ស្រុកឆ្ងាយសុំចុះចូលគាត់ជាទីគ្រូឈឺញថា គួរតែលើងអញ្ជើញគាត់ឱ្យឡើងសោយរាជ្យទៅ ។ លុះគិតប្រមាញ់ដូច្នេះហើយ ក៏នាំគ្នារៀបក្សួន—ដែលសម្រាប់ហែព្រះ មហាក្សត្រនោះទៅអញ្ជើញ ពញាជីយ ពញាសួសឱ្យមកសោយរាជ្យជាតំណប្រញូរវង្ស ។ ព្រះអង្គទាំងពីរព្រះអង្គ ប្រកែកមិន ច្រាមទទួលរាជសម្បត្តិ ជាស្តេច និងជាឧបរាជសាមន្តទេ ព្រោះទ្រង់ស្គាល់ស្និទ្ធប័ក្សក្នុង និង ឆែងមហោស្រពទាំងឡាយ ។

ខណៈនោះ មន្ត្រីទាំងឡាយដឹងព្រះរាជហឫទ័យហើយ ក៏ប្រកបទូលអង្វរទៅសូមឱ្យតែព្រះអង្គច្រាមទទួលសោយរាជ្យ ចុះ ខ្លួនទាំងអស់គ្នាមិនប្រដាប់ស្បែកមហោស្រពទាំងបីគ្នាឆ្ងាយទៅទុកក្នុងព្រះឥរាស ទ្រង់លេងថ្វាយរាជវត្ថុជាដំណើរព្រះ កាយ ។ ព្រះអង្គទាំងពីរព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ក៏ទទួលសេចក្តីអញ្ជើញរបស់សេនាបតិ មន្ត្រីទាំងនោះ ។ សេនាបតិ មន្ត្រីទាំងនោះអញ្ជើញសម្តេចពញាជីយឱ្យត្រង់រាជ្យ (ទទួលរក្សាជាបណ្តោះអាសន្នសិន ទ្រង់ដល់ថ្ងៃអភិសេក) ជាស្តេច និង អញ្ជើញពញាសួសឱ្យត្រង់រាជ្យជាឧបរាជ ហើយក៏អញ្ជើញស្តេចត្រាស់ចុះព្រះនិទាននាហែព្រះទាំងក្សួនហែ ចូលស្ថិតនៅ ក្នុងព្រះមហាធរ ។ បីឆ្នាំក្រោយមកមើលធ្វើពិធីរាជានិសេកតាមទំនៀម ។

លុះបានសោយរាជ្យហើយ (បានឡើងជាប្រព្រឹត្តិ ត្រង់រាជពេជ្រទីហើយ) ព្រះបរមរាជានិរាជអង្គជីយ ទ្រង់ឱ្យ យកដៃតែងជីយនោះទៅដាក់ជាមួយនិងគ្រឿងព្រះបញ្ចស្សេត្រ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យក្រុមមហោស្រពគ្នាសម្លឹងមើលឱ្យ អ្នកស្រុកមើលជាទីកំសាន្ត ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសាងប្រាសាទសួរត្រីតម្កល់ យោធន៍មួយ បិទពូជមួយ គ្រប់គ្នាធនា សម្រាប់ចតព្រៃប្រង ។ អស់វាស្រ្តប្រុសស្រី សុខសប្បាយ ឡើងផ្កាផ្កាដោយបុណ្យបានមើលព្រះអង្គពន់ប្រមាណណាស់ ។

សេនាបតីមន្ត្រីក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង ហើយព្រះអង្គមានបញ្ជាឲ្យមានព្រះជន្មវែងវែកវែងបំផុតដែលជនជាតិក្នុងដីនោះ ក៏ ក្រោយម្ខាងបង្អី ទូលត្រូវបានគេបានព្រះរាជបញ្ជាឲ្យថា : បើមានអង្គបញ្ជីការងារ ឆ្លងឆ្លងក្នុងការងារនេះឱ្យបានថា : " ជីយហោង សុស្តិហោង " ដើម្បីឱ្យបានសេចក្តីសុខ និងអាយុយូធិស្ឋយវែងថ្លៃព្រះអង្គ ។ ព្រះបរមបពិត្រយល់ថា : ការសុំនេះជាប្រយោជន៍ដល់រាស្ត្រ ប្រជាបរិស្ថានព្រះអង្គផង ហើយជាកិត្តិយសដល់ព្រះអង្គឡើងថ្កុលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ហើយ បានជាក្នុងបុព្វការងារនេះឡើយសព្វថ្ងៃនេះ ជនទាំងឡាយនៃអង្គព្រះបរមរាជវាំងនោះថា : ជីយហោង សុស្តិហោង រៀបរយ ដោយបង្អី ។

ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់បិតាដើម្បីព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ៣ ឆ្នាំ ។ ក្នុងឆ្នាំ ៥ សិរិទ្ធិស័ក ព.ស ១៥៤២ ព.ស ៩៩៨ ម.ស ៩២១ ព.ស ៣៦០ គឺឆ្នាំដែលព្រះបរមរាជ្យ ព្រះអង្គទ្រង់ពិធីត្រៀមតាមក្បួនត្រៃកុមិ ត្រៃភេទ ត្រៃយុគ ត្រៃតា (ត្រៃកុមិ , ត្រៃភេទ ឬ ត្រៃយុគ , ត្រៃយុគ ឬ ត្រៃតា) ឬ ត្រៃតាធុតទាំង ៤ នេះថា ធម្មាភិក្ខុ ខែសាសនាប្រាសាទ () ទៅលើព្រះ ក្បួនត្រៀមបុណ្យទាំងនោះ ជាបុណ្យប្រសើរណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ បង្គាប់ឱ្យប្រតិបត្តិ តាមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ដូច្នេះហើយទ្រង់ព្រះបាទព្រះបរមរាជ្យបានពិធីក្បួន ត្រៀមរស់ ពីចាត់ទុក ២១ ព្រះអង្គ ព្រះសិរិទ្ធិស័ក ព្រះក្បួនសិរិទ្ធិស័ក (ព្រះបាទសម្រាស់ ដាក់ទឹកជ្រូក) ព្រះក្បួន សិរិទ្ធិស័ក និងបុណ្យទាំង ៨ ដាក់ ។ ទ្រង់ត្រាស់សួរក្រុមរាជបណ្ឌិតព្រះបរមរាជ្យអំពីកាលដែលចាត់បង់ទៅនេះសព្វប្រការ ។ ក្រុមព្រះរាជបណ្ឌិត ព្រះបរមរាជ្យក៏ប្រាប់បង្អីទូលតា របស់ពិសេសទាំងនោះបានក្នុងការដែលសាវ និង ស្រូវ យកទៅ ស្រុកលាវ ស្រុកសៀម គឺក្នុងពេលដែលមកបើកព្រះឧទ្យាន ។ ហេតុនេះហើយបានជាអង្គរាយធានាដូច្នេះ ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ ព្រះសន្យាបើកហើយ ទ្រង់តូចព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ។ ទ្រង់ត្រាស់ថា : អញបានមកសោយរាជ្យព្រះបរមរាជ្យនេះមិនបាន បរិបូណ៌ដោយគ្រឿងបញ្ចេញក្រហម និងព្រះរាជប្រាសាទ ។

របស់ពិសេសទាំងឡាយ អង្គរាយធានាដូច្នេះហើយ បានជាផែនដីឡូត៍ តូចទាបមកទាំងនៃពិធីផែនដី ស្លេចនៃនាង ស្លេចពាសរៀងមកដល់ព្រះបាទសោយរាជ្យព្រះអង្គនោះ ។ ព្រះអង្គបង្គាប់ព្រះក្បួនយល់ប្រទេសរាជ្យដែល ធ្លាប់ទ្រង់ស្លាប់បង្គាប់ ហើយប្រទេសរាជ្យទាំងនោះបែរជាប្រព្រឹត្ត បែកចេញអស់ជាច្រើន ។ ឥឡូវដល់មកផែនដីអង្គរធ្វើឲ្យ របស់ទាំងនោះក៏នៅតែទុកខាង ហើយព្រះឧទ្យានក៏ទុកម្ខាងទុកម្ខាងប្រមាណណាស់ និងបានគិតការសង្គ្រោះបើកទៅទីនោះស្រួល ទាំងនោះ ក៏មិនយូរទ្រង់ព្រះបាទព្រះបរមរាជ្យ ព្រះអង្គក៏ទ្រង់ព្រះក៏ឡើងសោយរាជ្យប្រមាណណាស់ ។

ក្នុងឆ្នាំកុរុជកស័ក ព.ស ១៥៤៣ ព.ស ៩៩៩ ម.ស ៩២១ ព.ស ៣៦១ នោះព្រះបរមរាជ្យ បរមបពិត្រទ្រង់ ត្រាស់ប្រឹក្សា និងសម្តេចព្រះសុក្កាធិបតី ។ សម័យពីបុរាណ គឺ សម័យដែលព្រះសង្ឃមិនទាន់មានធន ជាមហាធិការ ជា ធម្មបទនោះព្រះសុក្កាធិបតី ជាស្តេចនៃសង្ឃតែមួយព្រះអង្គបុណ្យក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទាំងមូល) និង សម្តេចរាជាក្សត្រ ទាំង ៧ អង្គហើយ និងអង្គមហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រីក្រុមព្រះរាជបណ្ឌិត ទាំងនោះព្រះបាទព្រះបរមរាជ្យបានសម្តេចអង្គបញ្ជីព្រះបរមរាជ្យ មកសម្តេចមន្ត្រីទ្រាធិការទ្រង់បានទុកបង្កើត ប្រទេសកម្ពុជាឱ្យមានទុក្ខខ្វះខាត ៧ ឆ្នាំ សម្តេចព្រះរាជប្រាសាទ ៧ ឆ្នាំ មានមន្ត្រី ៧ ឆ្នាំ ព្រះបាទព្រះបរមរាជ្យ ឱ្យជួយទុកបង្កើតព្រះមហាក្សត្រ ។ ដូច្នេះ ព្រះមហាក្សត្រ ក្នុងសម័យនោះ ក៏ទ្រង់ប្រកបដូចព្រះក្រីក្រដ៏ក្រីក្រសម័យស្តេចនៃមហាសេនាបតី ។ ដល់មកផែនដី ព្រះបាទសុរិយោ ទ្រង់បានទាំងព្រះត្រៃបិដក ព្រះកែវមរកត ជាបរិបូណ៌សេស ព្រះមហាក្សត្រ ។ ព្រះឧទ្យានក៏ពេញ ឡើងក្នុងពេលនោះ ។ ក្នុងមកឡើង ៥ ផែនដីបុរាណក៏ដល់ព្រះបាទសោយរាជ្យប្រទេសកម្ពុជាសម័យស្តេច ៥ ប្រការគឺ : ព្រះកែវមរកតមួយ ព្រះត្រៃបិដកជាមួយព្រះឧទ្យានមួយ គ្រឿងព្រះបញ្ចេញក្រហម ២១ មុខជាសិរិទ្ធិស័កព្រះឧទ្យាន ព្រះរាជ

ត្រូវបុរោហិតទាំង ៧ នាក់សម្រាប់ប្រក់ព្រំព្រះនគរជម្រុះឧទ្យាទម្ងន់ សង្កេតព្រះឥន្ទ្រនារាយណ៍ហោរាជាវិញ ជាត្រឡប់
 ព្រះនគរមួយ ។ កាលបើរបស់ទាំងអស់នោះវិទានអន្តរាយអស់ទៅហើយ តើព្រះករុណាឱងព្រះបរមរាជវង្សាឱ្យអង្គរ
 មហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រីទាំងឡាយយល់ថាដូចម្តេច ? ចំណែកឯញោមវិញ ក្នុងពេលមានព្រះបន្ទូល ជាមួយនឹងព្រះសង្ឃ
 ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរក្នុងសម័យបុរាណទ្រង់ហៅព្រះអង្គនោះថា " ញោម " មិន ហៅថាខ្ញុំព្រះករុណាដូចសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ
 ញោមយល់ថា : អំពីព្រះកែវមរកតនេះ យើងនឹងរកកែវមរកតឯណាមកតាងជាដំណាងព្រះអង្គពុំបានទេ ព្រោះកែវមរកតនេះ
 មានតែបីព្រះអង្គ ជាសម្រាប់ស្តេចចូលរួមត្រ ។ កែវមរកតឯទៀតក្នុងខ្នាតយក្សក៏រក្សាមាំមួនណាស់ ។ ដូច្នេះញោមយល់ថា
 យើងត្រូវយកសិទ្ធិ ទឹកដប់ , មាស , សំណ , លង់ហិល , ស្ពាន , ទង់បញ្ចូ យ៉ាងឆ្មារស្មុំមកវាយពង្រាយវាយជាដាច់មុខ
 ហើយឱ្យជាងពិធីសាង តំណាងព្រះអង្គឡើងកុំឱ្យខុសនឹងព្រះនគរតែប៉ុណ្ណោះ ។ អំពីព្រះត្រៃបិតកនោះញោមយល់ថា
 ជាបស់ក្រពើតែម្តងហើយ តែដូចជាសាយតិបដ្ឋនព្រោះកាលព្រះចៅក្រុងស្រីអរិយធម៌ ដំណើរមកព្រះត្រៃបិតកទៅនៅ
 ព្រះចៅក្រុងចម្ប៉ាណា បានលាក់ព្រះត្រៃបិតកក្នុង ៥ ប៉េក្នុងមួយមុខ បើយើងឱ្យព្រះរាជទូតទៅស្វាគមន៍ទទួលដោយ
 ព្រះរាជមេត្រី យើងនឹងបានព្រះត្រៃបិតកជាប្រាកដ ។ ញោមយល់ថាព្រះចៅក្រុងចម្ប៉ាណា ទ្រង់មុខជំពូកលើសទាល់ទេ
 អំពីព្រៀងបង្ហាញត្រ គឺព្រះក្នុងសិទ្ធិ ១ និងទៅរូប ២១ មុខដែលបាននោះញោមយល់ថាដើរត្រូវឡើយ សិទ្ធិជា ១២ មុខ
 ហើយសាងជាតំណាងព្រះអង្គឡើងវិញ ។

អំពីបុរោហិតទាំង ៧ នាក់ ដែលនឹងអនុវត្តហើយទាំងព្រះឥន្ទ្រនារាយណ៍ហោរាទៅពោរណាសិទ្ធិនោះ ញោមយល់
 ថា កាលដែលបីព្រះធរនរបស់ព្រះនារាយណ៍ ព្រះអង្គជ្រើសរើសក្រុមបុរោហិតនោះទៅតាំងជាព្រំដែនមួយក្រុម ជាព្រហ្មតា
 មួយក្រុម ដូច្នេះក្នុងដែនដីញោមនេះត្រូវរើសក្នុង ព្រំដែន , (ព្រំដែន-បុរោហិត អ្នករក្សាព្រះខ័ន) ហូតាវ
 (ហូតាវ-អ្នកទាក់ដី ឬ អ្នករក្សាដីដែលទាស់ទុំជាត្របូជាដើមតិដើររស់ឬដីក្នុងពួកមួយ) មកតាំងជាព្រះរាជបុរោ
 ហិតឡើងវិញដែរ ។ អំពីក្រុមត្រឡប់សម្រាប់បុរោហិត នឹងហើយប្រមូលដាក់សំដៅទៅអស់នោះ ក៏ក្រុមទាំងអស់នោះ
 នៅមានក្នុងព្រះករុណាទាំង ៧ ព្រះអង្គជាច្រើនដែរ ថាបើព្រះករុណាយល់ដូចញោមហើយ ញោមនឹងឱ្យសេនាបតីទាត់បង្រៀ
 ឱ្យចេញទៅយកកូនចេតុ , ព្រំដែន , ហូតាវ នោះឱ្យគ្រប់ចំនួនទាំង ៧ នាក់ មកប្រគេនព្រះករុណាគ្រប់ព្រះអង្គឱ្យតាំងបង្គោល
 បង្រៀមឱ្យបានស្អាត រួចឱ្យបូស និងឱ្យកាត់ត្រួតជាបុរោហិតរក្សាព្រះនាងព្រះបញ្ចេត្រតទៅ ។

ទណៈនោះ សង្កេតព្រះសុត្តន្តបិដក ព្រះរាជាគណនាឧទ្យក្រម និងសេនាបតី តូច ខ្ញុំរាជការទាំងប៉ុន្មានសរសើរ
 ព្រះចិត្តបរិហារពង្សប្រមាណ ថ្វាយព្រះរាជនិងក្រាបបង្គំជូនថា : ទ្រង់ព្រះចិត្តនោះត្រូវណាស់ ថាទ្រង់នឹងមានព្រះកិត្តិយស
 ខ្ពស់ប្រសើរតទៅមុខជាងថ្ងៃឆ្ងាយទៅ ។

ព្រះបរមបតីត្រ កាលព្រះអង្គពិនិត្យឃើញថាអង្គប្រជុំដ៏ធំយល់ព្រមល្អហើយ ក៏ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់គ្រប់មុខរាជ
 ទ្វីឱ្យបានសម្រេចតាមព្រះឱ្យនោះ ។ បន្ទាប់មកព្រះអង្គសង្ឃឹមព្រះសូមមន្ត្រីគ្រប់ចំណែកក៏បានទាត់ការបានសម្រេចត្រ
 ទាំង ៥ ប្រការតាមព្រះរាជបញ្ជាឥតមានមោឃៈមែឡើយ ។ ហេតុនេះហើយទើបបានជារបស់ទាំង ៥ ប្រការនេះកើតមា
 ឡើងវិញ ។

ព្រះអង្គដឹង ស្តេចទ្រង់ទសពិធរាជទ័ព ប្រសើរណាស់ , អាណាប្រជានុរាស្ត្រក្នុងព្រះនគរបានសុខក្សេមក្សាន្តតែមាន
 សឹកសង្រ្គឹមឡើយ ។

ក្នុងឆ្នាំរកាឆ្នាស័ក ព.ស ១៥៧៦ ព.ស ១០៣២ ម.ស ៩៩៤ ច.ស ៣៩៤ អ្នកព្រះម្ចាស់ បុណ្យតិ សង្កេតព្រះរា
 បុត្រាមួយព្រះអង្គថ្វាយព្រះនាមថា ព្រះសិរីរតន៍ ។

ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះបាទនរោត្តម ឬ ព្រះបាទត្រសក់ថ្លែង ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យប្រោសប្រណិព្រ័យ រាជបុត្រលាស់ ។ លុះដល់ព្រះបុត្រា បានព្រះជន្ម ១៧ វស្សាព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចសោយរាជ្យបាន ៥០ ឆ្នាំ ស្តេចទ្រង់ប្រញូន រោគជាទម្ងន់ ។ ខណៈនោះ ស្តេចត្រាស់ហៅសម្តេចព្រះមហាឧបរាជឱ្យយាងទៅជិតទីប ទ្រង់ព្រះបណ្តាំថា រាជសម្បត្តិទេវ ត្រូវប្តូរទ្រង់តទៅ ។ បើប្តូរអស់បុណ្យទៅវេលាលាស់ប្តូរត្រង់រាជសម្បត្តិទេវទៅទៅ សិរីរតន៍ ជាក្មួយបានសោយរាជ្យតទៅ ។ ប្រការមួយទៀតអំពីក្សត្រម្រាស់ក្នុងន័យសំរាប់ព្រះសង្ឃ និង សង្ឃាប្រចាំទេវ និង បាតុបុរោហិតនោះ ចូរប្តូរត្រង់ ក្រាឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ តែបើប្តូរទ្រុឌប្រហែសបណ្តោយឱ្យឃ្លៀងឃ្លាតហើយ ព្រះរាជាណាចក្រ មុខជារៀងសុខក្សេម ក្សាន្តឡើយ ។

ទ្រង់ព្រះបណ្តាំទ្រង់ប្តូរចូលហើយ ព្រះបរមបពិត្រក៏ទ្រង់សុគតនៅក្នុងឆ្នាំវិចិត្រស័ក ព.ស ១៤៩២ គ.ស ១០៤៨ ម.ស ៩៧០ ច.ស ៤១០ ក្នុងព្រះជន្មឈ្មោះ ៥០០ ឆ្នាំ (បើថា ៥០៣ ឆ្នាំ ទើបត្រូវជាង) ។

វេលានោះ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ព្រះរាជបុត្រា សេនាបតីមន្ត្រីគ្រប់ក្រសួងលើកព្រះបរមសពតម្កល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋ ហើយនាំមុនសព្វមុខមន្ត្រី អញ្ជើញសាម្តេចព្រះមហាឧបរាជព្រះស្វាមី ឱ្យឡើងសោយរាជសម្បត្តិក្នុងព្រះរជ្ជតាមក ។

(ព្រះរាជវង្សាវតារភាគ ២ ដែលដកលំអិតក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យលេខ ក៨៣- ទំព័រ ៦៨ សំដែងថាព្រះបាទ ត្រសក់ថ្លែងបានឡើងសោយរាជ្យនៅ ព.ស ១៤៧៤ គ.ស ១២៩០ ម.ស ១២១២ ច.ស ៦៥២ វ្រៃ ១១ កើត ខែផល្គុន រោង ៩ ព្រឹក ឆ្នាំ ខាល រោងកក្កដាព្រះជន្មឈ្មោះ ៧០ ឆ្នាំ លុះព្រះអង្គសោយរាជ្យសម្បត្តិបាន ៥១ ឆ្នាំ ព្រះជន្មឈ្មោះ ១២០ ឆ្នាំ ស្តេច សុគតនៅឆ្នាំ រោង រោងក ព.ស ១៤៨៤ គ.ស ១៣០០ ម.ស ១៤២២ ច.ស ៧០២ ។ ព្រះរាជវង្សាវតារដែលនេះទំព័រ ៦៤ ដំណាលថា : ក្នុងដំណើរព្រះសិលាឧករាជ្យនាព្រះបរមបុត្រាព្រះបាទព្រហ្មវរ្ម័ន ១ ទីតាំងបង្កើនព្រះបុត្របង្កើនព្រះបុត្រ ព្រះអង្គព្រះបុត្របង្កើនព្រះអង្គស្តេចបានរៀប ព្រះអង្គទៅបួសជាមហាសិរីនៅភ្នំខ្នារ ក្នុងខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ថាព្រះបាទនរោត្តមទ្រង់សោយរាជ្យនៅ ស្តេចឡើងរាជ្យនិងឈ្មោះថា អង្គរក្សត្រពេក ។ ថាព្រះបាទនរោត្តមទ្រង់សោយរាជ្យនៅ ក្រោយមក ស្តេចទ្រង់ព្រះសន្តោបចូលព្រះវិហារបាតា ព្រះតាបសនេះ ជាអ្នកកតត្ថវ រកប្រពន្ធកូនតវង្សត្រកូលគ្នា ។ អម្បាលព្រះបាទនរោត្តមស្តេចនាព្រះអង្គ មានប្រពន្ធកូនទើប ព្រះអង្គចេញទៅសាង ព្រះជួស ។ ថាតាបសនេះ លុះចូលព្រះវិហារបាតាឱ្យព្រះអង្គលោកជូន ហើយស្តេចយល់ថាភ្លើងព្រះអង្គលោក ត្រូវដួស ពាក្យសត្វនិយាយមែន ទើបស្តេចចាកព្រះជួសពីតាបសចេញមកមានប្រពន្ធ ។ ថាមកដល់ឆ្នាំឡាវ គ្រឹស័ក ព.ស ១៤៦៨ គ.ស ១២២១ ម.ស ១១៤៣ ច.ស ៥៨៣ ព្រះបុត្រតាបសនេះមានបុត្រមួយព្រះអង្គឈ្មោះថា : ចៅតា ។ លុះព្រះកុមារ ចៅតាដំបូងវិញដំឡើងដឹងសេចក្តីមានរូបរោងល្អល្អ - ជ្រះថ្លា មានព្រះជន្មត្រង់ ដ្បងស្រស់ មានបិតាខ្លាច យ៉ាងណាក៏ចាត់ ទើបបិតាត្រាស់ទៅបួសវិញ ។ ចៅតាក៏នៅជាមួយមាតាជ្រុះមក ។ ថាថ្ងៃក្រោយចៅតា លាមាតា ទៅសួរព្រះតាបសជាបិតានៅព្រៃភ្នំ ។ ថាលុះព្រះតាបសបានជួបមិនបុត្រហើយ ព្រះអង្គក៏មានពុទ្ធិបិតាប្រាប់ពីពុទ្ធវង្ស ដែលជាវង្សក្រសិន្រ្ទ តាមដឹងហើសព្វគ្រប់ ហើយដឹងថា កូននិងបានសោយរាជ្យសម្បត្តិក៏ហៅប្តូរទៅមុខជាមិនខាន ។ ថា ពេលនោះព្រះតាបសឱ្យផ្លូវដឹកមួយដុំ និងប្រាប់ត្រង់ក៏ប្រាប់មកចៅតាហើយប្រាប់ថា : មុខយកវត្ថុទាំងនេះទៅដាំឱ្យ ដឹងនឹងរកកូនចុះ ។ ចៅតាទទួលយកហើយក៏លាព្រះតាបសជាបិតាមកនៅនឹងមាតាវិញ ។ លុះយកមាតាដល់ ខ្លួនជារាជ រួចក៏អនុវត្តមុខចៅតា ចៅតាក៏ធ្វើទំការដាំត្រង់ក៏នៅភ្នំជ្រាវតែឆ្នាំកំបង ដរាបដល់មានភ្លើងក្របីស៊ីត្រង់ក៏នោះ ។

ព្រះរាជវង្សាវតារដែលនេះ ទំព័រទី ៦៩ បានបន្ថែមថា : កាលព្រះបាទត្រសក់ថ្លែងបានសោយរាជ្យបាន ៤ ឆ្នាំ ស្តេច ស្រីក្សត្រស្រី ទំការដែលដាំត្រង់ក៏ស្តេចយាងទៅសាងព្រះរាជមន្ទីរនៅទីនោះ ហើយសន្តត់ហៅថាពោកព្រះរាជមន្ទីរ

នៅជិតភ្នំជ្រាវ ។ ចំពោះការពិនិត្យសាងសង់ប្រតិបត្តិការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីនៅក្នុងភ្នំជ្រាវជាព្រះកេរ្តិ៍ ហើយទ្រង់សន្មត
ឱ្យប្រើប្រាស់ភ្នំជ្រាវ ។ ចំពោះការគ្រប់គ្រងនៅក្នុងភ្នំជ្រាវ ។ នៅទីនោះទ្រង់បានសាងសង់ប្រតិបត្តិការប្រើប្រាស់អគ្គិសនី ច្រើនតំបន់ ។ ស្តេច
ប្រថាប់នៅទីនោះយូរទៃ រួចស្តេចបានត្រឡប់ទៅរកព្រះខាងជើងនៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ។ ទ្រង់ឱ្យសាងសង់ប្រាសាទនៅទីនោះ
ដាក់ឈ្មោះប្រាសាទនោះថា ៤ ទុកជាព្រះកេរ្តិ៍រួចស្តេច ស្តេចទ្រង់ដំណើរទៅព្រះមហានគរវិញ ។ ទីនោះមានឈ្មោះហៅថា
ភូមិប្រាសាទ រហូតសព្វថ្ងៃនេះ ។

តាមព្រះរាជក្រឹត្យនេះ ព្រះបាទស្រីរាជ្យវរ្ម័នទី១ បានប្រកាសឱ្យសាងសង់ប្រាសាទ តពីព្រះសិវភូមិដែលជាព្រះរាជបុត្រ
បានសេណាករាជ ព្រះអង្គមិនមែនជាសិវភូមិពិតៗទេ ។ ព្រះបាទស្រីរាជ្យវរ្ម័នទី១ បានប្រកាសឱ្យសាងសង់ប្រាសាទ
ព្រះរាជបុត្រនៃព្រះសិវភូមិ ជាព្រះអង្គមហេសី ហើយថ្វាយព្រះនាមជាសម្តេចព្រះរាជវិសិរ័ទ្ធិប្រាមហាក្សត្រ ។ ស្តេចមាឃ
ថា ព្រះរាជបុត្រ និង ព្រះអង្គមហេសីរង្វង់ ពីរព្រះអង្គ ព្រះបរមនិព្វានបានប្រសូត្រក្នុងឆ្នាំរោងចក្ខុ ស័ក ព.ស ១៨៣៦
គ.ស ១២៩២ ម.ស ១២១៤ ច.ស ៦៨៤ និងព្រះសង្ឃារាជ ប្រសូត្រក្នុងឆ្នាំមមិ ឆស័ក ព.ស ១៨៣៨ គ.ស ១២៩៤ ម.ស
១២១៦ ច.ស ៦៨៦ ។)

ផែនទី ព្រះបាទ ពញ្ញាស្នង

ពី គ.ស ១០៤៨ ដល់ គ.ស ១០៨

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ពញ្ញាស្នងស្តេចឡើងសោយរាជ្យស្នងសម្តេចព្រះបរមជេដ្ឋាធិរាជ ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបាទ
សម្តេចព្រះធិបតី ព្រះបរមរាជាមាធិបតី ទ្រង់ប្រទានឱ្យព្រះសិរីរតន៍ឡើងជាមហាឧបរាជ* ព្រះបរមបតីត្រ ស្តេចឱ្យប្រជុំ
សាមន្តរាជចលមក ធ្វើព្រះមេត្តាថ្វាយព្រះសពសម្តេចព្រះជេដ្ឋាធិបតី សន្លឹកមហិមា ៣៧ ថ្ងៃជាសូត្រមហាបុណ្យ ។

ចាប់តាំងពីព្រះអង្គបានឡើងសោយរាជ្យវេលាព្រាហ្ម ព្រះបរមបតីត្រពញ្ញាស្នងព្រះអង្គទ្រង់ប្រព្រឹត្តដោយយុត្តិធម៌
គឺមានឈ្មោះព្រះរាជបុត្រ ដែលសម្តេចព្រះជេដ្ឋាធិបតីទ្រង់ត្រូវទាំងបីនាក់ទៀតទ្រង់ធ្វើតាមគ្រប់ចំពូក ។ ព្រះអង្គចំណាយព្រះ
រាជទ្រព្យឱ្យសាងវត្តអារាម ឱ្យជួសជុលព្រះអារាមដែលពុកបាក់បែកពោរព្រាហ្មរាជ ១០០ ព្រះវិហារ ។ រាស្ត្រប្រជុំក្នុង
ព្រះរាជធានីក្រុងសុខសប្បាយគ្រប់គ្នា ភ្ញៀវភ្ញាក់ភ្ញៀវដំរើររាស្ត្រធ្វើស្រែករោទ៍ចងចងច្រើន ដល់ប្រយោជន៍ក្នុងព្រះនគរ
ក៏ចម្រើនច្រើន ។

ក្នុងឆ្នាំ ច ទោស័ក ព.ស ១២១៤ គ.ស ១០៧០ ម.ស ៩៩២ ច.ស ៤៣២ ព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ២២ ឆ្នាំ
មានអ្នកឈ្មោះ វៃ បានទៅតាំងសិល្បៈរាជ្យទ្រង់ ហើយស្ថិតនៅក្នុងទីនោះ ។ លុះការរាជ្យនេះ បានប្រាប់ដល់ព្រះ

* ព្រះបាទពញ្ញាស្នងដែលបានស្លាប់នៅឆ្នាំ ១០៨ គ.ស ព្រះអង្គបានប្រកាសឱ្យសាងសង់ប្រាសាទ តពីព្រះសិវភូមិដែលជាព្រះរាជបុត្រ
បានសេណាករាជ ព្រះអង្គមិនមែនជាសិវភូមិពិតៗទេ ។ ព្រះបាទពញ្ញាស្នងទ្រង់ប្រកាសឱ្យសាងសង់ប្រាសាទ
ព្រះរាជបុត្រនៃព្រះសិវភូមិ ជាព្រះអង្គមហេសី ហើយថ្វាយព្រះនាមជាសម្តេចព្រះរាជវិសិរ័ទ្ធិប្រាមហាក្សត្រ ។ ស្តេចមាឃ
ថា ព្រះរាជបុត្រ និង ព្រះអង្គមហេសីរង្វង់ ពីរព្រះអង្គ ព្រះបរមនិព្វានបានប្រសូត្រក្នុងឆ្នាំរោងចក្ខុ ស័ក ព.ស ១៨៣៦
គ.ស ១២៩២ ម.ស ១២១៤ ច.ស ៦៨៤ និងព្រះសង្ឃារាជ ប្រសូត្រក្នុងឆ្នាំមមិ ឆស័ក ព.ស ១៨៣៨ គ.ស ១២៩៤ ម.ស
១២១៦ ច.ស ៦៨៦ ។)

បរមបពិត្រហើយ, ស្ដេចក៏ត្រាស់ប្រើសម្ដេចទៅពេញព្រះ, សម្ដេចទៅពេញព្រះក្រហម ឱ្យលើកយោធា ទាហានទៅគ្រប់ ប្រាសាទ សេនាទាហាន ទាប់បានខ្លួនសិល្ប៍ដៃ ហើយក៏ប្រហារជីវិតទៅ ។ លុះបានជោគជ័យសព្វ គ្រប់ហើយមេដឹកនាំទាំងពីរនាក់ ក៏ចូលមកក្រាបបង្គំទូលតាមកិច្ចការ ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះអង្គរាជានាម ទ្រង់ព្រះទានរង្វាន់ អាចម៍ ឆាប្រុងតាមតុលាបំណាច់ដៃលើប្រើបាន ។ ព្រះឥសាន្តក៏បានសុខក្សេមក្សាន្តព្យែងមកល្បឿត ។

សម្ដេចព្រះបរមរាជា រាមាធិបតី ពញាស្ដេចស្ដេចរា ឥសាន្តព្រះរាជបុត្រសោម ។ លុះព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ៤៨ ឆ្នាំទ្រង់ប្រពន្ធនារោតជាទីម្ដងទើបព្រះអង្គតាមឱ្យហៅព្រះសិរីរតន៍មហាឧបរាជមកថ្វីថា រាជសម្បត្តិទាំងឡាយគ្រប់គ្រង តទៅ តាមព្រះរាជបណ្ដាំសម្ដេចព្រះបរមរាជេដ្ឋាជាសម្ដេចព្រះបិតាទៅ បើទៅសោយរាជ្យហើយសូមឱ្យទៅជួយទំទុកបំរុង ព្រះពុទ្ធសាសនា និងការផែនដីឱ្យមាំមួនតាមសេចក្ដីប្រព្រឹត្តរបស់សម្ដេចព្រះវរបិតាទៅក៏ឱ្យឃ្លៀងឃ្លាត ។

ទ្រង់ព្រះបណ្ដាំហើយ សម្ដេចព្រះបរមបពិត្រស្ដេចសុភក្ដទៅ ។ មន្ត្រីទាំងឡាយអញ្ជើញព្រះសពតម្កល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋ ហើយក៏អញ្ជើញព្រះសិរីរតន៍ ឱ្យឡើងសោយរាជ្យ ។

(អ្នកស្រាវជ្រាវសូមជំរាបថា អំពីព្រះមហាក្សត្រអង្គនេះព្រះរាជបុត្រាតារដែលតម្កល់ទុកក្នុងព្រះរាជបណ្ណាល័យ នោះពុំបានពណ៌នាទេ ។ បើតាមឯកសារនេះ ព្រះសន្តតិវង្សជាតំណាងព្រះបាទត្រសក់ផ្អែមមកពីព្រះនិព្វានបទ ។ ឯកសារ ដទៃទៀតដែលយើងមានក្នុងពេលកំឡុងនេះ ក៏មិនឃើញមានព្រះនាមព្រះអង្គដែរ)

ផែនដី ព្រះបាទសិរីវិមល្យា

ពី គ.ស ១០៩៩ ដល់ គ.ស ១១៦៣

ព្រះបាទសិរីវិមល្យាព្រះរាជបុត្រព្រះបរមរាជាពញ័យ ឡើងសោយរាជ្យស្ដេចសម្ដេចព្រះបិតុលា (ព្រះបិតុលា- ឪពុកធំ ឬ ឪពុកមាខាងបិតា ។ ព្រះបិតុលា- ម្ដាយធំ ឬ ម្ដាយមីង ខាងបិតា) ក្នុងឆ្នាំ ឆ្នូវ ឧស្សា ព.ស ១១៤១. គ.ស ១០៩៩ ម.ស ១០៩១ គ.ស ៤៩៩ ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះសិរីវិមល្យា ព្រះរាជនាមព្រះរាជ ។ ព្រះរាជានុជន៍ទ្រង់ប្រព្រឹត្តតាមកន្លងសម្ដេច ព្រះវររាជបិតា និងសម្ដេចព្រះបិតុលា, ព្រះរាជសីមាក៏បានសុខក្សេមក្សាន្ត ។ ក្នុងឆ្នាំ កោះ ឯកស័ក ព.ស ១១៨៨ គ.ស ១១៤៤ ម.ស ១០៦៦ គ.ស ៥០៦ អ្នកព្រះម្ចាស់ឧទ្ទបទុមសម្ដេចព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះជីពង ។ សម្ដេច ព្រះរាជបិតាមាតាទ្រង់ព្រះស្នេហាណាស់ ទ្រង់ឱ្យបង្អាតបង្ហាញសិល្បាស្រ្តវិជ្ជាផងទាំងឡាយដោយប្រពៃ ។ ព្រះបរមបពិត្រ ស្ដេចសោយរាជ្យបាន៦៦ឆ្នាំព្រះជន្មច្បាស់ទុកទ្រង់ប្រជានុជន៍រោតសុភក្ដទៅ ។ មន្ត្រីលើកព្រះបរមសពតម្កល់ទុកក្នុងព្រះកោដ្ឋ ស្រេចហើយ ទើបអញ្ជើញព្រះជីពងជាព្រះរាជបុត្រ ឡើងសោយរាជ្យ ។

(អ្នកស្រាវជ្រាវសូមជំរាបថា នាមព្រះមហាក្សត្រអង្គនេះ ក៏មិនឃើញមានក្នុងឯកសារផ្សេងៗដែរ) ។

ផែនដី ព្រះសីហនុ

ព.ស ១៩៦២ ដល់ ១ ២៤៧

ព្រះសីហនុ ជាព្រះរាជបុត្រាឡើងសោយរាជ្យស្ថានព្រះវររាជបិតាក្នុងឆ្នាំមែន បញ្ចស័ក ព.ស ១៧០៧ ព.ស ១៩៦៣ ម.ស ១០៨៥ ព.ស ៥២៥ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមជា ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមជ័តិវររាជានុរាជ ។ ព្រះអង្គយក ព្រះក្សត្រិយ៍លើកជាអគ្គមហេសីទ្រង់ព្រះនាមសម្តេចភក្តី ព្រះមហាក្សត្រីមេត្រី ព្រះអង្គឱ្យប្រជុំសាមយោជន៍មកសាងព្រះមេរ្តិ៍ គ្នាតាំងទ្វីបុណ្យ ព្រះបរមសពសម្តេចព្រះវររាជបិតាមែន ។ សូរចេញពីព្រះអង្គទ្រង់ប្រព្រឹត្ត តាមកន្លងសម្តេចព្រះវររាជបិតា ដូច្នេះព្រះរាជសីមា រាណាទេត្ត ក៏សុទ្ធប្រសើរ ។ ក្នុងឆ្នាំ ម្សាញ់ ឧត្តស័ក ព.ស ១៧៤១ ព.ស ១១៨៧ ម.ស ១១១៥ ព.ស ៥៥៩ ព្រះបរមពិស្រោយរាជ្យបានតាំងឆ្នាំនោះ សម្តេចព្រះមហេសីសម្តេចព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះ រាជឱង្ការ ។ ដូច្នេះសោយរាជ្យមកបានតាំងឆ្នាំ ព្រះជន្មាយុបាន៧៥ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រព្វខណ្ឌសុភតទៅ ។ មេត្រីលើកព្រះបរមសព ដាក់ក្នុងព្រះកោដ្ឋបាលីយ អញ្ជើញព្រះរាជឱង្ការ ជាព្រះរាជបុត្រាឱ្យឡើងសោយរាជ្យ ។

(អ្នកស្រាវជ្រាវស្វែងរកថា : យើងក៏មិនដែលឃើញមានព្រះនាមព្រះមហាក្សត្រិយ៍អង្គនេះក្នុងឯកសារដទៃទៀតដែរ) ។

ផែនដី ព្រះឱង្ការ

ព.ស ១២១៧ ដល់ ១២៧៥

ព្រះឱង្ការឡើងសោយរាជ្យស្ថានសម្តេចព្រះវររាជបិតា ពីឆ្នាំ ឆ្នាំ ឧត្តស័ក ព.ស ១៧៦១ ព.ស ១២១៧ ម.ស ១១៣៥ ព.ស ៥៧៩ ព្រះជន្មាយុ២០ឆ្នាំ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱង្ការ ។ ព្រះអង្គយកព្រះមង្គលេស្វរ្យត្រីជាព្រះ រាជវិស្សលើកឡើងជាអគ្គមហេសី ទ្រង់ព្រះនាមសម្តេចព្រះភក្តីមង្គលេស្វរ្យត្រីសិរីមេត្រី ហើយព្រះអង្គប្រជុំសាមយោជន៍ ធ្វើព្រះមេរ្តិ៍ថ្វាយព្រះភូមិ ព្រះបរមសពសម្តេចព្រះវររាជបិតាមែន ព្រះដោយស្វែងរកស្រែជាឱង្ការិក ។ ក្នុងឆ្នាំរកា សុត្តស័ក ព.ស ១៧៦៥ ព.ស ១២២៥ ម.ស ១១៤៧ ព.ស ៥៨៧ ព្រះបាទបរមនាថ បរមពិស្រោយលើកព្រះមហាក្សត្រី ទាំងស្រុងទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅទៅទទួលទង្វើទ្រង់ប្រថាប់នៅខាងចុងយានយន្ត ហើយព្រាស់សួរទៅចេញ មកត្រិះរិះរង្វេចថា : " ម្តេចក៏ទៅមិនទៅក្នុងកំណែប្រាសាទនេះ " ទៅចេញមកត្រិះរិះរង្វេចប្រកបដោយថា : " មិនទៅប្រជុំសាមយោជន៍ ធ្វើនូវគ្នាដែរ តែនេះតែឃើញសម្តេចព្រះអយ្យកោ ឆ្ពោះមកបញ្ចេញពុទ្ធិឱ្យនៅ អ្នកនៅទេរដៃម្ចាស់ប្រជុំសាមយោជន៍ ។ ក្នុងខណៈដែលសម្តេចព្រះនាមសេនាមហាទេវតូលទៅថ្វាយព្រះពរនោះ ព្រះអង្គបានសួរថា : " បើទោមបង្កើនទីនេះ ទៅជាព្រះ អារាម តើឬឬទេ? " សម្តេចព្រះនាមសេនាមហាទេវតូលថា : " ឬ " ។ ទើបព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យសម្តេចសាម ឱ្យសាងព្រះវិហារ សាងព្រះពុទ្ធរូបក្នុងវត្តនោះវេរថ្វាយទៅជាវត្តឱ្យសម្តេចព្រះនាមសេនាទៅកប់ចាំស្បែក ។ សម្តេចព្រះនាម សេនា ថ្វាយព្រះពរថា : " មិនទេ " ឱ្យឆ្លងឆ្លងខ្ពស់ប្រសើរណាស់ ក្នុងសម័យនោះព្រះពុទ្ធរូប ថាឃើញឱ្យព្រះសង្ឃកប់ចាំស្បែក បានសិល្បាទុស្សន្ទឱ្យឆ្ពោះមកទៅទទួលទង្វើ " ។ ទើបព្រះអង្គឱ្យឱ្យឆ្ពោះមកទៅទទួលទង្វើ ជាខាងជើង

នគររាជធានីភ្នំពេញ ហើយតាំងនាមហៅទីកន្លែង ឱ្យសម្តេចព្រះនាមសេនាសំរាប់ស្បែកក្នុងផ្ទះទាំងពីរ ។ ស្តេចទ្រឹបុណ្យរដ្ឋស្រី
ក្នុងឆ្នាំរកាស្ស័ក ។ លុះស្តេចបុណ្យហើយ ព្រះអង្គព្រះរាជដំណើរទៅមហានគរវិញ ព្រះអង្គសោយរាជ្យរៀងមក ។ សម្តេច
ព្រះអគ្គមហេសីសម្តេចព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គទ្រង់នាមសុរិយោពណ៌ ។ លុះព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន៥៨ឆ្នាំ ព្រះជន្មបាន
៧៨ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រល្លោសតទៅ ។ មន្ត្រីលើកព្រះសាច់ដកល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋ ហើយអញ្ជើញព្រះស្រីសុរិយោពណ៌ជាព្រះរាជបុត្រ
ឱ្យឡើងសោយរាជសម្បត្តិទាបប្រណែន ។

(អ្នកស្រាវជ្រាវសូមជំរាបថា : ព្រះមហាក្សត្រអង្គនេះ ក៏ពុំឃើញមានព្រះនាមក្នុងឯកសារដទៃទៀតដែរ) ។

ផែនទី ព្រះសុរិយោពណ៌

គ.ស ១២៧៥ ដល់ ១៣៤០

ព្រះសុរិយោពណ៌ឡើងសោយរាជ្យស្តង់ព្រះរាជវាំងបិតា ក្នុងឆ្នាំថោះ គ្រឹស្ត ៧៧១៩ គ.ស ១២៧៥ ម.ស
១១៩៧ គ.ស ៦៣៧ ព្រះជន្មាយុ ២៣ ឆ្នាំ ទ្រង់យកព្រះអង្គ មន្ទាតិសី ជាព្រះរាជអនុជផ្សេងមាតា លើកឡើងជាព្រះអគ្គ
មហេសី ទ្រង់ព្រះនាមជា សម្តេចព្រះភគវតី មន្ទាតិសីព្រះសិរីមក្រុងភ្នំ ហើយព្រះអង្គឱ្យប្រជុំសាមន្តរាជសាងព្រះមេរុទ្រឹបុណ្យ
ព្រះបរមសាព្រះវររាជបិតា ។ ក្នុងឆ្នាំឡាញ់ បញ្ចស័ក ៧៧ ១៨៤៤ គ.ស ១៣០៥ ម.ស ១២២៧ ច.ស ៦៦៧ ព្រះអគ្គ
មហេសីសម្តេចព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះឱក្ខន្ធត្រ (សាស្ត្រាធិបតី ឱក្ខន្ធត្រ សាស្ត្រាធិបតី ឱក្ខន្ធត្រ
បម) ។ ឆ្នាំរកាស័ក ៧៧ ១៨៥៣ គ.ស ១៣០៥ ម.ស ១២៣១ ច.ស ៦៧១ ព្រះអគ្គមហេសីសម្តេចព្រះរាជបុត្រាមួយ
ព្រះអង្គទៀត ទ្រង់ព្រះនាមព្រះសុន្ទានរាជា ។ លុះព្រះរាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គចំណីទព្រះជន្មឡើងសោយ ព្រះបរមឱក្ខន្ធត្រ
ជាព្រះរាជបុត្រម្នាក់មានព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាម ព្រះស្រីសុតន្ត្រត្រ ។ ចព្រះសុន្ទានរាជាមានព្រះរាជបុត្រា
ពីរព្រះអង្គ មួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមព្រះស្រីពណ៌រាជា មួយព្រះអង្គទៀតទ្រង់ព្រះនាមព្រះសុរិយោពណ៌ ។ ឯសម្តេចព្រះ
សុរិយោពណ៌ ជាព្រះវររាជបិតាព្រះអង្គសោយរាជ្យជាស្តេចរៀងមកបាន ៦៥ ឆ្នាំ ព្រះជន្មបាន ៨៨ ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រល្លោសត
សុតទៅ ។ មន្ត្រីលើកដកល់ ព្រះបរមសាព ក្នុងព្រះកោដ្ឋស្រែចំក្រោមគ្នាអញ្ជើញព្រះបរមឱក្ខន្ធត្រជាព្រះរាជបុត្រម្នាក់ឱ្យ
ឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ ។

ព្រះមហាក្សត្រអង្គនេះ ក៏ពុំឃើញមានព្រះនាម ក្នុងឯកសារដទៃទៀតដែរ ។

ផែនទីព្រះឱក្ខន្ធត្រ ឬឱក្ខន្ធត្រ

(គ.ស ១៣៤០ - ១៣៤៥)

ព្រះបរមឱក្ខន្ធត្រ ជាព្រះរាជបុត្រម្នាក់ ឡើងសោយរាជ្យសម្តេចព្រះវររាជបិតា ក្នុងឆ្នាំរោង គោស័ក ៧៧
១៨៨៤ គ.ស ១៣៤០ ម.ស ១២៦២ ច.ស ៧០២ ព្រះជន្មាយុ៣៨ឆ្នាំ ។ ទ្រង់ប្រជុំមន្ត្រី ទ្រឹបុណ្យសម្តេចព្រះវររាជបិតាមាតា

រួចហើយ សម្តេចសោយរាជ្យជាសុខសប្បាយ ដល់អាណាប្រជានុរាស្ត្ររៀងមកបាន៥ឆ្នាំ ។ ព្រះជន្មវស្សា៤០ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រឡូង
រោគ សុគតទៅ ។ មន្ត្រីលើកព្រះបរមសព ដឹកដំកូងព្រះកោដ្ឋស្រែចហើយអញ្ជើញព្រះសុទ្ធានរាជា ជាព្រះរាជបុត្រពៅនៃ
ព្រះបាទស្រីសុរិយោពណ៌ គឺជាព្រះរាជអគ្គជំនុំព្រះពិញ្ញាណត្រឡប់ទៅឡើងសោយរាជ្យ ។

ផែនទី ព្រះសុទ្ធានរាជ

ព.ស ១៣៤៨

ព្រះសុទ្ធានរាជ ជាព្រះអគ្គជំនុំគ្រងរាជ្យស្នងសម្តេច ឬព្រះជេដ្ឋា បានតែពេលខ្លីទាំងបួនឆ្នាំជាស្រីសោត និងធ្វើ
បុណ្យព្រះបរមសពព្រះវររាជបិតានៅឡើយ៥៧ ក៏ទ្រង់រោគសុគតទៅ ។ មន្ត្រីលើកព្រះសពដឹកដំកូងព្រះកោដ្ឋ ហើយ
អញ្ជើញព្រះជន្លង់រាជា ជាព្រះរាជបុត្រច្បងរបស់ព្រះសុទ្ធានរាជាឱ្យឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិជាតំណប្រជ្ឈវង្ស ។

ផែនទី ព្រះលិង្គរាជា

ព.ស ១៣៤៦ ដល់ គ.ស ១៣៥១

ព្រះលិង្គរាជា ជាព្រះរាជបុត្រច្បងនៃព្រះបាទព្រះសុទ្ធានរាជា ទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យស្នងព្រះវររាជបិតាក្នុងឆ្នាំ
ទាន្ត ទោស័ក ព.ស ១៨៩០ គ.ស ១៣៤៦ ម.ស ១៦៦៨ ច.ស ៧០៨ ក្នុងព្រះជន្មរ១៥៤ព្រះវស្សា ។ ព្រះអង្គបានសាងព្រះ
មេរុ ថ្វាយព្រះភ្លើងព្រះបរមសព ព្រះបាទព្រះសុទ្ធានរាជា ជាសម្តេចព្រះជេដ្ឋា ព្រះអប្បកោមុយក្នុងឆ្នាំនោះឯង ។

នាការប្រារព្ធពិធី វេលាព្រះសពចប់សព្វគ្រប់ជាស្ថេរហើយ សម្តេចព្រះភោគវិត្រសេរីវិទ្យាម៉ាហើទៅវិទ្យុក្រពន្ធិ
ជាព្រះអគ្គមហេសី នៃព្រះបាទសិរីសុគន្ធត្រក ព្រះអង្គសំយកព្រះបរមធាតុសម្តេចព្រះសាហ្វី ដើម្បីទិសដង្ហែទៅបញ្ចុះ នៅខេត្ត
បានជ័យ បានការជែងជម្រករក្សារបស់ព្រះអង្គ ។ សម្តេចបានឱ្យជាងសាងព្រះបរិមាណមួយស្នងព្រះរបស់សម្តេចព្រះសាហ្វីមុក
ក្នុងតុបអមមួយនៅទីនោះគ្រាន់ជាទីប្រតិបត្តិរបស់ព្រះអង្គជាអតិថ្នាលទៅ ដោយហេតុថាព្រះអង្គលោកអាឡោះអាល័យព្រះ
ស្វាមីពន់ប្រមាណណាស់ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ព្រះបរិមាណអង្គនេះ បានព្រះនាមថា : ព្រះរូបព្រះបាទ បរមសុគន្ធត្រក តែអ្នកស្រុកបេក៏យាយ១
មកថា : អ្នកគាត់អង្គត្រកទៅវិញ ។ អ្នកស្រុករាប់អានព្រះរូបនេះណាស់ ។ នោះគេទៅបន់ស្រន់នាំគ្នាខ្លីៗ ក៏រោមមែនតែង
បានដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ។

នេះគឺជាស្រីដី ទៅខាងស្រោចប្រទេស គឺប្រទេសសៀមនោះវិញ ។
ប្រទេសសៀមនោះ កាលពីដើមឡើយ ជាប្រទេសចំណុះក្រុងកម្ពុជាច្រើន ។

លុះមករាជ្យ ព្រះបាទបុទុមសូរ្យវរ្ម័នដោយគ្រងរាជ្យនោះ ៖ ពេញរោងនោះជាសម្តេចព្រះជេដ្ឋាឆ្មារនៃព្រះអង្គ ព្រះអង្គក៏បើកប្រទេសចំណុះនោះ ឱ្យឡើងជាប្រទេសឯករាជ្យមួយ និងឱ្យមានទីក្រុងឈ្មោះសុខោមិយ ។ ក្នុងក្រុងនោះពេញ រោងមានបុណ្យមានវិណាធរណ៍ ព្រះអង្គបានប្រគល់ស្រុកជិតឆ្ងាយទាំងនោះ ឱ្យទុះចូលក្នុងវិណាធរណ៍ព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គបើកស្រុកសុខោមិយ ឡើងជាធានីរាជ្យប្រទេសឯករាជ្យមួយ ។ ព្រះរាជវង្សព្រះអង្គបានសោយរាជ្យច្រើនមកជា ច្រើនជំនាន់ ។

ក្រោយពីនោះមក ទើបមានស្តេចលាវនាងស្រុកជាន់រាជ្យ ជាយានកប្រទេសមួយ (យានកប្រទេសជាប្រទេស ដើមរបស់ព្រះបាទជ្រុងចិនស្នូ គឺប្រទេសក្រិក ។ ប៉ុន្តែខ្មែរបុរាណហៅប្រទេសលាវនាងស្រុកថា យានកប្រទេសដែរ) ដែល ឡាងចាញ់ចេញពីយានកប្រទេស បើកចុះមកនៅក្នុងដែនដីស្បែក ។ ស្តេចលាវនាងកាលបានប្រគល់ព្រះរាជក្រុងពេញ រោង និងព្រះរាជវង្សាទុកវង្សទាំងនោះឱ្យទុះចាញ់ព្រះអង្គហើយ ក៏ចុះមកតាំងទីបន្ទាយនៅស្រុកកំពែងពេជ្រ បើកស្រុកនោះ ជាធានី ហើយប្រែភេទភូមិសាស្ត្រ ប្រើស្រែដាំកសិកម្មស្បែកវិញ ។ ព្រះរាជវង្សនៃស្តេចជាន់រាជ្យនេះ សោយរាជ្យមកបាន ៤ ជំនាន់វង្ស ទើបមានព្រះបាទជ្រុងចិនស្នូ ពុំបានត្រូវស្តេចលាវនាងរាជ្យ ។ ឈ្មោះនេះមានបុណ្យណាស់ បានមកដល់ឈ្មោះ រាជ្យព្រះស្តេចលាវនាងរាជ្យ ហើយសោយរាជ្យក្នុងដែនដីស្បែកនោះ ។ ស្តេចជ្រុងចិនស្នូនេះបានកសាងព្រះធាតុដី ដាក់តាម ទីក្រុងនោះថា ជាក្រុងទេពបុរី ហើយតាំងខ្លួនឯងជាស្តេចច្រុងតាមជាព្រះសេរីវិជ្ជាជាងសែន ។ ព្រះអង្គសោយរាជ្យ បាន២០ឆ្នាំ ក៏អស់បុណ្យទៅ ។

ក្រោយពីព្រះសេរីវិជ្ជាជាងសែននោះមក ព្រះចៅអ៊ូទង (សាស្ត្រាធិបតីព្រះចៅអ៊ូទងនេះទ្រង់ព្រះនាមអ៊ូទង) ដែល ត្រូវជាព្រះរាជបុត្រច្បងនៃព្រះសេរីវិជ្ជាជាងសែននោះ ឡើងសោយរាជ្យជាជំនួសព្រះបិតា ។ ព្រះអង្គថយព្រះរាជវាំងមក សាងព្រះធាតុរាជទីណាងស្នោ ដែលនៅជាន់តូចទៅទីក្រុងទេពបុរីនោះវិញ ហើយប្រែនាមធាតុនោះឱ្យហៅថាព្រះធាតុមហានគរ បរវរាជវតី ស្រីអយុធ្យាជាធាតុរាជ ។ ព្រះអង្គមានចៅហ្វាយស្រុកទាំង៨ ទាំងតូចជាច្រើនស្រុកឡើងចំណុះព្រះអង្គ ។

ក្នុងឆ្នាំខោន ចោលីក ព.ស ១៧៩០ គ.ស ១១៧០ ម.ស ១០៥២ ម.ស ៨៧២ (ឆ្នាំនិងសករាជនេះត្រូវទ្រង់ បើជា ឆ្នាំខោន ចោលីក ព.ស ១៨៤៤ គ.ស ១៣២៤ ម.ស ១២៧២ ម.ស ៧៩៣ វិញត្រូវជាង ព្រោះគិតតាមរាជ្យព្រះស្តេច រាជា) ។

ព្រះចៅអ៊ូទងកាលបានសាងព្រះធាតុរាជ្យស្រេចហើយ ក៏ឡើងសោយរាជ្យហើយទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះចៅរាជាធិបតី ក្រុងស្រីអយុធ្យា ។

ឥឡូវនេះ យើងខ្ញុំសូមអញ្ជើញលោកអ្នកអានមកស្តាប់ប្រវត្តិវង្សនៃប្រទេសកម្ពុជាថេរទៅទៀត ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះជ័យវរ្ម័នជាព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ក្រោយដែលបានអភិសេកជាឯកអគ្គមហាបុរសរដ្ឋ ក្នុង ប្រទេសកម្ពុជាធិបតីរូបហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រោសប្រទានព្រះអនុជទ្រង់ព្រះនាមព្រះសុរិយោមិយឱ្យតាំងឡើងជា សម្តេចព្រះ មហាឧបរាជ ។ ព្រះមហាឧបរាជព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ (សាស្ត្រាធិបតីព្រះសុរិយោមិយជាព្រះរាជបុត្រព្រះ សុត្តន្តក្រទេ គឺជាព្រះសុរិយោមិយវង្សជាព្រះអនុជព្រះអយ្យកាមួយ (ប្អូនជីដូនមួយ) និងព្រះជ័យវរ្ម័នជាព្រះស្រីសុរិយោមិយ) ព្រះនាមព្រះស្រីសុរិយោមិយ ព្រះអគ្គតំណាងសុខ ក្នុងរាជសម្បត្តិរូបមក ។

* គ.ស ១១៧០ គ.ស ១១៥២ ម.ស ១០៥២ ម.ស ៨៧២ យើងត្រូវ

លុះដល់មកឆ្នាំ រោង ចក្ខុស័ក ព.ស ១៩១៦ គ.ស ១១៧៦ ម.ស ១០៩៤ ច.ស ៥៣៤ (នេះក៏ត្រូវឱ្យដឹង បើថាឆ្នាំ រោង ចក្ខុស័ក ព.ស ១៨៦៥ គ.ស ១៨៨៦ ម.ស ១២៧៤ ច.ស ៧៩៤ វិញសមជាង) ព្រះចៅរាមាធិបតីក្រុងស្រី អយុធ្យាមានព្រះមិត្តមិត្តជាទ្រង់ ចង់ឱ្យព្រះនគរបស់ព្រះអង្គជំនួយ ក៏តាំងខ្មាស់នឹងព្រះមហាធិបតី ប្រធានកម្ពុជា ថាពុំបានទៅចំណុះចូលចូលព្រះអង្គ ។ លុះព្រះមិត្តមិត្តចង់ដូច្នេះហើយ ទើបព្រះព្រះតម្រាស់ត្រាស់ប្រើព្រះរាមាធិបតី ជា រាជបុត្រាឱ្យ ឱ្យរៀនសូត្រមុនមុនជាដំបូង ឱ្យព្រះសិស្សបង្ហាញព្រះរាជនគ្គ (ចៅ) ឃុំពេល ៥ ០០០ នាក់ ជាដំបូង ហើយឱ្យ លើកយកស្រូវស្រូវ បំបែកយកក្រុងកម្ពុជាដំបូងពីបង្អស់ឱ្យដឹងខ្លួន ។ ព្រះរាមាធិបតីលើកស្រូវស្រូវទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ដើរតាមផ្លូវរាជសីមា ។ ពេលនោះពេលព្រះរាជសីមា (នគររាជសីមា) នេះកាលនោះទៅជាបង្គោលកម្ពុជាយើងទៅឡើយ ពុំបានដឹងជាមុននឹង ពិតពេលពេលក៏ពុំទាន់ ដូច្នេះហើយក៏ទៅត្រាស់ប្រាប់ព្រះចៅព្រះស្រី ហើយបកសំបុត្រចូលមកក្រុងមហានគរ (អយុធ្យា) ដើម្បីថ្វាយព្រះករុណាព្រះលំនាប់រាជឱ្យព្រះចៅបានជ្រាបសព្វសេចក្តី ។ បើទ្រង់សំបុត្រមកដល់ ក៏ទៅឡើងទៅជួប សេនាបតី ។ សេនាបតីនាំឡើងក្រាបបង្គំទូលព្រះបរមបិតាត្រ ។ ព្រះបរមបិតាត្រ កាលបានទ្រង់ជ្រាបតាមសំបុត្រនោះគ្រប់ ប្រការហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រួតព្រះមើលជាទ្រង់ណាស់ ។

សំបុត្រនោះមកដល់ពេលវេលាដ៏ល្អ លុះព្រះស្រីលាងជ័រស្រស់ក្នុងទីពេលស្រួល ក៏លើកមកដល់ព្រះនគរពេញដេរ ជាសំណែនណាស់តាមទ្រង់ ក្រុមទាំងប្រដាប់ដោយគ្រឿងសាស្ត្រាវុធផ្សេងៗគ្នា ប្រុងប្រៀបបោះបង្គោលរាយចម្រុះក្នុងទី នោះ ជាបង្គោល ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះលំនាប់រាជ ស្តេចបានទ្រង់ជ្រាបថា : ទីពេលស្រួលលើកមកដល់ដូច្នេះហើយ ក៏ទ្រង់ត្រាស់ប្រើសម្តេច ព្រះមហាធិបតីឱ្យប្រជុំសេនាបតី ឱ្យចេញទៅកេណ្ឌសំរាកស្រាប្រជុំបណ្តាអ្នកនៅជិតព្រះនគរទាំងប៉ុន្មាន តាំងពីថ្ងៃ រសៀលដល់ព្រលប់ ពុំទាន់បានគ្រប់ជាពេលពេលសេ ។ ២០០ ០០០ ។ នៅឡើយទេ នៃស្តេចឱ្យកេណ្ឌមកប្រជុំទុកនៅមុនព្រះ ធាន ហើយចាត់ចែងគ្រឿងរក្សាទុកគ្រប់ៗដៃ ។ លុះបានការបានត្រឹមនេះហើយ ទើបទ្រង់ពិភាក្សាការសង្គ្រាម ជាមួយនឹងព្រះរាជវង្សាផ្សេងៗ សេនាបតី មន្ត្រីទាំងឡាយថា :

ព្រះនគរយើង បានសុខសប្បាយជាប្រណាស់មកហើយ គ្មានសឹកសង្គ្រាមទេ ។ អស់របរពេលពុំដែលបានហ៊ុកហ៊ួន ហត់គ្រប់គ្នាផង ។ បើដូច្នេះតើអស់លោកទាំងឡាយយើងត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លះ ?

ខណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាធិបតី ក្រាបទូលថា :

ទីពេលស្រួលលើកមកនេះ ស្តេចបានទ្រង់ជ្រាបថា ព្រះនគរយើង បរិពេលរបស់វាក៏ពុំស្រប ឡើយណាស់ ហើយវាក៏គង់តែមានការច្របលំប្រហូសខ្លះជាមិនខាន ព្រោះវាប្រមាទខ្លះយើងទៅដូចជាយើងពុំមែនជាបុរសជាតិ ទាហានទេ ។ វាទុកយើងជាមនុស្សក៏សាកទៀត ។ បើដូច្នេះទោះបីបានលើកពុំស្រាប់ជំនាញក៏ដោយ នៃបរិទេសយើង ក៏ពុំបញ្ជ្រើញយ៉ាងនេះហើយ ទូលព្រះបង្គំជាមួយការសាមញ្ញទៅវាយទីពេលស្រួល កុំឱ្យវាតាំងបង្គោលរាយចម្រុះចេះដាច់ នៅដីទាំង ។ បើយើងធ្វើដូច្នេះ ទីពេលស្រួលយើង បាត់បែកទីពេលទៅជាពុំខាន ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះលំនាប់រាជ ជាព្រះរាជម្ចាស់យើងថា : ព្រះតម្រូវរបស់ព្រះអង្គនោះត្រឹមត្រូវហើយ ទើប ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសម្តេចព្រះមហាធិបតី កាត់ពេលប្រជុំមុនឱ្យលើកទីពេលទៅវាយទីពេលស្រួល ។ ព្រះអង្គទាន់ឱ្យកេណ្ឌ ពេល ១៥០ ០០០ នាក់ (ចំនួនទីពេលប្រហែលជាដូចនេះហើយ) ដទៃទៀតឱ្យមកនៅរក្សាព្រះនគរ ។ ខណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាធិបតីទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរៀបរៀងទីពេលតាមក្បួនស្រេចហើយ ស្តេចក៏ទ្រង់ត្រៀមគ្រប់ប្រដាប់ សម្រាប់រាជសង្គ្រាម

យុទ្ធ ទ្រង់ឡើងគង់ព្រះទីនាំងតជេដ្ឋ ចងច្រើងបវររតន៍ ចងច្រើងបវររដ្ឋាញ្ចន្ធ ទើបស្មោះឆើកពនសេរេដី អាជានេយ្យ និងគង់ច្រើនដឹង ព្រមដោយច្រើនសាស្ត្រាវុធចេញទាក់ព្រះមហាមេតាវង្សាពីពេលវេលាស្រស់ដ៏ទៅ ធុរទៅដល់យល់ចិត្ត ស្រេចកំពុងតែតាំងបន្ទាយយ៉ាងប្រសើរក្នុងប្រាសាទប្រាសាទប្រាសាទ ព្រះមហាឧបរាជកំពុងពេលឱ្យ ចូលមោទនាវាយទ័ពមុខរបស់ ស្រេចបណ្តាលឱ្យឃើញដល់នៅចំណុច ។ ម៉ែនដ៏ដល់ពុំទាន់ដឹងខ្លួនថាមានទីតាំងខ្លួនមកទុកលុយដូច្នេះ ក៏ស្រាប់តែធ្វើសក្ខី ក៏ពិតយើងក៏កងការសាសន របស់ទាបច្រើនសាស្ត្រាវុធ រក្សាខ្លួនទីខែ ។

បច្ចេកទេសស៊ីសុបត្តិ ដែលជាមេដឹកនាំស្រុកនោះក៏ក្រឡាស់ប្រាស់ព្រះអង្គ ឡើងគង់ទីនាំងតជេដ្ឋក្នុងការដេញស្រេច ឱ្យចូលច្បាំង កងទ័ពស្រេចប្រកាសប្រាសាទដ៏ធំក្នុងទីក្រុងទៅមក យ៉ាងគតិក្រតក្រដាបែកផ្ទុះ ក្នុងពេលស្រេច ។

សង្គ្រោះព្រះមហាឧបរាជ ស្តេចបរាជ័យជេដ្ឋ ប្រជុំដង្ហែងដីព្រះស៊ីសុបត្តិឥរាមាសបង្អស់ពេលឡើយ ។ ព្រះបិតាព្រះ មហាឧបរាជ ចាត់ត្រូវដីស្រែដែលបែរឱ្យប្រែទិសខ្លួនទៅព្រះមហាឧបរាជ ទ្រង់ក៏កាប់ដីព្រៃឆ្នេរដាវ ត្រូវព្រះស៊ីសុបត្តិ ដាច់កញ្ចក់ដីព្រៃដី មកដល់ដីទទួលមរណៈភ្លាម ។

ទ័ពស្រេច ឃើញមេដឹកនាំរបស់ខ្លួនបរាជ័យដូច្នេះក៏បែកទ័ពប្រសព្វក្នុងព្រៃ ។ ម៉ែនខ្លួនកាលបើមានដីយ ហើយ ក៏ចេញទៅច្បាំងនឹងទ័ពរបស់ស្រេចទៀត ។ នោះព្រះរាមាស្ត្រាវុធពុំបានដឹងព្រះអង្គជាមុន កាលពេលឱ្យចូលច្បាំងក៏ ពុំបាន ទើបព្រះអង្គឱ្យចងទ័ពត្រលប់ទៅក្រោយវិញជាប្រក្រតី ។

សង្គ្រោះព្រះមហាឧបរាជ កាលព្រះអង្គមានដឹងដល់ខ្លួនសព្វគ្រប់ហើយ ទ្រង់ក៏ឱ្យទាបបង្គំពេញស្រេច និងប្រមូលច្រើន សាស្ត្រាវុធ ហើយឱ្យត្រលប់មកព្រះមហាឧបរាជឡើងក្រាបបង្គំទូលថ្វាយសេចក្តីតាមដែលមានដឹងដល់គ្រប់ប្រការ និងចាប់បាន ពេលស្រេចព្រមទាំងច្រើនសាស្ត្រាវុធជាច្រើននោះផង ។

ព្រះចាស់ស្តេចព្រះជីវិតវង្សា ជាព្រះមហាឧបរាជដ៏ដ្ឋាកាលទ្រង់ជ្រាបពីកិច្ចការសង្គ្រាមគ្រប់ប្រការហើយ ព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះរាជទ្រព្យជាច្រើន ដល់សេនាទាហានតាមមានក្បួនបំណាច់ច្រើន គ្រប់វត្ថុ ។

និយោជកព្រះរាមាស្ត្រាវុធ កាលឃើញដឹងនេះហើយក៏ត្រឡប់ផុតពីដៃខ្មែរកម្ពុជាទៅ ។ ធុរឃើញថាពុំមានកងទ័ពខ្លួន ជេញតាមមកទៀតទេ ទ្រង់ក៏ឱ្យចេះបន្ទាយរាយកងទ័ពបញ្ឈប់នៅទីនោះ ហើយទ្រង់ឱ្យប្រើសេនាទាហានទៅក្រុងស្រីអយុធ្យា យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលព្រះបិតាគ្រប់ប្រការ ទ្រមទាំងសុំកងទ័ពឱ្យមកជួយទៀត ។ ព្រះមហាមាជ័យពីក្រុងស្រីអយុធ្យា កាលទ្រង់ជ្រាបថា : ព្រះស៊ីសុបត្តិស្លាប់ហើយ ព្រះអង្គខ្លួនព្រះទ័ពទ្វាដ៏ខ្លាំងណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះទ័ពឱ្យបាន ច្រើននាំយកទៅត្រាយព្រះមហាឧបរាជ ជាបងថ្មីឱ្យធ្វើជាមេដឹកនាំ និងមេបាណា ចៅបាណា ចៅកំបង់ពិសី ទាំងនោះ ដែល ជាព្រះរាជបុត្រនៃព្រះរាមាស្ត្រាវុធត្រមដោយមុខមន្ត្រី ឱ្យលើកកងទ័ពទៅសង្គ្រោះ (លើកកងទ័ពទៅសង្គ្រោះនិងទ័ពមុន = បាន សេចក្តីថាយកទៅថែមនិងទ័ពមុន) និងទ័ពព្រះរាមាស្ត្រាវុធហើយឱ្យលើកចូលមកក្រុងកម្ពុជាទៀត ។

ក៏ប្រមូលសកម្មភាពដើមវិញ កាលបានឈ្នះទ័ពស្រេចហើយ ក៏ច្រើនប្រហែសលើកកងទ័ពឱ្យចេញទៅតាមដំណើរ ខែ របស់ខ្លួន ។ ធុរទ័ពស្រេចលើកកងទ័ពមកដល់ជិតនឹងកំផែនព្រះនគរហើយ ទើបប្រើសេនាទាហានក្តីមកក្រាបបង្គំទូល ឱ្យច្រកជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ សង្គ្រោះព្រះជីវិតវង្សាជាតាច្រង់ទទួលព័ត៌មានពីប្រើសេនាទាហាន បានទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ហើយ ក៏ភ្ញាក់ព្រះអង្គយ៉ាងខ្លាំង ។ ទ្រង់ព្រះអរិក្ខណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ដេញស្រេចប្រាសាទស្រុកនៅក្រៅកំផែនទាំងប៉ុន្មានឱ្យ ចូលមកនៅក្នុងកំផែនទាំងអស់ ហើយទ្រង់កេរ្តិ៍ឈ្មោះឱ្យឡើងទាំងក្បា ខាទីបិម , សេន , ពុំព្រះនគរ ។ ធុរព្រឹកឡើង ទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សានឹងសង្គ្រោះព្រះមហាឧបរាជ ព្រមទាំងសព្វមុខមន្ត្រីទាំងឡាយថា :

ម៉តសៀវមនធិមកក្នុងនេះ ត្រើនលើសជាងម៉តបុគ្គលដំបូងៗ ពេលយើងតិចហើយយើងឱ្យសាធារណៈទៅទៀត ដូច្នេះយើងចង់ឃើញតាំងច្បាំងក្នុងរោងកម្មនេះ ពុំទាន់បានទេយើងមានតែពិភពលោកម៉តសៀវមកប្រកបការងារដូចតាំង ក្នុងតាំងក្រៅ ទើបឈ្នះវាបាន ។

លុះព្រះរាជវង្សា សេនាបតី មន្ត្រីគ្រប់ក្រុមយល់ព្រមហើយ ព្រះបុរមបតីគ្រាស់ប្រើព្រះសុរិយោវង្សដែលជាគ្រា អនុជ ព្រះអយ្យកោច្ចបជាព្រះរាជពុទ្ធព្រះបាទស្រីសុឆន្ទៈក្រ ឱ្យចេញទៅកេណ្ឌកងម៉តគ្រប់នៅឆ្ងាយស្រុកក្រៅឱ្យលើកមក ជួយព្រះមហាធរព្រះស្រីសុរិយោវង្ស ក៏ផ្ទាល់បង្គុលចេញទៅតាមគ្រាស់បង្គាប់ ។

ម៉តសៀវដែលលើកមកដល់ហើយ ក៏ឈប់ទាំស្តាប់ការណ៍គ្រប់ ៣ ថ្ងៃ ។ លុះដល់បាត់ពុំឃើញកងម៉តខ្មែរលើកម៉ត ចេញទៅច្បាំងនោះ ក៏ព្រះបុរមរាជា ជាមេម៉តធំទាំងឱ្យព្រះរាមាស្វរជាមេកងទ័ពទទួលវាយមិនទាន់ជើង ឱ្យទៅចាតាតា មេកងប៉ុល (ឃុំពលគិយករល ឬទ័ពទទួលទៅឡើង ឬកាត់បញ្ជូនទៅលើកមាត់ខ្ពស់នោះដែលមេម៉តចែកឱ្យមក) ចូល វាយមិនទាន់កើត ឱ្យទៅចាតាតាទទួលវាយមិនទាន់ច្បាំង ឱ្យទៅកំបង់សិរីជាមេកងទ័ពទទួលវាយមិនទាន់ជើង ហើយ ឱ្យតាំងបន្ទាយវាយទោមជុំព្រះធរាមួយ៥០សិរី ខ្លះ៦០សិរីខ្លះ ។ លុះតាំងបន្ទាយវាយតាំងមុខហើយ ទើបមេម៉តសៀវ ឱ្យលើកចូលតាំងបន្ទាយមួយ ជាប់នៅខាងក្នុងទៀតម្ខាងពីរកំផែងព្រះធរា ២០ សិរី ខ្លះ ៣០ សិរីខ្លះ ។

ព្រះបាទសម្តេច ព្រះចៅបង្គាប់ជាភាសាយល់ថាៈ កងម៉តសៀវកាន់ដៃលុះក្រោយព្រះបាទសម្តេចព្រះបាទស្រីសុឆន្ទៈ មិន ចាំកងម៉តដែលព្រះសុរិយោវង្សទៅកេណ្ឌនោះ ក៏បាត់ស្មាត់មិនទាន់ឃើញមក ទើបស្រង់ទាត់ឡើយហាមគ្រា សេនាបតីយោធា ទាហានស្តេចព្រះរាជសីហនុ ចេញធ្វើសង្គ្រាម វាយម៉តសៀវ ។ ពេលសេនាបតីយោធា ទាហានក៏បានតាំងច្បាំងប្រកាប់ បោះបាញ់ ទាត់កាប់ស្លាប់ស្មើគ្នាទាំងសងខាង ។ ខ្លះវាយម៉តសៀវកំពុំបែក សៀវវាយម៉តខ្លះកំពុំបែក ។ លុះប្រយុទ្ធគ្នាឆ្ងាយដល់ពេល ព្រលប់បញ្ចប់ម៉តហើយស្តេចត្រឡប់មូលព្រះធរាវិញ ។

ព្រះរាមាស្វរ ឱ្យធ្វើបន្ទាយលើកដីជាប់មេឡើងខ្ពស់ស្មើម៉តកំផែងព្រះធរា ។ ហើយអូសកាំភ្លើងធំដាក់បាញ់តម្រង់ ចូលមកក្នុងព្រះធរា ។ កងម៉តខាងព្រះមហាធរ អង្គរជ័យលេងកម្ពុជា ក៏អូសកាំភ្លើងធំមកដាក់តងលើភាគកំផែង បន្ទាយ ហើយបាញ់ទៅវិញទៅមកព្រះស្រីសុឆន្ទៈក្រឡើងកម្រិតមាឌ ។ ម៉តខាងព្រះមហាធរលើកចេញទៅវាយម៉តសៀវ ជាច្រើនគ្រាតែពុំទាន់ជើងនោះ ។ ខាងម៉តសៀវលើកមកប្លង់វាយបន្ទាយព្រះធរាវិញ រហូតលេចស្លាប់អស់ជាច្រើន ណាស់ដែរ តែក៏យកព្រះធរាពុំបាន ។ ខ្លះម៉តសៀវតាំងច្បាំងគ្នាច្រើនដង ច្រើនគ្រា តាំងពីនៃមិតសិរី អ្នករាង ច្បាំងក រៀងមកដល់នៃចេត្រ អ្នករៀងប្រាសិក ត្រូវជាមួយគ្នាច្រើន តែពុំទាន់ខាងណាច្បាំង ខាងណាឆ្លុះសោះ សឹងតែរៀង រីង រួសរាំងសងខាង ។ កាលបើសង្គ្រាមនេះមិនដំបូង ឬច្រើនខាងណាឆ្លុះ ទើបព្រះបាទស្រីសុឆន្ទៈ ទ្រង់មានព្រះ រាជសារ ឱ្យរាជទូតទៅឱ្យមេម៉តសៀវ ឱ្យទាំយកទៅផ្ទាល់ព្រះចៅបុរមរាជា ជាមេម៉តសៀវ ។ មេម៉តធំទទួលឱ្យរាជក្ស មើលប្រែជាសៀវ ដែលមានសេចក្តីថា :

នគរកម្ពុជាចិបតី ជាមហានគរដែលសៀវធ្លាប់ជាធំណាស់រៀងមក ហើយសៀវបានទាំងខ្លួនជាឯករាជ្យរក្សាខ្លួន មិនឲ្យ ក៏ខ្លួនសាជាយូរឆ្នាំទៅហើយ ។ ខាងយើង យើងកំពុងដែលកំណើតជាសង្គ្រាមនិងសៀវដល់ម្តងឡើយ ។ ឥឡូវ នេះហេតុអ្វីប្រការដូច្នេះច្រើនក៏បានជាសៀវលើកម៉តមកធ្វើសង្គ្រាមនឹងព្រះ ឱ្យសមណៈជីត្រាហ្មឺន អាណាប្រជានុរាស្ត្រក្រៅ ក្រហាយយប់ដូច្នេះ ឬក៏ប្រជ្ញាការកំណើតឡើយ ?

ព្រះបុរមរាជាមេម៉តសៀវជ្រាបសេចក្តីហើយ ទើបឱ្យតែងជាព្រះរាជសារប្រគល់ឱ្យប្រើទាំងមកផ្ទាល់វិញ ដែលមាន សេចក្តីថា :

“ ក្រុងស្រីអយុធ្យាដែលលើកទឹកមកនេះ គឺចង់ឱ្យមហាគរាជប្រទេសកម្ពុជាត្រឡប់មកក្រុងស្រីអយុធ្យា ។ ទាំងក្រុង កម្ពុជាទីបី ត្រូវចំណេះក្រុងស្រីអយុធ្យាហើយស្ម័គ្រចិត្តបើកទ័ពច្រឡប់ទៅវិញភ្លាម ” ។

ព្រះបាទបរមនាថ បរមបិតាជ្រាងអម្បាលជីវិតដែលជីវិតក្រុងកម្ពុជា បានទទួលព្រះរាជសារនេះហើយក៏មានព្រះ គម្រោង ក្នុងទីប្រជុំព្រះរាជវាំងក្រុងវិញ អង្គរវត្តមហាសេនា សេនាបតីថា :

“ យើងធ្លាប់មាតភិក្ខុយសន្តសប្បវេណី បើយើងនឹងទទួលចំណេះស្បែកទៅ និងនាំឱ្យទុកក្តីធម្មោះតាមយសន្តិ អស់ប្រទេសទាំងបួនជាមិនខានឡើយ ។ ដូច្នេះស្បែកចងក្តងក្តាយឡើយថាប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវចំណេះខ្លួនឱ្យសោះ ” ។

ក្រុងស្រីអយុធ្យាដូច្នេះហើយ ព្រះបរមបិតាជ្រាងអម្បាលជីវិតដែលជីវិតប្រទេសកម្ពុជាស្មើយ៉ាងចេញប្រទេស គ្រូ ត្រូវក្រាបព្រះគរជាមាំមួន ។

ខាងម័តស្បែក ក៏ចោមព្រះនគរជុំវិញគឺមានបន្ទុកបន្ថយឡើយ ។ ដូច្នេះស្រីអយុធ្យា (រដូវស្រូវ) ត្រូវភ្ញៀវច្រក មកដាក់ជា ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរក៏ចាត់ចែងឱ្យពេញទៅស្រែយកស្រូវជាស្បែកអាហារ ទុកសម្រាប់ការសង្គ្រាមទៅអនាគត ។

ចំណែកមេទ័ពស្បែក គឺព្រះបរមរាជាព្រះអង្គឱ្យព្រះរាជបម្រើទៅក្រាបទូលព្រះចៅរាមាទីបី ជាម្ចាស់ផែនដីស្បែក ថា :

ករសង្គ្រាមនៅប្រទេសខ្មែរសព្វថ្ងៃនេះ នៅតែបរិបទស្រដៀងទៅមកមិនខានមានខាងណាជាទីដាច់ដាច់ខាងណា ឡើយ ។ ចាំបើស្បែកនឹងយកស្រុកខ្មែរឱ្យបាននោះបានតែចំប្រឹងក្នុងក្រាបសាវនាទេ ។ ប្រសិនបើយើងចង់មេទ័ពច្រឡប់ ទៅប្រទេសវិញទុកឱ្យខ្មែរដឹងខ្លួន ខ្មែរនឹងកេណ្ឌពលកម្លាំងក្រៅបានមកជួបជុំហើយ នោះស្បែកក៏នឹកឡើយថា “ និងបាន ស្រុកខ្មែរឱ្យសោះ ” ។

ព្រះចៅរាមាទីបី យល់តាមសំបុត្រនោះឃើញថាត្រូវហើយ ទើបឱ្យកេណ្ឌកងទ័ពច្របូបច្របាចជាច្រើន ។ ដូច្នេះស្រីអយុធ្យាស្មើចំណែកមេទ័ពមកដោយព្រះអង្គបង រហូតមកដល់ដាច់មហាគរ ។ ខណៈនោះស្មើចេញទៅលើកពល ចូលចោមជិត វិគីង ប្រឹងធ្វើការលើសដើម ។

នេះនឹងស្រដៀង ឯស្មើព្រះអង្គព្រះស្រីសុរិយោវង្សដែលទ្រង់ចេញទៅកេណ្ឌកងទ័ពខាងស្រុកក្រៅ ។ ដូច្នេះកេណ្ឌមក ជុំខាងជាន់ជុំគ្រប់ស្រុកគ្រប់ខេត្ត ហើយបានដឹងថា : ទ័ពស្បែកលើកមកច្រើនណាស់ក្រែងក៏ប្រជុំពលលើកមកជិតគិតតាំង បន្ទាយចោមទ័ពស្បែកវិញ ។

ខណៈនោះស្បែកដឹងហើយ ក៏លើកកងទ័ពបំបែកទៅវាយទ័ពព្រះស្រីសុរិយោវង្សបណ្តាលឱ្យមិនត្រូវបែក ធុកខ្លាត ខ្លាចអស់ ។ ទ្រង់នឹងតាំងលើកមកវិញក៏ជុំបានទើបព្រះស្រីសុរិយោវង្ស ស្មើចាត់ហ្វូងទៅពិព័រណ៍គរណ៍ លាងដាង (ឯកសារដើមសរសេរថា ក្លាងដាង គឺសរសេរតាមស្តីប្រែរបស់លោក) តែបើសរសេរតាមអក្ខរាវិរុទ្ធត្រូវសរសេរ ថា “ លាងដាង ” វិញទើបត្រូវ ព្រោះលាងដាង ព្រះនាមបុព្វបុរស ជាឈ្មោះរបស់ស្រុកលាង គឺស្រុកដែលមានដីច្រើន) ចម្បាំងលាង ។ ឯចៅហ្វាយស្រុកខ្មែរខេត្តក្រៅបានដឹងថា : ទ័ពស្បែកចោមព្រះមហាគរហើយ ក៏កេណ្ឌកងទ័ពគ្រប់ស្រុក លើកពលមកជួបជាច្រើនកង តែជុំបានមកម្ខាងម្ខាងតែម្តងទេ ។ ស្រុកណាដែលមកដល់មុខប្រទះនឹងទ័ពស្បែក ក៏ប្រុងខ្លាចនឹង ស្បែកទៅ ។ ជុំវិញ ដោយទ័ពស្បែកច្រើនជាងខ្មែរ វាក៏លើកវាយទ័ពខ្មែរនោះខ្លាតខ្លាចទៅមិនទៃៗអស់ទៅទៀត ។

ព្រះចៅរាមាទីបី បរាជ ប្រជុំទ័ព វាយបង្អួចព្រះមហាគរជាច្រើនលើក ច្រើនសាទៀត តែមិនបានការលើសោះ ។ កងទ័ពខ្មែរក្រាបខ្លាច ក៏បង្គាប់កងទ័ព តូច ធំ ស្នា តូច ចាត់ ដោយសាស្ត្រាវុធដែលមានគ្រប់ដៃ បណ្តាលឱ្យត្រូវពលស្បែក

ក្នុងក្រឹត្យស្តាប់ជាច្រើន ។ លើទឹកដីនៃសៀម មោឃៈព្រះនគរមកនោះគ្រប់មួយខួប គឺ ១២ ខែ ហើយតែសៀមធ្វើការសង្គ្រាម ពុំបានទាល់ពេលនោះ ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះជីវិតរាជានិរាជ ស្តេចទ្រង់ព្រះវិតក្ខន្តិកសង្គ្រាមណាស់ ក៏បណ្តាលជាព្រះរោគមកព្យាបាល ព្រះអង្គជាទ្រង់ ព្រះអង្គក៏ស្លុតទៅ ។ ព្រះអង្គសោយរាជ្យបានជាស្លាប់ឆ្នាំ ៣ ឆ្នាំ សោយរាជ្យក្នុងឆ្នាំ ឆ្នាំ បុរុស ទាំងអស់ត្រូវជា ៥ ឆ្នាំ ។

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ កាលបើឃើញព្រះរាមរបស់ព្រះអង្គទ្រង់ស្លុតទៅដូច្នេះហើយ ព្រះអង្គក៏ទ្រង់ព្រះកន្សែង សោយសោកជាខ្លាំង ។ ណែកស្រេចស្តេចលើកព្រះបរមសពតម្កល់ទុកក្នុងមហាប្រាសាទ ហើយព្រះអង្គត្រួតព្រាងសង្គ្រាម ដូចប្រក្រតី ។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថា ព្រះក្រោះនៃមហានគរ និងដល់ខ្មែរក៏លុបបាត់ទុក្ខវិវាទអន្តរាយកងទ័ព ហើយស្ថាបនាប្រជាធិបតេយ្យ មិនអាចបំបែកនិរន្តរៈនេះបានទេ ព្រោះក៏យល់ណែកក្នុងកិច្ចការនេះក៏យល់ច្បាស់ពីរាល់រូបកាយ ។ ស្ទើរតែច្បាស់ យោ ប៉ាជី ពេញទាំងមហានគរ ។

ព្រះរាមាធិបតី បានដឹងដល់ហើយនេះហើយ ហើយយល់ថាជាពលករណ៍របស់ព្រះអង្គហើយក៏បរលេចចូលព្រះមហានគរទៀត ។ ព្រះអង្គដាក់ព្រះរាជ្យថាបើអ្នកណាបានដឹង ទ្រង់យកទោសកាត់ក្បាលដោយជាបម្រាម ។ ថាបើអ្នកណាចូល ព្រះនគរបានមុន ទ្រង់នឹងប្រទានរង្វាន់ជាច្រើន ។ ត្រាដោះ សេនាបតី ទាហានបានព្រះបន្ទូលព្រះរាមាធិបតី “ស្តេចសៀម” ហើយក៏មានទិព្វក្រិច្ចមន្ត្រីទាហានពាក់បង្គោលគោដងឆ្នើរបានរាជ្យ ហើយឡើងក្បាលមន្ត្រីបានគ្រប់ ៣ ខ្លា ១ ខាងចំងែកខ្លួន កាលបើបានឃើញមិត្តសៀមមានទិព្វភាពទៀងដល់ក្បាលចម្លាយហើយ ក៏តែងតែរករកដៃគូ ចូលទៅម្ខាងលើក្បាល បន្ទាយព្រះមហានគរតែងតែចេញមកសាបរា ។ សង្គ្រាមនេះព្រះស្តេចសៀមស្លាប់ក្នុងតំបន់ ហើយព្រះអង្គស្លាប់ក្នុងតំបន់ ក៏ដៃគូ (ឬសម្រាប់ក្បាលទ្រង់រាជ) ឬ ស្លា សាស្ត្រាវុធជាមហាភោគាហារនេះចូលសៀមក៏ស្លាប់ក្នុងដីដីនោះហើយ ក៏ដៃគូ ។ ពេលខ្លួនក៏ស្លាប់រាប់មិនរស់ដូចគ្នា ។ ខណៈនោះចៅធានា (ព្រះរាជបុត្រមិត្តនៃព្រះមហាសៀម) បរលេចទាហាន រុករាន លុកចូលមិនទាំងកើតបានដល់មកក្នុងក៏ដៃគូនោះ ។ កងទាហានទី១ក៏បានចូលគ្រប់មិន ទាក់កាត់សម្លាប់គ្នាជា ច្រើនដល់ក្នុងព្រះនគរ ។ ពេលខ្លួនស្លាប់ច្រើនមិនណាស់ ឈាមក្រហមដាច់ដាច់ទាំងទីកន្លែងព្រះរាជវាំង ។

កាលវេលា មិត្តសៀមចូលបាននោះ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជព្រះអង្គស្លុតក្នុងសង្គ្រាមយូរឆ្នាំនោះហើយ ពុំមាន ឈាមក្រហម ជាមេដឹកនាំ ព្រះអង្គនោះ ។ បណ្តាលហើយពេលនោះយោធា ក៏រងាយដៃដៃហើយគ្នាអស់ទៅ ។

ព្រះបរមរាជា ជាព្រះរាជបុត្រព្រះបាទសម្តេចព្រះជីវិតរាជានិរាជជាព្រះមហាសោករាជ ជាព្រះរាជបុត្រសម្តេចព្រះមហាឧបរាជ និងរាជប្រហារីត កាលបើឃើញថា មិនទាន់ដល់មិត្តសៀមពុំបានហើយក៏បង្ខំខ្លួនយកគ្រឿងសម្រាប់រាជ្យ និង ព្រះខ្មោច លំដែងដើម គ្រឿងកេរ្តិ៍មូលសម្រាប់ព្រះបព្វេស្រាវជ្រាវនោះផ្សេងគ្នាស្រ្តីប្រជាច្រើនមិនទាន់ រាយទំលាយមិត្តសៀម ក្រៅតែបែកហើយរង់ចាំទេតទៅ ។ ត្រាដោះ ព្រះមហានគរក៏បែកខ្ទេចបានទៅសៀម ក្នុងឆ្នាំឡាវ៉េ បច្ចេស័ក ព.ស ១៨៨៧ គ.ស ១៨៨៣ ម.ស ១២៧៥ គ.ស ១៩១៥ ។

ព្រះរាមាធិបតី (ស្តេចសៀម) កាលបើមានជ័យជំនះលើខ្មែរហើយ ក៏លើកពលសៀមចូលមកមហានគរប្រមូល ព្រះរាជប្រាសាទ ក្នុងឆ្នាំ ២ យកបញ្ជីគ្រប់ចំនួន ទាបយកស្រូវខ្មែរក្នុងនគរដាក់ជាឆ្នើយបានមួយសែនគ្រូ ហើយស្តេចនាំ សេនា ទាហានចូលទៅក្នុងព្រះមហានគរគ្រប់ប្រាសាទរាជវាំង នៅជិតរាជវាំង រោងមីរាជប្រាសាទ ក៏ដៃគូគ្រប់តំបន់ស្រុកដល់ ប្រដាប់រោមដោយកែវ ដោយថ្ម ធ្លាក់មិនមាស ឱកាសប្រសើរណាស់ ។ ព្រះចៅរាមាធិបតី និងសេនាទាហានក៏សាងសង់ សរសើរថា : ប្រាសាទមហានគរនេះជូនប្រាសាទក្នុងស្ថានគ្រឿងស្រា ស្មុគី ដូចបានឃើញគឺគ្រប់ប្រទេសរៀងមកមែន ។

ពុទ្ធស្នេហាទៅដល់ទីតាំងព្រះសព ព្រះរាជវាំងជាតិព្រះអង្គបង្កើតជាចម្លងច្រើន ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរៀបចំរាជការព្រះភ្លើងព្រះសព ព្រះរាជវាំងជាតិ និងសម្លេងព្រះមហាក្សត្ររាជការទាំងឡាយរបស់ខ្មែរ ។ ពុទ្ធរៀបចំស្រេចហើយ ទើបស្នេហាប្រគល់សេចក្តីព្រះ រាជបុត្រទី១របស់ព្រះអង្គ ព្រះនាមថាចៅធានាឱ្យសោយរាជ្យក្នុងផែនដីប្រទេស កម្ពុជា ។

ផែនដី ព្រះចៅធានា " ស្តេចសៀម "

ពិត.ស ១៣៥៣ ដល់ ៣.ស ១៣៥៥

ចៅធានាឡើងសោយរាជ្យ នៅមហានគរក្នុងឆ្នាំ ម្សាញ់ បញ្ចាស់កន្លោះព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះចៅធានា រាជា ។ ព្រះចៅរាមទីបី ស្តេចសៀមកាលបើរៀបអភិសេកព្រះរាជបុត្រទី ១ របស់ព្រះអង្គរួចហើយ ក៏បានទុកព្រះចៅធានា មួយ នៅក៏បង់ពិសិដ្ឋ រួចសេនាទាហានស្រៀមមួយម៉ឺននាក់ឱ្យទៅជួយធ្វើការរាជការ និងរក្សានគរ ។ ទ្រង់តាំងនាមសៀម ឱ្យធ្វើជាចៅបញ្ជាស្រុក ស្រុកបស្ចិមមួយ នគររាជសីមាមួយ ស្រុកទាំងពីរសៀមយកជាប់ទៅតាំងពេលនោះមក ។ ព្រះចៅ រាមទីបី ពុទ្ធតាំងនាមសៀមហើយ ទ្រង់ប្រទានម្ចាស់ដល់សេនាទាហាននាមសម្បត្ត ។ ស្តេចក្រាស់ឱ្យដាច់ក្បែរគ្រួសារខ្មែរ ជ្រាំចូលម៉ឺននាក់ ទ្រង់ទុកមួយម៉ឺនទ្រង់ឱ្យដេញយកទ្រព្យពិសេសមានតម្លៃ និងមានប្រាក់សម្រាប់ផែនដីសត្វ ដី សេះ ព្រះរាជ ទ្រព្យគ្រប់គ្រឿងប្រដាប់ ទ្រង់ឱ្យយកកន្លែងមាស កន្លែងប្រាក់ដាក់រទេះផ្ទុកជាស្រេចហើយទើបស្តេចលើកទ័ព មកក្រុង មហានគរវិញ ។

ព្រះចៅធានា បានសោយរាជ្យជាស្តេចក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ទ្រង់បានឱ្យមនុស្សដើរចេញបញ្ជាស្រុកខ្មែរ បានមក តាំងជាមន្ត្រី ហើយឱ្យមន្ត្រីខ្មែរសៀមចេញប្រាបប្រាមសង្គ្រោះនគរនានាក្នុងប្រទេសកម្ពុជា តែសង្កត់បានតែខេត្ត ដែលនៅជិត១ ប៉ុណ្ណោះទេ ។ ឯខេត្តជិត១ នៅក្រើយខាងកើត ខាងជើង ខាងត្បូងនោះ ពុំមកចុះចូលស្តេចឡើយ ។ ចៅឆ្មោយស្រុកទាំងនោះ តាំងខ្លួនជាធំ តែដោយខ្លួនលើកទ័ពលុបកាប់សម្លាប់គ្នាអស់ប្រជាជនស្រុកកើតវិទាសក្តៅក្រហាយជាកសិយុត កើតទុក្ខតាំងពី ឆ្នាំម្សាញ់ បញ្ចាស់ក រហូតដល់មក ។

នេះគឺប្រសិដ្ឋិតិព្រះស្រីសុរិយោវង្ស ដែលព្រះអង្គចាញ់ទ័ពសៀមគឺទៅប្រទេសលាវ ។ ព្រះស្រីសុរិយោវង្សដែលស្តេច ទៅតាំងនៅក្នុងនគរលាវនោះ ជួបមហានគរវិបាកយូរហើយ ព្រះអង្គក៏ចេញទ័ពវិសិដ្ឋនគរលាវមកបញ្ជូនសេនាទាហាន ប្រាប ប្រាមស្រុកដែលទេសចរ ឱ្យបានរាប់មាឌរហូតទល់នឹងគ្រុកចំណុះសៀម ។

ព្រះចៅធានាសោយរាជ្យបាន២ឆ្នាំ គឺឆ្នាំ ម្សាញ់ បញ្ចាស់កដល់ឆ្នាំ មមៃ សប្តាស័ក បើរាប់តែក្បាលឆ្នាំបាន៣ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រញូនហើយសុគតទៅ ។ មន្ត្រីខ្មែរសៀម លើកព្រះសពធ្វើបុណ្យហើយអញ្ជើញព្រះចៅធានាជាព្រះករុណា ឱ្យឡើង សោយរាជ្យ ជាជំនួសព្រះចៅ ។

ផែនទី ព្រះចៅរាជានុរាត " អ្កេចសៀម "

ព.ស ១៣៩៦ ដល់ គ.ស ១៣៩៩

ព្រះចៅរាជានុរាត សោយរាជ្យក្នុងសម្តេចព្រះជេដ្ឋា ក្នុងឆ្នាំរក អដ្ឋសិក ព.ស ១៩០០ គ.ស ១៣៩៦ ម.ស ១២៧៨ ឬ ៩១៩ ក្នុងព្រះជន្មាយុ ៦២ ឆ្នាំ ។

កាលព្រះស្រីសុរិយោវង្ស ដែលទ្រង់រត់ទៅស្រុកលាវនោះ ព្រះចៅក្រុងចម្ប៉ាសាក់ទទួលទំនុកបំរុងចង្វាយពលនាវ ១ ៥០០ ឆាន់ និង គ្រឿងសម្រាប់ធ្វើជាច្រើន ។ លុះបានហើយព្រះអង្គក៏លើកទ័ពចុះមកសង្កត់ស្រុក ខេត្តដែលចុះស្បៀម នោះរៀងមក ។

ព្រះអង្គទៅប្រថាប់ ប្រជុំហាត់ ហ្វឹកហ្វឺនទ័ពនៅឯសាល (ស្រុកស្រីសន្ធរ) ។ ដល់ឆ្នាំកុរ ឯកសឹកព្រះចៅរាជានុរាត សោយរាជ្យបាន ៣ ឆ្នាំ ទ្រង់ស្តុកនៅ ។ ពួកមាឌីមមន្ត្រី លើកសពអង្គុយក្នុងព្រះរាជកោដ្ឋ ហើយអញ្ជើញទៅកំបង់ពិធី ជាព្រះអនុជ ឱ្យឡើងសោយរាជ្យ ស្តង់ព្រះជេដ្ឋាធិរាជ ។

ផែនទី ព្រះចៅកំបង់ពិធី " អ្កេចសៀម "

ព.ស ១៣៩៩ ដល់ គ.ស

ព្រះចៅកំបង់ពិធី ឡើងសោយរាជ្យ ស្តង់ព្រះជេដ្ឋា ក្នុងឆ្នាំ កុរ ឯកសឹក ព.ស ១៩០៣ គ.ស ១៣៩៩ ម.ស ១២៨១ ឬ ៩២១ ។ ស្តេចថ្មីនេះ សោយរាជ្យបានមួយនៃ ទទួលពេលនោះ ព្រះសុរិយោវង្ស ដែលស្តេចបានប្រជុំទ័ព នៅខេត្ត ឯសាលនោះបានឮក្សហើយ ព្រះអង្គក៏លើកទ័ពទាំងដើមទឹក ដើមពោក ចេញតាមរយៈផ្លូវទៅព្រះមហាកន្ធរ (អង្គធំ) ។ ចំណែក ឯសម្តេចព្រះទេពី ស្តេចបានចុះព្រះទីនាំងនាវាបណ្តោយតាមក្រោយកងទ័ពទៅដល់ទីប្រជុំអន្លើហើយ ក៏សម្តេចព្រះ មហេសី ស្តេចទេពទៅបើកភ្នំមួយ ឈ្មោះភ្នំក្រោយ មានទឹកហោសាសដូចជាទឹកស្រាម្យ ។ ស្តេចទេពព្រះទីនាំងនៅទីនោះ ហើយ យាងឡើងទៅ លើកពូលស្តេចទេពបើកមានសាលនៃរាជ្យក្នុងស្តុកស្បៀបប្រពៃណាស់ ។ ស្តេចទ្រង់បង្ខំស្រង់បង្កូលស្តង់ថា : សូមឱ្យព្រះទេវក្ស ដែលឆ្លងនៅក្នុងទីភ្នំក្រោយនេះ ជួយបិទផ្លូវដែកក្រវាត់ទ័ពព្រះស្វាមីរបស់ព្រះអង្គឱ្យបានជ័យជំនះផង ។ ថា បើព្រះស្វាមីស្រេចការសង្គ្រាមហើយកាលណា ព្រះអង្គនឹងតាំងតែសាលនោះទេវក្ស ឱ្យប្រពៃថ្វាយជាទូទាន ។

លុះសម្រេចសង្គ្រាមហើយ សម្តេចព្រះទេពក៏ឱ្យជាងធ្វើថ្វាយតាមសេចក្តីដែលបង្គាប់ ស្តង់ព្រះហេតុនោះហើយ ទើប បានជាភ្នំក្រោយនោះ ប្រែឈ្មោះមកហៅថា ភ្នំព្រះទេពរៀងមកវិញ ។

កាលព្រះសុរិយោវង្ស ទ្រង់លើកទ័ពចូលទៅវាយព្រះនរោត្តមក្នុងត្រាបនោះ មន្ត្រីខ្មែរដែលនៅក្នុងព្រះមហាកន្ធរដឹងថា អម្ចាស់របស់ខ្លួន លើកទ័ពមកដល់ហើយ ក៏ពុំបានយកទិព្វទុកដាក់ជួយច្បាំងស្បៀមឡើយ គឺដាក់ទិព្វមករកអម្ចាស់របស់ខ្លួន ។ កាលព្រះចៅកំបង់ពិធី លើកទ័ពចេញទៅតាំងឡើងនឹងព្រះស្រីសុរិយោវង្សនោះ ទ័ពខ្មែរដែលនៅជាមួយស្បៀមក៏ ជួយវាយ ពីនាងក្រោយខ្ទប់កងទ័ពស្បៀមគត់រំទិះដៃឡើយ ។ កងទ័ពខ្មែរដែលនៅជាកណ្តាលនៃកងទ័ពខ្មែរ ត្រូវកងទ័ពខ្មែរ ចាញ់ឆាត់ កាប់សម្លាប់ ស្លាប់ពលស្បៀមអស់ជាច្រើនទាំងព្រះចៅកំបង់ពិធីក៏ស្លុតក្នុងសង្គ្រាមដែរ ។ ព្រះស្រីសុរិយោវង្ស

ទ្រង់ឱ្យចាប់ ឆ្មើយសៀមក្នុង ១០ភាគ បាន៥ភាគ រង់ចាំតែមួយភាគប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះអង្គយកទុកវិញបានក្នុងឆ្នាំកុរ ឯកស័ក ព.ស ១៩០៣ គ.ស ១៣៨៩ ។ ដោយព្រះរាជានុរាជដែលទ្រង់បានជួយជំនះ ហើយព្រះស៊ីវិយោវង្សក៏ទ្រង់ឡើងរាជាភិសេក (អភិសេក ក្សត្រីយ៍ដែលបានជួយជំនះ ឆើសិកសត្រូវហើយបានទទួលរាជ្យ) ជាក្សត្រ ខត្សរវង្ស ត្រូវបោះបង្ក្រាបបង្ក្រាប រៀបចំ ។

ផែនដី ព្រះស៊ីវិយោវង្ស

គ.ស ១៣៨៩ ដល់ គ.ស ១៣៦៩

ព្រះស៊ីវិយោវង្ស ព្រះអង្គឡើងសោយរាជ្យទទួលរាជាភិសេក ក្នុងឆ្នាំកុរ ឯកស័ក ព.ស ១៩០៣ គ.ស ១៣៨៩ ម.ស ១២៨១ គ.ស ៧២១ ក្នុងព្រះជន្មាញ ៥១ ឆ្នាំ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីស៊ីវិយោវង្ស ហើយ ទ្រង់ប្រទានព្រះភិសេកដោយសាសន៍ក្តី ទ្រព្យសម្បត្តិឱ្យសេនាទាហានដែលមានបំណងបានជួយបង្ក្រាបអវិជ្ជា (មកពី អវិ + ឥទ្ធិ ប្រែថាសត្រូវដាច់) រាជភិក្ខុ (ប្រហែលជាបាននិយមថា ភិក្ខុកើតមកពីស្តេចជាសត្រូវ) ។ ព្រះអង្គទ្រង់តាំងសេនាបតី មន្ត្រី គ្រប់គ្រងដែន ។ អស់ពួកបរមរាជវង្សាទុកវង្ស ក៏ចូលមករួមបំប៉នជាបរមសុខរៀបចំ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណាប្រោសប្រទាន ព្រះរាជបុត្រព្រះស៊ីវិយោវង្សជាមហានុបាទ ដែលសុភពក្នុងសង្គ្រាមនោះដែលត្រូវជាយូរព្រះទូតនឹងព្រះអង្គ ឱ្យឡើងជាមី សម្តេចមហានុបាទស្នងព្រះបិតា ។

គិតតាំងពីស្លៀកវាយបានព្រះឈរ ក្នុងឆ្នាំមឺ ឆស័ក ដល់មកឆ្នាំកុរ ឯកស័ក ត្រូវជា៦ឆ្នាំ ទើបព្រះបរមបពិត្រព្រះ ស្រីស៊ីវិយោវង្សស្តេចបង្ក្រាបរាជសត្រូវបាន ហើយយកបានព្រះនគរវិញ ។ ទ្រង់រត់ទៅជាសុខស្ថាន (ពាក្យនេះមានន័យពី បុរាណកាលមក) រៀង ។ ទ្រង់គ្រាស់បង្គាប់ ឱ្យទៅពេញាចក្រី នាំសេនាទាហានដេញសត្រូវ លើកទៅវាយស្រុកកាយរងមុខទូលមក ជាស្រុកខ្មែររៀបចំ ។

នេះនឹងស្រដៀងគ្នាជាមួយស្រីអញ្ចុរវិញ ។ កាលព្រះរាមាធិបតី (ស្តេចសៀម) សុភពទៅ ព្រះបរមរាជា ជាបងថ្លៃឡើង សោយរាជ្យស្នងព្រះរាមាធិបតី ។ ព្រះបរមរាជាសុភពទៅ ព្រះចៅឡានដែលជាព្រះរាជបុត្រព្រះបរមរាជា ឡើងសោយរាជ្យ ស្នងព្រះបិតា ។ ព្រះចៅឡានសោយរាជ្យបាន ៧ ថ្ងៃ ព្រះរាមាស្តេចដែលជាព្រះរាជបុត្រព្រះរាមាធិបតី ចាកព្រះចៅឡានសុភព ទៅ ហើយឡើងសោយរាជ្យខ្លួនឯងវិញ ។ ដល់ឆ្នាំជូន ចោស័ក ព្រះរាមាស្តេច លើកទ័ពទៅវាយនគរឆេរវង្សវាយ ឬ ជាន់វាយ (នាវពោះឆ្នៅ) ។ ក្នុងពេលដំណកប្រឆាំងនោះ សៀមដែលនៅប្រឆាំងនឹងទ័ពឆេរវង្សខ្មែរ បានលើកទ័ពមកកំហែងទាញ យកប្រជាជនខ្មែរខ្លួនបានជាងមួយរយភាគយកទៅស្រុកវ៉ា ។ ចៅហ្វាយស្រុកក្រុមការខេត្តខាងខ្មែរ លើកទ័ពតាមទៅដំណើរ ពីសៀមវិញ ។ សៀមក៏លើកពលជាងពីរពាន់នាក់មកឡាំងតឹងទ័ពនៅហ្វាយស្រុកខ្មែរ ។ ចៅហ្វាយស្រុកនិង ក្រុមការខេត្តខ្មែរ គស្ថិតិបំផ្លាញសៀម ហើយប្តឹងបកស័បុត្រជូនមកលោកសេនាបតីឱ្យយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលព្រះករុណា ក៏ទ្រង់ប្រាប់គ្រប់ ប្រការ ។ ព្រះបរមបពិត្រព្រះស្រីស៊ីវិយោវង្ស ជាអម្ចាស់ផែនដីប្រទេសកម្ពុជា កាលទ្រង់ជ្រាបដឹងរឿងនេះហើយ ក៏បង្គាប់ទៅ ចៅហ្វាយស្រុក ឱ្យរកស្នាមស្រុកខេត្តទ្រង់មួយ ធានាកម្ពុជា ព្រះប្រឆាំងមួយ ដឹកទៅមួយ ក្រុមមុនមួយ ទឹកខ្សែមួយ ពាម កំពត

កំណត់សោមមួយ បានពង្រីកមុខទ្វារ ហើយប្រុងចាត់ចែងព្យាបាលស្រុក ចៅហ្វាយស្រុកទាំងឡាយធ្វើជាមេដឹកនាំ ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកបាន ធ្វើជាមេដឹកនាំមុខទ្វារនៅឡើងនិងស្បៀម ។ ម៉ែនឆេនឆេនស្បៀមហើយក៏លើកទៅវាយស្រុកសំយើមមួយ ស្រុកយង់មួយ ស្រុកឆ្នួល (ចាត់តាប៊ុន) មួយ ស្រុកជលប្រិយមួយ ហើយក្រៅស្រុកស្បៀមបាន ៥ ០០០ នាក់ ទើបលើកទ័ពត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញ រួចឡើងទៅក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះករុណា សូមទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះករុណាទ្រង់ព្រះវិហារ ណាស់ទ្រង់ប្រទានប្រាង្គដល់នាយកង នាយដី ដល់នាយទាហាន និងសេនាទាហាននាមពុទ្ធបំណាច់ ។ តមកព្រះករុណា ទ្រង់ព្រះរាជកំណត់ទៅគ្រប់ចៅហ្វាយស្រុកមុខ ធ្វើឱ្យត្រូវមុខប្រុងប្រៀបរៀបរៀងទៅបង្គាប់សេនាទាហាន ឱ្យមានគ្រប់ទ័ព ជាទីបង្ការក្សាព្រះអគ្នាទៅ ។

ព្រះរាមាស្វរ ក្រុងមេត៌ដែលលើកទ័ពទៅវាយស្រុកលាវនាម កាលបានដឹងជំនួញព្រះអង្គយកបានស្រុកជាងរយ ហើយក្រៅត្រួតរាជធានី ហើយទើបលើកទ័ពត្រឡប់ទៅក្រុងស្រីអញឡើងវិញ ។ ព្រះមេកដល់ហើយទ្រង់ជ្រាបថា ខ្មែរលើកទ័ពមកវាយ បានស្រុកបួនដប់បង់ ព្រមទាំងក្រៅត្រួតទៅជាច្រើនទៀតផង ។ ទ្រង់ខ្លាចណាស់ទើបត្រាស់ឱ្យ កេណូកងទ័ព លើកមកធ្វើសង្គ្រាមនឹងខ្មែរ ។ ព្រះមេកដល់ឆ្លៀត ត្រីស័ក ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅពលាភីយជំរុំ ឱ្យធ្វើជាមេដឹកនាំ ព្រះរាមាស្វរអង្គបង់ជាទ័ពហ្នែង លើកមកវាយស្រុកមាងបួនដប់បង់បានទៅវិញ ហើយប៉ុន្តែលើកទ័ពមកវាយមហានគរទៀត ។ ប៉ុន្តែនាយគយខ្មែរដែលនៅព្រាតព្រំដែន កាលបើដឹងថាទ័ពស្បៀមលើកមកហើយក៏បាត់សំបុត្រឱ្យបម្រើសេនា បដិឱ្យនាំឡើងក្រាបបង្គំទូលព្រះករុណាសូមទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះករុណាកាលបើបានទ្រង់ជ្រាប ហើយក៏ត្រាស់ឱ្យប្រមូលសេនាទាហាន ដែលបានហ្វឹកហ្វឺនប៉ុន្តែកាល ក្នុងខេត្តពិសាខ្មែរមកប្រជុំគ្នា ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យមហាសុបាតធ្វើជាមេដឹកនាំ ទាហានជើងទឹក ចេញទៅវាយទ័ពស្បៀម ។ ព្រះមហាសុបាតលើកទ័ពចេញទៅប្រទះ នឹងសត្រូវនៅស្ពានព្រែក ទើបទ្រង់ចាត់ឱ្យតាំងបន្ទាយរាយច្រើន ទប់ទល់នឹងទ័ពស្បៀមនៅទីនោះគេមានខ្សែព្រាឡើង ។ ទៅពលាភីយជំរុំ នាយទ័ពមុខ កាលបើឃើញទ័ពខ្មែរមកដល់ហើយក៏បរពលឱ្យចូលវាយបន្ទាយខ្មែរ ខ្មែរក៏បរពលឡើងទល់មកវិញ ។ ឡើងដុំចាត់ចាញ់ឆ្លុះទាំងសងខាងទៅឡើងផង ក៏ស្រាបតែព្រះរាមាស្វរចាត់ឱ្យធ្វើបន្ទាយឆាក (បន្ទាយឆាកគឺបន្ទាយដែលចាត់នៅទុលពិមិសដែលត្រូវធ្វើ) ព័ទ្ធជ្នុងស្តាំហើយចាញ់ដប់បួនមក ។ ព្រះមហាសុបាតខ្មែរដែលនៅក្នុងចំណោមយល់ឃើញថា ទ័ពសត្រូវ លើកថែមមកច្រើនលើសកម្លាំងណាស់ និងទ្រាំជុំបានក៏ពន្លឺមកនៅក្នុងពេល គង់ក្នុងព្រះវិទ្យាទាំងឡាយដើម្បីឱ្យកងទ័ពជើងទឹក លើកទៅជួយកងទ័ពជើងគោក ។ ខណៈនោះទ័ពស្បៀមក៏ចោមរោម ចាញ់ត្រឡប់ព្រះវិទ្យាទាំងឡាយយ៉ាងខ្លាំង ពេលនៃឡើង ។ មួយស្របក់ក្រោយមកត្រាប់កាំភ្លើងសត្រូវក៏តែមកត្រូវផ្ទុះរំលោភខាងខ្មែរ បែកនេះឆ្ងាយហើយត្រូវសេដ្ឋកិច្ចព្រះមហាសុបាត និងទាហានក្នុងកងទ័ពស្វាមី និងពិការជាច្រើននាក់ ។ ទ័ពខ្មែរឃើញហេតុដូច្នេះហើយ ក៏ផ្ទើរភ្ញាក់បំរាងយ រត់បែកខ្មែកប្រឈយកនៃអាជ្ញាសព្វខ្លួន ។ ទ័ពស្បៀមជេញសន្លាប់ ហើយចាប់បានសិរេម្តេចព្រះមហាសុបាតយកមកទុកបាន ៣ ថ្ងៃ ព្រះអង្គក៏ទ្រង់ស្លុតទៅ ។

ព្រះធនសេដ្ឋកិច្ចសុរិយោវង្ស កាលទ្រង់បានជ្រាបថាទ័ពព្រះអង្គបែកហើយ ព្រមទាំងស្បៀមចាប់បានព្រះមហាសុបាតទៅទៀតនោះ ស្តេចក៏លើកសេនាឃោរដាក់កងទ័ពចេញទៅព័ទ្ធជោមឡើងនឹងទ័ពស្បៀមទៀត ។ ទ័ពស្បៀមអាស្រ័យកម្លាំង ឡើងតម្កើងនឹងទ័ពសេដ្ឋកិច្ចសុរិយោវង្សពុំបាន ក៏រាថយមកវិញ ។ ខណៈនោះទ័ពខ្មែរយល់ថាបានការហើយ ក៏ចោមចាក់កាប់សង្គាប់ពួកទ័ពស្បៀមគេត្រាប្រលិឡើង ។ ស្បៀមនិងតាំងឡើងដុំកើតក៏បែក មិនឆ្លងក្លាយហើយចាត់ទ័ពរត់ទៅស្រុកវិញរស់ ។ ទ័ពខ្មែរចាប់បានឆ្នើយស្បៀមជាច្រើននាក់នាំមកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ រួចហើយដេញទ័ពស្បៀមឱ្យចេញពីដែនដីខ្មែរ ទើបត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញ ។

ព្រះបាទសម្តេច ព្រះស្រីសុរិយោវង្ស ព្រះអង្គបង្រ្កាបម័តស្បែករបស់ទាហានហើយ ស្តេចក៏យាងចូលទៅព្រះមហានគរ
សោយរាជ្យសម្បត្តិ ប្រកបដោយទ្វារយុត្តិធម៌ , អាណាប្រជានុរាស្ត្រក្នុងព័ន្ធសីមា (ព័ន្ធសីមា = សីមាមួយយ៉ាងដែល ព្រះសង្ឃ
ទុកជាការសម្រាប់ប្រាប់កំណត់ព្រំដែនក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមក្នុងរៀងៗ ។ ព័ន្ធសីមាក្នុងនេះគឺព្រំដែនប្រទេសនីមួយៗ) ក៏បានសុខ
សប្បាយត្រប់ៗគ្នា ។

កាលនោះដែរជិតស្រុកខ្វែរជំនួលាយណាស់ ទិសខាងលិចទល់នឹងបស្ចឹមបូរី នាងពាយ័ព្យទល់នឹងស្រុកខាងរងរាជ
ខាងឥឡូវទល់ដល់ស្នាមខ្សាច់ ទិសប្រាសាទ ដល់ស្រុកចន្ទបូរី (គឺឆាន់តាប៉ុនសព្វថ្ងៃនេះ) ខាងកើតដល់ជ្រៃម្តងណាស់ ខាង
ត្បូងមុតសមុទ្រទល់នឹងស្រុកយួន ស្រុកចាម ។

ព្រះបរមបពិត្រ ឥឡូវក្នុងរាជសម្បត្តិនោះ មានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ ព្រះនាមព្រះពញ្ញាយោត ។ ព្រះអង្គសោយ
រាជ្យបាន ១០ ឆ្នាំ ព្រះជន្មបាន ៥១ ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រពន្ធនាមួយ ឈ្មោះថា ព្រះសុវណ្ណតន្តទៅ ។ ខណៈ
នោះព្រះបរមរាជវង្ស សេនាបតីមាតាព្រះអង្គ ព្រះបរមរាមា ជាព្រះរាជបុត្រានៃព្រះលំពង់រាជា ជាព្រះភាគីនេច្បោនៃ
ព្រះសុរិយោវង្សស្នងព្រះអង្គត្រឡប់ទៅ ។

សាស្ត្រាធិការព្រះសុរិយោវង្សនេះឡើងសោយរាជ្យពី គ.ស ១៣៥៨ ហើយទ្រង់សោយសុវណ្ណតន្តទៅវិញនៅ
គ.ស ១៣៦៦ ។

ផែនទី ព្រះមហាបា

ពីគ.ស ១៣៦៩ ដល់ គ.ស ១៣៧៣

ព្រះបរមរាមា ជាព្រះរាជបុត្រព្រះបាទសម្តេចព្រះលំពង់រាជា ទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិក្នុងឆ្នាំ រកា ឯកស័ក
គ.ស ១៩១៣ គ.ស ១៣៦៩ គ.ស ១២៩១ គ.ស ៧៣១ ក្នុងជំនាញ ៥២ វស្សា។ ព្រះចៅពញ្ញាយោតដែលជាព្រះរាជបុត្រ
ព្រះស្រីសុរិយោវង្សនោះ ក្នុងពេលនោះព្រះអង្គឥឡូវជាព្រះរាជកុមារណាស់ នឹងឡើងទទួលរាជសម្បត្តិស្នងព្រះបិតាពុំខាន
បាន ។ ព្រះបរមរាមា កាលបានឡើងសោយរាជ្យហើយព្រះអង្គក៏ប្រជុំនាងវង្សាស្រុកធំ តូចចូលមកធ្វើព្រះហេហុជាព្រះបរម
សព ជាសូរចរហើយ ព្រះអង្គសោយរាជ្យជាសុខត្រង់មកបាន៥ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រឈួនជាទ្វាំងកំសុតតទៅ ។ មន្ត្រីលើកព្រះបរមសព
ដឹកក្នុងព្រះកោដ្ឋស្រោចហើយ អញ្ជើញព្រះចម្មាសោករាជ ជាព្រះអង្គ ព្រះអយ្យកោមួយនឹងព្រះបរមរាមា ឱ្យឡើងសោយ
រាជ្យស្នងព្រះរាជ្យ ។

ផែនការ ព្រះធម្មាសោភណ្ឌ

ពិត.ស ១៣៧៣ ដល់ គ.ស ១៣៧៣

ព្រះធម្មាសោភណ្ឌ ជាព្រះរាជបុត្រសម្តេចព្រះមហាក្សត្របរាជសុរិយោវរ្ម័ន ដែលសុភតក្នុងបន្ទាយមហានគរ ក្នុងព្រះម្ចីសង្គ្រាមនិងស្តេច ។ ព្រះអង្គត្រូវជាព្រះអនុជជីដូនមួយ និងព្រះបរមរាមា ។ ព្រះអង្គឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិក្នុងឆ្នាំស្តេចបញ្ចសិក គ.ស ១៩១៧ គ.ស ១៣៧៣ ម.ស ១២៩៩ គ.ស ៧៧៩ ទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជនិម្ពាណព្រះធម្មាសោភណ្ឌជា ។ ទ្រង់ធ្វើបុណ្យព្រះបរមសក្ការៈហើយ ព្រះអង្គក៏ជាស្តេចរៀបចំបុណ្យព្រះរាជនិម្ពាណ ។

នេះនឹងនិយាយពីក្រុងខេត្តបុរីវិញ ។ នៅក្រុងខេត្តបុរី (ប្រទេសសៀម) ព្រះរាមាសុភតនៅព្រះរាជនគរ (នៅ) សោយរាជ្យ មកទើបចៅសាមញ្ញបានឡើងសោយរាជ្យទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះចៅបរមរាជា ។ ក៏បានឡើងសោយរាជ្យក្នុងព្រះរាជសៀមអង្គនេះទ្រង់ឱ្យព្រះនគររបស់ព្រះអង្គជំនួយគ្នាទៅទៀតទើបទ្រង់ឱ្យត្រាស់រោងពល ១០ ០០០ នាក់ មកបង្កាត់បង្រៀមហ៊ុនតាមត្រៀមឆ្នាំងគ្រប់ប្រការ ។

ពុទ្ធជនមកឆ្លាំមែ ឯកសិក ព្រះចៅបរមរាជាក្រាស់ឱ្យព្រះឥន្ទ្រជា ជាជនបុត្រធ្វើជាមេដឹកនាំ លើកមកជួយបរមរាជ (ស្រុកខ្មែរ) ។ ព្រះអង្គចង់ធ្វើជាមេដឹកនាំលើកទ័ព ព្រមដោយសេនាបតីសេះ ជីវនាគាគ្រប់គ្រង ស្រុកខ្មែរតាមរយៈផ្លូវ ចូលមកដល់ក្រុងមហានគរ ។ ពុទ្ធជនមកជួយបរមរាជហើយព្រះចៅបរមរាជាក៏បញ្ជាទ័ព ឱ្យចូលចោមវាយបន្ទាយគ្រប់ មិសព័តបង្អែរបង្គំឡើយ ។

ព្រះបាទធម្មាសោភណ្ឌ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា បានទ្រង់ប្រាប់ថាទ័ពសៀមលើកមកចោមក្រុងមហានគរគ្រប់មិសហើយទ្រង់ក៏ចាត់ពលឱ្យឡើងក្បាលបន្ទាយឱ្យព្យាកែវ ជាខោយកងទ័ពក្បាលមិសខាងលិច ព្យាបាលត្រួតមិសខាងជើង ព្យាបាលត្រួតមិសខាងត្បូង ចៅហ្វាខ្មែរ ត្រួតមិសខាងកើត ។ ព្រះបរមរាជវង្សទាំងបីព្រះអង្គ និងសម្តេចចៅហ្វាខ្មែរ ក៏ចេញយកព្រះទ័ពយកទ័ពទុកដាក់ត្រួតត្រាតាមខាងមាំមួនគ្រប់ព្រះអង្គ គ្រប់ត្រាតាមទ្រូសប្រហែសឡើយ ។

ព្រះចៅបរមរាជ " ស្តេចសៀម " ឱ្យលើកដីខ្ពស់ស្មើផ្ទៃដីក្រុងបន្ទាយខ្មែរ ហើយឱ្យអ្នកកាំភ្លើងចំឡើងបាញ់ចូលទៅខាងក្នុងបន្ទាយខ្មែរ ។ ទ័ពខ្មែរក៏បាញ់ចេញពីខាងក្នុងបន្ទាយ មកត្រូវបរិពលសៀមស្លាប់ជាច្រើនដង ។ ទ័ពសៀមបាញ់ត្រូវទ័ពខ្មែរ ក៏ស្លាប់ច្រើនដង តែពុំបែកបានឧករឡើយ ។ ព្រះចៅបរមរាជជញ្ជូនឱ្យទាហាន (ពាន - ឡើងពារវិលមលើ) បន្ទាយមកទៀត ទ័ពខ្មែរក៏បាញ់កាប់មាត់ ពីលើភាគបន្ទាយ និងចោលដោយដុតទៅលើទ័ពសៀមស្លាប់ជាច្រើន ។ សៀមយកព្រះមហានគរពុំបាន ។

គិតតាំងពីទ័ពសៀមចូលចោមព្រះមហានគរ ក្នុងខែ បិស័រ មកដល់ខែ ជេស្ឋ ត្រូវជាខែនៃ តែយកមហានគរពុំបាន ។ ក្រោយនោះមកមានទាហានសៀម៦នាក់ ឈ្មោះនាយវង្ស ១ នាយឆាន ១ នាយឆាន ១ នាយជេត ១ នាយកៅ ១ នាយវិ ១ គិតកល់យល់ឧបាយព្រមគ្នាស្រេចក៏ចូលក្រាបចូលព្រះបរមរាជថា :

" ទ័ពសៀម ដែលនឹងពិតការវាយយកមហានគរនោះ តាមដោយកម្លាំងយុទ្ធសាស្ត្រលើក្នុង ពុំងាយនឹងយកបានឡើយ ។ ខ្ញុំព្រះបង្គំជាទូទាំង៦នាក់ សុំយកអាវាសនឹងទៅស្លាប់កាំភ្លើងទំរបស់មហានគរដែលដាក់មុខចាំផ្លូវចូលទៅបន្ទាយនោះឱ្យបានសិន ។ ថាបើស្លាប់កាំភ្លើងនោះបានហើយទំលើង (ម៉ឺន) ធ្វើបានតាមចិត្ត . ស្រេចទ្រង់ចិត្តបង្គំធ្វើអ្វីក៏ធ្វើបានតទៅសិនឡើយ) តែកាំភ្លើងរបស់យើងបាញ់ចូលទៅ សេនាទាហានអារ្យធម៌របស់យើងក៏នឹងចូលបាន បន្ទាយខ្មែរពុះបានដោយងាយ ។ ព្រះចៅរាមាស្តេចសៀមបានទ្រង់ព្រះសន្យាហើយ ទ្រង់មានព្រះវិសាមញ្ញ ។ ទ្រង់ត្រាស់ថា បើចៅទាំង ៦

ឆ្នាំ ១៩៧១ កាលនៅស្នាក់នៅក្នុងពន្លាបោះ សម្រេចការសង្គ្រាមកាលណា យើងនឹងឱ្យរង្វាន់ដល់ទៅឱ្យពេញចិត្ត ។ ប្រាស់តែ
ម្តាយហើយ ក៏ក្លែងធ្វើជាគ្រង់ព្រះពិភពលោកដល់ហើយមានបុគ្គលនោះ ម៉ឺនមិញរកឱ្យបានច្រើន វិញបន្ទាយបរមាភរ រុក្ខ
ឯងតាំងលេខបរិវេណក្រោយមកវិញ ។ ក៏បុរសរបស់ចងខ្លះត្រូវរកឱ្យបានពេញលេញ ។ គេមកមើលទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចង
កាំ ៤ ចង ៦ ។ ឱ្យមនុស្សដែលមានទោសដេញប៉ាប់មុន ឆ្លងផ្លូវដៃទាំងពីរ ជើងទាំងពីរ ហើយ ទាញសន្លឹកឱ្យច្រើនរាប់រយដៃ
ទាំងបួនចិន វាឯងចាប់ហោតទាំង៦នាក់នោះ ៥០ឆ្នាំម្នាក់ ហើយឱ្យពាក់ក្នុងសំពត់ដៃក្នុង គ្រប់ទាំង៦នាក់ ។ ទ្រង់ត្រាស់
បង្គាប់ឱ្យលែងវាចោលទៅដើម្បីជាប់កម្មវិធីទាំង៦នាក់នោះ ។ លុះដល់ជិតនឹងវាត្រាត្រ ទាហានទាំង៦នាក់នោះ ក៏
លបលួចរត់ទៅជួបនឹងកងល្បាតខ្មែរដែលកំពុងតែល្បាត ។ កងល្បាតខ្មែរចាប់ដាក់ក្តី ហើយយកទៅ ជូនសម្តេចចៅហ្វាខ្សែ
ដែលនៅច្រកទ្វារកំផែនទាំងពីរ ។ សម្តេចចៅហ្វាខ្សែបានសួរទៅទាហានទាំង៦នាក់នោះតាមដំណើរ ។ ទាហានទាំង៦នាក់
ឆ្លើយថា : ខ្លួនជាទាហានស្ម័គ្រស្រីមកកម្ពុជានឹងខ្មែរ សម្តេចចៅហ្វាខ្សែឮហើយក៏ដាក់ខ្លួនទាំង៦នាក់ ទៅក្របបទសង្វា
ព្រះបរមព្រះព្រហ្មស្ថានសួរសួរច្រើនជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបរមព្រះព្រហ្មស្ថានសួរថាហេតុអ្វី បានជាចង់បែក ខ្លងបែកផ្ទាល់ហើយចូល
មកក្រាបយំជាន់ដូច្នេះ ។

ទាហានទាំង៦ នាក់នោះក្រាបទូលថា :

“ ទួលព្រះបង្គំជាទីបានយកអាណាព្រះចៅសៀមមករជ្ជេនគ្រាហើយតែពុំបានឈាន់អ្វីសោះ។ សូនដងថៃ្ងម្សិលមិញ
នេះទ្រង់ដាក់អាពាហ៍ ឱ្យទួលព្រះបង្គំទាំង ៦ នាក់នេះវាយបង្ហាញបែកខាងស្ទឹងប្លែក។ សូនទួលព្រះបង្គំធ្វើការថ្វាយពុំបាន
ដូចព្រះបិតាប៉ុន្មាន ទើបព្រះបរមរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើសោយវាយឆ្នងសាប៊ូផ្ទាល់យ៉ាងនេះ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ទ្រង់មានព្រះ
គម្រោងថា : ព្រឹកនេះទ្រង់នឹងឱ្យសម្លាប់ទួលព្រះបង្គំទាំង ៦ នាក់នេះទៀត។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ ទើបបានជាទួលព្រះបង្គំ
ទាំងគ្នាឃើញភ័យស្លាប់ ហើយរត់មកសួរជ្រកក្រោមព្រះបារមីខែ្មរព្រះបរមបពិត្រជាមេម៉ាយ ” ។

ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ មានមន្ត្រីនៃអង្គភាពពាក់ព័ន្ធនានា បើកបរកញ្ចប់
បង្គុំទូលថា :

ទូលព្រះបង្គំ បានឃើញថាមានស្បៀង ១៥ ភាគនាំយកក្នុង ១៥ ភាគមកសម្លាប់នៅទ្វារបន្ទាយនាងសិរី។ ទូលព្រះបង្គំ សាកសួរទៅទាហានទាំងនោះត្រូវបំផ្លាញក្នុងទីនោះ បានឱ្យឆេះឈូកទាំង ៦ ភាគនេះ ។

ព្រះបរមបពិត្រ និង ឈោបតី ពិធីបូជនីយ៍របស់មជ្ឈិមនិក្ខន្ធនេះសព្វគ្រប់ទៅ ឃើញថា ត្រូវនិងពាក្យទាហានទាំង ៦ នាក់នោះមែន ដូច្នេះច្រង់កំរើចមួយរបស់ទាហានទាំង ៦ នាក់នោះឈាស់ ទើបទ្រង់ឱ្យដោះភ្នំ ឱ្យទៅមើលជម្ងឺខ្លួនឱ្យបាន សះជា ។ បណ្តាទាហានទាំង ៦ នាក់នេះ ទាហានជីវិតវាក៏ស្លាប់ដោយជម្ងឺបែកខ្លួននោះទៅ នៅសល់តែ ៤ នាក់មិនស្លាប់ទេ ។ ទាហានស្បៀង ទាំង៤នាក់នោះ កាលបើមើលជម្ងឺខ្លួនបានសះជាហើយក៏សំដែងខ្លួនជាអ្នកក្លាហានចេញជួយទាហាននៃរ ច្បាំង នឹងទាហានស្បៀងវិញ។ ។ កាលទ្រង់ទតឃើញទាហានទាំង៤នាក់នេះមានទិសក្លាហានឈាស់ ទ្រង់ក៏ប្រឡោយសង្ឃឹ ប្រាក់ រង្វាន់ជារឿយៗ ហើយអ្នកគ្រូមួយទើបទាហានស្បៀងទាំងនោះប្រើប្រាស់ ។ ទាហានស្បៀងទាំង៤នាក់ដែលគិតកងនោះចុះ យល់ថា បានការណ៍ ហើយក៏សរសេរសំបុត្រមិននិងព្រួញ បាញ់ចេញទៅជូនថ្វាយព្រះចៅបរមរាជាទាហានជីវិតដែលខ្លួនបានធ្វើ ការណ៍មកនោះ ។ ពួកទាហានទាំង៤ នាក់នោះក៏បបាយដៃកន្តោលទៅស្នាក់ក្រុងទាំងអស់ ។

ព្រះនរោត្តមរាជា ទ្រង់ជ្រាបតាមសំនុំរូបនោះហើយ ក៏លើកម៉ែតង់ប្រជុំតុលាការោមព្រះមហាឧបនាយក ៤ មិន។ ទារោសខ្លួន កាលឃើញម៉ែតង់រូបនោះមកគ្រប់មិនហើយ ក៏អុជកាំភ្លើងជិតចុងដោះទៅមីតស្រៀវ តែឆាប់ពុំពេញ មើបទទួលឡើងតែនឹងកាំភ្លើងចូច និង ថ្ម ស្នា សាស្ត្រាវុធផ្សេងៗ ។ ទឹកស្រូវសតស្លាប់ វិនាស ពាលពេសសម្លាប់

ថ្ងៃច័ន្ទ ៤ ទិស ។ សៀមចូលវាយតាំងវត្តព្រឹក ជុះដល់រសៀល ក៏នៅតែវាយចំណាយព្រះមហានគរពុំបាន ទើបសៀមទាំង ៤ នាក់លាក់ខ្លួនពួនអាត្មា ព្យួរលើកន្ទារបន្ទាយទិសខាងលិច ។ មួយរំពេចនោះ ទាហានខ្មែរឃើញហើយក៏ស្ទុះទៅកាប់សៀម

— ទាំង ៤ នាក់នោះស្លាប់ភ្លាមមួយរំពេច ។ ម៉ែតសៀមឃើញខ្លាចបន្ទាយរំលឹកក៏ស្ទុះចូលទៅក្នុងមហានគរ ។ ជុះបានចំណាប់ហើយ ក៏បោះពុល កាប់បាក់បាញ់ប្រឆាំងក្នុងព្រះនគរ គ្រប់ទិសទាំង ៥ ។ សម្តេចព្រះឧបាសោករាជ ជាមេម្ចាស់ផែនដី ព្រះអង្គដល់ ខ្វះកាលមិនឮតទៅ ម៉ែតខ្មែរក៏បោកបែកទ្វាត់ខ្លាញ់ ខ្លះក៏ខូចសាតិកក្តីនឹងម៉ែតសៀម ។ សៀមមានជ័យជំនះវាយបែកព្រះមហានគរក្នុងឆ្នាំ វ.ក ទោស័ក ព.ស ១៩៦៤ គ.ស ១៣៨០ ម.ស ១៣០២ ច.ស ៧៤២ ។ ជុះបានជ័យជំនះហើយ ព្រះបរមរាជា ស្តេចសៀម ក៏លើកអស់សេនាបាយាទ ទាហានចូលក្នុងនគរចាប់ ពញ្ជាតែវ ពញ្ជាមួយ ដែលជាព្រះរាជបុត្រនៃ ព្រះបាទឧបាសោករាជ និងមន្ត្រីសេនាបាយាទជាច្រើន ។ អស់ប្រជានុរាស្ត្ររស់រានបានមួយស្នូលគេចរាប់បានពាន់ ។ បន្ទាប់មក ព្រះបរមរាជា “ស្តេចសៀម” ទ្រង់ក៏អភិសេកព្រះរតនរាជា “ពញ្ជាត្រក” ជារាជបុត្រឱ្យសោយរាជ្យសម្បត្តិ ក្នុងប្រទេសក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។

ផែនដី ព្រះឥន្ទ្ររាជា “ ស្តេចសៀម ”

គ.ស ១៣៨០

ពញ្ជាត្រកជារាជបុត្ររបស់ព្រះបរមរាជា “ ស្តេចសៀម ” ។ ទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យ នៅមហានគរក្នុងឆ្នាំជូត ឆស័ក ព.ស ១៩៦៨ គ.ស ១៣៨៤ ក្នុងជំនាយ ២៩ ឆ្នាំ ។ ពញ្ជាត្រកទ្រង់ព្រះនាមថា សម្តេចព្រះឥន្ទ្ររាជា រាមាធិបតី ខ្លះហៅថា ព្រះឥន្ទ្រកុមារ ។

មានសម័យថ្ងៃមួយនោះ ព្រះបរមរាជា ជាព្រះរាជបិតានៃព្រះឥន្ទ្រកុមារ ចេញទេសច្រាសទម្រង់រមកដល់ស្រុក អន្ទើ ។ ទ្រង់ឃើញមានប្រាសាទ និងរោងទង អ្វីៗ ថែវ ទ្វាត់ខ្វែង ច្រើនជាង ច្រើនអន្លើទើបទ្រង់ប្រាសសួរមន្ត្រីខ្លះថា :

មីនេះ ទ្វាត់ខ្វែង ច្រើនជាង ច្រើនអន្លើ តើទីកន្លែងព្រះរាជបុត្រ ឬជាទីកន្លែងព្រះអគ្គមហេសី ឬជាទីអ្វី ?

មន្ត្រីខ្មែរក្រាបទូលថា :

មីនេះហៅថាប្រាសាទមួយរយហាសិបគ្រា (១៩៥) ខ្វែង និងរោងទង រោងជួង ជំណាក់ពិសេស ព្រះស្រីដ៏ រឹងទ្វា ស្មោះ ផ្កាសំពត់ និងកំផែងខ្លាំងខ្វែងច្រើនផ្លូវច្រើនផ្ទាំងនេះ ជាសម្រាប់ព្រះរាជបុត្រក្សត្រប្រឆាំងជាចំណុះ ដែលព្រះអង្គ តែងយកព្រះរាជបុត្រឱ្យមកនៅបម្រើតាងព្រះអង្គគ្រប់ធនរ ។

ព្រះបរមរាជា ប្រាសសួរទៀតថា :

ប្រាសាទ និងទីកន្លែងទាំងនេះ តើគឺជាផែនដីណាមកដល់ផែនដីណា ?

មន្ត្រីខ្មែរក្រាបទូលថា :

ប្រាសាទនេះ តើជាកាលពីផែនដីព្រះបាទទេវាវស្សរស្សរាជ ដែលទ្រង់មានព្រះហស្តទិព្វ ទ្រង់ចាប់វត្ថុអីវត្តនោះ កំភិត ជាមាសប្រាក់រាតតែកមាសដល់រាជាប្រជានុរាស្ត្រក្នុងព្រះនគរបាន ។ បណ្តាព្រះស្រីទាំងឡាយគ្រប់ធនរនោះ កាសទ្រង់បាន ប្រាប់ថា ព្រះបាទទេវាវស្សរស្សរាជព្រះអគ្គករណីស សោយព្រាត ហើយមានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាម

- ព្រះកេតុមាលា ដែលជាព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជដែរនោះ ក៏នាំស្វយសារភក្ត្រមកថ្វាយព្រះបាទទេវវរ្ម័នឡាប្ប ហើយនាំព្រះរាជបុត្រ របស់ព្រះអង្គច្រប់ព្រះអង្គឱ្យមកនៅតាមបម្រើ ដូចឈោមព្រះរាជកុមារព្រះកេតុមាលាត្រង់ខន្តរ ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ បានជាព្រះទេវវរ្ម័នឡាប្ប ស្តេចឱ្យសាងប្រាសាទ ថ្វាយព្រះរាជបុត្រ នៃ ស្តេចទំលុះទាំងនោះកង នៅ ។

ព្រះបរមរាជា សួរតទៅទៀតថា :

ក្រឡាបខ្ញុំ សម្រាប់ព្រះមហាក្សត្រ និងព្រះរាជបុត្រនោះនៅគ្រងណា ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា :

ព្រះមហាក្សត្រ គង់នៅប្រាសាទជាយ៉ាង ។ ព្រះរាជបុត្រគង់ក្រសាលនៅប្រាសាទពិមានអាកាស ។

ស្តេចស្រៀមសួរទៀតថា : កាលព្រះកេតុមាលា ឡើងសោយរាជ្យនោះព្រះអង្គនៅឯណា ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា កាលព្រះកេតុមាលាឡើងសោយរាជ្យនោះ ព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជាឱ្យព្រះវិស្សកម្មទេវបុត្រ ឬត មក កើតជាធាតុត្រកុមារ ឱ្យធ្វើជាមេដងឱ្យទេវតា ៥០០ អង្គមកកើតជាកូនជាងសាងប្រាសាទឧត្តរថ្វាយគង់ ហើយទ្រង់ សាងប្រាសាទអង្គជំព្រះខាងមួយ ។ ទ្រង់ឱ្យសាងប្រាសាទមួយទៀត ឈ្មោះហៅថា បឹងមាណសម្រាប់ស្តេចគង់លំហើយព្រះ ព្រោះ ។ ទ្រង់ឱ្យសាងប្រាសាទមួយទៀតឈ្មោះ តាព្រហ្មសម្រាប់ថ្វាយបង្គំព្រះមាតុលា ។ ស្តេចឱ្យសាងប្រាសាទពោះកែវមួយ ប្រាសាទឧត្តរពិជ័យមួយ ។

ស្តេចស្រៀមសួរទៀតថា : ស្តេចដើមដែលសាងឧត្តរនោះ ទ្រង់ព្រះនាមអ្វី ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា : ក្សត្រដើមតេជបង្គំនោះ គឺព្រះបាទកម្ពុជឧត្តររាជព្រះអង្គនិម្មិតថ្វាយព្រះបាទកម្រោង ជារាជ សុធិណ ។ ក្រោយមកព្រះបាទកម្រោងក៏ព្រះអង្គទៅ និងវិទាសចាត់ភ្ញៀវព្រះទៅ ទើបទ្រង់ឱ្យសាងប្រាសាទជាថ្មី ទៀតវិញ ។

ស្តេចស្រៀមសួរទៀតថា : ផែនដីណា បង្វែរឧត្តរទៅជាវត្ត ? ស្តេចនោះសាងអ្វីខ្លះ ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា : ព្រះមហាក្សត្រដែលបានបង្វែរឧត្តរទៅជាវត្តនោះ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទបុទុមសុរិយោវង្ស ។ ព្រះអង្គនេះស្តេចបានព្រះកែវមរកត ព្រះត្រៃបិដក ចូលមកក្នុងព្រះឧត្តរទើបព្រះអង្គបង្វែរប្រាសាទឧត្តរទៅជាវត្តសម្រាប់ តម្កល់ព្រះត្រៃបិដក ។

ព្រះអង្គឱ្យសាងប្រាសាទមួយទៀត សម្រាប់តម្កល់ព្រះកែវមរកត រួចព្រះអង្គស្តេចទៅជួសជុលព្រះមហោឧត្តរហើយ ទ្រង់សាងដំណាក់ភ្នំព្រះសុរេម្ប និងសាស្ត្របតិកមួយ សាងស្រះព្រះពិស្ណុការ និងចំណែកក្សត្រមួយ សាងប្រាសាទ និងព្រះរាជ ដំណាក់ ព្រះបាទរតន និង ជេរជេររតនមួយ ។ ប្រាសាទទាំងប៉ុន្មាននេះ សុទ្ធសឹងតែធ្វើដោយថ្មល្អប្លែកខ្លាញ់ដោយយ៉ាងៗ ។

ព្រះបរមរាជា ស្តេចព្រះរាជដំណើរតទៅទៀត ។ ទ្រង់ទតព្រះមេត្រទៅឃើញប្រាសាទមួយមានគ្រឿងសង្ហារបូជា ជាច្រើនទើបទ្រង់ត្រាស់សួរថា : ធីនេះហេតុអ្វី បានជាមានគ្រឿងសង្ហារបូជាច្រើនម្ល៉េះ ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា : ធីនេះជាទីតម្កល់ព្រះគោ ដែលបញ្ចុះក្បួនត្រកូនព្រោះនោះ ។

ព្រះបរមរាជា ទ្រង់ព្រះសំណូលហើយទ្រង់យល់ថាស្តេចខេមាប្រាសាទនេះ មានបុណ្យជាច្រើនណាស់ ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ សួរទៀតថា : ស្តេចដែលថយព្រះពេជ្រអាកាស បញ្ចុះឱ្យគ្នាទុក្ខបុត្រក្សត្រមកនៅតាមបម្រើនោះគឺត្រឹមអង្គណាមក ?

មន្ត្រីក្រាបទូលថា : តិច្រឹមដែលឯ ស្តេចរាជានុរា ឈររាជ រៀបមកដល់ដែលពិព្រះបរមរាជាជ័យ ព្រះបរមនាម សុស្តី ។ តិច្រឹមព្រះបរមរាជាជ័យ ព្រះបរមនាមសុស្តី រៀបមកទៀតព្រះមហាក្សត្រនោះ មាននេជាឧកាត ត្រឹមត្រូវឡើងវិញ ដោយតែមកដល់សម្តេចព្រះចៅមកវាយបែកព្រះនគរ ។ ថាបស់សម្រាប់ព្រះនគរទាំងប៉ុន្មាននេះសុទ្ធសឹងតែប្រសិទ្ធិដ៏មាំមួន ណាស់ ។

ព្រះចៅបរមរាជា ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះវិសោធន៍ ធម្មកទ្រង់ត្រាស់ឱ្យមន្ត្រី ៨ នាក់ រក្សាព្រះនគរជាមួយនឹង ព្រះឥន្ទ្រាជា ជាព្រះរាជបុត្រ ។ ព្រះអង្គឱ្យនិមន្តព្រះរាជបុត្រ ប្រាក់ សិរិទ្ធិ កែវ រូបព្រះពោ រូបសត្វទីនៃចៅត្រើង និង ព្រះសង្ឃសមណៈ ឱ្យនាំយកទាំង ពញាកែវ ពញាទ័យ ជាព្រះរាជបុត្រនៃព្រះបាទមហាសារាជ និង ទ្រង់ឱ្យរក្សាទ្រង់នូវព្រះ ៧ មុខនាក់ហើយឱ្យលើកម៉ឺនទៅក្រុងស្រីអយុធ្យាវិញ ។

ព្រះឥន្ទ្រាជារាជាក្រុងក្រុងកម្ពុជាស៊ើបបានព្រះទាន់ និងគ្រឿងព្រះបញ្ចេញព្រះហឫទ័យទ្រង់ពិតនឹងឱ្យនាំយក ទៅស្រុក សៀម ។ ឈ្មោះនោះក៏បង្កើតជាអស្ចារ្យមហាវេទ ព្យុះធំ រងទ្វីប ផ្នូរ អសនី ជាច្រើនប្រមាណ ។ ក្នុងភាគីយបរនោះ ស្តេចទ្រង់ ទៅ ទ្រង់ស្ម័គ្រចិត្តចេញថា ព្រះមហាក្សត្រនៃអំពីបុរាណមក មកឈរពីលើក្រឡាបង្គំបស់ព្រះអង្គហើយ ត្រាស់ក៏ហែងថា បើបងយកព្រះទាន់នេះទៅទ្រង់ចង់នឹងស្លាប់ដោយឫទ្ធិអាវុធព្រះទាន់នេះពុំខានឡើយ ។ ហេតុនេះហើយបាន ជាស្តេចសៀមខាន ទាំងព្រះទាន់ និងគ្រឿងបញ្ចេញព្រះហឫទ័យ ដោយខ្លាចព្រះពេជ្រ ខ្លាចព្រះមហាក្សត្រអំពីបុរាណ ។

ឯសម្តេចចៅពញាឃាត ជាបុត្រនៃព្រះវង្ស ដែលស្តេចទ្រង់ចេញរួចពីចំណេកសៀម ហើយរត់ទៅព្រះនគរទៅនោះ ព្រះអង្គទៅតាំងបញ្ចុះបញ្ចូលមន្ត្រីក្រុងជាច្រើន ។ ទ្រង់ព្រះមិត្តភាពទីដឹងក្នុងដែលនឹងតាំងជាបុត្រនៃព្រះសុទ្ធិកន្លែង តែមិន បានសោះ ។ ក្រោយមកទ្រង់បើក្សាថាស្រុកកោះបាសាន (ស្រីសង្ខារ សព្វថ្ងៃនេះ) មានដីយក្នុងស្រុក ឱ្យតាំងជាបន្ទាយមាំមួន បាន ។ ទ្រង់ជ្រាបថាករព្រះបាទនៃអង្គ អញប្រដាប់រាជបុត្រចាំក្រុង ក៏ស្តេចមកតាំងព្រះអង្គនៅស្រុកនេះដែរ ។

លុះមន្ត្រីក្រុងក្រុងយល់ត្រាបហើយ ស្តេចក៏លើកម៉ឺនទៅតាំងបន្ទាយជាមាំមួននៅខេត្តកោះបាសាននោះ ។ ឯអស់ រាជានុរាជានុរាស្ត្រ ខេត្តក្រៅទាំងប៉ុន្មានដែលបានឮដំណឹងសម្តេចចៅពញាឃាតស្តេចយាងមកតាំងទីបន្ទាយនៅ ខេត្តកោះ បាសានហើយក៏នាំគ្នាមកទុះចូលគ្រប់ខេត្ត ។ ចំណេកខាងក្រោយមកព្រះបរមបិត្រស្តេចត្រាស់ប្រឹក្សារកមនុស្សឯណាឱ្យ បង្ខំចូលទៅនៅធ្វើជាផ្គុំរាជការ ព្រះឥន្ទ្រាជា ស្តេចសៀម ដើម្បីនឹងគិតការលុកស្តេចសៀមនោះឱ្យបាន ។

ឈ្មោះនោះមានរាមាប្បពិរនាក់ ឈ្មោះ ពេជ្រ ១ ពៅ ១ ជាបងប្អូនបង្កើតនិងភ្នាក់អាសនៈបានព្រះត្រាស់នេះ ហើយ ក៏ចូលថ្វាយបង្គំសុំខ្លួនទទួលអាសា ធ្វើការថ្វាយតាមបន្ទាយ ។ សម្តេចចៅពញាឃាត ទ្រង់មានព្រះវិសោធន៍ទើបទ្រង់ ចាត់បម្រើទៅ ។ អាមាប្បទាំងពីរនាក់ក៏ថ្វាយបង្គំលាទាំងស្រុងគ្រប់ក្រុង ១០ នាក់ ចូលទៅដល់មហានគរ ។ ដល់ហើយក៏រកពិធី មន្ត្រីសៀមឱ្យនាំខ្លួនទាំងពីរនាក់ និងស្ម័គ្រចិត្តប្រកួត១០នាក់ទៀតជា១២នាក់នោះឡើងក្រាបបង្គំ ចូលថា : " ខ្មែរទាំង១២នាក់ នេះ មានចិត្តសាតិភិក្ខុ (សាតិភិក្ខុ-ការគ្រប់ប្រសារសាមីគ្នា ហើយទំលាក់បំបែកគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ឧ. អនុស្សាវរីនាក់ នេះពី ដើមទាល់គ្នា ឥឡូវវាមានសាតិភិក្ខុនិងភ្នាក់វិញហើយ ។) ស្ម័គ្រសុំចូលមកធ្វើរាជការស្នងព្រះនេជគុណលុះអស់ជីវិតរៀបរៀងខ្លួន ។ ព្រះឥន្ទ្រាជា ពេលនោះស្តេចក៏ពុះប្រថាប់នៅមុខព្រះសាលាវិទ្យាសាស្ត្រឈរវាល លុះទ្រង់បានព្រះសង្គ្រាមពាក្យនេះហើយ ក៏ សព្វព្រះមិច្ឆាណាស់ ទើបត្រាស់ថា :

" តាំងអំពីយើងមកឈរស្រុកខ្មែរនេះ ជិតទៅនៃហើយ គ្មានឈ្មោះណាឡើយស្ម័គ្រចិត្តចូលមកនៅដងទេ ។ ទើបតែ ថ្ងៃនេះ យើងឃើញចៅទាំង ១២ នាក់មកសាតិភិក្ខុជាមុនគេ គួរយើងឱ្យរង្វាន់ទៅឱ្យដល់ចិត្ត " ។ ទ្រង់ត្រាស់ហើយទ្រង់ព្រះ សម្រួលបង្គាប់ មុខនោះព្រះឃ្លាំងឱ្យយកសំពត់ខោអាវមកប្រពាស ។ ឯនាយមហាប្បទាំងពីរនាក់ពេលនោះក៏ ក្រាបថ្វាយបង្គំ

មិនទាន់ទៅជិតដល់ ហើយរោងកាំបិតស្បែកដែលចងនៅជួរសក់នោះ សុំទៅចាក់ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះ
 តោឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។
 អស់ពួកទាហាន រក្សាព្រះអង្គ សុំព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។
 ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។
 ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។ ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះឱរាមួយកាំបិត ។

ឯសម្តេចចៅពញាឃ័ត្រជាត្រូវព្រះអង្គត្រៀមពលរួមជាស្រេច ។ ក្រោយមហាមាត្រៀមទាំង ១២ នាក់ ចេញទៅនោះ
 ព្រះអង្គក៏លើកម៉ឺនបណ្តោយតាមក្រោយមក ។ សុំដល់ហើយស្តេចបើកម្តាយត្រីនិងសាហានស្តេចកំពុងជ្រើសជ្រួត រមួលគ្នា
 ខ្ញុំចេះ ក៏ជ្រងំចូលទៅមកដោយព្រះមហានគរក្រុងមួយរំពេច ។ ពួកវាត្រូវខ្លួនក្នុងព្រះនគរក៏កាប់សម្លាប់ស្រៀមគ្នាចេញចូលដៃ
 ឡើយ ហើយបើកទ្វារចេញមកទទួលកងទ័ពព្រះអង្គ ។ ខណៈនោះសម្តេចចៅពញាឃ័ត្រ ព្រះអង្គក៏លើកក្បួនម៉ឺនចូលក្នុងព្រះ
 នគរកាប់សម្លាប់ទ័ពស្រៀម និងចាប់បានទុកជាឈ្មើរជាច្រើន ។ បន្ទាប់មកស្តេចចូលប្រាសាទចតព្រះនេត្រទៅ យល់ត្រូវស្រៀម
 ថ្នាក់ជាអ្នកម្ចាស់ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះអង្គបន្តបន្ទាប់នោះមកដល់ពួកកំពុងក្រាបយំទៀបកោដ្ឋស្តេចស្រៀម មើលសម្តេចព្រះពញាឃ័ត្រ
 ក៏ទ្រង់សួរថា : ឯឯឈ្មោះអ្វី ? ជាកូនទេអ្នកណា ? នាងស្រីនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំឱ្យនាងមកក្នុងភ្នែកមើលព្រះអង្គហើយដាក់
 មុខក្រាបទូលថា : ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះ ស៊ីសាមាម ជាកូនបុត្រទ្រង់ដាក់មុខ ដែលត្រូវជាដំបូងមួយ និងពញាតេជាក្រុងទេត ។
 ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះអង្គបន្តបន្ទាប់នោះមកដល់ពួកកំពុងក្រាបយំទៀបកោដ្ឋស្តេចស្រៀម មើលសម្តេចព្រះពញាឃ័ត្រ
 ក៏ទ្រង់សួរថា : ឯឯឈ្មោះអ្វី ? ជាកូនទេអ្នកណា ? នាងស្រីនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំឱ្យនាងមកក្នុងភ្នែកមើលព្រះអង្គហើយដាក់
 មុខក្រាបទូលថា : ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះ ស៊ីសាមាម ជាកូនបុត្រទ្រង់ដាក់មុខ ដែលត្រូវជាដំបូងមួយ និងពញាតេជាក្រុងទេត ។

ព្រះបរមបិត្រីជាម្ចាស់ស្តេចទ្រង់ជ្រាបពីវិស័យត្រកូល និងពីរូបរាងនោះមកដល់ពួកកំពុងក្រាបយំទៀបកោដ្ឋស្តេចស្រៀម មើលសម្តេចព្រះពញាឃ័ត្រ
 ក៏ទ្រង់សួរថា : ឯឯឈ្មោះអ្វី ? ជាកូនទេអ្នកណា ? នាងស្រីនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំឱ្យនាងមកក្នុងភ្នែកមើលព្រះអង្គហើយដាក់
 មុខក្រាបទូលថា : ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះ ស៊ីសាមាម ជាកូនបុត្រទ្រង់ដាក់មុខ ដែលត្រូវជាដំបូងមួយ និងពញាតេជាក្រុងទេត ។

កាលសម្តេចព្រះចៅពញាឃ័ត្រជាត្រូវព្រះអង្គបន្តបន្ទាប់នោះមកដល់ពួកកំពុងក្រាបយំទៀបកោដ្ឋស្តេចស្រៀម មើលសម្តេចព្រះពញាឃ័ត្រ
 ក៏ទ្រង់សួរថា : ឯឯឈ្មោះអ្វី ? ជាកូនទេអ្នកណា ? នាងស្រីនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំឱ្យនាងមកក្នុងភ្នែកមើលព្រះអង្គហើយដាក់
 មុខក្រាបទូលថា : ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះ ស៊ីសាមាម ជាកូនបុត្រទ្រង់ដាក់មុខ ដែលត្រូវជាដំបូងមួយ និងពញាតេជាក្រុងទេត ។
 ព្រះឥន្ទ្រជាត្រូវព្រះអង្គបន្តបន្ទាប់នោះមកដល់ពួកកំពុងក្រាបយំទៀបកោដ្ឋស្តេចស្រៀម មើលសម្តេចព្រះពញាឃ័ត្រ
 ក៏ទ្រង់សួរថា : ឯឯឈ្មោះអ្វី ? ជាកូនទេអ្នកណា ? នាងស្រីនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំឱ្យនាងមកក្នុងភ្នែកមើលព្រះអង្គហើយដាក់
 មុខក្រាបទូលថា : ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះ ស៊ីសាមាម ជាកូនបុត្រទ្រង់ដាក់មុខ ដែលត្រូវជាដំបូងមួយ និងពញាតេជាក្រុងទេត ។

ផែនទី ព្រះបាទក្សេមរាជ

ព.ស ១៣៨២ ដល់ ព.ស ១៤២៨

សង្គ្រាមព្រះបាទក្សេមរាជ ឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ ក្នុងឆ្នាំ ព.ស ១៤២៦ ព.ស ១៣៨២ ម.ស ១៣០៤ ច.ស ៧៤៤ ក្នុងព្រះជន្ម ៥១ វស្សា ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱង្ការព្រះបរមយាស រាជាទីរាជ ព្រះអង្គ ទ្រង់ទសពិធរាជធម៌ មុំទុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនាណាស់ ។ អាណាប្រជានុរាស្ត្រ បានសេចក្តីសុខកត់សិកសាត្រូវរៀបរក ។

លុះមកដល់ឆ្នាំ ថោ ឆត្វស័ក ព.ស ១៤៣១ ព.ស ១៣៨៧ ម. ស ១៣០៥ ច.ស ៧៤៨ ព្រះអង្គស្ថិតនៅក្នុង សុវណ្ណវិស័យ សិលាមហាប្រាសាទ គឺតាំងពីព្រះអង្គគ្រងរាជ្យ ២ ឆ្នាំ សោយរាជ្យ ៥ ឆ្នាំ ត្រូវជា ៧ ឆ្នាំ ។ សម័យថ្ងៃមួយ ព្រះ អង្គចេញតាំងក្នុងព្រះរាជដេវតា ព្រមទាំងព្រះបរមរាជវង្សានុវង្ស សេវិកាមាត្រ សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំខ្ញុំ រាជការ ក្រាបបង្គំ គាល់ត្រូវប្រា ទើបព្រះអង្គមានព្រះរាជឱង្ការក្រាស់ថា :

“ ព្រងកម្ពុជាមហានគរ ជាតួសត្រូវនឹងក្រុងមេធានី តាំងពីដើមរៀបរក មិនមានស្រុះស្រួលភ្លាមៗបានមាំមួនសោះ ។ ក្រោយមកស្បៀងក្បាលយកគ្រូនេះទៅជាច្រើនខេត្ត ខេត្តដែលនៅជាដៃគូដ៏រស់លើកវាយដាច់ក្បាលក្រុយកអស់ទៅច្រើន ដែរ ។ អាណាប្រជានុរាស្ត្រដែលសល់នៅក៏ពុំទុកឲ្យមិនស្មើស្រុកសោះ ប្រជានុរាស្ត្រមហានគរក៏មានខ្លួនតិច ។ បើយើងនឹង គិត លើកទឹកទៅវាយយកខេត្តទាំងនោះមកវិញក៏ពុំបានដូចគេតែងតាំងរក្សាមន្ត្រីមាំមួនណាស់ជាញឹកញយកហើយ ។ ខាងយើង ទៀត ក៏យើងទើបនឹងរួចពីស្នើសុំសង្គ្រាម សេនាបាហានក៏កំពុងឆ្លើយបាត់ ។ ស្បៀងអាហារក៏ពុំទាន់មានបរិបូណ៌ ។ បើ ស្បៀងលើកមក យើងនឹងយកខេត្តណាជាដាច់ខាងក្រៅក៏គ្មានដែរ ។ នៅក្នុងក្រុងនេះ ក៏ដែលក៏មាននាទីធំទូលាយ តែប្រជា រាស្ត្រស្ទើរស្លាប់ខ្លួននឹងការរាជការនៃព្រះមហានគរល្មើសឡើយ ។ បើស្បៀងនឹងហើយនឹងលើកមកយាយីយើង ក៏យើងពិបាក នឹងទប់ទល់ដែរ ដែលជាមិច្ឆាគល់សមណៈបីក្រាហ្វណ៍ផង ។ ដូច្នេះត្រូវយើងនឹងថយពីទីនេះទៅតាំងព្រះនគរ នៅខេត្ត បាសានវិញទើបចុះ ។ បើស្បៀងវាលើកមកយើងនឹងបាត់ទីតាំងនៅទុក្ខសោយនេះតាមវត្ត ដោយខេត្ត ទម្រាំតែដល់ទៅ ទីក្រុង យើងក៏ជួបប្រទះសេនាបាហានចេញទាន់ មិនបង់ការទេ ។

សេចក្តីនេះ តើអស់អ្នករាល់គ្នា យល់ថាដូចម្តេច ?

អស់ខ្ញុំរាជការធំ តូច ក្រាបថ្វាយបង្គំទូលថា : បពិត្រព្រះសម្មតិទេវវង្ស សេចក្តីដែលទ្រង់ព្រះតម្រិះនេះឃើញថាចុះ ដូចព្រះរាជបរិហារណាស់ ។

ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសន្យា អស់មុខមន្ត្រីយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថាដូចនេះហើយ ទើបមានព្រះរាជ ឱង្ការព្រះរាជទាន ព្រះរាជកំណត់ឱ្យរស់សេនាបតីមន្ត្រីត្រង់ក្រសួងកេរ្តិ៍ពូកែលក់សិក្ខា ទាំងដើមទឹក ទាំងដើមពោកទៅប្រប ចំ នាំព្រះរាជ្យទ្រព្យ ទូរអស់គ្រូប្រជានុរាស្ត្រទានសកម្មករទាំងអស់ ។ លុះដល់មកឆ្នាំថោ ឆត្វស័ក ព.ស ១៤២៦ ព.ស ១៣៨២ ម.ស ១៣០៤ កាលបានឬកម្ពុជាក្រុងហើយ ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមបពិត្រស្តេចចេញចាកព្រះមហាប្រាសាទគណៈសិលាមហាបាសាន ស្តេចចុះទៅ ប្រថាប់លើព្រះទីនាំងរាជតាហាន : ។ ព្រះហោរាជបតីតាងតងទូលរាជកិច្ចាយបង្គំក្រាបព្រះ អគ្គមហាសេនាបតី ទូកយោង ទូកចេ ពលដើមទឹក ដើមពោក ក៏ស្រែកស្រោម តាំងហើយកង លើកចេញចាកមហានគរ ភ្នាក់ងារក៏បើកចង មហាសេនាបតីព្រះអភិរាជ (អភិរា ឬ អភិរា : ឧត្តមគោតមរាជបុត្រសម្រាប់ប្រើជាត្រៀងរូងរឿង ក្នុងក្បួនហែនៃព្រះ រាជពិធីណាមួយ) សម្រាប់ព្រះមហាក្សត្រក៏ទាន់ព្រះសូរ្យចាន ឧត្តមពណ៌រាជ ព្រមដោយទូកយោង ទូកព្រះសង្ឃ ទូកព្រះរាជវង្ស និងទូកព្រះទីនាំងអគ្គមហេសីស្រីស្នំ ព្រហ្មចារី សេនាបតី មន្ត្រីធំ តូច ខ្ញុំព្រះរាជការ អាមាត្រសេវិកា

ក្រោយឃើញថា បញ្ជីនេះ ក៏ និង ទុកជំនាវ នាងទុនណាង បែបណាមួយ ក្រោយនោះមកដល់ ទៅដោយវិធីនេះទៅដល់ខេត្ត ឯសានហើយ ស្ទើរទ្រង់ប្រាស់បង្គាប់ឱ្យបោះបង្គោល ក៏នៅកោះសាសនាឱ្យខ្ញុំប្រារព្ធការតាំងកសាងប្រារព្ធនិវេសន៍ ប្រារព្ធ រោង ប្រារព្ធមុនី និងរោងប្រារព្ធនាង រោងសេះ ជីវី និងកំណែទ្វារតំបន់ប្រែប្រួលប្រារព្ធការតាំងទៅខាងកើត យកទង្វើមុន ប្រារព្ធការតាំងទុកជាកំណែមួយ ។

អស់នាហ្មឺនព្រមទទួល អាណាប្រជានាគរាជ ទាសកម្មករកំណែសង់រោងសង់ផ្ទះនៅទីនោះតែរាល់ខ្លួនបុរេ រៀនហើយ ស្ទើរឡើងក្នុងប្រារព្ធការតាំង តាំងនាប្រទេសបេតាប្រារព្ធការតាំង ។

នេះនិងនិយាយពីស្រុកលាវិត្យ

ក្នុងឆ្នាំមមី សិរីឆ្នាំសក ៨.៧ ១៨១២ គ.ស ១៨១៨ ម.ស ១៨១០ គ.ស ៧៤០ មានទឹកជ្រាបជំនំ នៅប្រទេសលាវ ជាន់ ។ ទឹកហូរខ្លាំងរបេះមាត់ប្រាំងចាក់ដើមគគីរមួយជុំក្រែលែង និងដើមគគីរទាំងពួងជាច្រើន ។ ក្នុងដើមគគីរជំនំ នោះមាន ព្រះពិរព្រះអង្គ មានព្រះរាជព្រះបាទជាប្អូនមិន ជាប់និងដើមគគីរនោះហូរចុះមកទន្ទឹមនិងព្រែកពាក់ព្រីត្រ (ព្រែកពាក់ព្រីត្រ គឺព្រែកសាសនាទ្វារទ្វារ) រវាងប្រាសាទទឹកទៅលើ រួចរលាត់បណ្តោយទៅក្រោមវិញ ។ រលាត់ទៅរលាត់មក ៧ ថ្ងៃ ។ ក្នុងប្រា សាសនាស្រ្តីម្នាក់ជាអ្នកមានធំ ជាទុរយោជិតក្នុងវត្តសង្កា ឈ្មោះដូនពេញ ។ កាលដឹងសេចក្តីនេះហើយ ដូនពេញក៏ហៅប្រិយ ចុះទុក ឆ្លងទៅពិធីព្រះមើល ។ លុះពិធីព្រះទៅឃើញដូចព្រះពិរព្រះអង្គជាប់និងដើមនោះ ។ ដូនពេញនិងប្រិយ អំន្តា លើកទូក្រែវនោះចេញពីដើមគគីរ តែលើកមិនរួចទើប គាំគ្នាអង្គុយយកដើមគគីរនោះឱ្យមកចងក្រាបនិងមាត់ប្រាំង រួចបបួលគ្នា លើកទូក្រែវនោះទៀតតែលើកនៅតែពុំបាន ។ ដូនពេញ និង ប្រិយ ទង់បានព្រះទាំងពិរព្រះអង្គនោះសាសនា តែ លើកអស់ចំណេះ អស់កម្លាំង ហើយទាំងប្រិយ និងធ្វើការនោះក៏ពុំកើតទើបទៅពិតទូនព្រះនេះ វត្តព្រះធម្មសង្កា ។ ព្រះទៅ អធិការអង្គនេះ ក៏ទទួលយកអាសាហើយទៅតាំងពិធី ៧ ថ្ងៃ យកសរសៃអម្បែងអង្គុយ ដើមគគីរនោះយោងទៅជាប់និង ព្រែកបង្អួច ។ ខណៈនោះ លោកព្រះធម្មសង្កា យកព្រះពុទ្ធរូបនោះបានហើយ លោកឱ្យព្រះដែលមានព្រះរាជក្របួននោះមួយ ព្រះអង្គទៅដូនពេញ ឱ្យទាំមកកោះប្រស្រីកែវ (គឺក្រុងភ្នំពេញយើងសព្វថ្ងៃនេះ) ។ លោកព្រះធម្មសង្កាទុកមួយព្រះអង្គដើម្បី សាងព្រះអាហារមួយ នៅព្រែកបង្អួច ។ ព្រះប្អូនមុន ដែលបានមកដូនពេញនោះ ហៅថាព្រះបង ព្រះដែលត្រូវលំនៅព្រែកបង្អួច ហៅថា ព្រះប្អូន ។

ដូនពេញ តាំងតែពិធីព្រះប្អូនមុននោះមក ក៏តាំងនាំស្នំច្របីច្រពុកជិតគ្នា ជំពូនដំណើរជំរុំ កជាព្រះអាហារ មួយ តម្កល់ព្រះធម្មសុខនោះ ។ អស់រាត្រីទាំងពួងដឹងឮហើយក៏ចុះទទួលមកជួយជំពូនដំណើរជំរុំនោះជាអតិថិជន ។

ព្រះធម្មបរមបពិត្រ ពេញលេញព្រះអង្គតាំងនៅប្រារព្ធការតាំង ។ ក្នុងប្រាសាទទឹកពិរព្រះបាទទាំងពួងព្រៃក្រែលែង ។ អស់ ខ្ញុំរាជការ និងព្រះបរមរាជវង្សាវត្តវិញ មានក្តីបំបាក់ជាច្រើន និងកសាងជាព្រះធម្មសង្កា ។ លុះទឹកស្រកក្នុងឆ្នាំនោះអស់ ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គទាំងសេរីកាមាត្រមកសាងប្រារព្ធការតាំងនៅភូមិប្រស្រីកែវ ។ ទ្រង់ប្រាសបង្គាប់ទៅពេញនេះថា ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តសំរោងទង ឱ្យកេណ្ឌរាត្រីលើកដី ទៅចាក់បំពេញក្នុងរាជភ្នំ ។ ទីដែលទៅពេញនេះថា ឱ្យព្រះជិតនិទាន ធំជ្រៅទូលាយណាស់ទើបបានជាមានឈ្មោះហៅ បឹងនេះជារូងមក ។ ទ្រង់ប្រាសបង្គាប់ទៅពេញនេះថា ចៅហ្វាយ ស្រុកកោះប្រស្រីកែវ (នាមព្រះរាជវង្សាវត្ត ដែលតម្កល់ទុកនិងប្រារព្ធការតាំង ក្រុងភ្នំពេញមានសេចក្តីថា ទុកប្រើម្តង នេះ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តជាទីដែលមានហៅថា ទុកប្រើវង្សាអនុជិតទៅវិញទេ) ឱ្យជិតព្រែកចំហាយ ទឹកពីបឹងពោធិ៍សាត់ មកកុំឱ្យនៅឆ្នេរឆ្នាប់ស្តុយល្អ ។ ព្រោះហេតុនេះហើយបានជាមានការប្រកបថាព្រែកពាមដូងរូងមក ។ រួចហើយទ្រង់

ត្រាស់ឱ្យធ្វើស្ថានភាពប្រជាជនក្នុងស្រុក ទើបទ្រង់តាំងព្រះរាជពិធីស្ថាបនាព្រះរាជវាំង សង់ប្រាសាទព្រះរាជមង្គល ត្រពាំង
កែងខ្ពស់ខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងក្រៅព្រះទ័យដ៏ឆ្លាតវៃ ឯសម្រាប់ស្ថាបនាព្រះរាជវាំង ស្រែម ។ ទ្រង់ឱ្យតាំងមុខព្រះរាជវាំង បែរទៅបូព៌ា
មិន ហើយត្រង់ឱ្យលើកជីវិតតាំងជាដើមជាបន្តបន្ទាប់ទៅទិសខាងត្បូងតាំងពីមាត់ទន្លេទៅទិសជើង ។ ទ្រង់ឱ្យដឹកជាអ្នក ជាអ្នក
បម្រុងផែន ហើយឱ្យលើកបន្ទាយពីខាងទិសបស្ចឹមត្រឹមតែចំនួនបី ។ ទ្រង់ឱ្យទុកបឹងពេជ្រជាមី ធ្វើស្រែក្នុងព្រះនគរ
នៅលើទិសជើង ហើយកាត់ត្រង់ទៅឯកើត ដល់មាត់ទន្លេត្រឹមព្រែកព្រាស ។ ទ្រង់ឱ្យលើកជីវិតបន្ទាយ តាមឆ្នេរមាត់ទន្លេ
ជាក់ផែនព្រះនគរក្នុងព្រះបាទព្រះបាទ ។

ឯទីព្រះវិហារទាំងបីគ្នា ទ្រង់ឱ្យប្លង់ចេញប្រែប្រួល ត្រូវទាំងសាងព្រះវិហារ ចេតិយ កុដិ សាលា ចានជាច្រើន ។
ទ្រង់ឱ្យសាងខ្នងរឿងម្តង (ខ្នងរឿង គឺអ្នកតាទាំងស្រុង ។ យើងសព្វថ្ងៃច្រើននិយាយថា ឃ្លាំងរឿង) ឈ្មោះអ្នកតាព្រាជ្ញ
តាំងនៅជាអគ្គនាយកព្រះរាជវាំងតាមព្រះបាទ ។ លុះស្រេចការហើយស្តេចឡើងគង់នៅព្រះរាជធានីស្រីសី តាំងនាមទន្លេបួន
មុខហៅថាទន្លេចតុមុខ ។ លុះស្រេចការសាងហើយ ទ្រង់តាំងប្រទាននាមព្រះនគរជាក្រុងចតុមុខ សកលកម្ពុជាធិបតីជា
នក្ខិតយាមហានគរ ។ អស់សមណជីវិតាហ្នូលព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ៍ សោហតី មន្ត្រីប្រជាជនស្រ្តី និង ឈ្មួញ ជួញដូរ ក្នុង ក្រៅប្រទេសក៏
ចូលមកជាក្រាស់ក្រួន មុនមាសមដោយភោគសម្បត្តិ ជាសុខសប្បាយទាំងស្រុងអាហារ សព្វសារពើ ក៏បរិបូណ៌ មិនអត់ឃ្លាន ។
ព្រះពុទ្ធសាសនាក៏រុងរឿងដោយព្រះបរមរោជនស្ត្រី ព្រះបរមវិសេសស្តេចទ្រង់ទូទៅព្រះមហាសុធិតចលនាពិធីរាជមិ បហា
ប្រសើរ ។ អស់អវិជ្ជារាជសត្រូវពាធានោកំណាចក្រព្រៃស្លាប់ស្លែងខ្លាចព្រះបរម ឥតបរិមាណប្រើកឡើយ ។ ប្រទេសមិន
យួន ឆាម ថ្នា ក៏នៅត្រៀមបណ្តាញការមកក្រាបបង្គំបង្គំ លូតលាស់ព្រះបុណ្យចរមី ជាច្រើន ។

ព្រះបាទ ស្តេចព្រះបរមរាជាក្សត្រជាតិរាជវាំង មានព្រះរាជបុត្របីព្រះអង្គសម្តេចនិងអ្នកម្នាងទេវី ទ្រង់ព្រះនាម
នរាយណ៍រាជា សម្តេចនិងអ្នកម្នាងបុគ្គលេស ទ្រង់ព្រះនាមព្រះឈររាជា សម្តេចនិងព្រះមេនាងស៊ីសាមាម ទ្រង់ព្រះ នាមព្រះ
ធម្មរាជា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះករុណាប្រោសព្រះរាជទានព្រះរាជសុរិយយសដល់ព្រះរាជបុត្រទាំងបីព្រះអង្គស្មើគ្នា តាមលំដាប់
បង និង ប្អូន ។

ព្រះអង្គត្រង់រាជ្យក្នុងពេលធ្វើសង្គ្រាមមួយឆ្នាំ ទ្រង់សោយរាជ្យក្នុងព្រះមហានគរ ១៩ ឆ្នាំទ្រង់គតគង់ នៅក្នុងព្រះ
រាជវាំងប្រាសាទមួយឆ្នាំ ទ្រង់មកគង់ក្នុងព្រះនគរវែងឆ្នាំ ៣០ ឆ្នាំ បូករួមទាំងអស់ត្រូវជា ៤៩ ឆ្នាំ ព្រះជន្ម ៩៨ ឆ្នាំក៏ទ្រង់
ដល់ខ្លះជរាភាពហើយស្តុតទៅ ។ ព្រះរាជបុត្រនិងមន្ត្រីលើកព្រះសពតម្កល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋស្រេចហើយ ទើបអញ្ជើញព្រះ
នរាយណ៍រាជា ជាព្រះរាជបុត្រច្បងឱ្យសោយរាជ្យសម្បត្តិជាជំណព្រះរាជវិប្បមក ។

ផែនទី រូបនរាយនគរភាព

ពីស.ស ១៩២៧ ដល់ ស.ស ១៩៣៣

ព្រះនរាយណ៍ភាព លេចឡើងសោយរាជ្យស្តង់សង្គេតព្រះវិហារជិតក្នុងផ្ទាំងរោង ទោស័ក ស.ស ១៩៤៤ ស.ស ១៩២៧ ម.ស ១៣៤៩ ស.ស ៧៨៩ ក្នុងព្រះជន្មធម្ម ធាតា ស្បា ទ្រង់ព្រះនាមជា ព្រះបាទសង្គេតព្រះរាជឱង្ការ ព្រះនរាយណ៍ ភាពរាមាធិបតី ព្រះស្រីសុរិយាធិបតីកមហារាជិករាជបរមពិត្របណ្ឌិតជាស្តេចរាជធានីមុនមង្គលសកលកម្ពុជាធិបតី បវរវង្ស បន្តប្រវត្តិ មហារាជធានបុរិស ឧត្តម ព្រះរាជនិរសន៍ វិសេសមហាវាសនមក ។ ព្រះអង្គទ្រង់ឱ្យធ្វើ ព្រះមេរ្ត៍ កំពូល ៤ កំពស់ ៣ សិខ ១០ ព្យាប ១ ហត្ថ ១ ចំរាម (កំពស់ទាំងកំពូលផង) មានទាំងមេរ្ត៍ជ្រូក មេរ្ត៍ទិស ស្រេចហើយ លេចរូបជើង ព្រះបរមសព ចូលព្រះមេរ្ត៍ចូលរូប ៧ ថ្ងៃ ។ ពុទ្ធារាជព្រះភ្លើងជាស្តេចបុណ្យហើយ សង្គេតព្រះមាតាទេវីជាសង្គេតព្រះ វិរាជនិធិ ព្រះអង្គសាងព្រះភ័ង ទៅព្រះវិហារឱ្យជ្រឹង ។

សម័យថ្ងៃមួយនោះ ព្រះបរមពិត្រព្រះអង្គរង់ព្រះយាទុកាមាត្រាច្រាមដោយមន្ត្រីក្រមរក្សាព្រះអង្គដើម្បី លេចទៅ គាល់សង្គេតព្រះវិរាជនិធិនោះ ។ នគរនោះលេចទុកព្រះនេត្រយល់ដូចពេញ ទិស ស្ម័គ្របីក្នុងគាត់ជាងរយពាន់ឆ្នាំ រាត្រា ជិតជីវិតរាជព្រះឥន្ទបរមរាជបរមទីបម្រុងគ្រាន់ស្ទុះថា : អ្នកទាំងនោះធ្វើអ្វីហ្ន៎ ? មន្ត្រីរក្សាព្រះអង្គដែលដើរកាត់ ច្រៀងបែរមក ព្រះទីតាំងនោះក្រាបចូលថា :

(សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ដូនពេញនេះ បានព្រះចតុមុខមួយព្រះអង្គមកជាសម្បត្តិដ៏មានតម្លៃរបស់គាត់ ។ ឥឡូវ ផេះគាត់យោសនាអ្នកស្រុក ឱ្យមកជួយលើកដីឱ្យបានខ្ពស់ ដើម្បីនឹងតាំងព្រះអារាមច្រមទាំងចេតិយតម្កល់ព្រះចតុមុខនោះ) ។

ព្រះបាទបរមពិត្រ ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ព្រះចម្លើយថា : ដូនពេញនេះជាស្រ្តីពិតប្រាកដគិតគាល់កុសលនេះឮ ប្រសើរណាស់ គួរតែអញជាប្រុសចូលជួយកសាងផង) ។ តាំងពីថ្ងៃនោះមក សង្គេតព្រះនរាយណ៍ ភាព ព្រះអង្គនាំ ព្រះអគ្គមហេសី ស្រីស្នំ ក្រមស្រីព្រះ នាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រី លើកដៃទៅជំពាក់ដីនោះ លើកឡើងឱ្យបានជាន់ ។ អាស្រ័យហេតុ នោះ ហើយទើបបានជារាជាក្រជាធិបតីស្រុកក្រៅ ស្រុកក្នុងស្រុកស្រួលបបួលគ្នាទៅជំពាក់ដីនោះ លើកឡើងបាន ជាន់មែន ។ សង្គេតព្រះនរាយណ៍ ភាព ទ្រង់បានសាងព្រះចេតិយមួយចំប៉ុន្មាន ព្រះបរមសារីរិកធាតុ និងព្រះចតុមុខនោះ ។ ដើម្បី និងមិនឱ្យរាជសង្រ្គ ប្រាជ្ញាយកព្រះឧក្រានទ្រង់ឱ្យយកដើមគគីរនោះកាត់វិលកជាពីរកំណាត់ គឺមួយកំណាត់ទ្រង់ឱ្យ សាងជម្របត់ណាងព្រះចតុមុខទុកលើដីនោះ ហើយទ្រង់ឱ្យសាងព្រះអារាមមួយតម្កល់ ព្រះតំណាងនោះ ។ គគីរមួយកំណាត់ ទៀត ទ្រង់ឱ្យធ្វើជម្របត់ណាងព្រះ ៤ មុខ ដែលនៅត្រូវព្រែកបង្អួង ។ ឯព្រះរូបព្រះចតុមុខនោះ ទ្រង់អាជ្ញាឱ្យនៅជាប់តែមិន ព្រះអង្គទៅសិក្សា ។ ទ្រង់ព្រះបណ្តាំថា : " ព្រះពុទ្ធរូបអង្គនេះវិសេសណាស់ បើស្រុកមានភរវិភាគបណ្តាងឱ្យមានរាជសង្រ្គ ឱ្យកប់ សន្ទប់ព្រះអង្គ ព្រះពុទ្ធរូបនោះកុំឱ្យពេញកាយ " ។ ព្រះអង្គតាំងនាមវត្ថុដែលលើកមកនោះឱ្យហៅថាវត្ថុភ្នំពេញ តាមនាម ដូនពេញ ហើយទ្រង់ប្រែឈ្មោះខេត្តកោះឫស្សីកែវនោះឱ្យហៅថាខេត្តភ្នំពេញតទៅមក ។

ឆ្នាំជូត ចត្វាស័ក ស.ស ១៩៧៦ ស.ស ១៩៣២ ម.ស ១៣៩៤ ស.ស ៧៩៤ ព្រះបរមពិត្រ លេចសាងព្រះ ចេតិយមួយ នៅចង្កេះភ្នំពេញ រួចហើយធ្វើបុណ្យសង្ហាយនា ៧ ថ្ងៃ បញ្ចុះព្រះបរមធាតុសង្គេតព្រះវិរាជបិតា (ព្រះបាទ ពញ្ញាយ៉ាត) ។ ពុទ្ធារាជហើយ ព្រះអង្គសោយរាជ្យ រក្សាអាការប្រជាធិបតីជាស្តេចក្សេមក្សាន្ត ទាំងព្រះសង្ឃ សាមណ

* ក្នុងក្នុងប្រាសាទ ព្រះនរាយណ៍

ជីវិតព្រហ្មណ៍ ឥតមានមោទនភាពឡើយ ។ ព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រតាមព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះសុរិយោទិយ ។ លុះព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ៦ ព្រះវស្សា ព្រះជន្ម ៣៩ ព្រះវស្សា ទ្រង់ប្រធានជាមុនហើយសុគតទៅ ។ ព្រះបរមរាជវង្សានុវង្សនាមិនសព្វមុនមន្ត្រីលើកស្ទួយសព្វស្តេចក្នុងព្រះរាជ្យស្រេចហើយអញ្ជើញព្រះសេរីរាជា ជាព្រះអនុជបង្អស់នោះ ឱ្យឡើងសោយរាជ្យស្តង់ព្រះជេដ្ឋា ។ សាស្ត្រវិញ្ញកំពង់ត្រឡាចក្រោមមានដាក់សេចក្តីដូចតទៅនេះថា ៖ “ រាជបុត្រាតារ ដែលសំដែងព្រះនាមស្ដេច និងសករាជស្ដេចនោះពីពេលតាមអក្សរត្ថដែលស្ដេចព្រះសុគត្តាទិបតីព្រះនាមឆ័ន បានធម្មបទកម្មកិរិយាប្បវត្តនោះ មហានគរ និងតាមរចនាស្ដេចក្នុងព្រះរាជត្រកូលអស់ក្នុងអក្សរត្ថតែប៉ុណ្ណោះ ។ អំពីនេះនិងសម្តែងតាមជំនាន់ ព្រះរាជបុត្រាតារ ដែលអ្នកប្រាជ្ញដាច់មុខនាវិកទុកមកនោះទុកជាដាច់ដាច់ទៅ តែបើតាមសករាជក្នុងអក្សរត្ថនោះ បើឮឆៀនលើសទៅលើ តែលើសនោះផ្ដិ យល់ថាព្រោះពុំបានកាត់បង្គុប្បន្នហេតុនោះ សូមអ្នកប្រាជ្ញ ទាំងឡាយពិចារណាតម្រង់សេចក្តីទៅ ” ។

ផែនទី ព្រះសីហនុ
(សាស្ត្រាខ្លះៗ ព្រះរាជអន្តនេះព្រះនាមស្រីរាជា)
 “ គ.ស ១៤៣៣ ”

ព្រះសេរីរាជា ឡើងសោយរាជ្យស្តង់ព្រះជេដ្ឋា ក្នុងឆ្នាំកុរ ត្រីស័ក គ.ស ១៩៧៧ គ.ស ១៤៣៣ ម.ស ១៣៩៩ គ.ស ៧៩៩ ក្នុង ព្រះជន្មាយុ ៣០ ព្រះវស្សា ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទសម្ដេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះសេរីរាជាកមាទិបតីធម្មិកវរវត្តមហាមហាធម្មក្រតក្រាបិរាជ ព្រះបរមនាថមហាបពិត្រ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់មុខងារ ឱ្យសាងព្រះមេរុ ធ្វើបុណ្យព្រះបរមសពសម្ដេច ព្រះជេដ្ឋា ៧ ថ្ងៃ ។ លុះសូរទះហើយ ទ្រង់សោយរាជ្យជាសុខរៀបរយ ។

មកដល់ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក គ.ស ១៩៩៧ គ.ស ១៤៥៧ ម.ស ១៣៧៥ គ.ស ៨១៥ ព្រះអង្គសោយរាជ្យជាសុខរៀបរយបាន ២០ ឆ្នាំ ។ លុះស្ដេចទ្រង់ប្រាថ្នាថា : ប្រុកស្រៀមកើតធនាគារ (សេចក្តីភ្ញាក់រើស . ជ្រួលច្រើន . តែក្នុងទីនេះពាក្យនេះបានន័យថាមានចម្លើយវាដូចក្នុងព្រះ) . ទើបព្រះអង្គទ្រង់តែងតែងព្រះរាជបោងរម្មជាប់ ព្រះបរមរាជវង្សានុវង្ស អង្គរត្ថសេរីរាជាកមាទិបតីក្នុង ក្របបង្គំតាស់ជាយសបរិវារ ។ ខណៈនោះ ស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ប្រឹក្សាថា :

ឧក្រក្រមកម្ពុជាយើងនេះ ស្រៀមលើកទឹកមកវាយពីរត្រា ហើយកៀវត្រឡើងយកទៅជាច្រើនមុខដល់សម្ដេចព្រះរាជបិតា ស្ដេចថយមកដល់ក្នុងធុនមុខនេះទើបបានបរិបូណ៌ជាសុខរៀបរយ ។ ឥឡូវនេះស្រៀមកំពុងកើតកង្វល់ ដោយហេតុថាមានរាជវង្សាព្រះនាមម្ចាស់ព្រះចៅយំតប្បា ហើយឡើងសោយរាជ្យ ។ មុនមន្ត្រីប្រជុំរាជានុរាស្ត្រទាំងឡាយពុំទាន់រៀបរយ ដូច្នេះគួរយើងលើកទៅសម្របសម្រួល ។ យើងគង់បានជួយជំនះពុំខាន ដ្បិតស្រុកស្រៀមពុំទាន់រាបទាល់ទៅឡើយ ។

ខណៈនោះ ព្រះរាជវង្សានុវង្ស អង្គរត្ថមហាសេនា សេនាបតី ពុំទាន់បានឆ្លើយថាជាអ្វីផងក៏ស្រាប់ តែពួកសេនាទាហានក្រាបបង្គំថា : កាលស្រៀមលើកមកតោមបែកព្រះឧក្រក្រមនោះ ព្រោះថាហើយខ្ញុំទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ នៅឆ្ងាយមកជួយមិន

សម្តេចនៅហ្វាខ្សៀវ វាជាការស្រុកច្រើនប្រើ ហើយសម្លាប់ខ្មែរដែលកាន់ (ពីទៅហ្វាខ្សៀវដែលជាមេដឹកនាំនៅទីនោះ) បានទៀត ។ សម្តេចក្រៅគ្រួសារ ប្រមូលទុកក្នុងកងទ័ពជាច្រើន រួចបោះទ័ពនៅស្រុកនោះមើលធ្វើសំបុត្រទុលតបថា : សុំ តាំងទ័ព រក្សានៅតាមទីនោះ ខ្មែរយើងឱ្យហ៊ានស៊ី ព្រោះបានវាយទ័ពស្រុកថយចេញអស់ហើយ ។ ថាបើទីនោះមានខ្មែរទាំង នោះទៅ វាឱ្យស្លាប់ ។ ទ្រង់ព្រះរាជព្រះប្រាសាទស្រុក តាមសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ។

សម្តេចព្រះស្រីរាជា ទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជាមុខក្រសួងឱ្យធ្វើព្រះរាជឱង្ការជ្រល់ទៅសម្តេចនៅហ្វាខ្សៀវវិញថា : ឱ្យព្រះ មីនរក្សានៅតាមទីនោះកុំបីប្រហែសចុះ ដៃឱ្យស្លាប់ដំណឹងខាងទ័ពហ្វាខ្សៀវដែលទ័ពចូលទៅវាយក្រុងសៀមផង ។ បើពូជដំណឹងថា មានដំណឹង ឱ្យអ្នកនៅហ្វាខ្សៀវសេនាទាហ្វាខ្សៀវចូលចោទគរទាំងទីសព្វក្រណា ។ មួយទៀតឱ្យស្រីបករណ៍ ក្នុងខេត្តទាំងនោះ ហើយក្រាបទូលទៅវិញឱ្យរឿយៗផង ។ រួចហើយសម្តេចព្រះស្រីរាជាស្តេចប្រគល់ព្រះរាជឱង្ការឱ្យបម្រើទៅឱ្យសម្តេចនៅ ហ្វាខ្សៀវ ។

ក្រោយពីនោះមក ស្តេចលើកទ័ពពីស្រុកបស្ចឹមចូលទៅវាយក្រុងសៀម ។ ស្តេចច្បាំងឈ្នះតាមផ្លូវ រហូតដល់ទោម ព្រះឧត្តរសៀម ។ ប៉ុន្តែពេលនោះទ័ពខ្មែរគ្មានកាំភ្លើងទំនើប ។ ខាងទ័ពសៀមវិញវាមានកាំភ្លើងធំ ច្រើនវាបានបំផ្លាញក្នុងបន្ទាយ វាមក ទ័ពខ្មែរទាំងចូលជិតពូជផង ។ ស្តេចថយទ័ព មកបោះចម្ងាយ ២០០ សិរី ពីវាស្តេចសៀម ។

ខណៈនោះ អ្នកឧកញ៉ាចក្រី ប៉ែន វាសេនាទាហ្វាខ្សៀវ ៥០០ នាក់ ចូលជិតកំណែសៀម ។ សៀមបាញ់មកត្រូវឧកញ៉ា ចក្រី ប៉ែន បរណៈក្នុងសង្គ្រាម ។

សម្តេចព្រះស្រីរាជា ទ្រង់ជ្រាបហើយ ស្តេចប្រឹក្សាឱ្យនាយក ខាងទ័ពថា : យើងវាយគរសៀមជាដំបូងនេះ បើច្បា តាមនេះបែកទេ ដូច្នេះ ស្តេចឱ្យថយទ័ពមកនៅខេត្តបស្ចឹមវិញ ។ ទ័ពខាងសៀមបើច្បាហើយ ពុំប៉ាន់លើកទ័ពមកទេ ។

ព្រះចៅពិរាជា ជាព្រះចៅនៅក្រុងហង្សវរ្ម័ន ទ្រង់ជ្រាបថា : ក្រុងទេពបុរីស្រីអរិយធានាសាសនាដូច្នេះ ទ្រង់ ក៏កេរ្តិ៍រាជសាសន៍ ៣ ម៉ឺននាក់ ព្រមដោយគ្រឿងសាស្ត្រាវុធ សេះដំរី ហើយលើកចូលមកដល់ដែនក្រុងទេពបុរីទៀត ។ ប៉ុន្តែ កាលទ្រង់បានជ្រាបថា : ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាលើកទ័ពចូលមកវាយក្រុងទេពបុរីដែរ មានរបរតែងដល់ទៅ ១២ ម៉ឺននាក់ ហើយ ក្បែរគ្រួសារសៀមក៏បានច្រើន ដូច្នេះហើយព្រះអង្គក៏លើកទ័ពក្រុង ចូលទៅក្រុងហង្សវរ្ម័នវិញទៅ ។

នេះឆ្លងឆ្លាយពី ក្រុងកម្ពុជាចេញមុខវិញ ។ ក្រោយពីព្រះបាទសេនាទាហ្វាខ្សៀវបានជ្រាបថា ស្តេចលើកទ័ពទៅ វាយក្រុងសៀមនោះ មានបុព្វលាភមិត្តថា ព្រះខាងឡើងច្រើន ព្រះជ្រែងស្លឹក " " ។

ព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ព្រះរាជបុត្រព្រះនាយកពិរាជា ព្រះជេដ្ឋាដែលស្ថិតនៅ ត្រូវជាព្រះភាគីខ្មែរចេញព្រះបាទ សេនាទាហ្វាខ្សៀវ ស្តេចកើតព្រះមួយសោតនេះបានរាជ្យសម្បត្តិ ។ ស្តេចកើតក្សត្រដំណើរមាជ្ឈ ។ ស្តេចនិយាយជាមួយព្រះអង្គ ចេញទ័ពក្រុងចេញមុខទៅសង្កត់កាស្ត្រត្រើយខាងកើត ឱ្យចុះចូលព្រះអង្គអស់ហើយ មើលទ្រង់ឱ្យអស់នាម៉ឺនសព្វមុខមធ្យម ទៅហ្វាខ្សៀវស្រុកត្រួតត្រាខេត្តទាំងនោះឱ្យមាំមួន ។ ស្តេចកេរ្តិ៍ទ័ពលើកទៅសង្កត់ខាងត្រើយកំពង់សៀម ស្ទឹងត្រង បាបាណ៍ បឹងព្រៃ និងត្រើយខាងលើបានជាច្រើន ។

ព្រះធម្មរាជា ជាព្រះរាជអគ្គជំរាបសំពះព្រះបាទស្រីរាជា កាលបានទ្រង់ជ្រាបថាព្រះស្រីសុរិយោទ័យបរសង្កត់ បានខេត្ត ជាច្រើនដូច្នេះហើយ ព្រះអង្គពុំទុកព្រះម៉ាយឡើយ មើលព្រះអង្គចាត់មុខមធ្យម ខាងព្រះអង្គឱ្យចេញទៅឈរខេត្តទាំងឡាយ តាំង ពីខេត្តសំរោងទង រហូតដល់ខេត្តមីកាដា (នៅដែនក្នុងស្ថានសួគ៌ដូចនេះ) ធនធិនសម្បត្តិ ។ ខាងកោះស្វាយកែត ក៏ស្តេច

* ព្រះជ្រងោងស្រីរាជ

ឱ្យមានលើកហ្វាយស្រុកឈរគ្រប់ខេត្តរហូតដល់កោមធីត ព្រៃនគរ សង់ហា ផ្សារថែកគ្រប់ ដ្បិតអោយស្រុកក្នុងនោះគ្រប់ ខេត្តទាំងនោះបានឮលេចទៅក្នុងក្បួនម៉ត ដល់បង្កើតប្រទេសបរមពិគ្រ ព្រះបាទស្រីរាជាអស់ទៅហើយ សព្វនៅឡើយតែក្រុមការងារ រក្សាខេត្តស្រុកពុំបានមាំមួន ។ ដូច្នេះទ្រង់នាងឱ្យរក្សាខេត្តមាំមួនហើយទ្រង់មានព្រះបន្ទូល ប្រើបង្គំឱ្យទៅក្រាបទូលសង្គេមព្រះ ជេដ្ឋាធិរាជ (គឺព្រះបាទស្រីរាជា) ឱ្យទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជាធិរាជ កាលត្រង់កម្ពុជាតែងកលិយុត្តនោះស្តេចបញ្ឈប់ទ័ពនៅឡើងបច្ច័យបុរី ស្តេចនាង
 តើព្រះពន្លាដឹងជាស្តេច ។ ក្នុងកម្រិតយន្តនោះស្តេចទុំស្តង់ យង់សុបិន្តមិត្តថា : សម្តេចព្រះនារាយណ៍រាជា ជាព្រះជីវិតដែល
 ស្តេចសុតតទៅនោះបានឯកព្រះនាមកកប់ព្រះអង្គជា ៣ កំណត់ ។ ទ្រង់ភ័យណាស់ទ្រង់តែងឡើង ហើយក៏មានព្រះរាជ
 បន្ទូលឱ្យហៅហោរមកទំនាយថ្វាយ ហោរាខ្លះទាយថាព្រះអង្គនឹងមានព្រះពេជ្ជៈឈ្នះមាសសត្រូវជាមិនខាន ខ្លះព្យាករណ៍ថា
 ព្រះអង្គនឹងមានវិវាទនឹងព្រះរាជវង្សរបួសរាជាមិនខាន ។ សម្តេចព្រះស្រីរាជាធិរាជទ្រង់ជ្រាបតាម ព្យាករណ៍ផ្សេងៗទាំងសង
 ខាងទៅ ទ្រង់ព្រួយព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ។ ក្រោយនោះមក ៥ ថ្ងៃ បម្រើសេះពីខេត្តពោធិសាត់ វែងព្រះស្រីធម្មរាជា
 ស្តេចចាត់ទៅនោះបានចូលទៅដល់បច្ច័យបុរី ហើយជួបសេនាបតីប្រាបបង្គំទូលថា : ព្រះស្រីយោធិយជាព្រះភាគីនយោ ទ្រង់
 តើព្រះរាជយក្សា ។ សង្កត់បានខេត្តជាច្រើនហើយ ។ ឥឡូវនេះស្តេចបើកទ័ព តាមមកស្តាប់ ថ្មីតាំងៗម្ខាងផែនដីនៅខេត្តដើម
 ព្រៃ ។

ព្រះបរមបពិត្រប្រុងជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យនាយកឯ នាយម៉តក្បែរឆ្នើយស្នេហាហើយស្រុតតូច លើក គ្រឡង់ចូលមកដល់ក្រុងកម្ពុជាធិបតីរិក្ស ។ ពួកមកដល់ស្រុកចាស់ដំបង ចម្លងពេលស្រេចហើយ ស្មោះឱ្យចៅពញាមនោក្រី ជាចៅហ្វាយស្រុកចាស់ដំបង រកឃើញស្រុកនាងលើចំនួន ៥.០០០ នាក់លើកនៅតាំងរាំងម៉តស្បែកនៅស្រុកនាងរោង ។ រួច ហើយស្មោះចៅក្រមស្រុកមកដល់ខេត្តកោធិ៍សាត់ ប្រារព្ធនឹងមន្ត្រីនាំព្រះរាជបន្ទូលព្រះស្រីធម្មរាជា ជាព្រះអនុជ ឱ្យចូលទៅថ្វាយ នោះ ។ ប្រជុំមន្ត្រីព្រះខេត្ត មានសេនាភីថា :

(ក្នុងត្រីឡិកាអោយ ចេញក្បត់សង្កត់ចោលគ្នា ស្រុកភ្លើងខាងកើត ខាងជើងសំបើង ដៅឡើយតែប្រធាន រ៉ាង និងខេត្តខាងត្បូង ខាងលិច)

ទូរស័ព្ទបង្គំបានតាមប្រព័ន្ធបច្ចេកទេសទូរស័ព្ទទៅប្រជុំគ្នាខ្លួនដែលសំនេរមាំមួនហើយ ។ សូមកុំឱ្យទ្រង់ច្រានជើងប្រុងច្រាន រាជាប្បវិទ្យាឡើយ ។ សូមអញ្ជើញច្រករុករានពិសេសសេរីកម្រិតខ្ពស់ទៅត្រើយកំពង់ស្បែកហើយវាយប្រសប់ ខ្ទប់ពិទានដើម មក រង់រានដើរជំនះជាមិត្តទាន ។

[illegible]

លុះគ្រាន់ស្រេចហើយ ស្តេចឱ្យទុកត្រួស្រៀម ទៅឆ្នេរពោធិសាត់ ។ ស្តេចកេរណ្យាត្រួរពោធិសាត់ជាកងបញ្ចូនស្បៀង ហើយលើកទ័ពឃ្លុះមកដល់ខេត្តសម្រាត់គិរីរដ្ឋ ចេញបរិបូណ៌សព្វថ្ងៃនេះ រួចទើបស្តេចឱ្យតម្កល់ពលទៅជ្រើសខាងកើត ។ ស្តេចតង់ ព្រះចៅនាវនាវរាជនៅជាក្រោយ ទ្រង់គាត់ម្ចាស់មុខក្រោយ ឆ្នេរស្តាំ ហើយលើកចេញទៅ ។

ក្នុងនៃជំនួញ ឆ្នាំកុរ ឆ្នេរសំរោង ព្រះបាទអង្គរជ័យវរ្ម័នទី៧ ល្អិតប្រទេសមិត្តព្រះសុរិយោទ័យ ហើយបានឡាំង
ចាក់កាប់សម្លាប់គ្នាជាច្រើនក្តារ ។ ព្រះសុរិយោទ័យទ្រង់ឃើញថាកងទ័ពខាងជើង (គឺទ័ពព្រះត្រីវិរាដ) មានកម្លាំងខ្លាំង
ណាស់ ព្រះអង្គទ្រង់ទ្រាំទ្រទុំបាន ទើបទ្រង់បង្គាប់ទ័ពកងខេត្តពាយ័ព្យ ។ ព្រះត្រីវិរាដចឹក លេចចេញពីបរិវេណទ័ពព្រះត្រី

ណាស់ ព្រះអង្គនឹងត្រូវទ្រង់បាន ទើបទ្រង់ចង់ចប់មកឲ្យបានឆាប់វិញ ។ ព្រះស្រីរាជាធិរាជ ស្តេចបានដឹងជំនះលើមិត្តព្រះស្រី សុរិយោម៉ាយហើយ ស្តេចលើកដេញវាយយកស្រុកត្រើយខាងជើងវិញទាំងអស់ ។

កាលនោះមានបុព្វមុនីធីតា មានផ្កាយដុះកន្ទុយ នៅទិសបូព៌ កន្ទុយនោះចាក់ទៅទិសទក្សិណវែងប្រមាណជាង ១៥ ក្បាម ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជា កាលបានដឹងជំនះហើយស្តេចក៏បានឱ្យចៅពញាយមរាជជាសេនាបតី លើកទ័ព ឆ្លងទន្លេ ទៅបោះទ័ពនៅភូមិដូង មហាស្បៀតជាក្រើន ។ ឯព្រះស្រីសុរិយោម៉ាយ កាលទ្រង់ជ្រាបដូច្នេះហើយ ក៏គេឈ្លកងទ័ពធំ លើកទ័ព ជើងទឹក ជើងគោកទៅនោមសេនាបតីនោះជាច្រើនក្បាមច្រើនក្រា ហើយដឹងជំនះបានទៅលើព្រះស្រីសុរិយោម៉ាយ ។ ព្រះ សុរិយោម៉ាយលើកទ័ពដេញចាក់កាប់សង្គ្រាមកងទ័ពសេនាបតីបែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ ។ សេនាបតីរត់ឆ្លងទៅទួល ព្រះបាទសម្តេច ព្រះស្រីរាជា ។ ព្រះស្រីរាជទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់គ្រាស់ណាស់ គ្រាស់បង្គាប់ចៅពញាក្រក្សខ្សោហោមជាមេកង ឱ្យលើកទ័ពទៅ ឡាំងខៀវជាក្រើនក្រា តែនៅតែបរាជ័យហើយថយទ័ពត្រឡប់ឆ្លងមកវិញអស់ ។

កងទ័ព ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជា ដែលជាអ្នកត្រើយខាងកើត កាលបានឮថាព្រះសុរិយោម៉ាយស្តេចឱ្យធ្វើទោសគ្រប់គ្រូ របស់ពលណាដែលចូលក្នុងទ័ព ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជានោះ ក៏ទៅក្នុងទន្លេ រត់ទៅរកបុត្រភិក្ខុវិញអស់ ។ ព្រះបាទ សម្តេចព្រះស្រីរាជា កាលបើឃើញការមិនស្រួលយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់ក៏យល់ថាបរាជសាសន៍ស្តេច អស់ជាច្រើនទៅហើយ នឹងធ្វើសឹកទៅខៀវក៏មិនបាន ហើយបង្គំនេះក៏ជិតស្មានរដូវ ត្រូវរៀបចំថ្នាក់ជាច្រើនទៀតផង ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ បុត្រីនិងកង ទ័ពទៅរករកទន្លេកំពង់សៀម ជើងព្រៃ ស្ទឹងព្រង ត្រើយខាងជើង ហើយស្តេចនឹងត្រឡប់មកក្រុងមេត្តុខវិញ គិតថានឹងមក គេឈ្លកងទ័ពធ្វើសង្គ្រាមទៀត ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះចិត្តតែម្នោះហើយ ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជា ស្តេចថយទ័ពហួស ឆ្លងមកត្រើយខាងលិច ហើយទ្រង់តាំងប្រថាប់នៅព្រះពន្លាភ្នំបន្ទាយខេត្តអម្រាតតិវង្ស ឬឈ្មោះថា រកា សប្បសិកត.ស ២០០៨ គ.ស ១៤៦៥ ម.ស ១៣៨៧ គ.ស ៨២៧ (ឆ្នាំនិងសករាជដែលមានកត់ត្រា ក្នុងព្រះរាជបុព្វកថា សាស្ត្រាស្និកិតទាំង ឡាយតាំងពីព្រះរាជ្យព្រះបាទអង្គរជ័យ ឬព្រះបាទត្រសក់ផ្អែមរហូតមកដល់មិននេះ មិនសូវត្រូវគ្នាសោះ គឺថាសាស្ត្រានុរដេតាក់ លឿនទៅមុខ ខ្លះខ្វះខាតប្លែកបែបមកក្រោយខុសគ្នា១០ឆ្នាំក៏មាន ២០ឬ៣០ឆ្នាំក៏មាន ។ ក៏ក្នុងចំណោមយើងខ្ញុំ មិនហ៊ាន កែប្រែឆ្នាំ និងសករាជទាំងនោះឱ្យចូលគ្នាតែមួយទេ ខ្លាចក្រែងខុស យើងខ្ញុំសូមទុកឆ្នាំ និងសករាជនោះក្នុងសៀវភៅនេះឱ្យ ដូចសាស្ត្រាស្និកិតកំណត់ត្រាចាកក្រោមសិល្បៈ ក្រែងនាអនាគតទៅសោយកម្មការខាងប្រវត្តិវិជ្ជា និងសម្រេចអំពីការបរិច្ឆេទនេះ យ៉ាងណា ក៏សូមលោកអ្នកអានមេត្តាយកតាមនោះចុះ ។)

នេះនឹងស្រដៀង ពីស្រីសម្តេចព្រះស្រីរាជាដែលត្រូវជាព្រះអនុជ នៃព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជវិញ ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជាដែលទ្រង់នៅរក្សាព្រះធម៌រត់មុខស្រុកភ្នំពេញនោះ ព្រះអង្គព្រះតម្រិះយល់ថា : សង្គ្រាមប្តឹង នេះមុខ ជាយើងឈ្លាត់បានជាយាយឡើយ ។ អំណើតនៅមុខ មុខជាមានមនុស្សច្បុះចូលសម្តេចព្រះរាជធានីរាជ ឱ្យទ្រង់ព្រះក្រោធ ពីការអ្វីមិនព្រះអង្គពឹងខានឡើយ ។ ដូច្នេះព្រះអង្គពឹងខ្លួនព្រះអង្គវិញទើបជា ។ ទ្រង់ព្រះចិត្តតែម្នោះហើយ ព្រះអង្គ ចេញតែចុងព្រះរាជកោងរម ជួបជុំមន្ត្រីតាងព្រះអង្គ ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សាដូចព្រះចិត្តនោះ ។ ឈ្មោះនោះមន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំ រាជការទាំងឡាយក្រាបទូលថា :

“ ទួលព្រះបង្គំជាខ្ញុំគ្រប់គ្នា គិតតែនឹងនាំសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលយ៉ាងនេះមកជាពូជហើយ ។ ចំពោះកិច្ចការដែលទ្រង់ ព្រះករុណាពិសេសត្រាស់ប្រឹក្សានេះ ទួលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពេញចិត្តគ្រប់គ្នា ។ ថាបើមានសង្គ្រាមមក ទួលព្រះបង្គំទាំងឡាយ នឹង ប្រុងប្រៀបធ្វើការឱ្យអស់ពីចិត្ត ” ។

ព្រះធម្មរាជា ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយទ្រង់ជ្រួញព្រះម៉ឺងណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកេណ្ឌកងម៉ឺងតិចតួចត្រើយខាង
ជើង និងត្រើយខាងត្បូង ។ លុះម៉ឺងមកមូលហើយព្រះអង្គក៏តែងព្រះបន្ទូលឱ្យមន្ត្រីទាំងឡាយនាំព្រះរាជទ្រព្យ និងព្រះរាជទេពី
ទាំងស្រីព្រះស្នំ ក្រុមហើង៩ គ្រួសារទៅថ្វាយព្រះបាទសម្តេច ព្រះស្រីរាជា ។ មន្ត្រីក៏ថ្វាយបង្គំទៅ តាមត្រាស់បង្គាប់ ។

ព្រះធម្មរាជា លុះមន្ត្រីរាជទ្រព្យ នាំគ្រប់គ្រូ និង ព្រះរាជទ្រព្យចេញដុតទៅ ទ្រង់ក៏ត្រាស់ប្រើមន្ត្រីបណ្តាជាន់ខ្ពស់ព្រះ
អង្គ ឱ្យលើកម៉ឺងទៅដោះនៅជុំជងមួយអង្គ ឱ្យទៅវាយម៉ឺងជើងកោកនៅមាត់ទន្លេចុងស្ទឹងក្រវាត់ត្នែមួយអង្គ ឱ្យរាំងម៉ឺង
ជើងមីក នៅត្បូងកណ្តាលមួយអង្គ ឱ្យរាំងម៉ឺងត្រើយម៉ឺងខាងកើត ខាងជើងនៅចុងមួយអង្គ ឱ្យរាំងម៉ឺងត្រើយខាងកើត
និង ម៉ឺងខាងត្បូងមួយអង្គ ហើយចាត់កងម៉ឺងតូចៗត្រើយកង ឱ្យចេញទៅត្រួតព្រះក្បាច់ប្រាប់ខេត្ត កុំឱ្យកងម៉ឺងខាងកើតខាងជើង
ថ្លៃថ្នូរចូលមកបាន ។ ឯកងម៉ឺងព្រះឧត្តរក៏តាំងហាត់សេនាទាហានប្រុងប្រៀបជាំ កាំភ្លើង គ្រឿងសាស្ត្រាវុធ ប្រមូល
ស្បៀងអាហារមិនឱ្យខ្វះខាតទាំងព្រះជើយមង្គល និងគ្រឿងបញ្ចក្សត្រទាំងប៉ុន្មាននេះក៏នាំយកទុកនៅនឹងព្រះអង្គ ពុំបានយក
ទៅថ្វាយ ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជា ជាព្រះបរមជេដ្ឋាឡើយ ។

ព្រះបាទ សម្តេចព្រះស្រីរាជាដែលសម្តេចជួបមកកងខេត្តអម្រាតធិរាជបូណី (ខែត្របរិបូណីសព្វថ្ងៃនេះ) ទ្រង់យល់
ព្រះបន្ទូល និងព្រះរាជទ្រព្យ ព្រះរាជទេពីទាំងស្រី ក្រុមបរិពារទៅដល់ហើយ ហើយជម្រាបទ្រង់ព្រះបាទ ទាំងស្រី ទាំងគ្រួស
ស្រដីរវាងកម្ពុជធានីប្រមាណនោះ ព្រះបរមបិតាស្រីព្រះបាទទ្រង់យល់អស់ហើយ ។ ទ្រង់ពិភាក្សាណាស់ ទ្រង់ខំខ្វល់ព្រះបន្ទូល
មកទតទស្សនាសេចក្តីថា :

- ព្រះធម្មរាជា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ។
- សូមក្រាបបង្គំទូលមក សះស្តេចព្រះបរមនាថជេដ្ឋា

សូមទ្រង់ជ្រាប ។

អ្វីតទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំយល់ថា ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេសឡើយជ្រួញព្រះអង្គ និងបង្ក្រាបសត្រូវចូរអង្វែងណាស់ ចូល
ព្រះបង្គំឱ្យនាំព្រះស្នំតូចៗមកក្រាបទូលថ្វាយ សោះជ្រួញព្រះម៉ឺងគិត ។ មួយទៀតខេត្តម៉ឺងខាងជើងនោះ តែស្តេចត្រឡប់ចូល
ទៅក្រុងចតុមុខវិញកាលណា ហើយឱ្យតែមុខមន្ត្រីនៅរក្សានោះ កាលណាឡើយមន្ត្រីទាំងនោះនឹងទ្រទ្រាំ និងក្នុងព្រះ
សុរិយោម៉ឺងបាន ។ ថាបើស្តេចយាងចូលទៅវេលា ព្រឹក ឬ ល្ងាច និងខូចការណ៍ពុំខានឡើយ ។

រកស្រីយេកពុទ្ធនេះ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាព្រាសកុំជ្រួញព្រះម៉ឺងនិងខេត្តត្រើយខាងត្បូងឱ្យសោះ ។ មុខងារទូលព្រះ
បង្គំនិងរក្សាថ្វាយ មិនឱ្យខូចការណ៍ទេ តែសូមកុំឱ្យបណ្តាជាន់ខ្ពស់ទៅមកឡើយ ។

ពួកពុទ្ធសាសនាហើយតែនៅទ្រង់ព្រាសប្រហើ ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជា បានទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ខ្មាស់ណាស់ ទើបទ្រង់ឱ្យកេណ្ឌកងម៉ឺងនិងលើកទៅវាយ ព្រះ
ធម្មរាជាយកព្រះឧត្តរវិញ ហើយសឹមត្រឡប់ទៅធ្វើម៉ឺងសង្គ្រាម ត្រើយខាងកើតតទៅទៀត ។

ឈ្មោះនោះ អស់មន្ត្រី យល់ប្រាមក្រាបទូលថា :

យើងធ្វើសិកសាសង្គ្រាម និងត្រើយខាងកើតកំពុងជាប់ដៃពុំទាន់រៀបរាប់ទៅឡើយ បើយើងនឹងទៅវាយ នឹងព្រះរាជ
អនុជត្រើយខាងជើងទៀត នោះទូលព្រះបង្គំយល់ឃើញថាយើងនឹងគិតជាសត្រូវរើរខាង ។ តែបើព្រះអនុជ និង ព្រះភាគី
យេកតូលស័ក្តិក្លាហើយជ្រួតគ្នា លើកម៉ឺងមកវាយយើងកាលណា យើងនឹងពិបាករាត់រាត់រង់ចាំមិនខាន ។

ព្រះបរមបិតាស្រីព្រះស្រីរាជាបង្គាប់មុខមន្ត្រីទូលព្រះមហាបុរសឡើយ ស្តេចយល់ឃើញថាព្រះរាជសាសន៍ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ
បញ្ជប់កងម៉ឺង ទ្រង់ចាត់ឱ្យតែមន្ត្រីទៅសង្គ្រាមខេត្តដែលនៅចំលុះព្រះអង្គទាំងប៉ុន្មាននាងពីខេត្តឈូក លោបៀ

អប្រាភវីវិទ្យាបូណី ក្រុង ក្រុង ពោធិសាត់ បឹងស្រីសោយ តាមសិរីមាឃ្លងបុរី រយៈ សុរិទ្ធ សិរីដ្ឋារ កំពង់សៀម ស្ទឹងត្រែង ជើងត្រៃ រោកសេះ អន្លង់រាជ ព្រំទេស ព្រៃក្តី ស្រោង ជីវ្រក្រុង រលួស សៀមរាប ម្លូត្រៃ ជាំក្បាត ត្នោត ទឹកជោរ រៀងទៅទល់នឹងដៃនៃសៀម ។ ខេត្តក្រៅពីនោះគ្រើយទាំងស្រុង បានទៅព្រះធម្មករជាទាំងអស់ ។

នេះនឹងនិយាយ អំពីកងទ័ព ខាងក្រុងបាសានវិញ ។

កងទ័ពទាំងនោះមានចិត្តស្ម័គ្រស្មាតនឹងព្រះស្រីសុរិយោទ័យពង្សប្បវត្តន៍ប្រមាណរាប់ពាន់ចូលចិត្តថាៈ ព្រះស្រីសុរិយោទ័យនោះជាព្រះរាជបុត្រព្រះនរាយណ៍រាជាជាតិបុត្រទៅហើយ ថាវាជួសម្បត្តិព្រះតែបានមកព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ពុំត្រូវបានទៅព្រះស្រីរាជាទេ ។ កាលជំនុំគ្នាគ្នាលំដាប់ឆ្នេរហើយពួកកងទ័ពទាំងអស់នោះមានសម្បើមថា : បើរាជសម្បត្តិមេចបានមកព្រះស្រីសុរិយោទ័យមែនខ្លួនរាល់ភ្នាក់នឹងបានជាអគ្គមហាសេនា សេនាបតីមុនីក្រប់ក្រសួងតជាតិ ឥតគូសទិទៃទុច្ចរិតខានឡើយ ។

ខណៈនោះទើបនាយកង អាយទ័ព មុនមន្ត្រីដែលជំនុំព្រមគ្នាដូច្នេះហើយក៏អញ្ជើញព្រះស្រីសុរិយោទ័យឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិផែនដីឡើង ។

ផែនដី ព្រះស្រីសុរិយោទ័យ

គ.ស ១៤៧១

ព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ជាព្រះរាជបុត្រនៃព្រះនរាយណ៍រាជាទិវាជ ។ ទ្រង់ឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ ក្នុងឆ្នាំរកា ឆ្នាំស័ក គ.ស ២០២១ គ.ស ១៤៧៧ ក្នុងព្រះជន្មាយុ ២៦ ព្រះវស្សា ទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះរាជឱង្ការ ព្រះស្រីសុរិយោទ័យរាជាទិវាជកមាបរមបតីត្រ ។ លុះបានឡើងសោយរាជ្យស្រេចហើយ ព្រះអង្គក៏ស្លេងតែងតាំងទៅហូរស្រុកឱ្យទៅរក្សានេត្ត តាំងពីនេត្តសៀមបុក សម្បកសម្បណី ក្រចេះ ដូង ត្បូង បាសាន ទទឹងថ្ងៃ ព្រៃវែប បាភ្នំ រំដួល ស្វាយទាប រោងជីវី ព្រៃឧក បាងហោ ជើងបាងដៃ រៀងទៅទល់នឹងឧត្តរមាស នោះបានទៅទាំង ព្រះធម្មស្រីសុរិយោទ័យទាំងអស់ ។

អស់មុនមន្ត្រី មានឧត្តរមត្តមុន ស្រុកភ្នំពេញនោះ ឃើញព្រះមហាក្សត្រទាំងពីរព្រះអង្គ ពីគ្រើយទាំងស្រុង និងគ្រើយទាំងជើង សុទ្ធតែទ្រង់រាជទាំងអស់ ព្រះកិត្តិយសក៏ខ្ពង់ខ្ពស់រិសេសជាងម្ចាស់របស់ខ្លួនក៏ចូលទៅក្របរបងទូល អញ្ជើញព្រះធម្មករជាឱ្យស្តេចឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ ។ ព្រះធម្មករជាព្រះអង្គពុំព្រមទទួលអញ្ជើញតាមសេចក្តីសុំរបស់មុនមន្ត្រីនោះទេ ។ ស្តេចត្រាស់តែរក្សាអាណាខេត្តតាំងពីខេត្តសំរោងមង ២ទី សើកដែក ទ្រាំង បន្ទាយមាស ដូង បាសាន បាវ៉ៃ ពាម កោះស្មៅតែត (គឺស្រុកសើកដែកសព្វថ្ងៃនេះ) កំពត កំពង់សោម ព្រះត្រពាំង ក្រមួនស ជួនណែន រៀងទៅទល់នឹងសមុទ្រនេះត្រូវបានមកព្រះធម្មករជាទាំងអស់ ។

នេះនឹងស្រង់ អំពីស្រុកជាតិរាជបាងរាង ជាស្រុកបុរាណ ។

ចាម និង យួន កើតឡើងនឹងការរៀបចំជាច្រើនឆ្នាំច្រើនហើយ ទើបក្រោយមកបានកំណត់យួនទៅ ។ យួន គឺជាប្រទេសស្ថិតនៅឱ្យសោយរាជ្យ ហើយឱ្យភ្លើងស្រុកយួនរៀបចំ ។ វេលានោះមានស្ថេរចម្រើនមួយព្រះអង្គឈ្មោះ ចៅវាំង ឡាក់ក្រាត្រ (ព្រះនាមស្ថេរចម្រើននេះខុស ឬត្រូវយ៉ាងណាដឹងខ្លួនខ្លួនទេ ពីព្រោះយើងខ្ញុំសរសេរព្រះនាម តាមតែសាស្ត្រា ដើមប៉ុណ្ណោះ និងទាន់បានស្រាវជ្រាវឱ្យច្បាស់ប្រាកដយ៉ាងណាទៅឡើយទេ ។) ខ្លះហៅថាជាចុនតុ សព្វព្រះមហាជនឡើង ស្រុកយួនទើបលើកពល ១០ ឆ្នាំនោះ គឺ ១ ០០០ ០០០ ទៅវាយស្រុកយួនបានពីរទ្រព្យ ។ កាលនោះស្ថេរចម្រើនឈ្មោះ ខ្សោចចាញ់តុង (ព្រះនាមស្ថេរចម្រើននេះ ក៏មិនច្បាស់ដែរ) ស្តេចលើកទ័ពជាបីដងទៀតយ៉ាងនឹងស្ថេរចម្រើន ច្បាំងឈ្នះស្ថេរចម្រើន ហើយបានរត់មកស្រុកវិញ ។ យួនក៏រៀបចំត្រូវចម្រើនអស់ជាច្រើន ក្នុង ឆ.ស ២០១៦ គ.ស ១៤៧២ ម.ស ១៣៩៤ ច.ស ៨៣៤ ឆ្នាំរោង ចត្វាស័ក ពេលនោះទ័ពយួនលើកមកដល់ព្រះឧក្រិយ រួចស្ថេរចម្រើនមានសុភវរក្ស (សំបុត្ររបស់ស្ថេរ ធ្វើទៅថ្វាយ ស្ថេរមួយអង្គទៀត) ស្តុកនិងទ័ពក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។ ព្រះរាជទូតចម្រើនមកដល់ ឆាយខេត្តបាត់ដំបង ចៅហ្វាយស្រុកចល់ដែន ក៏បកសំបុត្រមកសោតស៊ី .សោតស៊ី ទាំឡើងក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីស្រីសុរិយាអើយ ។ សេចក្តីស្រីសុរិយាអើយ បាន ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ត្រាស់ថា : ស្រុកយើងកំពុងមានទ័ពច្បាំង វាំងដល់មិនទាន់រាបទាបដូច្នេះឃើញថា យើងនឹងទៅជួយ គេមិនទាន់បាន ។ ទើបទ្រង់ឱ្យបកសំបុត្រប្រាប់ទៅរាជ្យស្រុកចល់ដែនប្រាប់ទៅបម្រើស្ថេរចម្រើន ឱ្យរួចឡប់ទៅគេវិញ ទៅ ។ ក្រោយមកទ័ពយួន ក៏វាយបែកបានឆរចាមហើយចាប់ស្ថេរចម្រើននាំយកទៅស្រុកយួនបានទៅ ។ យួនបំបែកគេវិញ នោះទៅជាខេត្តចុង ធំហើយបញ្ចូលទៅជាឧត្តរយួន ។ ខេត្តសងខ្លះ ក៏បានពឹងស្ថេរចម្រើនជាធ្វើ ហើយឱ្យទាមទ្រយួន នៅត្រួតត្រា រក្សាទាំមុខរៀបចំ ។ កាលនោះរាស្ត្រ និងព្រះវង្សចម្រើនរត់មកនៅស្រុកខ្មែរជាច្រើន ។ ខ្លះខ្លាចយួនដេញតាម ក៏ហួសទៅ ស្រុកសៀម រវង់ ជាច្រើន ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជាធិរាជ ជាអម្ចាស់ដែនដីខេត្តរតនគិរីនោះបានជួបឆ្នាំជូត សិរិទ្ធិស័ក ច.ស ៨៣០ ស្តេច ត្រាស់ឱ្យមន្ត្រី ទាំព្រះសុភវរក្សរបស់ព្រះនាងរាជីយមង្គលនិងជារក្រិសដែក សម្រាប់ជាយានសេះ ដើរ ដែននៅក្នុងព្រះ យួន សម្រាប់ដែននោះ ។

ព្រះបាទរាជា បានទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា :

របស់ទាំងអស់នេះ ជារបស់សម្រាប់ព្រះមហាក្សត្រមិនព្រមឡើយទ្រង់ថ្វាយរបស់ទាំងនេះទៅព្រះស្រីរាជា ជា ព្រះ ជេដ្ឋាទេ ។ ទ្រង់ព្រះត្រាស់នេះចប់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ចាត់អារក្រិសដែកស្រកាតម្រួល ជាសម្រាប់ពលរទេះខ្នែងសម្រាប់ និង ម្នាក់ដែកពីរ ប្រគល់ឱ្យមន្ត្រីនាំយកទៅក្រាបទូលថ្វាយ សម្តេចព្រះស្រីរាជា ។

សម្តេចព្រះជេដ្ឋា ទ្រង់យល់ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ខ្លាចណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា : ព្រះនាងក៏មិនឱ្យត្រឡប់មកប ប្រៀងអារក្រិស សម្រាប់ពលរទេះដែរឥឡូវនេះអោយប្រើអស់ទៅហើយ ។ តមកស្តេចឱ្យព្រះរាជបម្រើទៅក្នុងស្ថានច្រើន ក្រា តែសុំជុំបាន ។

នេះនឹងនិយាយ អំពីមន្ត្រី ក្នុងក្រុងតេជូនវិញ ។

មន្ត្រីទាំងនោះ ដោយស្រឡាញ់អាក្រាស់របស់ខ្លួនណាស់ ក៏អញ្ជើញស្តេចព្រះបាទរាជាឱ្យឡើងសោយរាជ្យ កាលនោះ ព្រះអង្គព្រមទទួលសេចក្តីអញ្ជើញទេ ។ ព្រះរាជស្នាក់នៅ ខេត្តស័ក ព្រះសុរិយាអើយស្តេចឡើងសោយរាជ្យមួយឆ្នាំក្រោយ នោះមកទើបព្រះស្រីរាជា ស្តេចព្រមទទួលសោយរាជ្យឡើង ។

ចាម និង យួន កើតឡើងនឹងការរៀបចំជាច្រើនឆ្នាំច្រើនហើយ ទើបក្រោយមកបានកំណត់យួនទៅ ។ យួន គឺជាប្រទេសស្ថិតនៅឱ្យសោយរាជ្យ ហើយឱ្យភ្លើងស្រុកយួនរៀបចំ ។ វេលានោះមានស្ថេរចម្រើនមួយព្រះអង្គឈ្មោះ ចៅវ៉ាង ឡាក់ក្រាត្រូត (ព្រះនាមស្ថេរចម្រើននេះខុស ឬត្រូវយ៉ាងណាដឹងខ្លួនខ្លួនទេ ពីព្រោះយើងខ្ញុំសរសេរព្រះនាម តាមតែសាស្ត្រា ដើមប៉ុណ្ណោះ និងទាន់បានស្រាវជ្រាវឱ្យច្បាស់ប្រាកដយ៉ាងណាទៅឡើយទេ ។) ខ្លះហៅថាជាបុរស សព្វព្រះមហាក្សត្រឡើង ស្រុកយួនទើបលើកពល ១០ ឆ្នាំនោះ គឺ ១ ០០០ ០០០ ទៅវាយស្រុកយួនបានពីរទ្រព្យ ។ កាលនោះស្ថេរចម្រើនឈ្មោះ ឡោចាញ់តុង (ព្រះនាមស្ថេរចម្រើននេះ ក៏មិនច្បាស់ដែរ) ស្ថេរចម្រើនទ័ពជាបីម្ភៃដេញឡើងនឹងស្ថេរចម្រើន ច្បាំងឈ្នះស្ថេរចម្រើន ហើយបានរត់មកស្រុកវិញ ។ យួនក៏ក្រេវក្រួតចម្រើនអស់ជាច្រើន ក្នុង ឆ.ស ២០១៦ គ.ស ១៤៧២ ម.ស ១៣៩៤ ច.ស ៨៣៤ ឆ្នាំរោង ចត្វាស័ក ពេលនោះទ័ពយួនលើកមកដល់ព្រះឧត្តរាចារ រួចស្ថេរចម្រើនមានសុភវរក្សរ (សំបុត្ររបស់ស្ថេរ ធ្វើទៅថ្វាយ ស្ថេរមួយអង្គទៀត) ស្តុកនិងទ័ពក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។ ព្រះរាជទូតចម្រើនមកដល់ ឆាយខេត្តបាត់ដំបង ចៅហ្វាយស្រុកចល់ដែន ក៏បកសំបុត្រមកសោតស៊ី .សោតស៊ី ទាំឡើងក្រាបបង្គំទូលសេចក្តីស្រីសុរិយាអើយ ។ សេចក្តីស្រីសុរិយាអើយ បាន ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ត្រាស់ថា : ស្រុកយើងកំពុងមានទ័ពច្បាំង វ៉ាងដល់មិនទាន់រាបទាបដូច្នេះឃើញថា យើងនឹងទៅជួយ គេមិនទាន់បាន ។ ទើបទ្រង់ឱ្យបកសំបុត្រប្រាប់ទៅរាជ្យាយស្រុកចល់ដែនប្រាប់ទៅបម្រើស្ថេរចម្រើន ឱ្យរួចឡប់ទៅគេវិញ ទៅ ។ ក្រោយមកទ័ពយួន ក៏វាយបែកបានឧត្តរាចារហើយចាប់ស្ថេរចម្រើននាំយកទៅស្រុកយួនបាត់ទៅ ។ យួនបំបែកគឺរាម នោះទៅជាខេត្តតូច ធំហើយបញ្ចូលទៅជាឧត្តរាចារ ។ ខេត្តសងខ្លះ ក៏បានពឹងស្ថេរចម្រើនជាធ្វើ ហើយឱ្យទាមទារយួន នៅត្រួតត្រា រក្សាទាំមុខរៀបចំ ។ កាលនោះរាស្ត្រ និងព្រះវង្សចម្រើនរត់មកនៅស្រុកខ្មែរជាច្រើន ។ ខ្លះខ្លាចយួនដេញតាម ក៏ហួសទៅ ស្រុកសៀម រវង់ ជាច្រើន ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីរាជាធិរាជ ជាអម្ចាស់ដែនដីខេត្តរាជធានីនោះជនជាតិដើមខ្មែរ សិរិទ្ធិស័ក ច.ស ៨៣០ ស្ថេរ ត្រាស់ឱ្យមន្ត្រី នាំព្រះសុភវរក្សរមកសុំព្រះខាន់រាជធានីមួយនិងដាវក្រិសដែក សម្រាប់ជាយានសេះ ដើរ ដែននៅក្នុងព្រះ យួន សម្រាប់ដែនដីនោះ ។

ព្រះបាទរាជា បានទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា :

របស់ទាំងអស់នេះ ជារបស់សម្រាប់ព្រះមហាក្សត្រមិនព្រមឡើយទ្រង់ថ្វាយរបស់ទាំងនេះទៅព្រះស្រីរាជា ជា ព្រះ ជេដ្ឋាទេវ ។ ទ្រង់ព្រះត្រាស់នេះចប់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ចាត់អាវក្រិសដែកស្រកាតម្រួល ជាសម្រាប់ពលរទេះខ្មែរសម្រាប់ និង ម្នាក់ដែកពីរ ប្រគល់ឱ្យមន្ត្រីនាំយកទៅក្រាបទូលថ្វាយ សម្តេចព្រះស្រីរាជា ។

សម្តេចព្រះជេដ្ឋា ទ្រង់យល់ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ខ្លាចណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា : ព្រះខាន់ក៏មិនឱ្យត្រឡប់មកប ប្រៀងអាវក្រិស សម្រាប់ពលរទេះដែនឥឡូវនេះអោយប្រើអស់ទៅហើយ ។ តមកស្ថេរចម្រើនព្រះរាជបម្រើទៅក្នុងស្ថាប័ន ក្រា តែសុំពុំបាន ។

នេះនឹងនិយាយ អំពីមន្ត្រី ក្នុងក្រុងតេជូនវិញ ។

មន្ត្រីទាំងនោះ ដោយស្រឡាញ់អាក្រាស់របស់ខ្លួនណាស់ ក៏អញ្ជើញស្ថេរចម្រើនជាឱ្យឡើងសោយរាជ្យ កាលនោះ ព្រះអង្គព្រមទទួលសេចក្តីអញ្ជើញទេ ។ ព្រះរាជស្នាក់នៅ ខេត្តស័ក ព្រះសុរិយាអើយស្ថេរចម្រើនសោយរាជ្យមួយឆ្នាំក្រោយ នោះមកទើបព្រះស្រីរាជា ស្ថេរចម្រើនទទួលសោយរាជ្យឡើង ។

ព្រះរាជក្រឹត្យ ដែលមានព្រះមាតាជាស្រៀម ៖ ២ (លោកអ្នកអាចប្រហែលជាទៅទីនោះបានចាំប្រះមាតារបស់ ព្រះស្រី ធម្មរាជាដោយឥតស៊ីលាដោយ ជាតិជាស្រៀមសុទ្ធ)

ព្រះរាជក្រឹត្យ រាជក្រឹត្យបទដ្ឋាន :

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស សេចក្តីនេះ ជូនព្រះរាជក្រឹត្យស្រាវជ្រាវ ។

ព្រះមេត្តាព្រះក្រតីបានទ្រង់ជ្រាបជឿជាក់ ជាវង្សស្រៀមជាមួយនឹងព្រះអង្គហើយ ព្រះអង្គទុកព្រះម៉ែស្វីទ្ធជាព្រះរៀម ទើបគ្រាន់ឱ្យពេញកងទ័ព ដើរទឹកទុកបម្រុងថ្វាយ ។

លុះដល់ថ្ងៃអង្គារ ១២ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំឡាញ បញ្ចស័ក ព.ស ២០២៩ ស.ស ១៤៨៩ ម.ស ១៨០៧-ម.ស ៨៨៧ វេលាព្រឹកម៉ោង ២ (ម៉ោងបុរាណគ្រប់ជ្រុងម៉ោង ៩ កន្លះយប់សព្វថ្ងៃនេះ) ព្រះចៅក្រុងត្រាវិក្ខរជាស្តេចទ្រង់ត្រៀម សង្គ្រាម យុទ្ធសាស្ត្រកងព្រះទីនាំងតែងតែប្រើប្រាស់ប្រាសាទ កំពស់ប្រាំហត្ថមួយចំនួន ទើបស្តេចឱ្យចៅព្រះមហាសេនា សម្ភារៈ ក្រឡាហោមជាមេទ័ព ចៅព្រះគ្រឹះក្រុងព្រះយ៉ាងទីបី ជាតំណាងប្រឹក្សាស្តេចស្រីសោមនស្ស ប្រទេសកម្ពុជាមហា ឧករាជ្យទ្រង់ប្រាប់ ។

ព្រះរាជក្រឹត្យ រាជក្រឹត្យ ៣ ដែលតម្រូវឲ្យព្រះរាជ បណ្ឌិត យេន គ ៩៣-ពាមាសសេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពី ស្តេចសៀមឱ្យប្រែព្រះរាជសារថ្វាយ លុះទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការហើយទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ដោយមានគំនុំនិងព្រះ ស្រីរាជា កាលមកវាយស្រុកសៀមក្រៅគ្រួសារទៅជាច្រើន ។ ទ្រង់មានបន្ទូលថា : យើងលើកទ័ពទៅត្រាវនេះ និងយក ច្បាប់យើងមកវិញទាំងអស់ ។ លុះទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជា សេនាបតី មន្ត្រី ឱ្យប្រមូលសេនាទាហានមកជួបជុំ រៀបជាតួរក្សាហ្នៈ ស្រេច ស្តេចចាត់ព្រះយោធា ជាមេទ័ពដើរទឹកឱ្យទ័ពល ៣ ០០០ នាក់ ចុះទុកជាមួយនឹងព្រះរាជក្រឹត្យ រាជក្រឹត្យ ៣ បញ្ជាមក ក្រុងកម្ពុជាទីបី ទទួលសេចក្តីព្រះមហា សូមទ្រង់ជ្រាបជាមុន ។

លុះដល់ថ្ងៃអាទិត្យ ៦ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំឡាញ បញ្ចស័ក ព.ស ២០២៩ ស.ស ១៤៨៩ ម.ស ១៨០៧-ម.ស ៨៨៧ វេលាព្រឹកម៉ោង ២ (ម៉ោងបុរាណគ្រប់ជ្រុងម៉ោង ៩ កន្លះយប់សព្វថ្ងៃនេះ) ព្រះចៅក្រុងត្រាវិក្ខរជាស្តេចទ្រង់ត្រៀម សង្គ្រាម យុទ្ធសាស្ត្រកងព្រះទីនាំងតែងតែប្រើប្រាស់ប្រាសាទ កំពស់ប្រាំហត្ថមួយចំនួន ទើបស្តេចឱ្យចៅព្រះមហាសេនា សម្ភារៈ ក្រឡាហោមជាមេទ័ព ចៅព្រះគ្រឹះក្រុងព្រះយ៉ាងទីបី ជាតំណាងប្រឹក្សាស្តេចស្រីសោមនស្ស ប្រទេសកម្ពុជាមហា ឧករាជ្យទ្រង់ប្រាប់ ។

ព្រះរាជក្រឹត្យ រាជក្រឹត្យ ៣ ដែលតម្រូវឲ្យព្រះរាជ បណ្ឌិត យេន គ ៩៣-ពាមាសសេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពី ស្តេចសៀមឱ្យប្រែព្រះរាជសារថ្វាយ លុះទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការហើយ ព្រះចៅក្រុងត្រាវិក្ខរជាស្តេចទ្រង់ត្រៀម សង្គ្រាម យុទ្ធសាស្ត្រកងព្រះទីនាំងតែងតែប្រើប្រាស់ប្រាសាទ កំពស់ប្រាំហត្ថមួយចំនួន ទើបស្តេចឱ្យចៅព្រះមហាសេនា សម្ភារៈ ក្រឡាហោមជាមេទ័ព ចៅព្រះគ្រឹះក្រុងព្រះយ៉ាងទីបី ជាតំណាងប្រឹក្សាស្តេចស្រីសោមនស្ស ប្រទេសកម្ពុជាមហា ឧករាជ្យទ្រង់ប្រាប់ ។

តទៅនេះសេចក្តីជូនដំណឹងស្តីពីព្រះចៅក្រុងត្រាវិក្ខរជាស្តេចសៀមឱ្យប្រែព្រះរាជសារថ្វាយ លុះទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការហើយ ព្រះចៅក្រុងត្រាវិក្ខរជាស្តេចទ្រង់ត្រៀម សង្គ្រាម យុទ្ធសាស្ត្រកងព្រះទីនាំងតែងតែប្រើប្រាស់ប្រាសាទ កំពស់ប្រាំហត្ថមួយចំនួន ទើបស្តេចឱ្យចៅព្រះមហាសេនា សម្ភារៈ ក្រឡាហោមជាមេទ័ព ចៅព្រះគ្រឹះក្រុងព្រះយ៉ាងទីបី ជាតំណាងប្រឹក្សាស្តេចស្រីសោមនស្ស ប្រទេសកម្ពុជាមហា ឧករាជ្យទ្រង់ប្រាប់ ។

ស្តេចទាំងពីរព្រះអង្គទុកព្រះមិត្តសោយន្តរៀន គ្រាន់តែស្រឡាត់ស្រឡាយ ។ ស្តេចចម្លើយជាសម្តេច គ្រាន់តែព្រះចៅក្រុងត្រីជា ព្រះអង្គ ខាងព្រះចៅក្រុងសាហាមក៏មកវិញថាព្រះចៅ ។

ព្រះឈាត់ការសង្គ្រាមស្រេច ស្តេចទាំងពីរព្រះអង្គ ក៏ដើរទ័ពខ្មែរម៉ឺនស្បែក ឆ្លងទៅត្រើយខាងកើតចោមបន្ទាយ សម្តេចព្រះស្រីរាជា ។

សម្តេចព្រះស្រីរាជា ក្នុងគ្រាមានកំពុងគង់ប្រថាប់នៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ព្រះអង្គស្តេចបានជ្រាបហើយថា សម្តេច ព្រះអង្គជាធិរាជ ឱ្យទៅអន្តរាមិតស្បែក មកច្បាំងនឹងព្រះអង្គជូន ។ ស្តេចក៏មកព្រះតម្រាស់ប្រឹក្សា និង អស់សេនាបតី មន្ត្រីជា មេកងទ័ព ធំ តូច ថា : ឥឡូវនេះ មានកងទ័ពស្បែក ខ្មែរ លើកមកថែមទៀតជូនអស់អ្នករាល់គ្នាជួយសង្គ្រោះ ?

ឧបនេនា : សម្តេចចៅហ្វាយខ្មែរ :

តាមគំនិតរបស់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនោះទូលព្រះបង្គំយល់ថា យើងនឹងឆ្លងគេពុំបានទេឱ្យគេយើងធ្វើម៉ឺនមកជិត ១០ ឆ្នាំ ហើយ ។ ពលទាហានកំពុងឡើងហត់ ស្បែកអាក្រក់ សាស្ត្រាវុធក៏ស្លុតស្លាំង ។ ចំណែកខាងកើតព្រះហស្តពលទាហានក៏ឡើងថ្មី ស្បែក អាហារ សាស្ត្រាវុធតែក៏បរិបូណ៌ ។ មិនតែពុំឈ្លានសោតថែមទាំងសម្តេចព្រះអង្គទូលស្តីឆ្លងគេថែមទៀតផង ដែលជាហេតុឱ្យគេតិរច្ឆន្ទៈទៅជាពីរកម្លាំង ។ យើងមុខជាតតាំងច្បាំងពុំពេញនោះឡើយ ។

ឧបនេនា : ពួកមន្ត្រីខាងសេនាទាហាន ធ្វើឡើងថា :

យើងនឹងស្នើធ្វើឱ្យឱ្យឆ្លងដែន ពួកស្បែកនោះវាធ្លាប់តែចាញ់ផ្លែដៃយើងទេ ។ ខាងទ័ពខ្មែរខាងលិច (គឺទ័ពព្រះស្រី ចម្លើយ) ក៏សុទ្ធតែធ្វើពុំដែលទទួលបានស្មោះស្មើដូច្នេះសូមស្តេចជាអម្ចាស់ស្តេចកុំព្រួយព្រះមិច្ឆាឡើយ ។ យើងខ្ញុំទូលព្រះ បង្គំទាំងអស់គ្នា ទទួលអាណាចក្រការថ្វាយត្រាតែអស់ជីវិតប្រៀបខ្លួន ។

សម្តេចព្រះស្រីរាជា បានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដូច្នោះហើយ ទ្រង់ព្រះចិន្តាឈ្ងុយយល់ថា : វិស័យជាជាតិទាហាន មិន មនោរមៈមិនដឹងកម្លាំងគេកម្លាំងយើងជាច្រើន ។ យើងនឹងស្តាប់ណាស់ផង ក៏ពុំបានទើបទ្រង់គ្រាស់ថា :

អស់អ្នករាល់គ្នា យកទិព្វនិមិត្តាឈ្មោះ ជួយយករាជអាណាចក្រយើងនោះ យើងអរគុណសំរាប់ហើយ តែការណ៍ឆ្លងនេះធ្ងន់ ណាស់ ។ យើងឃើញថា : បើយើងឆ្លងគេនោះមុខជាពុំបានឡើយ យើងមុខជាស្លាប់មិនខាន ។ វាស្របជាសេនា ទាហាន ពលទាហានប្រយោជន៍អ្វីនឹងតស៊ូជាមួយនិងគេបានទេ ។ យើងគួរចុះចូលតទៅវិញជាង ព្រោះអាណិតអស់វាស្របប្រាជ្ញា ។ មានព្រះបន្ទូលរួចស្តេចគ្រាស់ប្រើទុកក្បាលមរាជ ១ ទុកក្បាល ១ ឱ្យទៅទូលសម្តេចព្រះចម្លើយថា : ព្រះអង្គនឹងលើកសែន សង្គ្រាមយុទ្ធ ដែលបានធ្វើនោះទៅទៀតហើយ ។

សម្តេចព្រះចម្លើយ និង ព្រះចៅក្រុងត្រី កាន់ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះអរណាណាស់ ទើបស្តេចទាំងពីរព្រះអង្គ គ្រាស់បង្គាប់ទុកក្បាលទាំងពីរនាក់ ឱ្យទៅអញ្ជើញស្តេចមកជុំទាំង ៣ ព្រះអង្គ នៅថ្ងៃ ៣ កើត ខែមាឃ ឆ្នាំឡាញ់ សប្តាសក ។ ឧបនេនា : ទុកក្បាលទាំងពីរនាក់ កាន់បានពុំជូនហើយក៏ត្រេកអរណាស់ គ្រឡប់ទៅក្រាបចូលព្រះសិរីរាជា តាមសេចក្តីគ្រប់ ប្រការ ។

អស់មុខមន្ត្រីទាំង ៣ កង កាលបានដឹងការណ៍ថា : ឡាញ់ទាំង ៣ ព្រះអង្គជាមេត្រីស្មោះសរត្រេកអរនឹងគ្នា ដោយ ស្មោះស្ម័គ្រដូច្នោះ ក៏ចាត់ចែងទទួលទាំងកងឆ្លងទៅស្រង់ព្រះឆ្នាំងយើងនៅរោងទង (សូមអភ័យទោសចុះស្រុកនេះ យើងខ្ញុំមិន ស្គាល់ទេ យើងបានស៊ើបសួរអ្នកស្រុកកំពង់ចាមដែរ តែមិនប្រទះនិងអ្នកស្គាល់នោះ ។ ប្រហែលជាអស់រលីក មុនឱ្យប្រៀប ឃ្លាតឆ្ងាយពេក ឬ ប្រការយប់ណាត់មិនដឹង) ។ លុះដល់កំណត់គ្រប់ថ្ងៃ ១០ រោច ខែមាឃហើយព្រះពលរាជ ក៏បានសង្ស័យ ស្រេចសម្តេចព្រះស្រីរាជា សម្តេចព្រះចម្លើយ ព្រះចៅក្រុងត្រីស្តេចយាងដោយក្បួនហែយ៉ាងធំទៅជួបជុំព្រះដោយសេនាបតី

មុនមន្ត្រី មនុស្ស ខ្ញុំរាជការ តូច ធំ បង្កើតជាយសបរិវារ ។ ក្រុមគ្រឿងអាវុធក្រើយ ។ ព្រះមហាក្សត្រាចារឹកទាំង ៣ ព្រះអង្គក៏ទទួល បញ្ឈប់ការសង្គ្រាមនាមព្រះអង្គ ។ ទើបព្រះចៅក្រុងត្រីជូនសម្តេចព្រះសិរីរាជាថា : ខ្ញុំជាអង្គ លើកទី៣មក ទាំងនេះ ព្រោះព្រះប្រើម និង ព្រះរាជានុយោជន៍ប្រើសង្គ្រាមយុទ្ធនាមកហើយពុំសម្រេច ។ ដូច្នេះសូមកុំ ឱ្យប្រុងតូចព្រះវិញយើង សូមតាំងព្រះវិញយើងព្រះពុទ្ធសាសនាបំបាត់អាក្រក់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបាននៅជាស្រុកក្សត្រ ។ ឱ្យសូម អញ្ជើញស្តេចចៅ តង់ក្រុងទេពជាមួយគ្នា និង ខ្ញុំជាព្រះអង្គទេពវិញយើងសោះរវល់ ។ ឯព្រះអង្គជាមួយនោះ (ព្រះរាជបុត្រព្រះ ស្រីរាជា) ខ្ញុំសុំជាបុត្រចម្រើន និងទំនុកបំរុងឱ្យជួបជាការបុត្របង្កើតរបស់ខ្លួនបង្ខំ ។ ឯមុនមន្ត្រីឈ្មោះខ្ញុំ និងទេពចៅតាម ពុទ្ធានុ ក៏ទៅតាមស្ម័គ្រចិត្តមុន ។ លុះត្រាស់ប្រាប់រាជការស្រេចហើយ ស្តេចត្រឡប់ចូលព្រះរាជវាំងវិញ ។

នាយកបង្គំស្រី ដែលបានទទួលរាជកិច្ចការទាហាននោះក៏ប៉ុនបង្គោលព្រះស្រីរាជា ព្យាបាលរាង និងខ្ញុំរាជការ ក្នុងក្រៅ ទុកហើយទើបឱ្យរាជទូចទៅអញ្ជើញ សម្តេចព្រះស្រីសិរីយោជ័យអំពីត្រើយទាំងកើត ដើម្បីឱ្យស្តេចមកនឹងប្រើបង្គំ ឱ្យបានសុខសាន្ត តាមប្រវេណីជ្រើបទៅ ។

សម្តេចព្រះស្រីសិរីយោជ័យប្រុងបានប្រាប់ថា : ស្រីចាស់សម្តេចព្រះបិតុណាបានហើយប្រុងបានព្រះអំណរណាស់ ។ ស្តេចត្រាស់នៅមុនមន្ត្រីថា : ព្រះធម្មរាជានេះជាមាធិបតីនៃព្រះជន្មវស្សាតែងយើងទេ បើដូច្នេះកងតែព្រះចៅប្រើបង្គំ ឱ្យយើងជាប្រជុំរាជានិមន្ត ។ បើមិនដូច្នេះទេព្រះចៅតែងនឹងបែបបែបនឹងជាពិបាកស្មើគ្នាខ្លាច ។ បើដូច្នេះ ក្នុងនាយកបង្គំ ទៅស្តាប់ការណ៍មើលសិន ។ លុះខ្លួនព្រះធម្មរាជនេះហើយ ស្តេចឱ្យលើកកងទ័ពចូលទៅខេត្តសំរោងទង ចូលដល់ទៅបានប៉ុន នឹងសម្តេចព្រះធម្មរាជានិងព្រះចៅក្រុងត្រីនៅទីព្រះពុទ្ធក្រៅបន្ទាយ ។ ខណៈនោះព្រះចៅក្រុងត្រី ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះ ស្រីសិរីយោជ័យថា :

“ សម្តេចព្រះស្រីរាជា និង ព្រះអង្គជាតួសង្គ្រាមនិងគ្នា ត្រូវនេះយើងនឹងឱ្យតែមួយព្រះអង្គទៅយកតែមួយ ព្រះអង្គ ស្តេចចៅនៅ ជាអយុត្តិធម៌ណាស់ ហេតុដូច្នេះសូមអញ្ជើញព្រះក្នុង ទៅក្រុងទេពជាមួយនិងបិតុណាចុះ ” ។

ព្រះចៅក្រុងត្រីត្រាស់ប្រាប់តែប៉ុណ្ណោះហើយ ក៏ឱ្យទាហានអញ្ជើញព្រះស្រីសិរីយោជ័យចូលក្នុងបន្ទាយ ។ កងទ័ពទាំង ឡាយដែលហែហមព្រះអង្គមក នឹងចូលទៅតាមដងដំបូលចន្លោះទាហានស្រីដែលកាន់គ្រឿងអាវុធស្របគ្នានោះ យាត់មិនឱ្យ ចូល ។ ដូច្នេះ ទាហានរបស់ព្រះស្រីសិរីយោជ័យ ក៏ចង់មកតាមស្តាប់ការណ៍នៅខាងក្រៅ ។ លុះបានដឹងថា : ស្រីចាស់ព្រះអង្គ និងយកស្តេចទៅស្រុកស្រីរាជាហើយ ក៏ទាញគំនិត ភិតភ័យហើយរត់ត្រឡប់ទៅស្រុកវិញអស់ ។

ព្រះធម្មសម្តេចព្រះធម្មរាជ និង ព្រះចៅក្រុងត្រីស្តេចលើកទី៣ ទាំងព្រះត្រាជិតព្រះអង្គ ព្រះរាជជិតព្រះ ត្រឡប់ទៅ ដល់ខេត្តសំរោងទង រួចហើយព្រះចៅក្រុងត្រី ស្តេចថ្វាយបង្គំណា សម្តេចព្រះធម្មរាជលើកទី៣ទៅក្រុងទេពវិញ ។

ព្រះធម្មសម្តេចព្រះធម្មរាជា ស្តេចចាត់រាជបណ្ឌិត ។ ស្តេចនាមសាមគ្គីយ៍ជាដើមព្រះរាជប្រើម ។ ស្តេចថ្វាយ មកដល់សាមគ្គីយ៍នេះមកប្រទេសមួយ . សម្រាប់សាមគ្គីយ៍ . ព្រះសុត្តន្តបិដក . ស្តេចត្រីមួយ . ព្រះនាងដងខ្លី ដងមាសស្រោបមាសមួយ . ប្រាក់បីមាស . ដំរីមាសភក្ត ៦ ក្បាល . សេះ ២០០ . ស្លូត ១០ ហាប . ក្រពាស ៥ ហាប . កំពត់ប្រាំ ៣០០ . ព្រៃស្រូវ ១០០ ដង . រង្គ ៣ ហាប . ថ្មកែវ ២០០ ដុំ និង គ្រួសារ ដែលសម្តេចព្រះស្រីរាជា បានរៀបរយមកមុននោះ លើកថ្វាយទៅវិញទាំងអស់ ។

ខណៈនោះ ព្រះចៅក្រុងត្រី ថ្វាយស្តង់វិញគឺ មកដល់សាមគ្គីយ៍ស្រាម ប្រទេសមួយអង្គ . ព្រះពាសមាសមួយ ដងព្រៃស្រូវ ធ្លាក់ជាបុប្ផនមួយ . ព្រះមាសមួយ ព្រះពាសមាសទំហំព្រះកាក្សានមួយ . ដើមពាសគ្រឿងប្រុង ធ្វើឱ្យមាសសុទ្ធ ព្រះពាសគ្រឿងស្រក់ (អក្សរវិទ្យានុកោសល្យនេះមិនឃើញមាន) ធ្លាក់ជាបុប្ផទេពប្រធានមួយ ព្រះសែន

មុនមន្ត្រី មនុស្ស ខ្ញុំរាជការ តូច ធំ បង្កើតជាយសបរិវារ ។ ក្រុមគ្រឿងអាវុធក្រើយ ។ ព្រះមហាក្សត្រាចារឹកទាំង ៣ ព្រះអង្គក៏ទទួល បញ្ឈប់ការសង្គ្រាមនាមព្រះអង្គ ។ ទើបព្រះចៅក្រុងត្រីជូនសម្តេចព្រះស្រីរាជានា : ខ្ញុំជាអង្គ លើកទី៣មក ទាំងនេះ ព្រោះព្រះប្រើម និង ព្រះរាជានាយកព្រះអង្គសង្គ្រាមយុទ្ធនាមកហើយពុំសម្រេច ។ ដូច្នេះសូមកុំ ឱ្យគ្រប់គ្នាព្រះវិញយើង សូមតាំងព្រះវិញយើងព្រះពុទ្ធសាសនាបំបាត់អាក្រក់ប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបាននៅជាស្រុកក្រុង ។ ឱ្យសូម អញ្ជើញស្តេចទៅ តាំងក្រុងទេពជាមួយគ្នា និង ខ្ញុំជាព្រះអង្គទេពវិញយើងនោះ ។ ឯព្រះអង្គជាព្រះនោះ (ព្រះរាជបុត្រព្រះ ស្រីរាជា) ខ្ញុំសុំជាបុត្រទេព និងទំនុកបំរុងឱ្យជួបជាព្រះបុត្របង្កើតរបស់ព្រះអង្គ ។ ឯមុនមន្ត្រីព្រះអង្គ និងទេពទៅតាម ព្រះនាង ក៏ទៅតាមស្តីត្រង់ត្រង់ ។ ព្រះស្រីរាជានាយកព្រះអង្គស្តេចហើយ ស្តេចត្រឡប់ចូលព្រះរាជវាំងវិញ ។

នាយកបង្គំស្រី ដែលបានទទួលរាជកិច្ចការទាហាននោះក៏ប៉ុនបង្គោលព្រះស្រីរាជា ព្រះអង្គជាព្រះនាង និងខ្ញុំរាជការ ក្នុងក្រៅ ទុកហើយទើបឱ្យរាជទូចទៅអញ្ជើញ សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័យអំពីត្រើយទាំងកើត ដើម្បីឱ្យស្តេចមកនឹងប្រើប្រាស់ ឱ្យបានសុខសាន្ត តាមប្រវេណីប្រើប្រាស់ ។

សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័យប្រាប់តាមប្រាថ្នា : ស្រីចាស់សម្តេចព្រះបិតុណ្ណាបានហើយប្រាប់តាមព្រះអំណរណាស់ ។ ស្តេចត្រាស់នៅមុនមន្ត្រីថា : ព្រះធម្មរាជានាមាមាជើងមែនតែព្រះជន្មសម្រាតិចង្វាយជើងទេ បើដូច្នេះកងតែព្រះចៅប្រើប្រាស់ ឱ្យយើងជាប្រធានជាមិនខាន ។ បើមិនដូច្នេះទេព្រះចៅតែងនឹងបែងចែកនឹងជាតិចែកស្មើគ្នាខ្លះខាង ។ បើដូច្នេះ ព្រះតែយើងចូល ទៅស្តាប់ការណ៍មើលសិន ។ ព្រះចៅព្រះធម្មរាជានាមាមាជើង ស្តេចឱ្យលើកកងទ័ពចូលទៅខេត្តសំរោងទង ចូលដល់ទៅបាត់ដំបង និងសម្តេចព្រះធម្មរាជានាមាជើងព្រះចៅក្រុងត្រីនៅទីព្រះពុទ្ធក្រៅបន្ទាយ ។ ខណៈនោះព្រះចៅក្រុងត្រី ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះ ស្រីសុរិយោទ័យថា :

“ សម្តេចព្រះស្រីរាជា និង ព្រះអង្គជាព្រះអង្គនាមាមាជើង ឥឡូវនេះយើងនឹងឱ្យតែមួយព្រះអង្គទៅយកតែមួយ ព្រះអង្គ ស្តេចទៅនៅ ជាអយុត្តិធម៌ណាស់ ហេតុដូច្នេះសូមអញ្ជើញព្រះអង្គ ទៅក្រុងទេពជាមួយនិងបិតុណ្ណា ។ ”

ព្រះចៅក្រុងត្រីត្រាស់ប្រាប់តែប៉ុណ្ណោះហើយ ក៏ឱ្យទាហានអញ្ជើញព្រះស្រីសុរិយោទ័យចូលក្នុងបន្ទាយ ។ កងទ័ពទាំង ឡាយដែលហែហមព្រះអង្គមក នឹងចូលទៅតាមដងជំរិតចន្លោះទាហានស្រីដែលកាន់គ្រឿងអាវុធស្រាប់គ្នាទាំង យាត់មិនឱ្យ ចូល ។ ដូច្នេះ ទាហានរបស់ព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ក៏ចង្វាក់តាំងស្តាប់ការណ៍នៅខាងក្រៅ ។ ព្រះចៅដឹងថា : ស្រីចាស់ព្រះអង្គ នឹងយកស្តេចទៅស្រុកស្រីរាជានា ក៏ទាំងនឹង ភិតភ័យហើយរត់ត្រឡប់ទៅស្រុកវិញអស់ ។

ព្រះចៅសម្តេចព្រះធម្មរាជានា និង ព្រះចៅក្រុងត្រីស្តេចលើកទី៣ ទាំងព្រះចៅស្រីរាជានា ព្រះរាជបិតុណ្ណា ត្រឡប់ទៅ ដល់ខេត្តសំរោងទង រួចហើយព្រះចៅក្រុងត្រី ស្តេចទ្វាយបង្គំណា សម្តេចព្រះធម្មរាជានាមាមាជើងទៅក្រុងទេពវិញ ។

ព្រះចៅសម្តេចព្រះធម្មរាជានា ស្តេចចាត់រាជបណ្ឌិត ។ ស្តេចទ្វាយ មកដល់សាល យ៉ាងនេះមកប្រទេសមួយ . សម្រាប់សាលបិទ្ប . ព្រះសុត្តន្តបិទ្បសាលប្រាប់ . ស្តេចត្រីត្រមួយ . ព្រះនាងដងខ្លី ដងមាសស្រោបមាសមួយ . ប្រាក់បីមាស . ដីមានភ្នំ ៦ គ្រាស . សេះ ២០០ . ស្លូត ១០ ហាប . ក្រពាស ៥ ហាប . កំពត់ប្រាំ ៣០០ . ព្រៃស្រូវ ១០០ ដំបូង . រង្គ ៣ ហាប . ថ្មកែវ ២០០ ដុំ និង គ្រួសារ ដែលសម្តេចព្រះស្រីរាជា បានរៀបរយកមកមុននោះ លើកទ្វាយទៅវិញទាំងអស់ ។

ខណៈនោះ ព្រះចៅក្រុងត្រី ទ្វាយស្តង់វិញក្តី មកដល់សាលយ៉ាងស្រាប់ ប្រទេសមួយអង្គ . ព្រះចៅសាលមួយ ទាំងប្រាសាទ ធ្លាក់ជាបុប្ផនមួយ . ព្រះចៅសាលមួយ ព្រះចៅសាលទាំងព្រះកាក្សានការមួយ . ដើរពានព្រះគ្រឿងទ្រង់ ធ្វើឱ្យមានសុទ្ធ ព្រះចៅព្រះសុភ័ក្ត្រ (អក្ខរាវិរុទ្ធនៃពាក្យនេះមិនឃើញមាន) ធ្លាក់ជាបុប្ផទេពប្រធានមួយ ព្រះសែន

ព្រះពុទ្ធសករាជ ២០៣៩ គ.ស ១៩៩៥ ម.ស ១៩១៧ ម.ស ៨៥៧ ឆ្នាំថោះ សុវណ្ណក (ព្រះរាជពង្សាវតារព្រះរាជបណ្ណាល័យថា: គ.ស ២០៤០ គ.ស ១៩៩៦ ម.ស ១៩១៨ ម.ស ៨៥៨ ឆ្នាំរោង អង្គស័ក) ថ្ងៃ ១១ កើត ខែអាសាឍ ទ្រង់មានមុខក្រសួងឱ្យរៀបចំពិធីបុណ្យឆ្លងព្រះបរមសារីរិក្ខជាតុ តម្កល់ក្នុងព្រះស្នូបមាសក្នុងព្រះទេវតិយដ៍។ ក្រោយនោះស្តេចឱ្យហែព្រះបរមវរ្ម័នព្រះស្រីរាជា និងព្រះអង្គព្រះស្រីសុរិយោធិស ព្រះអង្គនៃព្រះមហាក្សត្រទាំងពីរព្រះអង្គនោះ។ នាមព្រះរាជពង្សាវតារដែលដឹកនាំនៅព្រះរាជបណ្ណាល័យថា ព្រះបាទស្រីធម្មរាជាស្តេចចាត់ព្រះរាជគោដ្ឋឱ្យទៅសុំស្តេចងើរថ្ងៃ ទាំងកមក រុទ្ធិបុណ្យបូជាហើយដឹកនាំទៅភ្នំពេញ ពីថ្ងៃ ១០ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំកុរ គ្រឹស័ក គ.ស ២០៣៥ គ.ស ១៩៩១ ពីព្រះបរមរាជវាំងចតុមុខមកបញ្ចុះក្នុងព្រះទេវតិយបន្ទាប់ស្តេចស្តេចទ្រង់បង្គាប់ ជាភិក្ខុ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា។ ព្រះឧបជ្ឈាបន្ទីរព្រះនាមក្នុងឆាយាថា : ព្រះឆាយាឈាសាមីធីនា ភិរមបរមវិរិយាទិក ពោធិសម្ភរ មហាបរាជនគន្ធបុណ្ណសិរី។ ស្តេចតាំងក្នុងរោងជាភិក្ខុភវៈ ៣ ថ្ងៃហើយទ្រង់ចាត់រាជសិក្សាបទ។ ទ្រង់បរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យធ្វើឆ្នាតព្រះរាជទានបណ្ណាព្រះរាជទានអន្តរាគមៈ ពេក។ ទ្រង់ព្រះរាជសង្វារវរុក្ខិ ២១, ស្រែ ២១, ទ្រុំជ្រូស ២១នាក់, ទ្រុំស្រី ២១នាក់, រទេះពោ ២១និម, រទេះក្របី ២១និម, ឆេះ ២១, ដំរី ២១, ទូរព្រឿងប្រគុំផ្សេងៗថ្វាយទុកជាឆាយាទាសិ ឱ្យរក្សាព្រះទេវតិយ ព្រះវិហារ សិវា សម្រាប់បោសស្រោសសំអាត ។ ទ្រង់តាំងឱ្យមានមេពីរនាក់ជាឆាយាប្រតិបត្តិការ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយបានជាមានពនព្រះស្រីតតត្រើយតាំងពីនោះរៀបមក។ ស្តេចទ្រង់ជ្រូចទឹកស្នោទក (ទក្សិណទកតិទឹកដែលចាក់ដោយដៃស្តាំ) ហើយទ្រង់មានព្រះរាជសម្រាស់ថា : សូមទេពទិករ អមរមេឃ គន្ធប្រាជ្ញ ដែលមានទិព្វសោត ទិព្វភក្តិ ជួយជាសាក្សី ពេជ្រាណា ដ្បិតខ្ញុំបានវេចវិស្សៃ មនុស្ស សត្វទាំងអស់នោះ ឧទ្ទិសថ្វាយព្រះបរមសារីរិក្ខជាតុនិងព្រះស្រីតតត្រើយ សូមព្រះពុទ្ធសាសនាធិបតេយ្យអិរិយាធិបតេយ្យ ដល់គ្រប់ ៥០០០ ព្រះ វស្សា។

ព្រះស្រីធម្មរាជា ស្តេចឱ្យឆ្នាក់រាជសករាជ នៅផែនភូមិក្នុងព្រះរាជវាំងកុំឱ្យបាត់។ ទ្រង់ធ្វើបុណ្យឆ្លង ៣ ខែទើបស្រេចការព្រះរាជកុសល រួចស្តេចព្រះរាជដំណើរត្រឡប់មកក្រុងចតុមុខភ្នំដូនពេញវិញ ។

សាស្ត្រាវត្តកំពង់ត្រឡាចក្រោមមានសេចក្តីហើសពិចារណាដទៃទៀតដូចនេះថា : ព្រះស្រីធម្មរាជា មុននឹងលើកព្យាបាលប្រាជ្ញាទៅក្រុងចតុមុខនោះ ស្តេចបានធ្វើព្រះរាជដំណើរ ទៅទតគភីពិជ័យបាទ (ប្រហែលជាវត្តនគរនៅកំពង់ចាម ទេសិប) ។ នេះដល់ហើយ ទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងកំផែងប្រាសាទនោះទ្រង់ទតព្រះនេត្រសព្វគ្រប់ ទ្រង់សរសើរថា : ព្រះបាទអរិយធម៌ពោធិ មានបុណ្យបាទចំពោះប្រមាណពោធិ ស្តេចសាងព្រះរាជវាំងត្រាច់ជាមីមកក្រសាងសង្គមៗទេ នៃស្តេចធ្វើសុទ្ធតែពិធី តទាំងកំផែង ព្រះស្រីរាជវង្សា មានទាំងខន្ត្រសម្រាប់ព្រះស្នំ ក្រុមបរិពារ អំពូកលេងសប្បាយ គប្បីតែស្តេចប្រទេសរាជ ១០១ មកដាក់ឈ្មោះមែន។

សម័យថ្ងៃមួយនោះ ព្រះអង្គរតនធានា ព្រះរាជបុត្រីនៃសម្តេចមហាស្រីធម្មរាជា ទ្រង់ភូតព្រះមីធម៌ចម្រើនទៅស្រង់ ទឹកទន្លេដ៏ឱ្យដឹងស្តាប់ជាដំរី។ ចុះទ្រង់ព្រះចិន្តាថ្វីច្រាមហើយ ព្រះអង្គបុត្រី ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំណា សម្តេចព្រះវររាជមាតាបិតាទៅប្រសាសនាមសព្វព្រះមីធម៌។ ព្រះវររាជមាតាបិតា ក៏ធន់ព្រមហើយស្តេចព្រះរាជដំណើរទៅជាមួយដែរ ។

ក្នុងក្រាបនោះស្រាប់ទន្លេធំ នៅទីកំផែងចាមដុះឡាច់ជ្រូងជ្រាជេញ ព្រះនាង និងអស់បរិវារចុះស្រង់ក្នុងទឹកទន្លេនោះយ៉ាងក្រេមក្រាន។

ទេវតាមីធម៌យាងដំរីព្រះតិម្លាចនៅព្រែកដូង ថាក្រពើនោះហេស្បោត ៥ ហត្ថ សាហាវ ហានក្លាប្រឡានខ្លាចខ្លា ថ្ងៃនោះ វាចេញដំរីព្រែកដូងហែលទៅបរិវារទៅលេងទិសនាតាមសព្វដងរៀបមក។ ក្នុងក្រាបនោះក្រពើក្រឡេកហើញ ព្រះរាជបុត្រី ព្រះតនធានាទៅក្នុងកណ្តាលបង្គោលស្រី ក៏មានទិព្វមេត្រីចង់បានព្រះនាងជាភរិយាទើបវាវាយកម្ពុយរលកបោកក្រវ៉ាគ្រែង។

ព្រះរាជវង្សាធិបតី អង្គអគ្គនាយកកាតាឡា ក៏យល់ព្រមតាមព្រះរាជក្រឹត្យ ។ ព្រះបាទបរមនាថបរមបពិត្រ កាលបើទ្រង់យល់ថា អង្គអគ្គនាយកកាតាឡា ព្រមព្រៀងដូច្នេះហើយ ស្តេចត្រាស់បង្គាប់ឱ្យមុខងារ ព្រៀងព្រះទីនាំងនាវា និងទូកជំនិះខ្លះ ឱ្យទៅវាយ កាប់ផ្តា ធ្វើព្រះរាជវាំង ព្រះដំណាក់ដោយទីខ្លាចរំលោភ និង ដុះដំណែងដីជ្រៃប្បក្ស (ប្បក្ស-វេលាមានជោគ មានមង្គល) ហើយ ព្រះអង្គទ្រង់រាំរាជសេវាកាតាឡាទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅទ្រុះព្រះទីនាំងនាវាជ័យប្បដិ ទៅតែង នៅបាសាចព្រមដោយ មុខមន្ត្រី គឺគតបន្ទាយកំផែងតែងព្រះរាជវាំង តែឈេននោះ ពុំទាន់ស្រេចនៅឡើយទេ ព្រះអង្គប្រថាប់ដោយព្រះរាជវាំង ទីខ្លាចរំលោភ ។ ប្រធានអ្នកអម្ចាស់អង្គនេះ ទ្រង់សព្វព្រះម្ចាស់ប្រាស បង់សំណាញ់ឆេសាចត្រីជើង ។

នេះនិងនិយាយអំពីព្រះពិជ័យនាគ ជាមន្ត្រីក្នុងខេត្តបាសាច ។ អ្នកទៅយកនាគបានជាឈ្មោះព្រះស្រីរតនត្រីយ (ពេល ពួកជំនុំជំនួសស្ត្រី ជារៈព្រះ ៩ ៤ រំលងព្រះរតនត្រីយ គឺលេងដៃយកមុខថា ជាអ្នកថែរក្សាវត្ថុអារាម) ធ្វើជាភរិយា ។ កាលក្នុង ផែនដី ព្រះបាទសម្តេចព្រះធម្មរាជាទៅឡើយ នាងបានរកកូនស្រីមួយឈ្មោះស ។ ក្រោយនោះនាងបានមានភក្តី ស្របនៃខ្សែត ទៀបនៃប្រសូត្រទារកហើយ ។ ថ្ងៃមួយនាងទុះទៅដោះទុកសត្វក្នុងបង្គំ ក៏រំលោភទារកនោះនៅក្នុងទីកន្លែង ។ ព្រះនោះមាន ហេតុជាអស្ចារ្យទៅឱ្យឃើញថា ទារកនោះមានបុណ្យមែន គឺថាវេលានោះស្រាប់តែព្រះពោធិ៍មួយ មកទទួលលេបទារកនោះទៅ ក្នុងពោះប៉ាន់ទៅ ។ បន្ទាប់ពីនោះមកក្រោយប្រមាណៗទៅបង់សំណាញ់ក៏ត្រូវជាប់ត្រីពេនោះបានមក ។ ជាកូនលទ្ធការនិង មានបុណ្យមិនស្លាប់ក្នុងថ្ងៃនោះ ក៏មានហេតុបណ្តាលឱ្យសម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជ (កាលនៅជាព្រះសង្ឃសត្វ) យប់នោះផ្ទុំ ស្តួលទៅយល់សិរីឃើញថា : ដូចជាមានទេវតាមកទទួលថា : ព្រឹកនេះឱ្យស្តេចយាងទៅកំពង់ទឹក ដើម្បីឱ្យជួយសង្គ្រោះទារក ក្នុងពោះប៉ាន់ទៅ ។ ជាអ្នកមានបុណ្យមានវាសនាផង ។ ដូចនេះឡើងសម្តេចក៏ទ្រង់ទៅត្រីយចិរិះចុះតែក្នុងទូកឱ្យសិស្សាទុសិស្សាអ្វីចេញទៅ ។ ទ្រង់បិណ្ឌបាតនាមសព្វដង តែព្រះគេត្រឡប់តែម្តងរំលោភមើលក្រែងមានហេតុអ្វីជាចម្លែក រឿងមានឱកាស ពីរបីចេញនោះដូចជា ច្បាស់ណាស់ ។ លុះសិស្សាអ្វីបានបន្តិចទៅ ទូកក៏ទៅរែបប្របូកក្រោយប្រមាណៗ ។ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ស្តេចឃើញត្រី ពោកក្នុងទូកក្រោយប្រមាណៗប្លែក ស្តេចប្រិលសម្តេចតែងឱ្យច្បាស់ ។ ត្រាចប្រមាណៗឃើញសម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជ (សង្ឃសត្វ) អើតទៅទន្ទឹមនោះ ក៏បង្កើតឱ្យមានសម្ភារៈលើកត្រីពោនោះថ្វាយដល់ព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ទទួលហើយ ក៏ឱ្យអ្វីទុកបិណ្ឌបាត ទៅខ្សែត ។ លុះបិណ្ឌបាតដល់ហើយ ស្តេចឱ្យសិស្សាទុសិស្សាត្រឡប់មកវារាមវិញ ។ ខណៈនោះសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ស្តេច មានព្រះថេរវាមាថា ត្រីពោនជាពោធិ៍ប្លែកពីត្រីពោសព្វដង ប្រហែលជាមានហេតុអ្វីក្នុងពោះត្រីនេះជាពុំខានឡើយ ។ អស់ ពួកសិស្សាទុសិស្សាពុំឆ្ងល់កាលហើយ ក៏នាំគ្នាយកកំបិតទៅវែត្រីនោះ វែទៅឃើញមានកម្មួយនៅរង ។ ទើបស្តេចឱ្យកូននោះ ទៅវាបានមក គឺប្រុសឈ្មោះធរ និងស្រីឈ្មោះនាងនា ដូចជាអ្វីប្រពន្ធនិងគ្នា ។ សម័យពីដើមមុនស្បៀងដេញពេញមានបណ្តាសត្វ គតបានបួសរៀន (បើប្រុស គេហៅវា បើស្រីគេហៅមេ ជាខ្ញុំរបស់សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ) ឱ្យយកទៅឱ្យមករក ។

ព្រះពិជ័យនាគ និងភរិយា ដូចបាននិយាយក្នុងខ្លឹមសារ ក៏ទៅក្រាបថ្វាយបង្គំប្រគល់ទារកនោះឱ្យជាឱ្យនេនិងសម្តេច ព្រះសង្ឃរាជចុះ ។ សម្តេចព្រះសង្ឃរាជឱ្យទារកនោះឈ្មោះវារា តែឱ្យពួកក្មួយហៅថាវារា រៀនមក ។

នេះនិងនិយាយក្នុងផែនដីព្រះបាទសម្តេចព្រះសុក្កនុបទិវិញ ។

សម័យថ្ងៃមួយនោះ ព្រះបរមបពិត្រស្តេចទៅថ្វាយបង្គំ ព្រះនៅវត្ត ស្តេចទ្រង់ទតព្រះគេត្រឡប់ទៅឃើញស្រីម្នាក់ស ឈរ នៅលើខ្សែតព្រះវិហារនោះជាកូនព្រះពិជ័យនាគ មេបានជាភរិយាមានរូបរាងល្អប្រណី ។ ស្តេចទតម្តងហើយម្តងទៀត ។ ខណៈ នោះព្រះពិជ័យនាគ ស្គាល់ច្បាស់ព្រះរាជបរមម្ចាស់ ទើបក្រោយមកក៏ចូលទៅក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះបរមបពិត្រ ថ្វាយកូនស្រីនោះ ជាផ្គុំបំរើជូនចូលព្រះបាទជ័យទៅ ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះឈោមឧប្បណាស់ស្តេចត្រាស់សួរថា : នាងនេះកូនរបស់អ្នក ?

ព្រះពិជ័យនាគក្រាបទូលថា : នាងនេះហើយដែលទ្រង់ទតឃើញ ហើយមានព្រះបន្ទូលសួរថា : ស្រីនេះពិណ្ឌមក ក្នុងចៅអ្នកណា ដែលឈរនៅឡើងព្រះវិហារនោះ គឺនាងសនេះឯង ។

ព្រះបរមបិត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រូវព្រះម៉ឺនចង់ប្រមាណតាំងនាមនាងស ជាអ្នកព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រ ព្រះស្នំឯក ។ ទ្រង់ព្រះចិន្ដាថា នាងនេះរូបក៏ល្អសមសួន ចារិកប្លកពាគលីក ក៏ត្រូវចង់លើសស្រីទាំងពួង ក្នុងប្រទេសនេះយកនាមនាង នេះតាំងនាមព្រះនគរកុំឱ្យបាត់ឈ្មោះតទៅ ។ តាំងពីថ្ងៃនោះរៀបចំមកទ្រង់ព្រះបញ្ជាឱ្យលើកលែង ហៅស្រុកបាសាន ឱ្យហៅ ថាស្រុកស្រីសឈរ ឬនេត្តស្រីសឈរវិញ តែពាក្យនេះយោធម៌មក ក៏ប្រែក្លាយជាពេត្តស្រីសឈររហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

បិតាមាតាអ្នកព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រនោះ ទ្រង់លើកយកឱ្យទ្រង់ឡើង ។ បិតាឱ្យហៅថា អ្នកព្រះបិតាពិជ័យនាគ មាតា ឱ្យហៅថា អ្នកព្រះមាតាមេធាន ។ ឯឈ្មោះក្មេងដែលជាកូនអ្នកព្រះបិតាពិជ័យនាគនោះ ដូចម្តេចម្តេចឡើង មានចំណេះត្រដ្ឋា ឡើងឆ្នាំ បម្រើត្រ ត្រក់ពេញព្រះម៉ឺន និងរៀនសូត្រអ្វីៗប្រាប់តែអ្នកតែម្នាក់ឯង ។ សម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជ (ព្រះសង្ឃសត្វ) ទ្រង់ប្រឹក្សាប្រជុំទាំងអក្សរសាស្ត្រា ទាំងសិល្បសាស្ត្រមន្តវិជ្ជាការ គាត់ កោណព្វ ក្សេត្រព្រាជ័យទាំងឡាយ គ្រប់សព្វសារពើ ពេញនោះឡើយ ។ ក្នុងកំឡុងនោះស្នាមសិល្បាទុស្តិ៍ទាំងពួង ។ គ្រូបាននាំគ្នាឱ្យថា : ក្នុងនោះនិងបានស្រុកថ្លៃណាមួយជា មិនខាន ។

អ្នកព្រះពិជ័យនាគ អ្នកម៉ែធាន កាលឃើញកូនស្រីមានរូបរាងល្អ មានចំណេះវិជ្ជា ត្រដ្ឋា ក៏ចុះកែ អាយុ ១៦ ឆ្នាំ ហើយ ក៏នាំខ្លួនកូនទៅទូលព្រះបរមបិត្រ ។ ព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់ជ្រាបថា ក្មេង ជាម្ចាស់អ្នកព្រះស្នំឯក ក៏ទ្រង់ប្រោសប្រណ ឱ្យហៅនាមក្មេងនោះក្នុងតំណែងមហាធីនិក ។ ដូច្នេះបង្កើតមក ព្រះបរមបិត្រទ្រង់ប្រោសតាំងនាមក្មេងថា ឧកម្ពីនស្នេហា ចមចិត្ត ។ អស់រាស្ត្រប្រជានែកខ្នាតអ្នកម្ចីនស្នេហាចមចិត្ត ចូលពីងបុណ្យរំលោភអ្នកព្រះពិជ័យនាគ អ្នកម៉ែធាន អ្នកម្ចី នស្នេហាចមចិត្តជាច្រើន ។

មានថ្ងៃមួយនោះ ព្រះបរមបិត្រទ្រង់ចង់ទតព្រះនេត្រពិសិដ្ឋទូ និងចំណេះវិជ្ជារបស់ឧកម្ពីនស្នេហាចមចិត្តក្មេង ទើប ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសំដែងចំណេះទាំងឡាយនោះថ្វាយ ។ ឧកម្ពីនស្នេហាចមចិត្តនាំឡើងចូលបង្ហាញខ្លួន ៥ បាញ់ទៅខាង ប្រញេចចេញ ទៅត្រូវដើមឈើ ថ្ងៃឈើទាំង ៨ មិស ។ ឧកម្ពីនស្នេហាចមចិត្ត ឆាប់ និងក្បួនតម្រាអ្វីៗក៏ឃើញថាស្នាមនាំអស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ សួរថា វិជ្ជាការទាំងនេះទេពិជ្ជណាមក ។

ឧកម្ពីនស្នេហាចមចិត្តក្រាបទូលថា : ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ប្រើពិសិដ្ឋទូព្រះសង្ឃរាជកាលនៅជាព្រះសង្ឃសត្វ ។

ឈ្មោះនោះព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យនិមន្តព្រះសង្ឃរាជ "សង្ឃសត្វ" នោះមកប្រាប់តាំងជាសម្តេចព្រះសុគត្វា ធិបតី សិវសង្ឃនាយកនៃព្រះសង្ឃទាំងអស់ ។

ឯអស់សេនាបតី មន្ត្រីជំនួយចង់ថា : ព្រះនគរបានរក្សាអក្ខរាវិល ក៏នាំគ្នាសាងព្រះវិហារសីមា ព្រះស្តុប ព្រះ តេជីយនាមនេត្រនៃរាជវាំងខ្លួន ។ ព្រះបាទបរមបិត្រទ្រង់យល់ថា : អស់នាម្ចីនសព្វមន្ត្រី ក្រសាងព្រះវិហារ សីមាទុកជា កេរ្តិ៍ នោះក៏ជាការក្លែងបំភ័យ ឯការនេះពុំបានចំរើនទេមិនរលាយបាត់បង់ទៅវិញ ។ ដូច្នេះក្នុងរាជ្យសារូបអញ និងគ្រាសាម មួយ ទុកក្នុងព្រះនគរបានជួយធានាការ បើអត់ពុំខ្លួនអញទៅ គង់រូបអញនៅឱ្យអ្នកផងធ្វើសក្ការបូជា នោះឃើញថា និងចិត្តថេរ ជាជាការទាំងពួង ។ ទ្រង់ព្រះតម្រិះតែម្តងហើយ ក៏ចាត់ជាង និងក្នុងជាន់ឱ្យទៅសាងប្រាសាទមួយ ព្រះរូប ព្រះអង្គមួយ ទុកក្នុងកំរែដៃនគរបានជួយធានាការ ។ រាស្ត្រយល់ហេតុនេះហើយបានជាមានរូបព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រី សុគត្វបទនៅទីនោះ តែ យោធម៌មក អ្នកស្រុកហៅថាអ្នកតាសុគត្វបទស្រីសុគត្វ ។ ដូច្នេះសាងប្រាសាទនោះរូបព្រះសម្តេចព្រះស្រី សុគត្វបទនៅទីនោះ តែ យោធម៌មក ៧ ថ្ងៃ ទើបទ្រង់ត្រឡប់មកក្រុងស្រីសឈរវិញ ។

ឆ្នាំ ថេរ ខែឆ្នាំ ព.ស ២០៥១ គ.ស ១៩០៨ ម.ស ១៩២៨ ច.ស ៨៧៨ ព្រះបរមបពិត្រស្តេចទ្រង់ព្រះត្រិះរំពិតត្រូវការរាជការជំនាញ ទ្រង់ឃើញថាព្រះទេសកក្កដា ត្រើយខាងសិទ្ធិនោះឆ្ងាយណាស់ ឆ្ងាយរំពិតត្រូវការត្រួតត្រា គួរជាមីរវាអស់អាណាប្រជាធិបតី ។ ទ្រង់ព្រះតិច្ចាធិបតី ព្រះពញ្ញាធិបតី ជាព្រះអនុជនោះមានត្រិះ ព្រាជ្ញាធិបតី មិត្តក្រៅរបស់ព្រះត្រើយខាងសិទ្ធិ ទើបទ្រង់តាំងឱ្យចៅពញ្ញាធិបតីជាច្បាប់យល់ជាសម្តេច ព្រះបរមរាជហមហឧបរាជរាជាធិបតី ហើយព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ស្តេចឱ្យចេញទៅកាន់នៅក្នុងក្រុងមុខមង្គលស្រុកភ្នំពេញ ឱ្យបានជាមិត្តភាពក្រែងអ្នកត្រើយខាងសិទ្ធិ ។ សម្តេចព្រះអនុជធិបតីរាជរាជបង្គំទទួលព្រះរាជឱង្ការ ហើយក៏សាច់ចេញមក នាំបណ្តាសាស្ត្រជាតិក្នុងព្រះអង្គចេញទៅកាន់មុខមង្គល (រាជធានីភ្នំពេញយើងសព្វថ្ងៃនេះ) ដើម្បីទំនុកបំរុងអ្នកស្រុកត្រើយខាងសិទ្ធិ ឱ្យបានរៀបរយខ្ពស់ធានាសិទ្ធិយកឡើយ ។

សម្តេចព្រះស្រីសុត្តបទរាជ ជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុង កាលសម្តេចព្រះអនុជធិបតីស្តេចទ្រង់ហើយ ក្រោយនោះទ្រង់ព្រះត្រិះយល់ថា : ព្រះបរមសម្តេច អញក៏បានសាងទុកជាព្រះក្សេមី ជាព្រះយស្សទេវហើយ ខាងរាជការទៀត ត្រើយខាងកើតមានខ្លួនអញជាអ្នកត្រួតត្រាអ្នករាជប្រមុខហើយ ត្រើយខាងសិទ្ធិអញក៏បានទាត់សម្តេចព្រះអនុជធិបតីរាជរាជ ឱ្យទៅត្រួតត្រាមាំមួនព្រះស្រឡះហើយដែរ ។ នៅឡើយតែវប្បធម៌ព្រះស្តេច ដែលជាប់ក្នុងពេលព្រះស្រីតេជោ មិនទាន់បានកិច្ចសិទ្ធិលោះដោះសារប៉ុន្តែឱ្យបានស្រឡះទាំងមាតាបិតា ទាំងអ្នកព្រះស្តេចក្នុងនោះនោះ ។ លុះទ្រង់ព្រះចិត្តតែងឆ្ពោះហើយ ព្រះបរមបពិត្រស្តេចចេញកង ចុងព្រះរាជរោងម ជួបជុំព្រះរាជវង្សា ព្រាហ្មណ៍ព្រឹទ្ធាចារ្យ សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំរាជការទាំងអស់ ទើបទ្រង់ ត្រាស់ប្រឹក្សាជូនទ្រង់គិតគ្រប់ប្រការនោះ ។

ព្រះរាជវង្សា សេនាបតី មន្ត្រីទាំងប៉ុន្មានព្រាហ្មណ៍ក្រាបទូលថា : លេខទាំងនេះព្រះមហាក្សត្រអំពីបុរាណទ្រង់បានទទួលទានថ្វាយទៅព្រះស្រីតេជោ ទ្រង់សម្លាញ់ឱ្យគ្រប់ ៥ ០០០ ព្រះវស្សាទើបមនុស្សអាចដោះសារចេញឱ្យបាន ។ ប្រសិនបើទ្រង់ដោះសារក្នុងពេលកន្លះនេះទៅ រឿងនេះក៏ហាក់ដូចជាពុំឈឺឆ្កាងមិនព្រះស្រីតេជោ ។ ប្រការនេះទោះបីមិនយល់ ប៉ុន្តែបុរាណដែលជាពេលនេះមួយរយ ឬមួយកាន់ជិតទៅសុំលោះដោះសារអំពីព្រះស្រីតេជោនោះ ក៏ពុំបានដាច់ ដ្បិតព្រះស្រីតេជោនេះ ព្រះអង្គពុំប្រាថ្នាចំពោះ ព្រះក្រុងតែម្តងនោះឡើយ ។

ព្រះធិបតីបរមនាម - បរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះសន្តោសបង្កើតប្រការបង្កើតគ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ចូលព្រះទ័យសព្វគ្រប់ទាំងអស់ ហើយស្តេចចូលទៅខាងក្នុងវិញ ។

លុះក្រោយនោះ ព្រះមីនាងកេសរបុត្រា ព្រះស្តេចកើតរោគជាទម្ងន់ ។ ពេទ្យបុត្រាធិបតីប៉ុន្មាន ក៏មិនបានស្រោកស្រាឱ្យលោះឡើយ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រួយព្រះទ័យណាស់ ទើបទ្រង់ទទួលទានថា : សូមឱ្យតែព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រាសះជាព្រះព្រះអង្គ មិនសាងព្រះវិហារថ្វាយ ហើយព្រះអង្គមិនឱ្យខ្លួនអ្នកព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រា ព្រះស្តេច នៅជុំជុំស្រុក ព្រះអរាម រាស់ថ្ងៃសិល ។ ទ្រង់បង្គាប់ធម៌ ៨ ថ្ងៃ ជុំនោះបានសះឡើយជាដូចព្រះហឫទ័យ ។ ព្រះអង្គស្តេចមាន ព្រះវិហារណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសាងព្រះវិហារមួយជាព្រះអារាមល្អ ។ អ្នកព្រះមាតាបិតាក៏ធ្វើបុណ្យឆ្លងតាមព្រះពុទ្ធាចារ្យតូចស្រេច ស្តេចត្រាស់បង្គាប់ភ្នាក់ងារព្រះសង្ឃ (មកពីកេសរាណី ក្លាយមកជាសាសនិកហើយក្លាយមកទៀត ជាសង្ឃថា ព្រះថា ភិក្ខុ) ឱ្យយកភិក្ខុនេះទៅចង់ជួស ទាំងសងខាងផ្ទះ តាំងពីព្រះរាជភិក្ខុទៅដល់វត្តនោះ ។ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជូនលើកសំណុំ អករយាយថា : បើដល់ថ្ងៃចេញសកលណា ឱ្យនាំអ្នកព្រះស្តេចទៅជុំជុំស្រុកព្រះវិហារនោះ ឱ្យរាស់ថ្ងៃសិលកុំឱ្យខានឡើយ ។ តែធ្វើដូច្នេះព្រះកងមកជាយូរមកហើយ ភិក្ខុនេះមិនដឹងដាច់ដាច់ទៅជាឡើយ ។ មិនតែងដេរធ្វើជាធ្វើឡើយវិញ ក៏គ្មានប្រយោជន៍ប៉ុន្មាន ។ ខណៈនោះព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យទ្រង់ក្រមហិម រកគូរឈឺប្លឺត្រេចមកជំរាបរង ជាក់ដែរម្តងទាយ

រាយការណ៍ដាក់ឱ្យជិតគ្នា ជាដំបូងរវាងខ្លួន ជាស្នូលមិនឱ្យបង្កបង្កើនពីក្រៅទៅក្នុងអង្គការអស់ខាងនោះឡើយ ។ អាស្រ័យ
ហេតុនោះហើយ បានជាការជាអាទិ៍តម្រូវមកខ្លះ ហៅវគ្គបំប៉ន ខ្លះហៅវគ្គប្រែប្រួល ព្រោះចូលចិត្តតាមហេតុ ដែលខ្លួនចង
ចិត្តទៅ។

ក្រោយពីនោះមកអង្គការស្រាវជ្រាវ មានព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គត្រូវបានទៅព្យាយាមសាង ជាព្រះរាជឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី
នៃព្រះបរមបពិត្រអង្គការជាម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ ។

ចំណែកអង្គការស្រាវជ្រាវចិត្ត ដែលត្រូវជាបុគ្គលិកព្រះស្នងការនេះ ព្រះបរមបពិត្រចង់ដាក់ឱ្យជាមន្ត្រីជំនួយការថ្មី
ប៉ុន្តែព្រះអង្គមើលទៅដឹងមាតា នៃអង្គការស្រាវជ្រាវចិត្តនោះជាប់ជាពេលព្រះ ក្រែងខ្ញុំរាជការជំនួយទាំងពួងគេមិនចង់ឱ្យព្រះអង្គ
ព្រះអង្គជួយខ្លួនក៏ដូចជាដឹងមិនទាន់ ។ ដូច្នេះព្រះបរមបពិត្រ ស្នើទ្រង់ប្រទានដល់អង្គការស្រាវជ្រាវចិត្តជាមួយព្រះ
ស្នើសុំបុរសសេនាបតីវិញ ។ ក្នុងមុខងារនេះយុទ្ធជនព្រះស្នើសុំត្រូវមានជំនាញ ៤ ទាក់ ដែលមានដូចខាងក្រោម ១
យុទ្ធជនមានជំនាញ ១ យុទ្ធជនមានជំនាញ ១ យុទ្ធជនមានជំនាញ ១ ។ យុទ្ធជនព្រះស្នើសុំក្នុងមុខងារថ្មីនេះ មានវិសាលភាពឱ្យស្រាវ
ជ្រាវគ្រា មើលលំដាប់ពីព្រះស្រីរាជមន្ត្រីយោធាអស់ តែព្រះបរមបពិត្រស្នើសុំទុំទាញបានប្រទានសក្ខីដូចមន្ត្រីទាំងពួងឡើយ ។ យុទ្ធ
យុទ្ធជនព្រះស្នើសុំមានព្រះរាជអាជ្ញា ឱ្យជួយឲ្យកាន់កាប់មន្ត្រី ពាណ ពាណ មោហិយ មិនអាក្រក់ មិន បង្កបង្កាច់ព្រះស្រី
ក្នុងគ្រឹះ លើសបុគ្គលណាដែលរើស មាស់ច្រើនឲ្យដឹងទាំងពួង ។

កាលនោះព្រះរាជសីហនាមាព្រះនាមជាស្នងការស្រាវជ្រាវ គឺមានភ័យអន្តរាយ អ្វីមកប្រព្រឹត្តទៅឡើយ ។ អស់មន្ត្រី
សេនាបតី ពាណិជ្ជកម្មក្រុមបុរេបរមប្រើប្រាស់ជាស្នងការប្រចាំ។ យុទ្ធជនព្រះស្នើសុំមាន ភ្ញើឈ្មោះអស់ខ្ញុំរាជការកំពោត
ក្រែងណាស់ ម្នាក់ហើយយុទ្ធជនព្រះស្នើសុំ ក៏ កម្រើកចិត្តត្រាហើយរាងខ្លួនជាប្អូនព្រះស្នងការ ជាអាព្រះរាជឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី
ពុំកោតក្រែងមន្ត្រីទាំងពួងឡើយ ។

លុះដល់មកឆ្នាំ រោង សិរីម្នាក់ គ.ស ២០៥២ គ.ស ១៩០៨ ម.ស ១៨៣០ គ.ស ៨៧០ ក្នុងនៃចេត្តចូល
មហាសង្គ្រាម នៅថ្ងៃនៃក្នុងក្រុមនោះ អស់មហាជនសិបដប់ប៉ុន្មានបុរសប្រាំទាំងរោងមកអមរបប សូមមង្គលស្នើ
ចូលរៀននៅ ។ ខណៈនោះទ្រង់ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ ព្រះអង្គមើលក្នុងបុរស ថ្វាយព្រះស្រីរាជមន្ត្រីយោធា សព្វពេល
មិនទាន់ស្រេចហើយ ស្នើសុំចូលក្រុមព្រះបង្គំ បរសេនាបតី (ឬ សេនាបតីប្រែជា មីដេក វិចិត្រ) ជាស្នងការ ។

កាលដែលនឹងកើតជាហេតុក្នុងព្រះនគរនោះ ទ្រង់ព្រះសុច្ឆន្ទៈមិនឃើញថា : មាននាគប្បូលធំ មានបុគ្គលិកហើមមក
ដេញព្រះអង្គ និងមនុស្សម្នា ឱ្យរត់ចេញអស់ពីព្រះរាជវាំង ហើយជ្រួលពិស ជាភ្លើងនោះដាច់ ពេញទាំងព្រះមហានគរ ។
វិសាលភាពនោះ ក្តៅដល់ប្រមាណណាស់ ឃើញហាក់ដូចជាមាននោះ ស្ទុះចូលមកទៅស្ទុះចូល ទៅទៅកាន់មិនបុណ្យ ។ លុះ
លុះត្រឹមត្រូវទ្រង់ព្រះសុច្ឆន្ទៈ ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ ព្រះអង្គតើចាកព្រះសេនាបតីស្រេច ស្នើសុំចូល
ព្រះវិជ្ជាមិនព្រះសុបិនប្លែកនោះទេប្រមាណណាស់ ។ លុះស្នើសុំស្របទ្រង់ត្រឡប់ស្រេច ស្នើសុំចេញព្រះរាជវាំងមក អង្គើព្រះ
សុវណ្ណទេសចិត្តអាសនា ។ សង្កេតព្រះអង្គចេញពីរាជវាំង និងសង្កេតនិរាសនា ព្រះដោយព្រះបរមវង្សា ព្រះហឫណ្យ
ក្រីក្រច្បាញ សេនាបតីមន្ត្រី តូច ធំ គាណ្ឌីបតីណា ថ្វាយទៀតចូលមាណ ជាអ្វីតបស្ទង់ឆ្លងព្រះនេះគុណតាមព្រះរាជ
ប្រារព្ធធំ ។ ក្នុងវេលានោះគ្រប់គ្នាទាំងអស់ ទាំងខ្ញុំព្រះរាជការក្នុង ទាំងខ្ញុំព្រះរាជការក្រៅ មកថ្វាយទៀតចូល មាណ ពុំមាន
សេសសល់ដល់ម្នាក់ឡើយ ។

ព្រះបរមបពិត្រជាម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ មានព្រះរាជបុត្រស្នងការនាម ព្រះរាជនាមព្រះពរសុខរាជមង្គល
ស្រេចហើយ ស្នើសុំចាកព្រះនគរទៅអស់ព្រះបរមវង្សា និងខ្ញុំរាជការរៀនទៅដល់យុទ្ធជនព្រះស្នើសុំចិត្ត ។ ខណៈនោះ ស្នើសុំ

ឧត្តមវិញមានអនុភាពពីរ ពិន្ទុពិន្ទុលើបុគ្គលក្នុងព្រះស្តេច ហើយលើបក្សាចេញ ឆ្នេរ ស្តាំ ទទឹងមាត់ចំណង់សា បុរេលើព្រះស្តេចកង ។ រូបភាពនោះដូចគ្នាដែលព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសូបិទទឹងមាត់ ។ កិរិយាភាពនោះហាក់ដូចជាដឹងស្តេចទៅទាំងព្រះអង្គ ព្រះអង្គទ្រង់ភ្ញាក់ ព្រះទ័យត្រាស់ឱ្យមន្ត្រីមើល មន្ត្រីមើលពុំឃើញតាម ព្រះរាជបញ្ជាសោះ ។ ដូច្នេះហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ ក្រោយព្រះទ័យណាស់ ។

ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ចៅពេញាមនោមម្រឹ ចៅហ្វាយស្រុកចាត់តំបែង បានបកសិបុត្រប្តឹងមកថា : ព្រះមិត្តសម្រាប់ ព្រះមហាក្សត្រ ដែលនៅក្នុងតុហក្នុងពេលនោះចេញជាឈាមដាច់ក្រហមដូចមិត្តលើន ។ ព្រះចៅអធិការ វត្តព្រះវិហារស្នាក់ ក៏មានសង្ឃដឹករបកចូលមកថា : ព្រះច្រៀបដូចនោះបាក់មែកចេញជាឈាម ។ ថាព្រះឥស្សរព្រះនារាយណ៍ ព្រះព្រះឥសានចេញ ជាឈាមដែរ ។ ព្រះរាជគ្រូបុរោហិត ក៏ថ្វាយសេចក្តីថា : ព្រះខាងដើមមង្គលនោះ មានស្និទ្ធភ្រាមក្រហម ពិត្រីស្និទ្ធ ដល់តែចំ ។ ចៅហ្វាយស្រុកកោសិកាតំបែកសំបុត្រប្តឹងមកថា : ព្រះកំរិតស្តាំ រង្វោះផ្នែកដង ។ ថាមានផែននៅក្នុងស្រោមកំរិតនោះ ។ ចៅហ្វាយស្រុកចាត់បក សំបុត្រចូលមកថា : ព្រះពុទ្ធរូបក្នុងទីធាតុ ព្រះមិត្តព្រះគ្រូមក ជាឈាមក្រហម ដូចលើន ។

ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការហើយទ្រង់ជ្រួញព្រះទ័យណាស់ ។

ពុទ្ធជនវេទា ក្រាបបង្គំគាល់ហើយ ព្រះអនុជអង្គឧត្តរាជធិបតី ស្តេចយាងត្រឡប់ទៅភ្នំពេញវិញ ។ ថ្នាំរាជការ ទាំងពួងក៏ថ្វាយបង្គំឆ្ងាទៅផ្ទះទីវិទ្យារៀនខ្ពង់ ។ ឯព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គចូលទៅដល់រាជបង្គំ តាំងប្រថាប់នៅមុខ ស្នេត្រទ្រីត្រ ទើបត្រាស់ព្រះឥសីភ័ទ្ធ មហារាជធម្ម និង ព្រះរាជហោរាធិបតី ឱ្យចូលទៅគាល់ខាងក្នុងជាទីស្នាម ។ ឈ្មោះនោះ ទ្រង់ប្រើក្បាញរាជ្យថា : កាលដែលនិពេននេះ មានហេតុគ្រប់ការ ដូច្នេះអស់អ្នកយល់ថាដូចម្តេច ?

សម្តេចព្រះឥសីភ័ទ្ធ យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថា :

ព្រះខាងដើមមង្គល ដែលមានហេតុស្និទ្ធដល់តែចំយ៉ាងនេះ តាមសម្តេចព្រះឥស្រីរាជទ្រង់ទំនាយទុកនោះថា មុនជា នឹងកើតហេតុដុំទំនាចឡើយ ។

ព្រះរាជហោរាធិបតី យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថា :

តាមហេតុនេះផែនដីកើតការលាបលង់រាងស្នាម ។ ផែនដីនឹងមានព្រះព្រោះការខ្លាំងណាស់ ។

ពុទ្ធទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ទំនាយឥសីភ័ទ្ធ និង ហោរាសព្វគ្រប់ហើយ ទើបព្រះអង្គត្រាស់សួរទៀតថា :

“ រាជសត្រូវនោះមកពីទីណាក្នុង ឬ ក្រៅក្រុង ឱ្យតត់តុះតទៅទៀតមើល ? ”

ហោរាតាំងលេខតម្រាត់តុះប្រកាសទៅទៀត ដឹងច្បាស់ក្នុងតម្រាហើយក្រាបទូលថា : “ រាជសត្រូវនោះ នៅក្នុង ព្រះឥស ” ។ វាកើតឆ្នាំរោង ពង្សឆាត ។ ទំនាយនោះឃើញចំពោះត្រូវត្រង់ខ្លួន ចេញលើព្រះស្តេចកង ដ្បិតជំនាញ របស់ វាក៏ចុងឡើងខ្លាំងណាស់ ។ ទំនាយថា បើកើតកលិយុគឆ្នងនេះ ក៏កើតមកពីឃ្លុះហូលព្រះស្តេចកងនេះឯង ព្រោះវាកើតឆ្នាំឆាត ។ ឆាតដើមឆ្នាំនេះក៏ចុងក្លាហានណាស់ សូមទ្រង់ជ្រាប ។ សូមព្រះអង្គ ស្តេចកុំប្រហែស ព្រះអង្គឡើយ ។

ព្រះបរមបពិត្របាន ទ្រង់ជ្រាបទំនាយ ត្រូវនិងហេតុនីមិត្ត ដែលព្រះអង្គយល់ឃើញ គ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ស្តេចក្នុង ព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទើបត្រាស់ថា :

អញក៏ឃើញពិតដូចហោរាបាននាយដែរ តែបើនឹងចាប់វាយកទៅប្រហារជីវិតតែម្តង វាតែងខុសត ទោសនិងអញ សោះ ។ ការធ្វើយ៉ាងនេះមុនជាដឹងមានពាក្យតេជិន្ទ្រជាមិត្តខាង ។ មុនវិញទៀតបង្អស់ក៏ជាព្រះស្នំបកមានទាំងព្រះរាជបុត្រ ផង ។ បើបង្អស់នឹងក្រែងនឹងព្រះព្រង់មុនវា ឱ្យចេញជាសត្រូវនឹងអញ ។ អញនឹងកើតសត្រូវឆ្នាំរោងព្រោះក្នុងចុងអំរោយ

សំបាកកាត្រា ។ អញ្ជើញយល់ឧបាយកលម្យ៉ាងយ៉ាងនេះគឺថា ដល់វេលាព្រឹកនេះ យើងក្លែងទៅបង់សំណាញ់ហើយក្លែងធ្វើជា សំណាញ់ជាប់គល់ រួចហើយបង្ហាត់ឱ្យវាមុជទុះទៅដោះ ។ លុះវាមុជទៅក្នុងទឹកហើយ យើងច្រូតភ្ជាប់បង់សំណាញ់ ក្របម្រីជាប់ ទាំងដៃ ទាំងជើង វាឆឹងឡើងក៏មិនរួចហែលក៏មិនបាន ។ វាឆឹងតែឆ្ងាយជាងនោះ តែការលោភវាបានខ្លួនទៅ សេចក្តីដែល ឆឹងកើតការឱ្យខ្លាចនោះក៏គ្មានដែរ ។ តើអ្នករាល់គ្នាដល់ដូចម្តេច ? ព្រះសិរីភិទ្ធី និង រាជហោរាឆ្លើយថា យល់តាមព្រះរាជ បរិហារគ្រប់គ្នា ។

ឯព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រា ព្រះស្នំឯករាជស្តេចក៏ចុងប្រជុំមន្ត្រីប្រឹក្សាការដែលដោះស្រាយ ឧបសគ្គបង្គាប់ទាំងខាងឡាប់ឡែត ព្រាជ្ញាសាសនា ។ អ្នកព្រះម្ចាស់ឮតែចុងពាក្យថា : ឱ្យព្រះស្តេចកេសរបុត្រាឱ្យបង់សំណាញ់គ្របម្រីស្លាប់តែប៉ុណ្ណោះ ថាខុសពី ហេតុអ្វីក៏ដឹង ។ លុះលេបស្លាប់បានប៉ុណ្ណោះហើយក៏សបរិសេសទៅដល់សំណាញ់ខ្លួនវិញ ។

ឯមុនមន្ត្រី ដែលចូលជំនុំរោងការនោះ លុះទៅដល់មុខច្រូតបានក្រៅហើយ ក៏បង្ហាត់ឱ្យច្រៀងព្រះរាជយាន និង ច្រវើកទាំងនាវា សម្រាប់គង់ប្រកាសថា ។ អស់ខ្ញុំរាជការទាំងពួងតម្រូវឱ្យមានសំណាញ់មួយ ទុកមួយ ។ សំណាញ់មួយម្នាក់ ប្រហែលស្តេចទៅប្រកាសថា ក្នុងបឹងទន្លេព្រឹកស្អែកនោះ ។ មន្ត្រីគ្រប់ក្រុមខ្ញុំព្រះរាជការក៏ទទួលតាមបង្គាប់ ច្រៀងច្រាមស្រេច ដើរទៅតាមតំណែងព្រះរាជការ ។

លុះព្រឹកព្រាងស្ងាត់ស្រេច ស្តេចក៏ព្រះរាជយានទាំងសំណាញ់ទាំងពួង ទាំងក្រៅបែកចុះព្រះទីតាំង ចុះសម្រាប់ ជ្រុងសំណាញ់នោះ ។ ពួកពលក៏តាំងស្រែកហើតកក ឆ្លងទៅដល់ទីទាបមានម្លប់ព្រឹក្សាទើប ស្តេចស្រាស់ឱ្យឆាប់ តាំងច្រើង សោយ ហើយឱ្យរៀបរៀងរោងនាហរ អស់ខ្ញុំព្រះរាជការ ទាំងពួងទាំងក្រៅ ពុំរើសមុខ ជាស្រុះសម្បាយ រាល់គ្នា ។

តែព្រះស្នំឯកដែលបានដឹងសេចក្តីនៃការប្រជុំប្រឹក្សារាជការ នោះមានចិត្តផង់បារម្ភនឹងម្តងពុំស្រាកស្រាគ្នាសោះ ។ កាល ព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចឱ្យអស់ខ្ញុំរាជការទទួលរៀងរោងនាហរនោះ ព្រះស្នំឯកបង្គាប់ថាឱ្យថយទុកទៅទីស្ងាត់ រួចសឹម បរិភោគគ្រប់គ្នា ។ លុះទុកឆ្ងាយទៅដល់ទីស្ងាត់ហើយ ព្រះស្នំឯកក៏តាំងសរសេរជាអក្សរ រាយសេចក្តីតាមហេតុស្រេចដាក់ក្នុង កញ្ចប់បាយ ហើយឱ្យទាសិម្នាក់យកទៅឱ្យយុទ្ធសាស្ត្រព្រះស្តេចជាប្អូន ។ យុទ្ធសាស្ត្រព្រះស្តេចទើបតែ កាលឃើញកញ្ចប់បាយនោះ ហើយក៏គិតថា : បងអញពុំដែលឱ្យបាយកញ្ចប់ដូចនេះសោះ ។ បងធ្លាប់ឱ្យតែនិងគុ និង ទាស ។ អ្នកនេះបងឱ្យយ៉ាង ដូចនេះគួរឱ្យសង្ស័យណាស់ ។ លុះគិតដូច្នេះក៏កាន់យកកញ្ចប់នោះទៅជ្រកក្នុងព្រៃស៊ីម្រៀ ។ លុះយល់ថាស្ងាត់ហើយ ខ្លួនហ្មង ព្រះស្តេចក៏យកកញ្ចប់បាយនោះ មើលហើយឃើញកំណត់មួយច្បាប់មានសេចក្តីថា : “ ឱ្យប្អូនប្រយ័ត្នថែមទៀត និង សម្រាប់ ហើយ ។ បើហ្មងប្រើឱ្យមុជទឹក ឱ្យប្អូនចេញរត់ទៅឱ្យឆ្ងាយពុំត្រឡប់មកវិញឡើយ ” ។ យុទ្ធសាស្ត្រព្រះស្តេចទើបតែ ដឹងថា កំណត់ហើយម្នាក់ធ្វើបញ្ចក អ៊ែយណាស់ ចាប់ដៃដាក់ឃើញរាល់ ប្រណេយ្យដៃទាំងពីរហើយតាំងសម្ងាត់ : ខ្លួនខ្ញុំនេះ សុំរើសរើស ជ្រុងណាស់ ឥតមានបើទាស់ខ្លួននឹងអ្នកណាសោះឡើយ ។ ដូច្នេះស្តេចហុកហុកប្រាកដថាខ្ញុំ ឱ្យខ្ញុំបានគង់ជីវិតក្នុង ព្រះនេះ ខ្ញុំតែងតែថែរក្សាដល់ស្លាប់ទីតាំងហើយ ។

លុះសម្ងាត់ហើយក៏ត្រឡប់មកទីប្រជុំមន្ត្រីវិញ ។ ខណៈនោះព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតឃើញបង កាលនោះ ព្រះស្តេចហើយ ស្តេចក៏ព្រះទីតាំង សម្រាប់បង់សំណាញ់ អស់ខ្ញុំរាជការក៏ចាប់បង់សំណាញ់ យល់តាមជលទីហែលទៅ ។ តែបុរាណព្រះស្តេចទើបតែ ក៏ចុះទុកតូច តាមហែទៅជិតព្រះទីតាំងដែរ អ្នកទាំងពួង និង ជំនាវទាំងយុទ្ធសាស្ត្រ ចាប់ជុំប្រជុំ គ្នានៅ លើគោក មើលលូងជ្រុងសំណាញ់ និងអស់ខ្ញុំរាជការ ធំ តូច បង់សំណាញ់ ។ អ្នកទាំងអស់ បង់ទំនងល្អប្រាកដផ្សេងៗគ្នា ខ្លះបានត្រឹម ខ្លះបានត្រឹមតូច ខ្លះបានត្រឹមត្រូវ ខ្លះបានទៅលើត្រីប ច្រើនតក អស់អ្នក អស់ទាំងជំនាវយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលនៅលើ គោកនោះ ក៏ស្តើងអត់អក លើចឡើង តែសព្វខ្លួន ។

ចំណែកបោះពុម្ពបរមបតិ ជាអម្ចាស់ដ៏រិតព្រះអង្គទ្រង់បង់សំណាញ់ពាក់ត្រូវមាត់ច្រើនៗទៅ ។ លុះដល់អង្គជំនួយ អង្គជំនួយក្រៅស្រែចង់ដឹងអង្គជំនួយទាំងឡាយ មានប្លង់លើកក្រើនទើបមន្ត្រិម្នាក់បង់សំណាញ់ទៅក្នុងទីនោះ ហើយក្នុងនោះ ជាប់ សំណាញ់ហើយ ។ ហើយក្របបទល្អថា : ត្រង់នេះត្រឹមច្រើនណាស់ ទូលព្រះបង្គំបង់ត្រូវទាញលើកឡើងពុំរួចសោះ ។ ខណៈនោះ ព្រះបរមបតិ ទ្រង់ត្រិះសន្យាបង្គំទ្រង់ប្រាប់កលទុច្ចរិតចុះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យប្រមូលទុកសំណាញ់មកកុំឱ្យ ទីនោះហើយទ្រង់ត្រូវដឹងសំណាញ់សម្រាប់ព្រះហស្តចុះទៅក្នុងព្រះគម្ព ជាមួយនឹងមន្ត្រីដែលបង់មុខនោះ ។ ខណៈនោះទ្រង់ បង្គាប់ថា : អាក្នុងបង្គោលនោះទៅដោះសំណាញ់ឱ្យអញមួយដៃទេ ។

យុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចទីបី ថ្វាយបង្គំលោតចុះទៅក្នុងទឹកតាបរាម (រាមនីនាម) ក្របរបបទៅនៅចតបិទនោះ ។ ទុក មន្ត្រីជាបរិយាយ ចូលច្រកបឹងបង់ក្របប្រកិតច្រើនត្រួតច្រើនជាង ដោយគិតថាឱ្យស្លាប់កុំឱ្យហែលរត់ទេ អំពីទីនោះរួច ។

យុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចទីបីក៏ កាលបុព្វបុរសទៅក្នុងទឹកនោះភ័យណាស់ គិតអ្វីកុំពុំឃើញ លុះដល់ចាត់ចីហើយគាត់ ឮសំឡេង សូរសំណាញ់ បង់ត្រាំត្រង់ខ្លួនខ្លាត់ គិតក្នុងចិត្តពីរឆ្មើក្នុងណាស់ ក៏ដកដង្ហើមចម្លងគិតថា : អញមុខជាឆ្លើយស្លាប់ប្រាកដ ណាស់ម្តងនេះ ។ សំណាញ់ទាំងឡាយក៏កាត់ស្រែបរិច្ឆេទនឹងមកហើយ តែដោយហេតុថាជាគោរពកុសលដែលគាត់បានកសាង ក៏ បណ្តាលឱ្យមាននាគរាជមួយមកពីទូកណ្តាលខ្លួន នាំហែលរត់ជាងរហ័សផុតពីសំណាញ់ រួចអំពីចំណោម ហើយហែលបណ្តោយ បឹងទៅមើលទាំងដើម រួចហើយនាគនោះក៏ស្រែកកាយចាត់ទៅ ។ យុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចទីបីក៏ផុសលោតឡើងដើរ បង្ហូរក្នុងទឹក ទៅ ។ ហេតុតែជាបុណ្យឱ្យបានសោយរាជ្យ ពេលនោះទើបមានសត្វទាប្រហើរពីលើខ្លួននាគឡើងហើយចុះ ទៅទំលើក្បាលយុទ្ធបង្គំ ព្រះស្តេចប្រហារជាងពីរដង មើលពីផ្ទាល់ទៅដូចជាន់ឈើចង់បាត់ខ្លួនព្រះស្តេច ។ ព្រះស្តេចបង្ហូរខ្លួនក្នុងទឹក រត់ជាន់ទៅ ជ្រកក្នុងក្របប្រកិតមួយអង្គ ទ្រាំបង្គំបង្គំរត់ទៅទៀត ។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយបានជាបឹងនោះមានឈ្មោះថា បឹងទា យុទ្ធបង្គំហៅថាបឹងទាវិញ ដ៏បំផុតក្បែរព្រះបាទ បឹងទទេលុះដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

សម្តេចព្រះបរមបតិព្រះបាទចាត់ព្រះស្តេចក្នុងយុទ្ធគោល ទ្រង់ឱ្យស្រាវសំណាញ់ឡើង តែស្រាវមកពុំឃើញខ្លួនព្រះស្តេច ក្នុងនោះ ។ ស្តេចឱ្យយកទូកសាម ចាក់ក្របបង្គំហើយទៀត ។ ទ្រង់មិនអស់ព្រះទ័យសោះ ទើបទ្រង់ឱ្យមនុស្សព្រៃកែបុព្វ ទឹក ឱ្យបុព្វបុរសទៅរកទៀតកុំពុំឃើញ ។ ស្តេចរើបង្ហាញព្រះទ័យណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថា : " អានេះរត់រួចទៅ ដូចជាខ្លួនបុព្វក៏ទ្រង់ វាគង់ នឹងត្រឡប់មកសង់សិរីវិញពុំខានឡើយ " ។

ទៅតាមយុទ្ធជា ទៅតាមវង្សាអន្តរាជ ក្របបទល្អថា :

ចំពោះស្ថានការណ៍ជុំរួម សូមព្រះអង្គកុំព្រួយព្រះរាជហឫទ័យ ។ ទូលព្រះបង្គំទាំងពីរនាក់ និងពាក់តែងទាហានឱ្យ ចាប់ខ្លួនយុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចថ្វាយស្តង់ព្រះគោរពគុណឱ្យបាន ថាហើយក៏ថ្វាយបង្គំលាចេញទៅទាត់ទាហានស្រាស់ ឱ្យទៅប្រោត ព្រៃវែងទៅរកចាប់ខ្លួនយុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចក្នុងវិញបឹង ។ សម្តេចព្រះបរមបតិព្រះបាទទ្រង់គិតមកនេះ ពុំបានសម្រេចជូនព្រះមិត្ត ទ្រង់ ពុំស្បើយព្រះវិញសោះ ទើបស្តេចត្រឡប់មកក្នុងព្រះបរមរាជវាំងវិញ ហើយស្តេចក៏រឹតទ្រង់ព្រះវិញក្នុងកាលទៅទៀត ។

ចំណែកបោះពុម្ពបរមបតិក្នុងវិញ កាលនឹងរត់ឡើងអំពីបឹងហើយក៏មិនដឹងទាំងឡាយបង្គាប់ទាំងអស់ត្រូវតែឈប់ឈរ ។ លុះដើរមកបានបង្អិតក៏ជួបនឹងមនុស្សស្បែក ។ មនុស្សស្បែកឃើញយុទ្ធបង្គំព្រះស្តេចក្នុងហើយ ក៏ដេញតាមគេបង្គាប់ ។ យុទ្ធបង្គំ ព្រះស្តេចក្នុងជ្រកក្នុងតាមគុម្មុលព្រៃ ចេញមុតពីចំណោមទៅ ក៏ទៅប្រទះនឹងមនុស្សម្នាក់ទៀតកាន់ដាវវែង ។ មនុស្សនេះ ឃើញហើយក៏ស្រែកថា :

នែលោកព្រះស្តេចទៅណាចុងត្រាស់ឱ្យចូលទៅកាន់ ។

ព្រះស្តេចក្នុងហើយភ័យស្មានគិតទៅដល់នឹងដង្ហែងមនុស្សក៏ជួបចុះ ។ នាយព្រាតម្នាក់នោះដេញទៅទាន់ ដាវវែង

កាប់ ក្រឡប់ជាឃើញនាគចូលចំបើកពោរដេញបក។ វាជារឿយៗណាស់ថ្នាក់ដាំវិលដៃ ដូចគ្នាទៅនឹងទីនោះ។ ព្រះស្តេចក្រុង
យល់ចែកការណ៍ហើយ ក៏ស្ទុះកម្រោកយកដាំវិលហើយកាប់នៅនោះស្លាប់នៅនឹងកន្លែង។ ព្រះស្តេចក្រុងបានដាំវិលនោះ តែទៅ
ដល់វត្តសម្តេចព្រះសង្ឃរាជ សង្ឃសត្វា តាមដំណើរ ។ សម្តេចមាន ថេរវាចាថា ៖

បុរ្គនៅក្នុងទីនេះឡើយ បានឃើញនាគដឹកជាមិនខាន។ បើបានឃើញឱ្យច្រកភ័យ ចុះបានទៅមិនប្រព្រឹត្ត ៣ ឆ្នាំ បាន
នឹងបានដាំដុំខានឡើយ។

ព្រះស្តេចក្រុងបានឆ្លងច្រកហើយ ត្រេកអរណាស់ក៏ទ្វាបបង្គំលាទៅដល់ក្រៅវត្ត។ នៅទីនោះព្រះស្តេចក្រុង បាន
ប្រទះនឹងទាសកម្មកររបស់ខ្លួន ដែលបិទមាតា ឱ្យមករកលោកចាប់យកឱ្យ។ ព្រះស្តេចក្រុងត្រេកអរណាស់ ក៏ប្រើឱ្យទៅយក
ផ្លូវច្រកសម្រាប់ខ្លួននៅកន្លែងនោះ ហើយប្រាជ្ញបាវត្រាវេសខ្លួនឱ្យមកជួបជុំនៅត្រង់នោះ។ ចំនួនក៏រត់ទៅក្នុងទីនោះប្រកបភូមិផ្ទុំនា
នោះ តាំងអស់បាវត្រាវេសស្ម័គ្របក្សពួក។ ទាសកម្មករនោះនេះ ទៅដល់ដូចវិញហើយក៏ជំរាបអ្នកបិទមាតិដឹងនាគ និងអ្នកមាតា
មែនបានថា ទៅជួបនឹងលោកព្រះស្តេចហើយ។ លោកស្តេចសប្បាយទេ លោកប្រើផ្ទុំបានឱ្យត្រឡប់មកយកផ្លូវ សម្រាប់កាន់នោះ
ទៅជួបលោកវិញ។ មាតាបិទមាតាទាំងពីរនាក់បានក្នុងនោះរស់ទេក៏មានចិត្តត្រេកអរណាស់ យកផ្លូវនោះប្រគល់ឱ្យទៅទាសកម្មករជា
បម្រើ។ បម្រើទាំងនោះក៏ប្រមូលបាវត្រាវេសស្ម័គ្របក្សពួកបានប្រមាណ ៥០ នាក់ ហើយក៏រត់ត្រឡប់មកជួបនឹងស្តេចក្រុងវិញ។
ព្រះស្តេចក្រុងនាំស្ម័គ្របក្សពួកទាំងនោះរត់ទៅដល់ស្រុកច្បារ។ វេលាព្រលប់ហើយ ទាំងអស់គ្នាក៏នាំគ្នា ឡើងទៅលើផ្ទះ
ចៅហ្វាយស្រុក។ ព្រះស្តេចក្រុងបើកចៅហ្វាយស្រុក កំពុងស្នាក់រាជការយប់ប្រហែលខ្លួន ដើមស្តេចក្រុងក្នុងស្រុកថា មាន
ព្រះរាជឱ្យអញ្ជើញមកប្រហារជីវិតឯង ដូចឯងក្នុងចុងនឹងចៅពញាឧទាម។ ចៅហ្វាយក៏ស្ទុះទៅកាប់ បើហ្វាយស្រុក
ដល់អធិការទូទៅ។ អស់ក្រុមការ រាស្ត្រប្រជាន់ភ្នាក់ឆ្អើលដោយខ្លា អីចកង ទើបព្រះស្តេចក្រុងនាគចេញស្រមៃថា ៖

“ ឃ្លួងទ្រង់ជ្រាបថា ចៅហ្វាយស្រុកនេះក្នុងចុងនឹងពញាឧទាម ដើម្បីនឹងដណ្តើមរាជ្យ។ ហេតុនោះហើយបានជា
ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យអញ្ជើញមកសម្លាប់។ បើអញ្ជើញមកសម្លាប់បានហើយ ឱ្យកេស្តទ័ពនាំគ្នាទៅលើកចៅពញាឧទាមរាជា ជាព្រះ
រាជទ្រព្យ ដែលត្រូវជាគូរអញ្ជើញឡើងឈោយរាជ្យ។ អស់អ្នករាជានុរាជដែលឆន់ឆោមក្នុងពិភពវិញបាត់ទៅរួចរាល់ មុនអ្នកនាំគ្នា
យកអាវាសន៍ព្រះក្សណ៍វិញទើបថា បើបានសម្រេចការណ៍ថ្លៃឈាមនោះរាល់ (ក៏ចូលមុខស្រពៃលែងទុកជាវិញ្ញៈចោកទាយ
ជាងគេបំផុត បណ្តាវិញ្ញៈទាំងបួនគឺ ព្រាហ្មណៈ ក្សត្រិយៈ វ៉ែស្យៈ សូត្រៈ ពល គឺជាជួរសូត្រៈនេះឯង មុខស្រពៃលែងមានទោសធ្ងន់
ហើយម្យ៉ាងប្រមូលឱ្យទុកមុខសូត្រនេះក្នុងទីនោះទៅ (និងឱ្យរាជាក្សត្រ (ព្រាហ្មណ៍គឺមុខសូត្រជាធម្មតា ជាមុខសូត្រ
ភាគទី ៣ ។ មុខសូត្រនេះមានសេរីភាពរាជធ្វើអ្វីបានគ្រប់យ៉ាង) ។ ព្រាហ្មណ៍គឺឱ្យឡើងជាមុន ហើយមុនឱ្យ
ជាភាគទី ៣ តាមមានក្នុងបណ្តាវិញ្ញៈទាំងបួន ។ បរស្រុកការ ប្រជារាស្ត្របានឃើញព្រះស្តេចក្រុងនិយាយ ពេកប្រាសដូច្នេះ
ក៏បៀតបៀនចុះមុនទាំងអស់។ ព្រះស្តេចក្រុងចាត់ចែងជាមេកង មេទ័ពទៅរកព្រាហ្មណ៍ ហើយឱ្យពេញទៅសង្កត់ស្រុកក្នុង រៀបមក
ដល់ខេត្តព្រៃវែងជាមុន បណ្តាលឱ្យចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះរើស្លាប់ចៅ ទើបបានខេត្តព្រៃវែង និងខេត្ត បាត់ដំបងជាច្រើនជា
ចំណុះ។

ឯកងល្បាតរបស់ពញាឧទាម និងវិញ្ញៈឆ្លាតវៃដល់មុខស្រពៃលែងក៏ដឹងថាព្រះស្តេចក្រុងសម្លាប់ តែពុំដឹងជាន់
នៅមិនណា។ ចុះស៊ើបតាមរាស្ត្រប្រជាន់ទៅ ទើបដឹងជាន់ជាន់ទៅតាំងខ្លួនឯស្រុកច្បារ។ ទាហានរបស់ពញាឧទាម និង វិញ្ញៈ
អគ្គរាជ គិតគ្នាថាដឹងបើកម័តតាមចាប់ព្រះស្តេចក្រុង តែរាស្ត្រទាំងនោះឃាត់ថា និងទៅជាល្បាតដូច្នេះតែបានទេ ឱ្យព្រះ
ស្តេចក្រុងសង្កត់បានតាំងលេខត្រួតត្រា ដំបូងជាច្រើនមានកងទ័ពរាបរួមរាប់ពាន់ទៅហើយ។ ឯនាយកល្បាតស្លាប់បាន
ជិតដំបូងហើយ ក៏នាំគ្នាជួយកងទ័ពរាបរួមទៅប្រឹងចៅពញាឧទាម និងចៅពញាវិញ្ញៈអគ្គរាជជាសេនាបតី។ សេនាបតី

ទាំងពីរនេះយកសេចក្តីនោះ ដាំឡើងក្រាបបង្ខំទូលថា : សូមទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់លើព្រះពិធីយនាគ ឱ្យធ្វើសិប្បត្រូវប្រកាសទៅ កូនឱ្យចូលមកគាល់ ។ បើកូនជុំចូលមកមេ សឹមយើងលើកម្ពស់ទៅចាប់ព្រះស្តេចកង ព្រះស្តេចកងរត់មិនខ្លួនឡើយ ។

សេដ្ឋកិច្ចព្រះបរមបិតាត្រូវបង្គាប់ព្រះសង្ឃក្រាបហើយ ទ្រង់ត្រូវព្រះម៉ឺនឈាស់ រើមត្រាស់បង្គាប់ព្រះពិធីយនាគជាបិតា និង ព្រះស្នំឯក ជាបងឱ្យធ្វើសិប្បត្រូវចាប់ទៅព្រះស្តេចកងឱ្យចូលមកគាល់ចុះ ទ្រង់មិនលើកទោស លែងឱ្យហានទោសនៅឡើយ ហើយ ។ ព្រះពិធីយនាគ និងព្រះស្នំឯកក៏បានធ្វើតាមប្រាសបង្គាប់ ។

ពុទ្ធបម្រើនោះ នៅដល់ទ្វាររបងហើយ ក៏ស្រែកប្រាប់នាយទ្វារថា :

ខ្ញុំជាអាជ្ញបម្រើហ្នឹង ។ ហ្នឹងឱ្យខ្ញុំទៅសិប្បត្រូវព្រះពិធីយនាគ មកជូនប្អូនឈរហ្នឹងព្រះស្តេច ។

ប្អូនហ្នឹងព្រះស្តេចមិនដឹងនេះដល់ប្រាកដថា បិតាឱ្យមកយកខ្លួនហើយក៏គិតថា : អញបានចំណាប់ហើយរក្សាត្រូវ គឺយាយឱ្យស្រ្តីដឹងច្បាស់ជាហ្នឹងឱ្យមករឿនការសង្គ្រាមវិញ ។ ពុទ្ធគិតដូច្នេះហើយ ប្អូនហ្នឹងព្រះស្តេចកងក៏ក្លែង និងយាយ ប្រាប់ក្រុមការទាំងឡាយថា : ព្រះរាជឱង្ការនេះឱ្យមករឿនការសម្លាប់ហើយ ។ ចាំយើងក៏ប្រែប្រួលមិនទាន់ស្រេច ដោយក្រុមការ ធ្វើការឆ្កែសប្បាយហែសរោតចាត់យើងចុះ ។ ឥឡូវព្រះរាជឱង្ការឱ្យអញឱ្យមកដល់ហើយ ដូច្នេះចូរអស់ក្រុម ការប្រៀបគ្រឿង បូជាទៅអញព្រះរាជឱង្ការនោះចូលមក ។

ក្រុមការត្រូវដូច្នេះហើយ រីឯបើក្សទាំងអស់របស់ប្អូនហ្នឹងព្រះស្តេចនេះជាការណាតិចណាស់ ក៏តែខ្លះតាមយសសក្តិ ហើយមានសេនាទាហាន កាន់ក្រឡើងអាវុធ និងក្រែមួយត្រាចទាំងនោះ ៥ ដាន់ពេញទៅដឹងដល់បុត្រនោះ ចូលមកដឹកដៃក្នុង បន្ទាយ ។ ព្រះស្តេចកងក៏ក្លែងធ្វើជាក្រាបថ្វាយបង្គំ ៣ ដង ហើយបណ្តេញក្រុមការទាំងអស់ឱ្យចេញទៅឆ្ងាយសិន ដើរត្រូវ ក្លែងព្រះរាជឱង្ការនោះសម្លាប់ ។ ក្រុមការទាំងអស់ក៏ដើរតិចតា សេចក្តីព្រះរាជឱង្ការនោះជាសម្លាប់ឱ្យមករឿនការសម្លាប់ គឺការសង្គ្រាមនោះមែន ក៏ដើរចេញទៅក្រៅអស់ទៅ ។ ខណៈនោះព្រះស្តេចកងមើលដឹងសេចក្តីថា ព្រះពិធីយនាគ និងព្រះស្នំ ឯក ប្រាប់មកឱ្យខ្លួនចូលទៅគាល់ហ្នឹង ហ្នឹងមិនលើកទោសហើយ ។

ព្រះស្តេចកងមើលចប់ដឹងសេចក្តីហើយ ក៏ឆ្លើយប្រាប់ក្លែងទៅដល់បម្រើវិញថា :

ឱ្យជម្រាបលោកឪពុកនិងអ្នកបងទាំង ព្រង់ព្រះមេត្តាព្រលឹងលើកលែងទោសដូច្នេះនោះ ព្រះក្សណ៍កងស្មើជាមី បំផុត ។ ខ្ញុំមិនចូលទៅជាខ្ញុំរាជការតាមដើមវិញ តែសូមបង្គាប់ទាត់ឱ្យរាត្រូវប្រជា ដែលតាមមកដងនោះត្រឡប់ទៅទីលំនៅ វិញសិន ។ ខ្ញុំចាត់ការនេះស្រេចកាលណា ខ្ញុំមិនចូលទៅជាក្រោយ កុំឱ្យលោកឪពុក អ្នកបងព្រួយចិត្តឡើយ ។ ពុទ្ធប្រាប់ចប់ ហើយ នាយកងកុំឱ្យរាជបម្រើនោះត្រឡប់មកវិញ ។ រាជបម្រើនោះចេញដូចទៅ ព្រះស្តេចកងធ្វើជាន់តាមទៅស្រែកថាថា :

ឱ្យលោកឪពុក និង អ្នកបងក្រាបចូលការណ៍នោះថា ជិតបានសម្រេចហើយ ខ្ញុំមិនលើកទៅឆាប់ហើយ ឱ្យទ្រង់ទុក ព្រះរាជហឫទ័យចុះ ។ អ្នកបងមកឃើញមនុស្សម្នាមកកកកុំមិនភ្លែតហើយ ។

នាយដែលព្រះស្តេចកងស្រែកស្រែកចេញ បម្រើចូលចិត្តថាប្រាកដជាលិបលើកលែងក្បត់ហើយ ហើយឱ្យកងទ័ព ត្រឡប់ទៅស្រុកវិញមែន ។

ចំណែកក្រុមការ និងកំណែទាំងប៉ុន្មាន កាលបានស្តាប់សំដីថ្លែងរបស់ព្រះស្តេចកងនេះហើយ ក៏ដើរចូលចិត្តថា ហ្នឹង ឱ្យមករឿនកងទ័ព ឱ្យប្រកាសទៅមែន ។

ក្រោយនោះមក ព្រះស្តេចកងឱ្យធ្វើសិប្បត្រូវកាសប្រាប់ក្រុមការ និងរាត្រូវឱ្យដឹងគ្រប់គ្នាថា :

ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតដើម្បី ត្រាស់មកឱ្យត្រឡប់មក ឱ្យចេញមកជាមេកងទ័ពតែនៅពេញចិត្តថា ថា ក្រែង អស់រាត្រូវប៉ុណ្ណោះ ក្រុងចាត់រាជបម្រើឱ្យអញព្រះរាជឱង្ការចេញទៅព្រះហស្តលេខាថែមទៀតផង ។ នោះបើព្រះណាយក

អាសា ចាប់ទៅពន្លាឧទ្ធរណ៍ជាសម្រាប់បាន ប្រុងឱ្យជាអាសម័យយុត្តិធម៌ ហើយយើងនឹងប្រាកដឱ្យលើក យសសក្ខីអ្នកនោះជា នាមិនជំងឺ ។ រស់ក្រមកប្រជាពលរដ្ឋប្រកាសហើយ ពុំបានដឹងឧបាយ ក៏នាំគ្នាចុះចូលទទួលអាសាជាច្រើន ។

ព្រះរាជបម្រើនោះ ត្រឡប់វិញទៅដល់ហើយ ក៏ប្តូរទៅក្រាបបង្គំទូលដំណើរតាមសេចក្តីព្រះស្តេចកងទ័ព ។ ព្រះ បរមបិតា ទ្រង់ជ្រាបច្បាប់ប្រការក៏ស្គាល់ថាជាការពិតមែន ប្រុងពុំបានឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះមិនរក្សាត្រឡប់ឡើយ ។ ទ្រង់បង្គាប់ព្រះ ស្នងតាថា : ឱ្យចាត់បម្រើស្រី ឱ្យស្តីលេងលោមព្រះស្តេចកង ឱ្យចូលមកឱ្យឆាប់កុំឱ្យបង្វេងឱ្យយឺតយូរឡើយ ។ អ្នកព្រះស្នងតាពុំ ហ៊ានទទួលទាន ក៏ចាត់បម្រើស្រីស្រីថា ឱ្យទៅស្រងូងលោមបញ្ចុះបញ្ចូលតាមគ្រាន់បង្គាប់ ។ លុះបម្រើ ទៅដល់ជម្រាបថា អ្នកជាម្ចាស់ បានក្រាបបង្គំទូលដំណើរព្រះរាជទានលើកទោសអ្នកព្រះស្តេចអស់ហើយ ។ បើអ្នកព្រះស្តេច មិនទទួលទៅទានក្នុង វេលានេះទេ ព្រះបរមបិតាព្រះស្តេចនឹងលើកចំណុចកម្រងដោយព្រះអង្គឯង ។ ហេតុនេះ បើលោកបង្គាប់ឱ្យយូរទៅ ការណ៍នេះនឹង កើតជាសក្តានុពល ហើយអ្នកជាម្ចាស់នឹងជួបលោកពុំរួចទេ ។

ព្រះស្តេចកងស្តាប់ហើយ ក៏នឹកថាស្តេចនេះជួបណាស់ ។ បើលេងយ៉ាងនេះ គង់នឹងបានរាជសម្បត្តិមករក្សាហើយ ។ លុះពិតដូច្នេះហើយព្រះស្តេចកងក៏តបជាទុច្ចរិតថា : ឱ្យអ្នកបងបង្វេងទៅទ្រង់តែរក្សាត្រឡប់ទៅស្រុកដើមវិញចុះ ប្រហែលជា នៃក្រោយនេះ នឹងចូលទៅក្រាបបង្គំទាន ព្រះបរមទានបរមបិតាហើយ សូមកុំឱ្យទ្រង់ច្រេងច្រានមួយឡើយ ។ កុំក៏យ នឹងខ្លាំង មិនក្បត់ទេ ។

ស្រីបម្រើទាំងនោះត្រឡប់វិញ មកយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលតាមដំណើរវិញគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបរមបិតាព្រះស្តេចបាន ទ្រង់ជ្រាបហើយ ក៏ត្រាស់ឱ្យបង្គាប់ស្តាប់ការណ៍តទៅទៀត ។

ព្រះស្តេចកង កាលបើពួកស្រីបម្រើទាំងនោះត្រឡប់មកវិញហើយ ខ្លួនក៏រើសរើសតែចាត់តែម៉តតែឆ្ងល់ទៅសង្កត់ បញ្ចុះ បញ្ចូលគ្នាប្រជាជនព្រះ បង្គាប់សេនាបាហានបានជាច្រើនកើនឡើងតែរាល់ថ្ងៃ ។ អស់ប្រជានុរាស្ត្រ ដែលជាថ្មីរាជការ ឃើញមានព្រះរាជបម្រើ ឱ្យទៅមករកថ្វាយរៀងៗ ហើយពួកព្រះប្រកាសរបស់ព្រះស្តេចកងថា : ព្រះបាទអ្នកជាម្ចាស់គ្រាន់ ប្រើឱ្យចេញទៅតែការណ៍សម្រាប់ទៅពន្លាឧទ្ធរណ៍ជាដូច្នេះក៏យល់ថាមែន ។ រាស្ត្រទាំងនោះស្រឡាញ់គ្នាថា លួចព្រះស្តេចកង ទៅបង្កើតមិត្តលើកទៅលុកសម្តេចព្រះអនុជនេះ បើពួកពិតមែនហើយ ព្រោះមានបម្រើទៅមកស្ទើរការរាជការនេះ រឿងៗ សេចក្តីបរិហារនេះពុំស្អាត រីឯតែពួកឡើងៗ ពេញទាំងព្រះឧត្តរវររាជធានី ។

សម្តេចចៅពន្លាឧទ្ធរណ៍ ព្រះអង្គប្រសូត្រឡា មមី អង្គសឹក មកដល់ ចូលសករាជ ៨៧០ ឆ្នាំ មមីឯកសឹក ត្រូវបានព្រះ ជន្មវស្សា ២៤ ឆ្នាំ ។ លុះបានពួកព្រះបង្គាប់ហើយទើបទ្រង់ព្រះចិត្តថា : ពាក្យដែលប្តូរនេះប្រហែលជាមែន បានជាសម្តេចព្រះ ជេដ្ឋាធិរាជធ្វើក្រលើកឡើង ឱ្យបម្រើស្រីទៅលេងលោម ហើយចុះបើព្រះនែយើងមួយ យើងនឹងទៅឱ្យត្រឡប់មើលទាន់ រវល់ថ្មី ទើបស្តេចតាអស់បណ្តាជាន់ ៥០ ខាង ដោះរត់ជើងរកកាត់រាជ្យនោះពីក្រុងចតុមុខ ស្រុកចូលទៅក្រុង ទេពបុរី ទៅ ។ លុះស្តេចទៅដល់ខេត្តបាត់ដំបង សម្តេចចៅពន្លាឧទ្ធរណ៍ ស្តេចចូលទៅដល់ណាស់រាល់យប់នៅទ្វារ ឡើង (ក្នុងសាស្ត្រា វត្ថុកំពុងត្រឡប់ក្រោមមើលនេះ មានកន្លែងខ្លះនិយាយថាគាម្យឡើងនេះមិនមែនឈ្មោះឡើង ឬឈ្មោះឡើងដូច្នេះទេ គឺថា គាត់អាចឈ្មោះជាពេជ្រចុះទៅវិញ ។ កើតយាយបែបនេះក៏សមដែរ ព្រោះគាម្យឡើងនោះស្លាប់ទៅ ទៅកើតជាអ្នកតាចាស់ ស្រុក ដែលស្រីរបស់អ្នកតាចាស់ស្រុក តាមពាក្យវាថា 'ខ្លាឡើង' ហើយខ្លាឡើងហៅ តាមវាយៗមកជាញឹកញាប់ឡើង ដូច្នេះទេ ២) មេស្ទឹងភ្នំក្រវាញ ។ គាម្យឡើងហើយស្តេចយាងទៅដល់ហើយក៏អរណាស់ ចុះ មកអញ្ជើញស្តេចឡើងទៅតែ មើល៖ ហើយរៀបក្រយាស្វាយ ថ្កាញ់ឈាមតាមកាសាអ្នកស្រែ ។ លុះព្រឹកឡើង គាម្យឡើងថ្កាញ់ដី ៨ សេះ ១០ និងកូន ស្រូវ ៤ ខាងជាដុំតាមបែរស្តេចទៅក្រុងទេព ។ ព្រះចៅឧទ្ធរណ៍បានដង្វាយគូរសមហើយ ទ្រង់ព្រះអរណាណាស់ ។ ទ្រង់ត្រាស់

ថា : ឆាប់ៗធ្វើគុណនឹងយើង យើងពុំស្មេងគុណតាមឡើយ ហើយស្មេងធាតាមឡើងឡើងដី លើកចេញទៅតាមរយៈផ្លូវជា ត្រីដីថ្មី។ ដូចជាដង់ក្រុងទេពមហាធរហើយ ទ្រង់ក៏ឱ្យមន្ត្រីស្រាវជ្រាវទៅប្រាប់បង្គំទូលព្រះទៅទ្រង់ត្រង់តាមដំណើរ គ្រប់ប្រការ។ ព្រះទេវតាទ្រង់ទ្រង់ប្រាប់ហើយ ទ្រង់ព្រះឯណាណាស់។ ទ្រង់ត្រាស់ថា : យើងនឹងប្តូរដំណើរគ្រប់ដង់អ្នក ហើយ ទ្រង់ព្រះរាជទានឡើងអម្ប ត្រៀមឧបភោគបរិភោគ សម្រាប់យសស័ក្តិ និងវិបស័យភាព ឱ្យស្តេចគង់ខាងវង្សប្រណែង ឡើងជាស្តេចរៀបមក ។

ស្តេចកងដែលចាត់មេកងទ័ព ឱ្យចេញទៅសង្កត់ខេត្តតូចៗ កេណ្ឌបរិពលបានមកជួបជុំលុះជាម៉ាម៉ូនហើយ លុះបាន ដឹងថាទៅពេញតាមដំណើរទៅស្រុកស្រែប ដូចគ្នាដែលខ្លួនគិតដូច្នេះហើយ ក៏អរណាស់ ទើបប្រឹក្សានឹងនាយកងទ័ពថា :

ពីដើម អញព្យួរតែទៅពេញតាមដំណើរអង្គនេះឯង ក្រៅពីនេះអញពុំឃើញខាងណាដែលក្លាហានចេញចង្ហែងអញ បានឡើយ ។ ឥឡូវទៅពេញតាមដំណើរ រត់ទៅស្រុកស្រែបចាត់ហើយ បើដូច្នេះគឺនឹកអញនេះគង់នឹងបានសម្រេចដោយងាយជា មិនខាន ។ ព្រះស្តេចកងទាំងហើយ ក៏ប្រជុំហើរពល ចាត់ទ័ពជាប៉ែកឆ្នេងប៉ែកស្ដាំ ទ័ពស្រួចលើកទៅបោះនៅចុងខេត្តស្រីសឈរ ដៃព្រះឧត្តរហ្មង ។

ចំណែកព្រះបរមបពិត្រដែលស្តេចរាជទានព្រះស្តេចកង និងចូលមកកាន់នោះ លុះយល់ចាត់យូរពេក ក៏ត្រាស់សួរអ្នក ព្រះស្នំឯកថា :

ប្អូនឯងផ្ដេចក៏ពុំឃើញចូលមក តើឯងឮដំណឹងដូចម្ដេចដែរ?

ព្រះម្ចាស់កេសរបុត្រក្រាបចូលថា :

ខ្ញុំម្ចាស់ឱ្យបម្រើទៅរឿនវា វាថាខ្ញុំក៏យំនឹងវា វាមិនក្សត់ទេ ។ ថាគាត់ណាវាជូនវាស្រូវទៅស្រុករួចហើយ វានឹង ចូលមកក្រាបបង្គំតាមដំណើរ ។ ឥឡូវស្រាប់តែបានទៅ ។ ចាំព្រឹកនេះខ្ញុំម្ចាស់នឹងចាត់បម្រើឱ្យទៅរឿនវាទៀត ។

ចំណែកឯកងល្បាតព្រះឧត្តរ កាលឃើញថាព្រះស្តេចកងលើកកងទ័ពមកបោះនៅចុងខេត្តស្រីសឈរដូច្នេះហើយ ក៏ ស្រួចរត់តាមកសេចក្ដីនេះ ទៅប្រឹងទៅពេញយមរាជ សេនាបតីនេះក៏នាំឡើងក្រាបបង្គំទូលថា :

ឥឡូវនេះព្រះស្តេចលើកកងទ័ព មកបោះនៅចុងខេត្តស្រីសឈរ នឹងចុងដែនក្រុងហើយ ។ កងល្បាតទប់ពុំជាប់ក៏រត់ ចូលមកប្រឹង ។

សម្ដេចព្រះបរមបពិត្រ លុះបានទ្រង់ប្រាប់ហើយ ទ្រង់ខ្ញាល់ណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថា : “អញស្មានថាវានឹងចូលមកកាន់ បម្រើ នៅជាម្ចាស់កងទ័ពទៅទៀត មិនបីជាវាមានកិត្តិយសដូចម្ល៉េះឡើយ ” ។

ទ្រង់ត្រាស់តែប៉ុណ្ណេះហើយ ក៏ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកេណ្ឌកងទ័ពចងចំខ្លួនជាងប្រាំពាន់នាក់ ទើបទ្រង់ចាត់ហើយឱ្យ ទៅទាំងក្បាល ព្រះឧត្តរពិរោធនាគាត់ ចាត់ឱ្យទៅពេញយោធាសង្គ្រាមលើកទៅជាមុន ១ ០០០ នាក់ ទៅពេញក្រឹលើកទៅជា មុន ២ ០០០ នាក់ ។ លុះបានប្រកួតពេលពេលស្រួលហើយ ទៅពេញយោធាសង្គ្រាម ក៏លើកទ័ពទៅជាមុន ទៅពេញក្រឹលើកទ័ព ទៅជាមុន ដោយក្បួនពិធីយសសង្គ្រាម ។ ព្រះឧត្តរបរមបពិត្រទ្រង់យំនឹងមុខ មិនដឹងលើកចេញហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ “ឱក្រមរក្សាព្រះអង្គឱ្យទៅអញ្ជើញសម្ដេចព្រះអង្គចង្ហែង ឱ្យចេញទៅចង្ហែងលើកទៅជាមុន ។ ខណៈនោះ មន្ត្រីក្រុមមហាផែន (សព្វវិទូហៅក្រសួងមហាផែន) ក្រាបចូលថា : សម្ដេចព្រះអង្គប្រាប់ថា ព្រះអង្គត្រាស់ប្រើព្រះស្តេចកងឱ្យ ប្រមូលកងទ័ព និងលើកទៅស្រុកព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គក៏យល់ណាស់ក៏ប្រមូលតែបណ្ដាជាន់ ៥០ នាក់ រត់ទៅក្រុងទេពទាំងយប់នោះ ទៅហើយ ។ ព្រះឧត្តរបរមបពិត្រ ទ្រង់ប្រាប់ហើយ ទ្រង់ស្ដាយណាស់ទ្រង់ត្រាស់ថា : មិនគួរជាប្អូនមិនសូវបងសិន មិន គួរតែទោសឱ្យបងប្រុសដល់ដូច្នេះទេ ។ ត្រាស់ហើយព្រះអង្គយល់ចូលទៅខាងក្នុងទៅ ។

ចៅក្រមយោធាសង្គ្រាម កាលនេះដើរចេញទៅជាមេដឹកនាំមុខមេរ បានជួបនឹងទ័ពព្រះស្តេចកង ។ ព្រះស្តេចកងក៏បរជ័យ ចេញពីមុខកងទ័ពនោះ ទើបចៅក្រមសង្គ្រាមស្រែកថា ៖ ឃើ អ្នកព្រះស្តេច ម្តេចក៏អ្នកឯងមិនកោតក្រែងព្រះចេតនាសោរ ។ បំណងគ្រប់ព្រះមេត្តាជ្រើសរើសអ្នកឯងឯងម្ល៉េះ ម្តេចក៏ហ៊ានចេញក្បត់ ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ក្នុងព្រះរាជក្រុងបាវនា យ៉ាងនេះ? ។

ព្រះស្តេចកងឮហើយគិតថា ៖ បើអញមិនបើកឱ្យចៅក្រមយោធាសង្គ្រាមនិយាយវែងទៅទៀត ក្រែងកងទ័ពយល់ ថាខ្លួនជាមគ្គុទ្ទក្សត្រ ពុំមែនជាគ្រាស់ប្រើទេ ទើបឆ្លើយថា ៖

អ្នកឯងកុំនិយាយការអ្វី ជាច្រើនខែក្នុងនោះឱ្យសោរ ទ្រង់ព្រះបណ្តឹងខ្លួនខ្ញុំសព្វគ្រប់ហើយ ។

ព្រះស្តេចកងថាហើយក៏យឺតយ៉ាវ ឯងទៅត្រូវដើមកនៅក្រុងយោធាសង្គ្រាម ចៅក្រមយោធាសង្គ្រាមក៏ធ្លាក់ពីឆើឆើ រលាប់មួយរំពេច ។

កងទ័ពឃើញខាងបរាជ័យហើយ ក៏បែកទីពឹងទៅក្រែងទ័ពធំ ។ ចៅក្រមប្រឹក្សា កាលឃើញទ័ពមុខបែកមកហើយ ក៏កាត់ចេញទ័ពចូលទៅក្នុងព្រះស្តេចកង តែចៅក្រមប្រឹក្សាបំប៉នព្រះ ទើបថយទ័ពមកជិតព្រះនគរ ហើយបញ្ឈប់កងទ័ពនៅទី នោះ ដើម្បីរាំងទ័ពព្រះស្តេចកងកុំឱ្យដេញចូលមកទៀត ។ ឈ្មោះនោះចៅក្រមប្រឹក្សាបំប៉ន ចាត់បម្រើឱ្យចូល មកស្តាប់ ទ័ពថែមទៅទៀត ។ ព្រះបរមបិត្រ ព្រះបាទស្រីសុភមង្គលជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្សេង ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ ត្រាស់ឱ្យប្រជុំសភាបតី មន្ត្រីបុរាណិត ព្រឹទ្ធាគារ្យ រាមាឥន្ទ្រាធិបតីទៀតមកជួបជុំគ្នាសម្រុះសម្រួលការរាជការសង្គ្រាម ។ ឈ្មោះ នោះចៅក្រមយោធា យកសេចក្តីក្រាបទូលថា ៖

ទ័ពអាព្រះស្តេចកងលើកមកឥឡូវនេះ ប្រក្រតីទ័ពព្រះរាជក៏ឈានហើយ ថាបើយើងឱ្យទៅកេណ្ឌកងទ័ពត្រើយខាង លិចមក ក៏មុខជារូបរាងយកមកមិនទាន់ការណ៍ទេ ។ ទ័ពយកកងប្រាង្គយើងមានតែ ១០ ០០០ នាក់ប៉ុណ្ណោះ ទូលព្រះបង្គំយល់ ថា មិនសូវគ្រប់គ្រាន់ទេនឹងទ័ពអាព្រះស្តេចកងឡើយ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ទូលព្រះបង្គំសូមអញ្ជើញព្រះអង្គថយទាំង គ្រប់គ្រូ ទៅឯក្រុងធម្មបុរសីន ។ ដូច្នេះទ័ពគ្រប់សព្វហើយ សឹមលើកត្រឡប់មកកាត់ក្បាលអាព្រាហ៍សនៃជីវិត ដោយទុក ជាបុត្រាមកទៅ ។ ចំនួនទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ និងចៅក្រមប្រឹក្សាទាំងនោះ នឹងយកអាសាសនា គឺការពារប្រទេស ។ គ្រប់គ្រូមិនឱ្យ អាព្រះស្តេចកង វាមកធ្វើអ្នកឡូកឱ្យអន្តរាយបានឡើយ ។ ដូច្នេះព្រះសព្វគ្រប់ហើយ ទូលព្រះបង្គំនឹងលើកទ័ពតាមបង្អែ ទ្រង់ព្រះក្បាលទៅជាក្រោយ ។

ព្រះពិជ័យនាគនឹកខឹងនឹងព្រះស្តេចកងណាស់ថា អ្វីតវាទមិនរឹងនឹងសំបុត្របង្គាប់របស់ខ្លួន ដែលឱ្យចូលមក មិនចូល មកនេះមួយ ថាទ្រង់ជ្រោលជ្រាបឆ្ពោះហើយ នៅតែប្រព្រឹត្តជាតិក្សត្រិក្សនេះមួយ ទើបព្រះពិជ័យនាគលេចក្តីក្រាបបង្គំទូល ថា ៖

កូនប្រពន្ធព្យាបាលខ្លា របស់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំទាំងប៉ុន្មាននោះ សូមឱ្យនៅតាមហេតុការណ៍ជាអម្ចាស់ទៅជាមុន ទាំងអស់ចុះ តែចំណែកខ្លួនទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំមួយ ទូលព្រះបង្គំសូមព្រះរាជទានពេល ១ ០០០ នាក់ចេញទៅតែងតាំងអាក្រ ដែលក្បត់នោះយកទ្វីបទាំងនោះ ។ ថាបើទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំប្រែចិត្តនិយាយ ជាមួយនឹងអាក្រវិញ សូមឱ្យទូលព្រះបង្គំស្លាប់តែនឹង ត្រូវគ្រឿងសាស្ត្រាវុធ ហើយសូមឱ្យសម្លាប់ត្រូវ ភរិយា ព្យាបាលខ្លាទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំទាំងអស់ តាមសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ។

ព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់ព្រះសេចក្តីហើយ ទ្រង់ឱ្យបុរាណិតអញ្ជើញត្រៀមអាវុធ មកពិនិត្យទ័ពក៏ទទួលបានឱ្យព្រះពិជ័យ នាគជិក ។ ព្រះពិជ័យនាគជិកស្រេចហើយ ព្រះបរមបិត្រស្តេចព្រះរាជទានពេល ១ ០០០ នាក់ ឱ្យទៅព្រះពិជ័យនាគ ឱ្យលើក ជាកូនច័ព្វចេញទៅ ។

ថ្ងៃ ៥ កើត ខែ ជេស្ឋ ឆ្នាំរក ឆ្នាំរក ឆ្នាំរក ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គទ្រង់នាំគ្រប់គ្រូហ្មងនិងគ្រប់គ្រូខ្ញុំរាជការចុះព្រះមិទ្ធាន និងទូកទាំងចុង ឆ្លងទៅតាំងមីកនៅចន្ទបុមស្រុកភ្នំពេញ។ ទ្រង់ឱ្យបន្តយាត្រាគ្រប់គ្រូទាំងក្នុងទាំងក្រៅទៅឈប់នៅបន្ទាយសង្កែក ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរាជកេរ្តិ៍រាជករមិត្ត ថែមបានរបាំពលករដល់ ២៥ ០០០នាក់។ ខេត្តណាដែលនៅឆ្ងាយ ក៏ពុំទាន់មកដល់។ ពេញយប់រាជ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ចេញផ្ដាំទៅហើយ ហើយពុំឃើញមានកងទ័ពព្រះស្ដេចកង លើកទ័ពចូលមកសោយក៏ថយ មីកតាមហៃឆ្លង មកមុខមុខ ស្រុកភ្នំពេញដែរ។

ព្រះស្ដេចកងលុះដឹងថា មីកហ្មងថយចោលក្រុងហើយក៏លើកកងទ័ពរបាំពល ៥០ ០០០ នាក់ចូលទៅវាយមីក ទៅ ពេញមក្រី។ ចៅពេញមក្រីបែកមីកទ័ពស្លាប់ទាំងខ្លួនក្នុងសង្គ្រាមទៀត។ ព្រះស្ដេចកងលើកទ័ពទៅដល់ប្រាសាទព្រះឧត្តរ ក៏ប្រទះនិង ទ័ពព្រះពិជ័យនាគ ជាបិតា។ នាងកងតិចតា : បិតាខ្លួនមកនេះ ប្រាកដជាមកហាមប្រាមបញ្ចុះបញ្ចូលខ្លួន។ ថាបើដូច្នេះ ខ្លួន មិននៅស្ងៀម ឱ្យបិតានិយាយទៅក្រែងបែកការណ៍ទាំងខ្លួនជាមុខស្រឡាត់។ ព្រះស្ដេចកងលើកទ័ពទៅស្រុកឱ្យកងទ័ព ចូលប្រយុទ្ធនឹងបិតាខ្លួន នៅបិតានោះ ព្រះស្ដេចកងឱ្យពលចូលចាប់ផ្ដើមដៃ កុំបីធ្វើឱ្យសៅហ្មងដល់បុរាណយក្សិយ។ នាង កងមីក និងរបាំពលហើយ ក៏ស្ទុះចូលទៅដេញចាក់កាត់តែពេល។ នាងព្រះស្ដេចកងមានពលច្រើន នាងបិតាមានពលតិច។ ពលនាងព្រះស្ដេចកងសម្លាប់ពលនាងបិតាស្លាប់ជាច្រើន។ ព្រះពិជ័យនាគ ឃើញដូច្នេះក៏ទាស់ប្រាជ្ញា និងហាមឱ្យហាម ប្រាមពុំបាន។ មួយរំពេចនោះ ពិជ័យនាគ ទាំងហើយដែលសល់ពីស្លាប់នោះកាត់តាមថ្នល់ព្រះឧត្តរចេញទៅ។ អស់រាត្រី ដែលសល់នៅក្នុងព្រះឧត្តរ ផ្ដើមវិវាហកោណហល។ កងទ័ពព្រះស្ដេចកងក៏លើកដេញចូលទៅក្នុងព្រះឧត្តរ ចាក់កាប់សម្លាប់ រាត្រីដែលសល់នៅនោះ ហើយដេញព្រះពិជ័យនាគទៀត។ ព្រះពិជ័យនាគសល់ពលតែ ៥០០ នាក់ ទាំងនៅជ្រកកោនព្រះ អារាមសម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ឈ្មោះហៅវត្តស្លឹក ជាព្រះស្ដេចកង ហើយឱ្យពលបិទទ្វារក៏ដៃដងក្នុង តាំងចូលឡើង។ កងទ័ពព្រះស្ដេចកង ដែលដេញទៅទាំងក៏តាំងចោមព្រះអារាមនោះជាមាំមួន ព័ទ្ធជ្រើនជាន់ ច្រើនសង្កាត់។ វេលានោះមាន ចលាចលជាន់ របាំពលក៏ស្លាប់ជាច្រើនណាស់ ទើបសម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ទ្រង់ឮអីកងហើយទ្រង់ចេញមកទត។ ឃើញ ហើយទ្រង់វេទនា មិនមុខស្លាប់ជាច្រើននាក់នោះណាស់ ទើបសម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ទ្រង់ពិជ័យនាគថា : កូនអ្នកចង់នេះ និងមានបុណ្យ ជាព្រះមហាក្សត្រក្នុងកម្ពុជានេះហើយ។

ព្រះពិជ័យនាគកាលបានឮបង្គាប់នេះហើយក៏ក្រោយទូលថា : បើសម្ដេចមានបន្ទូលដូច្នេះ បុត្រភិយា ញាតិសង្គ្រាម របស់ខ្ញុំព្រះករុណា មិនស្លាប់អស់ហើយឬ? ថាហើយព្រះពិជ័យនាគ ក៏ហូតជាវស្សាទៅនឹងកាប់ព្រះស្ដេចកង។ តែពេលនោះ អស់សេនាបាហន របាំពលនាងព្រះស្ដេចកងច្រូតច្រាចូលទៅដណ្ដឹងទប់យកជានោះ។ សម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី នាំព្រះពិជ័យ នាគយកទៅទុកក្នុងព្រះវិហារ។ ក្រោយនោះ សម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតីស្ដេចមានផែរវាតា ឱ្យបិតាមិនបុត្រ សះជាមិនឆ្ងាយទៅ។ ព្រះសុគន្ធាធិបតីស្រេចហើយ សម្ដេចឱ្យកងទ័ពយកគ្រឿងអារុដមកប្រគល់ប្រគល់ដល់កំពស់ភ្នំព្រាស ហើយស្ដេចឱ្យពិជ័យនាគ និងព្រះស្ដេចកងឡើងលើតំបន់អារុដទាំងពីរនាក់ ឱ្យបិតា និងបុត្រសម្បជញ្ញា (សម័យពិជ័យបុរាណចារ្យច្រើនយកនាមមក ធ្វើកំប៉ាសព័ទ្ធ)។ សម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ធ្វើជាអារាមស្រោចទឹកច្រើនដោយម្លប់សិរីសុភ័ក្ត្រឱ្យទាំងពីរនាក់។ ស្រេចហើយ ព្រះស្ដេចកង ឱ្យរបាំពលយកគ្រឿងអារុដនោះទៅធ្វើជាចម្លើយ លើកជាផ្លូវ (សាស្ត្រាច្នះថា យកអារុដនោះទៅកប់ហើយ យកដីលុបពីលើធ្វើជាផ្លូវ) ថ្វាយសម្ដេចព្រះសុគន្ធាធិបតី ទ្រង់ថ្វាយចេញពីព្រះវិហារ ពីអារាមរៀងទៅ ហើយស្រែនឆ្មារវត្តស្លឹក នោះ ឱ្យស្រែនវត្តច្រាវផ្លូវរៀងមកដល់កន្ទុះនេះ។

លុះសុំធានាការហើរ ព្រះស្តេចកន្តោមទាំងនាយកងទ័ព ឱ្យចេញកេស្តសង្កត់ខ្សែទ័ព ពុំក្រើនខាងកើតទាំងអស់ ហើយឱ្យប្រមូលមកជួបជុំ លើកទ័ពជើងគោក ជើងទឹកសន្ធឹកមហិមា ឆ្លងទៅវាយបង្គោលភ្នំពេញឡើង ។

ព្រះបរមបពិត្រកោលបានទ្រង់ជ្រាបថា : ព្រះស្តេចកន្តោមលើកទ័ពមកហើយ ក៏ស្តេចចាត់ដំណើរ សកលយោធា លើក ចេញទៅទទួលច្បាំងនឹងស្តេចកន ៣ ថ្ងៃ តែពុំទាន់ទាញឈ្នះសោះ ។ ព្រះស្តេចកនយល់ថា : ទ័ពខាងព្រះបរមបពិត្របីម៉ឺន រូសណាស់ និងវាយយូរមិនបានទេ លុះដំណើរបង្គោលភ្នំឱ្យកងទ័ព ៥០ ០០០នាក់ ឆ្លងទៅជំទូលបង្គោលភ្នំពេញពិសិដ្ឋនាងលើក ឱ្យ មួយកងទៀតទៅជំទូលនាងឡុង ។ កងទ័ពព្រះបរមបពិត្រតែ ៣០ ០០០នាក់ កងទ័ពខាងព្រះស្តេចកន នាយកង នាយទ័ពចេះ តែកេស្តបញ្ចូលមក បានប៉ុន្មានទាំងមុនទាំងក្រោយ ១២០ ០០០នាក់ លើកទោមបង្គោលភ្នំពេញជាដំបូង ព្រម ដោយនៅកាំភ្លើង ធំតូច ធ្វើ ស្មាឱបមាបិដ្ឋជាប្រោមចោមសំបុក ជាសន្ធឹកក៏កងទ័ពប្រឆាំង ។

ព្រះបាទបរមបពិត្រ ស្តេចចេញកងទ័ពទៅក៏ឃើញថា : កងទ័ពព្រះស្តេចកនច្រើនក្បាស់ ទោមព័ទ្ធជាដ៏ផ្អែមច្រើន ហើយ កងទ័ពខាងព្រះបរមបពិត្រក៏ចេះតែរំលោភមិនទទួលច្បាំងសោះ ។ ខណៈនោះព្រះអង្គចង់មើលទៅតាំងនៅខេត្តលង្វែក បន្ទុយក្របខ្មែរឱ្យ ទៅឈប់នៅតាំងរោងសែនដៃខេត្តអាសន្តិក សព្វថ្ងៃតាំងរោងសែនជាប៉ុន្មាននៅក្នុងស្រុកកំពង់សែន ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ ព្រះស្តេច ចាត់នាយកង នាយទ័ពឱ្យទៅកេស្តកងទ័ពព័ទ្ធនាងជើងថែមទៀត ។

ស្តេចកនកាលនាវាយបង្គោលភ្នំពេញបែកហើយ ក៏ដេញកងទ័ពចូលបង្គោលចាប់អស់រាជ្យប្រជា វិបលកស្សៀង អាហារសាស្ត្រាវុធានាជាច្រើន ហើយក៏តាំងនាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រី ចៅហ្វាយស្រុកធំតូច ឱ្យចេញទៅសង្កត់ខ្សែខាងត្បូង ខាង លិចនិខេត្តធាមី ព្រៃក្រពាស ទ្រាំង បន្ទាយសាស កំពង់ កំពង់សោម ខេត្តបាសាក់ ព្រះត្រពាំង ឱរម៉ា ក្រមួនសំ ទឹកត្នោត រៀងដល់ព្រៃគរ ចារ្យ ដូនណាយ ដងហោ ផ្សារដែក សឹងចុះចូលព្រះស្តេចកនទាំងអស់ ព្រោះក្នុងវេលានោះ បណ្តាព្រាហ្មណ៍ចិត្តថាព្រះស្តេចកននេះ ជាអ្នកមានបុណ្យ ទើបអាណាប្រជានុរាស្ត្រនាំគ្នាមកទ្វារបង្គំចុះចូលជាច្រើន ។

លុះដល់មកឆ្នាំ កុរ សប្តស័ក ព.ស ២០៥៩ គ.ស ១៥១៩ ម.ស ១៤៣៧ ម.ស ៨៧៧ ព្រះស្តេចកនចាត់ចែងកងទ័ព ជា ៤-កង ឱ្យលើកទៅវាយបង្គោលលង្វែកមួយកង មានលេខ ៤០ ០០០នាក់ ឱ្យលើកទៅនៅខាងភ្នំពេញមួយកង មាន លេខ ៥០ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកទៅនៅខាងផ្នែកខ្សែទ័ពមួយកង មានលេខ ៣០ ០០០នាក់ ។ តែខ្លួនព្រះស្តេចកនឯង មានកងលេខ ៤០ ០០០ នាក់ត្រឡប់ទៅនៅខេត្តស្រីសន្ធិវិញ ។

មេទ័ពដែលព្រះស្តេចកនឱ្យទៅវាយបង្គោលលង្វែកនោះ បានលើកទៅចោមវាយមួយថ្ងៃហើយ តែមិនទាន់ជា បាន ការយ៉ាងណានៅឡើយ ។ ចមេទ័ពដែលទៅខាងផ្នែកខ្សែទ័ពនោះចុះទៅដល់ខេត្តកំពង់សៀមហើយ ក៏បោះបង្គោលបញ្ចប់ទ័ព ចាំស្តាប់កិច្ចករនៅហ្វាយស្រុកនាម៉ា ។ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់សៀម ស្ទឹងត្រែងដឹងថា មេទ័ពខាងព្រះស្តេចកន លើកទ័ព ចូលមកដល់ខេត្តរបស់ខ្លួនហើយ ក៏កេស្តទ័ពបំបែកទុកទៅទទួលច្បាំង ហើយក៏បកសំបុកត្រឡឹងទៅលេខាបតិប្រតិបត្តិការ ។ លេខា បតិប្បករសេចក្តីត្រាបបង្គំទូលតាមដំណើរ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបត្រឡប់ប្រកាសហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ខាងនេះមានកងទ័ព ចូលមកចោមរោម ខាងនោះក៏មានទ័ពទៅចោមដែរ ។ បើដូច្នេះយើងមិនមែនកងទ័ព ឱ្យទៅជួយខ្លះ កាលណាឡើយទ័ពយើង មិនត្រូវទ័ពទ័ពសត្រូវបាន ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ត្រាស់តទៅឡើងថា : តិចឡើយ សម្បីសស្ត្រចេះព្រះអនុជទន្តជា ឥឡូវ សស្ត្រចេះព្រះអនុជទន្តជាយកសត្រូវតំទៅក្រុងខេត្តតំទៅហើយ ។ នៅឡើយ សម្បីសត្រូវចេញចាកយកសាវា ដែលទុកក្លា យមរាជយកទៅរក្សា ។ តែបុត្រាក៏ទើបតែនឹងចូលព្រះជន្មបួន ប្រាំខួបប៉ុណ្ណោះ ដឹងពីដឹងលើកណាក៏ពុំបាន ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រើ ចៅពេញក្រឡាហោមឱ្យរំលែង ដែលទើបនឹងមកដល់ឱ្យនោះ ១០ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកឆ្លងទៅជួយខេត្តខាងកើត ។ នៅពេញ

ក្រុមហ៊ុនបានទទួលរាជបញ្ជាហើយ ក៏វាយបង្ខំរំលែង ១០ ០០០នាក់នោះ លើកឆ្នងទៅតាមប្រារាជបញ្ជា។ ប្រារាជបញ្ជា ប្រើប្រាស់ ឆ្នើមទុកទាហានឱ្យនៅ រក្សាបន្ទាយលង្វែកតែឈរ ២៥ ០០០ នាក់ប៉ុណ្ណោះ ។

មេទ័ពដែលព្រះស្ដេចកង ឱ្យលើកទៅតាមទ័ពបង្អួច នៅបន្ទាយលង្វែកនោះ កាលដឹងថាបន្ទាយនេះធ្វើទាំងមុនណាស់ ប៉ុន្តែកងទ័ពដែលនៅរក្សាបន្ទាយនោះមានតែ២៥ ០០០នាក់ទេ ក៏មានសំបុត្របក្សមកស្ដាប់កងទ័ពបន្ទាយចតុមុខបាន ១០ ០០០ នាក់ទៀតជា ៥០ ០០០នាក់ ប្រាមដោយគ្រឿងសាស្ត្រារុករើស។ កាលបានដឹងហើយ មេទ័ពខាងព្រះស្ដេចកង ក៏លើកទៅតាម បន្ទាយលង្វែក ឡាំងរាញ់ត្នាអស់ ៤ យប់រំលែកបំបែកបែកនោះ។ វាយផ្ទាំងក្នុងបន្ទាយជាមាំមួនណាស់។ កងទ័ពក្នុងដែលមាន របរតែបតិច ក្រឡេកមើលទៅទាំងកងទ័ពសត្រូវ ដែលផ្ទាំងក្នុងជាតេជានកងទ័ពថែមមកទៀត ព្រះអង្គក៏យល់ថា គឺបង្ក្រាំ ទៅទៀតពុំបានឡើយ ទើបប្រថាប់ទ័ពទៅតាំងនៅខេត្តអម្រាតតិរិវុធិ (គឺស្រុកបុរាណសព្វថ្ងៃនេះ) ។ ក្រុងឱ្យបន្ទាយ គ្រប់គ្រង នៅនៅសំរោងសែន ក្នុងខេត្តសត្វកអស់។

មេទ័ពព្រះស្ដេចកងក៏លើកទ័ពដេញតាមទៅ ។ ចំណែកចៅពញាក្រឡាហោម ជាមេទ័ពក្នុង ដែលក្នុងបង្គាប់ឱ្យ លើកឆ្នងទៅជួយខេត្តខាងកើតនោះ លុះដល់ពាក់កណ្តាលថ្ងៃ ដឹងថាទ័ពក្នុងបែកនឹងទ័ពសត្រូវហើយ ក៏លើកកងទ័ពគ្រឡប់ មកវាយទ័ពសត្រូវពីខាងក្រោយវិញ ។ ឯសត្រូវក៏រាយទ័ពវាយគ្រឡប់មកប្រកាបគ្នាជាងក្រាហាន និង ទ័ពចៅពញាក្រឡា ហោម ជាមេទ័ពក្នុង។ ទ័ពសត្រូវនៅក្នុងចំណោមរបរតែបតិច ដែលវាយឡប់ទាំងសងខាង ក៏ស្លុតស្លាប់ជាច្រើនពាន់នាក់ អន្តរាយបែកទ័ព រត់គ្រឡប់បង្វេងមកភ្នំពេញវិញ។

ឯសម្ដេចព្រះបរមបពិត្រ (មហាក្សត្រខ្មែរ) ស្ដេចត្រាស់ឱ្យចៅពញាស្ដេចត្រាស់ (ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តពោធិ សាត់) ជាមេទ័ពរំលែង ១០ ០០០នាក់ ទៅជួយរក្សាខេត្តរាជប្បូរ ឱ្យចៅពញាយមរាជជាបិតាស្ដេច (ឪពុកចិញ្ចឹម) របស់ ចៅពញាយមរាជតាំងឈរ ៥ ០០០ នាក់ ទៅវាយយកខេត្តខាងកើតឱ្យបានមកវិញ។ លុះមានការដូចហើយ សម្ដេចព្រះបរម បពិត្រ លើកទ័ពទៅប្រជុំនៅខេត្តរាជសត្វក។

ចៅពញាយមរាជបានទទួលប្រារាជបញ្ជាហើយ ក៏ចាត់តែងកងទ័ព ជាបែកមុខបែកក្រោយ បែកឆ្នើមបែកស្ដាំ ហើយ លើកទ័ពចេញទៅ។ លុះទៅដល់ខេត្តចារាជធានី ចៅពញាយមរាជក៏បានជួបនឹងទ័ពខាងមេទ័ពព្រះស្ដេចកង ហើយបានឡាំងគ្នា ជាភោគាហារយ៉ាងខ្លាំង។ ក្រោយដែលបានឡាំងគ្នាជាច្រើនយប់ច្រើនថ្ងៃមក ទ័ពខាងចៅពញាយមរាជ មានកម្លាំងជាងខាង

មេទ័ពព្រះស្ដេចកង ដូច្នេះចៅពញាយមរាជ ក៏បញ្ជាឱ្យទ័ពដេញមេទ័ពព្រះស្ដេចកងរហូតទៅ ហើយយកបានខេត្តចារាជធានី ជើងព្រៃ កំពង់ស្រឡៅ ស្ទឹងព្រែង រួចចាត់មេទ័ពឱ្យនៅរក្សាខេត្តទាំងនោះយ៉ាងមាំមួន។ តែមកចៅ ពញាយមរាជក៏លើកទ័ព ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះបរមបពិត្រនៅខេត្តរាជសត្វកថា បានវាយឈ្នះហើយយកបានខេត្តទាំងនេះ តាមកិច្ចរាជការ ហើយដើម្បី សូមទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។

សម្ដេចព្រះបរមបពិត្រ ស្ដេចទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយទ្រង់ព្រះអរណរណាស់។

ស្ដេចកងតាំងពីវាយយកបានបន្ទាយភ្នំពេញមក ក៏ចាត់មេទ័ពឱ្យនៅរក្សាបន្ទាយនោះយ៉ាងមាំមួន តែខ្លួនព្រះស្ដេចកង គ្រឡប់ទៅក្រុងស្រុកចារាជធានីវិញ។ តែមកព្រះស្ដេចកងក៏តាំងចេញក្រុងធានីមកថែមទៀត បានដឹងទាំងភ្លឺទាំងចាស់ ទំនួនទាំង អស់ដប់ប៉ុន្មាននាក់ ហើយឱ្យធ្វើព្រះរាជពិធីលើកខ្លួនឯង ត្រឡប់មកវិញជាមហាសេនាបតីសម្រេចរាជការមហាក្រសាំងត្រាវិក។ ស្ដេចកងឱ្យ ធ្វើទង់ព្រះហោម ចំក្នុងរាជធានី ៨ សម្រាប់ទ័ព។ ខ្លួនស្ដេចកងតាំងក្នុងដូចស្ដេច។ រហូតនេះហើយបានជាមានពាក្យ រាជ្យប្រជុំបេក្ខ ថាស្ដេចកងតាមឈ្មោះពីឪពុកឱ្យខ្លះ តាមឈ្មោះដែលក្នុងប្រទានឱ្យខ្លះ គឺហៅតាមឈ្មោះដែលគ្រូឱ្យខ្លះ ។

មហាឧបរាជក្ស តែងតាំងមន្ត្រីក្រៅ និងក្នុងក្រុងជាច្រើនមកហើយ ទើបឱ្យព្រះពិជ័យនាគរក្សាបន្ទាយក្នុងនគរ ។ ឯខ្លួនឯង លើក
ទីតាំងទៅបោះនៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។

អស់មុខមន្ត្រីដែលនៅឯក្រុងមហាឧបរាជក្សនៅរក្សានូវទ្រង់ទ្រាយ ដែលដណ្តើមយកបានពីមុនៗ កាលបើ
ឃើញថាជនបរសន្ត្រី ច្រើនលើសលែងក្នុងស្ថានភាពនេះ រួមទាំងទ្រង់ទ្រាយព្រះបរមពិត្រ
ត្រង់ៗផង ។

មហាឧបរាជក្សនេះចូលរាលដាល រាលដាលទ្រង់ទ្រាយហើយ ទើបពិតប្រាកដយកបានបម្រើឱ្យទៅក្រាបទូលព្រះបរម
បពិត្រ ។ លុះបម្រើទៅដល់កំពូលប្តឹងសេនាបតី សេនាបតីគឺឡើងកាលព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ ។ ខណៈនោះព្រះបាទស្រី
សុតន្តរាម ^១ ស្តេចកំពុងចេញជួបជុំ រាជសេនាបតី ជាមួយកងខាងទ័ពហ្មង កាលបើទ្រង់បានជ្រាបថា បម្រើពីរភាគរក្សា
ចូលមកហើយ ទ្រង់ក៏ត្រាស់ឱ្យដាក់ក្តីម្ចាស់ និងព្យាបាលខ្លួន ៥ ប្រការធ្វើហាក់ដូចជាទ្រង់ប្រហារជីវិត ហើយឱ្យចេញមក
ទទួលបម្រើ ដែលចូលមកក្រាបបង្គំពេទ្យនោះ ។ លុះបម្រើចូលដល់ព្រះរាជនិវាសហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចត្រាស់បង្គាប់ឱ្យ
រាជក្សទទួលសំបុត្រពិបប្រើនោះមកសូត្រថ្វី ។ សំបុត្រនោះមានសេចក្តីថា ៖

“ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាជ្រាស បុរេន្ទ្រព្រះស្តេចទិបតីទទួលបង្គាប់ជាថ្មីនេះ កាលដើមឡើយមានទោស សូមក្រាបថ្វាយ
បង្គំ ក្រោមល្ងង់ចុះព្រះបាទ ”

សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ឃ្លីតទូលព្រះបង្គំដែលបានធ្វើការមកទាំងម៉្លេះ មិនបានមានទិសប្រទូសរវាយដល់ល្ងង់ចុះព្រះបាទទេ គឺធ្វើនេះដោយ
ខ្លាចព្រះរាជអាជ្ញាដោយពិតណាស់ ទើបបានជាទូលព្រះបង្គាប់តែធ្វើការនោះ ឱ្យតែពិជ័យនាគរក្សា ។ សព្វថ្ងៃនេះ ទូលព្រះ
បង្គាប់មានទិសដទៃទៅជាផ្សេងទៀតព្រះបាទ ដូចកាលអំពីដើមរៀងមក ប៉ុន្តែក្រែងទ្រង់ជាអម្ចាស់ពុំជ្រាបព្រះរាជនាម ។

សេចក្តីនេះបើទ្រង់ជាអម្ចាស់ទ្រង់ព្រះមេត្តាជ្រាស អភ័យទោសនោះសូមព្រះបរមពិត្រស្តេចព្រះរាជទានប្រាស និង
ព្យាបាល បងប្អូន ទៅទូលព្រះបង្គាប់ជាមុនសិនចុះ ដើម្បីឱ្យទូលព្រះបង្គំបានឃើញមុខ និងបំបាត់ទុក្ខដោយសារព្រះរាជហឫទ័យ
ទ្រង់ព្រះករុណាជ្រាស ។ ថាបើព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់នៅព្រះរាជក្រុងស្រីមុន្នីទូលព្រះបង្គាប់ និងរំលោភបំពានទាំងដប់ម៉ឺន ឱ្យ
ត្រឡប់ទៅកាន់លំនៅ តាមស្រុកខេត្តរៀងៗខ្លួនវិញជាពុំខាន ។

ចូរពុំខ្វះ សូមទ្រង់ព្រះករុណាជ្រាស ។

សម្តេចព្រះស្រីសុតន្តរាម ស្តេចបានទ្រង់ព្រះសម្លាប់ហើយទ្រង់ព្រះពិជ័យនាគរ រក្សាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចៅពេញឧទ័យ
ជិវរាជ ជាចៅហ្វាយស្រុកអាសន្តកន្ទើរសំបុត្រតប ហើយប្រគល់ឱ្យបម្រើវិញ ។ បម្រើបានសំបុត្រតបហើយ ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំ
លាទៅសំបុត្រនោះដល់សម្តេចមហាឧបរាជក្ស ។ សម្តេចមហាឧបរាជក្សបើកស្រោមសំបុត្រមើលហើយឃើញមានសេចក្តីថា ៖
អ្នកចៅពេញឧទ័យជិវរាជអគ្គមហាសេនា សេនាទិបតី ចៅហ្វាយខេត្តអាសន្តកន្ទើរក្រុងមហានគរ ។

“ ឱ្យមកដល់ បុរេន្ទ្រព្រះស្តេចទិបតី ”

ឱ្យបានដឹង ។

ឃ្លីតសំបុត្រនោះដែលក្រាបទូលទៅព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្តេច នោះមានសេចក្តីថា សូមឱ្យទ្រង់ព្រះ
រាជទានក្រប់គ្រឿងម្នាញ មកឱ្យបុរេន្ទ្រជាមុននោះ ពុំត្រឹមត្រូវតាមចំណុចទេ ។ បើបុរេន្ទ្រមានទិសស្តេចត្រង់មែន ចូររុករកបង្កើន

^១ គ.ក.ខ ប្រើសុតន្តរាមបរមជិត

វិសាមញ្ញកម្ម ត្រូវតែខ្លួនទៅក្រាបបង់ទូលកាត់ព្រះបាទស្រីរាជវង្សជាមុន ទើបត្រូវតាមសញ្ញាបត្រម្ចាស់ដឹងថ្មី ។ បើបុរស
ប្រែចិត្តលែងបង្គំ មកប្រកាន់ចិត្តកតញ្ញ ហើយវិសាមញ្ញកម្មទៅនោះ យើងមិនដឹងបង្គំទូលកាត់ទោសឱ្យឬទេ ។ កុំខ្លាច
ឃ្លានប្រឹងតែវង់ទង មិនស្គាល់ទោសនោះទេ យើងមិនឱ្យសម្លាប់ម្តាយឃ្លាន និងគ្រប់គ្រងទាំងអស់ឱ្យស្លាប់ពុំត្រូវប្រណីឡើយ ។

ស្តេចក្រុងមហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការ មហាគ្រងត្រសឹក លុះអាចរស់សេចក្តីហើយ យល់ថាសំបុត្រនោះពុំដូចគំនិត
សេចក្តីទេ ក៏ឱ្យប្រើទាំងបុត្រនោះទៅជូនព្រះពិជ័យនាគ ជាមិត្តឱ្យបានដឹងផង ។ ព្រះពិជ័យនាគកាលបើបានដឹងហើយថា
មានសំបុត្រពិចារណាឱ្យដឹងពីរាជ មកដូច្នេះហើយក៏សួររត់ទៅប្រុងមើលទូលសំបុត្រនោះ ហើយនឹងដើម្បីសុំមហាឧបរាជក្នុង
កុំឱ្យធ្វើមិចតទៅទៀត ។ លុះរត់ទៅទទួលមិនឆ្ងាយ ក៏ភ្លាត់ដឹងដូច្នេះ ហើយទៅត្រូវមើលមុនដំបៅដៃដាក់ដៃកែវ ចំនេះឆ្អឹង
ដងកាំបិត ហើយផ្តល់ចុះសន្ធឹកបាតស្នូលគឺក្នុងមិននោះទេ ។ បាវត្រាវិជ័យនៅក្នុងមិននោះឃើញហើយ ក៏ក្រាបព្រះ
ពិជ័យនាគទៅដាក់ឱ្យដេកនៅលើគ្រែ ហើយឱ្យប្រើទៅថ្វាយដល់វង់ ដល់មហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការមហាគ្រងត្រសឹក
តាមដំណើរគ្រប់ប្រការ ។

មហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការមហាគ្រងត្រសឹកបានជ្រាបថា បិតាត្រូវអាវុធអានរបស់ជាទម្ងន់ណាស់ហើយ គឺ ៨យ
កងទ័ពស្រុកតូចចូលមក ។ លុះស្តេចក្នុងសំបុត្រមាត់ក្នុងព្រះទ័ព ក៏ឆ្ងល់មិនដឹងដែលព្រះពិជ័យនាគអនិច្ចកម្មទៅដែរ ។
មហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការមហាគ្រងត្រសឹកដឹងថា បិតាក្ស័យហើយ ក៏ទ្រង់វិវាយការណ៍ក្នុងអំឡុងពេល ហើយថ្នាក់ការ
សម្រាម ដើម្បីធ្វើបុណ្យសពបិតាឱ្យបានជាឱ្យជិត ។

និរោធកងសម្តេចព្រះស្រីសុទ្ធិបទ្បាញទ្រង់ជ្រាបថាព្រះពិជ័យនាគក្ស័យជីវិតហើយ ហើយព្រះស្តេចក្នុងកងទ័ព
ទៅធ្វើបុណ្យស្តីក្នុងគ្រោះហើយ ទ្រង់ក៏ត្រាស់បង្គាប់ទៅពេទ្យាឱ្យដឹងពីរាជ ជាពេទ្យាព្រះស្តេចក្នុងកងទ័ពឱ្យដើរកងទ័ព ទៅ
វាយយកបន្ទាយសង្វែង និងខេត្តកំពង់ស្រឡៅឱ្យបាន ហើយឱ្យដើរទៅវាយយកខេត្តត្បូងឃ្មុំទៀត ។ ទ្រង់ឱ្យទៅពេទ្យាក្រឡា
ហោម ដើរទ័ពទៅវាយយកបន្ទាយភ្នំពេញ ។

ទៅពេទ្យាឱ្យដឹងពីរាជ ទៅប្រយោជន៍អាសន្តក ទៅពេទ្យាក្រឡាហោម ទៅពេទ្យាស្នូនគីរលោក ជាមេទ័ពប្លង់ទាំង ៣
នាក់នោះ បានទទួលព្រះរាជបញ្ជាហើយ ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំលាចេញទៅទាត់តែងសេនាទាហានហើយ ១០ ០០០ ម្នាក់ៗ ដើម្បី
ដើរទៅវាយបន្ទាយសង្វែងទាំងបីរឿង ។ ក្នុងគ្រាទោះ មេទ័ពនាមមហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការមហាគ្រងត្រសឹក ក៏ទាត់កង
ទ័ពឱ្យទៀត ទៅប្រយោជន៍បន្ទាយគ្រប់កង ហើយធ្វើសំបុត្រដឹងទៅដល់មហាឧបរាជក្នុង ។

មហាឧបរាជស្ថានប្រេមរាជការមហាគ្រងត្រសឹក កាលបានដឹងព្រះបរមពិត្រ ស្តេចទាត់មេទ័ពប្លង់ឱ្យមកវាយទ័ព
ខ្លួនដូច្នេះ ក៏ស្រើបស្រួលដោយសេចក្តីរក្សេមក្សាន្តតាំងប្រមាណ ទើបទាត់កោដិទាហានឱ្យជ្រាបសេនាទាហានទាំង ៣ ។ វេលាព្រលឹម
ស៊ីរៀងនោះ សេនាទាហានទាំងអស់និយាយគ្នាដោយគួរដាច់ថា ៖

មហាឧបរាជ យើងលោកធ្វើបុណ្យបិតានោះ បើមិនទៅមុខលោកក៏ឃើញថា លោកមានទុក្ខជាខ្លួនណាស់ ។ លោក
ធ្វើបុណ្យមិនទាន់ហើយផង គឺទើបតែមិនបានមកដល់សង្វាយម្សិល ហើយនឹងត្រង់តែមានសំបុត្រក្តីបមកថា មានទ័ពពី
ព្រះជនរោមបន្ទាយសង្វែង លោកក៏ត្រឡប់ជាស្រីប្រសើរស្រស់ស្រាយទៅវិញ ។ ដូច្នេះតើការប្រែប្រួលបែបនេះមាន
ហេតុដូចម្តេច ក៏បានជាមហាឧបរាជ លោកស្រីប្រសើរស្រស់ស្រាយយ៉ាងនេះ?

៥ ឱ្យទ្រង់ប្រុងបង្គាប់នោះថា ពិជ័យនាគនោះ ទៅស្វែងរក ដើរចងជាវាយយកបន្ទាយសង្វែងនោះ ។

ក្នុងពេលដែលពួកសេនាទាហាន កំពុងនិយាយអ្វីដែរ គ្រប់អំពើការប្រែប្រួលអាកប្បកិរិយានោះ មហាឧបរាជក៏
ឮហើយក៏ឆ្លើយថា : អ្នកទាំងឡាយពុំចាំឡាន់ទំនៀមព្រះឧត្តរនេះទេឬអ្វី? តាមទំនៀមដូចគ្នាទ្វីបនេះមួយ ពេលនៅធ្វើ
បុណ្យសពបិតាគេនេះមួយ នោះបីម្តេចម្នា ក៏សង្រួតនៅតែដដែលបំផ្លើសប្រាមកំណត់មួយថ្ងៃសិនដែរ។ ឥឡូវស្តេចនេះ លើក
ទ័ពមកមោមបន្ទាយយើង គឺជាធ្វើស្មើសិទ្ធិបទព្រះអរហន្តប្រការយ៉ាងនេះហើយ នោះយើងយល់ថាស្តេចនឹងអស់បុណ្យជាតិ
ហើយដែលនឹងបានមកយើង ដូចនាមយោធាត្រូវយើងទាយឱ្យយើងមិនខាន។

ស្តេចក៏នាំនៃប៉ុណ្ណោះហើយ ហេតុនៃជាបុណ្យរបស់គាត់គឺអតីតមក ក៏បណ្តាលឱ្យពិរិក្សអស្ចារ្យ ជាខាតមួយហោរ
ក៏នូវមានបុណ្យនោះ ៣ ជុំ ។ ខណៈនោះមន្ត្រីសេនាទាហានទាំងអស់ក៏ទះដៃតាំងហើតា : បន្តបន្តមហាឧបរាជនោះ ពិតជា
ត្រូវដូចនាមយោធា ។

ម្យ៉ាងទៀតក៏ដូចនោះមក មន្ត្រីសេនាទាហានរបស់ស្តេចមក ក៏ប្រាចរប្រៀបគ្នាប្រឹងធ្វើការទ្វេមួយជាគ្រឿង ពេលនោះ
សេនាទាហានដែលជាមេកំណែន កេតក្សណ៍លេចជាតិទេវតាខាងកើត ១២០ ០០០ ឆាក ហើយនាំមកថ្វាយស្តេចក៏ ។ មហា
ឧបរាជក៏សួរស្រេចរាជការមហាក្រសីត្រសឹកយល់ថា ពលដូចជាហើយមើលតាំងនាយកៅជាប្អូនមែន ដែលត្រូវជាមាតុន
បង្កើតឱ្យធ្វើជាសម្តេចនៅប្រាសាទ្យៈ ហើយឱ្យប្រពន្ធមួយម្នាក់ត្រូវជាតាមាត លើកទៅដូចមេមិត្តរបស់ខ្លួន ដែលតាំងបន្ទាយនៅ
ភ្នំពេញ គឺនឹងទ័ពនៅពេញក្រឡាហោម ដែលជាមេមិត្តបង្អស់ តាំងខ្មែរមុនកែវ ជាចៅពេញក្រឡាហោមឱ្យពុំពេញ ១៩ ០០០
ឆាក ឱ្យដូចមេមិត្តខ្លួនដែលតាំងបន្ទាយនៅពេញ គឺនឹងទ័ពនៅពេញស្ថាណាក ជាមេមិត្តបង្អស់ ។ ឯឧត្តមហាឧបរាជក៏សួរ
ស្រេចរាជការមហាក្រសីត្រសឹកបង្អស់ពេញ ៤០ ០០០ ឆាកលើកទៅដូចមេមិត្តខ្លួនដែលតាំងបន្ទាយនៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ
គឺនឹងទ័ពនៅពេញមុខទ័ពរាជ ។ ខណៈមេមិត្ត និងខ្លួនមហាឧបរាជក៏សួរស្រេចរាជការមហាក្រសីត្រសឹក លើកទៅដល់បន្ទាយ
ទាំងបីហើយ ក៏ចូលគេនឹងមេមិត្តពលទាំងបីដូច្នេះ។ ទ័ពទាំងសងខាងបានចូលតាំងម្ខាងម្ខាងតាំងពីរាជ្យកែវ រហូតដល់រាជ្យកែវ
ចូលប្រកប់គ្នាតែមានសំនែងទាំងអស់គ្នា ។ ខណៈនោះកងទ័ព ពិសេសមួយក៏បើកគ្នាបន្ទាយទេព្វមកវាយដំបងកងទ័ពពល ។
កងទ័ពពលក៏ធ្លាក់នៅកណ្តាលចំណោម ហើយត្រូវកងទ័ពស្តេចក៏វាយកាប់នឹងរាជ្យកែវនៃ ឆ្នាប់អស់ជាច្រើន ។ មេមិត្តពល
ទាំងបីដូច្នេះទ័ពពល ក៏បែកទ័ពពលទៅក្រោយបង្អួចចូលថ្វាយទោសត្រប់ៗគ្នា ។ សរុប ព្រះបរមពិសេសប្រាសាទស្រីសីល
មេមិត្តទាំង ៣ ឆាកដែលបរាជ័យនោះ មិនឱ្យមានទោសឡើយ ។ ទ្រង់ប្រោសឱ្យធ្វើរាជការប្រើប្រាស់ខ្លួននៅទៀត។

សរុបព្រះស្រីស្តេចខ្លួន ទ្រង់អាណិតលើកទោសមេមិត្ត ទាំង ៣ ហើយ ទ្រង់ប្រាសបង្គាប់ឱ្យមន្ត្រីទេព្វទៅកេតក្ស
ទ័ពទេព្វស្នឹងត្រង់មួយ កោកខាត់មួយ សុរិន្ទមួយ ខ្នងសិញ្ញមួយ វិមជ្ជសមួយ ឯក្សាន្តមួយ កុងកាត់មួយ ឯក្រង់មួយ
ទង់តែមួយ ទង់ប៉មួយ មង្គលប្រឹក្សា ឬស្សីសាញមួយ ទឹកដោរមួយ ធាតុសាត់មួយ ក្រអូងមួយ ខ្នងត្រង់មួយ
អម្រាត់ពីរខ្នងមួយ រលាប្បាមួយ ទាំង ១៩ ខេត្តនេះបានពលតែ ៥០ ០០០ឆាក ព្រោះវាប្រាសាទស្រីសីល ហើយរត់ចូល
ព្រៃអស់ជាង ១ ០០០ ០០០ឆាក ។ ដូច្នេះកងទ័ពទាំងអស់បានតែ ១០០ ០០០ ឆាក រួមទាំងទ័ពពលដែលកេតក្សនៅខេត្ត
ពិសេសនោះផង។

មហាឧបរាជក៏នាយចាំបើកច្បាប់សករហើយ ក៏លើកទ័ពទាំងបីដូច្នេះ ត្រូវជាបីដូច្នេះនិងទ័ពខ្លួនបង្អស់ ចេញទៅដល់ចុង
ខេត្តរាសន្តកហើយឱ្យឆាប់បំប៉នតាំងបន្ទាយប្រជុំនាយកងទ័ព មកប្រឹក្សាការសង្គ្រាមថា : ទ័ពយើងដែលលើកទៅនេះ បាន
ពិជ័យឬក្បែរណាស់ ។ បើយើងនឹងលើកទៅវាយយកបានជ័យជំនះកាលណា ព្រះរាជាយ័ងនឹងយកបានដោយងាយក្នុងកាល
នោះ។ តែការធ្វើដូច្នេះមុនជាស្លាប់បរាជ័យទាំងសងខាងខ្លះពុំបានឡើយ ។ បើយើងមានជ័យជំនះកាលណា ព្រះរាជាយ័ងឱ្យ
សម្លាប់ម្តាយយើង និងព្រាតិសត្វានយើងស្លាប់អស់តែប្រយោជន៍។ ដូច្នេះយើងយល់ថាយើងត្រូវបីតែឧបាយកលយកម្តាយ និង

ញាតិសន្តានយើងឱ្យបាន ហើយឱ្យមានជ័យជំនះផង ។ ដូច្នេះនឹងអស់កងសេនាទាហានយើងនេះ នរណាមិនអាចទទួលរងអាហារ យើង យកក្បើនឆ្មារទុកនៅបាន ។ អស់នាយកដ៏ចំណូលស្លាប់ថា :

ឧបាយកលមហាឧបរាជនោះដូចម្តេចខ្លះ?

មហាឧបរាជទ្រង់ប្រាប់ថា : កាលដែលស្តេចត្រូវបរាជ័យពេញលេញនោះព្រះអង្គបានប្រើឧបាយ មនុស្សចប់ពីរ នាក់ឱ្យចូលទៅលុកព្រះឥន្ទ្រកុមារវង្សា (ស្តេចសៀម) ។ ឧបាយនោះក៏នៅជាពុំសូវជ្រៅជ្រះណាស់ទេឡើយដែរ ។ ថាបើសិនជា ទទួលរងអាហារយើង យើងនឹងឱ្យប្លង់ឱ្យយសសក្តិ ឱ្យពេញចិត្តហើយយើងនឹងចិញ្ចឹមកូនទៅដោយសន្តាននៅជួរគោត្រ (១១) ខណៈនោះមានមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវវាង្សរបស់ទៅពេញយោធាសង្គ្រាម ដែលមានចិត្តយោធាខឹងខឹងសម្តេច ព្រះស្រីសុតន្តបទថា ទ្រង់ប្រើចៅពេញយោធាសង្គ្រាមជាបិតាខ្លួន ទៅឱ្យមហាឧបរាជកង កាន់នៅជាមុខហ្វូងព្រះស្តេចទីបី ចាញ់សម្លាប់ ហើយមិនបានកងចិញ្ចឹមកូនទៅ ឱ្យកាន់នាមបិតាទៅទៀតទេ ក៏រំពឹងសម្តេចព្រះស្រីសុតន្តបទ ទៅនៅតែប បុណ្យមហាឧបរាជកង បំណងបំបែកនឹងសងសឹកឈាមបិតាវិញតែប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះប្រកាសមហាឧបរាជដូច្នោះហើយ ឧកម្ពីន កែវវាង្សចូលទៅសំពះហើយនិយាយថា :

ខ្ញុំព្រះបាទម្ចាស់សូមទទួលរងអាហារមហាឧបរាជឱ្យបានសម្រេច ។

មហាឧបរាជកង កាន់បានស្តាប់ឧកម្ពីនកែវវាង្សហើយក៏យល់ថាបានការហើយទើបហៅឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវឱ្យទៅមី ស្នាក់រួចឡើងប្រាប់ឧបាយកលគ្រប់ប្រការ ។ ឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវសំពះចំណាប់ហើយជំរាបថា ឧបាយរបស់មហាឧបរាជនេះ ខ្ញុំព្រះ បាទម្ចាស់នឹងធ្វើឱ្យបានសម្រេច តែត្រឹមចំណុចទាហានពីររយនាក់ប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះខ្ញុំព្រះបាទម្ចាស់សុំយកកូនចុះមុខចែងរាក់ សោម ដែលជាគ្រូរបស់ខ្ញុំព្រះបាទម្ចាស់ ឱ្យឃុំទាហានក្រុមខ្ញុំប្រធាននោះទៅផង ដ្បិតមនុស្សនេះជាឧកកុកចិត្តរបស់ខ្ញុំ ប្រធានម្ចាស់ ។

មួយរំពេចនោះ មហាឧបរាជកងក៏យកមាសពីររយដក់ក្លឹង ប្រាក់ស្លឹកប្រាក់ ៤០ ដក់ក្លឹង ប្រគល់ឱ្យទៅឧកម្ពីនសុរិទ្ធិ កែវ ឱ្យយកទុកជាស្បៀងតាមផ្លូវ ហើយចាប់ឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវឱ្យគ្រប់ចិញ្ចឹមរាជ (១២) ។ ស្តេចកងប្រាប់ថែមទៀតថា : បើឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវ ទៅឃើញធ្វើដូច្នោះមែននោះ ខ្លួនឧបរាជកងនឹងឱ្យឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវធ្វើសំបុកបង្គំជាយករាជ មួយ រំពេច ហើយនឹងឱ្យប្លង់ឱ្យពេញចិត្តទៀត កុំឱ្យជប់ចរម្នាក់ ចាប់ទាហានពីររយនាក់ដែលឯងបានជិសគ្រាមទាំង ចុះមុខចែង ចុងរាក់ ជាទាហានរួមចិត្តរបស់ឯងទៅនោះ ក៏ឱ្យយកតាមចិត្តមុខ ។ ស្តេចកងនិយាយចប់ត្រឹមនេះហើយក៏សួរទៅយកមាស ២០០ ដក់ក្លឹង និងប្រាក់ ៤០០ ដក់ក្លឹងឱ្យទៅឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវទៀតហើយថ្នាំថា ឱ្យយកមាសនិងប្រាក់នោះទៅចែក មុខចែង រាក់ (សោម) ជាសម្លាប់ឯង និងកូនទាហានពីររយនាក់យកទុកជាស្បៀងតាមផ្លូវទុះ ។

ឧកម្ពីនសុរិទ្ធិកែវទទួលបានប្លង់និងបណ្តាំសព្វគ្រប់ហើយ ក៏សំពះលាចូលទៅមិនចង់របស់ខ្លួនវិញហើយ ឧកម្ពីនសុរិទ្ធិ កែវក៏ហៅចុះថែមចុងរាក់ និងកូនទាហានរួមចិត្តចូលទៅក្នុងព្រៃស្ងាត់ មកចែកមាសចែកប្រាក់នោះរួចទើប ប្រាប់ឧបាយតាម មហាឧបរាជកងមកគ្រប់ប្រការ ។

^១ ប្រាជ្ញស្រាវជ្រាវចេតនា ៨ ជួរគោត្រជាបីជាន់ គឺជាន់ទី ជាន់កណ្តាល ជាន់ក្រោម ។ ជាន់លើមានបីថ្នាក់ គឺមាតាបិតា ជីដូនជីតា ជីដូនជីតាកូន ។ ជាន់កណ្តាលគឺខ្លួនឯង ហើយជាន់ក្រោមមានបីថ្នាក់ដែរគឺកូន ចៅ យាយ ។ តាមច្បាប់រដ្ឋប្បវេណីបុរាណសម័យ ៨ ជួរគោត្រគឺតា ទាពុត ទាម្តុត ទាមាតា ទាប្រី ទាប្រុស និងចុងរាក់ ឬតាមច្បាប់ចំណេះ ។

^២ គ្រងមិត្តឱ្យទទួលបានបរលាភរាងស្វា ។ ព្រះមហាក្សត្រដែលបានទទួលរាជ្យហើយ តែពុំទាន់បានអភិសេក ពេទ្យព្រះអង្គត្រូវរាជ្យ ។

ចេះម៉ឺនចែចង់វាក់ និងទាហានទាំងពីរយកទៅបានទទួលរង្វាន់ហើយក៏និយាយថា : យើងទាំងមូលបានធ្វើការជំនួយជីវិតទាំងម៉្លេះ ក៏ព្រោះតែចង់បានប្រយោជន៍និងកុលាទុក្ខតក់វិញទុកទៅ ។ ត្រាឆ្ពោះយើងបានមុខការត្រូវធ្វើដូចគ្នាហើយ ត្រូវយើងប្រុងរបៀបខ្លួនរកស៊ីបានសម្រេចការតាមបង្គាប់របស់លោកមហាឧបរាជ ។

ចេះម៉ឺនចែចង់វាក់ និងបក្សពួកយល់ច្រឡោងទាំងអស់ហើយ ក៏ចូលទៅដេកសំណាក់តាមទាហានរបស់ខ្លួនរៀងរៀង ។ ព្រឹកឡើងមហាឧបរាជកន ឃើញឆ្មោះនេះដេកទាស់ថ្ងៃទោសនាមិនខ្លាចរបស់ខ្លួនក៏បានត្រួតត្រាឱ្យបានជិតដល់ទេ មហាឧបរាជកនក៏ធ្វើជាចិន ហើយបង្គាប់ឱ្យរូបជំនួយយកខ្នងឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) គ្របដោយបនាបនោះដាក់ក្តីវាយខ្នង ៣០ ទ្វាប^១ ឱ្យបណ្តើររកក្រោសឱ្យគ្រប់ ៣ ថ្ងៃ ហើយឱ្យសម្លាប់ទោសក្នុងពេលនោះក៏ឱ្យទុក ។

ក្នុងត្រាឆ្ពោះមហាឧបរាជកន និងទៅពេញទីយចំរាង ចេះបង្គាប់រាយទ័ពព្រាងប្រឆាំងគ្នា ។ លុះក្នុងបណ្តើរអាស្រ័យឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) ទៅដល់មុខបង្គោលទៅពេញទីយចំរាង ហើយក៏ចេះបង្ហាញឆ្មោះ ចងឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) បំណងនឹងសម្លាប់ ហើយបង្គាប់ឱ្យឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) រាវនា ។ ឈរនោះ ចេះម៉ឺនចែចង់វាក់សោម និងទាហានទទួលបានជ័យឃើញថាដល់សន្តតហើយ ក៏តាំងហើរចេញពីក្នុងព្រៃមកដេញពួកគ្នា ដែលបណ្តើរឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) នោះ ហើយដោះក្តីឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) ចេញពីបង្គោល រួចនាំគ្នាត្រឡប់មកបង្គោលទៅពេញទីយចំរាង ។ ទៅពេញទីយចំរាង ក្រឡេកឃើញហើយ ឆ្មោះសុរេ ឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) និងចេះម៉ឺនចែចង់វាក់សោម ព្រមទាំងទាហានទាំងពីរយកទៅក៏ដឹងឃើញហេតុការណ៍នេះ ដោយចង់ដឹង មនុស្សទាំងនេះក៏ឆ្លើយសេចក្តីត្រូវគ្នាថា ខ្លួនដើរយាមព្រាងរាស់ថ្ងៃ រាល់យប់គ្នាទោសសាកសោះ ។ ថាបង្គាប់ម្យ៉ាងម៉្លេះ ឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) ទទួលទាស់ណាក ទាស់ថ្ងៃច្រើនបីបីបានយាមប្រចាំការ ក៏ទទួលបាននោះព្រោះស្តេចកនដែលទាំងខ្លួនជាឧបរាជកុសម្រេចរាជការមហាក្រសីត្រសឹកនោះ ចេញមកដើរត្រួតត្រាបង្គោល លុះឃើញថាឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) មានកំហុសយ៉ាងនេះហើយ ក៏ចាប់ទោសឱ្យយកមកសម្លាប់ ។ ហេតុនេះហើយបានជាពួកខ្ញុំ ប្រឆាំងទាំងពីរយកទៅនោះអាណិតអាសូរវេទនា ដល់ជាតិព្រះករុណាឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) ដែលជាគូនទៅពេញយោធាសង្គ្រាមដែលស្លាប់ដោយមានកុលាបណ្តាស់ និងផែនដីនោះផង ក៏ខ្ញុំប្រឆាំងទាំងអស់គ្នា ខំជំនួយយកខ្លួនឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) មកសុំជ្រកបុណ្យ រំលោភច្រេះតេជគុណ សូមធ្វើរាជការសមស្រប ក្នុងបុណ្យព្រះរាជគុណតទៅ ។

ទៅពេញទីយចំរាងសួរថា : ទៅពេញសង្គ្រាមដែលអាស្រ័យស្តេចកនចាញ់ធ្លាក់ពីក្បាលដីនោះឬ ជាបិទរបស់ចង?

ឱ្យម៉ឺនឆ្លើយថា : បានទះដងហើយ វាពេញបិទខ្ញុំប្រឆាំងស្លាប់ ហើយវាទាស់យកខ្លួនខ្ញុំប្រឆាំង យកទៅរាប់អាចបញ្ចុះចេញឱ្យមុលចិត្តនឹងជាមួយវា រួចក៏ឱ្យចូលទៅធ្វើរាជការជាមួយនិងវាទៅ ។ ត្បាញនេះខ្ញុំប្រឆាំងម្ចាស់ បានរួចពីវាមកហើយ ខ្ញុំប្រឆាំងម្ចាស់ទាំងអស់គ្នានេះ សូមធ្វើអាយុជីវិតធ្វើរាជការក្នុងព្រះតេជគុណ ដើម្បីគិតសម្លាប់ព្រះស្តេចកនសងឈាមបិទខ្ញុំប្រឆាំងខ្ញុំ ឱ្យបានវិញ សូមប្រឆាំងម្ចាស់លោកមេត្តាសង្គ្រោះ ដល់ខ្ញុំប្រឆាំងម្ចាស់ឱ្យទាន ។

ទៅពេញទីយចំរាងបានស្លាប់ចេះម៉ឺនអស់ទាំងពីរយកទៅនោះហើយ ឃើញថាអស់ទាំងនោះឆ្លើយត្រូវគ្នាទាំងអស់ ក៏រាវរាតវេទនា ឆឹកទៅដល់ទៅពេញយោធាសង្គ្រាមជាបិទឱ្យម៉ឺនសុវិន្ទ (កែវ) រឿងជាភ្នាក់ងារខ្ញុំប្រឆាំងរាជការចាស់ជាមួយគ្នា ឲ្យឱ្យម៉ឺនថា : សំដីបាតប្រាសនេះជាសំដីឆឹកប្រកបដោយសេចក្តីស្រឡាញ់ប្រាសសំដីថា :

^១ តែវាដែលបង្គាប់យាមនោះ ធ្វើដំណើរចេញពីព្រៃ ដេញទីតែងត្រឡប់

ការណ៍នេះ បើអ្នកស្រុកគ្រប់ស្នាក់នោះនឹងត្រូវបរមបពិត្រជាម្ចាស់ផែនដីមែន ហើយនិងជួយបំបាត់បញ្ហាប្រកបដោយ
ទូលព្រះអង្គ ឱ្យអ្នកបានសេចក្តីរាប់ទៅជាទានក្រោយ ប៉ុន្តែជានេះ តាមច្បាប់អាជ្ញាសិក្សាលើសន្តិភាពជាតិ ទាំងនេះទាំង
អស់គួរតែទ្វារច្រកអង្គជំនុំជម្រះ។ ឧកម្មិនស៊ីន (កែវ) និងបក្សពួកក៏ព្រមឱ្យដាក់ក្តីតាមច្បាប់អាជ្ញាសិក្សា។

ចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះ ក៏បង្គាប់ទាញកង នាយវិទ្យាដាក់ក្តីឈ្មោះទាំង ២០២ នាក់ ហើយចាត់បម្រើឱ្យនាំ
ខ្លួនទាំង ២០២ នាក់នេះទៅក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះបរមបពិត្រដែលស្ថេរនៅក្នុងបន្ទាយស្ទឹងសែន ដើម្បីសុំព្រះរាជវិនិច្ឆ័យ
តាមច្បាប់ ទាហានទាំង ២០២ នាក់បានទៅដល់ព្រះអង្គហើយ ក៏ក្លែងធ្វើជាក្រាបយំអណ្តែតអណ្តូងរាក់រវល់ពន់ប្រមាណ។

សម្តេចព្រះស្រីសុគតបទរាជា ពេលនោះព្រះអង្គចេញតបត្រងូងព្រះរាជរោងអង្គ ជួបប៉ុណ្ណោះនោះសេនាបតី មន្ត្រី គូចធំ
ខ្ញុំរាជការនៅបន្ទាយស្ទឹងសែន ពុះព្រះអង្គចេញបម្រើចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះសុំបុត្រចម្លើយទាហានទាំង ២០២ នាក់
នោះហើយ ទ្រង់ក៏ត្រាស់បង្គាប់មន្ត្រី ទាហានក្រុងហ្វឿង ទាហានរក្សាព្រះអង្គ និងក្រុមមហាវេទឱ្យពិចារណាស្រាវជ្រាវ
ចម្លើយឈ្មោះទាំងនោះ ហើយឱ្យយកទៅសូត្ររាយការណ៍ថ្វាយទ្រង់ព្រះសង្ឃាច ។ មន្ត្រីទាំង ៣ ក្រុមក៏ធ្វើតាមព្រះរាជ
បង្គាប់។ គេឃើញថាចម្លើយរបស់ទាហានទាំង ២០២ នាក់នោះ ត្រូវដូចចម្លើយក្នុងសុំបុត្រចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះ ព្រះ
បរមបពិត្រព្រះរាស្ត្ររដ្ឋចៅពេញយោធាសង្គ្រាមណាស់ ទ្រង់ក៏ឱ្យយើងទោសដោះក្តីទាហានទាំង ២០២ នាក់នោះ
ចេញ។ ទ្រង់ទុកអ្នកទាំងនោះជាមន្ត្រីក្នុងទាហានរក្សាព្រះអង្គទៅ។ បន្ទាប់មកទ្រង់ព្រះរាជទានប្រាក់ ឧកម្មិនស៊ីន (កែវ)^៥
ជំរឿង, ឱ្យចម្អិនចេញរាក់សោម ៤ ជំរឿង, ឱ្យទាហានទាំង ២០០ នាក់ ៥ គម្ពីរម្នាក់។

មហាឧបរាជកង ក្នុងប្រទេសរាជការ មហាស្រីស្រីសិក កាលឧកម្មិនស៊ីន (កែវ) គ្រងហរជ័យមរាជវង្សចេញទៅហើយ
នោះ ក៏បើកកងទ័ពទៅតាមវាយ បន្ទាយចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះសាហាវ។ ចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះ ក៏ឱ្យដឹងទិព្វទូលតាំង
ច្បាំងតាំងពិព្រឹកពុះដល់ថ្ងៃរសៀល ជិតព្រលប់មើបឈប់។ កងទ័ពទាហានចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះអស់ជម្រើង។ ចៅពេញ
ឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះ មិនទាហានស្ទើរតែស្លាប់ណាស់ និងទ្រាំច្បាំងតទៅទៀតពុំបាន គេវេលាយប់ក៏នាំកងទ័ពនោះ
ថយទៅស្ទឹងសែន ហើយឱ្យរៀបព្រះទីនាំងនាវា ទុកស្នាក់និងទុកចម្លង ត្រៀមទុកដើម្បីនឹងរកៀញ ព្រះបរមបពិត្រ
ឱ្យស្តេចនាំគ្រប់គ្រូទៅកងនៅបន្តិចពេលណា។

នៅវេលាយប់នោះ សម្តេចព្រះស្រីសុគតបទ ជាអម្ចាស់ផែនដី ស្តេចចូលក្រឡាព្រះបន្ទំ ទ្រង់ព្រះសុបិននិមិត្ត ឃើញថា
ព្រះអង្គចុះស្រងឹលក្នុងទឹកស្ទឹងសែន ថាវេលានោះ មាននាគរាជចូលមកចាំព្រះអង្គ ហើយពន្លឺច្រវែងទៅក្នុងកង្កែប ឥតមាន
មន្ត្រីណាជួយព្រះអង្គដល់ម្នាក់សោះ។ ថាព្រះពេលនោះ ស្តេចឃើញដូចជាសម្តេចព្រះវររាជបិតា មកដល់ហៅព្រះអង្គថាដល់
ទៅនៅដីវេញ។ ថាស្តេចនាគរាជនោះក៏ឱ្យបងតង់វាអី។ ថាវាដោះដល់កំណត់ព្រះចន្ទ រួចមកពិសខាងសិចកាលណា វាក៏នឹង
រលាយរូបទៅក្នុងកាលនោះដែរ។ ទ្រង់ព្រះសុបិនតែប៉ុណ្ណោះហើយ ទ្រង់ពន្យល់មាត់ដល់ណាស់ ក៏តើងចាកក្រឡាព្រះបន្ទំ។ គេដឹង
ព្រះអង្គស្រេច ស្តេចចេញទៅខាងក្រៅ ត្រាស់ហៅព្រះបុរោហិត និងហោរាមកថ្វាយព្យាករណ៍។ ព្រះហោរាចម្រើន ថ្វាយ
ព្យាករណ៍ថា ការណ៍ដែលព្រះអង្គនិមិត្តឃើញនាគចាំព្រះអង្គ នាំទៅក្នុងស្ទឹងសែននោះ ត្រូវត្រង់ស្តេចកង នាំអ្នកជាមក
ប្រមាថព្រះអង្គបាន។ ថាព្រះដែលឃើញ សម្តេចព្រះវររាជបិតាមកស្រែកហៅព្រះអង្គនោះ ទំនាយថាព្រះអង្គគង់នៅទីនោះ
ពុំបានទេ។ ថាបើចៅពេញឧទ័យទិវាជំនុំជម្រះ ឱ្យរៀបព្រះទីនាំងឱ្យថយទៅខេត្តពោធិសាត់នោះ ឃើញជាត្រូវណាស់ សូមព្រះអង្គ

^៥ គ្មានជំរឿង ត្រូវជាមួយមាតិកា ២ ទំព័រ ៥២៦

ទ្រង់ធ្វើតាមចុះ ។ ថ្ងៃក្រុងដែលព្រះចន្ទៈ មកពីទិសឆ្នាយពីចកាលណាមិនឆ្ងាយរូបនាគនោះ ទំនាយថាអ្នកមានបុណ្យ ក្នុងព្រះ ត្រកូល និងចេញមកពីទិសបស្ចឹម ក៏មកប្រាមប្រាម ឱ្យរលាយព្រះស្នេហាចន្ទៈពុំខានឡើយ ។

កាលដែលហោរាទំនាយថានោះ ត្រូវជាថ្ងៃ ១៨ កើត ខែ ជេស្ឋ ឆ្នាំ វក ចតុស័ក ព.ស ២០៥៦ គ.ស ១៥១២ គ.ស ១៤៣៤ ច.ស ៨៧៤ ។ ដែនដីព្រះសុតន្តបទនេះ បើកើតពីត្រឹមកាលដែលព្រះអង្គស្តេចសោយរាជ្យជាសុខនោះ បាន ៥ ឆ្នាំ ស្តេចធ្វើសង្គ្រាមបាន ៤ ឆ្នាំ បូករួមទៅត្រូវជា ៩ ឆ្នាំ ព្រះជន្មវស្សា ៣៤ ឆ្នាំ ។

ក្នុងត្រីវិជ្ជាដែលហោរា កំពុងព្យាករណ៍នោះ ឧកម្មីមស្វិទ្ធ (កែវ) ព្រះងារយបរាជ័យ ចុះមុនចែចុងរ៉ាក់ (សោម) មួយ គាំទ្រទាំងពីរយនាគ មូលទៅស្រែកថា : មានការណ៍ធំណាស់ៗ សូមក្រាបបង្គំគាល់ ។ ខណៈនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់តើឡើងទើបនែនឱងកង់ស្រង់ព្រះអង្គ ទាហានទាំងពីរកាយនេះចូលដល់ផ្ទាំងព្រះអង្គ ហើយកាប់ត្រូវព្រះអង្គជាមួយ ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ស្រែកហៅក្រវេមក្រវាព្រះអង្គ ឱ្យចូលមកជួយ ។ ក្រវេមក្រវាព្រះអង្គស្ទុះចូលទៅ ។ ក្នុងទាហានទាំងពីរយនាគ នោះ ទទួលកាប់ទាក់គ្នា និងគ្រុមក្រវាព្រះអង្គនោះជាឧទាហរណ៍ ។ សូរស្ទីកនេះ ឮដល់ទៅចេញយបរាជ័យ ដែលជាបិតា ល្បើង ^(១) នៃចេតន្តាយសរាជា ជាព្រះរាជបុត្រ តែចេតន្តាយសរាជ លើកទៅជួយពុំទាន់ ព្រះបរមបពិត្រក៏សុតន្តមុនទៅ ។ កាលព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គសុតទៅ ចេតន្តាយសរាជអញ្ជើញចេតន្តាយសរាជ លើកព្រះសពព្រះបិតាបញ្ចុះនៅទិសម គួរ ហើយនាំសេនាទាហាន ចុះចេញមកកាប់រក្សាស្នាមរំលង ៣០ នាក់ ស្នាមខាងមុខច្បងជាន់ ១០០ នាក់ ។

ចំណែកបណ្តាបណ្តាបណ្តាបណ្តា កាលត្រឹមឡើងដឹងថា : ចេតន្តាយសរាជបានដាក់ដៃចំពោះចេតន្តាយសរាជ ក៏លើក កងទ័ពទៅដល់បន្ទាយមិត្តភាព ។ បដិច្ចស្នាមដែលឆ្លាតមកបង្កើត កាលបើចេតន្តាយសរាជ មកដល់ហើយ ក៏បែកទ័ពរត់ ខ្លាចខ្លាញ់ទៅ ។ បចេតន្តាយសរាជ កាលដេញកងទ័ពឧកម្មីមស្វិទ្ធកែវ រត់ខ្លាចខ្លាញ់រត់រត់ហើយ ក៏ចេញមកទទួលឡើងនឹងទ័ព ឆ្លាតត្រូវកែវទៀត ដៃប្រាំងពុំបាន ក៏ចេតន្តាយសរាជទុកកែវរត់ទៅ ។ ដុះដល់ខេត្តមហានគរហើយ ចេតន្តាយសរាជ ក៏ស៊ូយកដីសេះ ពីចេតន្តាយសរាជមកដើម្បីរត់ទៅក្រុងទេព (ប្រទេសស្បែក) ។ ចេតន្តាយសរាជ ដុះធ្វើដំណើរដល់ ពាក់កណ្តាល ផ្លូវក៏ឈឺរន្ធត់មកទៅ ។ រត់មុខមន្ត្រីប្រកាសមហាជនលើក វៀរដាក់ស្នែងបញ្ចុះសពនៅទិសមគួរហើយ ក៏នាំគ្នា អញ្ជើញ ចេតន្តាយសរាជ ចូលទៅក្រុងទេព ។

នេះនិងស្រដៀងពីសារម្ពេចព្រះឥសីភីខ្ន (សូរ) ថា កាលដែលថ្មគ្នាយសម្រោងសែនបែកមិត្តនោះ សារម្ពេចព្រះឥសីភីខ្ន ប្រមាញ់ និងស្ម័គ្របក្សពួកអញ្ជើញយកព្រះខ័នរតនមង្គល ^(២) ព្រះលំពែងជ័យ និងគ្រឿងបញ្ចេញព្រះចន្ទៈទុកនៅហែរទៅ ដល់ពាក់កណ្តាលផ្លូវ ។ នៅទីនោះគាត់គិតថា : បើអញទៅដល់ស្រុកស្បែកទៅ បុរាណស្បែកមិនឱ្យអញត្រឡប់មកវិញទេ ។ ដូចគឺដូចនេះហើយ សារម្ពេចព្រះឥសីភីខ្ន ក៏ធ្វើជាចូលទូកទៅបន្ទាប់បន្តបន្ទាប់ (ដោះទុក្ខសង្ខារ) ក្នុងព្រៃ ដុះទុកមិនទាន់ ចេតន្តាយសរាជហូរទៅ សារម្ពេចព្រះឥសីភីខ្នគាត់ក៏បត់ក្បាលទូកនោះ តែវត្តឡប់មកត្រើយខាងមុខវិញ ហើយក៏ឡើង ហោរាចេតន្តាយសរាជទៅ យកនៃព្រះខ័នរាជ្យ និងលំពែងជ័យ ព្រះកេរ្តិ៍ឈ្មោះ សរ នោះឱ្យអានជាផ្លូវចេតន្តាយរត់ទៅ ដល់ចុងខេត្តបាមី (ក៏ស្រុកកណ្តាលស្ទឹងសព្វថ្ងៃនេះ ព្រោះសម័យពីដើម ស្រុកកណ្តាលស្ទឹង ស្វាយ , សំរោង , ភ្នំស្រួច , ភ្នំស្រង់ គងព័សី , ទាំងអស់នេះនៅក្នុងខេត្តបាមីដែរ) ។ នៅទីនោះសារម្ពេចឥសីភីខ្ន ក៏នាំអានសូត្រ ខ្ញុំចំណាត់ការក៏នាំឱ្យនាងកង

^១ បិតាឈ្មោះ-ឪពុកឈ្មោះ
^២ រតនមង្គល : វត្ថុដែលមានតម្លៃដូចលាត ហើយជាវត្ថុប្រយោជន៍ច្រើននៅពេលក្សាបកំហុសជា Palladium

ឡើយ។ ច្បាប់ខាងរាជ្យ និងព្រះរាជក្រឹត្យ និងគ្រឿងបញ្ជាប្រាស ដែលបានចេញនៅក្នុងរដ្ឋ ទៃ ប្រហែលដើមទប់កម្ពុជា។

ចំណែកនៅចេញយសភាព ជាព្រះរាជបុត្រត្រូវស្រីសុត្តបទ នោះត្រូវទាំងបណ្តាជាម្ចី ក្រុមមហាសន្និបាត ទាំងព្រះរាជ រត់ទៅដល់ស្រុកសៀមហើយ ក៏ចូលទៅនៅមិនសង្កេតទៅចេញខ្លួនជា ជាព្រះបិតុលា^{១១} ហើយថ្វាយបង្គំឱ្យកន្លងទូល ពីរឿងដែលអា (កខ) ព្រះស្តេច គិតប្រទូសវាយក្នុងឧទ្ទាមក្បត់ផែនដី ។ ទ្រង់ថ្លែងសេចក្តីពិសម្តេចព្រះវររាជបិតាភ្ញៀវ ព្រះជន្ម នៅស្ទឹងសែន សព្វគ្រប់ប្រការ។

សម្តេចត្រាបរបរជា មហាឧបរាជ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ ទ្រង់មានសេចក្តីអាជ្ញាសម្តេចព្រះជេដ្ឋាឈាន ។ ទ្រង់ទឹក ចូលច្រវែង រឹងការចាត់ចែងយកការណ៍កន្លែង ព្រះស្តេចដែលដាក់ចេញក្បត់ផែនដីទាល់តែអន្តរាយដល់ព្រះអង្គព្រះជេដ្ឋា ស្តេចទ្រង់ ព្រះកន្សែងទាំងពីរអង្គ ទាំងមុខមន្ត្រីក៏សោកយកគ្រប់គ្នា។ ដូចនោះសោកស្រេច សម្តេចព្រះបរមរាជា មហាឧបរាជ ស្តេចនៅចេញយសភាពជាចូលគាល់សម្តេចព្រះមហាចក្រតី "ស្តេចសៀម" ទូលរឿងសព្វគ្រប់ ហើយទូលពិសម្តេចព្រះបៀម សុភត្តគ្រប់ប្រការ រួចទូលស្តីកងម័តលើកទៅចាប់អា (កខ) ព្រះស្តេចប្រហារជីវិតឱ្យបាន។

ព្រះមហាចក្រតី ទ្រង់ត្រូវទ្រង់ និងក្រសួងត្រូវទាំងពីរព្រះអង្គ ហាក់ដូចជាឃើញសេចក្តីថា ចាំយើងចាត់សេនាទាហាន ឱ្យលើកទៅជួយបង្ក្រាបអាក្បត់នោះឱ្យវិនាសដាច់ៗកុំបីក្នុង កុំបីទៅព្រួយព្រះច័យឡើយ។

រីឯមហាឧបរាជកន្ល ភូសម្រេចរាជការ មហាក្រសួងក្រសួង កាលបានដឹងដំណឹងព្រះមហាក្សត្រហើយ ក៏ជ្រើសចិត្ត ពន្លឺប្រមាណណាស់ ហើយឱ្យសម្តេចចៅហ្វាហៅត្រូវជាមា និងខាងកង ខាងទ័ព លើកទៅសង្កត់ខ្លួនឱ្យរាបទាបទាំងអស់ គឺខាងដើមទប់និងឧត្តរលាវ ខាងលិចទប់និងឧត្តរសៀម ខាងកើតទប់និងឧត្តរទាម ខាងត្បូងទប់និងសមុទ្រ។ ដូចសង្កត់ បានរាបទាបហើយ ចៅហ្វាហៅក៏តាំងចៅហ្វាយស្រុកឱ្យនៅរក្សាខេត្តយ៉ាងមាំមួន ទើបត្រឡប់មករកមហាឧបរាជកន្លវិញ។

មហាឧបរាជភូ សម្រេចរាជការ មហាក្រសួងក្រសួងបានដឹងថា អាណាខេត្តរាបទាបអស់ហើយ ក៏មានចិត្តត្រេកអរ ណាស់ទើបឱ្យលើកកងទ័ពត្រឡប់មកក្រុងស្រីសន្ធិវិញ។ មហាឧបរាជដូចត្រឡប់ទៅក្នុងព្រះរាជវាំងហើយ ក៏តាំងសម្តេច ចៅ ហ្វាហៅជាមាឱ្យជាធំ សម្រេចរាជការខាងទាហាន។ ក្រៅពីនោះស្តេចកងតាំងឱ្យជាសេនាបតី មន្ត្រីធំតូច តាមមានកុលា បំណងរាល់រូប។ ដូចប្រាប់ទាំងសេនាបតីរួចស្រេចហើយ មហាឧបរាជកន្លក៏ប្រកាសថា : បើអ្នកណាក៏ព្រះខាងរាជ្យមកថ្វាយ បាន មហាឧបរាជនឹងឱ្យរង្វាន់ជាមាស ៥០០ តម្លឹង តែពេលនោះមានអ្នកណាក៏ឃើញស្មោះ។ ស្តេចកន្លឱ្យធ្វើ ព្រះចានធំមួយ វិទ្យុ រចនាដោយស្រូវឆ្នាំតម្លឹងស្រេចហើយ សម្តេចចៅហ្វាហៅ និងអស់សេនាបតីមន្ត្រីធំតូច ខ្ញុំព្រះរាជការជំនុំព្រមគ្នា ប្រៀបចំពិធីប្រឆាំងសេក^{១២} មហាឧបរាជឱ្យទៀងឈោយរាជ្យសម្បត្តិ គ្រប់គ្រងក្រុងកម្ពុជាទើបដឹងទៅ។

^{១១} មានន័យថា ។ សាស្ត្រាឡាប់ដើមដាក់ជាព្រះបិតុលាប្លែងដោយបើក្បត់ដាក់យ៉ាងនេះមិនត្រូវ ត្រូវហៅក្បត់ក្បាយនិង វិជ្ជាជន្មនាមឱ្យពុក ទើបអ្នកស្រាវជ្រាវសូមអភិធម៌ទោសដាក់ជាបិតុលាវិញ។
^{១២} ឯកសារ ស្តេចដែលបានដឹងដំណឹងក្នុងប្រាស

ផែនដីព្រះស្តេចគន

ព្រះមហាឧបរាជក្ស សម្រេចរាជការមហាគ្រង់ត្រស៊ូក(កន) បានឡើងប្រាណិសេក សោយរាជ្យសម្បត្តិក្នុងឆ្នាំ រក្សា
ចត្វាស័ក ព.ស ២០៥៦ គ.ស ១៥១២ ម.ស ១៤៣៤ ប.ស ៨៧៤ ក្នុងព្រះជន្មវ័យ ២៥ ឆ្នាំក្នុងរាជបាលាម ខេត្តស្រីសីលា ទ្រង់
ព្រះនាមជាព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋាធិរាជមាធិបតីក្រុងស្រីសីលាបាលាម។ ស្តេចលើកព្រះរាជវង្សានុវង្ស ខែតុលាព្រះ
ស្រីរតនត្រ័យទាំងអស់ឱ្យឡើង សម្តេចនៅប្រាសាទ^{*} ឡើងសម្តេចចៅហ្វាយខាងក្រុងបាលាម បានជួយឡើងរាជបាលាម ហើយ
បានជើងសង្ក្រាន្តរាបទាំងអស់ខេត្ត។ ស្តេចលើកលែងឱ្យយកស្វយងារអាការមួយដូរតាមបុរាណ ប្រសើរដែលផ្ទាល់ផែនដី។
ផែនដីព្រះមហាឧបរាជក្សក៏សុខសប្បាយរៀបមក។

ពុទ្ធជលំមកឆ្នាំ ច ឆស័កព.ស ២០៥៨ គ.ស ១៥១៤ ម.ស ១៤៣៦ ប.ស ៨៧៦ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋាធិបតីក្រុង
ទ្រង់ព្រះពន្លឺថា : យើងជាស្តេចម្នាក់វង្សធិ កសិក្រឱ្យមានជាប់នៅព្រះក្ស័រ ទីបំណែលព្រះរាជធានីទីនេះតទៅ ទើបខាង
សេរក្តីស្មើធានាច្បាស់ប្រាកដទៅអនាគត ។ ពុទ្ធជលំមព្រះពន្លឺថាដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់សម្តេចចៅហ្វាយ ជាមា
ឱ្យរាជប្រមុខសាស្ត្រប្រជាគ្រប់គ្រង លើកពីក្រុងបាលាមទៅទិសខាងកើត ។ ពុទ្ធជលំមទៅភូមិទន្លេកំដៅ ព្រះស្រីជេដ្ឋាស្តេច
ឱ្យសាងគ្រូង ហើយកងនៅទីនោះទិសខាងត្បូង ៥ ទេ ។ ច្រើនមួយព្រះអង្គទៅទិសខាងកើត ទៅតាមខាងទិសព្រះពោធិ៍ រួចហើយស្តេច
ត្រឡប់មកជំណាកវិញ។ យប់នោះទ្រង់ផ្តល់កំដៅ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យទិសខាងត្បូងថា ទ្រង់បានស្នើឱ្យពិធីទិសខាងត្បូង ថាទ្រង់
ឈរទតព្រះនេត្រាគ្រប់ ៨ ម៉ោងឃើញនៃរបបព្រះមាត់វិញ ហើយឃើញតាមទំនាក់ទំនងនៅទីនោះ ស្រែកប្រាប់មកព្រះ
អង្គថា :

“ស្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋាធិបតី ត្រូវតែនៅទតភូមិស្រឡប់ទើបបានសុខ ថាទៅមុខកំដៅនឹងបឹងទន្លេ” ។ ពុទ្ធជលំមព្រះស្តេច
ឱ្យទតហើយ ស្តេចតែងឡើងកំដៅបង្គាប់ព្រះរាជវង្សធិរាជបាលាម។ ពេលនោះទ្រង់ទោសទិសខាងកើត ហើយលើកគ្រប់គ្រង
នៅភូមិស្រឡប់ ចុងខេត្តស្រឡប់ ទល់ដៃខេត្តស្រឡប់សមុទ្រជាមិត្តភក្តិភូមិស្រឡប់។ នៅទីនោះ ទ្រង់តាមការលើកដីដូចគ្នា ដូចកំដៅ
ដូចគ្រឡប់ និងស្រឡប់វិញ តាមកំដៅលើកកំដៅ ដឹកត្រូវ ដឹកអូរ តាំងបង្កាយធំខ្ពស់ ក្រាស់ក្រាស់មាសចំណាយណាស់ ពុទ្ធជលំម
ស្ថិតកាន់កាប់បាន។ ពុទ្ធជលំមព្រះស្តេចហើយ ស្តេចឱ្យសាងប្រាសាទ ព្រះរាជវង្សធិ ត្រឡប់កំដៅចុងរោង រោងចុង រោងទង
រោងទីតាំង រោងឃ្លាំង និងស្តេចឧទ្យានមានគ្រប់ប្រការ។ ស្តេចចាប់ធ្វើការតែពីរឆ្នាំបានរួចជាស្រេច។ តែមិននោះឥតទឹកទេ ទើប
ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យក្លាយជារាជបាលាម ឱ្យក្លាយជាបាលាម ឱ្យដឹកស្រូវដឹកស្រូវទៅកំដៅព្រះ
នរោត្តមរាជ ៤ ។ ពុទ្ធជលំមព្រះស្តេច ស្តេចសន្មតជ្រុងមួយវង្សធិបាលាម ទ្រង់បាលាមទៅកំដៅកំដៅ
កំដៅមិត្តភក្តិកំដៅកំដៅ កំដៅមិត្តភក្តិកំដៅកំដៅ គ្រប់បាលាម (សេនាបតី) ទាំង ៤ ។ អាស្រ័យហេតុ ទាំងនេះ
ហើយទើបបានកំដៅទាំង ៤ នោះមានជាប់ឈ្មោះឱ្យកំដៅទាំង ៤ នោះហេតុមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

ស្តេចកនសាងនគរនេះមាំមួនជាងនគរចាស់ហើយបានរួចរាល់សាងរាប់ទៀតដង ព្រោះវាស្រូវស្រូវស្រួលណាស់ គេស្គាល់
តែឆ្នាំកំដៅជាតំណាងនៃទឹក។ ពុទ្ធជលំមព្រះស្តេចហើយ ស្តេចតាំងព្រះនគរនោះយកនាមភូមិដើមមកឱ្យនិមិត្តភក្តិ ហៅ
ថាព្រះសន្មតបឹងត្រែន^{*} បរវាជធានី។ ទ្រង់ឱ្យឱ្យក្លាយស្រាវ ឆាប់ត្រឹមតូចយកទៅលែងក្នុងស្រះ ក្នុងចុងរាមក្លោះជា

^{*} ឱ្យនៅក្រោមកបប្រាសាទសម្តេចចៅហ្វាយ
^{*} ទីនេះស្រែកត្រូវទៅក្រោមនាមខាងក្រុងនោះទេ។ គ្រប់ឈ្មោះសព្វថ្ងៃនៅក្នុងខេត្តស្រឡប់ កំដៅតាម

ច្រើន^{១១} ឱ្យគេក្លាយជាតំណាងនៃច្បាប់ចម្លើយ (ឬក្រោយពី)។ ស្តេចឱ្យឈ្មោះវាសដែលស្តេចទៅប្រកាស ដើម្បីឱ្យគេដឹងថា វាសបានធំ (ខ្លះថាវាសចង្អុល) ព្រោះជាវាសដែលស្តេចយកទៅប្រកាសច្រើន ឱ្យឈ្មោះបើកមួយដែលស្តេចទៅប្រកាស មធ្យាត្រូវបានដោះឱ្យហៅថាបឹងសុរាជន៍។ ព្រះអង្គឱ្យសាងព្រះវិហារសីមាជាច្រើន។ ទ្រង់ឱ្យតាំងទ្រង់រង្សី^{១២} ទាំង ៨ គឺ ព្រះសង្ឃ បរិមាធិការមួយ ព្រះអធិបតីក្រុមមួយ ព្រះឯកសត្វាមួយ ព្រះពុទ្ធហោសាមួយ ព្រះធម្មបោសាមួយ ព្រះសិវសុទ្ធាមួយ ព្រះបរិសេតាមួយ។ ព្រះទ្រង់រង្សីទាំង ៨ នេះ ព្រះអង្គឱ្យទៅដល់ព្រះវស្សា ក្នុងអាវាសមួយៗ រាល់ព្រះអង្គ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ដែលយាងមកកង់នៅក្រុងសន្តប័ន្ទនគរដែលប្រាសាទនោះ ភាស្រីប្រាជ្ញ ម្នាក់មកទស្សនាមកនៅ កុះកុំដឹងប្រកបតែត្រូវច្រើនក្រែកឆោឆោតបានឡើយ លើសពីដែលដឹងបុគ្គលិកភាព ព្រះឆករក៏សុខសប្បាយសប្បុរសគ្រប់។ ព្រះអង្គឱ្យចេះប្រាក់ស្នឹង មាសស្នឹង ត្រាបបន្តាឱ្យរាស្ត្រមាធិ ហើយព្រះអង្គសព្វព្រះហឫទ័យស្បែងស្រី ទតរាំ រង់ មហេស្រព ធុរ្យតម្កើលរាស់។

នេះនឹងនិយាយអំពីសម្តេចព្រះឥសីភីខ្លះនោះថា : កាលសម្តេចឥសីភីខ្លះទៅណាត់ខ្លួន ពួកអាត្មាក្នុងព្រះជន្មរំលងទៅអាស្រ័យ ក្នុងជាតិសម័យពីដើមគេចាប់ក្នុងមកលក់ ឱ្យធ្វើជាម៉្លេះ^{១៣} ក៏ស្លាប់ទៅទៀតនៅតែម្នាក់ឯង ក្រីក្រលំបាកណាស់។ ពួកនោះដឹងដឹងហើយថា : “ស្តេចក៏បានឈោរពរាជ្យ ហើយបានប្រកាសឱ្យរកព្រះខាន់រាជ្យ និងប្រៀបបញ្ចេញត្រូវ ថាបើមានអារក្សឃើញហើយយកទៅថ្វាយស្តេចក៏បាន ព្រះស្តេចក៏នឹងប្រទានរង្វាន់ជាមាស ៥០០ តម្លឹង ” ដូច្នេះឥសីភីខ្លះ ក៏មានចិត្តលោភក្នុងសង្គ្រាមកត្តាដោយគិតថា : បើយើងយកវត្ថុទាំងនេះទៅថ្វាយស្តេចក៏បានទៅ មាសប្រាក់ក៏បាន យសសក្តិក៏បាន យើងនឹងទុករតនមង្គលទាំងនេះទៅក៏អាសារឥតការដែរ កាលណាឃើញសម្តេចទៅលេចចេញខ្លួនវា និងសម្តេចទៅលេចចេញយសរាជ្យទាំងពីរព្រះអង្គនឹងបានត្រឡប់មកវិញនោះ។ គិតយល់ដូច្នេះហើយ សម្តេចឥសីភីខ្លះក៏ដើរតែម្នាក់ឯង ទៅដល់ដើមទំបក់ធំនោះ ហើយទំប្រវែងឡើង បានដល់ប្រការមួយ សម្តេចឥសីភីខ្លះរៀបនិងលូកដៃយកព្រះខាន់នោះ ក៏ស្រាប់តែឃើញពស់មួយយ៉ាងធំ ពួកឡើងទៅលើដើមទំបក់នោះដែរ។ ពស់នោះដង្ហាំនិងចិត្តសម្តេចឥសីភីខ្លះ។ សម្តេចឥសីភីខ្លះឃើញពស់ហើយក៏ភ័យប្រែរង្វង់ ភ្លាត់ដៃឆ្លាក់ចុះមកចាក់ក្បាលក្នុងព្រៃនោះ ឥតមានអ្នកឯណាឃើញសោះឡើយ។ ឆ្នោតនោះចំណោមក្នុងអនាគត ក៏ទៅជាបិណ្ឌចម្រើនព្រះខាន់នៅទីនោះរហូតមក។

នេះនឹងនិយាយទៅទៀតដើម្បីបង្ហាញពី : កាលសម្តេចព្រះស្រីសុតន្តបទស្តេចសុតតទៅនោះ នៅក្នុងឆ.ស ៨៧៨ ឆ្នាំ វ.ក ចត្វាស័ក។ កាល ឆ.ស ៨៧៩ ឆ្នាំ ម្សាជ័យ ឯកស័កនោះ សម្តេចលោកធម្មរាជ ស្តេចយាងទៅតាំងនៅក្រុងទេវតា ៣ ឆ្នាំ។ ដល់មកឆ្នាំ វ.ក ចត្វាស័កនោះ ទើបព្រះចៅលោកយសរាជ្យទាំងពីរទៅ ក៏រង់នៅជាមួយនិងសម្តេចទៅលេចចេញខ្លួនវា ជាព្រះបិតុលា^{១៤} ព្រមទាំងស្តេចក្របបទស្តេចបិតុលាផង ក្រុងកម្ពុជាធិបតីនោះ ព្រះស្តេចក៏សុខសម្តេចព្រះស្រីសុតន្តបទជាសម្តេចព្រះបរមរាជបិតា ដែលត្រូវជាព្រះបរមរង្សីព្រះអង្គនោះសុកតទៅហើយ។ សម្តេចទៅលេចចេញខ្លួនវា ទ្រង់ព្រះសន្យាប្រាប់ហើយ ទ្រង់ព្រះវិញ្ញាណក្ខណ៍អាច្នោះអាច្នោះ ព្រះបរមសព្វព្រះមាណ។ ស្តេចទ្រង់តែត្រឡប់មកក្រុងកម្ពុជាវិញ ដើម្បីសម្រាប់ស្តេចក៏សងសឹកថ្វាយព្រះជេដ្ឋា។ ស្តេចទ្រង់ទៅតែព្រះចៅព្រះព្រហ្ម ដែលបានព្រមទាំងដឹងដឹងដូចម្តងព្រះអង្គ ដោយថ្វាយដល់ព្រះអង្គ ឱ្យទៅក្រុងកម្ពុជាវិញនោះ ក៏មិនឃើញចាត់កងទ័ពមកថ្វាយនោះទេ។ តាំងតែពីថ្ងៃនោះមក សម្តេចទៅលេចចេញខ្លួនវាជាខ្លះសារក្នុងព្រះអង្គ រកតែកលនិងដោមមកក្រុងកម្ពុជាវិញ តែរកព្រះខាន់បាននោះឡើយ។ បើយើង

^{១១} ព្រះខ្លះទាំងអស់នេះក៏ប្រកាសច្បាប់ចម្លើយ។
^{១២} សម័យកាលនោះទ្រង់រង្សីនោះគឺជាអាជ្ញាធរ។
^{១៣} រាជានុវត្តក

គិតពីត្រឹមឆ្នេរនៅពេលពេលនោះ ទៅកាន់នៅក្រុងសៀម ពីឆ្នាំ ឡាញ បកស័ក ៨.៧ ២០៥៣ គ.ស ១៩០៥ ម.ស ១៨៣៩ ម.ស ៨៧១ ឆ្នាំចូត ឧត្តមក មកដល់៨.៧ ២០៥៥ គ.ស ១៩១៥ ម.ស ១៨៣៩ ៨.៧ ៨៧១ ឆ្នាំ កុរ សប្តស័កនេះ បើក្សត្រា ព្រះអង្គកាន់នៅស្រុកសៀមបាន ៧ ឆ្នាំហើយ ។ ឆ្នាំចូតនោះមានជីវិតមួយ កំពស់ ៤ ហត្ថ នៅស្រុកកាញូបុរី ។ មានប្បស្ស័យ ម្នាក់ឈ្មោះរោម ដាំស្ម័គ្របក្សពួកទៅចោមទាក់ជីវិតនោះ តែទាក់ពុំបាន ។ ដំណឹងនេះជ្រាបដល់ព្រះចៅក្រុងគ្រី (ស្តេចសៀម) ព្រះចៅកើតព្រះម៉ែយង់ធីតាជីវិតនោះណាស់ តែទ្រង់មិនរកអ្នកណាជាមន្ត្រីទុកព្រះម៉ែយ ឈ្មោះជាមីសឡឹម ថាបើឱ្យចេញទៅធ្វើ ការនេះថ្វាយពុំបាន ។ ខណៈនោះមន្ត្រីសៀមទាំងប៉ុន្មានដែលកប់ជាន់ចូលថា : ក្នុងចំណោមរាជវង្សាឧត្តមឡាញ មន្ត្រីទាំងបួនក្តី ខ្លួនព្រះបង្គំមិនឃើញមានអង្គណា ឬអ្នកណាម្នាក់ដែលស្មារតីជំនាញទាំងការងារវិជ្ជាសិទ្ធិនៅពេលពេលនោះទេ ការនេះបើទ្រង់ ព្រះករុណាពិសេស ស្តេចប្រើនៅពេលពេលនេះឱ្យចេញទៅធ្វើការថ្វាយ ការនោះនឹងបានសម្រេចជាមិនខាន ។ ព្រះចៅក្រុងគ្រីទ្រង់ ព្រះសណ្តាប់ហើយ ទ្រង់ព្រះអរណរណាស់ ទ្រង់ក៏ត្រាស់សុំឱ្យសម្តេចព្រះអង្គខ្លួនស្តេចជួយយកអាសាររង ។ សម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជា ក្រាបទូលទទួលទៅទាក់ជីវិតនោះយកមកថ្វាយតាមព្រះរាជគម្រឹះ ។ ព្រះចៅក្រុងគ្រីមានព្រះម៉ែយច្រកអរណាស់ ទ្រង់ ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកេរ្តិ៍យកម្នាក់ យកចេញទៅទាក់ជីវិតនោះ តាមសព្វព្រះម៉ែយរបស់សម្តេចចៅពេញចន្ទរាជា ។ សម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជាទាក់បានជីវិតនោះមកថ្វាយចៅក្រុងគ្រី ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះអរណរណាស់ ទ្រង់សរសើរបន្តិ ចំណេះជំនាញផ្សេងៗ ហើយទ្រង់ ព្រះរាជទានរង្វាន់ជាច្រើន ដល់សម្តេចចៅពេញចន្ទរាជា ទើបទ្រង់ប្រទាន ទានជីវិតនោះជាព្រះករុណាជូនពេញ ។

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ចៅពេញចន្ទរាជា កាលទាក់ជីវិតបានហើយនោះ ទ្រង់យល់ថាបានឱកាសហើយ ទើបទ្រង់ក៏ ក្រាបទូលទានសូមបង្គំណាស់សម្តេចព្រះចៅក្រុងគ្រី ទៅបង្ក្រាបអាស្រ័យកន្លែង ដែលក្បែរព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរព្រះបរមរាជវង្សា ឧត្តមឡាញ បណ្តែតឱ្យបែកបាក់ខ្លាំងឆ្ងាយអស់ ថាបើព្រះអង្គមិនបង្អង់ជូរទៅ ឃើញថាពុំបានឡើយ ។

សម្តេចព្រះចៅក្រុងគ្រីបានទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា : កុំឱ្យក្នុងរូងរាងពេក ចង់ដល់ឆ្នាំក្រោយៗ មានឱ្យដូច ទៅជាមិនខាន ។ ទ្រង់ត្រាស់តែម្តងហើយ ព្រះចៅក្រុងគ្រី ស្តេចក៏ចូលទៅទាំងក្នុងព្រះក្រឡាបង្គំទៅ ។

ចៅពេញចន្ទរាជាបានព្រះក្រសែដូច្នោះកាលណាក៏យល់ថាព្រះចៅក្រុងគ្រីមិនព្រមបើកឱ្យព្រះអង្គទៅឆាប់ឡើយ ។ លុះទ្រង់ត្រឡប់ពីទីនោះដល់ទៅដំណាក់វិញ ស្តេចទ្រង់ព្រះមិត្តាថា : បើវេលាទីនោះព្រះចៅដោយស្រួលនោះ មុខជាស្តេច សៀមនេះមិនបើកឱ្យចេញទៅទេ ។ ដូច្នេះមានតែអញតែឯងយកយ៉ាងណាមួយ ឱ្យស្តេចនេះចាកក្នុងអញវិញម្តង ទើបអញ បានទៅស្រុកវិញឆាប់ ។ ទ្រង់ព្រះមិត្តាយល់ដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ បណ្តាពួកក្រុមជាមុខព្រះអង្គ ១៥ ទាក់ ឱ្យយកឈើម្នាក់ធ្វើជាជើងដំណាក់ជើង ៤ ហើយយកទៅដំណាក់ដំណាក់ ឱ្យមានជាទ្វារបង្អង់ដំណាក់ជើងដំណាក់មិនខាន រួចឱ្យយកឈើមក ដំណាក់ក្នុងជើង ធ្វើជូតជាដំណាក់ លុះបានដំណាក់ហើយ ឱ្យលាក់ចេញពីជើង ហើយឱ្យយកទៅដំណាក់យកទៅដំណាក់ជើង កន្លែង ។ ការធ្វើនេះយ៉ាងនេះ ដើម្បីឱ្យព្រះបរមមិត្តជាតិដំណាក់ ឱ្យដូចជាដំណាក់ក្នុងជើងមុខ ។ ទ្រង់ដ្ឋានថា បើដល់ដើមឈើ ណា ឈ្មោះជាជីវិតរបស់ព្រះអង្គ ឱ្យពួកបណ្តាជាមុខទាំងនោះ យកដឹកទៅលាប ហើយឱ្យយកមកចៀស ពីដំណាក់ ។ សៀមមិនដឹងបកឈើធ្វើឱ្យជាដំណាក់ដំណាក់ដូច្នេះមិនខាន ។ ទ្រង់បញ្ជាស្តេចថា បើធ្វើដូច្នេះរួចហើយ ឱ្យពួកក្រុមបណ្តា ជាមុខទាំងនោះដើរដំណាក់ក្នុងជើងទៅមិនឱ្យខាន ដល់ទៅកន្លែងនោះ ស្រុកនេះរាជ ហើយខ្លួនបង្អង់ ១៥ ទាក់ស្រុកតូចទៅ បញ្ចុះបញ្ចូល ប្រជាពលរដ្ឋនៅស្រុកនោះរង ទាំងខ្មែរ ចុងកាល ស្រុកមិនបំ ទុំកែ ទឹកដោយ មង្គលបុរី នគររាជសីមា ជាដំណាក់

* ឡាញថា ១៤ ទាក់
 * ជីវិតក្នុងឈើ
 * សម្តេចថា ដំណាក់ ។ ឯកសារចម្លងក្រសួងយុត្តិធម៌

ឱ្យបានអក្ខរកម្មបំពេញទៅទីបន្ទាប់ ។ ទ្រង់ជឿទៀតថា បើកាលណាជើងតាមដងទៅ ហើយមានគេសួរចង់ដឹងពីជំងឺនោះ ចង់ត្រូវប្រាប់គេថា ឯងបានឃើញជំងឺសម្បូរ សង្ខេបស្លឹកក្រវាស់ប្រហែលជាង ១០ ហត្ថ បានជាជើងតាមដងទៅឱ្យច្បាស់ទី ជំងឺនោះវា ។

អស់បណ្តាជំនួញទាំង ១៥ នាក់ ក៏ចេញទៅធ្វើការងារត្រាស់បង្គាប់គ្រប់ប្រការ ។ ពួកគេចម្រកគ្រប់មួយនៃ អស់ចៅ មឿង(មេឃុំ) ចៅបាង(មេភូមិ) ក្នុងដែនស្រូវមិនទាន់ដុះ បានដំណឹងថាមានជំងឺសម្បូរក្នុងស្រុកភូមិរបស់ខ្លួន ក៏អរណាស់ ទើបនាំគ្នាចូលព្រៃទៅពិនិត្យមើល តែមើលឃើញនៅដាច់ដើម និងឈាមកវាដំកែតែងនឹងជីវិតចង្កូងមែន បើបើចៅមេឃុំមើល ឆ្ងល់ខ្លះ ក៏ឃើញមានរោមសស្គន្ធ សង្ខេបដាស់ឡើងដំណើរដើមឈើនោះច្រើនអង្វើមែន ។ ចៅមឿង ចៅបាងទាំងអស់នោះ ក៏ប្រញាប់ប្រញាល់ធ្វើសំបុត្រមកបង្គាប់ចូលទៅសេវាបតី យកសេចក្តីក្រាបទូលព្រះចៅចក្រភព ។ ព្រះចៅចក្រភពទ្រង់ជ្រាប ហើយ ទ្រង់ព្រះអរណាស់ ។ ថ្ងៃមួយស្តេចចេញតំបន់រាជរោងរាជធានីឱ្យជួបជុំព្រះរាជបុត្រានមិ គឺចៅពញាអុង ដែលជាត្រូវ រាជបុត្រានៃព្រះស្រីរាជា ខ្មែរ និងព្រះវង្សាសេនាបតីមន្ត្រីទាំងពួង ក្រាបបង្គំគាល់ត្រៀមប្រកាស ទើបស្តេចត្រាស់សួរថា : ឈ្មោះណាមិនទទួលយកអាសា ទៅតាមជីវិតព្រះនោះបាន ?

អស់រាជសេវិកាមាត្រស្រូវក្រាបទូលថា : ទូលព្រះបង្គំលើកខ្ញុំទាំងឡាយ ឃើញនៃចៅពញាអុងជាមួយបុណ្យព្រះ ដែលជាអ្នកក្រាបមានច្រើនទាំងទាក់ជីវិតនោះជាងគេ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចៅពញាអុងនោះក៏បានធ្វើការទាក់ជីវិតច្រើន មកហើយផង ។

ស្តេចចៅពញាអុងនោះ ឮទីប្រជុំឆ្លើយដូច្នោះ ក៏យល់ថាបានដឹងនឹងព្រះអង្គហើយ ទើបក្រាបទូលថា :

តាមសំបុត្រច្រើនច្បាប់ ដែលនៅហ្វាយស្រុកច្រើនស្រុកប្តឹងចូលមកនោះជីវិតនោះទំនួលដល់ទៅ ១០ ហត្ថ ហើយបើ តាមដំណឹងក្រៅសំបុត្រទៀតថា : ជីវិតនោះមានបរិវារគោតស្ត្រី គោតនិងកូនក្មេងៗ ៥ - ៦ ជីវិតព្រាងក្មេង មានតែចៅ ។ នៅថែរក្សាជាច្រើនលើសជីវិតទាំងពួង ទាំងសម្បូរ និងកំពុងជួប ក៏ស្តេចឱ្យចេញទៅតែចូលព្រះបង្គំយកមិត្តទុកដាក់តែយក ជីវិតនោះ មកទុកជាមួយព្រះគរថ្វាយឱ្យបាន ។ កាលដែលខ្ញុំព្រះរាជការទាំងឡាយដំណឹងប្រាបថាជាកូនព្រះបង្គំជាខ្ញុំឱ្យ ទទួលអាសាមិនទៅទាក់យកជីវិតនោះ មកថ្វាយឱ្យបានទៀតក៏ជាការគួរសមណាស់ហើយ ។ ក៏ប៉ុន្តែបើជីវិតនោះ មានបរិវារធំ ច្រើនលើសដ៏មុខណាស់ ដូច្នេះសូមស្តេច ស្តេចព្រះរាជទានលេ ៥ ០០០ នាក់ ជីវិតទាក់ ១ ០០០ និង កំភ្លើងធំ ១០ សាស្ត្រា ៥ ដំណាក់ច្រើនលើសជីវិតនោះ ដែលនៅរក្សាជីវិតនោះច្រើនណាស់ ឱ្យវាឆ្លាតហើយច្រើនចេញទៅ ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ដោយឃើញថាការទាក់ជីវិតនោះ មុនជាធ្វើអស់គោលវេលាជាច្រើនដង ក្រែងបើកលែងត្រូវត្រាស់ ស្នេហ៍អាហារអឹងតើគេលេងលេង ការកំពុងបានសម្រេចទៀត ។ ហេតុដូច្នេះទូលព្រះបង្គំសូមព្រះរាជទាន ស្នេហ៍អាហារឱ្យបាន គ្រប់គ្រាន់ផង សូមព្រះរាជទានព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យបានទាំងអស់ទៀត ទើបទៅធ្វើការនោះបានសម្រេចថ្វាយ ។

ព្រះចៅចក្រភពទ្រង់ទ្រង់សរសើរហើយទ្រង់ព្រះអរណាស់ទើបទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះសែន (គឺជាវស្សាមស. អ្នកកាន់ដាវនេះមានវិសាលភាពសម្លាប់បានតាមចិត្ត) ហើយត្រាស់បង្គាប់ឱ្យចៅពញាអុង កេណ្ឌសេនាបតី ថ្វាយតាមស៊ុក បីខាង ។ អ្នកក្លាយត្រីក៏ចាត់ការថ្វាយព្រះចៅព្រះរាជា តាមព្រះរាជបង្គាប់នៃព្រះពុទ្ធទៅមហាចក្រភពគ្រប់ប្រការ ។

* ព្រះស្រីរាជាដែលកើតសម្រាប់ធ្វើព្រះច្រើនឱ្យយល់ថា ហើយស្តេចស្រូវមកអញ្ជើញ ស្តេចចៅពញាអុងទាំងអស់នោះទៅ ។ ជុំវិញព្រះស្រីរាជាទ្រង់មិន បានយកដល់ស្រុកស្រូវចេញ, ស្តេចស្តេចគេចាត់ដំណើរទៅហើយ នៅតែចៅពញាអុង ជាព្រះចៅពញាអុង

ទៅពេញចិត្តនូវការងារដែលបានជោគជ័យ និងស្ម័គ្រចិត្តរៀបចំការងារ ព្រមទាំងព្រះរាជវង្សា ព្រះសែនអាជ្ញាធិកក្របខ័ណ្ឌហើយ ក៏ ថ្វាយបង្គំព្រះចេញមកក្រៅ។ ក្នុងគ្រាណាព្រះអង្គស្រឡាត់ស្រាវក៏លោក ១៩ ស្តេចចូលទៅក្នុងក្រុងស្រីអញ្ជើញនោះដែរ ទើប សម្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ ស្តេចយាងទៅថ្វាយបង្គំព្រះអង្គស្រឡាត់ស្រាវក៏លោក គឺពេញចិត្តនូវការងារ ដែលត្រូវជាព្រះប្រើ ព្រះអញ្ជើញ មួយ និងព្រះអង្គ (សូមប្រាប់ថាពេញចិត្ត ត្រូវជាព្រះរាជបុត្រនៃព្រះស្រីរាជា ព្រះស្រីរាជាត្រូវជាសម្តេចព្រះជេដ្ឋា នៃព្រះធម្មរាជា ដែលត្រូវជាបិតានៃសម្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ។ ដូច្នេះពេញចិត្ត និងសម្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ ត្រូវជាព្រះ រាម ព្រះអនុជមានព្រះអញ្ជើញមួយជាមួយគ្នា។ សម្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ ស្តេចក្រាបទូលថា អ្នកបងសែនគឺត្រូវយើង ហើយឬ ក៏បានជាគង់នៅព្រះមីយ មិនអើពើនឹងរឿងអាក្រក់ឆ្មោះកន យកព្រះរាជសម្បត្តិបានដូច្នេះ? ទ្រង់ពុំស្នាមព្រះវង្ស មហាក្សត្រ និងគ្រងព្រះមហាក្សត្ររាជ ?

ព្រះអង្គស្រឡាត់ស្រាវក៏លោកទ្រង់ឆ្លើយថា :

“ អូរអើយ បងមកនៅក្រុងចេតនាជាឈ្មួញព្រះពុទ្ធទេវតា។ ព្រះពុទ្ធទេវតា ស្តេចតាំងក្រសួងសេនាបង ស្តេចប្រោសបង ឱ្យបងគ្រងស្រុកស្រឡាត់ស្រាវក៏លោកនេះ ជាឆ្នេរស្ទឹងស្ទឹងនៃព្រះរាជបុត្រទៅហើយ។ បងបានប៉ុណ្ណេហើយ បងក៏បានសុខ ណាស់ហើយ។ បើបងបានសុខដូច្នេះហើយ បងនឹងគិតរកសុខណាទៀត។ ចំណែកឯស្រុកខ្មែរវិញ បងដែលឆ្លើយនឹកអាឡោះ អាល័យហើយ តាមតែអ្នកអូរគិតត្រូវរុះ ”។

សម្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ ស្តេចដឹងព្រះរាជហឫទ័យទៅពេញចិត្តយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់ទិចបិទត្រាស់សួរទៅទៀត ក្រែងរឿងនេះពុំបាត់ស្លាត់ និងពុំឱ្យខូចការណ៍ ។ ដូច្នេះហើយទ្រង់ពុំបានត្រាស់សួរទៅវិញឡើយ ទ្រង់តែត្រាស់សួរឆ្លើយ ក៏ថ្វាយបង្គំលើសមកដំណាក់វិញ។ មកដល់ដំណាក់ហើយ ទ្រង់គិតតែក្នុងព្រះម៉ឺនថា ឱអ្នកបងអូរអើយ បានសុខហើយ ត្រឡប់ជាភូតស្រុកចេតនាអស់។ ស្តេចបណ្តោយឱ្យអ្នកម្នាងព្រះចៅ ព្រះរាជត្រកូលតាមចិត្តផ្តល់ឈ្មោះក្នុងព្រះម៉ឺននោះ។ ទ្រង់ព្រះវិញត្រឡប់ចំណេះ ក៏ស្បែកនៅមិនទាន់រាត់ទៅទៀតទេ។

លុះមកដល់ថ្ងៃ ១០ រោច ខែ ឧស្សុះ ឆ្នាំជូតអង្គធាតុ ព.ស ២០៦០ គ.ស ១៨១៦ ម.ស ១៤៧៤ ច.ស ៨៨៨ នោះទៅពេញចិត្តនូវការងារ មានព្រះជន្មវស្សា ៣៦ ឆ្នាំ ទ្រង់ប្រើប្រាស់ចំណេះព្រះរាជដំណើរស្រេច ស្តេចទៅពេញចិត្តនូវការងារ និង បណ្តាជាតិ លើកពេលស្រេចស្រួលតាមស្មារតីដើរដំណើររាប់ទាំងថ្ងៃ ពុំមានឈប់ឈរនោះ។ លុះលើកទៅបាន ៧ ថ្ងៃ ស្តេច បានទៅជិតដៃស្រុកភ្នំរាបហើយ។ ស្តេចទ្រង់ព្រះរាជចិត្តនោះ អញ្ជើញមកដល់នេះហើយ បើមកជាព្រះទៅក្រពត្តិបានដឹងថា អញ្ជាត់ ហើយលើកទ័ពតាមមក ក៏តាមពុំបានដែរ។ ទើបទ្រង់ឱ្យធ្វើសំបុត្រមកជាកំទាំងរោមម្រើម ដាក់ទាំង រោមមាមីស ដែលជាប់ទៅដើមឈើ គួរទាំងស្មារតីយើង លាមក និងកំទាំងដំរីនាងឱ្យបម្រើស្រេច អារិយធម៌ថ្វាយព្រះទេវ រួចហើយព្រះអង្គ ក៏លើកទ័ពចេញមកទៀត។

ព្រះទៅក្រពត្តិភ្នំរាប (ស្តេចស្រីម) កំពុងទ្រង់ចារចូរ ពីរឿងដំរីនោះក្រែងបាន មិនបានយ៉ាងណា លុះបម្រើទាំង សំបុត្រទៅដល់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា : ឥឡូវក្បួនទាក់ដំរីនាងដល់ណាហើយ ?

បម្រើក្រាបទូលថា សូមទ្រង់ព្រះអង្គប្រោសក្រោមឆ្នាំងចូលព្រះបាន ក្បួននោះបានទៅជិតដៃមកដល់ហើយ ។

^១ ពាក្យនេះ សរសេរតាមសំឡេងរបស់ស្រីមុន ។ បើសរសេរតាមអក្ខរាវិរុទ្ធ ស្រុកនេះសរសេរជាស្រីមុននោះ គឺ ទៅពេញចិត្ត ។ បើសរសេរតាមសំឡេងរបស់ស្រីមុន ព្រះអង្គស្រឡាត់ស្រាវក៏លោក គឺ ទៅពេញចិត្ត ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្ឋាន់ចេញ ដែលបម្រើក្រាបទូលថ្វងហើយ ព្រះចៅក្រុងគ្រឹះក្នុងក្រុងព្រះចិនយល់ ទើប ត្រាស់សួរព្រះអង្គសុំឈ្លានពានទៅ ចៅពញាឧត្តរាជៈទៅទាក់ជីវិតនោះ ហេតុអ្វីក៏ស្រុត ទៅដៃខែកម្ពុជាទៅវិញ ។ បើដឹងនៅក្នុងដៃប្រទេសយើងឯណោះទេ ។ ការនេះខំឱ្យអញសម្រួលណាស់ ។

ព្រះអង្គសុំឈ្លានពានក្រាបទូលថា :

ចៅពញាឧត្តរាជៈនេះមានចិត្តមានណាស់ មានស្មារតីរូបប្តឹង ហើយចិត្តក៏រឹងរូសកាន់វង្សត្រកូលណាស់ទៀត ។ តាំងពី ចៅពញាយសកជាមកប្រាប់ថា : អាព្រះស្តេចក្នុងសម្រាប់បិតាយកព្រះនគរហើយនោះ ទូលព្រះបង្គំឃើញក៏យល់របស់ចៅពញា ឧត្តរាជៈនឹងក្តៅ និងអាក្រក់ខ្លាំងណាស់ ។ មិនតែប៉ុណ្ណេះសោត កាលបុគ្គលចេញដំណើរនេះ ចៅពញាឧត្តរាជៈក៏បានសួរ ទូលព្រះ បង្គំថា អ្នកបង្គំនឹងទឹកស្រុកទេសហើយឬយ៉ាងនេះដែរ ។ ការដែលចៅពញាឧត្តរាជៈទៅហើយស្រុកនោះយ៉ាងនេះ ទូលព្រះ បង្គំក៏យល់ឃើញថា ចៅពញាឧត្តរាជៈលើកទ័ពទៅវាយអាព្រះស្តេចក្នុងខាងឆៀង គឺមិនមែនទៅទាក់ជីវិតត្រាស់បង្គាប់ ទេ ។

ព្រះចៅក្រុងគ្រឹះបានទ្រង់ប្រាប់ដូច្នោះហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធាន្តរាជៈណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ប្រើមុនពេជ្រដាវិទិត្យឱ្យទៅ ទាហាននោះ ៣០ ឆ្នាំ លើកទៅតាមសង្គ្រោះចៅពញាឧត្តរាជៈ ហើយទ្រង់ផ្តាំថា : បើចៅពញាឧត្តរាជៈពុំត្រូវត្រឡប់មកទេ ឱ្យ ឯងប្រាប់ពលទាំង ៥ ០០០ ឆ្នាំនោះឱ្យត្រឡប់មកវិញឱ្យខាងតែធនមក ។

មុនពេជ្រដាវិទិត្យបានទទួលព្រះរាជបញ្ជាហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំទា ទាហាននោះទាំង ៣០ ឆ្នាំលើកទៅទៅ ។

សង្គ្រោះចៅពញាឧត្តរាជៈ ព្រះអង្គស្រុតចេញពីដៃនៃប្រទេសខ្មែរហើយ ក៏ទ្រង់បញ្ជូនបញ្ជូនរាជានុរាជៈ រាជ្យ តាំងពីព្រះចៅដៃនៃប្រទេសកាលនោះ ១ ៨០០ ឆ្នាំ ។ ស្តេចលើកទ័ពទាំងអស់មកដល់ខេត្តទឹកដី ហើយទ្រង់បាន ជួបបណ្តាជានុ ដែលប្រើប្រាស់មកនោះ ។ បណ្តាជានុទាំងនោះ ១៨៨៧ ឆ្នាំ ២០០ ឆ្នាំឱ្យត្រាស់ ២ ០០០ ឆ្នាំហើយស្តេចលើក កងទ័ព ខ្មែរសៀមចូលវាយបន្ទាយខេត្តនគរសៀមរាបបានហើយដែលមេទៀតរូបទាំងទ័ព ៨ ០០០ ឆ្នាំផងត្រូវជា ១០ ០០០ ឆ្នាំ ហើយលើកចូលទៅក្នុងបន្ទាយមហានគរ ។ ខណៈនោះមុនពេជ្រដាវិទិត្យ ទាហាននោះ ៣០ ឆ្នាំដល់មកដល់មហានគរ ហើយ ហើយស្តេចនោះតាមផ្លូវទៅបានដឹងថា : ចៅពញាឧត្តរាជៈទៅហើយខ្មែរសៀមចូលមកទាំងក្នុង មហានគរបាន ៣ ថ្ងៃហើយ ។ មុនពេជ្រដាវិទិត្យ ក៏ទាហានទាំង ៣០ ឆ្នាំនោះចូលទៅមហានគរ ហើយក៏បានឃើញសង្គ្រោះចៅពញា ប្រថាប់ លើដៃនៃសិរី ជាមួយមិនសេចក្តីទាហានសៀមខ្មែរ កំពុងអង្គុយពាល់ត្រេបត្រា ។ មួយរំលងនោះ មុនពេជ្រដាវិទិត្យចូលថា : ព្រះចៅត្រាស់ប្រើប្រាស់បង្គំ ឱ្យមកតាមទ្រង់ឱ្យទ្រង់លើកពលត្រឡប់ទៅវិញឱ្យឆាប់ ។ ថាអំពីរឿងទាក់ជីវិតនោះសូម ទ្រង់បង្គំសិន្យ ។

សង្គ្រោះចៅពញាឧត្តរាជៈនិងកលយល់ការណ៍ថា : សៀមលើកតាមមកហើយ ទ្រង់ក៏ឃ្លាតព្រះសែនរាជ្យសិក ដែល ព្រះចៅក្រុងគ្រឹះព្រះរាជានុមកនោះ ហើយមានព្រះមនុស្សវាចាសន្ទាប់ថា : នេះគឺជារាជ្យសិកព្រះចៅប្រទានមកឱ្យអញ ពេញដំណេក ឱ្យអញធ្វើនាវិទីយ៉ាងគឺ : មួយឱ្យតាមទាក់ជីវិត ឱ្យរងទៀតឱ្យអញទៅចាប់អាព្រះស្តេចក្នុងព្រះអង្គ ។ ខ្លួនឯងនេះឬ មានដំណេកសើសជាវាជ្យសិកនេះ ? សំដីដែលឯងថាព្រះចៅឱ្យឯងមកតាមអញនេះ តើព្រះ រាជឱ្យឯងឬចុះ ឬយ៉ាងឯងនៅឯណា យកមកឱ្យអញមើល ? លឺឯងមិនយកមកឱ្យអញទេ អញទុកឯងជាវាជ្យសិកព្រះរាជឱ្យ ។ ទុកឯងជាមនុស្ស មហានុរាជការដ៏ល្អ ហើយអញត្រូវកាត់ក្បាលឯង ដោយស្មោះត្រង់ទាំងពួកនេះ ។ ទ្រង់សន្ទាប់បង្គាប់ទៀតថា : តើព្រះ រាជឱ្យឯងឬចុះឬយ៉ាងឯង នោះនៅឯណា យកមកឱ្យអញមើល ?

មុនពេលជ្រើសរើស និង ក្នុងមាហាជនៈ ៣០ ឆ្នាំដែលខ្លួននាំមកនោះ គ្មានព្រះរាជឱ្យរាជបស់ព្រះចៅជាទីអារម្មណ៍ទេ ។ ពួកយើងព្រះសង្ឃអាជ្ញាសិក្សាហើយទាបកាន់សៀវភៅ ៣០ ឆ្នាំ និង ៥ ០០០ ឆ្នាំដែលមកតាមសម្លេងចៅពញាចន្ទរាជា ព្រោះ កំណើតកើតឥតស្មុគស្មាញដល់ស្រីព្រះរាជនាងទោសគ្រប់គ្នា ។ សម្លេងចៅពញាចន្ទរាជា យល់ឃើញថា ចាស់ៗក្នុង អាជ្ញាសិក្សា ត្រូវតាមព្រះម្ចាស់ហើយទ្រង់ព្រះអរណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថា រស់ឯងរាល់គ្នា ម៉ាឺ ៣០ ឆ្នាំរួចទៅវិញនេះ ទៅក្រោយមុន ព្រះចៅថា ដែលទ្រង់ប្រោសល្បែង^{*} ក្បែរអញជាង ៧ ឆ្នាំនេះជាព្រះគុណបើ អញខ្ញុំឯងរាល់រក អ្វីមកប្រៀបធៀបកុំបានទេ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោតកាល អញត្រឡប់មកស្រុកនេះ ទ្រង់ឱ្យ ឃាត់ ៥ ០០០ ឆ្នាំដ៏ធ្លាក់មួយយប់មកទៀតនេះ ក៏ជាព្រះគុណទ្រង់បើសលែងទៅទៀត ។ ប៉ុន្តែឡូវនេះ អញនៅក្រោយអញខ្ញុំឯងអ្វីថ្វាយទៅវិញឱ្យបានសមគួរនឹងព្រះគុណ នោះគ្មានទេ ។ ដូច្នេះសូមឱ្យព្រះចៅទ្រង់ ពិរោធឡើយ ។ ថាបើដល់អញបានឃើញចាប់រកព្រះស្តេចកាន់បានទាំងខ្លួន ។ បាន ទាំងដែលនឹកវិញកាលណាអញនឹងទាំងស្រេចដែលទ្រង់ប្រមាណមកនេះ និងសូយសារមកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ តាមសំរិះដែល អញបាន ក្រាបបង្គំទូលទុក ជាសម្រាប់គ្រាប់នោះ ។ ” ។

ពួកពលទាំង ៥ ០០០ ឆ្នាំបានព្រះរាជបរិហារហើយ ឱ្យបញ្ជាទៅចៅពញាចន្ទរាជានេះបានសព្វថ្វាយ ព្រះចៅ យើងស្រេចហើយបានជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យយើង ទាំង ៥ ០០០ ឆ្នាំនេះមកជាមួយព្រះអង្គ ។ ឯមុនពេលជ្រើសរើស ដែលមកស្រូប មាត់ទេនោះ ប្រហែលជាស្រែកក្លាយទេ យើងនឹងជឿស្តាប់ដល់មិនបានទេ ។ ”

មុនពេលជ្រើសរើស ព្រះបន្ទូលភ្លើងរកព្រះឱ្យរាជបុត្រាឈ្មោះច្រើនដល់កំរិតនៃកោតនាពលទាបកាន់៣០ ឆ្នាំដែល មកនោះ ក៏ពិតពិតឱ្យទៅបើកទិដ្ឋភាពពលសៀវភៅដែលហែមកមុននោះ ដើរទានចៅពញាចន្ទរាជាច្រើន ជាជាប់ខ្លួនអស់ទៅ ហើយបើទិដ្ឋភាពទ្រង់ព្រះបណ្តាំនោះ ឃើញថាមិនកើតទេ ។ ដូច្នេះមុនពេលជ្រើសរើសព្រះចៅ ទាហានជំនុំ៣០ ឆ្នាំ នោះត្រឡប់ទៅក្រុងទេពវិញទៅ ។

ក្រោយទាហាននោះត្រឡប់ទៅវិញ សម្លេងចៅពញាចន្ទរាជាទ្រង់លើកកងទ័ពទៅដល់ ក្រុងបាត់ដំបងហើយទ្រង់ ក៏ ចាត់ឱ្យនាយទ័ពដើរព្រះបរមរាជស្រុកក្នុងខេត្ត ។ នោះនោះ ព្រះនាមនោះត្រូវចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបងបានដឹងថា ចៅពញា ចន្ទរាជា ជាព្រះរាជប្រសូតស្តេចនៃព្រះច្បាប់មកដល់ហើយ ក៏ចូលទៅថ្វាយបង្គំ ថ្វាយឃាត់ ១០ ០០០ ឆ្នាំ និង សៀវភៅ អាយុ ១ ០០០ រយទៀត ។ សម្លេងចៅពញាចន្ទរាជាស្តេចទ្រង់ព្រះអរណាស់ ស្តេចកងសក្រាបកម្លាំងឃាត់ ទៅក្នុង ខេត្តនោះបីថ្ងៃ ហើយស្តេចក៏ដឹកនាំទៅតាំងបន្ទាយនៅខេត្តពោធិសាត់^១ ។

ចំណែក ២ សម្លេងចៅពញាស្តេចនាមក្រោយស្រុកខេត្តពោធិសាត់^២ ដែលជាបុត្រនាមសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា (អង្គ) បាន ដឹងដល់ភីងនេះហើយក៏រកឈ្លានលុកបំប្រុងការ ។ ពុទ្ធាចតត ៤០ ០០០ ឆ្នាំហើយ ពញាស្តេចនាមក៏ឱ្យរក្សា នាទិភាគបន្ទាយ រាយឆ្មាតតាមច្រកផ្លូវស្រែ ទើបចកសំបុត្រប្តឹងទូលមកឃានបតី ក្នុងក្រុងសន្ទប់ព័ទ្ធជុំវិញព្រៃនោះ ។

រីឯចៅពញាឡើងវិញនេះបានដឹងថា ចៅពញាចន្ទរាជាស្តេចត្រឡប់មកដល់ស្រុកបាត់ដំបងហើយ អ្នកក៏ដើរព្រះ បរមរាជស្រុកក្នុងខេត្តក្នុងក្រុងទ័ពដើរចៅពញាស្តេចនាមក៏ឱ្យរក្សា បានច្រើនឆ្នាំ ។ កាលបានឃើញថាចៅពញាស្តេចនាមក៏ឱ្យរក្សា ការ ក៏ដឹងទិដ្ឋ ពុំត្រូវចុះចូលនឹងសម្លេងចៅពញាចន្ទរាជាទេ ពញាឡើងព្រះដល់វេលាយប់ស្ងាត់ ក៏នាំស្ម័គ្របក្ស ពួកដែលចូល

* ចិត្តិម
^២ ព្រះបន្ទូលនោះ ជាពលទេសនេះ និងមិនជាច្រើនដឹងឡើយ ។
^៣ ពញាស្តេចនាម ជាស្តេចត្រូវដឹង ២ ចំណេះជាស្តេចត្រូវដឹងបុព្វ

ខាងខ្លួន ចូលប្រកប (គឺចូលទៅប្រហារមិនឱ្យដឹងខ្លួនជាមុន) ចៅពញាស្នាក់លោកស្នាក់មួយរំពេចហើយស្រែកប្រកាសប្រាប់អស់ក្រុមការបណ្តាស្រ្តីថា :

សម្តេចចៅពញាធនាគារ ដែលព្រះអង្គលើកទ័ពត្រឡប់ពីស្រុកសៀមមកនោះ ព្រះអង្គពេញជាព្រះរាជគ្រូសូម នៃសម្តេចព្រះធម្មរាជដែលជាស្តេចទ្រង់ទម្ងន់ហើយ ។ ឯស្តេចកងទ័ពចៅពញាស្នាក់លោកនេះ ខាងម្ចាស់ជាពេញព្រះស្រីរតនត្រ័យសុទ្ធ ។ ដូច្នេះតើអស់អ្នករាល់គ្នាឱ្យដឹងពីព្រះឬក៏ចង់ថ្វាយបង្គំបាយាប បាបបាបគឺអាមក្សមិត្តសម្រាប់ពួកនេសាទមន្ត្រាជាតិគោរព ថាបើអស់អ្នកពេញចិត្តថ្វាយបង្គំ ព្រះស្រីរតនត្រ័យនោះចូលអ្នកទៅថ្វាយចៅពញាធនាគារ ឱ្យស្តេចយាមកដល់ហើយត្រូវលើងចេញទៅថ្វាយបង្គំទទួលព្រះអង្គចុះ ។ ថាបើអស់អ្នកចូលចិត្តចង់ដឹងពីព្រះបាយាបនោះចូរអស់អ្នករៀបស្រៀបអាហារ ខាំបុត្រាវិញទៅថ្វាយបង្គំព្រះស្តេចកង ក្នុងពេល (ក្នុងពេលដែលប្រទេសយើងនៅមានវណ្ណៈត្រើនៅឡើយវណ្ណៈពល ជាវណ្ណៈថោកទាបបំផុត ជាពូជអំបូរអ្នកមានទោសដែលមិនអាចរាប់លាមកបានឡើយ) ព្រះស្រីរតនត្រ័យ ឯបន្ទាយស្រឡប់ពីដឹងព្រៃ ឧត្តរឱ្យឆាប់ចុះ ។

អស់ក្រុមការបណ្តាស្រ្តីក្នុងកងទ័ពតាំង ៤០ ០០០ នាក់ក្រោយ ពុះពូ ពញាហ្មឿងប្រកាសចេញព្រះនាមសម្តេចចៅពញាធនាគារ ដូច្នោះហើយហេតុនៃជាបុណ្យប្រារព្ធនៃ ព្រះអង្គក៏បណ្តាលចិត្តត្រង់កងទ័ពទាំងអស់ឱ្យមិត្តស្រឡាញ់អាជីប ដល់សម្តេចចៅពញាធនាគារជាតិប្រមាណ ហើយក៏ស្រែកប្រកាសតបថា :

យើងរាល់គ្នាចូលចិត្តទៅថ្វាយបង្គំព្រះមិនព្រមទៅថ្វាយបង្គំបាយាបទេ ។ ហេតុនេះហើយបានជាមានពាក្យថា : ព្រះមានមិនចង់ដឹងពី មិនចង់ថ្វាយបង្គំ ម្តេចក៏ចង់ដឹងពីបាយាបទៅវិញ តាំងពីថ្ងៃនោះមក ។

នៅមានត

អ្នកប្រកាស ៖ អេង សុខ
សមាជិកនៃក្រុមការងារ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង វប្បធម៌

ឯកសារ

បឋមបូរសន្តិក

ព្រះរាជពង្សាវតារខ្មែរ

តាមសាស្ត្រាស្ត្រិកវិច

ពិភពត្បូងក្នុងក្រុង

ភាគទី ២

កំណែ ១២ ជំហរ ២២

ទំ ង ង ដី ព្រះ ស េ ម្ព ធី ត (ត)

ចៅពញាឿង លុះឮរាស្ត្រប្រកាសឆ្លើយតបមកជូនថា ឈូឆេតព្រឹកស្រាវងៗហើយ ក៏នាំអស់ក្រុមការ ងឹច អស់ អ្នកមុខអ្នកការ បណ្តារាស្ត្រចេញទៅ អញ្ជើញស្តេចធ្វើព្រះរាជាជំនឿចូលទៅប្រថាប់ ក្នុងបន្ទាយស្រុក ។ សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ស្តេចបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ទ្រង់ត្រាស់សួរសេចក្តីដើមទង គ្រប់សព្វប្រការ ។ ពុទ្ធទ្រង់ជ្រាបហើយ ស្តេចអោយលើកម៉តចូលទៅប្រថាប់ ក្នុងបន្ទាយស្រុក ហើយស្តេច ហាមកងម៉ត ទាំងខ្មែរ ទាំងស្រុក មិនឱ្យទៅកំហែងកំហែងរាស្ត្រប្រជា ក្នុងស្រុកឱ្យសោះ ដើម្បីកុំអោយរាស្ត្រប្រជា មានសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ។ ទ្រង់ដាក់អាជ័យតថា បើឈ្មោះណាពុំស្គាល់ ព្រះរាជឱង្ការនេះទេ ស្តេចនឹងយកទោស ដល់ប្រហារជីវិត ។ ខណៈនោះ អស់រាស្ត្រប្រជា ក៏បានសេចក្តីសុខសាន្ត ធឺតមានទុក្ខភ័យ អំពីពួកពលទាហាន សង្កើរព្រះធូរមី ត្រាមទាំងថ្វាយសព្វសាធុការពរ គ្រប់ៗគ្នា ។

សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា កាលដែលទ្រង់ហាមប្រាមសេនាទាហាន មិនឱ្យរំលោភជិះជាន់រាស្ត្រ នាំឱ្យរាស្ត្រ បានសេចក្តីសុខកាយសុខចិត្ត ធឺតក្តៅក្រហាយយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់ឱ្យបែកក្រព្រាសម្បត្តិ របស់ ចៅហ្វាយស្រុក ដែលចៅពញា ឿង ចូលលុកសម្លាប់នោះ មកព្រះរាជទានជារង្វាន់ ដល់អស់នាយកង នាយម៉ត ហើយទ្រង់តាំងចៅ ពញា ឿង ជា "ចៅ ពញា ស្ថិតិលោក" ចៅហ្វាយស្រុក ទៃត្រពោធិសាត់ ទាំងតាំង ឱ្យធ្វើជាមេម៉តសម្រេច រាជការគ្រប់ប្រការ ។ រួចទ្រង់តាំងកូនតា ឿង ទាំងបួននាក់ ឱ្យមានឋានខ្ពស់ក្តីខ្ពង់ខ្ពស់ គឺ

- កូនទី១ ឈ្មោះ កែវ ឱ្យធ្វើជា "ចៅពញាវិហារអគ្គរាជ"
- កូនទី២ ឈ្មោះ អង ឱ្យធ្វើជា "ចៅពញាបរទេសរាជ"
- កូនទី៣ ឈ្មោះ មេត ឱ្យធ្វើជា "ចៅបុត្ររាជ"
- កូនទី៤ ឈ្មោះ សុខ ឱ្យធ្វើជា "ចៅរាជតេជៈ" ជាមេម៉តមុខក្រោយ ឆ្នេងស្តាំ ។

បើប្រគល់ទាន់ទាំង បួន នាយ ឱ្យលើកពល ៨០០ នាក់ ចេញទៅវាយទៃត្រ ក្រពរ, ខ្ពង, ក្រង, ជាមុខ ។

ព្រះស្រី ដេជ្វា (ស្តេចកង) កាលខ្លួនទៃត្រពោធិសាត់ហើយ, នៅថ្ងៃត្រង់ម៉ោង ១១ ស្តេចនាំព្រះស្នំ ក្រុមបរិពារ ចុះស្រង់ទឹកក្នុងស្រះ រួចហើយទៅប្រពោតសួន ឱឡានកំសាន្តព្រះហឫទ័យ ។ ស្តេចនាំព្រះស្នំ ក្រុមបរិពារយាង រហូតដល់ទីក្រឡាបង្គំ ដែលមានក្នុងសួនឱឡាននោះ ។ នៅទីនោះ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ ក្រុមភ្លេងមហោរី ក្រុម ចម្រៀងច្រៀង, ភ្នំប៉ីកែវ ពីរោះពេក បណ្តាលអោយភ្លើងភ្លើង ព្រះរាជហឫទ័យ ហើយក៏ទ្រង់ទម្រេតព្រះអង្គ ទៅលើព្រះស្នំជាតិលាវម្នាក់ ។ ពុទ្ធទ្រង់ជុំស្តាប់ស្តេចនៅ ទ្រង់ព្រះសុបិនទឹមមីត្តិឃើញថា :

"ព្រះចន្ទៈពិធីសង្វាសជិះលើព្រះច្រៀងមកលើព្រះសាន ហើយក៏បណ្តាលអោយកើតភ្លើងឆេះសរទ្វារសម្លៅលើ ព្រះសាន អណ្តូងភ្លើងរាជដាស ទូទៅពេញទាំងព្រះទន្សាយ ព្រះទាំងរាជក្តៅដល់ព្រះអង្គផង ព្រះអង្គដាច់ទិសល្ប រសា ភ្លើងកំរាលឆេះរោលភ្លៅក្រហាយសព្វព្រះសារពាង្គកាយខ្លាំងណាស់" ។

ទ្រង់បម្រះដឹងព្រះន្ទរាជត្រឡប់ ក៏ឆ្ងល់ឆេរស្ទើរលំអៀង ៣ ទ្រង់ក៏ពន្លឺមកព្រះសុបិន ឡើងពីក្រឡាបង្គំ ទ្រង់ក៏ត្រឡប់ ព្រះជ័យណាស់ ទើបទ្រង់ហៅឱ្យហៅក្រហាយណាហ៊ុន និងពិជ័យហោរា ក៏គ្រាប់ខ្វល់មិច្ចនោះ គ្រប់ ប្រការ ។ ពីដំបូង ហោរា ទូលថ្វាយក្រាបរាជ័យថា :

"ទ្រង់និមិត្តក្នុងថ្ងៃសៅរ៍ ក្បួនទំនាយថា ត្រូវលើព្រះអង្គហើយ ពីព្រះអង្គនឹងត្រូវទទួលព្រះកាច ។ ពាម ព្រះសុបិននេះ ព្រះអង្គនឹងដឹងការណាគាប់ ។ ឯព្រះចន្ទៈដែលរះហើយបង្កើតជាផ្កាភ្លើងឆេះរោលពាសពេញទាំង ឧត្តរ នោះ ទំនាយថា ទ្រង់នឹងមានសត្រូវ មកបៀតបៀនលើព្រះអង្គ ឱ្យនាំព្រះអង្គឆ្ពោះការណ៍ធំណាស់" ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ព្រះសសន្យារបំបើយ ទ្រង់ទ្វាស់ណាស់ ចំពោះពិធីយកហោរា ដែលមិនចេះច្រឡំឱ្យស្រប ព្រះម៉ឺន ។ ព្រះក្រុងតែងចាត់ប្រមាណ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ហោរាទាញនេះ ដូចជាប្រៅក្បូនតម្រាហើយ ដូច្នេះ ចូរបុរាហិតពិតឱ្យទាញមើលវិញ តើមានណាទាញខុស ខាងណាទាញត្រូវ ។ ព្រះបុរាហិត ក្នុងរាជត្រកូល យល់ ថា : " ទំនាយហោរានេះ ពុំសព្វព្រះម៉ឺននៃព្រះស្រីជេដ្ឋាទេ " ទើបក្រាបទូលប្បប្រទេស រកផ្លូវឱ្យស្របព្រះរាជហឫ ម៉ឺន ហើយក្រាបបង្គំ ទូលថ្វាយថា :

“ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាជ្រាស ! សុបិន្តមិត្តរបស់ព្រះអង្គនេះ តាមក្បួនហោរាថា : ទេវតាមក ប្រាប់ហេតុឱ្យ ទ្រង់ជ្រាប ទាំងជ្រុងប្រការពី

ប្រការទី ១ - ត្រង់ទ្រង់ឃើញព្រះធួនរពិទ្ធិសខាងលិចនោះ ទំនាយថា: ព្រះអង្គនឹងបានសុខក្សេមក្សាន្ត ត្រជាក់ត្រជុំ ទាំងអារាហ៍ប្រជាគ្រា ក៏បានសេចក្តីរួមរឿងប្រៀបបាននឹងធម្មិត្តព្រះធួន ។

ប្រការទី ២ - ត្រង់ព្រះធួនចេញជាភ្លើង នេះពាស់ពេញព្រះធួននោះ ទំនាយថា ព្រះអង្គនឹងមានអំណាច អាចជួយពេញទាំងប្រទេស ដូចភ្លើងដេះទូទៅទាំង៨ ទិស ។

ប្រការទី ៣ - ត្រង់ថា ចំហាយក្រៅដល់ព្រះអង្គនោះ ទំនាយថា: នឹងមានសត្រូវមកប្រមាថព្រះធួន ។

ប្រការទី ៤ - ត្រង់ទ្រង់ឃើញថា: ព្រះធួនពេញបូរមីនោះ ទំនាយថា សត្រូវនោះ ដៅក្នុងព្រះរាជត្រកូល បង្កើតហេតុមកពិទ្ធិសបស្តិម ។

ប្រការទី ៥ - ត្រង់ឃើញថា ព្រះអង្គរត់ទៅទិសព្រៃសាង ហើយភ្លើងទៅតែតាមរោងក្រៅដល់ព្រះអង្គនោះ ទំនាយថា បើកើតមានសត្រូវហើយ សូមព្រះអង្គស្តេចទៅតាំងម៉ត ចប់សត្រូវពិទ្ធិសព្វសាង ទើបនឹងមានជ័យជំនះ ។ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាជ្រាស ! ព្រះសុបិននេះល្អទេ កុំព្រួយព្រះម៉ឺនឡើយ ” ។

សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តាប់បុរាហិតព្យាករណ៍ថ្វាយហើយ មានព្រះម៉ឺនស្រេកអរខ្ញាំងណាស់ តែដើម្បីនឹង ដោះព្រះក្រោះខ្លះ ព្រះអង្គក៏ឱ្យបុរាហិតថ្មី ប្រគល់ត្រង់ ថ្វាយទឹកស័ង្ក ឱ្យក្តៅ ស្រៀតព្រះកាណ៌ព្រះអង្គ ព្រម ទាំងព្រះរាជទានឱ្យក្តៅមួយសន្ធឹក ទៅព្រះរាជបុត្រព្រះជន្ម ៥ ឆ្នាំ ឱ្យស្រៀតព្រះកាណ៌ដែរ ព្រោះព្រះអង្គកំពុងជាប់ ព្រះម៉ឺននឹងព្រះរាជបុត្រនេះ ហើយព្រះរាជទានរង្វាន់ ឱ្យបុរាហិតពិធីរមាញ់ត្រូវព្រះម៉ឺននោះ តាមសព្វ ព្រះម៉ឺន ។ លំដាប់តមក ទ្រង់ត្រាស់ថា :

“ អាហោរាជព្រៃនោះ វាស្តាប់អញ ទើបវាភ្លេចទាញឱ្យអញទូចទិត្តទាំងទូចទ្រព្យសម្បត្តិ ដោយវាមាន ពោលពិទ្ធិសម្លាប់ ប្រការណាមួយ ក្នុងខ្លួនវា ” តមកទ្រង់ដើរឆ្លុះ ហោរានោះ ដោយប្រការផ្សេង ១ ។

ពិធីយកហោរា ខំក្រាបទូលដោយជំនះថា “ សូមទ្រង់មេត្តាជ្រាស សូមព្រះអង្គកុំរាល់ទ្រង់អរតាមទំនាយ បុរាហិតក្រាបទូលនេះអោយសោះ ព្រោះការណ៍ម្តងនេះ ព្រលកដាមានដូចទូលថ្វាយមិនមែន ដូចទំនាយបុរាហិត នេះទេ ” ។

សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ទ្វាស់នឹងស័ដីទូលតប របស់ហោរានោះណាស់ ទើបទ្រង់សួរទៅចាប់ព្រះសែង (ដាវ) មកកាប់ហោរា បណ្តាសមោធាស្លាប់នៅទីនោះមួយរំពេច ។ ក្រោយពីនោះមក ចំនួន១០ថ្ងៃ ព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តេចចេញចងព្រះរាជរោងរប្ប ជួបជុំចៅពញាជំពាក់ទិបតី សេនាបតី និងមន្ត្រីទាំងពួង ដែលក្រាបបង្គំជាយសបរិវារ ។ ខណៈនោះទៅ ពញាជំពាក់ទិបតី ក្រាបបង្គំទូលថា :

“ សូមព្រះអង្គព្រះមេត្តាជ្រាស ព្រះធួនរាជា, ធួនត្រឡប់មកពិស្តុកស្រៀវវិញហើយ ធួនរាជស្តេចសង្កត់ ធួន នៃត្រ កាត់សិបង ហើយឆ្លបមកសង្កត់ ធួននៃព្រហ្មាណិសាត់ផែមឡើង, តៅហ្វាយស្រុក នៃព្រហ្មាណិសាត់ ធួន

ប្តឹងដោយសំបុត្រ ចូលមកស្តាប់ទ័ព អំពីទូលព្រះបង្គំ ឱ្យទៅជួយជាឆាប់ ។

ចៅពញាចៅតាំងធិបតី ក្រាបទូលព្រះបង្គំទ័ពជាដង ព្រះរាជវង្សក្សត្រ ក្រាបទូលថាៈ

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាព្រាស, មានសំបុត្រចៅព្រាសស្រុក ខែត្រក្រអូរ ប្តឹងទូលបង្គំថាៈ ទៅខែត្រ ពោធិសាត់នោះ ចៅពញាស្ថិតិលោក អធិបតីម្នាក់នៅហើយ, ឥឡូវនេះ ចៅពញាឧទ្ទាជា តាំងពេញហើយ មេស្ទីរ ឱ្យឡើងជា ចៅពញា ស្ថិតិលោកហើយ ហើយឱ្យធ្វើជាមេច័ត សម្រេចរាជការ ទាំងពួងផងទៀត, ចៅពញា ឧទ្ទាជា អោយកូនពញា ឡើង ទាំងប្អូនម្នាក់នោះធ្វើជាសេនាធិបតី សម្រាប់ទ្រង់ ហើយឱ្យធ្វើជាឧត្តាតម័តមុន ក្រោយ ឆ្វេង ស្តាំ លើកមកវាយបង្គោលខែត្រក្រអូរទៀត ឥឡូវនេះ បន្ទាល់ខែត្រក្រអូរបែកហើយ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា (ស្តេចកង) ទ្រង់ព្រះសន្យារបំហើយ ទ្រង់ត្រូវព្រះសិរីសា ហើយមានព្រះបន្ទូលថាៈ

បងច្រើន, ចូរបងឯងចេញទៅជាមេទ័ពធំ កេរ្តិ៍បណ្តាសាស្ត្រខែត្រទាំងធិបតី ហើយលើកយ៉ាងស្រួលរួច ទៅទ័ព ទប់ទ័ព របស់ចៅពញា ឧទ្ទាជា ឱ្យទាមការណ៍, សូមបងប្រឹងជួយខ្ញុំ អោយអស់ពីកម្លាំងធិបតីណា ។

ពញាចក្រី ទទួលព្រះរាជបញ្ជា ហើយក្រាបទូលថាៈ ទូលព្រះបង្គំ លើទ័ពនៅម្តងនេះបើទាំងបានឧត្តា ឬ មិនបាន ក៏គង់ត្រូវបូស បង់ជំនួញ ឱ្យរាងពាណិជ្ជកម្មខាងដែរ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ព្រះសន្យារបំហើយ ទ្រង់ជ្រួញព្រះច័ត្តឈាម ទ្រង់ព្រះរាជទាន់ដំណែងត្រី^១ មាសមួយ ជាអាជ្ញាសឹក ហើយឱ្យលើកកងទ័ព ទៅតាំងនៅខែត្រសង្កែត ។ ហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ សម្តេចហ្វា កៅ ជាមា ឱ្យធ្វើជាមេទ័ពធំ ។ ទ្រង់ប្រទានជាដាវត្រៀងមាសមួយ ជាអាជ្ញាសឹក ហើយឱ្យបានកងខ្នាចិកោមាស មួយស្នំស្រាប់ ជាត្រៀង សម្រាប់យស និង ស្តីបេតិកភណ្ឌ តាមផ្លូវខែត្រកំពង់ស្ពឺរ ។

សម្តេចចៅហ្វា កៅ ទទួលព្រះរាជបញ្ជាហើយ ក៏ទ្វាយបង្គំទៅ លើកទ័ពទៅដល់ខែត្រកំពង់ស្ពឺរ ហើយ ចេញសំបុត្រទៅកេរ្តិ៍បេតិកភណ្ឌ គ្រប់ខែត្រ ។ ដូចបានបេតិកភណ្ឌគ្រប់ខែត្រ មកជួបជុំហើយ ចៅហ្វា កៅ ក៏ចាត់ ចៅពញា ឧទ័យធិរាជ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រអាសន្ទុក ឱ្យលើកទ័ពកាត់សំនេរទៅខែត្រឆក់ដំបង ឆ្លងមកវាយខ្ទប់ ពីខាងក្រោយ កុំអោយ ចៅ ពញាឧទ្ទាជា ឥតរួច ។ ចំណែកឯ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ខ្លួនឯង ជាមេទ័ពធំនោះ លើក ទ័ពឆ្លងមកត្រើយខាងលិច ។ បំបែកកងទ័ព ខែ ចៅពញាចក្រី កាលកេរ្តិ៍បេតិកភណ្ឌបាន ៥.៥០០ ទាត់ ហើយ ក៏ឱ្យចៅពញាតេជោ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រ សំរោងចង លើកទ័ព ១០.០០០ ទាត់ ជាទ័ពមុខ, ឱ្យចៅពញាមេត្រី ចៅ ហ្វាយស្រុកភ្នំពេញ កាន់ពល១០.០០០ទាត់ ជាបំបែកស្តាំ, ឱ្យចៅពញាវង្សាអនុជិត^២ ចៅហ្វាយស្រុកធាង កាន់ពល ១០.០០០ទាត់ ជាបំបែកឆ្វេង, ឱ្យព្រះវីរវាទក្សត្រ កាន់ពល ១០.០០០ ទាត់ ជាទ័ពក្រោយ ។ ចំនួនចៅពញា ចក្រីឯង កាន់ពល ១៥.០០០ ទាត់ជាទ័ពធំ ។

ទ័ពចៅពញាចក្រី លើកដល់ខែត្រក្រអូរ ក៏ប្រទះនឹងទ័ពខែត្រពញាស្ថិតិ លោក ឡើង ។ ចៅពញាស្ថិតិ លោក ឡើង យល់ថា ទ័ពខាងចៅពញាចក្រី លើកមកដល់ហើយ ព្រមទាំងមានពលលើសកងទ័ពខ្លួន ច្រើនទ័ព ណាស់ផង, ក៏ចាត់ប្រើចៅពញាវង្សាអនុរាជ កែវ ជាពូជឡង ឱ្យកាន់ពល ២.០០០ ទាត់ ជាទ័ពមុខ, ចាត់ចៅពញាបទេសរាជ អង ជាពូជ ទិញឱ្យកាន់ទ័ព ១.០០០ ទាត់ជាបំបែកស្តាំ, ចាត់ចៅពញាវិបុលរាជ ចេត ជាពូជ

១. ប្រកបប្រមូលគ្នាសាសនាខ្មែរខាងលិច ។ មានមាត់ជាដើមនៅក្នុងដែន ។ សម័យបុរាណ ពេជ្រីថា អាវុធច្បុរៈខ្មោចរាជ ទាំងពួង ដែលមានត្រីមាសនោះ ត្រីក៏ស្តីនិទ្ទេសាស អ្នកណាដែលអ្នកកាន់ថា ខ្លួនមានស្បែកស្លឹកយ៉ាងណា ។ ក៏គង់មុតដោយអវុធ ដែលត្រូវ ដោយធម្មាបទាគ្មាននោះដែរ ។ ២. ចេតជាបាវសាសនាសព្វថ្ងៃនេះ ជាវិញ្ញាណធិត ឬវិញ្ញាណធិត ។ ពាក្យថា អធិត ឬ អញ្ជើញ មានន័យថាទ័ពមុខនោះ ។ ឬថា អនុជិត វិញ ទើបមានន័យថា អ្នកឆ្លើយ ។

ទី៣ ឱ្យកាន់ទ័ព១.០០០នាក់ ជាប៉ែកឆ្វេង, ចាត់ចេញរាជធានី សុខ ជាកូនទី៤ ជាទីពេញចិត្ត កាន់ពល ១.០០០នាក់ ។ ឯខ្លួនចេញស្នាមឆ្នោត ឯង កាន់ពល ៤.០០០ នាក់ ជាមេទ័ពទី ហើយចេញទៅ និងចេញ ពេញចិត្ត ។

ចេញចេញវង្សអន្តរាជ កែវ ជាកូនច្បង ជាមេទ័ពមុខនោះ ដេញទ័ពអោយចូលទៅវាយលុកកងទ័ពចៅ ពញាតេ ជោ ។ ហើយពល ក្នុងកងទ័ពទាំង ២.០០០ នាក់នោះ កាលស្រែកហើយកងទ័ព យ៉ាងកងរំពងហើយ ក៏រត់ សំដៅចូលទៅលុកកងទ័ព នៃចៅពញា តេជោ វាយកាប់សម្លាប់គ្នា ពពាក់ពល ភ្លាមៗហូរឈាម ដូចទឹកទេ ឬ ហូរ ដូចជាស្ទឹង នៃទ័ពពញាតេជោ ពុំប្រមាណសោះ ។ ចេញចេញវង្សអន្តរាជ កែវ ឃើញដូច្នោះហើយ ក៏ស្ទុះ ចូលទៅដេញកាប់ ចៅពញា តេជោ ដែលនៅឆ្នើងសេះ ។ សេះចៅពញា តេជោ ដោយឃើញសេះចូល មកប្រ ញាប់ពេក ក៏ភ្ញាក់ខ្លួនទៅប៉ះខឹងដើមឈើ បណ្តាលឱ្យធ្លាក់ពញាតេជោ ពីឆ្នើងសេះ ខ្លោក ។ ចេញចេញវង្ស អន្តរាជ ឃើញបានទំលាប់ហើយ ក៏កាប់ពញាតេជោ ស្លាប់មួយរំពេច ។ ហើយពលទាំងសងខាង ក៏ប្រកាប់ប្រចាក់គ្នា គ្រប់គ្រង ទៅវិញទៅមក យ៉ាងណាហៅ ដូចជ្រូកពាញ មានបីជើងរូស មិនព្រមចាញ់គ្នា ទៅវិញទៅមកសោះ ។ ចេញចេញវង្សអន្តរាជ យល់ថា “ ពលខ្លួនពិធនកាស ហើយកងទ័ពខាងសង្រ្គ ដែលមានទំនួរត្រឡប់ទៅ ហើយនោះ ក៏រំលឹកតែមកដល់ ថែមហើយថែមទៀតផង, និងយកដឹង តទៅទៀតពុំបានឡើយ ” រឱបទាំងហើយ ផងមកដង្រាបពិភពតាមដំណើរ ។

ឯចៅពញាជាមេត្រី ចៅហ្វាយស្រុក ខែត្រភ្នំពេញ និង ចៅពញាវង្សអន្តរាជ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រធម៌ ជាមេទ័ពឆ្វេង ស្តាំ ដែលលើកតាម ទ័ពពញាតេជោនោះ ក៏បានប្រទះនិងកងទ័ព ចៅពញាបរទេសរាជ និង ចៅ ពញាវិបុល រាជ ដែលបង្កប់តាមសងខាងផ្លូវនោះ ។

កងទ័ពចៅពញាបរទេសរាជ និង ចៅពញាវិបុលរាជ កាលបើបានប្រទះហើយ ក៏ដេញពលចូលច្បាំង, កាប់ ចាក់ពលនិងពល, ចៅហ្វាយ និង ចៅហ្វាយ, ប្រកាសគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ចៅពញាវង្សអន្តរាជ ជាចៅហ្វាយ ស្រុក ខែត្រធម៌ ក្នុងពេលដែលកំពុងប្រកាប់គ្នា ទៅវិញទៅមកនោះ សេះរបស់ខ្លួន ជុំរំដើរចូលក្នុងរណ្តៅផង ក្រឡោត ដោយស្វភក្ត្រឆ្លើងផង ក៏បណ្តាលឱ្យធ្លាក់ចៅពញានេះទៅក្នុងដី ។ ម្តងៗតែនោះ ចៅវិបុលរាជ ស្ទុះចូល ទៅកាប់ ត្រូវស្លាចៅហ្វាយស្រុកខែត្រធម៌ បណ្តាលឱ្យកាត់ពិការជាម្តង ។ របស់សេនា ទាហាន ខាងចៅពញា វង្សអន្តរាជ ទាំងគ្រាហៅចៅហ្វាយខ្លួនរង់ចាំខ្លួនទៅ ។ ចំពោះរបស់ចៅពញាត្រី កាលបើឃើញថា “ ខាង ទ័ពរបស់ខ្លួន ត្រូវវិបុលជាម្តងហើយ ” ក៏ទាញរត់ទៅរកទ័ព ចៅពញាតេជោ ។ មេកងចៅ ពញាត្រីកាលបើដឹងថា “ ចៅពញា តេជោ ស្លាប់ក្នុងសង្គ្រាមហើយ ” ក៏ទាញរត់ទៅរកទ័ព ទាំងពីរកង ទៅប្តឹងចៅពញាត្រី ។ ចៅពញាត្រី បាន ដឹងហើយ ក៏លើកទ័ពទៅមក ។ ចៅពញាត្រី ដូរឈើ កងទ័ព ចៅពញាជាមេត្រី ចៅហ្វាយ ស្រុកភ្នំពេញ និងទ័ពពញាបរទេសរាជ និងវិបុលរាជ ជាកូនទី២ ទី៣ របស់ចៅ ពញាស្នាមឆ្នោត ម៉ឺន កំពុងឡើងប្រកាប់គ្នា យ៉ាងពិកកងរំពងខ្លាំងណាស់ដូច្នោះ, ព្រមទាំងបានក្រឡេកមើល ពីឆ្នើងសេះ ឆ្ងាយ ឃើញកូនតាម៉ឺន ទាំងពីរនោះ ក្លាហានណាស់ ក៏មឹកទប់ក្រែងចៅពញាជាមេត្រីផងធ្វើដៃ របស់កូនតា ម៉ឺន ទាំងពីរនាក់ ទើបចៅពញាត្រី ដេញហើយ ឱ្យចូលទៅជួយច្បាំងថែមទៀត ។

ចំណែក ចៅពញាស្នាមឆ្នោត ម៉ឺន, ចៅពញាជធានី សុខ កូនទី៤ របស់តាម៉ឺន កាល បានដឹង ក៏ត្រូវទ័ព ទាំងនោះហើយ ក៏លើកទ័ពរុញដៃ ហើយចូលជួយច្បាំងក្នុងទាំងពីរនាក់នោះទៀត ។ ការប្រយុទ្ធ

រវាងកងទ័ព ខាង ចៅពញាចក្រី និងខាងចៅពញាស្ថិតិលោក មឿង បានប្រព្រឹត្តទៅអស់រាល់ដំណើរ តែមិនមាន ខាងណាអស់ជាងខាងណា ឡើយ ។ ទ័ពទាំងសងខាង សុទ្ធសឹងតែរឹបចំរំស្រុកមោក្ខ ដូចគ្នា ។

ឈ្មោះនោះ ពញាស្ថិតិលោក មឿងយល់ថា កងទ័ពចៅពញាចក្រី មានពលរៀនណាស់ សេនាទាហាន ទាំងនោះ ក៏មានថ្វីដៃខ្លាំងៗទៀត ចំណងខ្លួន ក៏ស្លាប់ប្រមាណ ជា ៦០ នាក់ទៅហើយ ឃើញថាមិន យកជ័យជំនះពុំបានទេ ។ លុះវេលាត្រឡប់ មកដល់ហើយ ចៅពញាស្ថិតិលោក មឿង ក៏វាយសួរ ជាសញ្ញាឱ្យដំ ឈឹងដល់កងទ័ពឱ្យឆាប់ច្បាំងទាំង សងខាង ។

ចៅពញាស្ថិតិលោក មឿង នឹង កូនប្អូនទាក់ ទាំងសេនាទាហានរបស់ពេល ថយទ័ព ទៅក្រាបបង្គំគាល់ ព្រះ ចៅពញា ចន្ទរាជា នៅបន្ទាយពោធិសាត់ ព្រមទាំង ក្រាបបង្គំមុខ តាមហេតុត្រូវប្រករ ។ ចៅពញាចក្រី ឃើញ ចៅពញា ស្ថិតិលោក មឿង បន្ទុយទ័ពទៅនោះ មិនហ៊ានដេញតាមទៅទេ ដោយខ្លាចទាញកលតាមឡើងផង ដោយ ព្រះអាទិត្យរស្ម័ងត្រឡប់ទៅហើយផង ។

លុះព្រឹកឡើង ចៅពញាចក្រី បម្រុងនឹងលើកទ័ព តាមចៅពញាស្ថិតិលោក តែទទួលពេលនោះ សម្តេច ចៅហ្វា កៅ ទាំង ៥០.០០០នាក់លើកឆ្នងមកដល់ដែរ ចៅពញាចក្រីក៏បញ្ឈប់ទ័ព រង់ចាំស្តាប់ចៅហ្វា កៅដែល នឹងចាក់ទ័ពជាត្រីវិញ ។

- វេលានោះ ចៅហ្វា កៅ បានចាត់ទ័ពជា ៥ កងដូចតទៅនេះ
- ១-ឱ្យចៅពញាចក្រី កែវ រៀន ៣០.០០០នាក់ ជាមេទ័ពមុខ (ទ័ពស្រួច) ។
- ២-ឱ្យចៅពញាជាមេត្រី ទិញ ចៅហ្វាយស្រុកនៃត្រកូលពេញ រៀន ២០.០០០នាក់ ជាមេកងទ័ព ប៉ែកឆ្វេង ។
- ៣-ឱ្យចៅពញាស្រែឡសេនាធម្មវិជ័យ ចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រកូលខ្មែរ រៀន ១.៥០០ នាក់ ជាប៉ែកស្តាំ ។
- ៤-ឱ្យចៅពញាសេនាសម្រាម សុស ចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រកូលអធិបូរ ឬអម្រិនបុរីស្រុកបរិបូណ៌ រៀន ១.៦០០០ នាក់ ជាមេក្រោយ ។

៥-៦ ខ្លួនសម្តេចចៅហ្វា កៅ ចង់រៀន ៤០.០០០នាក់ ប៉ុន្តែមិនទើប ។
សម្តេចចៅហ្វា កៅ បើកទ័ពដេញតាម ទ័ពចៅពញាស្ថិតិលោក មឿង ដែលទ័ពទ័ព មកក្រោយបង្គំ ចៅ ពញា ចន្ទរាជា នោះ ។ ត្រាដែលចៅហ្វា កៅ លើកទ័ពដេញតាមមកនោះ កងទ័ពចៅពញាស្ថិតិលោក មឿង បាន ចូលទៅក្នុង បន្ទាយអស់ទៅហើយ ។

សម្តេចចៅហ្វា ចន្ទរាជា កាលស្រដៀងគ្នាដូច្នោះ ថា : “ កងទ័ពទាំងនេះលើកមកជ្រើសរើសដូច្នេះហើយ ” ទ្រង់ក៏ត្រាស់ឱ្យកេរណ៍ពល បាន ២០.០០០ នាក់ឱ្យឡើងការពារបន្ទាយ ។ លុះកងទ័ពខាងចៅហ្វា កៅ មកចោម វាយបន្ទាយ ទ្រង់ក៏អោយទ័ពក្នុងបន្ទាយឆ្លៀតចេញ ចោលដុំថ្មទៅ ត្រូវកងទ័ពសម្តេចចៅហ្វា កៅ ស្ទាប់អស់ជាច្រើន ។ ចៅហ្វា កៅ ចំណេញសិទ្ធិក្នុងបន្ទាយ ណែនណាំដាច់តាម ដូចស្រមោតឈាមស្ករ តែវាយមិនបាន ។ កាលដឹងថា វាយយក បន្ទាយសម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ពុំបាន ក៏ឱ្យចៅហ្វា កៅ ចោលទ័ពព័ទ្ធជោមបន្ទាយ នោះឱ្យជាប់ ដើម្បីរងទ័ពខាងក្នុងមិន ឱ្យចេញរួចផង ឱ្យអត់បាយបរិភោគ ដរាបត្រូវស្លាប់ ឬត្រូវ ដាច់ពោះត្រប់ៗ គ្នាផង ។

សម្តេចចៅហ្វា កៅ ចៅពញាចក្រី កែវ ឱ្យពលចោមបន្ទាយរហូតដល់១២ខែ ។ កងទ័ពខាងសម្តេច ចៅពញា ចន្ទរាជា ឆេញមិនរួចមែន ស្បៀងអាហារក្នុងបន្ទាយក៏ទេរតែហេតុទៅៗ គួរឆោឡាញឆោឡាញអស់

ដោយបន្ទាបនោះ មិនមានការប្រុងប្រៀបទាំងមូល ប៉ុន្តែដោយហេតុការណ៍បែបនេះ ដែលបានសាងមកពីអតីត កាល បណ្តាលឱ្យកង ជំនួញ ស្បៀង ខាងសម្តេចចៅហ្វា កៅ បញ្ចូលទៅទាំង ១ ដូច្នេះ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ហើយ ក៏ឱ្យចែកចំណែក មកតាំងបន្ទាយឆ្មារតីបន្ទាយព្រះធួនរាជា ធួនរាជ ៣ សិនឱ្យម៉ឺនព័ទ្ធជុំវិញទៀត ។ ការណ៍ដែល ចៅហ្វា កៅ ឱ្យចែកចំណែក ប្រយោជន៍ឱ្យកងទ័ពជ្វាស់ប្តូរគ្នា ចេញទៅរកស្បៀងអាហារ ក្នុង ភូមិជិតខាង ។

សម្តេចចៅហ្វា ធួនរាជា កាលទតឃើញថា កងទ័ពសត្រូវ ជួយឆ្លាតពីបន្ទាយព្រះអង្គហើយ ព្រះអង្គក៏ ទ្រង់ត្រាស់ព្រឹក្សានិមន្តនាយកង ខាងទ័ពថា : “ ទ័ពសត្រូវវិល្លោកចេញពីបន្ទាយយើងបន្តិចហើយ ការណ៍នេះ ល្អប្រសើរហើយ ជាឱកាសឱ្យយើងគិតដោះដៃចេញពីសត្រូវ បានដោយស្រួល ចុះយើងនឹងគិតធ្វើយ៉ាងណា ដើម្បី ឱ្យចេញពីដំណែងនេះ ? ” ។

ចៅហ្វាស្មតិលោក មឿង ក្រាបទូលថា :

“ បើយើងនឹងគិតវាយចំណាយចេញ នោះក៏ចេញចោលដែរ ពីព្រោះពលយើង មាន ២០.០០០ នាក់, ចំណាយខាង គេមានចំនួនដល់ទៅជាង ១០០.០០០នាក់ បើយើងចេញចូលទៅ ម៉ឺនទាំងសងខាងក៏តបណ្តាប់ច្រើន ជាមិនខាន បើយើងរិះបន្ទោបន្ទាយនេះ មិនចេញទទួលច្បាប់សោះ ក៏មិនបានដែរ ពីព្រោះបន្ទាយរបស់យើង ទើបនឹងតាំងឱ្យ ឯស្បៀងអាហារ ក៏ពុំទាន់មានបរិបូណ៌ ដល់យូរទៅ ក្រែងលំបាកក្នុងការខ្វះខាតគ្រប់ផ្លាស់, ទុល ព្រះបង្គំជាខ្ញុំ គិតយកគំនិតមួយមក សូមទទួលអាណា គឺ ទៅពេញកងទ័ពបីសាច់ ឱ្យមកតោមវាយម៉ឺនចៅហ្វា កៅ, បើទ្រង់ព្រះរាជានុញ្ញាត, ទទួលព្រះបង្គំជួយដំណើរច្បាប់ថា មុនជាស្តេចសត្រូវដោយងាយ, បើទ្រង់ព្រះករុណា ពិសេស យល់ព្រមផងនោះ សូមឱ្យដឹករណ៍ កណ្តាលបន្ទាយនេះ ឱ្យបានជាប្រញាប់ ដើម្បីទទួលព្រះបង្គំ និងបានគិត ការថ្វាយ ឱ្យទាន់ពេលវេលា ។

សម្តេចចៅហ្វា ធួនរាជា កាលទ្រង់សម្លាប់ចៅហ្វាស្មតិលោក ទទួលស្តីយ៉ាងនេះ, ទ្រង់ពុំជឿសោះទេ ទើបទ្រង់ត្រូវព្រះសិរសា ហើយត្រាស់ថា : “ តិប្បរាណប្រែមក យើងពុំដែលឮថា មានឈ្មោះណាទៅកេរដោយ ខ្មោចបិសាច មកជួយច្បាប់មនុស្សដល់ម្តងឡើយ, ឆ្លើយអ្នកចៅហ្វា ដែលគិតគំនិតបែបនេះចុះ ព្រោះជាគំនិត មិនដែលមានអ្នកណា គិតមកពីមុនផង និងជាគំនិតការមួយ ដែលខ្ញុំមិនជឿថាមានប្រសិទ្ធភាព ទាល់តែសោះផង ” ។

ចៅហ្វាស្មតិលោក មឿង ក្រាបទូលថា : “ បើទ្រង់មិនឆ្ងល់ព្រះហឫទ័យឱ្យគិតធ្វើតាមចំណេះ និង តាមបង្គំថ្វាយការទូលព្រះបង្គំទេ នោះទទួលបង្គំនឹងអារក្ស ឱ្យស្លាប់នៅចំនេះក្នុងពេលកេរដោយនេះហើយ ព្រោះបើមិន រស់នៅតទៅទៀត ក៏មិនបានជួយយកអាណាចក្រ ថ្វាយព្រះអង្គដល់កម្រិតដែរ ” ។

ថាហើយ ចៅហ្វាស្មតិលោក មឿង ក៏ល្បងវិវាទ អារ-ក តាមពាក្យដែលទទួលបានក្រាបទូល ។ ខណៈ ធាន សម្តេចចៅហ្វា ធួនរាជា ទ្រង់ក្រឡេកព្រះមេត្រា ឃើញទាន់ក៏ស្ទុះទៅទប់ដាននោះចេញ ពីដៃហើយទ្រង់ ត្រាស់ថា : “ កុំ! កុំ ចៅហ្វា កុំសម្លាប់ខ្លួន ខ្ញុំស្តាយលោកណាស់ ខ្ញុំប្រាមតាមចៅហ្វា ហើយ ដូច្នេះ បើចៅហ្វាគិតឃើញដូចម្តេចស្រួល, សូមចៅហ្វាធ្វើតាមគំនិតនោះចុះ ” ។

ចៅហ្វាស្មតិលោកឮហើយ មានអំណរណាស់ ទើបថ្វាយបង្គំណាចេញមកក្រៅដំណាក់ ហើយក៏ទាត់កូនខា ហាមឱ្យដឹករណ៍ទំនុក ជំទ្រៅ ៨ ហត្ថបួនជ្រុង, ធ្វើរាងទៀត ៧ ថ្នាក់ ដាក់វាយសី មីកអប់ និងគ្រឿងបូជា ហើយ ធ្វើ រាជវិទ័យទ័ពវិញ ។ ឆាប់ពេល ធ្វើតាមបង្គាប់សព្វគ្រប់ហើយ ចៅហ្វាស្មតិលោក មឿង ក៏ស្លៀក-ស ពាក់- ស ហើយ ឱ្យប្រែប្រួលច្បាប់ទាំង ៨ មីស ។

រឿងចេញ មឿង នេះ មានក្នុងព្រះរាជក្សត្រថា : ចេញមឿងនេះ ជាសេស្តីង មានកូនប្រុស ៤ នាក់ គឺ

ឈ្មោះកែវ ១ កែវ^១ ទេព ១ សុខ ១ ។ ពញាមឿង មានសម្លាញ់ម្នាក់ឈ្មោះ ចន្ទ ធ្វើជាជំទប់ស្តឹង ត្រវាញ ។ ក្នុងត្រពាំងនោះ សម្តេច ចៅពញា ចន្ទរាជា ព្រះអង្គមានអ្នកម្នាងម្នាក់ ឈ្មោះ អ្នកម្នាងខៀវ ។ អ្នកម្នាងខៀវនោះ ទ្រង់មានឆក ៨ ថៃ ហើយអ្នក ម្នាងមានបាវស្រីមួយ ឈ្មោះ នាងពេញ ។

សាស្ត្រាវចារក្រុមនោះនិយាយទៀតថា : ក្នុងត្រាដែល សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ស្តេចលើកទ័ពត្រង់ អយុធ្យា មកនៃត្រពាំងសាត់នោះ ពញាមឿង នាំ ដំរី ឈ្មោះ ជាច្រើនថ្វាយ ទុកធ្វើសង្គ្រាម ប្រយុទ្ធនឹងព្រះស្រីជេដ្ឋា (ឆ្កេតក្រ) ។ សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ស្តេចមក ដល់ខែព្រះក្រពើ បានប្រយុទ្ធនឹងទ័ពព្រះស្រីជេដ្ឋា ប៉ុន្តែខាង ទ័ពព្រះស្រីជេដ្ឋាឈ្នះ ។

សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ទ្រង់ឃើញទ័ពព្រះអង្គ ចាញ់ទ័ពព្រះស្រីជេដ្ឋា ដូច្នេះព្រះអង្គក៏ថយទៅ ប្រថាប់ទីធ្លា នៅបន្ទាយមានជ័យ នៃត្រពាំងសាត់ ក្នុងឃុំបាត់ទឹកវិញ ។

ខណៈនោះ ពញាមឿង កាលឱ្យលោមជីវរណ្តៅ ជម្រៅ ៨ ហត្ថ បួនជ្រុងហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំណាសម្តេចចៅ ពញា ចន្ទរាជា ទៅរកស្នេហាឱ្យមកជួយធ្វើសង្គ្រាម ។ មុនទៅរកស្នេហាឱ្យនោះ ពញាមឿង បានផ្ទាំនឹង ពញា ចន្ទរាជាបន្ទាញ់ ដែលជាជំទប់មេស្នេហាឱ្យក្រវាញថា “ ឱ្យសម្លាញ់ចង នៅជាមេស្នេហាជំទប់សម្តេច ដើម្បីនិយាយត ពីព្រះមហាក្សត្រអញ កុំបិទឱ្យព្រះអង្គ និងរាយផ្ទាំងនឹងអញឡើយ, មួយទៀត បើដល់ថ្ងៃស្អែក រាជ្យក្នុងព្រះ ទីនៃ ពិសាម វេលាលប់ បើបងឮសូរសទ្ទិក ខ្លាខ្លាមមេញ ក្នុងដីហើយ ឱ្យចងក្រាបបង្គំទូលព្រះបរមបពិត្រ សូមឱ្យទ័ព ទៅចោមបន្ទាយសាត្រូវ ជាប្រញាប់ចុះ ” ។

ឯ អ្នកមេនាង ខៀវ កាលឮថា “ ពញា មឿង សម្លាប់ខ្លួនទៅរកស្នេហាជំទប់សម្តេច ហើយក៏មានចិត្តលឿងស្នេហា ជួយផែនដី ។ កាលឃើញពញា មឿង ចូលក្នុងរោងរាជ្យ តាំងពីចំបូងស្ងប់ទៅតាមព្រោះ អ្នកមេនាង ក៏ ថ្វាយ បង្គំណា សម្តេច ចៅពញា ចន្ទរាជា ចូលទៅក្នុងទីព្រះរាជពិធីដែរ ។ ដូច្នេះបងស្ងប់ទៅតាមព្រះហើយ អ្នកមេនាង ខៀវ និងពញាសុតិណោក មឿង ក៏លោត ទាំងពីរនាក់ ទៅក្នុងរណ្តៅ ។ ព្រះបរមបពិត្រ និង បណ្តាជាតិ ក្រុមរាជ ការជួយឃាត់ផង ក៏ស្ងៀម ។ ក្នុងត្រពាំង ក្នុងពញា មឿង ៤ នាក់ ដែលព្រះបរមបពិត្រស្តេចបានតាំងជាមន្ត្រីទាំង ៤ នាក់ រួចហើយនោះ គឺ

- ១-ឈ្មោះ កែវ ទ្រង់បានតាំងថា “ ចៅពញាវិបុលរាជ ”
- ២-ឈ្មោះ តែ ទ្រង់បានតាំងថា “ ចៅពញាបរិមេសរាជ ”
- ៣-ឈ្មោះ ទេព ទ្រង់បានតាំងថា “ ចៅពញា វិបុលរាជ ”
- ៤-ឈ្មោះ សុខ ទ្រង់បានតាំងថា “ ពញារាជពេជ្រ ” ។

ក្នុងទាំងបួននាក់ កាលនោះបានឃើញបិតា លោតសម្លាប់ខ្លួន ទៅរកស្នេហាជំទប់ចុះ ក៏និយាយគិតគ្នាថា : “ បិតាយើងទៅតែម្នាក់ឯង គ្មានគេទៅជួយបម្រើ ជួយគិតរកស្នេហាជំទប់នោះ បើវាងងេ ក្រែងឱ្យពួកយើង ធ្វើ ការនេះពុំទាន់ការ ដូច្នេះយើងទៅរកស្នេហាជំទប់ជាមួយគ្នា ” ។ ទាំងបួននាក់ ក្នុងទាំង ៤ នាក់នោះ ក៏សុំទៅ លោតតាមបិតា ទាំងរស់គ្នា ។ តែឈ្មោះនោះស្លាដករ ចាប់មិនរោយលោតតាម ដើម្បីឃាត់ឱ្យនៅធ្វើរាជការ បានពីរនាក់មកវិញ គឺ ចៅពញាវិបុលរាជ ទេព ១ និងចៅពញាពេជ្រ សុខ ១ ។ ចៅពញាវិបុលរាជ អត្តរាជ កែវ និង ចៅពញាបរិមេសរាជ តែ (ឬអង្គ) ជាកូនទី១ ទី២ , នោះ ស្លាដករចាប់ឃាត់ពុំទាន់ ក៏លោតចុះទៅក្នុងរណ្តៅ

១-សាស្ត្រាវចារក្នុងប្រាជ្ញាឈ្មោះ អង្គ

ស្លាប់ជាមួយបិតាទៅ ។ អ្នកមេខាង ខ្មៅ ក៏សោកសម្លាប់ខ្លួននៅក្នុងរណ្តៅ រួមជា ៤ នាក់ ។ (ខ្មោចទាំង ៤ នាក់នោះ បានកើតឡើងជាដំបូក ឃ្លាំង មឿង ជល់សព្វ ថ្ងៃនេះ) ។

ពុទ្ធដល់ ព្រះចន្ទរាត្រង់ ក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មី នៃពិសាខ នោះក៏ស្រាប់តែពូសរសន្ធិក ខ្លាចខ្លាចមហិមា ទៅលើមេឃ និង នៅក្នុងដី ទាំងឡាយក៏យកក្រមាព្រៃលែង ហាក់ដូចជាជញ្ជក់ក្រឡាមហាប្រថី ។ ខណៈនោះ ពញាចន្ទ មេស្ទឹង យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូល សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា តាមបណ្តាំចៅពញាស្តិតិលោក មឿង ដែលបានផ្តាំនោះ ។ សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ក៏លើកទ័ពទៅចោមបន្ទាយសត្រូវ ។ បកងទ័ពសត្រូវ បាន ពូសរសន្ធិកខ្លាចរ លើកមកក្នុងដីលើមេឃ សន្ធិកដូចជារន្ទះជួរឆ្ពោះ ក៏គិតភ័យភ្លើងជើងភ្លើងដៃ ខ្លាត់ខ្លាត់ស្អុត រត់ចោល បន្ទាយ ចោលសស្រ្តាវុធ រត់គេចដោះខ្លួន ឱ្យរួចជីវិត តែសព្វខ្លួន ។ សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ព្រះអង្គលើក ពលយោធា ចូលក្នុងបន្ទាយសត្រូវ ហើយស្រង់ចាត់កងម័ត ឱ្យដេញតាមសត្រូវទៅ ។ ព្រះអង្គបានគ្រឿងសាស្ត្រា វុធ ស្បៀងអាហារ ឆេះ ដីរំលាយច្រើន ដែលនៅក្នុងបន្ទាយនោះទាំងប៉ុន្មាន ។

ថ្ងៃក្រោយមក ខាងពេញ ជាច្រើនអ្នកមេខាង ខ្មៅ បានដឹងថា ចៅហ្វាយខ្លួនស្លាប់ទៅហើយ ហើយគេតែង បិសាធរក្សាស្រុកដូច្នោះ “ ខាងអធិដានថា ” ខ្ញុំសូមឱ្យ បានទៅជួបនឹងចៅហ្វាយខ្ញុំ ហើយអោយបានជាផ្នូក ផ្ទួលព្រះឈរ ” ឆេះបង្កូងហើយ ខាងពេញក៏សោតទឹកស្ទឹងពោធិសាត់ ជិតផ្សារក្រោមនោះ ហើយស្លាប់ទៅ កើតជាបិសាធ ចិតនៅក្នុងទីដែលមានដំបូកទាំង ៣ ។

អ្នកមេខាង ខ្មៅ កើតជាដំបូកមួយនៅខាងជើង ពញា មឿង កើតជាដំបូកមួយនៅខាង ឆ្វេង វិស្វាអគ្គរាជ កែវ និង ប្រទេសរាជ កែ ដែលជាកូនចៅពញា ស្តិតិលោក មឿង នោះ កើតជាដំបូកមួយនៅខាងលិច ។ ដំ បូកបីដុះជាប់ គ្នាជា ៣ ទី ទៅជាដំបូកផ្នូកផ្ទួល នៃព្រះនគរដូចដែលនិយាយក្នុងទំនាយខាងក្រោមនេះ ៖

- ១-ដំបូកខាងជើង គឺជាដំបូកអ្នកម្នាង ខ្មៅ ជាដំបូកផ្នូកផ្ទួល ខាងម្ចាស់ផែនដី ។
- ២-ដំបូកខាងឆ្វេង គឺជាដំបូកពញា មឿង ជាដំបូកផ្នូកផ្ទួល ខាងចៅហ្វាយស្រុក ។
- ៣-ដំបូកខាងលិច គឺជាដំបូកកូនពញា មឿង ជាដំបូកផ្នូកផ្ទួលខាងក្រវាញ ។
- ៤-អោមមួយនៅក្នុងស្ទឹង នៃទ្រព្យរោធិសាត់នោះ នៅផ្សារក្រោម ជាកោះទាំងពេញ ។ កោះនេះ ជាផ្នូកផ្ទួល ខាងចៅហ្វាយស្រុកដែរ ។

ដំបូកផ្ទួលនៃដំបូកទាំងបួន

១-ដំបូកអ្នកមេខាងខ្មៅនោះប្រែឈ្មោះថា “ ដំបូកកន្ទោងខ្មៅ ” បើដំបូកនេះដូចពូកគណៈ ទំនាយថា ៖ ព្រះមហាក្សត្រ និងក្សេមក្សាន្ត ។ បើដំបូកនេះ រចេរិករេត ទំនាយថា ៖ ព្រះមហាក្សត្រ និងមានទុក្ខ ឬ មានព្រះរោគ ។ បើដំបូកនោះប្រេះ ឬ បែកទំនាយថា ៖ ព្រះមហាក្សត្រ និងអស់ព្រះជន្ម ។

២-ដំបូកពញា មឿង ប្រែឈ្មោះថា “ ដំបូកឃ្លាំងមឿង ” (ពីដើមបេតា “ ខ្លាងមឿង ” តែពាក្យ នេះជាពាក្យ ស្រៀម ប្រែជាថ្មីថា “ អ្នកតាមាស់ស្រុក ”) បើដំបូកនេះដូចពូកគណៈ ទំនាយថា ចៅហ្វាយស្រុក និងក្សេមក្សាន្ត ។ បើ ដំបូកនោះរចេរិករេត ទំនាយថា ចៅហ្វាយស្រុក និងមានទុក្ខ ព្រោះកិច្ចរាជការ ឬមាន

(១) អ្នកខ្លះយល់ថា “ ឃ្លាំងមឿង ” នេះមិនមែនជាព្រះ ឬ ជាសាសន្តិករបស់រូបមន្តដែលបានប្តូរជីវិត ដើម្បីបូជាទិសនោះទេ, ពាក្យថា “ ឃ្លាំងមឿង ” នេះជាពាក្យស្រៀមក្លាយ ក្លាយពីពាក្យស្រៀមនៃថា “ ខ្លាងមឿង ” ប្រែថាអ្នកតាមាស់ស្រុក ។

រោគ ។ បើដំបូកនោះ ប្រេះបែក ទំនាយថា ចៅហ្វាយស្រុក និងអស់បុណ្យ ឬ អស់ជីវិត ។

៣-ដំបូកកូនពពួក មឿង នៅខាងសិទ្ធិនោះ ព្រៃឈ្មោះថា " ដំបូកក្រវាញ " ។ បើដំបូកនោះដុះលូតលាស់ល្អ ទំនាយថា ក្រវាញ និងកើតដើមច្រើន មានផ្លែ មានផ្កាច្រើន ។ បើដំបូកនោះ រលេះរេចរិលនៃខាងៗ ទំនាយថា : ក្រវាញនោះ ពុំសូវផ្លែផ្កាទេ ។ បើដំបូកនោះរលេះរេចទាបចុះមក ទំនាយថា ក្នុងព្រៃនឹងឆេះក្រវាញអស់ ។ បើមានសត្វទៅធ្វើរូងក្នុង ដំបូកនោះ ទំនាយថា នឹងមានអ្នកបរទេស ដំណើរយកស្វាយក្រវាញនោះ ។

៤-កន្លែងដែល នាងពេញ លោតសប្បាប់ខ្លួនក្នុងស្ទឹងនោះ ឈ្មោះថា " កន្លែងដូនពេញ " បើច្រាំងស្ទឹងនោះ ដុះលូតលាស់ល្អ ទំនាយថា : ចៅហ្វាយស្រុក នឹង ក្សេមក្សាន្ត ។ បើច្រាំងនោះបាត់រេចរិល ទំនាយថា ចៅហ្វាយស្រុកមាន ទុក្ខក្នុងផ្ទះ ឬ មានទុក្ខពីរាជការ ។ បើច្រាំងស្ទឹងនោះបាក់ ទំនាយថា : ចៅហ្វាយស្រុក និងអស់បុណ្យ ។

របៀបដែលនិងគោរព អ្នកតា ឃ្លាំងមឿង នោះមានដូចនេះ គឺ :

១-ដល់ថៃពិសាខ មេស្ទឹង ត្រូវតែបង្គុន, ឱ្យមានមនុស្ស៣កន្លែងទន្សោង តាមរបៀប ពេញមឿង កាលដែល លោកទៅរស់ ដើរបរចាញ់សត្វព្រៃ ។ ត្រូវឱ្យមានរូងឆេង ច្រូងរាំថ្វាយក្នុងវេលាព្រឹក ។ សាស្ត្រាឃ្លាប់ដើមមិនបានបង្គាប់ ឱ្យឈេងភ្លេង បទអី ៗ ទេ ប៉ុន្តែតាមពាក្យរាតាមអារាមថា បទភ្លេងត្រូវឆេងតាមរបៀបឈ្លេងអរិក្ស ។

២-ការប្រើបង្ហាញអ្នកតាឃ្លាំងមឿងនោះ គឺ ចំអាបពីរគូ, ប្រាក់ ៨ ស្ទឹង, សំពត់ស មួយអាវ, កាស ៥ ទៀង, ស្លាពីរ ៤, ស្លាជម ៤, មីកអប់ ៤, ក្បាលដំរីមួយគូ, មានស្លាកមួយគូ, ផ្ទៃឈើ ៤ តោក ។ ក្នុងមួយតោកៗ ត្រូវមានអង្ករគ្រាប់បាត តោកនោះ ចំខ្លួនមួយនាម្បិ, ស្លាពីរពាង, ស្រាពីរដប, ។ នេះជាដង្ហាយ ព្រមទាំងរបៀបដែលច្បាច់របៀបចំឱ្យពួកអ្នកឆេង នោះសប្បាយ ជាច្រើនដង ។

៣-ដង្ហាយអ្នកតាតាខ្មោង ខ្សែវ នោះ របៀបដូចដង្ហាយអ្នកតាឃ្លាំងមឿងដែរ ខុសគ្នាត្រង់ ដង្ហាយកន្លោងខ្សែវ ត្រូវមានកន្លោងចំបូល ដាក់បង្អែម ចំអាប និងពងធាង ៧ ។

៤-ក្នុងថ្ងៃដែលឡើងអ្នកតានោះ មេស្រុក នឹងអ្នកស្រុកទាំងបួនទិស ត្រូវយកទឹកទៅជូន ចៅហ្វាយស្រុក ។ ឯ ចៅហ្វាយ ស្រុកត្រូវទទួលទឹកនោះហើយ លើកទឹកចាក់ឱ្យចំអ្នកតាឃ្លាំងមឿង ។ បើទឹកនោះ ហូរទៅទិសខាងណាច្រើនជាង ទំនាយថា : ក្បែរច្រើនទិសខាងនោះ ។

ច្រង់ទឹកដីដែលហៅថា " កន្លែងដូនពេញ " នោះក្នុងមួយឆ្នាំ មេស្រុក និងអ្នកស្រុកត្រូវយកកន្លោងចំបូល ដាក់ ពងមាន ៧ និងបង្អែមចំអាប ទៅដាក់ថ្វាយនៅច្រង់នោះ សូមសុខសប្បាយ បើខាងមិនបានដាក់ មេអ្នកស្រុកភូមិ និងកើតជម្ងឺជម្លាតជាខ្លាំង ។

តថ្បាវនៈ វិយាយពី ភ្នំ ត្តិ ភា ឈ៍ ៩ ប្រា យ ពេញមឿង ឬជាខ្លួន

កាលពេញមឿង, ពញាវង្សអគ្គរាជ កែវ, ពញាចេសរាជ កែ, អ្នកមេខាង ខ្សែវ លោតចុះទៅក្នុងរណ្តៅ ហើយចូកចូរតម្កើង តាំងប្រព័ន្ធទំន្លេខ្លា ទាំង ៨ ទិសនោះមក, ដំណើរក៏ជ្រាបដល់ព្រះបាទ សម្តេច ចន្ទរាជា ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ឱ្យនិមន្តព្រះសង្ឃបង្កុលចូល ធ្វើបុណ្យសង្ហាយនា ៣ថ្ងៃ ៣ យប់, ទើបត្រង់ពិពិធករពេញ

វិបុលរាជ ទេព ជា " ស្ថិតិលោក " ជំនួសពេញ ហ្វឺង ។ ចៅពេញ គេជៈ សុខ ជាតូចពេញ ហ្វឺង ទ្រង់ឱ្យគ្រងងារជា " ចៅពេញសង្គ្រាម " ជាចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រកូលអធិប្បវ (ឬ អធិប្បវ) សក្តិ ១០០ពូជ ថ្មត្នា ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យ ចៅពេញសេនាសង្គ្រាម សុខ ចាត់ពលទ័ពលើកទៅតាមកំណត់សិកសាស្ត្រ ។

ក្រោយថ្ងៃបុណ្យឧទ្ទិសកុសលជូនខ្មោច ពេញ ហ្វឺង នោះ ក្នុងក្រុងព្រឹកមានមនុស្សអ្នក ឈ្មោះ ហ្វឺង ជួយយកដីភូមិមួយ កំពស់ ៦ ហត្ថ ១២ ធ្លាប់ មានបុណ្យបរិសុទ្ធ មកក្រាបទូលថ្វាយ ព្រះ ចន្ទរាជា ។ ដំរីនោះមានកិរិយាប្រពៃព្រៃលែង ជាដំរីទាំងល្អ ។ សម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជា ស្តេចទ្រង់សព្វព្រះម្ចាស់ណាស់ ពុកដំរីនោះជាព្រះចិន្តា តាំងខ្លាចនាមជា " ព្រះពិជ័យគង្គា " តាមឈ្មោះហ្វឺង និង តាមជាតិដំរី ។ ទ្រង់តាំងហ្វឺង ជួយ នោះជាចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រកូល រួចហើយស្តេចយាងទៅបំបុតព្រះពន្លា ។ ពុទ្ធបរិក្ខារអ្នកមុខអ្នកការ បណ្តាណាស្រ្ត ម៉ាដី សេះ មកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ខ្លះមួយ ខ្លះពីរ, ស្តេចទទួលបានដំរី ៣៥ និងសេះ ៣០ ។ ទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ស្តេចជ្រាបព្រះរាជទាន រង្វាន់ជា មាស ប្រាក់និងយសសក្តិ ដល់ជនជាម្ចាស់ដំរី ម្ចាស់សេះ ដែលថ្វាយព្រះអង្គ ។

ឯសម្តេចចៅហ្វាយ កៅ និង ចៅពេញ ចក្រីកែវ (មេម៉ឺនខាងស្តេចកង) កាលបែកទ័ព ដោយសារមិត្តបរិភោគនោះ ក៏ជួយមកជួយប្រមូលកងទ័ព តាំងខ្លាចខ្លួននៅនៃត្រកូល ។ ក្រោយពីនោះបីបួនថ្ងៃ ចៅហ្វាយ កៅ និង ចៅពេញចក្រី កែវ លើកទ័ពមកចោមបង្គោលពោធិសាត់វិញទៀត ។

ប៉ុន្តែ ពេលនោះ មេម៉ឺនទាំងពីរ កាលទៅដល់បង្គោលពោធិសាត់ហើយ មិនទាន់ចូលទៅវាយទេ ព្រោះមេម៉ឺនទាំងពីរនោះ រង់ចាំមេម៉ឺនចៅពេញ ឧទ្ទិសជីវា ជាចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រកូលឧទ្ទក្ខ ដែលត្រូវមកជំនួសសម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជា ពីក្រោយ ដើម្បីកុំឱ្យស្តេច ចៅពេញ ចន្ទរាជា ស្តេចរង់ខ្លួន ។

ឯ សម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជា តាំងពីបានឮសង្គ្រាម សម្តេចចៅហ្វាយ កៅ និង ចៅពេញចក្រី កែវ មក ទ្រង់ក៏ តាំងឱ្យឆ្លើមកេរ្តប្រមូលកងទ័ពផែនទៀត ។ ថ្ងៃមួយនោះ ទ្រង់ជ្រាបថា : សម្តេចចៅហ្វាយ កៅ និងចៅពេញចក្រី កែវ លើកទ័ពមកចោមបង្គោលពោធិសាត់ទៀត តែពុំទាន់ឃើញចូលវាយ ។ លុះដឹងនោះទ្រង់ទាត់ចែងតែងនាយកង នាយទ័ព តាមចំនួនដែលត្រូវការ ទ្រង់តាំងចៅពេញរាជគេជៈ សុខ កូនចៅនៃចៅហ្វាយ ហ្វឺង ឱ្យគ្រងងារជា " សេនាបតី " ធ្វើជាម៉ឺនមុខ ឃុំពល ៥.០០០ នាក់, ឱ្យចៅពេញស្ថិតិលោក ទេព ជាតូចទីតា របស់ពេញ ហ្វឺង ធ្វើជាមេម៉ឺន ឃុំពល ៥.០០០ នាក់ ចៅនៅទល់មុខទ័ព នៃចៅពេញចក្រី កែវ និងសម្តេចចៅហ្វាយ កៅ ដែលមានពល ៣០.០០០នាក់ ជាទ័ពបុរ ។ ព្រះចន្ទរាជា ទ្រង់ពល ១៥.០០០នាក់ ជាទ័ពល្អ លើកទៅតាមជាចៅហ្វាយ រួចទ្រង់ឱ្យចៅពេញ យសរាជ ជាព្រះរាជីនេហ្វាយ និង ឧកញ៉ា វៀង ជាព្រះពិធរៀង ឃុំពល ៣.០០០នាក់ នៅរក្សាបង្គោល ។ ពុទ្ធជាត់ទ័ពស្រួចហើយ ឈរកេរ្តព្រះចន្ទរាជទ្រង់ចំពីលើទ្រង់ហើយ សម្តេចចៅពេញ ចន្ទរាជា ក៏អុជឡើងប្រព្រឹត្តិ តាំងធ្វើមន្តរា ទ្រង់ប្រតិស្នាម ដល់គុណព្រះរាជគ្រូ និងព្រះព្រហ្ម បរមមេត្តាជីវា ព្រមទាំងទេវតាទាំងឯកមាសត្ថិ ដែលមានបុព្វសិទ្ធិនិមិត្តអាកា ឃ្លាំងហ្វឺងថា : " ឱ្យយើងចុះ មានជ័យជំនះឆ្នោះ បានសេចក្តីសុខ ទាំងបរិពល សកលយោធា " ។ ទ្រង់បង្គាប់ស្រេច ហើយ ស្តេចឡើងត្រង់ព្រះមិទ្ធិទាំង ពីរយកដៃប្របវរសសុទ្ធ ដៃប្រពៃ ។ ឧទ្ទាហៈនោះ ស្រាប់តែពុលរហ័ក ក្រោមប្រថី លើអាកាស ដាស់កក្រើក រំពើកទាំងផែនដី ។ សួរសព្ទទាំងនោះ អស្ចារ្យដ៏ប្រមាណណាស់ ។ ព្រះបរមក្សត្រកូល ទ្រង់ឱ្យវាយតប ទូលកៅ លើកយោធាចេញទៅទាំងបួនកង ចម្រង់ទៅបង្គោល សម្តេចចៅហ្វាយ កៅ និងចៅពេញចក្រី កែវ ។

សម្តេចចៅហ្វាយ កៅ និងចៅពេញចក្រី កែវ បានដឹងហើយ ក៏ចេញកងទ័ពឱ្យចេញ ។ ក្នុងពេលដែលកងទ័ព

កំពុងតែឆ្លៀតទៅកាន់គ្នាទៅរក កងទ័ពខាងសង្គ្រាម គឺខាងឈោត កៅ និង ឈោត កែវ ទាំងប្រាំខ្នាតនោះ ក៏ជួបសង្គ្រាមនៃកងទ័ព ជាច្រើនកង ព័ទ្ធជុំវិញខ្លួនខ្លួន ។ សូរសព្ទហើរនោះ ឆាប់ឆាប់ត្រឹមត្រូវក្រឡាប្រព័ន្ធ ដូចជាសូររន្ទះ ឬដូចជា ភ្លៀងធ្លាក់លើដីក្នុងស្រែ ។ សូរសព្ទនេះកើតឡើង ដោយសារខ្មោចពេញរឿង ពេញបីសាច់មកដូច្នេះ ។ ខណៈនោះ ខាង កងទ័ព សេះ ដំរី ខាងសង្គ្រាម ក៏ដើររំកិល ជាដំបូងរស់រវើកទៅកាន់ខាងខ្លួនឯង ។ របរពេលខាងសង្គ្រាម ក៏បែកខ័ណ្ឌ រត់រលកតែងរាយជីវិត គ្រប់ខ្លួនទីនោះក្លា ។

ចៅពញាស្ថិតិឈោត កែវ និងចៅពញា ចក្រសេនាសង្គ្រាម សុខ ក៏ដេញ របរពេល ឱ្យចូលចោមកងទ័ពចៅពញា ចក្រ ជិតជុំវិញ ។ ចៅពញាចក្រ កែវ ឃើញដូច្នោះក៏លោតឡើងជិះដំរី បរទូល ឆ្លងជាមួយនិងចៅពញាស្ថិតិឈោត កែវ (កែវ ឆ្លងទ័ព កែវ) ។ ដូច្នេះទៅជិតទៀតនឹងចូលប្រកាច់ជាមួយ នឹងចៅពញា ស្ថិតិឈោត ទៅហើយ ក៏ស្រាប់តែដំរី ដំរីនៃ ចៅពញាចក្រ កែវ ភ្ញាក់ផ្អើលចោលពេញបំរើ បណ្តាលឱ្យ ដូចគេត្រូវគំនុំចៅពញា ចក្រកែវ ទៅលើភ្នំក្នុងដំរី ជាជំនិះនៃចៅពញាស្ថិតិឈោត ។ ភ្លាមនោះ ចៅពញាស្ថិតិឈោត ក៏កាប់ពញាចក្រ និងដាវដាច់ ស្លាប់ភ្លាមមួយរំពេច ។ របរពេលខាងចៅពញាចក្រ កែវ ឃើញខាងស្លាប់ហើយ មិនហ៊ានចល់ទៅទៀតទេ ក៏បែកទ័ពរត់ទៅទ្វាត់ខ្លាញ់ ទៅ ទីទៃ ៗ អស់ ។

ពញាស្ថិតិឈោត កែវ និង ចៅពញាសេនាសង្គ្រាម សុខ កាលបានដឹងដឹងហើយ ក៏ទាញកក្កាឈរចាំពញាចក្រ កែវ ទៅក្រាបបង្គំទូល សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ស្តេចទ្រង់ជ្រាប គ្រប់ប្រការ ។ សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ទ្រង់មានព្រះរំលោភរាស់ ។ ដូច្នេះក៏ឡើង កងទ័ព សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ចាប់បានដំរី សេះ កោ ក្របី ឆ្កែប្រាំង រាហោរ សាស្ត្រាវុធ និងរបស់ផ្សេងៗជាច្រើន ទាំងមកក្រាបថ្វាយ សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា សម្តេចទ្រង់ឱ្យដោតក្បាល ចៅពញាចក្រ កែវ ជាសង្គ្រាមហើយ សម្តេចក៏ប្រាប់ចំណីកងទ័ព ចេញមកដល់ ខែត្រក្រអៅ ។ ទៅទីនោះ ទ្រង់បញ្ជាបងទ័ព ឱ្យតាំងបង្គោលមួយ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ចៅហ្វាយស្រុកដែលទ្រង់តាំងឱ្យ ឱ្យទៅប្រមូលឆ្កែប្រាំងអាហារ អំពីវាស្រប្រដា ទុកក្នុងខែត្រក្រអៅ ហើយព្រះអង្គស្តេចចេញ ព្រះរាជដំណើរក្បែរទ័ព មកដល់ខែត្រក្រអៅ ទ្រង់លើករំលង ទៅដល់ខែត្រខ្ពង់ ។ ទៅទីនោះទ្រង់ត្រាស់រាជាកងទ័ព ឆាប់តាំងបង្គោលមួយទៀត ហើយទ្រង់ត្រាស់ តាំងចៅហ្វាយស្រុកឱ្យ ឱ្យទៅប្រមូល ឆ្កែប្រាំងអាហារ អំពីប្រដាឱ្យទុកឱ្យបានច្រើនសម្រាប់ និងលើកឱ្យកងទ័ព កុំឱ្យមានខ្វះខាត ។ តបត ស្តេចធ្វើព្រះ រាជដំណើរ ទៅថ្វាយបង្គំព្រះពុទ្ធរូប នៅព្រះវិហារប្របត្តិប្រាសាទ, កាលសម្តេចទ្រង់បក្សព្រះសុភ័ក្ត ពីព្រះអង្គយកទៅឃុំ ឬទ្វាព្រះពុទ្ធរូប រួចទ្រង់ អធិស្ឋានបង់ ឱ្យបានឆ្លុះសិរស្សប្រាម ។ ហេតុនេះហើយ បានជាជាប់បាន ពាក្យស្រ្តី ហៅវត្តនោះថា " វត្តព្រះជីវល្លបទម៉ៅ ក្នុងខែត្រខ្ពង់ រៀបមកដល់ឆ្នាំថ្ងៃនេះ ។

- ដូច្នេះចំពីបងស្តេចដល់ពុទ្ធប្រាសាទត្រូវហើយ សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ស្តេចលើកកងទ័ព ចេញទៅខែត្រ ខ្ពង់ លើកសំដៅ ទៅខេត្តអម្រិតបុរ (ឬអមរាសិរិបុរ) ទៀត ។

កាលនោះអស់ពាក្យប្រដា ក្នុងខែត្រ អម្រិតបុរ ពុំព្រមកំណែតទៅហើយស្រុកចាស់ ទាំងឡាយប្រៀបដង្វាយ ទាំងទៅថ្វាយ សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ។ ចៅហ្វាយស្រុកចាស់ ឃើញពាក្យស្រ្តីម្នីរឹង និងអំណកខ្លួនពុំព្រមស្លាប់ខ្លួនហើយ ទៅក្រាបបង្គំស្តេចដូច្នេះច្រើនក៏ក៏យរត់ដោះខ្លួន ទៅខែត្ររាជាក្រ ។

សម្តេចចៅពញា ឧទ្ទរាជា ព្រះអង្គឱ្យជួសជុលបង្គោលពីបុរាណ រួចហើយទ្រង់ប្រថាប់ទ័ព ទៅទីនោះចំនួន ៣ ថ្ងៃ ។ ក្រោយពីនោះមក ព្រះអង្គឡើងគង់ព្រះមិទ្ធិទាំង អស្សុករ ព្រមដោយខ្លួនសោទាមកងយាងទៅដល់ទីដ៏មួយអង្គី ជាបង្អួច ចុងខែត្រអម្រិតបុរ ។

កាលស្ដេចយ៉ាងដំបូងនោះ ទ្រង់ទតឃើញ ស្ដេចដ៏មួយអង្គ ដែលមានទីរាបទាបស្មើមានជ័យភូមិល្អ ហើយទ្រង់ឱ្យលើកគោរពបង្គាប់បង្គាប់ចាស់ ជ្រាបទៅតាំងបង្គាប់ថ្មី នៅដដែលមានជ័យភូមិវិញ ព្រោះនៅទីនោះ ជាទី ឧត្តម ធំទូលាយ មាំមួន ។ ដូច្នេះទ្រង់ធ្វើបង្គាប់នោះហើយ ព្រះអង្គលើកយោងទៅប្រឆាំង ក្នុងបង្គាប់ថ្មីនោះ ។ ហេតុនេះបានជាមាន ពាក្យអ្នកស្រុក ហៅបង្គាប់ដែលចេះបង់ចោលនោះជា "បង្គាប់ចាស់" រៀបមក ។

ក្នុងពេលដែល សង្គេតចៅពញា ចន្ទរាជា យាងទៅតាំងនៅបង្គាប់ថ្មី ក្នុងនៃគ្រូអង្គបុរ មានមាន ចៅអធិការ មួយអង្គព្រះនាម ជ័យ ថាជា "បង្គាប់សត្វ" ។ ព្រះនេះអង្គនេះ ទាំងអស់មួយ ជាដំបូងមកថ្វាយ ហើយចូលសម្ដេច ចៅពញា ចន្ទរាជា ថា :

"សូមថ្វាយព្រះពរ ។ ទូក-ប នេះ ឈ្មោះ "សារាយអណ្តែត" កាលចុងផែនដីនៃព្រះស្ដេចទ្រង់ បរមបិត្រ ជាសម្ដេច ព្រះរៀបនៃទ្រង់ដែលកើតមកលាចល ព្រោះស្ដេចកង សព្វថ្ងៃនេះ អាចក្ដី បានលាក់ទុកឈើ ដែលធ្វើជាទូក ពុំទាន់ហើយនោះ ទូកចោលនៅវាលមួយឆ្ងាយពីព្រៃ ឆ្ងាយ ៦ សិរីភ្នំ ។ ដល់ខែប្រាំងរាំងរិះ ត្រូវថ្ងៃក្ដៅ មានហ្មងដំរី ព្រៃ ទៅចោលសារាយ ត្រឹមបៀន យកទៅក្របពីឈើដែលធ្វើទូកនោះ មិនរោយ ត្រូវថ្ងៃក្រហែប្រេង ។ ដូច្នេះស្រុក សាឡាត្រាលា បង្គាប់ទៅ អាចក្ដីក៏នាំសិស្សានុសិស្ស ទៅកាប់ចំរាំងឈើនោះ ធ្វើជា ទូក-ប ។ លុះយកទូកនោះមក អុំទៅ អាចក្ដី ក៏ឃើញថាទូកនេះលឿនជាងទូកទាំងល្អ ។ ហេតុនេះហើយ បាន ជាអាចក្ដី ឱ្យឈ្មោះទូកនេះថា "សារាយអណ្តែត" មួយទៀតកាលពីខែវស្សា អាចក្ដីដឹងទូកនេះ ទៅបិណ្ឌបាត បស្រុកមហានគរ អាចក្ដី គ្រឡប់មកវិញទាន់ពេលឆាន ហើយចង្អាន់កំនៅហូយ ។ ហេតុនេះ ហើយបាន ជាមានពាក្យចៅថា "ទូកចង្អាន់ហូយ" ។ អាចក្ដីយល់ថា ទូក-បនេះ លឿនលឿនស្មើមកទាំងល្អ ជាអស្ចារ្យ ក្នុងព្រះនគរ បានជាអាចក្ដីនាំមកថ្វាយ ព្រះមហាបិត្រ ។

សម្ដេចចៅពញា ចន្ទរាជា ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ទ្រង់ថ្វាយអភិវឌ្ឍន៍ ហើយ ត្រាស់ថា "ព្រះ ជិតុន ឱ្យទូកនេះមកញោម មានអំណរណាស់ តែសព្វថ្ងៃនេះ ញោមនៅទីលំនៅ ។ បើទៅ ថ្ងៃមុន ញោមបាន ព្រះនគរ កាលណា ញោមនឹងតបស្នងព្រះកុណឱ្យចាប់ព្រះមួយ ពុំខានឡើយ" ។

ដំបូងនោះ សម្ដេចចៅពញា ចន្ទរាជា ព្រះអង្គឱ្យ មន្ត្រីមុខងារទទួលទូកនោះ ហើយបញ្ជូនពួកស៊ីផាយ ១២៤ នាក់ អុំទៅមហានគរវត្តឡងមើល ។ ដូច្នេះទូកនោះគ្រឡប់ មកវិញពេលដែលដំណើរនៅក្ដៅហូយ នៅឡើយ ដូចព្រះពុទ្ធិដឹកនាំនៃចៅអធិការនោះ ថ្វាយព្រះពរមែន ។

សម្ដេច ចៅពញា ចន្ទរាជា ស្ដេចមានព្រះតម្រាស់ប្រាប់មន្ត្រីទាំងល្អថា "យើងមានកំពូ វាសនាល្អណាស់ ខាងលើបោក យើងបាន ព្រះពិធីយតលម្ព ៗ ស សុទ្ធ ជាព្រះទីតាំង, នាងលើងទឹកយើងបាន ទូក-ប "សារាយអណ្តែត" ជាព្រះទីតាំង លឿនដូចឡង" ។ រួចទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យអ្នកងារធ្វើរោង ដាក់រក្សាទូកមិញនោះ ។ ទ្រង់តាំងនាមទូកនោះ ថា "ព្រះទីតាំងចក្រព័ត្រ" ដូច្នេះទ្រង់ត្រាស់សង្គត់នាមស្រេចហើយ ស្ដេចបង្គាប់ទៅ ពញា សេនាទីបតីសង្គ្រាម សុខ ឱ្យ ប្រមូល ស្បៀងអាហារ និងគ្រឿងសស្សាវត្ថុ ទុកក្នុងបង្គាប់នោះ ជាកម្លាំងទ័ព ។ ដូច្នេះប្រមូលរាបរាតត្បាតស្រេចហើយ ស្ដេចធ្វើព្រះរាជដំណើរទ័ព ទៅដល់វាលសាបអង្គារ (ភូមិនេះនៅខាងលិច

១-សម័យបុរាណ យោងសង្ឃ ត្រឹមសព្វធាននេះជាដំបូងនាមលោកថា "អាចក្ដី" មិនថា "អាចា" ឬ "អាចាភាព" ដូចសម័យ បច្ចុប្បន្ននេះ ។ ២-ពាក្យសម្រាប់គ្រូព្រា ហៅទូកចុង ដែលជាឆ្នើម ឬដែលខ្លួនស្និទ្ធស្នាលជាងគេដូចជាដូចមនុស្សត្រឹម ដល់លោក ។ ក្នុងសម័យបុរាណ, ព្រះមហាក្សត្រនៃ ទ្រង់បាទព្រះចៅ ៨១ ជិតុន យ៉ាងនេះ ។ ៣-ស៊ីផាយ" មិនដឹងជាមានន័យយ៉ាងណាទេ តែនាមមើលទៅ ប្រហែលជាពួកពាហន៍ទូក ។

កំពង់ឆ្នាំង) ទៅទីនោះ ទ្រង់បានប្រទេសនឹង ទ័ពសម្តេចចៅហ្វា កៅ ។ មួយរំពេចនោះ ស្តេចចៅ ឱប្បកងទ័ព ចូលច្បាំង នឹងទ័ពចៅហ្វា កៅ គល់ពួក ។ ទ័ពទាំងសងខាង ច្បាំងគ្នា ជាពោធិកាល ទាំងពីរភាគរវែង រហូតដល់ អាវុធទ្វី ។ ពួកពលសេនា ចូលពតាំងច្បាំងប្រកាបគ្នា ខ្លាំងមហិមាណាស់ នឹងរៀបរាប់ឱ្យអស់ពុំបាន ។ ឧទាៈ នោះមានអភូតហេតុមួយគួរឱ្យរស្មីប្រណាំង គឺ បីភូតមួយ ជាឧត្តមជំនាន់ របស់ សម្តេចចៅពញា កៅ ។ ខាង ស្តេចកង) ជាមេទ័ពត្រើយខាងកើត វាធ្វើសត់ទៅដល់ព្រៃចង្កូក មួយ រលើងរលើទាំងដើមឈើ រម្បូរទៅលើត កងទ័ពខ្លួនឯង បែកទាំងស្រុងប្រកាបគ្នា ព្រលឹងលើស ហើយហើរទៅចិញ្ចឹមទ័ព សម្តេចចៅហ្វា កៅ ឡើង ។ ហើរពេល ទាំងនោះ គ្រាន់នឹងឧបាល់ ព្រលឹងលើស ពុំបាន ក៏រត់ខ្លាតខ្លាច បែកទ័ពទៅ ។

ខាងកងទ័ព នៃសម្តេចចៅពញា ឡាវា ឃើញដូច្នោះ ក៏តាញទ័ពសម្តេច ចៅហ្វា កៅ ទៅឡើង ។ លុះ កងទ័ព នេះបានឃើញសម្តេចចៅហ្វា កៅ ហើយ សម្តេចចៅហ្វា កៅក៏រត់និងសេនាទាហាន សម្តេចចៅពញា ឡាវា ។ សម្តេច ចៅពញា ឡាវា ស្តេចចូលគយទូលក្ខានិងចៅហ្វា កៅ ។ លុះប្រយុទ្ធមិនបានប៉ុន្មានក្មេងដង សម្តេចចៅពញា ឡាវា ក៏កាប់ត្រូវស្នាចៅហ្វា កៅ មួយអង្គ ចៅហ្វា កៅ មានពិការជាមួយ ។ សេនាទាហាន ខាងសម្តេចចៅហ្វា កៅ ដូច ការពារ ទាំងគំនូង ទៅក្រាបទូលព្រះស្រីជេដ្ឋា (ស្តេចកង) តាមការណ៍ដែលបែកទ័ព ហើយស្លាប់ចៅពញាត្រីកែវ នោះ ។ ចលនា ទាហាន ខាងសម្តេច ចៅពញា ឡាវា កាលបើសម្តេចចៅហ្វា កៅ រត់ទៅនោះ ហើយដេញតាមពុំទាន់ ក៏ចាប់យក តែគោ ក្របី ជីវី សេះ ស្បៀងអាហារ សាស្ត្រាវុធ ជាច្រើន នាំទៅក្រាបទូលថ្វាយ ។ សម្តេចចៅពញា ឡាវា ស្តេចទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់លើកកងទ័ព ចូលទៅជេរទ័ព នៅខាងលិចភូមិរណាប្បូរ ។ នៃព្រះកំពង់ឆ្នាំង សព្វថ្ងៃ) ។

ចំណែកខាងចៅពញា ស្រែឡាវិបតី^១ ឈាម ចៅហ្វាយស្រុក រណាប្បូរ ខាងព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តេចកង ។ បានដឹងហើយ ក៏កោតកងទ័ព ច្រើនរក្សាទាមទប់ខាង ។ ប៉ុន្តែស្រុកពុំទុកក៏ឈានសោះ បែរជាទាត់គ្នាឈរកបណ្តាការ ចូលទៅ គាត់ថ្វាយខ្លួន ធ្វើរាជការ ក្នុង សម្តេចចៅពញា ឡាវា ជាច្រើនឆ្នាំ ទៅវិញ ។ ចៅហ្វាយស្រុក ឈាម ដឹងដូច្នេះហើយ ក៏នាំគ្រប់គ្រួសារ ទឹកពពួកទៅ រត់គោសម្តេចចៅហ្វា កៅ ។ លុះរត់ទៅពុំទាន់ចៅហ្វា កៅ ចៅ ហ្វាយស្រុក ឈាម ក៏ចូលទៅ ជ្រកក្នុង បន្ទាយភ្នំពេញ ហើយស្តាប់ក្នុងមិននោះ ។

សម្តេចចៅពញា ឡាវា ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបថា : “ចៅពញាស្រែឡាវិបតី ឈាម ចៅហ្វាយស្រុក នៃព្រះ រណាប្បូរ រត់ទៅហើយ ទ្រង់ក៏ជ្រើសរើសយក ហ្វូងរាជា ភិម ឱ្យធ្វើជាចៅហ្វាយស្រុកឡើង ។ ទ្រង់ឱ្យប្រមូល ភាស្ត្រប្រជា ស្បៀងអាហារ សាស្ត្រាវុធ ទុកជាកម្លាំងសឹកសង្គ្រាម សម្រាប់ស្រុកនោះ ។

ចៅពញា ស្រែឡា សេនា ទង់ ចៅហ្វាយស្រុក នៃព្រះស្រែឡា កាលដឹងដើមទងថា : “សម្តេចចៅពញា ឡាវា ព្រះអង្គ ត្រឡប់មក ពីស្រុកស្បៀងវិញហើយ ។ ទ្រង់បាននាំទាំងពលករសង្គ្រាមបានខែត្រខាងជើងជាច្រើន ទ្រង់បានសម្លាប់ព្រះ កែវ ដេញទាំងទ័ពចៅហ្វា កៅ ឡើង ចៅពញាក៏នាំស្នីក្របក្សពួក ភាស្ត្រប្រជា និងបណ្តាការ យកទៅថ្វាយ សម្តេចចៅពញា ឡាវា ថ្វាយទាំងខ្លួន ចូលទៅធ្វើរាជការ ជាច្រើនឆ្នាំ ។

ទេះនិងមិយាយរំពិ ព្រះ : ភ្នំ ៖ ៩ ៥ ១ (ស្តេចកង) កាន់ខ្លួនជាម្ចាស់ដែនដី

លុះដល់មកឆ្នាំ ជូន អដ្ឋសិក ព.ស ២០៦០, គ.ស ១៨១៦, ម.ស. ១៨៣៨ ព.ស ៨៧៨ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ព្រះអង្គសោយរាជ្យ បាន ៤ ឆ្នាំ ។ លុះទ្រង់ជ្រាបថា “សម្តេចចៅពញា ឡាវា វាយយកបាន

១- ក្នុងប្រាសាទស្រីស្រី គាត់ស្រែស្រែឡាវិបតី ឈឺថា សេនី អធិបតី ។

នៃក្រុមហ៊ុន បែកខាងជើងបានហើយ ហើយបានសំណប់ចោលយានស្រុកជាច្រើនផង មិនតែប៉ុណ្ណោះទាំងឡាយ ច្រើន កែវ ក៏ស្លាប់ ទាំងសង្គ្រោះចោល កៅ ជាមាត់របួសជាដំបូងទៀត ។ ទ្រង់មានព្រះវិតក្កទុកទោមនោស្សណាស់ រហូតដល់ព្រះកន្សែងសោកស្តាយជាខ្លាំង ។ លុះស្វាងសោកស្តាយ ទ្រង់មានព្រះគម្រោះពីការ សង្រ្គាមសព្វប្រការ រឹបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ មុនមន្ត្រី ឱ្យចេញទៅ កេស្មី ។ លុះមន្ត្រីកេស្មីចូលហើយ ត្រើយខាងកើត ១២០.០០០ នាក់ហើយ, ទ្រង់ចាត់បម្រើ សេះឱ្យទៅតាម កងទ័ព ចៅពញាឧទ័យធិរាជ ដែលឱ្យទៅស្តាប់ផ្លូវ សម្តេចចៅពញា ឧទ័យធិរាជ ពីដៃឯចាត់ដំបងនោះ ឱ្យទៅ កងទ័ពច្រឡប់មកវិញ , ចៅពញាឧទ័យធិរាជ ដំបៅហើយ ៥០.០០០ នាក់ ទៅជួបជុំគ្នាឯបម្រើឯចៅពញា ភ្នំពេញ ហើយក៏ចែងតែងដាក់ហើយ ឱ្យផ្លាស់ប្តូរគ្នា ទៅរក្សាទ័ពខ្លាញ់ ។ ចៅពញាធរណី ក្នុង ចៅហ្វាយស្រុក នៃគ្រូ សំរោងទង និង ចៅពញាវង្សាអនុជិត យស ចៅហ្វាយស្រុក ខ្មែរ ធាតុ មានហើយសម្លាប់មុននាក់ ជាកងក្រវែលរួមទាំង អស់ ត្រូវជា ១៥០.០០០ នាក់ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ ចាត់កងទ័ព ទាំង ១៥០.០០០ នាក់នោះ ជាពីរផ្នូរ ។ ក្នុងមួយផ្នូរ ទ្រង់តាំងដូច មានខាង ក្រោមនេះ :

- ផ្នូរទី១- ក). ទ្រង់ចៅពញាធរណី ក្រាប ឃុំពេល ១០.០០០ នាក់ ជាទ័ពមុន ។
- ខ). ឱ្យចៅពញាវង្សាអនុជិត ស្រី ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ ជាប៉ែកឆ្វេង ។
- គ). ឱ្យចៅពញាធិស្ឋានោក ទេព ចៅហ្វាយស្រុកទ្រាំង ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ ជាប៉ែកស្តាំ ។
- ឃ). ឱ្យចៅពញាអធិរាជ វេល ចៅហ្វាយស្រុក ខែត្រចាសាក់ ឃុំហើយ ១០.០០០នាក់ ជាប៉ែកក្រោយ ។
- ង). ទ្រង់អោយយកគុកហ្លួង សួរ ត្រូវជាមាត់មែន តាំងឡើងជា " ចៅពញាត្រីវិបតិកុញ " សម្រេច រាជការ មហាក្របីត្រសឹក ហើយឱ្យលើកទ័ពទៅបុន ។

ផ្នូរទី២- ក្រោយដែលគុកហ្លួង សួរ លើកទ័ពទៅនោះ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ព្រះចៅគ្រងស្រឡប់ពីជើង ព្រៃនគរ ស្តេចនិស យកក្នុងមែន ៤ នាក់ មកតាំងជាសេនាបតី គឺ :

- ក). គុកលួង សួរ តាំងជា គុកញ៉ា វៀង ឱ្យឃុំពេល ២០.០០០ នាក់ ជាទ័ពមុន ។
- ខ). គុកលួង នៅ តាំងជា គុកញ៉ា ក្រីង ឱ្យឃុំពេល ១៥.០០០ នាក់ ជាទ័ពឆ្វេង ។
- គ). គុកលួង ទេព តាំងជា គុកញ៉ា ជំរាំង ឱ្យឃុំពេល ១៥.០០០ នាក់ ជាទ័ពស្តាំ ។
- ឃ). គុកលួង មាត់ តាំងជា គុកញ៉ា ស្រាង ឃុំពេល ១៥.០០០ នាក់ ជាទ័ពក្រោយ ។
- ច.ព្រះអង្គឯង (ព្រះស្រីជេដ្ឋា) ឃុំពេល ៣០.០០០ នាក់ជាទ័ពលួង ។ ចរអស់ចៅហ្វាយស្រុកទាំងលួង ទ្រង់ចាត់ ឱ្យធ្វើជាធាតុដំបូង យោក្សាត់ទ័ព ជាកងក្រវែល ១៥ កង សឹងឱ្យកាន់ទង ជ័យពណ៌ ដែលមាន រូបទុស្សាញា ដើម្បីនឹងមិនឱ្យ ច្រឡំគ្នាឡើយ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋានេះ មានបុណ្យអន្តរាស្សណាស់ ទ្រង់មានព្រះទីទាំង ៣០០ កំពស់១០ ហត្ថ ឈ្មោះ " ព្រះរាជព្រះធាតុ " មានសេះព្រះទីទាំងសម្បុរស៊ីសា កំពស់ ៣ ហត្ថ ៤ ធ្មាប់ មានកំលាំងឆោល ក្នុងមួយថ្ងៃកំលាត់ ២.០៥០ សីល ហែលទឹកលឿន បីដូចរន្ទះ រូបល្អបីដូចរូបរាជសីហ៍ ឈ្មោះ " ព្រះទីទាំងសម្បុរស៊ី " ។

សេនា សេនីយ៍ ដែលទ្រង់ចាត់ហើយនោះ បានមកគ្រប់មុខងារ គឺរក្សាកាន់ស្មៅភ្នំគ្រូ អភិវឌ្ឍ សែនក្លាង បាមរ ឆាយមន ត្បូងគ្រី តាមសំដាប់ព្រះមហាក្សត្រ ។ លុះដល់ពេលមានជោគជ័យច្រើនហើយ បុរាហិតដ៏សំបូរ ពួក ត្បូងគ្រីក៏ប្រគល់ ទូរតាំងសួរស្នែង ដែលនាក់ត្រង់សម្រាប់បង្គាប់ទ័ព ។ ព្រះស្រីជេដ្ឋា ជាអ្នកស្នើសុំ ស្រឡប់ពីជើង

ព្រៃឧត្តរ ស្ទើរឡើងគង់ ព្រះចិន្តា ក៏ដេញប្រហារកងទ័ព លើកហើរពេញ ចេញទៅស្វាស័ព្ទហើរពេញ និង ស្វាស័ព្ទ រន្ទះ សេះ ដំរី ព្រមទាំង ស្វាស័ព្ទព្រះត្រីនោះ ទាំងឡាយៗ យាត្រាកងទ័ព ជាឧត្តម រង់ ខ្លះខាត ទាំងព្រៃត្រីក្បា ក្រឡាមហាប្រមាណ ។ លុះទៅដល់ ស្ទឹងក្រាំងពង្ស (សព្វថ្ងៃ នៅក្នុងខែត្រកងទ័ព ក្បែរផ្សារ ឧដុង្គ) ហើយព្រះ អង្គទ្រង់ តាំងបន្ទាយទ័ព ទៅស្ទឹងក្រាំងពង្សនោះ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅពេញ យមរាជ ព្រាហ្ម ជាមេទ័ពមុខ ឱ្យ ឃុំពេញ ៤៨.០០០នាក់ លើកទៅតោមវាយ បន្ទាយ ខែត្រពង្ស ។ ទៅហ្នាញស្រុក ខែត្រពង្ស ក៏ដេញចេញ តាំងឡើងគ្នាជា មាមុខ ។

ឧទាហរណ៍ ស្ទើរទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ទ្រង់ជ្រាបថា : “ កងទ័ពសង្គ្រាមកម្ពុជា បន្ទាយពង្សហើយ ” ព្រះ អង្គ ប្រើទ័ពសេះ ឱ្យទៅប្រាប់ទៅហ្នាញស្រុក លង្វែកថា : “ ឱ្យក្រុងធ្វើជាឆ្នាំទ័ពសង្គ្រាមហើយ រត់តាមផ្លូវ ទៅទិសខាងលិច ” ។ ក្រោយបម្រើសេះ ចេញទៅនោះ ព្រះអង្គលើកកងទ័ព ៤៨.០០០នាក់ ស្រុកពេញទៅជួយ ទៅហ្នាញស្រុក ខែត្រពង្ស ។ លុះស្ទើរទៅដល់ ព្រៃមួយធំ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឡើងគ្នា ជាឧទ្ទេសករណ៍ ទើប ព្រះអង្គបង្គាប់ហើរពេញទៅទីនោះ ។ ចៅហ្នាញស្រុករណ្តៅ បានដឹងឧបាយ ដោយបម្រើសេះហើយ ក៏រោយកង ទ័ពទាំងនោះ ថយតាមព្រះរាជបញ្ជា ។

ទៅពេញ យមរាជ និងនាយ កងទ័ពមុខព្រាហ្ម ឆ្វេងស្តាំ ៥ គង់ ខាងព្រះស្រីជេដ្ឋាយន៍ថា “ មាន ជ័យជំនះហើយ ” ក៏មានទិសក្រើកលើទ័ព ដេញជិតប្រក័តតាមទៅ រហូតដល់ទៅដល់សង្កេត ទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ស្ទើរបង្គាប់ទ័ពទាំងនោះ ។ មួយរំលងនោះ សង្កេតទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ស្ទើរបម្រើទ័ពទាំងនោះដេញជិត ទាំងសេនា ទាហោហើរពេញ លើកចេញដេញទៅ វាយខ្ទប់សម្លាប់ កងទ័ពសង្គ្រាមកម្ពុជា ដោយទ័ពសង្គ្រាមកម្ពុជា ។ កងទ័ព សង្គ្រាមកម្ពុជាដោយគ្រប់វិធី ដំរីដល់ព្រេង និង ដោយស្រូវរាវដៃវែង ស្លាប់អស់ជាង ៣.០០០នាក់ ឆ្កាបក្រហម ជាសម្រាស់ទាំងព្រៃវាល ចាប់បានទៅពេញយមរាជ និង នាយកង ខាងទ័ពទាំង ១០ នាក់ទៀត ។ សង្កេតទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ស្ទើរត្រាស់ឱ្យកាត់ក្បាល ទៅពេញ យមរាជ និង មេទ័ព ១០ នាក់ ហើយឱ្យឡើងស្លឹកត្រឡើង មេកងដែលចាប់បាន ទាំងរស់១០ នាក់ទៀត ។ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា “ រាងទាំង១០នាក់នេះ ចូលទៅក្បាល ចូលដល់ទាំង ១១ នាក់នេះ ទៅឱ្យព្រះស្តេច កង ចុះ ហើយឱ្យប្រាប់វា កង ថា “ បើវា រាងពេញច្រើន ឱ្យលើកមកទៀត ឬហើយដល់ថា ឡើងឆ្នាក់មកហើយ ជិតដល់ដូរស្ទើរនឹងឱ្យស្រូវធ្វើស្រែចំការហើយ នឹង ចងឈប់ ឡើងឱ្យស្រូវធ្វើស្រែចំការដឹង ក៏តាមចិត្តចុះ ” ។ ទ្រង់ត្រាស់ឡើងស្រែចំការហើយ ព្រះអង្គលើកទ័ពមកត្រឡប់មក បន្ទាយខែត្រពង្សរណ្តៅវិញ ។ ទ្រង់បម្រើចេញទៅស៊ើបការណ៍ ក្នុងកងទ័ពសង្គ្រាម ។ បម្រើដឹងការណ៍ហើយ ក៏វិល ត្រឡប់ មកក្រាបបង្គំសព្វគ្រប់ ពុំមានហ៊ានស្រែកប្រហែលឡើយ ។

នេះជិតស្រដៀង អំពី បម្រើ ១០ នាក់ ដែលរំលោភក្បាល ១១ នាក់នោះ ទៅដល់ស្ទឹងក្រាំងពង្សហើយ ក៏ ចូល ទៅ ថ្វាយបង្គំ យកក្បាលម្ចាស់របស់ខ្លួន សព្វគ្រប់តាមដំណើរ ។ ព្រះ ស្រីជេដ្ឋា ក្រុងស្រឡប់ពិធីព្រៃឧត្តរ ទ្រង់បានជ្រាបហើយ ទ្រង់ថ្កោល ភ័យខ្លាច ព្រះចេវបុត្រព្រះហស្ត ខែសង្កេត ទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ។ ដូចជនខ្មោចស្លាប់ គឺយ៉ាងនេះ ព្រះស្រីជេដ្ឋា ត្រាស់ថា : “ យើងនឹងខ្លាចអ្វីថ្មីដែរ ខែទៅពេញ ឧទាហរណ៍នោះ ប៉ុន្តែឲ្យយើង ពេលយើងឱ្យកងទ័ពយើងធ្វើស្រែដឹង យើងក៏គ្រាន់តែតាមសេចក្តីប្រាថ្នាព្រះឧត្តរ បើយើងនឹងរីកទទឹងទៅ ក៏បើកថា ការណ៍នេះក៏មិនត្រឹមត្រូវដែរ យើងត្រូវតែ ព្រមតាមពេល ” ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះរាជសារ បោះត្រា សម្រាប់ផែនដី ឱ្យទៅពេញមហាប្រមាណឧត្តរ ឱ្យពេញមហាប្រមាណឧត្តរ រោយពេញមហាប្រមាណ ជាឧបទ្វីប ឱ្យឧកញ៉ា ជុំជិតជិតចេញ : ជាត្រីធូត, អំពាចមាសមួយ ដំណុំព្រះរាជ សារនោះ និង ព្រៃផ្កាមាស ១០ គី, ព្រៃជ្រូក

២៦. ក្រុងភ័ង្គ ២ក្បាល ជាគ្រឿងបណ្ណាការ ។ ធុរៈរាជទួត, ឧបទួត, ត្រីទួត ទាំងដប់នៃត្រូវលាប្បូរហើយ អស់នាយកងទាហាន ទាំងសង្គតត្រេចចេញ ធុរៈរាជ ក៏ឃុំខ្លួនទាំងទួតទៅក្រាបថ្វាយបង្គំគាត់ សម្តេចចេញ ធុរៈរាជ ។ ខណៈនោះស្តេចចេញ ជួបបុរសម្នើ សេនាបតីរាជានុវង្ស ក្រាបបង្គំគាត់ តាមបណ្តាលសក្តិ ធំ តូច ហើយស្តេចឱ្យអាម៉ែក្ស ថ្លែងព្រះរាជសារថ្វាយ ។ ឯព្រះរាជសារនោះមានសេចក្តីដូចខាងក្រោមនេះ ៖

“ ព្រះរាជ សារ សម្តេចព្រះស្រីជ្រៀងរាជ រាមាទិបតី បរមបតីត្រ ជាម្ចាស់ជីវិតសេចក្តី ក្រុងកម្ពុជាធិបតី សិរីយសោធរ បរវត្តបន្ទ កុរុរាជ រាជទានី ដែលរាស្ត្រ និងព្រះរាជវង្សានុវង្ស ស្រឡាញ់ស្នំត្រចិត្តលើកឡើង ឱ្យ សោយរាជសម្បត្តិ ក្នុងមហាស្រឡាប្រព័ន្ធនៃព្រះធរ បរវត្តរាជិនី ។

សូមចម្រើនព្រះរាជមេត្រី មកសម្តេចព្រះអនុរាជរាជ ពីសម្តេចចេញ ធុរៈរាជ បានស្រង់ប្រាប់ ។ ព្រឹត្តិអ្នករួន លើកចេញសេនាទាហានហើយ មកធ្វើសង្គ្រាមនេះ យើងមានចិត្តអំណរណាស់ ដោយ ហេតុថា យើងនិង បានចត ខ្លួនសេនាទាហាន ច្បាំងប្រកាបគ្នា ដោយអាវុធរែង អាវុធខ្លី យើងខ្លួនសេះ ជីវី ជាសិរីសុភ័ ខ្លួនទាំងសងខាង ។ ប៉ុន្តែឡើយនេះ ជិតដល់វស្សារដូវហើយ ត្រូវវាស្រ្តធ្វើស្រែ ដូច្នេះយើង សូមឱ្យឈប់ធ្វើ សង្គ្រាមនិងគ្នា ក្នុងមួយឆ្នាំនេះចុះ តែសុំឱ្យចាំពាក្យដែលសន្យាសញ្ញា កុំឱ្យឈប់ចូរវាយកន្ត្រៃគ្នាដូចជាកង្វែង ចោរនោះឡើយ ។ បើដល់វាស្រ្ត ធ្វើស្រែ ចំការរួចហើយ, មុននឹងធ្វើសង្គ្រាមនិងគ្នាកាលណា ឱ្យមាន រាជសារ ចារជាព្រះរាជកំណត់ទៅមក ទើបគួរសម ជា ឧត្តមមហាក្សត្រទី៣ ” ។

ធុរៈរាជក្ស ថ្លែងព្រះរាជសាររប់ហើយ សម្តេចចេញ ធុរៈរាជ ស្រង់ពីរោងខ្លាំងណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ អារាជទូតចង វិសេទៅប្រាប់ម្ចាស់ចងចុះថា ៖ អញព្រមសម្រាកឱ្យវាស្រ្តធ្វើស្រែហើយ តែថាអញ សុំកុំឱ្យម្ចាស់ ចងហៅ អញថា ជាបង ជាប្អូនឡើយ ឱ្យតម្កល់ចងនិងអញនេះ មានជាតិក្រុមឆ្មោះពីគ្នាណាស់ ” ។ ទ្រង់ ត្រាស់ហើយ ទ្រង់ព្រះ រាជទាន មាសដូងមួយដង្ហើងស្បែក ប្រាក់ដូងពីរដង្ហើង ដែលបានមកពីក្រុង ស្រីអញធុរៈរាជ ហើយប្រទានឱ្យជ្រងោង រាជទូត ជាគ្រឿងឧបរាជបណ្ណាការ រួចទ្រង់បណ្តេញឱ្យទៅជាក្រុងរាប់ ។

ធុរៈរាជទូតចេញផុតទៅនោះ អស់នាយកងទាហាន យកសេចក្តីក្រាបទូលបង្គំទូលថាៈ

“ យើងធ្វើសង្គ្រាមកំពុងតែមានជ័យជំនះហើយ ហេតុអ្វីក៏ទ្រង់ទទួលសញ្ញា ឱ្យឈប់សង្គ្រាមដូច្នេះ, មួយ ទៀត ខែត្រខាង សង្រ្គ ទៅត្រើងជាងយើងដែរ គឺថាបានទៅតែនោះជាង ១០ស្កន បានមកយើងមិន ទាន់ពេញមួយស្កនទេ ។ បើ ខាង សង្រ្គឱ្យកេណ្ឌបណ្តាវាស្រ្ត តាំងពីខែត្រខាងយើងទង់និងស្រុកសារ, ខាងឆ្វេង ទង់និងសមុទ្រ ខាងកើតទង់និង ឆ្នេរចាប បានមកទាំងអស់ ប្រហែលជាង ១.០០០.០០០ (ដប់សែន នាក់) ទៅហើយ ។ ឯខាងយើង យើងទើបវាយបាន តែ ៦-៧ ខែត្រ គឺ ខែត្រសោងករ ដែលសម្តេចព្រះបរមរាជ ពញាបាត វាយដណ្តើមពីស្បែកបានមកវិញ ហើយឱ្យ ឈ្មោះថា ខែត្រស្បែកមាស នេះមួយ, ខែត្រឆត់ដំបងមួយ, និងខែត្រតូចៗ ១២ ឬ១៣ នេះមួយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខែត្រនេះ កាលបើបែកព្រះមហាក្សត្រកម្ពុជាហើយ ស្បែក ក្បាវត្រជាក់ទៅអស់ នៅតែពីរបីបីបីនាក់តែប៉ុណ្ណោះ, បើដូច្នេះ តើយើង ធ្វើដូចម្តេច និងទទួលជ័យពីសង្រ្គបាន, បើសង្រ្គកេណ្ឌពលពីក្រុង ខែត្រ ទាំងអស់លើកមក យើងនឹងមិនបង់ការណ៍ទេ ឬអី ។ ទូលព្រះបង្គំយល់ថា ៖ “ យើងនឹងរក្សាខ្លួនពីបាតណាស់ ” ។

សម្តេចចេញ ធុរៈរាជ ជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ ការណ៍នេះ យើងបានគិតស្រេចហើយ បានជាយើងព្រម ឈប់ច្បាំងសិន ព្រោះយើងមានប្រយោជន៍ ៧ ប្រការគឺ ៖

ប្រការ១-មានសុភាបុរាណថា “ ធ្វើស៊ីកនិងមីក “ បើយើងបំបែកធ្វើសង្គ្រាមទៅ ក្នុងព្រះ

២១. ព្រឹត្តិបត្រ ២ ក្បាល ជាគ្រឿងបណ្ណាការ ។ ឈ្មោះរាជទូត, ឧបទូត, ត្រីទូត ទាំងនោះដែលខែត្រវេលាប្តូរហើយ អស់នាយកកងទាហាន ខាងសង្គ្រោះចៅពញា ឧទ្ធរាជា ក៏ប្រើខ្លួនទាំងនោះទៅក្រាបថ្វាយបង្គំគាត់ សង្គ្រោះចៅពញា ឧទ្ធរាជា ។ ខណៈនោះស្តេចចេញ ជួបមុខមេត្រី សេនាបតីយាងកងទ័ព ក្រាបបង្គំគាត់ តាមបណ្តាសង្ឃឹ ធំ តូច ហើយស្តេចឱ្យអាម៉ែក្ស ថ្លែងព្រះរាជសារថ្វាយ ។ ឯព្រះរាជសារនោះមានសេចក្តីដូចខាងក្រោមនេះ ៖

“ ព្រះរាជ សារ សង្គ្រោះស្រីជ័យជំនាញ រាមាធិបតី បរមរាជត្រ ជាម្ចាស់ជីវិតសេចក្តី ក្រុងកម្ពុជាធិបតី សិរីយសោធរ បរវត្តបន្ទ កុរុរាជ រាជទានី ដែលរាស្ត្រ និងព្រះរាជវង្សានុវង្ស ស្រឡាញ់ស្នំត្រចិត្តលើកឡើង ឱ្យ សោយរាជសម្បត្តិ ក្នុងមហាស្រឡាបពិធីយន្ត្រៃធរ បរវត្តរាជិនី ។

សូមចម្រើនព្រះរាជមេត្រី មកសង្គ្រោះព្រះអនុជានុជន ពីសង្គ្រោះចៅពញា ឧទ្ធរាជា បានស្រង់ជ្រាប ។ ព្រឹត្តិបត្រនេះ លើកតម្កល់សេនាទាហានហើយចេញ មកធ្វើសង្គ្រាមនេះ យើងមានចិត្តអំណរណាស់ ដោយ ហេតុថា យើងនិង បានចេញ ខ្លួនសេនាទាហាន ច្បាប់ប្រកាបខ្លា ដោយអាវុធរែង អាវុធខ្លី ឆើឆ្មងសេះ ជីវី ជាសិរីសុភ័ ខ្លួនទាំងសងខាង ។ ប៉ុន្តែឡើយនេះ ជិតដល់វស្សាដូរហើយ ត្រូវរាស្ត្រធ្វើស្រែ, ដូច្នេះយើង សូមឱ្យឈប់ធ្វើ សង្គ្រាមនិងគ្នា ក្នុងមួយឆ្នាំនេះចុះ តែសុំឱ្យចាំពាក្យដែលសន្តត់សព្វ កុំឱ្យលេចចេញយកខែត្រឆ្នាំដូចជាកងទ័ព ចោរនោះឡើយ ។ បើដល់រាស្ត្រ ធ្វើស្រែ ចំការរួចហើយ, មុននឹងធ្វើសង្គ្រាមនិងគ្នាកាលណា ឱ្យមាន រាជសារ ចារជាព្រះរាជកំណត់ទៅមក ទើបគួរសម ជា នត្តមមហាក្សត្រធិរាជ ” ។

ធុរអាស័ក្ស ថ្លែងព្រះរាជសារចប់ហើយ សង្គ្រោះចៅពញា ឧទ្ធរាជា ទ្រង់ពិរោធខ្លាំងណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ អារាជទូតចង វិសេចាប្រាប់ម្ចាស់ចងចុះថា ៖ អញព្រមសម្រាកឱ្យរាស្ត្រធ្វើស្រែហើយ តែថាអញ សុំកុំឱ្យម្ចាស់ ចងហៅ អញថា ជាបង ជាប្អូនឡើយ ឱ្យតម្កល់ចងនិងអញនេះ មានជាតិក្រុមពន្លឺយកពីគ្នាណាស់ ” ។ ទ្រង់ ត្រាស់ហើយ ទ្រង់ព្រះ រាជទាន មាសដូងមួយដបលើស្បែក ប្រាក់ដូងពីរដប ដែលបានមកពីក្រុង ស្រីអញធុរនោះ ហើយប្រទានឱ្យជ្រងោង រាជទូត ជាគ្រឿងឧបរាជបណ្ណាការ រួចទ្រង់បណ្តេញឱ្យទៅជាប្រក្សាប ។

ធុររាជទូតចេញផុតទៅនោះ អស់នាយកកងទ័ព យកសេចក្តីក្រាបទូលបង្គំទូលថាៈ

“ យើងធ្វើសង្គ្រាមកំពុងតែមានជ័យជំនះហើយ ហេតុអ្វីក៏ទ្រង់ទទួលសញ្ញា ឱ្យឈប់សង្គ្រាមដូច្នេះ, មួយ ទៀត ខែត្រខាង សង្រ្គ ទៅត្រើងជាងយើងដែរ គឺថាបានទៅតែនោះជាង ១០ស្កន បានមកយើងមិន ទាន់ពេលមួយស្កនទេ ។ បើ ខាង សង្រ្គឱ្យកេណ្ឌបណ្តារាស្ត្រ តាំងពីខែត្រខាងយើងទល់នឹងស្រុកណា, ខាងច្បង ទល់នឹងសមុទ្រ ខាងកើតទល់នឹង ឧត្តរចាប បានមកទាំងអស់ ប្រហែលជាង ១.០០០.០០០ (ដប់សែន នាក់) ទៅហើយ ។ ឯខាងយើង យើងទើបវាយបាន តែ ៦-៧ ខែត្រ គឺ ខែត្រមហាឆរ ដែលសង្គ្រោះបារមរាជ ពញាបាត វាយដណ្តើមពីស្បែកបានមកវិញ ហើយឱ្យ ឈ្មោះថា ខែត្រស្បែកមាស នេះមួយ, ខែត្រឆត់ដំបងមួយ, និងខែត្រតូចៗ ១២ ឬ១៣ នេះមួយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខែត្រនេះ កាលបើបែកព្រះមហាធរាម្យុជាហើយ ស្បែក ក្បាវត្រយកទៅអស់ នៅតែពីរបីបីបីចាន់នាក់តែប៉ុណ្ណោះ, បើដូច្នេះ តើយើង ធ្វើដូចម្តេច និងទទួលជ័យពីសង្រ្គបាន, បើសង្រ្គកេណ្ឌពលពីក្រុង ខែត្រ ទាំងអស់លើកមក យើងនឹងមិនបង់ការណ៍ទេ ឬអី ។ ទូលព្រះបង្គំជឿថា ៖ “ យើងនឹងរក្សាខ្លួនពីជាកណាស់ ” ។

សង្គ្រោះចៅពញា ឧទ្ធរាជា ជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថាៈ ការណ៍នេះ យើងបានគិតស្រេចហើយ បានជារឿងព្រម សង្ខេបច្បាំងសិន ព្រោះយើងមានប្រយោជន៍ ៧ ប្រការគឺ ៖

ប្រការ១-មានសុភាបុរាណថា “ ធ្វើស្រែនិងទឹក ធ្វើស្រែនិងឈើ ” បើយើងដំបែងធ្វើសង្គ្រាមទៅ ក្នុងប្រពន្ធ

ព្រៃឆេះ ឆ្កេរឡើងវិញ ព្រះទីវង្គត កងទ្រព្យវេលាមនុស្ស លើកហើរពេល ឆេញទៅស្វរសំណើរពេល និង ស្វរសព្វ រាងៈ សេះ ជីវី ព្រមទាំង ស្វរសព្វគ្រប់ទ្រព្យនោះ ទាំងឡាយហៈយាត្រាការង្វើត ជាមនុស្ស រង់ ខ្លះខាញ ទាំងព្រៃត្រីក្រ ត្រឡាមកប្រចិត្ត ។ លុះទៅដល់ ស្ទឹងក្រវាងពង្រៃ ។ សព្វថ្ងៃ នៅក្នុងមេត្រកំពង់ស្ទឹង ក្បែរផ្សារ ឧដុង្គ ហើយព្រះ អង្គទ្រង់ តាំងបន្ទាយទីតាំង នៅស្ទឹងក្រវាងពង្រៃនោះ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅពេញ យមរាជ ព្រហ្ម ជាមេទ័ពមុខ ឱ្យ ឃុំពេល ៤៨.០០០នាក់ លើកទៅឆោមវាយ បន្ទាយ ខែត្រឆ្នាំថ្មី ។ ទៅហ្វាយស្រុក ខែត្រឆ្នាំថ្មី ក៏ដេក្បាលពេល តាំងច្បាំងគ្នាជា ម៉ាមួន ។

ឧទាហរណ៍ ឆ្កេរទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ព្រះប្រាបថា : “ កងទ័ពសាស្ត្រវិសាមញ្ញ បន្ទាយពង្រៃកហើយ ” ព្រះ អង្គក៏ ប្រើទ័ពសេះ ឱ្យទៅប្រាប់ទៅហ្វាយស្រុក ពង្រៃកថា : “ ឱ្យក្នុងទ្រព្យជាមាត់ទ័ពសាស្ត្រវិសាមញ្ញ រត់តាមផ្លូវ ទៅទិសខាងជើង ” ។ ក្រោយបម្រើសេះ ឆេញទៅនោះ ព្រះអង្គលើកកងទ័ព ៤៨.០០០នាក់ ស្រុកពេញទៅជួប ទៅហ្វាយស្រុក ខែត្រឆ្នាំថ្មី ។ លុះឆ្កេរទៅដល់ ព្រៃមួយធំ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ភ្លើងច្បាំងគ្នា ជាមនុស្សមកឆោម មើល ព្រះអង្គបង្គាប់ហើរពេលទៅទីនោះ ។ ឯទៅហ្វាយស្រុកវាយប្រៀប បានដឹងឧបាយ ដោយបម្រើសេះហើយ ក៏រោយកង ទ័ពទាំងនោះ ថយតាមព្រះរាជបញ្ជា ។

ទៅពេញ យមរាជ និងនាយ កងទ័ពមុខក្រោយ ឆ្លងស្ទឹង ៥ កង ខាងព្រះស្រីជេដ្ឋាយាដា “ មាន ជីយជំនះហើយ ” ក៏មានទិសគ្រប់គ្រងលើទ័ព ដេញជិតប្រកិតតាមទៅ រហូតដល់ទៅទីដែលសម្តេច ទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ឆ្កេរបង្គាប់ទ័ពទាំងនោះ ។ មួយរំពេចនោះ សម្តេចទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ឆ្កេរបម្រើទ័ពទាំងនោះដេញជីយ ទៅសេនា ទាហារហើរពេល លើកឆេញទៅ វាយខ្ទប់សង្គ្រាម កងទ័ពសាស្ត្រវិសាមញ្ញ ដោយទ័ពសាស្ត្រវិសាមញ្ញ ។ កងទ័ព សាស្ត្រវិសាមញ្ញដោយក្របីរ ជីវីរង់ត្រេច និង ដោយស្រូវអាវុធវែង ឆ្នាំម្សងដល់ ៣.០០០នាក់ ឈាមក្រហម ដាច់ត្រាស់ទាំងព្រៃវាល តាមបានទៅពេញយមរាជ និង នាយកង ខាងទ័ពទាំង ១០ នាក់ទៀត ។ សម្តេចទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ឆ្កេរត្រាស់ឱ្យកាត់ក្បាល ទៅពេញ យមរាជ និង មេទ័ព ១០ នាក់ ហើយឱ្យឆ្កេរស្លឹកត្រឡើង មេកងដែលតាមបាន ទាំងរង់១០ នាក់ទៀត ។ ទ្រង់មានព្រះមន្ត្រីថា “ អាងទាំង១០នាក់នេះ ចូលទៅក្បាល ចូលរង់ទាំង ១១ នាក់នេះ ទៅឱ្យអាព្រះឆ្កេរ កង ចុះ ហើយឱ្យប្រាប់អា កង ថា “ បើវា អាងពេលច្រើន ឱ្យលើកមកទៀត ឬហើយដាច់ ភ្លើងឆ្នាំងមកហើយ ជិតដល់រដូវឆ្នាំនិងឱ្យស្រូវធ្វើស្រែចំការហើយ និង ចង់ឆាប់ ឆ្នាំឱ្យស្រូវធ្វើស្រែចំការសិន ក៏តាមចិត្តចុះ ” ។ ព្រះត្រាស់បង្គាប់ស្រែចំការហើយ ព្រះអង្គលើកទ័ពមកត្រឡប់មក បន្ទាយនៃក្រុងឆោមវិញ ។ ទ្រង់បម្រើឆេញទៅស្តីការណ៍ ក្នុងកងទ័ពសាស្ត្រ ។ បម្រើដឹងការណ៍ហើយ ក៏វិញ ត្រឡប់ មកក្រាបបង្គំបង្គំបង្គំ ពុំមានហ៊ានស្រែចំការហើយ ។

នេះនិងស្រី អំពី បម្រើ ១០ នាក់ ដែលរែកយូរក្បាល ១១ នាក់នោះ ទៅដល់ស្ទឹងក្រវាងពង្រៃហើយ ក៏ ចូល ទៅ ថ្វាយបង្គំ យំក្រាបម្នាស់របស់ខ្លួន សព្វគ្រប់តាមដំណើរ ។ ព្រះ ស្រីជេដ្ឋាយា ក្រុងស្រឡប់ពីជីយព្រៃឆេះ ទ្រង់បានប្រាប់ហើយ ទ្រង់ថ្វាយ ភិយខ្លាច ព្រះចេវមិត្តិព្រះហស្ត ខែសម្តេច ទៅពេញ ឧទាហរណ៍ ។ លុះដល់ភ្នាក់ស្នាម គឺយ៉ាងនេះ ព្រះស្រីជេដ្ឋាយា ត្រាស់ថា : “ យើងនឹងខ្លាចអ្វីដឹង នៃទៅពេញ ឧទាហរណ៍នោះ ប៉ុន្តែឡើយនេះ កេរ្តិ៍យើងឱ្យកងទ័ពយើងធ្វើស្រែសិន យើងក៏ត្រឡប់តាមសណ្តាប់ព្រះខន្ធ, បើយើងនឹងរឹងមាំទ័ពទៅ ក៏បើពេញថា ការណ៍នេះក៏មិនត្រឹមត្រូវដែរ យើងត្រូវតែ ព្រមតាមពេល ” ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យតែងព្រះរាជសារ, ឆេះត្រា ស្រករដំណើរ ឱ្យទៅពេញមហាមន្ត្រីជារាជមុត, ឱ្យពេញមន្ត្រីជារាជមុត, អោយពេញបុត្រាទីបតី ជាឧបមុត, ឱ្យឧកញ៉ា ជូជិតជិតមុត : ជាត្រីមុត, ទាំងនាយសម្តេច ដកព្រះរាជ សារនោះ និង ព្រៃផ្កាមាស ១០ ក៏, ព្រៃថ្មី

របស់ឈ្មោះ ដែលមកចុះកំណែទាំងនោះ និងដាច់ព្រះនាម បើក្នុងប្រពន្ធនោះអត់បានហើយ វាជួយកម្រិតទុកដាក់ ក្នុងការធ្វើការ រាជការនិងយើងឆ្លើយ ។

ប្រការ២-យើងបានខែត្រតូចធំៗ ១២ ឬ ១៣ ខែត្រនេះ ឈ្មួញទុកជាសំណាក់បានហើយ, បើយើង មិនទាន់ឱ្យ ទៅបញ្ចូលបញ្ចូលខែត្រផ្សេងៗទេ ហើយលើកម៉ត់ទៅវាបានតែម្តងនោះ នឹងខ្វះខាតកម្រិត នៃអាណាប្រជានុរាស្ត្រមិន ខាន ។ ពុទ្ធិកែយើងបញ្ចូលបញ្ចូលមកចិត្តទៅហើយស្រុក និង បណ្តាសាស្ត្រជាមុខសិន ឱ្យចូលចិត្តយើង ដែលជាព្រះរាជព្រះករុណា ឬបើកមិនចូលចិត្តនឹងយើងទេ តើបែរជាចូលចិត្តខាងពួកក្រវ៉ា ដែលតាំង ខ្លួនជាស្តេចនោះ ចាំយើងបាននាំមកកាន់កាប់ រស់នៅទីតាំងទៅបញ្ចូល ពួកដែលរឹងមាំមិនទាន់ ធ្វើឱ្យរស់រានការណ៍ ក្នុងកាលខាងក្រោយ ។

ប្រការ៣- ខែត្រ រាស្ត្រទុក ជាខែត្រធំ អាណាប្រជានុរាស្ត្រយើងក៏ច្រើន, ចៅពញាធិបតីជា ប្រាង្គ ជា ចៅហ្វាយ ស្រុកខែត្រនេះ កាត់មានថ្វីដៃ និង គម្របប្រាជ្ញាចាំមុខណាស់, ប្រសិនបើ យើងចាំធ្វើម្យ៉ាង រក្សា ទៅមិនឲ្យ ហើយពញា ប្រាង្គ គេលើកម៉ត់មកតម្កល់យើងពីក្រោយ យើងនឹងទៅជាកណ្តាលចំណោមគេ នោះយើង នឹងពិបាករក្សាខ្លួនណាស់ ។ ហេតុនេះហើយបានជាយើងព្រមបង្អង់ម្យ៉ាង ចាំប្រាប់ប្រាម ទូរខែត្រធំៗនេះ និងខែត្រ តូចៗទៅត្រឹមខាងកើត មិនខាងជើងនោះ ឱ្យបានមកជារបស់យើងសិន ។

ប្រការ៤-ខាងព្រះស្តេចកង ដែលវាតាំងខ្លួនជាស្តេចនោះ តែវាចេញម្យ៉ាងកាលណា វាជិតស្មើចិត្ត និង ចា ប៉រ យាយមង់ សែនឆ្មាង តាមចំឡើងចំណាប់ ព្រះមហាក្សត្រ ។ ឯខាងយើង ដែលពេញជាព្រះរាជព្រះករុណា យើង គ្មានអ្វីសោះ យើងចេញម្យ៉ាងកាលណា ឥឡូវយើងស្រពិច ជាម៉ត់ទៅកាន់វា ។ ទោះយើងឈ្នះប៉ុន្មានដងក្តី វិស្ស វិយយស យើងនោះក៏ ទៅតែទៅកាន់វា ។

ប្រការ៥-កាលដែលបម្រើខែត្រស្តេចកង ទាំងព្រះរាជសារមកហើយ ទៅវិញនោះយើងបានផ្តាំថា បើមិន ទង់ ឆាប់សម្រាម ឱ្យវាស្រួលបង្កើតស្រែ ក៏ឆាប់តាមចិត្តចុះ ។ បើវាស្រ្តកំពង់ព្រែកអរ ព្រោះបាននៅមុខក្នុង ប្រពន្ធដង ព្រែកអរ និងយើងជាដើមគំនិតនេះផង ហើយបើយើងត្រឡប់ទៅប្រែសំដីវិញ, វាស្រ្តកំពង់ចាត់ចិត្ត ស្រឡាញ់យើងនោះ ក៏នឹង ប្រែចិត្តស្តាប់យើង ព្រោះយើងមានវាចាំឡើងទាត់ ។

ប្រការ៦-សេនាហោរានខាងយើងមានថ្វីដៃក៏ច្រើនណាស់ តែយើងពុំបានប្រឡងថ្វីដៃ ឱ្យឃើញជាក់ ម្យ៉ាង ទៅឡើយ ។

ប្រការ៧-ខាងយើងពិតជាព្រះរាជព្រះករុណា តែបើតាំងខ្លួនថ្វី ពុំទាន់មានទុកចម្បាំងដល់មួយសោះ ។ ឯខាង ព្រះស្តេច កង វិញ គេពិតជាព្រះករុណា- តែគេតាំងខ្លួនមកយូរហើយ គេមានទុកចម្បាំងក៏ច្រើន ។ បើគេលើកម៉ត់ជិតមក, មកតម្កល់យើងកាលណា យើងគ្មានអ្វីដល់ទល់នឹងគេឡើយ ។ ហេតុនេះហើយ បានជាយើងព្រមតាមស្តេច កង សុំ ដែលសុំតាមគំនិតរបស់យើង ។

ឯមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការ សេនាហោរានតាំងប៉ុន្មាន បានឡើងសរសើរព្រះប្រាជ្ញាព្យាណ ខែត្រង់ក្របៗគ្នា ។ សម្តេច ចៅពញា ទន្ធរជា ជាសម្លាស់ កាយស្រួចបានលំចិត្តនៃមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការ ដែលទុកចិត្តជឿ ចំពោះព្រះចរិះ ប្រជ្ញាព្រះអង្គហើយ ព្រះអង្គក៏តាំង ចៅពញាសុភាណា ទេព ជាកូនចិត្ត របស់ពញាមឿង ឱ្យសម្រេចរាជការ លើកទៅហ្វាយស្រុក ខែត្រសាប្បៀ, ខែត្រស្វាយ, ហើយព្រះអង្គលើកទៅ ប្រថាប់នៅបន្ទាយអមរិន្ទបុរិវិញ ។

ឯព្រះស្រីជេដ្ឋា អម្ចាស់ផែនដី ខាងក្រុងត្រឡប់ពីជ័យព្រៃឆរនោះ ស្តេចត្រាស់ឱ្យកងទ័ព ឆររក្សាខែត្រ ជាប់ តាំងពីស្ទឹងក្រវ៉ាដងខ្លួន រៀបទៅដល់ខាងត្បូង ហើយស្តេចលើកទ័ពត្រឡប់ ទៅក្រុងត្រឡប់ពីជ័យព្រៃឆរ

មិនទាន់កើតវិញ ។

នេះមិនមែនជា អំពើចៅ ខ្មាំងយុទ្ធិកម្ម ទេប៉ុន្តែជាស្រុកអាសន្ន ទុក វិញ ។

នៅប្រាសាទស្រុក ខែត្រអាសន្ន លុះ ដឹងថា " សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ស្តេចលើកទ័ពហូសច្បាច់ទៅ ដល់ខែត្រអាសន្ន ឆ្នាំថ្មី ហើយ " ក៏តាំងកេរ្តិ៍កងទ័ព គ្រប់ខែត្រ ដែលឡើងខែត្រ អាសន្នទុកនោះ គឺ ឡើង ជីវិត្រង, ស្លាប, ព្រំទេស, ព្រៃក្តី, ក្រកោង, កំពង់ស្វាយ, កំពង់បារី, ប្រាសាទ១០, កោះកែ, ស្វាយរំលែក, ចោកសេះ, សែន, កំពង់ព្រៃ, មៀងពោធិ៍រោង, ត្រពាំងកែវ, ឧដ, ឆើមរាសី, ស្រែវែ, សារធន, ស្រែច្បារ, ម្លូព្រៃ, ព្រៃក្តី, ស្ទើរបូក, ស្ទើរចំរុះ, ព្រះប្រសប់ ឡើងទាំង២៥ នេះ កេរ្តិ៍បាន៨០.០០០នាក់ ហើយឱ្យកេរ្តិ៍ទុកស្រុក សម្រាប់ចំណែកកងទ័ព ដួងទៅខែត្រក្រគរ ដើម្បីទប់ទល់នឹងសត្រូវឧបទ័ពក្រោយ កុំឱ្យសម្តេច ចៅពញា ចន្ទរាជា រត់ចោល ខ្លួន បាន ។

ឯសម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ជាអ្នកស្រុក ព្រះអង្គប្រទានទ័ព នៅបន្ទាយស្រុកអមរិនិវត្តបុរៈ (អម្រិនបុរី) ។ ក្នុង មួយថ្ងៃនោះ ព្រះអង្គប្រទានទ័ព កងស្បៀង នៃចៅពញាធីបតីសេនាបតី កំពុងឱ្យកងទ័ពឆ្លងទន្លេសាប មក ខែត្រក្រគរ ហើយ " ទ្រង់ឆ្លងយន្តគ្រប់ប្រការស្រេចមើលស្តេចត្រាស់បង្គាប់ប្រើសេះ ឱ្យទៅទួលទៅ ពញាយស រាជា ដែលនៅរក្សា ខែត្រពោធិ៍សាត់ ថា ឱ្យលើកកងទ័ពទៅស្នាក់នៅ នៅទីកំពង់ដៃទន្លេសាប កុំឱ្យកងទ័ព សត្រូវឡើងគោករួច " ។ ឯចៅពញាយសរាជា ជាស្តេចព្រះរាជិនីយ្យ (របស់ព្រះចន្ទរាជា) ទ្រង់ជ្រាបហើយ ស្តេចត្រាស់ឱ្យនាយកងទ័ពទៅ បរិវេណ ១០.០០០ នាក់ កាន់កាំភ្លើងធំតូច ទៅបង្អប់នៅ នៅមាត់ព្រែកទន្លេសាប ពីរអង្វើ ហើយឱ្យកេរ្តិ៍ទុកបានជាច្រើន ។ ទ្រង់ត្រាស់កំណត់ថា បើកងទ័ពសត្រូវវាចោលទៅ ត្រូវឱ្យនាយកង តាមកាប់ យកជ័យជំនះឱ្យបាន ។

សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា កាលឱ្យប្រើទៅទួល សម្តេចព្រះរាជិនីយ្យ ចៅពញាយសរាជា រួចហើយ, ស្តេច ត្រាស់បង្គាប់ចៅពញាធីបតីសេនាបតី និងចៅពញាចោរសាស្ត្រាម ទៅ ឱ្យទៅបរិវេណ ២០.០០០ នាក់ ទៅបង្អប់នៅ នៅមាត់ព្រែកទន្លេសាបត្រើយខាងកើត ហើយទ្រង់ផ្តាំថា " បើពួកក្រុងសម្បទានចំហើយ ឱ្យលើកកង ទ័ពចូលច្រាបឱ្យបាន សម្រេចចុះ " ។ ចៅពញាទាំងពីរ ក៏ត្រាបបង្គំថា បា នេះទៅតាមព្រះរាជបញ្ជា ។ ឯសម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ព្រះអង្គស្តេចឡើងកង លើព្រះទីនាំងចក្រពត្តិ គឺ ទុក-ង សារាយអណ្តែតនោះ ព្រមដោយទុក-ង ផ្សេងៗ ២៥ ទៀតចេញទៅ បង្អប់ស្នាក់នៅមាត់ព្រែកទន្លេសាប ចាំទ័ពសត្រូវ ។

ចៅពញា ធីបតីសេនាបតី ទៅប្រាសាទស្រុក អាសន្នទុក្ខៈនាងស្តេចកង កាលបានទុក និងទ័ពមកជួបជុំហើយ ក៏ដេញ បានឱ្យចុះទុកចេញទៅ ដល់ជិតព្រៃត្រើយខាងលិច ។ ខណៈនោះកងទ័ព ចៅពញាយសរាជា ដែលបង្អប់ ខ្លួននោះ ក៏តាំង ហើរចេញកាំភ្លើងធំតូចកងវិលឡើង ។ កងទ័ពចៅពញា ធីបតីសេនាបតី ជិះទុកកំណែនគ្នា

១-ស្រុកអាសន្ន ក្នុងខែត្រកំពង់ធំសព្វថ្ងៃ កាលពីដើមឈ្មោះអាសន្ន ។ នេះក្នុងអត្ថបទ " អាសន្ននិងទុក " ។ បានជាស្រុកនោះ មានឈ្មោះដូច្នេះ ម្តងទៀតមួយដំណាលថា កាលនោះ ពញាក៏ត្រក (សាស្ត្រាខ្លះថាដំបងក្រពង) ទ្រង់បានទៅហែឱ្យដេញចាប់ព្រះចៅ ពញាក៏ត្រក លុះព្រះរាជកុមារអង្គនោះ ទ្រង់រត់មកដល់ទីនោះ ទ្រង់មានអាសន្ន ហើយមានទុក្ខទៀត ទើបបានជាស្រុកនេះ ឈ្មោះ " អាសន្នទុក " ពុំខ្លះមកទល់សព្វថ្ងៃនេះឈ្មោះនៅត្រឹមតែអាសន្នទុក្ខៈទេវិញ ។ ២-បញ្ជាឈ្មោះឡើងទាំងនេះ ឡើងខ្លះក៏នៅកងឈ្មោះ នៅឡើយ ត្រង់តែខែត្រ ហៅថាឡើងស្រាត់តែប៉ុណ្ណោះ ខ្លះទៀតក៏ក្លាយឈ្មោះ ឡើងទៅវិញក៏បាន, ឧទាហរណ៍ ឡើងចោកសេះ សព្វថ្ងៃនេះហៅថា ឃុំចោកសេះ ឡើងខ្លះទៀតបានឈ្មោះស្តេចឡើយហើយ ដូចជាកោះកែវ ។

ចំណាប់ទំនងច្បាស់ ក៏មែកកង មិនរត់ទៅ ទៅក្នុងក្នុងព្រៃមួយធំធេង ក្នុងខែត្រូវប្រើប្រាស់ ។ ទៅទីនោះ កងទ័ពទៅពេញ ឧទ័យទិវាជី ទាំងនោះរត់ទៅជួប និង កងទ័ព ទៅពេញសេនាសង្គ្រាម ។ ទាំងកងទ័ព ទៅពេញសេនាសង្គ្រាម ក៏ទទួលបាន កាប់ ចាត់ កងទ័ពសង្គ្រាមត្រូវ ប្រណីឡើយ ។ កងទ័ពសង្គ្រាមទ្រាំមិនបាន ក៏រត់ខ្ទប់ទៅត្រើយ ទាំងកើតវិញ ។ មិនដែលស្លាប់ដោយឆ្លាក់មីកទន្លេសាបនោះ ប្រមាណជាពីរបីពាន់នាក់ ។

សម្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា ដែលបង្កប់ទ័ពក្នុងព្រៃ, ដុះឆ្នេរកំភ្លើងហើយ ឃើញមុខទៅពេញ ឧទ័យទិវាជី រាជធានីមកនោះ, ទ្រង់ក៏ឱ្យទូក-ង ទាំង ២៥ និងទូកព្រះមីទាំងព្រះចក្រពន្ធិ ផ្តល់ទូកទៅចាប់ ហើយទាញទាំងពល ទាំងពេញឧទ័យទិវាជី និង ទៅទៀត១០នាក់ទៀត ។ បង្កើត ១១នាក់ទៀត លោតរត់ដោះពេទ្ធ ទៅដល់ច្រាំង ត្រើយខាងកើត ជាមុន ។

បង្កើតពេញទឹកសីលនា និងទៅពេញយោធាសង្គ្រាម ដែលនៅបង្កប់ទ័ព នៅមាត់ទន្លេត្រើយខាងកើតនោះ ដុះ ឃើញទៅឡើង ទាំង ១១នាក់ រត់ទៅដល់ហើយ ក៏ឱ្យទ័ពខ្លួនដេញចាប់បានទាំងអស់ ហើយឱ្យដាក់ក្តីប្រឆាំង ទម្រង់ស្តេច យាងទៅដល់ ។ ដុះដល់ថ្ងៃរសៀល សម្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា ព្រះអង្គចេញព្រះរាជសំណើរ ទៅដល់ ព្រៃពន្លា នៅត្រើយខាងកើតនោះហើយ, ទៅពេញទឹកសីលនា ពេជ្រ និងទៅពេញយោធាសង្គ្រាម ពៅ ទាំង ចៅហ្វាយស្រុក ទៅឡើង ទាំង ២២ នាក់ និងឃើញទាំង ៦០.០០០ នាក់ ដែលទាបបាននោះ ទាំងក្រាប បង្គំទូលថ្វាយ ។ ឯនោះ នៅហ្វាយស្រុក ទៅឡើង, ទៅបាន, សេនាទាហាន ៦២ នាក់ ត្រី ដែលទាបបានជាប់ ទាំងរហូត ៦០.០០០នាក់ ក៏កោត ខ្លាចអំណាចបុណ្យធម៌ នៃ សម្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា ហើយសន្មត់សញ្ញា សូមនៅជាខ្ញុំរាជការ ក្រអួលមួយជីវិត ។

សម្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា ទ្រង់ព្រះរាជានុញ្ញាតឱ្យតាមសុំ ។ ក្នុងព្រះនោះ ព្រះអង្គពុំទាន់ឃើញ ខ្លាចក្រុម ព្រះបុរាណិតនៅឡើយ និងឱ្យទ្រើតប្រណីតធាន តាមច្បាប់ប្រណីតពុំកើត ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យក្រុមទាំងនេះ ទទួល ថាតាមព្រះអង្គ ៣ ដងម្នាក់ៗ ហើយកោតក្រុមទាំងនោះ ទទួលទានទឹកពិភពសត្វ ចុកជាការស្រេច ។ ដុះពេល ទាំងនោះសុំទទួលអស់ហើយ ព្រះអង្គត្រាស់បង្គាប់ទៅ ពេញឧទ័យទិវាជី ជាចៅហ្វាយស្រុក នៃស្រុកសង្កែ ដែល ទើប ផ្តល់ទុក្ខស្វា ឱ្យទៅឡើងទាំង២២ ស្រុក និងរហូត ២០.០០០នាក់ ដែលសល់ពីស្លាប់នោះ ឱ្យលើកទ័ពទៅវាយបង្គោល នៃគ្រប់ពលសៀម, បង្គោលនៃគ្រប់ពលព្រៃ, រឹបស្ទឹងត្រពាំង ទាំងនោះនៃគ្រប់នេះ ឱ្យបាន ។

ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៣ នៃគ្រប់នេះធ្លាប់ខ្លាចថ្វីដៃ ទៅពេញឧទ័យទិវាជីស្លាប់ ដុះឃើញកងទ័ពទៅពេញ ឧទ័យ ទិវាជី មកដល់ហើយ ក៏ដុះទូករត់ទៅ ក្របត្រឡប់ពិជ័យព្រៃនគរអស់ ។ មួយរំពេចនោះ ទៅពេញឧទ័យ ទិវាជី ចាត់សេនា ទាហាន ឱ្យទៅរក្សានៃគ្រប់ទាំង ៣ នោះ ហើយក៏លើកទ័ពមកក្រាបបង្គំទូល ស្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា អំពីជ័យជំនះដែលខ្លួន យកបាន គ្រប់ប្រការ ។

ស្តេចទៅពេញ ឆ្នេរជា ទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជទានដ៏អមាណស្រស់ស្រស់ ដល់សេនា ទាហានទាំងនោះ ឱ្យឡើងទី១១ពីរៗ តាមសមត្ថភាព ទ្រង់ផ្តល់និងទៅពេញ ឧទ័យទិវាជី ។ ឱ្យការ ពារសឹកសង្គ្រាម ត្រើយខាងកើត មិនខានជើង នេះ ឱ្យដាក់នៅទី១១ពីរៗ, ឱ្យចងចាំ ខំរក្សាអារាមខេត្ត ព្រៃ ទាំងបញ្ចុះបញ្ចូល ចៅហ្វាយ ស្រុក, ទៅឡើងទី១១ ឱ្យបានមកជាចំណែកខាងយើងទាំងអស់ ។

១- បានជាមានឈ្មោះបេតិកភ័ណ្ឌ " កំពង់ស្វាយ " ក្នុងខែត្រូវប្រើប្រាស់, " កំពង់ស្វាយ " ក្នុងខែត្រូវប្រើប្រាស់ ។ ប៉ុន្តែ កំពង់ស្វាយ " ឈ្មោះ យោធាមកហើយ " កំពង់ស្វាយ " ទៅវិញ ។

នៅពេញ ឧទ័យទិវាជំ និងចៅម៉ឺង ២១ ខែត្រុក ក៏ផ្ទាយបង្គំជូនចម្លងព្រះបន្ទូលពិសេស ហើយក៏ ដើរម៉ត ត្រឡប់ទៅ ខែត្រុកវិទ្យា រៀងខ្លួន ។

នៅពេញ ឧទ័យទិវាជំ ទៅដល់ខែត្រហើយ ក៏ឱ្យរោងសេនាទាហា និងអ្នកមានព្រះឆ្មារស្រី មានប្តីបាត់ ចេញទៅវិលវាយបញ្ចុះបញ្ចូល នៅក្រោយស្រុក ចៅម៉ឺង ដែលនៅមិនខ្វះកើត បែកចាស់លិចនោះទាំងអស់ ។ សេនា ទាហា និងអ្នកមានព្រះឆ្មារស្រី គឺមាត់ទាំងនោះ ទៅបញ្ចុះបញ្ចូលបាន នៅក្រោយស្រុកមហាធរ ចៅ ម៉ឺងស្រុកនិគម, ចៅម៉ឺងពួក, ចៅម៉ឺងក្រចាញ់, ចៅម៉ឺងចុងកាល់, និងរហូតរៀងទៅដល់ចុងខែត្រ, បាន ជាជ្រើស នៅទីនោះលិច ជា ស្រែដាច់ខាត មកខាងស្ដេចនៅពេញ ចន្ទរាជា ទាំងអស់ ។ នៅពេញ ឧទ័យទិវាជំ ជោគជ័យដូច្នោះហើយ ក៏ធ្វើសំបុត្រ ក្រាបបង្គំជូន ចូលមកព្រះបាទ អ្នកជាអម្ចាស់តាមដំណើរ ។ ព្រះបាទ អ្នកអម្ចាស់ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់មានព្រះមាណ ណាស់ ទើបព្រះអង្គជួយទ័ព ត្រឡប់មកខែត្រអង្គរវិញ ។

ក្នុងឆ្នាំដូចអង្គរក្រោម ព្រះសង្ឃរាជ, រាជាកណៈ, វាខាទ្រុកម និងព្រះបុរាណិត្រីឆ្មាចារ្យ, ព្រះរាជវង្សាទុក្ខរង្ស៊ី ដែលរត់ខ្លាចភ្លាត់ ចេញពីក្រុងភ្នំពេញ និងពីក្រុងបាសាក់នោះ ដឹងថា សម្តេចព្រះអនុជ (ព្រះចន្ទរាជា) ព្រះអង្គ មានជ័យជំនះហើយ ក៏ចេញពីព្រៃដែលលួចជ្រកនោះ មកជួបជុំនាងកងទ័ព សុំឱ្យ ទាំងខ្លួនយកទៅផ្ទាយ ជាទុំរាជីករ ហើយ ប្រឹក្សាគ្នាថា : "ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេស ជាអម្ចាស់យើងនេះ ពេញជា ព្រះរាជបុត្រាបង្កើត ខែត្របានសម្តេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះចម្លងជា ដែលជាព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ទ័ព ទ្រង់ព្រៃ ថ្នាំជាពុទ្ធកូមី វិរាជានិត, ព្រះអង្គម្ចាស់យើងនេះ ពេញជាមានសតិចក្លា ឈ្មោសវៃណាស់ ព្រះអង្គជួយព្រះក្រ ទៅធ្វើសង្គ្រាមមិនឈា ក៏វាយមិននោះ ចាក់បបួលបន្ទាចទាំងអស់ ពុំដែលមើលទាក់នឹងព្រះរាជានុរាជបានឡើយ ។ ព្រះអង្គមានបុណ្យ បានរបស់ព្រះករុណាពិសេសគឺ :

១- ទ្រង់មានពិជ័យឥន្ទ្រ ស សុទ្ធមួយ កាលដែលទើបមិនបានកំពស់តែ ៦ ហត្ថ មកដល់ឥឡូវនេះកំពស់ ៧ ហត្ថឆ្មាយ, ដំរីនោះ មានដំណឹង ការចេះដឹង ។ ច្រើនព័ត៌មានណាស់ គឺព័ត៌មានមួយ វាចេះរាងរាវរុក ទាក់កាប់ ដូចមនុស្ស, ជើងទាំងពីរចេះចាក់ជង រងរាវរុកបានជង ។ ចំពូកពីរ រឺមានជម្ងឺជីកាត់នៅទីណា ក្នុងព្រះឥន្ទ្រ ព្រះ ករុណាជាអម្ចាស់យើងឱ្យឃ្លានទៅទី សុំទឹកយកទៅដោះពូជសាច នៅទីណាដែលមានជម្ងឺនោះ, ជម្ងឺក្នុងមិននោះ សឹងតែ ស្លាប់ស្លាប់ បាត់ទៅ ។ ចំពូកបី បើរដូវវស្សា ហើយវាងក្បែរ, ព្រះអង្គជាអម្ចាស់យើងឱ្យឃ្លានទៅ ទាំងទ្វីបទីក្នុងមិននោះ ៣ ឬ ៧ ថ្ងៃតែប៉ុណ្ណោះ ក្បែរក៏ធ្លាក់បរិបូណ៌ ។ ចំពូកបួន បើព្រះអង្គជាអម្ចាស់យើង ឡើងផងនិងធ្វើសង្គ្រាមយុទ្ធករណា បើវាស្រែកឱ្យព្រល់សេងក្រអៅហើយនោះ ឱ្យស្រឡាញ់មកចិត្តចុះថា មុខជាមាន ជ័យជំនះ ឈ្នះបានដ៏ជាបរិវារ ច្រើនជាមិនខានឡើយ ។

២- ព្រះអង្គទ្រង់បានទូក-៦ នោះសារាយអណ្តែត មកជាព្រះមីនាងព្រះពុទ្ធនោះ ក៏មានបុត្រាធីការ ច្រើនចំពូក គឺចំពូកមួយ បើទូកចម្លា ទៅនគរវត្ត មិនមានខ្យល់រលកទេ កំណត់បីបួនថ្ងៃទើបមកដល់, បើខ្យល់ រលកជង ទូកចម្លា ទៅនគរវត្ត ត្រូវប្រើពេលអស់ ១០ ឬ ១៥ ថ្ងៃ ប៉ុន្តែមិនទាន់ព្រះពុទ្ធនោះ ព្រះអង្គទៅបិណ្ឌចត នៅព្រះនគរវត្ត ត្រឡប់មកដល់វត្តហើយវិញ កំនត់តែឈរឆ្នោតហុយៗ នៅឡើយ ព្រោះសៀនបីដូចជាទូកមិន ។ ចំពូកពីរ បើសេនាទាហា និងម៉ឺងជិះធ្វើសង្គ្រាម ចំណុះទូក ១២៥ រាត់នោះ នោះកាំភ្លើង ឬ ស្នា ច្រើនប៉ុន្មានក្តី ក៏ពុំដែលមកជិតចំណុះទូកនោះឡើយ ។ ចំពូកបី បើមិនដើរម៉តចេញ ទៅហើយ ពេលសង្គ្រាមពិធីអូសចេញ

១- ព្រះសង្ឃ និងព្រះរាជវង្សាទុក្ខរង្ស៊ី ទាំងរាជព្រហ្ម ដែលបានរត់ចោលវត្ត មានដំណាក់ ហើយទៅជ្រកព្រៃ ក្នុងពេលដែលស្ដេចនគរ បានឆ្លុះសង្រ្គាមព្រះស្រីសុក្ខបុទ ។

ពីបង្គុបបង្គោល ឆ្ពោះទៅរកហើយ ឱ្យពិធីឱ្យ មើលពេលម៉ោង ១២៥ ដែលថ្វាយទូកនោះ បើបីសាច់ដែលរក្សាទុកនោះ ឮសូរកាំប៉ែកជាព្រេងត្រូវរាជនោះ អ្នកស្វែងរក ដែលតែ ១៦ នាក់រួចបានស្រួល ហើយឱ្យសង្ឃមតា មុខជាមាឈ ជួយ បើកបម្រុងនោះមិនចាត់ មាត់កំពូលហើយក្រៅទេ ទូកដែលចេញទៅនោះ មុខជាពុំប្រមះច្បាំងនឹងសង្រ្គោះ សោះឡើយ ។ របស់វិសេសទាំងពីរប្រការនេះ អស់អាត្មាកាត់ និងជើងខ្ញុំទាំងឡាយ យល់ថា ចូលជារបស់ចូលច្បាប់ មហាចក្រ ទៅធ្វើការឯណា ក៏មិនមានជ័យជំនះ ហើយយើងទាំងអស់គ្នា មកទៅស្នេហ៍ ពុំបានធ្វើព្រះរាជ ពិធីអភិសេក ឱ្យបានរុងរឿងស្បើយ យសខ្ពស់ ជាឯកព្រះមហាក្សត្រ ឱ្យបានផ្គុំផ្គុំ ជាបរាជសម្រេចនោះ ពុំខានឡើយ ។ លុះមិនព្រមគ្នាហើយ ក៏ទាត់គ្នាចូលទៅក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ សូមរក្សាព្រះអង្គ សោយរាជ្យសប្បុរ្តិ តាមសេចក្តីពិភាក្សា ហើយយល់ព្រមជាឯកច្ឆន្ទ ។

ទើបសម្តេចទៅពេញ ចន្ទរាជា ជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រះឥន្ទ្រក៏ពុំទាន់បានរាបរាបទាំងព្រះខ័ន ក៏ពុំ ទាន់រកឃើញ បើប្របរាបអភិសេកក្រែងពុំចូរទេនឹង ។ ឆោតនោះ អស់ព្រះសង្ឃ និងព្រះបុរោហិត ព្រះរាជវង្សានុវង្ស មន្ត្រីចាស់មុំ ខ្ញុំរាជការ ក្រាបបង្គំទូលថា សូមព្រះរាជទាន និងរៀបព្រះរាជពិធីជា សង្គ្រាមមាភិសេក ថ្វាយ ជាសុវត្ថិមង្គល ក្រាន់នឹង គ្រប់គ្រងវាស្រ្តប្រជា ជាបណ្តោះអាសន្ននឹង ប៉ុណ្ណោះទេ បើទ្រង់ច្បាំងឈ្នះបាន ព្រះឥន្ទ្រស្រឡាញ់ណា និងសូមថ្វាយ ប្រាជ្ញាសេក ក្នុងកាលនោះ ។

ឥឡូវនោះ សម្តេចមហេសីត្រ ទ្រង់ព្រះរាជាមុក្ខ ចូលព្រះបរមរាជវាំង ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា បើព្រមគ្នា យល់ថាត្រូវតែឱ្យដឹងទទួលអភិសេកហើយ ក៏ឱ្យពិគ្រោះព្រមធ្វើតាមក្បួនសង្គ្រាមមាភិសេកនោះ ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ តាមប្រពៃណីចុះ ។ មួយរំពេចនោះព្រះសង្ឃ និង ខ្ញុំរាជការទាំងឡាយ ត្រេកអរសោមនស្សណាស់ ហើយក៏ចេញ ទៅទាត់មែន កេស្តកងកំណែន ឱ្យចាប់ដីជ្រៃស្មៅ ជាបរិច្ឆេទម្ខាយដែលរង់ ឱ្យសងរោងរាជពិធី តាមពុទ្ធសាសន៍ សេចក្តីសាសន៍ ព្រះរាជវិធី គឺត្រ ទ្រង់ ធ្វើកុំមហាឈ្លប ធ្វើព្រះបុស្សកម្មាចារ្យស្តេចត្តិត្រ ត្រៀបរាជ អភិសេក សព្វសារពើ ។ ចំណែកព្រះស្នេហ៍ត្រនោះ សម្តេចទៅពេញ ចន្ទរាជា ទ្រង់ពុំឱ្យធ្វើគ្រប់ ៥ ជាងទេ ទ្រង់ឱ្យធ្វើ តែ ៥ ជាង ហើយទ្រង់ឱ្យធ្វើត្រៀបព្រះទីទាំង៣៨ខ្នងទ្វារ ត្រៀបព្រះទីទាំងអន្តរា ព្រះទីទាំងពីរដងវិទូ ត្រៀបឱ សករាជ ត្រៀបព្រះទីទាំងរាជ និង ត្រៀបសេនាបាលី ឱ្យមានស្នាក់កាត់ តែងខ្លួនឱ្យប្រពៃ បម្រុងកាត់ទង់ជាតិ ដើរហែរចូលទៅ ក្នុងរោងព្រះពិធីរាជីយ ។

ឯបណ្តាវាស្រ្តជិតម្ខាយ ឮថា ព្រះបរមមហេសីត្រ ទ្រង់ប្រសាសន៍តាមមាភិសេកហើយ ត្រេកអរណាស់ ក៏ទា ញយក គោ ក្របី សេះ ជីវី ទូក មាស ប្រាក់ សំពត់ រាវ សាវស្បៃ តាមដែលខ្លួនមាននោះ មកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ជាច្រើនអនេក ។

លុះមកដល់ថ្ងៃទី ៨ អតីត ខែ ជល្គ ឆ្នាំជូត អដ្ឋស័ក ព.ស ២០៦០, គ.ស ១៩១៦ ម.ស ១៤៣៨, ច.ស ៨៨៨ សម្តេចទៅពេញ ចន្ទរាជា ព្រះអង្គទ្រង់ត្រៀម បរាមន្តិយា ទីបង្គំ ទ្រង់ធ្វើរាជវាំងឈើរតូល ក្នុងរោងរាជ ពិធី ។ ព្រះរាជព្រះ ថ្វាយបរាមស្តេចត្តិត្រ ស្តេចស៊ីតទៅទាញកាំមុខស្តេចត្តិត្រ ទើបព្រះរាជវង្សានុវង្ស សេនាមុខមន្ត្រី

១-ប្រាជ្ញាសេក ជាពាក្យសម្រួល ប្រែថា ដែលមានអភិសេកប្រាកដហើយ បានន័យថា អភិសេកព្រះមហាក្សត្រ ដែលបានបង្ក្រាប អធិបតេយ្យស្រី ហើយឆ្លើងសោយរាជ្យ ។ អភិសេក ព្រះមហាក្សត្រដែលពុំទាន់បានធ្វើសង្គ្រាម មុន និងសោយរាជ្យ ទេច្បាប់ឱ្យ ឈ្មោះថា មុខាភិសេក ឬរាជាភិសេក ។ ឯសង្គ្រាមមាភិសេក គឺ អភិសេកក្នុងពេលកំពុងធ្វើសង្គ្រាម ។ ២-សេចក្តីសាសន៍ ប្រែថា សេចក្តីប្រសាសន៍ ។ ក្នុងសម័យបុរាណ ខ្មែរក្រុងត្រូវឆ្លាស់សាងនា ហើយហៅប្រាជ្ញាសេកនោះថា សេចក្តីសាសន៍ ឯយុវនា សាមញ្ញដឹងយល់ថា ពាក្យនេះ បានន័យថា សាសនាដទៃ ក្រៅពីពុទ្ធសាសនាដទៃ ។

ក្រាបថ្វាយ ព្រះរាជមង្គល ព្រះរាជតិច័ន្ធជ័យ ។

សម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា ព្រះអង្គឡើងត្រង់រាជ្យសម្បត្តិ^(១) ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបរមរាជា ចន្ទរាជា ត្រង់ក្រុង កម្ពុជាធិបតី^(២) ។

លុះរួចតិច័យ ព្រះអង្គតាំងព្រះសង្ឃ និងមន្ត្រី តាមគុណបំណង និងចំណេះវិជ្ជាដូចតទៅនេះ ៖

- ១- ចៅអធិការ សួស ជាទី សម្តេចព្រះសុតនាធិបតី សិរីសោធន សង្ឃនាយក ។
- ២- ចៅអធិការ ស្រី ជាទី សម្តេចមង្គលទេពពាចារ្យ ។
- ៣- ចៅអធិការ សោម ជាទី សម្តេចព្រះធម្មជាតិវិទូ ។
- ៤- ចៅអធិការ លាស់ ជាទី សម្តេចព្រះរោងវិទូ ។
- ៥- ចៅអធិការ ទង ជាទី សម្តេចព្រះវិទូ ។
- ៦- ចៅអធិការ សោម ជាទី សម្តេចព្រះមហាព្រហ្មមុនី ។
- ៧- ចៅអធិការ ជ័យ ជាទី សម្តេចមហាវិមលធម្ម ។

ចៅអធិការ សោម មានបុណ្យសិក្សាស្នើនឹងទីក្រឡាហោម, ស្រី ស្នើនឹងទីយមរាជ, ពាសស្នើទីវាំង, ទងស្នើ ទីចក្រី, សោម សោម ស្នើនឹងមហាមន្ត្រី, ជ័យ ស្នើនឹងមហាទេព, ។

ជំងាប់មកទ្រង់តាំងព្រះរាជគណៈសម្រាប់ ទោ ត្រី ចត្វា តទៅទៀត ។ លុះតាំងទាំងទ្រង់រាជ្យទាំង៧ ត្រប់ទាំង ៤ សម្រាប់នោះហើយ ទ្រង់តាំងមន្ត្រីរាជ្យទាំង៧ទៀត ហើយទ្រង់បញ្ជាឲ្យទា តាំងពីថ្ងៃនេះតទៅ បើនឹង តាំងសេនាធិបតី ក្នុងក្រៅ ឱ្យតាំងដោយរបៀបដូច្នោះ ៖

បើខ្ញុំរាជការសក្តិ ៥ ហូរតាំង^(៣) ឱ្យតាំងជាហ្មង ។ បើ ៤ ហូរតាំងឱ្យតាំងជាមុន មុន ។ បើ ៣ ហូរតាំងឱ្យតាំងជា ឱកមុន ។ បើ ២ ហូរតាំង ឱ្យតាំងជា ចុះមុន ។ បើមួយមុន ឱ្យតាំងជា មុន បើខ្ញុំរាជការហើយ តែពុំទាន់ប្រោសព្រះរាជទាន ឱ្យយកយសសក្តិទេ នោះឱ្យហៅថា នាយ ។

មួយទៀត សេនាបតី និងចៅហ្វាយស្រុក សក្តិ ១០ ហូរតាំង ពីបុរាណរបៀបមក គឺតាំងពីដៃទង ព្រះបាទ អរត្ថលោកោនោះ ទ្រង់តាំងឱ្យ សុទ្ធច្នើជាទី សម្តេចចៅពញា ព្រោះចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះ សុទ្ធតែសម្តេច ព្រះរាជក្រុមរាជ ដែលចេញទៅត្រង់ស្រុក សក្តិ ១០ ហូរតាំង ក៏មាន ៨ ហូរតាំងក៏មាន, មកដល់ដៃទង ព្រះបាទជនរៀយ កោរព្យាបាជនោះ, ចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះ ពុំសូវអាចខ្ចាចសេនាបតី ទើបព្រះបាទកោរព្យាបាជទ្រង់ចៅហ្វាយ ស្រុកទាំងនោះ មកត្រឹមតែ ៦ ចៅពញា ៗ ហើយសក្តិ ៨ ហូរតាំងចុះមក តាំងជាទី ពញា ។ ៦ សេនាបតី និង មន្ត្រីសក្តិ ៨ ហូរតាំង ក្នុងវង្សមន្ត្រីរាជការនោះ ពីមុនមក បានតែង តាំងជា សម្តេចចៅពញា ដល់មកដៃទងនេះ យើងតែឱ្យទៅក៏ហើយថា នៅតែត្រឡប់ត្រឡង់ទៅឡើយ ។ ដូច្នេះ យើងត្រូវកែតម្រូវចំណេះ គឺថា នាមុនក្រៅ ពីខ្លួនសក្តិ ទាំងបួនសម្រាប់ បើតាំងឡើងឱ្យតាំងជា ឱកតាំង ។ ៦ ចៅហ្វាយ ស្រុកសក្តិ ៨ ឬ ១០ ហូរតាំងនោះ ឱ្យតាំងជា ចៅពញា ។ បើ ៧ ឬ ៨ ហូរតាំង ឱ្យតាំងជា ពញា ។

តមក ទ្រង់តាំងពីល្បែង ទាំងព្រះអង្គ ទាំង ៥ នាក់ គឺ

១-ត្រង់រាជ្យ បានន័យថា ព្រះមហាក្សត្រ បានទទួលរាជ្យសម្បត្តិ តែមិនទាន់បានអភិសេកមែនទែនទេ ។ លុះលោកតែព្រះ អង្គ បានអភិសេកមែនទែនហើយ ទើបច្បាប់ឱ្យ ហៅថាមហាក្សត្រិយៈរាជ្យនោះ សោយរាជ្យ ។ ២-ហូរតាំង-ក្បាលរាត់ គឺមន្ត្រីនោះមានឥទ្ធិពលរាត់រាត់ នៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ។ ៣-ខ្លួនសក្តិ ឬឡើងត្រឹម បើជាមន្ត្រីឈ្មោះតែត្រ គឺស្តេច ក្រាស្ត, បើជាមន្ត្រីក្នុងព្រះរាជវាំង គឺសេនាបតី ឥឡូវនេះ ហៅថា រដ្ឋមន្ត្រី ។

- ១- ព្រះមិត្តជាតិជាតិ ទេព ឱ្យជាតិ សម្តេចចៅហ្វាទន្ទៈ (នាយករដ្ឋមន្ត្រី) ។
- ២- ប្តូរស្នេហាអ្នក ក្រៅ ជាតិ ឧកញ៉ាបុរាណ (រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌) ។
- ៣- ប្តូរវិជិត ព្រះអង្គឱ្យតាំងជាតិ ឧកញ៉ា ក្រសួងយោធា (រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយោធា) ។
- ៤- ប្តូរ ឧត្តម ចិន្តាស្រី ជាតិ ឧកញ៉ាហ៊ុន (រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព្រះបរមរាជវាំង) ។
- ៥- ប្តូរភក្តីឧកញ៉ា កែវ ជាតិ ឧកញ៉ាចក្រី (រដ្ឋមន្ត្រីខាងទាហានជើងគោក) ។

ទ្រង់តាំងអ្នករាជការ ដែលជាតិសំខាន់ៗ និងព្រះអង្គ តាំង ៥០ នាក់ នោះ ជាមន្ត្រីក្រុមរក្សាព្រះអង្គ គ្រប់គ្នា ។ ទ្រង់តាំង ចៅពញាសាវណ្ណ ជាតិ សម្តេចព្រះភាគីនេយ្យាយសារជា ។

ទ្រង់តាំងព្រះកិល្បៈ សម្តេចព្រះភាគីនេយ្យាយ :

- ១ ប្តូរស្នេហាអ្នក ក្រៅ ជាតិ ឧកញ៉ាវណ្ណា ។
- ២ ប្តូរវិជិតសិទ្ធិរស សម ជាតិ ឧកញ៉ាវណ្ណា ។
- ៣ ប្តូរភក្តីឧកញ៉ា ទេព ជាតិ ឧកញ៉ា ធម្មាធិរាជ ។
- ៤ ប្តូរសេស ហឫទ័យ កៅ ជាតិ ឧកញ៉ាវណ្ណា ។

ឯ មន្ត្រីក្នុងសេនាទាហាន ក្រៅពីនេះ ទ្រង់តាំង

- ១ ចៅពញា សេនាឡើងប្រជុំ មួយ ជាតិ សម្តេចជ័យមន្ត្រី
- ២ ចៅពញា ជំរះស្នេហា ស៊ុន ជាតិ ឧកញ៉ាឧកញ៉ា
- ៣ ចៅពញាសេនាឡើង ស៊ុន ជាតិ ឧកញ៉ាបុរាណ
- ៤ ចៅពញាសេនាសមស្ថិតិ ឧកញ៉ា ស្រីសុវណ្ណា
- ៥ ចៅពញាស៊ុនសាវណ្ណ ហេ ជាតិ ឧកញ៉ាវណ្ណា

ចំពោះមន្ត្រី ក្នុងសេនាទាហាន ក្រៅពីនេះទៅទៀត ព្រះបាទសម្តេច ព្រះចន្ទរាជា ទ្រង់តាំង ឱ្យធ្វើ ជាចៅហ្វាយ ស្រុកខ្លះ ជាព្រះបាទព្រះបាទ ជាព្រះបាទខ្លះ ជាព្រះបាទខ្លះ ជាព្រះបាទខ្លះ គ្រប់មន្ត្រីដែលមានស្ថានភាព ក្នុងការធ្វើម្យ៉ាង គ្នាខ្លះនោះ អ្នកណាម្នាក់ឡើយ ។

ទ្រង់រាប់ប្រើបស្សីរាជ្យស្ថានបំណាច់ នៃចៅពញាស្ថានលោក មឿង (ខ្នុរ) ដែលបានថ្វាយ សេះ ដំរី និង បាន ថ្វាយកូន ៤ នាក់ ក្នុងក្រៅដែលព្រះអង្គទ័ពព្រះសម្បត្តិ ទាំងគ្នា ពលសោះ ហើយរត់ទៅក្រុងដេន និង កាល ទ័ពសត្រូវ ចោលបន្ទាយពោធិសាត់ ហើយចេញ មឿង (ខ្នុរ) ប្តូរជិតស្នាម ទៅកេណ្ឌបីសាច យកមកជួយ ឱ្យឆ្នេរ សង្គ្រាមច្រើនត្រានោះ ថា : ទ្រង់តាំងកូនទាំងពីរនាក់ ឱ្យធ្វើជាស្ថានលោកមួយ, សេនាសង្រ្គាមមួយ , នោះហើយ ថា ពុំទាន់ ចូលរួម និងកម្លាំងបំណាច់ ទើបទ្រង់តាំង ចៅពញាស្ថានលោកទេព កូនទី៣ ជាសម្តេចចៅពញា យោធាវិទ្យា តាំងចៅពញាសេនាសង្គ្រាម សុខ កូនទី ៤ ជា ឧកញ៉ាស្ថានលោក ឱ្យមានអំណាចខ្ពង់ខ្ពស់ (ខែត្រ ឡើង ពី ខែត្រជាតិស្ថាន) គឺ ខែត្រព្រះ ក្រុងមួយ ខ្ពង់មួយ ។

តមក ទ្រង់តាំងបំណាច់នៃចៅពញាមនោមន្ត្រី តាំង ជាចៅមឿង ស្រុកបាត់ដំបង ដែលកាលសម្តេច ត្រឡប់ពីស្រុកស្រុកមកដល់នោះ ហើយចៅពញាមនោមន្ត្រី បានថ្វាយដំរី ៥ និង សេះ ១៥ ព្រមទាំងថ្វាយ ស្បៀងអាហារ ១.០០០ ទេះ ។ ទ្រង់មានបន្ទូលថា ចៅមឿងនេះ មានសក្តិស្មើនឹងសក្តិស្មើនឹងសក្តិ ៦ ហូរពាង តែចេញមឿង មានស្ម័គ្រប្រកបព្រះច្រើនស្រុក ដូច្នេះ ទ្រង់លើកឡើងថា ចៅហ្វាយស្រុកធំ មានសក្តិ ៥ ហូរពាង ហើយ

ឱ្យមានចៅឡើង ឡើងស្តាប់ បង្គាប់ ៥ ស្រុក គឺ ស្រុកមង្គលបុរី ១ ទឹកជោរ បរត្បូង ១ ពាមសីមា ១ មោង ឬស្សី ១ ស្រុកខាងជើងទាំង ៥ នេះ ឱ្យឡើងស្តាប់បង្គាប់ នៃ ចៅព្រះបាទមហេន្ទ្រវរ្ម័ន ទាំងអស់ ។

សេចក្តីសារសំព័ន្ធ អំពីព្រះកិត្តិយស ពីរោះខ្ពស់ប្រសើរ រូបរាងចេញទៅដល់ខេត្តនានាថា : ទ្រង់ពុំដែលបក សក្តិ ខ្ញុំរាជការនេះមួយ ថាទ្រង់ពុំអ្នករាងមានទីតាំងនេះមួយ, ថាបើមានព្រះបាទស្រី មានរាងបរ ចេះអធិប្បាយ ធម៌រាជី នេះមួយ, អ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិត ដែលនេះដឹងតម្រូវតាម ក្បួនកម្រានេះមួយ, ទ្រង់ឱ្យស៊ើបរកយកខ្លួន មកតាំងចិញ្ចឹមជា ឧបនាយកប្រតិភូ ស្រី របស់ខ្លួនទាំងអស់ ។ ម្លោះហើយ អ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិត អ្នកចេះដឹង ខាំ គ្នាមកជ្រកក្រោមម្លប់ បុណ្យធម៌ នៃព្រះអង្គច្រើនក្រៃពេក ។

ក្នុងថ្ងៃមួយនោះ ព្រះបាទសម្តេច ព្រះចន្ទ្រវរ្ម័ន ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា " តាំងពីយើងបានមកនៅក្នុង នៃគ្រ អម្រិន្ទ្របុរ នេះ យើងគិតការណ៍អ្វីៗ ក៏បានសំរេចដោយច្របូកច្របល់, អស់អាណាប្រជានុរាស្ត្រ ក៏មិត្តមួលចូលមក យកយើងជាមិត្តទំនាក់ សម្បទាទាំងមូលទាំងសម្បត្តិ ជាមិត្តស្នាមនាំឱ្យបានរបស់ចម្លែកអស្ចារ្យ ទាំងសេនាទាហាន ក៏មានបរិបូណ៌ ។ ពុទ្ធទ្រង់ ព្រះតម្រិះឃើញយ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់ប្រែឈ្មោះ អមរកិរិន្ទ្របុរ ឬ អម្រិន្ទ្របុរនោះ ឱ្យឈ្មោះថា " នៃគ្របរិបូណ៌ " វិញ តែងតែថ្ងៃនោះតម្រៀបមក ។

ក្នុងពេល ដែលទ្រង់កំពុងតែតែងតាំង ឧបនាយកមន្ត្រីនោះ ថ្ងៃរះឡាន់គ្នានក្សេបសោះ ក៏ស្រាប់តែមាន ឥន្ទ្រ ៨ ពណ៌ ចុះរោលពេញទាំងអាកាស ទាស់តែព្រះអង្គទ្រង់តាំងមន្ត្រីឧបនាយក ទើបស្លាប់ស្លាប់បាត់ទៅវិញ ។ ខណៈ នោះ ព្រះបរមពិត្រ និងសេនាបតី មន្ត្រីធំតូច ខ្ញុំព្រះរាជការ សង្ស័យណាស់ ក៏ទ្រង់ត្រាស់សួរហោរា សុំឱ្យ ទំនាយថ្វាយ ។

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស : អភ័យហេតុដ៏អស្ចារ្យហេតុដ៏អស្ចារ្យនេះ ប្រាប់ឱ្យដឹងថា ព្រះអង្គនឹងមាន បុណ្យធម៌ ជាឱកាសព្រះឧត្តរ, ទាំងព្រះមិនជ័យ និង ទេវរូប ក៏បានមកជារបស់សម្រាប់ផែនដីវិញ មិនខាន ។

ព្រះបរមពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់សួរបញ្ជាក់ហោរាថែមទៀតថា :
ហេតុអ្វីបានជាបេករនាយដូច្នេះ ? តើឃើញហេតុដូចម្តេចខ្លះ ?
ហោរាប្រកាសបង្ខំទូលថា, សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស : ទូលព្រះបង្ខំបានពិនិត្យសង្កេតមើលក្នុង ហោរា សាស្ត្រទៅ ឃើញមានហេតុ ៨ ប្រការគឺ :

ប្រការ ១ - កាលព្រះអង្គចាប់បដិសន្ធិនោះ សម្តេចព្រះកន្លោង (សម្តេចព្រះហោរា) ទ្រង់ព្រះសុបិន ឃើញឧទ្ទ្រាស ក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មី ។

ប្រការ ២ - ដល់ព្រះអង្គប្រសូត្រមកទៀតនោះ ក៏ប្រសូត្រក្នុងថ្ងៃពេញបូណ៌មី ថ្ងៃនោះក៏មានឧទ្ទ្រាស ទៀត ។

ប្រការ ៣ - ទ្រង់មានព្រះនាមទៀត ក៏ហៅថា ព្រះចន្ទ ។

ប្រការ ៤ - កាលសម្តេចព្រះជេដ្ឋាទៃព្រះអង្គ ឆ្លងព្រះជន្មនៅឡើយ ទ្រង់បានព្រះសុបិនមិត្តឃើញថា ព្រះវររាជបិតាទៃទ្រង់ មកហៅព្រះអង្គទៅ កុំឱ្យព្រះអង្គទៅតស៊ូនឹងនាគ, ថា នាគនេះ សុះត្រាតែព្រះចន្ទព័ មិនខានលិចមក ក្នុងថ្ងៃពេញ ទើបព្រះនាគវាយបាត់បង់ទៅវិញ ។ ឥឡូវនេះ ព្រះអង្គក៏ស្តេចមកពិតព្រះទេសស្បែក ជាឧត្តរនៅមិនខានលិច នៃព្រះនាគវាយបាត់បង់ទៅវិញ គឺជ្រុវនឹងសុបិនមិត្តនេះតែម្តង ។

ប្រការ ៥ - ព្រះអង្គព្រៀងព្រះនាមថា ព្រះចន្ទនេះ ជាមិត្តរបស់ទៃមិត្តជាក់របស់អាណាប្រជានុរាស្ត្រ ។

ប្រការ ៦ - ឥឡូវនេះ ឃើញថា តាំងពីព្រះអង្គស្តេចចូលមកជាប់ដី ក្រុងកម្ពុជាថ្លៃណា អាណាប្រជានុរាស្ត្រ ក៏ក្សេម ក្សាន្ត ក្នុងទីក្រុងណាស់ ។

ប្រការ ៧ - ព្រះឥន្ទ្រនេះ សម្តេចអច្រ័ត្រាធិរាជ ទ្រង់បានឧបត្ថម្ភជួយទំលុបបង្រួម ឱ្យកើតជាមហាឥន្ទ្រ ។ ដល់ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេស បានគ្រប់គ្រងឥន្ទ្រ ទំនុកចំរុងព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ធ្វើដោយបុណ្យ ដោយប្រវត្តិ ទាំងតែងតាំងមន្ត្រីរាជការ ក៏ត្រឹមត្រូវតាមដំណើរ ឧទ្ទិសមាត់ក្នុងបំណង ។ ហេតុនេះហើយ ទើបសម្តេច អច្រ័ត្រាធិរាជ ទ្រង់បណ្តាលជាឥន្ទ្រ ៧ ពណ៌ ពាសពេញទាំងអាកាស ក្នុងវេលាដែលទ្រង់តាំងមន្ត្រីនោះ ។ បានសេចក្តីថា ព្រះឥន្ទ្រាធិរាជ ទ្រង់ប្រទានសព្វសាធុការ ថ្វាយព្រះអង្គឱ្យបានជា កំពូលភពជាម្ចាស់កម្ពុជានេះ ហើយក៏ឱ្យរាស្ត្រស្តាប់មម្ស្ស ក្រៅពីព្រះរាជត្រកូលឡើយ ។

ព្រះបានសម្តេចព្រះធម្មរាជា ទ្រង់ព្រះសម្លាប់ហើយ ទ្រង់យល់ឃើញថា ហោរាខាងនេះ មានលក្ខណៈមានឆោតចង្ហើមគ្រប់គ្រាន់ ឆ្ងល់ជឿបាន ទើបទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ។ ទ្រង់បានចំណាយព្រះរាជទ្រព្យប្រទានដល់ហោរានោះ ហើយទ្រង់ចំណាយព្រះរាជទ្រព្យដល់កងទ័ព ដែលកាប់លើធ្វើព្រះវិហារ ទៅជម្រុះ ដែលធ្វើរោងរាជពិធី នៅ មាត់ស្ទឹងនោះ ។

ព្រះថ្លៃក្រោយមក សម្តេចព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ជ្រាបថា " ទឹកស្ទឹងនេះរឹងស្ងួតអស់ " ទ្រង់សម្បើយ ក្នុងព្រះរាជបាប្រម័យណាស់ ទើបស្តេចឡើងគង់លើព្រះទីនាំង អស្សុតរ ព្រមទាំងពួកនិករចេញទៅទត ដល់ក្បាល ស្ទឹង ។ ទ្រង់ឃើញទឹក ស្ទឹងនោះ ហូរច្រោះដីជាងហូរទៅទិសខាងលើ មានឆើ មានថ្ម រលើងរលំ គ្រង់ម្តុតស្ទឹងខាងឆ្វេង ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ " ឱកញ៉ាវង្សាធិបតី សម, ក្រុមព្រះសុរិយោដី ឱ្យប្រមូលរាស្ត្រ ឱ្យច្រូងស្ទឹងអ្នកតា ធ្វើពិធីលើកដី បិទផ្ទៃស្ទឹងនោះ មិនឱ្យហូរទៅទិសខាងលើ ។ ទឹកនោះ ក៏ហូរតាមប្រឡាយ ដែលជិតថ្មី ហើយហូរចុះទៅស្ទឹងធំ ដូចដើមវិញ ហើយក៏ស្តេចព្រះរាជដំណើរមកបន្ទាយវិញ ។

ក្រោយពីនេះមក មានស្រីពីរនាក់ មួយឈ្មោះចង មួយឈ្មោះអាំ មានប្តីទាំងពីរនាក់ មានផ្ទៃពោះហើយជិតប្តី ។ នាងចងសាហាយមិនចៅ រក ហើយចាត់ចៅ ជួស ជាប្តីស្លាប់ ។ នាងអាំសាហាយមិន ចៅ តាំកាប់ចៅសោម ជាប្តីស្លាប់ ។ ពេលនោះ ទីទំនប់ស្ទឹង ក៏ហូរច្រាយចេញ ចុះទិសខាងលើ ដូចជាមុនត្រេច ។ ចៅហ្វាយស្រុក ក្រុមការ នៃ ខែត្របរិបូណ៌ ចាប់បានអាចោរមេចោរ ទាំងប្រុសស្រី ទាំងខ្លួនយកទៅក្រាបបង្គំជូនថ្វាយ ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា : អញបិទទំនប់នេះ ព្រោះត្រូវការ ឱ្យទឹកហូរចេញ ចុះមកក្នុងស្ទឹង ដើម្បីឱ្យអ្នកស្រុកធ្វើរបាត់ទឹក យកទឹកដាក់ស្រែ យកស្រូវឱ្យបរិបូណ៌ ពុំគួរឡើយអាចោរមេចោរពីរ ៤ នាក់ទៅបំផ្លាញពិធីទំនប់ទឹកនេះឡើយ ។ បើដូច្នោះត្រូវមានទោស ៣ ស្មារតី :

- ១ ត្រូវថាវាទាំងពីរនាក់ពុចប្រពន្ធនេះ ។
- ២ ត្រូវវាទាំង ៤ នាក់មានទោស ព្រោះបានសម្លាប់មនុស្សពីរនាក់ ។
- ៣ វាទាំង ៤ នាក់ត្រូវមានទោស ជាបង្ខំចំណាយគេទូទាំងខែត្រ ។

ទើបទ្រង់បង្គាប់មន្ត្រីក្រុមព្រះទេវតាចល និងក្រុមព្រះសុរិយោដី ឱ្យយកអាចោរមេចោរទាំង ៤ នាក់នេះទៅដាក់កងទំនប់នោះ ។ មន្ត្រីក្រុមទាំងពីរក៏ថ្វាយបង្គំលា វាមនុស្សចោរទាំង ៤ នាក់នោះ ទៅធ្វើលើកា ច្រូងស្ទឹងអាកាសទៅតា អារក្សទៅតា ហើយសម្រេចទោស អារមទាំង ៤ នាក់ រួចលើកដីយប់ទៅ ។ បីសាច់ខ្មោច អា, មេ, ទាំង ៤ នាក់ និចក្ខនក្នុងពោះពីរនាក់ ជាដំណាក់ ក៏នៅហូរក្បាច់ទំនប់នោះ ទំនប់នោះក៏នៅជិត ជាប់រៀបមកដល់ឥឡូវនេះ ។ អស់បណ្តាលអ្នកស្រុក ធ្វើស្រែដោយហេតុទំនប់នេះ ចម្រើនផលស្រូវជាងសព្វឆ្នាំ ។ ទឹកស្ទឹងនេះ

បុរេខ្មាំងមក ប្រេះដីនោះជ្រៅ ធំចូលរយអាចឱ្យចេញ ចូលទូកបាន អ្នកឈ្នួញ ជួញលក់ ចេញចូល ទៅទៅ រកស៊ីតាំងជាផ្ទះផ្សារ ជាច្រើន ។ ហេតុនេះហើយបានជាគេហៅថា “ ផ្សារបរិបូណ៌ ” តមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ឯដីចុង ស្ទឹងនោះ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកងទ័ព និងអ្នកស្រុកធ្វើស្រែ សំរាប់តែបានចម្រើនផលជាច្រើន សូមប្រកប និងនាមខេត្ត បរិបូណ៌ ដែលទ្រង់ ប្រែឈ្មោះនោះ ។

លុះមកដល់ឆ្នាំឆ្នាំ ឧត្តម ព.ស ២០៦១, ព.ស ១៩១៧, ម.ស ១៤៣៩, ឆ.ស ៨៧៩ នោះ ព្រះ បរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសោយហេតុល ឱ្យធ្វើស្រែគ្រប់ខែត្រ ហើយត្រាស់ឱ្យធ្វើព្រះរាជបន្ទូល ព្រះរាជប្រកាស ឱ្យមន្ត្រីប្រើបម្រើឱ្យលបយកទៅបិទ គ្រប់ខេត្តត្រើយខាងលិច ។

សេចក្តីប្រកាសនោះថា បើខេត្តណា មានធិត្តសុចរិតស្មោះត្រង់ និងសម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ដែលជាព្រះ រាជត្រកូល ពុំចូលនឹងចូកអាព្រះស្តេច កង ជាអ្នកងារពលព្រះ ទេ ក៏ចូលសារភិក្ខុ តាំងពីតទៅនេះឱ្យហើយទៅ ។ តែទុកឱ្យយូរទៅ ដ៏រាជដល់បានរាបទាប ក្នុងព្រះឧត្តរនោះ ព្រះអង្គនឹងយកទោស ចាត់ទុកជាក្បត់ផែនដី ដូច ពួកអាស្តេច កង ជាប្រាកដពុំលែងឡើយ ។

កាលនោះមានហេតុតែបុណ្យប្រាថ្នា រួចសស្តេចទៅពេញ ឧត្តរាជា អស់បណ្តាវាស្ត្រ ទាសកម្មករ ក្របំរា សាក្នុងក្រុងកម្ពុជា ក៏កើតមានឥទ្ធិព្រាជ្ជា ស្តេចកម្រិត និងព្រះបរមបពិត្រ រាជរូបកាយពុំមានខាន ។ បណ្តាវាស្ត្រ ទាសកម្មករ ទាំងនោះ ក៏នាំគ្នាចូលមកថ្វាយបង្គំ សុំសារភិក្ខុច្រើនស្រុក ច្រើនខេត្ត ។

នេះនឹងនិយាយអំពីព្រះ ព្រះចៅ **ក្រុងស្រឡប់ពិស័យត្រៃឧត្តរ** ចិនខាងកើតឡើយ ។

លុះដល់វស្សាឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំឆ្នាំ ឧត្តមនោះ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តេច កង ព្រះអង្គចេញជួបជុំសេនាបតី មន្ត្រីតូច ធំ ខ្ញុំព្រះរាជករហើយ ត្រាស់ថា : “ ចៅពញាធូររាជា លើកកងទ័ព ទៅវាយយកផែនដី ត្រើយខាងជើង ហើយលើកខ្លួនជាម្ចាស់ផែនដីខ្មែរ ដូច្នេះ ឱ្យសេនាបតី ចេញសំបុត្រ រោធាលហេតុ ឱ្យមកគ្រប់ខែត្រថា កាលណា ចេញ ព្រះវស្សា ព្រះអង្គនឹងលើកទ័ពទៅវាយយកខែត្រ អម្រិនបុរ ពោធិសាតិវិញឱ្យបាន ។

សេនាបតី ទទួលព្រះរាជបញ្ជាហើយ ក៏ចេញសំបុត្រប្រាប់ទៅ ចៅហ្វាយស្រុក ចៅម្យ៉ាង ចៅធាន ឱ្យរកស្នូ កងទ័ព តាមត្រាស់បង្គាប់ ។ លុះដល់ខែនោះ គ្រប់ចៅហ្វាយស្រុកបញ្ជូនសេនាបតីមកជួបជុំ បានចំនួន ១២០.០០០ នាក់ ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យបង្អាតកាន់អាវុធឱ្យស្មាត់តាមក្បួនពិធីយសស្រ្តាម ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចៅពញាសំពាំង ចៅពញា ស្រាល ឱ្យរៀបរៀង ទ័ព ២០.០០០ នាក់ ឆ្លងទៅតាំងទ័ព នៅខេត្តសម្រោងទង ឱ្យសម្តេចចៅហ្វាយ កៅ រៀបរៀង ៣០.០០០ នាក់ ទៅតាំងបន្ទាយនៅភ្នំពេញ ។

ក្នុងខណៈនោះ សម្តេចចៅពញា ធូររាជា ព្រះមហាបពិត្រ ទ្រង់ជ្រាបដោយបម្រើសេះ ពីខេត្ត ឈម្លែក ចូលទៅក្រាបបង្គំទូល សព្វគ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធជាខ្លាំងយកសំ ។ ទ្រង់ប្រាប់ឧកញ៉ាចក្រីកែវ និងឧកញ៉ា វស្សាអគ្គរាជ កែ ឱ្យរៀបរៀង ២០.០០០ នាក់ លើកចេញទៅ ។ ព្រះបរមបពិត្រអម្ចាស់ ត្រាស់ឱ្យស្តេច ព្រះភាពិ ឈេញ យសរាជា នៅតាំងក្បា បន្ទាយហើយ ព្រះអង្គត្រូវដោយសេនាទាហាន ហេតុនេះ ៣០.០០០នាក់ លើកចេញ ទៅតាំងនៅភូមិជ័យស្តុត នៅខេត្ត ឈម្លែក រាប់តាំងប៉ារាជការសង្គ្រាម លើឃើញក្នុង ទ្រង់នឹងលើកទ័ព ទៅជួយ ជាដាច់ ។ ក្នុងព្រះនោះឧកញ៉ាចក្រី កែវ ឧកញ៉ាវស្សាអគ្គរាជ កែ លើកទ័ពចូលរៀបរៀងនឹងកងទ័ព ចៅពញា ស្រាល ។

១-អ្នកងារ បានដល់បុណ្យប្រាថ្នា ពីអ្នកធ្វើការតាមកម្រិតឆ្នាំ ១អ្នកមានទោស កំហុសនិងបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ ១អ្នកងារនេះហៅច្រើន ពួក ។ ចំពោះឧកញ៉ាឈេញ ពីអ្នកងារដង ធ្វើការជាប្រយោជន៍វិញមានក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

វិទ្យាអន្តរាជ លើកម៉តតទីបីចៅ ពេញលំដាប់ ជាសេចក្តីបង្កើត ត្រើយខាងកើត ។ ខណៈ នោះសេនាបាហន ហើលទាំងសងខាង ចូលប្រយុទ្ធគ្នា ដោយអាវុធវៃវិទ្យា ជាសន្តិក ពិភព កោលាហល ។

ពួកពលស្មុគស្មាប ទាំងសងខាង កងទ័ពយី (ទ័ពខាងសម្តេច ចៅពេញ ធួរាជា) ដែលឧកញ៉ាចក្រីឱ្យ ឧកញ៉ាធិន្ទខាងក្រុង ព្រឹទ្ធរាជាមុខ ទៅបង្កប់ក្នុងព្រៃនោះ ចំនួនដ៏សឹក ១៤០ នាក់ វាបង្កទៅខាងក្រោយម៉ត សត្រូវ ហើយក៏ប្រ មូលទៅរុសរាងជាដំបូងប្រាប់ពីក្រោយកងទ័ព ។ ខណៈនោះ ចៅពេញ លំដាប់, ចៅពេញ ស្រាល, ច្រាំពុំបានក៏បែកចំលង់ទៅហើយរត់ទៅ ក្នុងបន្ទាយភ្នំពេញវិញ ។

មេម៉តខែសម្តេចចៅពេញ ធួរាជា ព្រះបរមបពិត្រ ទាំងពីរកង ក៏លើកហូតទៅ វាយបង្កាបបន្ទាយខេត្តបាទី ខែត្រទាំងមួយ ទាប់បានទៅហ្វាយស្រុកធិប្បមួយ ចៅឡើងព្រែកប្រាសាទមួយ ចៅឡើងកសាងស្ទឹងមួយ ចៅ ឡើងកង ពិសិមួយ ចៅឡើងភ្នំស្រួចមួយ ។ ព្រមទាំងចាប់បានចៅឡើងបន្ទាយមាសមួយ ចៅឡើងពាមមួយ ចៅ ឡើងស្រែនោងមួយ ចៅឡើងជើងកញ្ចៀម ទាំងមកក្រោយទូលថ្វាយ ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ទាត់ ឱ្យទទួលទាន បាញ់មីក ព្រះពិភីន្ទសត្វ ហើយព្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស លើកលែងខ្លួន និងឱ្យនៅ រក្សា ស្រុកខែត្រ ដូចដើមវិញ ។

ចៅពេញ ពិស្តលោក ឯក ជាចៅហ្វាយស្រុក ខេត្តទ្រាំង ក្នុងពេលនោះរត់រួច ហើយទៅរួមទាំងចៅ ហ្វាយស្រុក បាត់កម្ពុជ ព្រះត្រពាំងមួយ ក្រមួនសមួយ ឱ្យមើល កងបន្ទាយមាំមួននៅខេត្តនោះ ។

ដល់រដូវទ្រាទសមាស អកអំបុកនោះ អស់មុខមន្ត្រី ខាងសម្តេចចៅពេញ ធួរាជា ជាព្រះបរមបពិត្រ អម្ចាស់ដែនដី ត្រើយខាងត្បូង ទៅធ្វើប្រាសាទត្រៀងឆើ ប្រកាសរៀបចំកំណែសែតខេត្តឆ្នែក ។ លុះដល់ សម្រេចហើយ ក៏អញ្ជើញស្តេច ទៅប្រថាប់ទតប្រឆាំងទូក និងឈរកន្លែងធំ ទូកប្រថាប់ថ្វាយទៅព្រះច្រមុចកែវ ដែលតម្កល់នៅពិភពនាគ និងអុជកំប្លែងខ្លា ថ្វាយទៅចុះច្បាប់លើមេតិយ ដែលតម្កល់ព្រះច្រមុចកែវនៅស្នាម ព្រៃត្រង្គី ៣ ថ្ងៃ ។ ទ្រង់ប្រោសប្រទានឈ្មោះភូមិ ជ័យសួរ ដែលព្រះអង្គតាំងបន្ទាយនោះ ឱ្យហៅថា ភូមិសួរវង្ស ។ ឯភូមិកំណែសែតនោះ ទ្រង់ឱ្យហៅថា កំណែប្រាសាទ ។ ហេតុនេះហើយបានជាមានឈ្មោះហៅថា ភូមិសួរវង្ស, កំណែប្រាសាទ រៀងមក ។

ផ្សេងការបុណ្យទ្រាទសមាសហើយ សម្តេចចៅពេញ ធួរាជា ព្រះអង្គត្រាស់បង្គាប់ ឧកញ៉ាចក្រី កែវ, ឧកញ៉ា វិទ្យាអន្តរាជ កែ និងឧកញ៉ា ក្រឡាហោម តាំ ឃុំពេសរហ៍ ៣០.០០០នាក់ លើកទៅចោមបន្ទាយខេត្ត ភ្នំ ពេញ ។ ឧកញ៉ា ទាំង ៣ នាយ ក៏ថ្វាយបង្គំនា ចេញទៅទាត់ចែងកងទ័ព ព្រមទាំងត្រៀងសាស្ត្រាវុធស្រេចហើយ ក៏លើកចេញទៅចោម វាយបន្ទាយនោះតាមត្រាស់បង្គាប់ ។ ខណៈនោះ មេម៉តខាងស្មេកន គឺ ចៅហ្វា កៅ, ចៅពេញ លំដាប់, ចៅពេញស្រាល, ចៅពេញ តេជោ, ចៅហ្វាយស្រុកកំណែខែង, ចៅពេញរាជានៃត្រី, ចៅហ្វាយស្រុកភ្នំពេញ, ជាមេម៉តម្ចាស់ដែនដី អុតិយខាងកើត ចេញច្បាំងតទីបង្កើត នៃអម្ចាស់ត្រើយខាងលិច ជួនឆ្មារជួនចាញ់ អ្នកក្រាវ ជាច្រើនដង ។ លុះដល់រដូវភ្លៀង វាស្រូវអស់ប្រាងចាយ គ្មានស្រូវ វេទនាណាស់ ក៏សន្យា បើកកងទ័ពទាំងសងខាង ឱ្យឈប់ឡើងវិញរហូតដល់ធ្វើស្រែហើយ ។

លុះមកដល់ឆ្នាំខាង ឆោស័ក ព.ស ២០៧៤, គ.ស ១៩៣០, ប.ស ១៩៥២, ច.ស ៨៥២ តាំងពីខែមិគសិរ បុស្ស រៀងទៅ បង្កើតត្រើយខាងកើត (ស្មេកន) ចេញពេញបន្ទាយ ចុះក្បែរម៉តលើកច្បាំងគ្នា ដណ្តើមយក ខែត្រត្រើយខាងលិច ទៀត ។ ច្បាំងគ្នាជាច្រើនក្រា លុះផុតវេលា ក៏វាបំបាត់ទាំងសងខាង ។

ការសង្គ្រាមជាដំបូង ប្រាប់ដល់ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ដែនដី ត្រើយខាងលិច ព្រះធួរាជា ត្រង់ យល់ថា :

សង្គ្រាមលើកក្រោយនេះ តាំងពីឆ្នាំឆ្នងដល់ឆ្នាំខាល មេម៉តទាំ ៣ យកជ័យជំនះជុំបានសោះ ។ ទើបប្រមុខ ក្រសាំងប្រើ ឃុំវិជិតតរង្គ ពៅ ឱ្យទៅប្រាប់ឧកញ៉ាចក្រី និងឧកញ៉ាវង្សាអន្តរាជ ចាត់ចែងរាល់ថ្ងៃក្រោយ រហូត ទៅដល់ដឹងម៉តឧកញ៉ា ក្រឡាហោម ជាឱ្យឧកញ៉ាក្រឡាហោម ក្នុងទង់ជ័យ ជាប្រមុខស្ប ទាំបើឃើញកង ម៉តសង្រួតចាក់តមក ឱ្យធ្វើជាភ្នាក់ងារ រត់ទៅជាមួយនឹងកងម៉ត ឧកញ៉ាចក្រី, ឧកញ៉ាវង្សាអន្តរាជ ត្រង់រហូតទៅ ដល់ស្រុកឧដុង្គ ។ ឃុំវិជិតតរង្គ ពៅ ក៏ប្រាប់ទៅមេម៉តទាំង ៣ កង តាមព្រះរាជបង្គាប់ពិសេស ។ ក្រោយព្រះរា ជបង្រៀនទៅនោះ, ទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យ ឧកញ៉ាយមរាជ ត្រា ជាមេម៉តទាំង, ឧកញ៉ាមហាសេនា សុខ ជាមេម៉តមុខ, ឧកញ៉ាហោរាសង្គ្រាម ជាប៉ែកឆ្វេង, ឧកញ៉ាហោរា មហាសង្គ្រាម ទេព ជាប៉ែកស្តាំ ។ ទៅរៀបចំ ២០.០០០នាក់ ទៅបង្កប់នៅក្នុងព្រៃមួយ ខាងជើងបឹងពោធិ៍កាយ ។ ទ្រង់ផ្តាំថា បើឃើញកងម៉ត សង្រួតទៅខ្លោយ ដេញកងម៉តយើងទាំង ៣ កងទៅហើយនោះ ឱ្យដេញកងម៉តយើង ឱ្យលើកដំណើរកាន់ចំរើង យកទៅតោមអុជ បន្ទាយនោះឱ្យបាន ។ ទើបប្រមុខឧកញ៉ា វិបុលរាជ តា, ឧកញ៉ាប្រទេសរាជ សុរ ឱ្យគេឈ្នួតកាស្រ្ត ផ្សំ និងទុកចម្បាំងរបស់ខ្លួន ទៅចោះនិងជ្រោយពោធិ៍ ។ ថាបើឃើញកងម៉តសង្រួតលើកចេញមក ឱ្យរាជយមកដល់ ព្រែកពៅ ។ ទ្រង់ចាត់សម្តេចចៅហ្វាឡង្គ ទេព ជាកូនទី ៣ ចៅពពួក ឡើង ឱ្យលើកទ័ពទុកទៅបង្កប់នៅព្រែក ពៅទីមួយ ដោយផ្តាំថា បើឃើញកងម៉តសង្រួត ដេញតាមឧកញ៉ា វិបុលរាជ និងឧកញ៉ាប្រទេសរាជមក ឱ្យក្នុងព្រៃយ ពួកគ្នាឡើងឱ្យជ័យជំនះឱ្យបាន ។

មេម៉ត មេកង ទាំងជើងទឹកជើងគោក ក៏ថ្វាយបង្គំលា ឃ្លុះកងម៉តលើកទៅ ធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជាការ ។ ផ្ទុះ មកដល់ថ្ងៃ ១២ កើត ខែមិគសិរ ឆ្នាំខាល នោះសឹកនេះ ឧកញ៉ាចក្រី, ឧកញ៉ាវង្សាអន្តរាជ, លើកកងម៉ត ចូល ចោមបន្ទាយភ្នំពេញ បានមួយស្របក់ ក៏ចំរើនរត់ទៅវិញ ។ ចៅពពួកដេញ និងចៅពពួកជាមេត្រី ឃើញហើយ ពុំដឹងកល ក៏បើកទ្វារបន្ទាយ ក៏ទាំងកងម៉តរបស់ខ្លួន ២.០០០ នាក់នោះ ដេញតាមម៉តដែល ចោមដំបូង ទៅដល់អូរជ្រូក ក៏ប្រទះទង់ជ័យម៉តក្នុងមួយកងទៀត បែកម៉តរត់ទៅវិញ ដូច្នេះម៉តខាងស្តេចកង ក៏កម្រើក ធ្វើត្រង់ប្រមាណ ។ ផ្ទុះឃើញ ទង្គរប្រមុខមេម៉តទាំងពីរនោះ ក៏សម្គាល់ថាជាម៉តក្នុង ចាញ់បែកម៉តរត់ទៅហើយ ទើបឱ្យលើកកងម៉តដេញតាមទៅទៀត ។ ផ្ទុះទៅដល់បូកមានលក្ខណ៍ម៉ត សង្រួតដេញតាមឧកញ៉ាចក្រីហួសទៅ ។ ខណៈនោះ ឧកញ៉ាក្រឡាហោម ឧកញ៉ាវង្សាអន្តរាជ ឧកញ៉ា ដំរីម្រាជបតី (ម៉តខាងសម្តេច ព្រះចន្ទរា ជាត្រឡប់ម៉តបានពីក្រោយ ឡោមចោមច្បាំងផ្ទុំមក ។ ឧកញ៉ាចក្រី ខាងសម្តេចព្រះចន្ទរាជា) ក៏រាមីតត្រឡប់ មសាកវិញ ចូលចេញចាក់កាប់សម្លាប់ម៉តសង្រួត ដែលនៅជាពណ្តាល, សង្រួតបែកម៉តរត់ទៅ មេម៉តខាងសម្តេច ព្រះចន្ទរាជា ទាបបានចៅហ្វាយស្រុកទាំងពីរ និង ក្រុមសេនាទាហានទាំង ២៣ នាក់ ព្រមទាំង ពោ ព្រម ដី សេ ហើយខាំខ្លួនឈ្លើយទាំងនោះ ទៅត្រឡប់ផ្សែងផ្ទុះថ្វាយ ។ សម្តេចព្រះមហាខត្តិយា ចន្ទរាជា ទ្រង់ឱ្យដាក់ក្តីទាំងនោះ ទុកទៅដល់មេម៉តត្រង់កង ។

៦ សម្តេចចៅហ្វា ពៅ កាតក្រឡេកទៅ ឃើញកងម៉តទុកចោលនៅជ្រោយចង្វារមានចំនួនតិចតួចស្តេចស្តេច ណាស់ ក៏គិតថាចៅហ្វាយស្រុកទាំងពីរ (ខាងខ្លួន) ច្បាស់ជាមានជ័យជំនះហើយ ដែលដេញតាមម៉តត្រើយខាង លិច នោះ ប្រហែលជាបានសង្គ្រាមក្នុងក្រុងនេះហើយ, ទាំបើបានសម្រេចហើយ មុខតែចៅហ្វាយស្រុក ទាំងពីរនោះ នឹងបានពុលគាបជាងដេញហើយ ។ ចៅហ្វា ពៅ គិតទៀតថា : " ពីមុនអញអញ្ជើញស្រុកស្រីយឺម ពុំទាន់បានរកខ្លួន, ប្រាម្តងនេះ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងពីរ មានជ័យលើទីត្រើយខាងលិចទៀត នោះឃើញថា មិន ស្រួលដល់អញថាខ្លាំង ។ សម្តេចចៅ ហ្វា ពៅ គិតឃើញដូច្នេះហើយ ទើបឱ្យចៅពពួក លំតាំង, ចៅពពួក ស្រាល,

ចៅពញា វៀង ដៅរក្សាបន្ទាយ ឯខ្លួនចៅ ហ្នា ឯងដេញកងទ័ពឱ្យចុះទុកចម្បាំង ប្រមាណ ៦០ ទៅឆ្នាំ៦៧និង ឧកញ៉ាវិបុលរាជ.ឧកញ៉ាប្រទេសរាជ ដែលទតទុកនៅ ជ្រោយចង្វារ ។ កាលទ័ពសត្រូវមកដល់ហើយ ឧកញ៉ាវិបុលរាជ និងឧកញ៉ាប្រទេសរាជ (មេទ័ពខាងព្រះចន្ទរាជា) ក៏ជេញពល ឱ្យទទួលស្លាប់ភក់និង អាវុធ វែងយ៉ាងយោរយៅ ។ មួយគ្រប់កំរោយមក ឧកញ៉ាទាំងពីរនាក់ ក៏ឱ្យពលនិយម រត់ទៅដល់ព្រែកក្តៅ ។ ចៅ ហ្នា កៅ ឃើញដូច្នេះក៏ឱ្យទៅទុក ដេញទៅតាម ។

សម្តេចចៅពញា មេត កូនចៅពញា យៀង មេទ័ពម្ចាស់ផែនដីត្រើយខាងលិច កាលឃើញចៅហ្នា កៅ ដេញទ័ព ឧកញ៉ា ទាំងពីរមុនទៅហើយ ក៏បង្គាប់ឱ្យទាញកងទាហានទ័ព ឱ្យចេញទុកចម្បាំងពីក្នុងព្រែកក្តៅទែន ហើយដេញចេញពី ក្រោយ ។ ឯកងទ័ពឧកញ៉ាវិបុលរាជ ឧកញ៉ាប្រទេសរាជ មេទ័ពអម្ចាស់ផែនដីត្រើយខាងលិច ពេលនោះ ក៏រាវបរមកឡាំង តាំងតែជាឧទ្យានិក ។ កងទ័ពខាងចៅហ្នា កៅ នៅជាកណ្តាលនៃទ័ពសត្រូវ ទាស់ កម្លាំងណាស់ ក៏រត់ទៅទៀតពុំបាន ។ ដូច្នេះ ហើយក៏លោតមកស្លាប់ចៅ ខ្លះក៏ត្រូវនិងអាវុធស្លាប់ចៅ ខ្លះ ទៀតពិការជះច្រើន ។ ចំណែក ចៅហ្នា កៅ ខ្លួនឯងវិញ លោតមកទន្លេហែមរត់ត្រាតែរួចទៅដល់ក្រុង បាសាន ។

កងទ័ព ឧកញ៉ាឈររាជ, ឧកញ៉ាមហាសេនា, ឧកញ៉ាឈោធាសង្គ្រាម ដែលបង្កប់ទ័ពក្នុងព្រៃមួយ កាល ឃើញ កងទ័ពក្នុងបន្ទាយសត្រូវ ចេញដេញមេទ័ពត្រើយខាងលិច អស់ជាច្រើនកងហើយ យល់ជាមាឌមនុស្ស គឺចក្ខុវិស័យ ក៏ឱ្យពួកសេនាឈរពេល កាន់តប់ភ្លើង លើចំណុចទៅពីច្ប ទៅភ្លើងបន្ទាយនោះ ។ ខណៈនោះ ចៅពញាឆ័តាំង ចៅពញា ស្រាស ដេញពលឱ្យ ចូលតទល់ និងទ័ពឧកញ៉ាទាំងពីរ តែទ័ពចៅពញា ទាំងពីរនេះទប់ មិនឲ្យកងទ័ពខាងព្រះចន្ទរាជា ធ្វើបច្ចេកទេសទាំងពីរ ក៏លោតចេញពីបន្ទាយចូរតមកទៀត ។ សេនាឈោធាសង្គ្រាម ឧកញ៉ាឈររាជ មេទ័ពក្នុងត្រើយខាងលិច ទទួលបានការស្លាប់ទាំងពីរនាក់នោះទៅ ។ កងទ័ពដឹងគោក ដឹងមិត របស់ព្រះបរមបពិត្រ ត្រើយខាងលិច ចាប់បានមន្ត្រីក្រមការ សេនាឈោធាសង្គ្រាម ខាងស្តេចត្រើយខាងកើត ចំនួន ៨៩ នាក់ និងឈ្មោះរបស់សាស្ត្រាវុធ ជាច្រើនហើយទៅក្របម្រួលថ្វាយ ។ ខណៈនោះសម្តេចព្រះចន្ទរាជា ព្រះបរមបពិត្រ អម្ចាស់ផែនដី ត្រើយខាងលិច ទ្រង់ព្រះសម្លាប់ មេទ័ព និង ទាហានកងទ័ព ទាំងដឹងមិត ដឹងគោក ក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ មនុស្សទោសក្បត់គ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ឱ្យចៅក្រមប្រឹក្សាចៅ ឃើញថា : អាក្បត់ដែលមាន ទោសធ្ងន់ ៣៥ នាក់ ទ្រង់ឱ្យប្រហារជីវិតទាំងអស់ ឃើញថា មនុស្សស្រស់ពីដោះមាឌទោសស្រាសចូល គ្រាស់ឱ្យដាក់ភ្នំទាំង ៥០ នាក់ ។ ព្រះអង្គឲ្យសង្គ្រាមក្នុងព្រះនរោត្តមក៏បានខ្សែភ្នំពេញ, សំរោងទង, បាមី, ទ្រាំ, កំពត, កំពង់សោម, ។ ចៅយៀង ដែលឡើងខ្សែទាំងនេះ ដែលនៅទិសខាងលិចទាំងប៉ុន្មាននោះ ទ័ពពួងត្រើយ ខាងលិចចាប់បានខ្លួនទាំងអស់ នៅសល់តែខ្សែព្រៃណាស់, ព្រះត្រពាំង, ក្រមួនស, ឌីម៉ៅ តែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះកើតស្ល លោត រត់ទៅប្រមូល ចៅហ្នាស្រុកក្រៅបន្ទាយទាំងនោះ ឱ្យតាំងបន្ទាយវិងនៅឡើយ មិនទាំងយកបាន ។

សម្តេច ព្រះស្រីជេដ្ឋា ម្ចាស់ផែនដី ត្រើយខាងកើត ទ្រង់ជ្រាបអំពីបរាជ័យនេះហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធ ណាស់ថា : ចៅពញាចន្ទនេះ កាន់តែខ្មោចបានមិច្ឆើន ពងប្រមាណហើយ មេទ័ព និង ទាហាន ដែលយើង ប្រើទៅទាំងប៉ុន្មាន ក៏ទេតែឆ្នើសប្រហែសឱ្យចាញ់ឧបាយកលគេ ខូចហើយ ច្រើនដង មិនគិតសងសឹកវិញឱ្យ បានសោះ ។ ដើមទ្រង់គិតឧបាយកល រើសសេនា ទាហាន ដែលមាននៅជាទុកទុកព្រះមួយបាន ១០០ នាក់ ហើយគ្រាស់បង្គាប់ថា : “ ឱ្យតែងរត់ចូលទៅ នៅនឹងសម្តេចចៅពញា ចន្ទរាជា កាលបើឈ្លងឱ្យទុកព្រះមួយ បានកាលណាហើយ ឱ្យទាហានទាំងនោះ នាំគ្នាស្រុកសម្លាប់ឱ្យបាន បើអ្នកទាំងឡាយធ្វើបាន យើងនឹងឱ្យអ្នកឡើង យសសក្តិ ឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិ ឱ្យពេញចិត្ត ” ។ សេនាទាំង ១០០ នាក់នោះ ថ្វាយបង្គំសុំទទួលអាណាថា : “ ទូលព្រះ

បង្គំទាំងឡាយ និងធ្វើឱ្យបានតាមព្រះរាជបាបូមីយ៉ា ។ ព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ព្រះសម្លាញ់ ពូថា សេនាបាណន ព្រមព្រៀងហើយ ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ទើបទ្រង់តាំងឱ្យធ្វើព្រះបាទ ជាព្រះបេធាន ។ ម្តាយព្រះ ស្តេចកន្ស ឱ្យធ្វើ ជាចៅក្រមត្រួតពិន័យ (មេម៉ឺន) ឃុំពលទាហានទាំង ១០០ នាក់នោះ ទៅចាត់ការឱ្យបានសម្រេច ។ ពុទ្ធជេដ្ឋ បន្ទាយផ្កាសីនៃដីទិសខាងជើង ទាហានទាំង ១០១ នាក់នោះ ក៏ចូលទៅរកសេនាបតី ឱ្យទាំមួលទៅថ្វាយខ្លួន ទៅជាខ្ញុំរាជការ ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេស ។

ពុទ្ធជេដ្ឋ នៃពិសាខ ឆ.ស. ២០៦៣, គ.ស. ១៥១៩, ម.ស ១៤៤១, ឆ.ស ៨៨១ ឆ្នាំនោះ ឯកស័ក សម្តេចព្រះចន្ទរាជា ជាអម្ចាស់ប៊ីតលើក្បួន ព្រះអង្គស្រង់ ក្នុងទឹកស្ទឹង នៃព្រះបរិបូណ៌នោះ ព្រមទាំងសេនាបាណន ស្ថិតព្រះអង្គជាច្រើន តែសុទ្ធ តែដៃចេញឯសត្រូវរាវុតនោះ ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យក្រមទាំងនោះ ថ្នាំសំពត់ ឱ្យ ចុះ បូតទឹកគ្រប់គ្នា ។ មន្ត្រីសេនាបាណនស្ថិតព្រះអង្គទាំងអស់ ក៏ថ្នាំសំពត់បូតទឹកតាមព្រះរាជអន្ទ្រាស្រ័យ ។ ឯ ពញាមន្ត្រីពេជ្រ និង ទាហាន ១០០ នាក់ ដែលព្រះស្រីជេដ្ឋា ប្រើទៅនោះ បូតទឹកទាំង សំពត់ស្បែក ពុំហ៊ានថ្នាំសំ ព្រោះក្រែងគេឃើញកំបិត ដែលខ្លួនចង់ដាច់ទៅក្បែរនោះ ។ សម្តេចបរមបពិត្រ ទ្រង់យល់ដូច្នេះហើយ ទ្រង់សង្ស័យក្នុងព្រះបាបូមីយ៉ាណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ភៀន ឱ្យថ្នាំសំពត់ឱ្យរស់គ្រប់គ្នា ។ ពួកក្បត់ទាំង ១០១ នាក់ នោះយល់ថា មុខជាស្លូតខ្លួនទេ ក៏ផ្ដល់ទឹកមុខគ្រប់គ្នា ។ ទ្រង់យល់ ពុំខ្លួនថ្លោះហើយ ហេតុតែពុលព្រះបរិបូណ៌, ទ្រង់រឹតតែសង្ស័យក្នុងព្រះរាជបាបូមីយ៉ាណាស់ ទ្រង់ក៏សួរឡើងពីក្នុងស្ទឹង ទៅប្រាប់ក្រោមម្លប់ឆើមម្លូង ។ ទ្រង់ចាប់បានព្រះស្នែងដាវទាំងប្រាំមួយ ។ ឯពួកក្បត់ទាំងនោះគិតថា : ការណ៍ម្តងនេះ បើមិនធ្វើឱ្យហើយទេ មុខជាមិនរួចខ្លួនឡើយ ទើបពួកវាទាំងនោះក្នុងនោះ វាចូលទៅក្រាបខ្មួល ភ្លឺតថាវាមានការណ៍ជាសម្ងាត់ និងត្រូវក្រាបបង្គំមូល ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបមុខយល់ហើយ ទ្រង់ព្រះរាជអាជ្ញាដាច់ដឹងព្រះហស្តាហើយ ព្រះអង្គក៏ក្លា ទៅតុលារាវុតផង ។ ពុទ្ធជេដ្ឋក៏ប្រាប់ពួកកំបិត ចូលមកនឹងប្រហារព្រះអង្គ ព្រះអង្គទ្រង់តែងតែរាវុតដាវនោះ ។ ទ្រង់កាប់ត្រូវអាមន្ត្រីពេជ្រជាមុនគេ ហើយទ្រង់សួរទៅតទីនិងអាក្បត់ ១០០ នាក់ទៀត ។ ឯអស់ ខ្ញុំរាជការ ដែល តាមហែ ក៏ផ្ដើមដោយឡែកឡើង, ខ្លះចូលចាប់ដាវដៃទេ តែពួកអាក្បត់ចាត់ត្រូវស្លាប់ និង ពិការជាច្រើន ។ ខ្ញុំរាជការខ្លះទៀត សុទ្ធទៅដកឈាមបង្ហោយរបប ចូលតទីនិងពួកអាក្បត់យ៉ាងអង្គអាច ។ ពួកអាក្បត់ស្លាប់ និង ចាប់ បាន ៣៩ នាក់ អាក្បត់ក្រៅពីនោះរស់រាន់ទាំងអស់ទៅ ។ ឯពួកអាក្បត់ដែលស្លាប់ និង ត្រូវចាប់បាននោះ ទ្រង់ ត្រាស់ឱ្យកាត់ក្បាល ដោតជាប្រកាស ហើយស្តេចព្រះរាជដំណើរ ត្រឡប់ចូលទៅបន្ទាយវិញដោយសុវត្ថិភាព ។

ក្រោយពីនោះមក ទ្រង់ព្រះតម្រិះយល់ឃើញថា កាលសឹកសង្គ្រាមនៅវែងឆ្ងាយណាស់ទៅទៀត ឯមុខ ជីវិត ក៏ នៅតិច ទុកចម្បាំង ត្រៀមសង្គ្រាម ក៏នៅមិនទាន់ជូនការណ៍ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ក្រមហូរទៅ ប្រ ទាំងពួង ឱ្យចេញទៅ ទាត់ជីវិត ទ្រង់បង្គាប់ជាងទុក ឱ្យរកឆើមមកធ្វើទុកចម្បាំងឱ្យច្រើន ទ្រង់បង្គាប់ជាងដៃឱ្យ សឹកកាត់ភ្លើង និង លំពែង ជា ផ្កាត់ ឱ្យបានច្រើន ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ក្រមសេះ ឱ្យចិញសេះមកបន្ថែមទៀត ។ ទ្រង់បង្គាប់ភ្នាក់ងារជីវិត ការដែលមិនចាំ ឱ្យលេចទាត់ជីវិតនោះ ឃើញថា ជីវិតយូរពុំទាន់ការណ៍ទេ យើងត្រូវ តែឱ្យចិញជីវិតស្រុកស្រាវ យកមកបង្ហាត់ ឱ្យបានជាជីវិត សឹកឱ្យស្អាត ទាំងព្រេង ទាំងដាង ទាំងជ័យ ឱ្យបានជាច្រើន ។

ពុទ្ធជេដ្ឋដល់រដូវភ្លៀង ទ្រង់បើកកងទ័ព ឱ្យទៅធ្វើស្រែចំការ ដាក់ឱ្យមាននាយត្រួតត្រា ធ្វើឱ្យបានច្រើន ។ ស្រូវ ក្នុងឆ្នាំនោះ បង្កើតផលច្រើនឡើងបាន ១ ជា ៥ ជា ៦ ភាគ កត់យកជាឧទាហរណ៍ ។ សម្រាប់សេនាបាណន មិនឱ្យគេតាមរាជការ ។

លុះចេញពីស្រុកប្រាំង ដល់ខែមិថុនា ឆ្នាំនោះនោះ ព្រះអង្គយកព្រះក្សត្រី ព្រះវង្សទី^{១១} លើកឡើងជា ព្រះអគ្គមហេសី ទ្រង់ព្រះនាម សម្តេចព្រះភគវតី សិរីព្រះត្រី ហើយព្រះអង្គតែងតាំងឱ្យមាន ព្រះស្រីឯក ទេវ ត្រី ធម្មា ឱ្យមានជាសសក្តិធំ តូច តាមលំដាប់ ។

ឯសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ជាម្ចាស់ផែនដី ត្រើយខាងកើត កាលទ្រង់ជ្រាបថា : សម្តេចចៅពញា ធន្ទរាជា យកបាន ផែនដី ខែត្រខាងលិចទាំងអស់ហើយ ចៅពញាឯវាំង ចៅពញាស្រាស ក៏ស្លាប់ក្នុងសង្គ្រាមអស់ ចៅពញា វៀង ចៅពញា វាំង ក៏មានរោគវិនិច្ឆ័យទៅទាំងអស់ក្តៅទៀត ទ្រង់ព្រះពិរោធនាកស៍ ទើបទ្រង់ជីស ព្រះញាតិ ខាងព្រះអង្គមកតែងតាំងឱ្យ

- ១-ឈ្មោះព្រះ តាំងជាចៅពញា វៀង " ទិយមរាជ "
- ២-ឈ្មោះ ជុំ តាំងជាចៅពញា វាំង " ទិវាំង "
- ៣- ឈ្មោះ ផាន់ តាំងជាចៅពញា ស្រាស " ទិក្រឡាហោម "

៤-ឈ្មោះ ពេញ តាំងជាចៅពញា " ទិក្រី " ហើយទ្រង់ចង្អាតសេនាទាំង៤នេះ ឱ្យចេញសំបុត្រប្រាប់ទៅ ចៅហ្វាយស្រុក គ្រប់ខែត្រ ដែលឡើងព្រះអង្គទិសខាងកើត ទិសអគ្នេយ៍ទាំងប៉ុន្មាន ឱ្យគេស្វែងរក ឱ្យបានច្រើន ។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះទទួលព្រះរាជបង្គាប់ហើយ ក៏គេស្វែងបាន ៨០.០០០ នាក់ មកជួបជុំតាមព្រះ រាជកំណត់គ្រប់ប្រការ ។ ឈ្មោះនោះ ព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តេចចាត់សម្តេចចៅហ្វា កៅ ជាមា ឱ្យទៅទាំងក្រុងនេះ ជាមួយនឹងចៅពញាវាំង ចាត់ចៅពញាវៀង ព្រះ តាំង និងសេនាទាហាន របរពល ១៥.០០០ នាក់ ជាមិត្តមុខ ចាត់ចៅ ពញាឯវាំង ឱ្យប៉ុណ្ណ ១០.០០០នាក់ ជាបើកឆ្នេង ចាត់ចៅពញាឃោរធិបតី (ខ្លួន) ប៉ុណ្ណ ១០.០០០ នាក់ ជាតំបក់ស្នាំ ចាត់ចៅពញា មហាសេនា " ទង " ប៉ុណ្ណ ១០.០០០នាក់ ជាទ័ពក្រោយ ។ ព្រះអង្គចង់ឡើង កងព្រះទីនាំង ព្រមដោយស្តេចធិត្រ ចាមរ បែរមរ សែនក្លាន់ អភិរាជ ប៉ុណ្ណ ២០.០០០នាក់ លើកចេញ ជាមិត្តមុខ ។ ទ្រង់ចាត់ចៅពញាស្រាស និងចៅ ពញាវិបុលរាជ ប៉ុណ្ណ ២០.០០០នាក់ ចុះចូកម្សាំង ៣០០ លើកចេញទៅ ទាំងជើងគោក ជើងទឹក ។ ឈ្មោះ នោះប៉ុណ្ណ ជើងទឹកក៏ចតមុខ ចោទីតាំងនៅកំពង់ព្រែកពោធិ៍ ។ ទ័ពជើងទឹក ជើងគោក ចោទីតាំង នៅត្រង់ឃ្លុះ ក្នុង ខែត្រឃ្លុះឃ្លុះ ។ ទើបសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ជាម្ចាស់ ផែនដីត្រើយខាងកើត ក្រុងត្រឡប់ពីជើងព្រៃនគរ ត្រាស់បង្គាប់ចៅ ពញា វៀង ចៅពញាឯវាំង ឱ្យលើកទ័ព ឆ្លងទៅចោមវាយបង្គោល កំពង់សៀម ។

ចៅពញាស្រីភី ចៅហ្វាយស្រុក និងក្រុមការខែត្រកំពង់សៀម^{១២} ដឹងហើយក៏ឱ្យ គេស្វែងរក រក្សា ខាទី បន្ទាយជាងមាំមួន ទើបឡើងសំបុត្រចាត់បម្រើឱ្យទៅដូនសេនាបតីត្រើយខាងលិច ឃោមធិនា សេត្តិក្រាប បង្គំទូល ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។

ព្រះបរមបពិត្រ ចៅពញាធន្ទរាជា ជាម្ចាស់ផែនដី ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចង្អាត ឧកញ៉ាធម្មាធិរាជ (ឈឹម) មួយ ឧកញ៉ាពិភីភីវិសេស៍ (កោ) មួយ ឱ្យទៅព្រះអគ្គមហេសី ស្រីស្នំ ក្រុមបរិពារ ទីគ្រប់រុក្ខមុខ សព្វមុខ មន្ត្រី ផ្សេងទៅនៅក្នុងបន្ទាយ ខែត្រពោធិ៍សាត់សិន ហើយព្រះអង្គឱ្យសេនាបតី មន្ត្រីតាមក្រសួង ចម្លងរបរពល ៨០.០០០នាក់ ដាក់នៅត្រើយខាងកើត ចុងខែត្ររាសន្ត ព្រមដោយសេះ ជីវី ។ ព្រះអង្គស្តេចព្រះរាជលើក ចុះព្រះទីនាំងខាង ឆ្លងទៅដល់ហើយ ទ្រង់ឡើងប្រថាប់លើព្រះពន្លាព្រេន ទើបទ្រង់ចាត់កងទ័ពជើងទឹកដូច្នោះ :

១-ព្រះក្សត្រីយោទី ដែលមានព្រះបិតាកំស្លែង ព្រះមាតាកំស្លែង ។
 ២-មន្ត្រីខាងសម្តេចបរមេន្ទ្រវរ្ម័នចៅហ្វាធន្ទរាជា ។

- ១- ឧកញ៉ាប៊ុលសារ ជាតិបុរេ ឃុំទួកធម្មរាំង ១០០ មានលេខ ១.០០០ ខាត ។
- ២- ឧកញ៉ាប្រសើរ ជាតិបុរេ ឃុំទួកធម្មរាំង ៥០ មានលេខ ៥០០ ខាត ។
- ៣- ឧកញ៉ាប្រសើរ ជាតិបុរេ ឃុំទួកធម្មរាំង ៥០ មានលេខ ៥០០ ខាត ជាប្រភេទ ។
- ៤- ឧកញ៉ាប្រសើរ ជាតិបុរេ ឃុំទួកធម្មរាំង ៥០ មានលេខ ៥០០ ខាត ជាប្រភេទ ។
- ៥- ឧកញ៉ាប្រសើរ ជាតិបុរេ ឃុំទួកធម្មរាំង ១០០ មានលេខ ១.០០០ ខាត ។

ត្រូវដោយគ្រឿងសាស្ត្រាវុធ លើកទៅបោះទុកនៅក្នុងប្រភេទ ។ ទើបប្រុងចាត់ទុកជូនភោគ

- ១- ឧកញ៉ា ចក្រី ឃុំលេខ ១០.០០០ ខាត លើកទៅជាទំនិញ ។
- ២- ឧកញ៉ា ប្រសើរ ឃុំលេខ ១.០០០ ខាត ជាប្រភេទ ។
- ៣- ឧកញ៉ា ប្រសើរ ឃុំលេខ ១.០០០ ខាត ជាប្រភេទ ។
- ៤- ឧកញ៉ា ប្រសើរ ឃុំលេខ ១.០០០ ខាត ជាប្រភេទ ។
- ៥- ព្រះអង្គបង ទ្រង់ជាទំនិញ ឃុំលេខ ២.០០០ ខាត ត្រូវដោយសេនាទាហានលេខ ៥៧ សេះ និងស្នេហ៍ត្រ អភិរម ស្នេហ៍ត្រ គ្រឿងប្រភេទ ។
- ៦- ឱ្យឧកញ៉ា យមរាជ ជាទំនិញ ឃុំលេខ ១០.០០០ ខាត លើកទៅទុក ពីព្រះបាទ លើកទុក ។
- ៧- ឱ្យសម្តេចចៅពញា យោធានិម្ម ឃុំលេខ ១០.០០០ ខាត លើកទៅតាមផ្លូវក្រោម គឺ តាមមាត់ព្រៃ ខាងលិច កំណត់ឱ្យជួបជុំ នៅបន្ទាយនៃត្រក់តង់សៀម ។
- ៨- ប្រុងព្រះករុណាធិសេនា ព្រះបរមបពិត្រ ត្រូវដោយសេនាទាហាន ខាងក្នុង ទំនិញ ក្រោយ ឆ្នេង ស្តាំ លើកតាមផ្លូវកណ្តាលចេញទៅ ។ តែដោយហេតុថា ផ្លូវនោះមានទឹកច្រើនណាស់ លេខ ១០០ ខាត លើកទៅ ក្នុងពេល កំណត់ចៅពញា យមរាជ ទៅព្រះបាទ យោធានិម្ម មេទ័ពស្តេចខាងកើត ដែលទោសវាយ បន្ទាយ នៃត្រក់តង់ សៀមនោះ វាយបែកបន្ទាយនោះមួយថ្ងៃមុន ។ ព្រះបាទ យោធានិម្ម ទៅប្រថាប់នៅប្រាសាទភូមិព្រះនោះ ក៏ស្រាប់ តែ លេចឃើញ ចៅ ពញាមន្ត្រីភីក្ខុ និង ក្រុមការខេត្តកំណត់សៀម ចូលទៅក្រាបបង្គំ យំ ថ្វាយទោសថា ស្តេច កង ឱ្យទៅព្រះបាទ យោធានិម្ម និង ទៅព្រះបាទ យោធានិម្ម លើកកងទ័ព ៤០.០០០ ខាត មកចោទវាយបន្ទាយនោះ ១៦ ថ្ងៃយ៉ាងសាហាវព្រៃពេក កងទ័ពក្នុងបន្ទាយតែ ១០.០០០ ខាត ហើយខ្វះស្បៀងអាហារផង ទ្រាំពុំបាន ទើបបានជា បែកទ័ព រត់ជ្រកក្រោម បុណ្យជារមីនេះ ។ ព្រះបាទ យោធានិម្ម បរមបពិត្រ ជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់សាក្សីហើយ ទ្រង់ មានព្រះបន្ទូលពិសេសថា : ដែលយើងយឺតយូរ ក្រុមកងទ័ពនេះ ពីព្រោះតាមផ្លូវ មានទឹកច្រើនណាស់ ហេតុ មេហើយបានជាស្រូវវាយបែកបន្ទាយអ្នកទាំងអស់គ្នា ។ ការបាត់បង់ជោគជ័យនេះ មិនមែនជាកំហុសឧកញ៉ា និង ក្រុមការនៃព្រះបាទ យោធានិម្ម ក៏ចំពោះជាកំហុសពិសេស ដើរកាត់យឺតយូរមកពុំទាន់ ពុំត្រូវឱ្យអ្នកវាស់គ្នា មានទោសទេ ។ ស្តេចនេះ យើងនឹងវាយបន្ទាយនេះឱ្យបានវិញ ចូល កុំបោះបង្គោល ។

ចៅពញាមន្ត្រីភីក្ខុ និង ក្រុមការទាំងអស់ ឮព្រះបន្ទូល ទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសលើកទោស ដូច្នេះ ក៏ព្រេក អរណាស់ ។ ព្រះបាទ យោធានិម្ម ទ្រង់ចាត់កងទ័ពប្រុងប្រយ័ត្ន ខាងក្នុងឱ្យដឹង ឱ្យធ្វើតាមត្រង់គ្នា ហើយទ្រង់ចាត់ឱ្យ បម្រើសេះ ចេញទៅជាតិបុរេ ទៅប្រាប់សម្តេចចៅពញា យោធានិម្ម មួយផ្លូវ ទៅប្រាប់ឧកញ៉ា

មកជួយផ្ញើឱ្យលើកទំព័រយប្រសប់ចូលមក ។ ២ ឱកញ្ជ័រវិប្បាសគ្នាដ ឱកញ្ជ័រដេញដោល បុរេបរិពលរបស់ខ្លួន ហើយក៏លើកទៅគោមបន្ទាយ កំពង់ស្បែក តាមគ្រាស់បង្គាប់ ។ ខណៈនោះ ទៅពេញដំពាំងយោធាធិបតី មេទ័ព សម្តេចស្រីជេដ្ឋា ឃើញហើយ ក៏លើកទ័ពចេញមក ទ័ពទាំងសងខាង បានឡើងក្នុងយុទ្ធនិមិត្ត ឱកញ្ជ័រវិប្បាស រាជ ឱកញ្ជ័រនេះ ក៏ក្រែងធ្វើជាចាញ់ ហើយលើកកងទ័ពរត់ ទៅដល់ភូមិស្បែកដោយ ឱកញ្ជ័រត្រី ឱកញ្ជ័រនិទ្ទា ខាងក្រៅ ដែលបង្អាប់ទ័ពនៅទីនោះ ឃើញទ័ព សត្រូវមកដល់ហើយ ក៏ដេញមកទ័ពរបស់ខ្លួន ស្ទាក់ព័ទ្ធ ពីឆ្វេង ពីស្តាំ ។ ឱកញ្ជ័រវិប្បាសគ្នាដ ឱកញ្ជ័រដេញដោល ក៏កាល ពលទ័ព ឱ្យរាមកសិញ ។ ទ័ពសត្រូវទាំងពីរកង ដែលដេញទៅនោះ ក៏ ត្រឡប់ទៅកាន់ស្នាក់ កងទ័ពក្រុងខាងលិច ។ លុះឃើញថា ទ័ពនេះច្រើនលើសក្នុង មិនតស៊ូប៉ុន្មាន មេទ័ព សត្រូវនោះ ក៏នាំកងទ័ពរបស់ខ្លួនវាយបំបែកការឡោមព័ទ្ធ ហើយចេញមកដល់ព្រៃចូលរុករើស្វីង ជាទាំងកើតភូមិ ស្បែកដោយ ប្រមាណ ៣៥ សិរី ។ ខណៈនោះព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គទ្រង់បាញ់ព្រះមីនព័ទ្ធជាច្រើន ទាំងយោធា ចេញពីព្រៃ ស្ទាក់ទ័ព ទៅពេញដំពាំង ទៅពេញយោធាធិបតីដាច់ ។ មេទ័ពសត្រូវក៏ទទួលគ្រាប់គ្រាប់ជាមួយ ដោយអវិជ្ជា ។ ឯអស់ពលទ័ពទ័ព ទៅពេញដំពាំង មិនយោធាធិបតី កាលឃើញ សម្តេចព្រះចន្ទរាជា កងលើដំរីស សុទ្ធហើយនោះ ក៏ទេវតាទឹកនាំ ព្រះបរមបពិត្រអង្គនេះហើយ ដែលគេហៅ ថាអ្នកមានពុទ្ធប្ប មានគេដោះ ។ មិនយូរប៉ុន្មាន ពួកពលទាំងនោះ ក៏បោះចោលគ្រឿងសាស្ត្រាវុធពីដៃ ហើយរត់ចូល ទៅក្នុង ច្រវែងព្រះរាជទាន ឱ្យរត់យោធា ។ ព្រះអង្គ ក៏ទ្រង់លើកទោសឱ្យទាំងអស់ បោះពេញដំពាំង ទៅពេញ យោធា ធិបតី ទាំងគំនិតមិនច្បាស់ តទៅទៀតពុំកើត ក៏គេចូលព្រៃអារក្ស ខ្លួនឯងស្លាប់ទាំងពីរខាត់ទៅ ។

ព្រះបរមបពិត្រ ឧត្តិយា មហាធម្មរាជ ទ្រង់យល់ធាត់មេទ័ព ខាងសត្រូវទាំងពីរខាត់ហើយ ទ្រង់ឱ្យសេ នាទាហាន ដេញតាមរកសត្រូវព្រៃ ។ លុះឃើញថា ស្លាប់ហើយ សេនាទាហាន ក៏កាត់ក្បាលយកទៅក្រាបបង្គំទូល ថ្វាយព្រះបរមបពិត្រ ។ ក្រាងនោះទ្រង់ត្រាស់ឱ្យដាតក្បាល មេទ័ពសត្រូវ ទាំងពីរទុកជាប្រមា ។ ឯសម្តេចទៅ ពេញយោធាធិបតី ១ ឱកញ្ជ័រយករាជ១ ជាមេទ័ពដែលចេញទៅទាំងពីរផ្លូវ លុះដឹងសេចក្តីដោយព្រះរាជប្រើ ជិះសេះទៅប្រាប់ហើយ ក៏លើកកងទ័ពស្រួតទៅដល់ទី យោធា ហើយចោលម្តាយកំពង់ស្បែក ។ ខណៈនោះ ទៅ ពេញមហាសេនា មេទ័ពខាងស្តេចត្រើយខាងកើត ដែលនៅរក្សាបន្ទាយនោះ លុះឃើញហើយ ក៏ដេញមហាសេនា ឱ្យឡើងរក្សាទីបន្ទាយ តែដោយពលទ័ពទ័ព យល់ថាមិនតស៊ូប៉ុន្មាន ក៏នាំពួកពលចេញពីបន្ទាយទៅទុក តែចុះ ជាបន្ទាប់គ្នា ទុកភូមិទាំងនោះទៅជាច្រើន ពលហើយកាត់ ស្លាប់ក៏ច្រើនស្លាប់ ទាំងទៅពេញមហាសេនាផង ។

ប្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គស្រឡាតាមដឹងហើយ ព្រះអង្គត្រឡប់មកបន្ទាយកំពង់ស្បែកវិញ ។ សម្តេច ទៅ ពេញយោធាធិបតី និង ឱកញ្ជ័រយករាជ ឃើញស្តេចព្រះរាជដំណើរមកដល់ ក៏ចេញមកទទួលស្តេចចូលទៅ ប្រ ថាបំភ្លេច បន្ទាយហើយ ។ នៅទីនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចក្រាស់បង្គាប់បង្គុល សេនាទាហានហោរា ដែល មេទ័ពព្រះអង្គទាំងពីរ ចាប់បានមកថ្វាយនោះ ជាសេចក្តីស្រុះស្រួលហើយ កងទ័ពទាំងនេះក៏ទទួលខ្លបខ្លាច រំលោភ ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ជំនុំរាជ ការទាំងអស់គ្នា ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ព្រះចៅក្រុងស្រឡាបំរើជិះព្រះរាជ បានទ្រង់ប្រាប់ថា បែកបន្ទាយកំពង់ស្បែក ដូច្នេះ ហើយទ្រង់ ត្រាស់ឱ្យប្រើ ទៅប្រាប់ទៅពេញស្រាស ទៅពេញបុរាណ ឱ្យលើកកងទ័ពដើរទឹក មកជួយទ័ព ដើរទៅកើត ។ គ្រាទោះ ទៅពេញស្រាស និង ទៅពេញបុរាណ ជាសេនាបតី សម្រាប់ឯក ភូ សម្តេចរាជការ ខាងលើទឹកបានដឹងហើយ ក៏ លើកកងទ័ពទៅដល់ រួចក៏ដេញមកទ័ពដើរទឹក ឱ្យឡើងចោមបន្ទាយនៃគ្រ

១-ជាមេទ័ពរបស់ស្តេច យោធាធិបតី មហាធម្មរាជវិសេ ។

កំពង់ស្ពឺរ ។ ខណៈនោះកងទ័ពក្រុង គ្រប់កង ដេញពួកពលទ្បិរចេញច្បាំង បាញ់គ្នាដោយកាំភ្លើងធំតូច ស្រាប់ទ្បឹក កេរ្តិ៍កំពើកទាំងប្រព័ន្ធ ។ ឯទុកព្យាបាល ឱកាស វិបល្លាស ឆោត ឆោតាតិ សម្រេចរាជការ ប្រុងត្រើយខាងលើ ដែលគេដោះទីទាំងទៅរកកោងឆោត ចែកទុកទៅដល់ ភូមិអង្គរបាន ស្រាប់តែពលរាជ ក្រើងធំតូច ជាខ្លាំងណាស់ ក៏ស្រូតទៅដល់កំពង់ស្ពឺរ ។ គេឃើញទុកស្បាំង ខាងប្លង់ត្រើយខាងកើតហើយ ហើយឃើញទុកនិមួយៗមានតែពល ៥ ឬ ៦ ខ្នាតនៅរក្សា ។ ក្នុង ១៥០០ ទុកនោះ មានរហ័ពលតែ ១.៥០០ ខ្នាត ក៏ឱ្យសេនាបតី ចោមបាញ់ចាក់កាប់សាស្ត្រទាំងនោះដល់ចែកច្រើន ។ កងទ័ពទាំងនោះបែកបាក់ ទៅអស់ ។ មេ ទ័ពខាងព្រះបរមបពិត្រ ចាប់យកទុកចម្បាំងទាំងអស់ មកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយយកច្រើន ។ ខណៈនោះរហ័ពល ដែល រត់បែកពីទុកចម្បាំងនោះ ខ្លះក៏បែកផ្លូវទៅទីទៃៗ កងទ័ពខាងសម្តេចចៅ ពញាឃោធានី និង កងទ័ព ឧកញ៉ាឈមរាជ ចាប់បានសត្រូវចំនួន ៨០០ ខ្នាត ហើយក៏នាំយកមកក្រាបបង្គំទូលដែរ ។ កងទ័ពដែលចាត់ ទុកសត្រូវនោះ ខ្លះក៏រត់ទៅក្រុង ចៅពញា ស្រាស និង ចៅពញាវិបល្លាស រាយការដល់ ។ ចៅពញាទាំងពីរជាមេទ័ព ស្តេចត្រើយខាងកើត ឮហើយ ក៏ស្ទុះចិត្តអស់គំនិត ភិតភ័យបណ្តាល ឱ្យដឹងដល់នាយកង នាយទ័ព គ្រប់កង ។ នាយទាំងនោះ ក៏រស់ គំនិតនិងចូលច្បាំងទៀត ហើយក៏នាំបក ទ័ពដល់ខ្លាតខ្លាយទៅ ខ្លះក៏រត់មកស្តាប់ ទៅ ។ ឯកងទ័ពសម្តេចចៅពញា ឧត្តរាជា ជាអម្ចាស់ ផែនដីត្រើយខាងលិច ចេញពីបន្ទាយមកចាប់បានខ្លួន សត្រូវប្រមាណ ៥០០ ខ្នាត ។ គេជួបប៉ុន្មានកងទ័ពដើមទឹក ដើមឆោក គ្រប់គ្នាអស់ ព្រមទាំងឆ្លើយ និង ស្បៀងអាហារ សាស្ត្រាវុធ និងទុកចម្បាំង ១៥០ នោះ ហើយក៏នាំគ្នា ទៅ ក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់វិទិត លើស្ទឹង ។ ព្រះបរមឧត្តិយាមហា ឧត្តរាជា ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ទ្រង់ព្រះអរណាណាស់ ទ្រង់ ជ្រោស ព្រះរាជទានរង្វាន់ដល់សេនាបតី តាមសមត្ថភាព ។

សម្តេចព្រះបាទស្រីជ្រោង អម្ចាស់ផែនដី ទិសខាងកើត កាលទ្រង់ជ្រាបថាៈ ចៅពញាស្រាស ចៅពញា លំពាំង ជា ក្មួយបរាជ័យរបូតដល់មរណភាព ទុកទាំងទុកចម្បាំងដូចនោះ ហើយទ្រង់ព្រះពិរោធនាណាស់ ទ្រង់ រើសយកកូនសម្តេចចៅ ហ្វា កៅ ពីរនាក់មកគឺ ឈ្មោះ រោង ១ ស្តេចតាំងជាចៅពញាស្រាស (ទីក្រុងស្រាស) ឈ្មោះ ព្រះ ១ ស្តេចតាំងជា ចៅពញាលំពាំង (ទីក្រុង) និងចៅពញាវៀង មួយរាជ (កុយ) រួមជា ៣ នាយ ឱ្យ លើកទ័ព ទៅច្បាំងនឹងកងទ័ពសម្តេច ចៅពញាឃោធានី និង ឧកញ៉ាឈមរាជ ជាទ័ពអម្ចាស់ត្រើយខាងលិច ។ សម្តេចព្រះស្រីជ្រោងទ្រង់នាំថា : លើសម្តេចចៅពញា និង ឧកញ៉ាឈមរាជ បែកទៅហើយ ឱ្យប៉ុន្មាន១.០០០ ខ្នាត ទៅចោមបន្ទាយខែត្រកំពង់ស្ពឺរទៀត ។

មេកងទ័ព ទាំងនោះ ឧទ្ទេសព្រះរាជគម្រាស់ហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំលា លើកទ័ពឆ្លងទៅចោមបន្ទាយ រាជទ័ព ច្បាំងនឹងកងទ័ព សម្តេចចៅពញាឃោធានី និង ឧកញ៉ាឈមរាជ តាមគ្រាស់បង្គាប់ ។ ទ័ពទាំងសងខាង ច្បាំងគ្នាជាច្រើនដង ច្រើន គ្រា ម្តងទៀតម្តងឈ្នះ ពុំបានសម្រេចដឹងជំនះទៅខាងណាៗ ឡើយ ។ គេដល់ខែជេស្ឋ ជិតដល់ពេលនឹងឱ្យរាស្ត្រធ្វើស្រែ សម្តេចស្រីជ្រោង ស្តេចពិជ័យនគរ ទ្រង់ឱ្យបន្ទុកបេសិកទាំងបីនោះ ចូលទៅ សម្រាកខ្លួនវិញ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា តាំងពីធ្វើសង្គ្រាមដល់ពញាឧត្តរាជនេះ ការខ្វះខាតព្រូង និង ស្បៀង អាហារ អាហារប្រជាជនស្រូវ ក៏អស់ជាច្រើន ដូច្នេះគួរតែយើង បែងចែកផែនដី យកសេចក្តីសុខវិញ ជាការ ធ្វើជាង ។ គេទ្រង់ឆ្លើយដល់យ៉ាងនេះហើយ ទើបទ្រង់ឱ្យតែង ព្រះរាជសារ ដាក់ក្នុង លំពង់មាស តម្កល់លើពានមាស ពិសេសផ្ទៃថ្នាំ ព្រៃតែ ពួកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ប្រើ ចៅពញាសង្គ្រាម កែវ មួយ ជារាជទូត ពញាព្រាសម្បត្តិ ឯម មួយ ជាឧបទូត ព្រះជីវិតព្រាស តាម មួយ ជាត្រីទូត ឱ្យអញ្ជើញព្រះ រាជសារ

- ចុះទូក-២ ប៉ងសប្បុរស ៣ លើកព្រះពានព្រះរាជសារនោះ មកថ្វាយសង្គ្រោះ ព្រះចន្ទរាជា ។ រាជទូត ឧបទូត ឆ្លងមកជល់ដៃទាក់ព័ន្ធសៀវ បំបង្ខំឡើងគោកដើម្បីរកញើញព្រះរាជសារទៅថ្វាយ ព្រះបរមបទដ្ឋិយា មហាចន្ទរាជាចិរាជ ក៏ខណៈនោះ ម៉ឺនជំនិត ស ទ្រង់ សូ ជាព្រះក្សត្រិ ដែលនាំរាជបរិពេល ៣០០ នាក់ដើរ ល្បាតតាមសង្វាតដងកាស ឃើញរាជទូតទាំង ៣ ដែលរកញើញព្រះរាជសារមកហើយ ក៏ស្រែកឱ្យឆ្លងចូលទៅ ។ រាជទូត ទាំង ៣ នាក់ក៏ប្រយុទ្ធគ្នា និងមិត្តល្បាត ត្រាតែឆ្លាត់បំបង្ខំព្រះរាជសារ និងព្រះពានមាស នោះទៅក្នុងទឹកទៅ ។ មិត្ត ល្បាត មាប់យកបានតែរាជទូត ឧបទូត ត្រីម្ខាត ទាំងបីនាក់ និងបរិពេល ១០០នាក់ ចំណុះទូកទាំង ៣ នោះ នាំទៅក្រាបចូលថ្វាយ រាជសេចក្តីគ្រប់ប្រការ ។

សម្តេចព្រះបរមរក្សត្រាមហាចន្ទរាជា ទ្រង់ព្រះវិនិច្ឆ័យទោស ឧកម្មជំនិត ស ទ្រង់សួរថា : ដែលឧកម្មជំនិត ចាប់បម្រើសង្រ្គវ ដែលមកជាបាជន្ត ឧបទូត ត្រីម្ខាតនេះ ទាស់នឹងព្រះច្បាប់សម្រាប់ស្រុក អំពីបុរាណ រាជប្រវត្តិហើយ ត្រូវតែមានទោសទើបប្រជុំច្រោស ឱ្យចុះព្រះរាជអាជ្ញា (ឱ្យវាយខ្ទង់) ២៨ ខ្ទាត់ក្បាត់ ឱ្យដាក់ឃ្លាសបណ្តើរអាក្រោស, ឧកម្មជំនិត " ស " ទ្រង់ " ស " ៣ ជុំបន្ទាយមិត្ត ។ លុះធ្វើទោសស្រេចហើយ ស្តេចមានព្រះចន្ទសត្រាស់សួរទៅទូតទាំង ៣ ថា ឯងមកនេះ តើដោយប្រការម្តេច ?

រាជទូត យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថា ទូលព្រះចង្អៀត ជាបាជបម្រើ ព្រះករុណាត្រើយខាងកើត ស្តេចឱ្យនាំព្រះរាជសារ មកថ្វាយឆ្លងទូលី ជាម្ចាស់ផែនដី បែកខាងលិច ប៉ុន្តែឲ្យនេះព្រះរាជសារនោះ ធ្លាក់ទឹកចង់ក្នុងត្រាដែលឆាយចាប់ នោះអស់ទៅហើយ តែនៅទៅសេចក្តីខ្វះ បើមិនក្រាបបង្គំទូលទៅ ក្រែងសេចក្តីនោះ ពុំសព្វគ្រប់ ។ ហេតុនេះសូម ទ្រង់ព្រះរាជទោសទោស ។

សម្តេចព្រះចន្ទរាជា ស្តេចទ្រង់ច្រោសឱ្យទូតទាំងនោះ ទូលព្រះអង្គ ពាមចាំរៀងខ្លួនចុះ ។ រាជទូត ត្រើយខាងកើត ក៏ទូលថា ដ្បិតហ្នឹង ជាម្ចាស់លើក្បួនទូលព្រះចង្អៀតជាដុំ មានព្រះហឫទ័យ ប្រណិស្ត ដែលវិទាស ស្វាមីចត់បង់ច្រើន ក្នុងសង្គ្រាម ដែលបានធ្វើមក ជាច្រើនឆ្នាំនោះ ។ ឥឡូវនេះ ព្រង់ជាអម្ចាស់លើក្បួនទូលព្រះចង្អៀតជាដុំ ស្តេចមានព្រះហឫទ័យ ចង់បញ្ឈប់សង្គ្រាម សុំចង់ជាព្រះរាជទេវត្រី តែក៏ផែនដី និងម្ចាស់ត្រើយខាងលិច ឱ្យស្មើគ្នា ។ បើទ្រង់ព្រះករុណាវិសេស ជាអម្ចាស់លើក្បួនខាងនេះ ទ្រង់យល់ច្រាមឆ្លុះ ផងនោះ ព្រះពុទ្ធសាសនា និង អាណាប្រជានុរាស្ត្រ នឹងបានសុខក្សេមក្សាន្ត តទៅ ដោយសារព្រះសតិច្រាជ្វា ទ្រង់ព្រះករុណាវិសេស ទាំងពីរព្រះអង្គ បង្រួបរាស្ត្រឱ្យសុខ ជាព្រះកិត្តិយសខ្ពស់ ប្រសើរ ។

សម្តេចព្រះបរមរាជ បរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ត្រាស់ថា :

ក្រុងកម្ពុជា រាជធានីនេះ ជាព្រះរាជសម្បត្តិ អំពីព្រះបរមរាជអរិយធម៌កោលយ្យិកាធិបតេយ្យ ។ ឯព្រះស្តេចកង អម្ចាស់ឯងនោះ ប្រៀបដូចជាទោម មកជូនផែនដីយើង ហើយមកសុំតែសម្បត្តិមិនម្ចាស់ទ្រព្យនេះ តើឯងឃើញថា ឥឡូវហើយឬ ? ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ បើម្ចាស់ឯង ចង់ឈប់សង្គ្រាម ក៏ឈប់តាមទិព្វចុះ ។ តែថាឱ្យម្ចាស់ឯង ផ្ទុយទៅជាមុខមុះ សុំអញចុះទៅជាគ្រាជ្វា ។

មានព្រះបទដ្ឋកថាហើយ ស្តេចព្រះរាជទានពានមួយ ជាជំនួសព្រះពានមាសដែលធ្លាក់ចំក្រោះ ទៅទូតទាំង ៣ នាក់ វិញ ។

រាជទូតត្រើយខាងកើត ទាំង ៣ នាក់ ក្រាបបង្គំលាចេញទៅ ចុះទូក-២ ឱ្យពួកស៊ីដាយ អុំឆ្នងទៅ ក្រាបបង្គំទូល អម្ចាស់ខ្លួនសព្វសេចក្តី ។

សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ក្រុងពិធីយន្តរ (ស្តេចកន) ទ្រង់ជ្រាបហើយ ឃើញថាសម្រេចប្រកបតាម ព្រះហឫទ័យ ដែលទ្រង់ប្រាថ្នាទេ ទ្រង់ព្រះពិរោធនាកាស តែក្នុងធ្វើជាទ្រង់ព្រះសម្រេចហើយត្រាស់ថា, ទៅពេញ ឧទ្ទាហៈ ដែលឆ្លុះមកវាយស្រុកនៃត្រខាងឆិចនេះ តើនត្រជាំទៅដែរ ឬពុំមែនជាធារទេ ?

រាជទូតទាំង ៣ ក្រាបបង្គំទូលថា : ទូលព្រះបង្គំទាំងឡាយមិនឃើញថា : មិនទូលតបទៅវិញដែរ តែបើមិនទូលតប ត សេចក្តីទៅវិញដូច្នេះ ពុំហ៊ាន ជឿតទៅគ្នាតិចណាស់ ។ ដែលទូលព្រះបង្គំទាំងឡាយ បានចុះ ខ្លួនមកនេះ ក៏ព្រោះតែបុណ្យបារមី សម្តេចជាអម្ចាស់គ្រប់គ្រងហើយ ទើបបានជាមុចមកនេះ ។

សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់សព្វគ្រប់ហើយ ព្រះអង្គទាត់ទៅហ្វាយស្រុក និង កងទ័ព ឱ្យទៅរក្សា បន្ទាយ មាត់ឃ្នង បន្ទាយស្រីសឈរ ហើយព្រះអង្គ លើកទ័ពត្រឡប់ទៅក្រុងពិធីយន្តរវិញ ។

សម្តេចព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ដែដី ចែកខាងលិច ទ្រង់ជ្រាបថា : ព្រះស្តេចកន លើកទ័ពត្រឡប់ ទៅមុខហើយ ទើបព្រះអង្គ បន្ទាប់ទៅហ្វាយស្រុក ឱ្យទៅរក្សាបន្ទាយកំពង់ស្បូវ ធារាឈរ ជើងព្រៃ រួចស្តេចលើក ទ័ពត្រឡប់មក បន្ទាយនៃត្របរិបូណ៌វិញ^(១) ។ ព្រះអង្គលើកហ្វូងទៅនៃត្រពោធិសាត់ទៀត ហើយត្រាស់ឱ្យឈរ ធ្វើដំណាក់តូច ធំ ប្រក់ស្និក មានសន្ធិតាចុងរោង មីក្រៅ ក្នុង ។ រួចស្រេចស្តេចចូលកង ទ្រង់មានព្រះរាជបន្ទូល និងអស់សព្វមុខបន្តិច : ចម្រើមន់លាបពិបុណ្យឈ្រើមមក ដល់រដូវបិកា សង្គ្រាមចូលឆ្នាំថ្មីហើយ ព្រះមហាក្សត្រ ធំរាជ ស្តេចតែងតែចេញទ្រព្យទ្រព្យ អស់សេនាទាហាន និងរាណ ប្រជានុរាស្ត្រក្នុងនៃត្រ ដែលបានហាត់ក្បួន គុនដាវរាវុធ មកប្រជុំថ្វាយទ្រីដៃ ។ បើគុណ ដៃជា ទ្រង់តែងត្រេកព្រះរាជទានម្ចាត់ និង ចិញ្ចឹមឱ្យជំរើសឈរ តទៅទៀត ។ បើឆ្នាំមកហើយ យើងបានឃើញថា មនុស្សដែលចូលមកប្រឡងយកទ្រីដៃ តិចណាស់ យើងមិន ជឿសង្កេតថាជាទាហាន ក៏ពុំគ្រប់គ្រាន់ ពុំចូលនឹងរាជការដែលត្រូវការ ។ ឥឡូវនេះជិតចូលឆ្នាំថ្មីហើយ គប្បីឱ្យអស់សេ នាបតីប្រកាស ឱ្យគ្រប់នៃត្របានដឹងថា : បើឈ្មោះណា ចេញកំភ្លើង ធំ ស្អា គ្រប់ ច្បាប់ឆើនខ្ពង់ដ៏ឆ្អុលត្រេ បីថ្ងៃ យើងមិនទុកជាងក ឈេន ១ ហើយយើងនឹង ព្រៀនព្រះរាជទាន ឱ្យមាឈរសសក្តិ ៥ ហូរពាង ព្រមទាំង ព្រះ រាជម្ចាត់ មាស ប្រាក់ ភូមិដាង ស្រែចំការច្បារដំណាំ ភូមិដាង ឱ្យមាឈរសសក្តិ ។ បើឈ្មោះណាកាន់រាវុធ ច្បាប់គ្នាឆើនខ្ពង់សេះ ឆ្អុលត្រេ បីថ្ងៃ យើងមិនទុកជាទា ឈេន ២ យើងនឹងព្រះរាជទានយសសក្តិជា ៤ ហូរពាង និង រម្ងាត់មាស ប្រាក់ ភូមិដាង ឱ្យមាឈរសសក្តិ ។ បើឈ្មោះណាកាន់រាវុធច្បាប់គ្នា ឆ្អុលត្រេនៅយើង បីថ្ងៃ ទុកជាគ្រី ឈេន ៣ យើងនឹងព្រៀនព្រះរាជទានយសសក្តិ ៣ ហូរពាង និងម្ចាត់ មាស ប្រាក់ តាមសមត្ថភាព ។ បើគុណមានទ្រីដៃ ចុះជាឈ្លាញ ក្រៅពីនោះ យើងនឹងព្រះរាជទានជា ឧកម្មិន ជាម្មិន ជា ខាញ រាជរូប ។

អស់សេនាបតី ក្រាបបង្គំ ទទួលព្រះរាជបន្ទូល ត្រឡប់ទៅហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំទូលទៅទ្រង់ស្រុកប្រកាស គ្រប់ ទៅទៅហ្វាយស្រុក ឱ្យគ្រប់អស់ អ្នកមុខ អ្នកការ បណ្តាញរាស្ត្រ ឱ្យដឹងគ្រប់គ្នា តាមត្រាស់បង្គាប់ ។ ខណៈនោះ អស់ មនុស្ស ដែលមានចំណេះជំនាញការ ចម្បងប្រើប្រាស់ត្រូវបានរាជការ ។ ចុះចូលសង្គ្រាមថ្មី ឆ្នាំរោង ទោ ស័កសេនាទាហាន រាណប្រជានុរាស្ត្រ ចូលមករកខាងទៅហ្វាយមីថៃ ។ ដើម្បីរាជតាំងថ្ងៃតូចត្រឡប់ត្រឡង ប្រឡង ចំណេះជំនាញការ ថ្វាយទ្រីដៃគ្រប់ៗ គ្នា ។ កាលប្រឡងជាន់នោះ ជឿបានសេនាទាហានច្រើន លើសឆ្នាំមុន ១០ សុទ្ធ ។

ព.ស. ២០៦៤, គ.ស. ១៩២០, ម.ស. ១៤៤២, ច.ស. ៨៨២ ឆ្នាំរោងទោស័ក សិរិរាជសម្បត្តិ ស្តេចគ្រប់គ្រងនគរ ទៅនៃត្រខាងលិច ឆេន ៥ ព្រះសង្ឃ សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី សម្តេចព្រះរាជក្រាមូលព្រះអង្គ

១-សង្គ្រាមជាដំបូងនេះ សម្តេចព្រះបរមបពិត្រ បាទានុរាជ ស្តេចឈ្លើយកងចងនៃដី ដែលនៅខាងលិចត្រើយទន្លេមេគង្គទាំងអស់ ។ ឯស្តេច កងនៅសល់ដែដី ត្រើយខាងកើតទន្លេមេគង្គទាំងអស់ ។

ទ្រង់ព្រះនាម ព្រះរាមាធិបតី ទោះ សម្តេចព្រះបិតុរង្គាធិរាជ ជាអម្ចាស់ គ្រាស់ឱ្យព្រះរាជជ្រូ បុរោហិត ត្រីម្នាមរូ ឈរឋាន រៀបទទួលតាមព្រះសិរីយស សម្តេចព្រះឱរសាធិរាជឯក តាមទំនៀម ។ ដូច្នេះបានមួយខែក្រោយមក គ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យមុខងារ ធ្វើព្រះរាជពិធី ចំរើនព្រះកេសាព្រៃ ។ ដូច្នេះធ្វើស្រេចហើយ អស់សេនាបតី មន្ត្រី មុខ ងារទាំងពួង ចាំក្នុងប្រុសស្រី និងទាំងអាទាមី គោ ក្របី សេះ រទេះ ទូកចេញ ហែរសុវណ្ណមាណ ថ្វាយ រូង ព្រះ ហស្ត រាជៗ គ្នា ។ ឯសម្តេចព្រះវររាជបិតា ក៏ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទាន ស្តេចសាររាគ ក្នុងនៃត្រឡាចដំបង ជា ចំណងព្រះហស្ត ដែលសម្តេចព្រះប្រិយបុត្រ បរិសុទ្ធរាជាមាធិបតី ។

ឆ្នាំឡាញ៉ា ត្រីស័ក ព.ស ២០៦៥ . ព.ស ១៥២១. ម.ស ១៤៥៣. ច.ស ៨៨៣ ទោះអ្នកព្រះបរមាង បទុមបុត្រ ជាព្រះស្តេច សម្តេចព្រះរាជបុត្រាច្បងអង្គ ទ្រង់ប្រោសព្រះនាមជា ព្រះអង្គបរមិន្ទរាជា ។ សម្តេច ព្រះវររាជបិតា ទ្រង់ពេញព្រះស្នេហា ទាំងពីរព្រះអង្គដូចគ្នា ។

នេះនឹងនិយាយ រំពឹកក្លាយមន្ត្រី កែវ សេនាបតី ភូសម្រេចរាជការផ្នែកទី៤ដើមគោក ខាង ព្រះចៅ ក្រុង កម្ពុជាអិសានធិបតីនោះ ។ កាលដល់ជិតចូលឆ្នាំឡាញ៉ា ត្រីស័ក ឧកញ៉ា កំភិតថា : កាលមុនព្រះស្តេច កង បាន ឱ្យឈរ ១០០នាក់ មកក្លែងកង ចំរើនធ្វើអន្តរាយ ដល់ព្រះបរមបិតាត្រ ជាអម្ចាស់យើង ។ ការណ៍នេះ យើងពុំ ទាន់ បានសងកលទៅវិញម្តងសោះ ។ គិតហើយ ឧកញ៉ាត្រី កែវ ក៏ហៅសេនាមាធិបតី ដៃ ចាញ់ត្រង់ ៤នាក់ មក និយាយថា : កាលមុនព្រះស្តេច កង ឱ្យទាហាន របស់វា ១០០ នាក់ ឱ្យក្លែងមកចំរើនធ្វើអន្តរាយ អម្ចាស់យើង យើង ពុំទាន់បានសងកលវាម្តងទៅឡើយ ។ ឥឡូវនេះ ជិតចូលឆ្នាំថ្មីហើយ ព្រះស្តេច កង មុន ជាទីង ប្រមូល សេនា ទាហានឱ្យឈរត្រីដៃ ជាមិនខាន ។ ដូច្នោះ ឧបាយក្លែង ។ ចេញអ្នក អាចនឹងទទួលអាសាទៅប្លម ធ្វើជាពួក របស់ ពួកវាហើយ ចាញ់វាសម្លាប់ចេញបានសោះនឹងខ្សឹមជ្រួយរំលំច្បាំងទៅច្បើន ថាបើ ឯងរាជត្តា សម្រេចការណ៍ នេះឱ្យបានដូចប្រាថ្នា យើងនឹងក្រាបទូលសុំឱ្យឡើងយសសក្តិ ឱ្យបានជាធំ ។ នរកនោះ សេនា ៤ នាក់ ដែលរកទុក្ខ ដៃត្រង់ខាងចាញ់កាំភ្លើងគឺ ឈ្មោះ ក្រាត១ នៅខែត្រត្រាំង ឈ្មោះ ក្រាត១ នៅខែត្រកំពត ឈ្មោះកោត១ នៅ បន្ទាយ មាស ឈ្មោះជ័យ១ នៅសំរោងទង បានចូលមកនៅ ជាដុំរាជការហើយ បានចងជាសម្លាប់នឹងគ្នា ជិតគ្នាថា : យើងចូលមកនៅជាដុំរាជការនេះ ប្រាថ្នានឹងស្លាប់រកគុណបំណង បើបានកលហើយត្រូវតែទទួលយកអាសា អម្ចាស់ផែនដី ។ ដូច្នេះដល់ព្រមគ្នាហើយ សេនាទាំង ៤ នាក់ក៏ឆ្លើយថា : យើងខ្ញុំប្រាជ្ញទាំង ៤ នាក់នេះ សុំទទួលយកអាសា ធ្វើការថ្វាយព្រះបរមបិតាត្រ ។ ថាហើយ ទាំងបួននាក់នោះ ក៏សំពះជំរាបសោយចេញមក ។ ដូច្នេះមកដល់កំពង់ឆ្នុងក្នុង ខែត្រសំរោងទង ទាំង ៤ នាក់ក៏សុំដោយសារទូកតេ ឆ្លងកាត់ទៅដល់ខ្សែត្រឡាចហើយ កាត់ទៅដល់ក្រុងស្រឡប់ពិធីយន្ត ។

បានមកដល់ក្រុងនេះ ពីរថ្ងៃហើយ សេនាទាំងនោះ បានសម្ភាសិឃើញថាមានបទុស្សប្បា កាត់កាំភ្លើង ត្រៀមរាវរួច ចូលទៅជិតដៃសំរាប់ត្រីត្រ នៅវាលមុខព្រះពន្លាជាច្រើន ឃើញរាស្ត្រប្រជាជាតិមើលពិធីនោះ ជា ច្រើន មុខណាស់ ។ ដូច្នេះដល់ថ្ងៃស្ទើររោចចំរើន ២ សេនាទាំងបួននាក់ ក៏ចូលទៅបង្អំរំលំបងអ្នកស្រុក ដែលឈររំលំនោះ ។ ក្នុងវេលានោះ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ព្រះចៅក្រុងស្រឡប់ពិធីយន្ត ស្តេចដើរចាក ក្រឡាព្រះបង្គំ ហើយចូលស្រង់ ទ្រង់ត្រៀងសម្រាប់ព្រះមហាក្សត្រ រួចទ្រង់នាំអស់ស្ត្រីចំនួន ចេញទៅតាំងនៅព្រះពន្លាខ្ពស់ ចំពោះមុខសេនាទាហាន ចំនួន ដែលមកជួយជុំ រួចទ្រង់ផ្ទុំ មនុស្សជិះសេះ ជិះជីវិចូលប្រកាបត្តា ។ អស់ភ្នាក់ងារក៏វាងស្គាល់ថា តាមទំនងចូល សង្គ្រាម ។ ការប្រឡងយកទ្វីដៃ ដូច្នេះបានច្បាច់ចាញ់ហើយ ចៅពញាមហាសេនាយោធាសង្គ្រាម ក៏នាំមនុស្សដែល នាំមកនោះ ចូលទៅថ្វាយបង្គំ មើលសម្តេច ព្រះស្រីជេដ្ឋា ប្រធានប្រជុំមួយជំរើង ហើយឱ្យជាទាហានពលហ័

រួចទ្រង់ឱ្យលើកវង់ ចង់ឱ្យខ្ពស់ស្មើក្បាល ។ រីឯនោះក្នុងខ្សែក្រៅ ពេលខ្មៅ ខ្សែបន្ទាប់បាត់ក្រហម តែឈរចង្អាត ក្នុង
 វង់នោះ លាបពណ៌ស រួចឱ្យមនុស្សបាញ់ម្នាក់ម្តង គ្រប់ៗគ្នា ។ មនុស្សដែលបានបាញ់ពេលនោះ ដល់ទៅ ២៣ នាក់
 តែបាញ់ពុំត្រូវក្នុងវង់ ទាំង ៣ ជាងនោះឡើយ ។ អស់អ្នកកាន់ព្នួត ខ្លះបាញ់ដល់ ខ្លះបាញ់ពុំដល់ ។ អ្នកកាន់ ស្មា បាញ់
 ពុំដល់សោះ ។ អ្នកកាន់កាំភ្លើងបាញ់ដល់តែមិនត្រូវ ។ ទើបព្រះវិញ្ញាណប្រាសាទ ត្រាស់មិនស្ងៀម ទៅ ត្រី ចង្វា
 ថា រកមោលម្សៅចាប់អស់នេះ មានថ្វីដៃយ៉ាងនេះ ស្រីណាមិនដោយកើត ។ ឈ្មោះនោះ ពួកព្រះសង្ឃក្រមការ ឮ
 ហើយ ក៏សើចទ្រហឹងអីងកង ។ ខ្លះទូលថា : ក្រែងវង់នោះ នៅឆ្ងាយណាស់ដឹងឬ ? ទើប ព្រះអង្គថា : ឆ្ងាយប៉ុណ្ណឹង
 ក៏អញបាញ់ត្រូវដែរ បើអញបាញ់ត្រូវ ឱ្យអញធ្វើម្តង ? ពួកព្រះសង្ឃថា : បើទ្រង់បាញ់ត្រូវ និងក្រងផ្កាថ្វាយ ។ ខ្លះថា :
 បើទ្រង់បាញ់ត្រូវ និងថ្វាយព្រះស្រី យ៉ាងក្រអូប ៥ ។ ខ្លះថា : ឱ្យដករោមភ្នែក ។ ខ្លះថា : បើទ្រង់បាញ់ត្រូវ ខ្ញុំ ម្ចាស់
 ទទួលកោត ។ លុះអស់អ្នកព្រះស្នំ ទទួលថ្វាយក៏សាខ្ទួចចំហើយ សង្កេតព្រះស្រីជឿន ទ្រង់ព្រះសេដ្ឋក្រាបហើយ ទ្រង់ត្រូវ
 ព្រះម្ចាស់ណាស់ ទើបទ្រង់សួរចេញមកក្រៅ ក្រឡាក់យកព្រះកេរ្តិ៍ឈ្មោះ និង សាច់ចុះទៅវាឧបាស ហើយព្រះអង្គ
 ឡើងឈរលើព្រះកើយ ព្រះហស្តស្តាំចាប់ប្រព្វទាំង ៥ គង់ឡើងហើយ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់នាម៉ឺន មុខមន្ត្រី ស្រីស្នំ
 ក្រមការ ដែលជួបជុំក្នុងទីនោះទាំងប៉ុន្មាន ថា : ឱ្យចាំមើលយើង យើងមិនបាញ់ឱ្យត្រូវវង់ ស ។ ទ្រង់ថ្លែង កេរ្តិ៍ឈ្មោះ
 នោះទៅ សាក៏ត្រូវវង់ស មែន ។ លុះទ្រង់ថ្លែងប្រញាប់មួយទៀត ប្រញាប់នេះ ក៏ត្រូវបញ្ជូនប្រញាប់រហូតទៅ ប្រញាប់
 ជាប់នៅទីនោះ ។ លុះបាញ់ប្រញាប់ ជាប់គម្រប់ ៣ ទៀត ប្រញាប់គម្រប់ ៣ នេះទៅត្រូវប្រញាប់គម្រប់ៗ រហូតទៅ
 ត្រូវជាប់នឹងប្រញាប់គម្រប់មួយ ។ កាលនោះអស់ព្រះស្នំក្រមការ និងសេនាបតី មន្ត្រីធំតូច ឃើញដូច្នេះ ក៏ស្រែក ហៅ
 គិតកង ។ ភ្ញាក់បារម្ភគ្រប់គ្រាន់ ក៏តាំងវាយស្មារតីយសពូណាធុការយេន្យ័ន្យាយនៅទីនោះ ។ បង់ជើងទាំង ៤ នាក់
 ដែលឧកញ៉ាចក្រិកែវ ប្រើទៅទីនោះ ឃើញវិវាទដូច្នោះហើយ ក៏លើកកាំភ្លើងឡើង គម្រប់ចំទៅដួចជំនិះ ព្រះ ស្តេច
 កង នាងឆ្នេង ។ តែដោយពេជ្រ ព្រះស្តេចកង ពុំទាន់អស់បុណ្យ ក្រាបទោសបាញ់ខុសមួយចុះដែរ និងបាញ់ថែមទៀត
 ក៏ពុំទាន់ ។ ឈ្មោះនោះសម្តេច ព្រះស្រីជឿន អម្ចាស់ផែនដីស្រឡាបពិចិយ ឧត្តរស្តេច កំពុងឈរ មាននៅជាប់ប្រញាប់
 នៅព្រះហស្តនោះ លុះឮសូរកាំភ្លើងបាញ់ខាងឆ្វេងហើយ ក៏ក្រឡះប្រែព្រះភក្ត្រ បាញ់តាមផ្ទៃដំរីសៅនោះទៅប្រញាប់
 ក៏ត្រូវប្រព្រឹត្តិឆ្លើយ អាវែងបាញ់ព្រះអង្គ ស្លាប់នៅទីនោះមួយរំពេច ។ ទ្រង់ចតទៅឃើញអាក្រក់ ឆ្ងុកដៃ ទៅ
 ក្រាបថ្វាយនោះ ទ្រង់ក៏បាញ់មួយប្រញាប់ទៅទៀត ត្រូវត្រង់ស្បែកផ្កា រោងដែលលូកដៃទៅក្រាបនោះ ស្លាប់មួយ រំពេច
 ទៀត ។ អស់សេនាបតី មន្ត្រី នាយកងម៉ឺន និង ប្រជានុរាស្ត្រ ក៏ភ្ញាក់ថ្មើរជើងជាភោណាហសរចង់ រកចាប់ពួកក្បត់
 ពួកក្បត់រត់រួច ចាប់ពុំបាន ។ ព្រះស្តេចកង ក៏ឱ្យកាត់ក្បាលអារិស័ងស្លាប់ទាំងពីរនាក់នោះ ដោតជាប្រមាម
 រួចស្តេចត្រឡប់ចូលព្រះរាជវាំងវិញ ។ ក្រោយនោះ សម្តេចព្រះស្រីជឿន ក្រាបត្រឡប់ពិធីយាមក ទ្រង់ព្រះតិរច្ឆាវិះ
 ពណ៌ ធូររាជា បានទទួលដោតដើមជាន់ច្រើន ដោយហេតុឱ្យរង្វាន់សេនាទាហាន ហើយឱ្យតែត្រឹមខ្លួន ដែលចូលមក
 ធ្វើជាខ្ញុំរាជការ ដូច្នេះ ឮយើងគិតឱ្យរង្វាន់ឱ្យបានច្រើន ជាងចៅពណ៌ ធូររាជា ។ គិតហើយស្រេច ស្តេច ចេញ
 ទៅជួបជុំ សេនាបតី មន្ត្រី ចូលចំ ខ្ញុំព្រះរាជការ ហើយត្រាស់បង្គាប់ឱ្យធ្វើសំបុត្រ បញ្ជាត្តិជាច្រើនច្បាប់ ប្រាប់ទៅ
 ទាំងព្រះធម្មរាជា : ឱ្យបណ្តាសាស្ត្រ ប្រមាណប្រឡងឱ្យដឹងគ្រប់ៗគ្នា បើឈ្មោះណាជាសេនាទាហាននោះ ឈ្មោះនោះ
 ត្រូវបានយសសិទ្ធិច្បាស់ម្យ៉ាង ដូចបញ្ជាត្តិមុន ហើយត្រូវបានរង្វាន់ដល់ឱពុកម្តាយ បុត្រ ភរិយា ដែលនៅ រក្សា
 ដួលវិបល្លាសថែមទៀតផង ។

អស់បណ្តាសាស្ត្រ បានដឹងក្នុងសេចក្តីបញ្ជាពីដូច្នោះហើយ ក៏មិនខំឱ្យក្នុងទេ ទាំងប្តីចំរៀងសិរីលាស្ត្រ មន្ត្រី
 វិជ្ជាការ ចូលមកថ្វាយខ្លួន នៅជាខ្ញុំរាជការជាច្រើន ចម្រើនឡើងជាងអម្ចាស់ផែនដី មិនទាន់សើច មួយភាគ ជាបី ។

បច្ចេកទេស ឧត្តកថាចក្រ ដែលទៅលុកនោះ នៅរស់ពីរនាក់ ។ លុះត្រឡប់ដល់ខែក្រ
 ពោធិសាត់ហើយ ក៏ចូលទៅប្រជុំបីធីតា ប្តឹងអ្នកឧត្តកថាចក្រ ឆាន់ដំណើរ លេចក្តីគ្រប់ប្រការ ។ ឧត្តកថាចក្រ ក៏រាំ
 ហេតុដំណើរនោះ ឡើងក្រាបបង្គំទូល ក្រោមលូងចូលីព្រះបាទ តាមដំណើរសេចក្តី ទើបព្រះបរមចក្រ មហា ចន្ទរាជា
 ធំរីក បរមរាជាអម្ចាស់ ទ្រង់ត្រាស់នឹងអង្គជំនុំព្រះរាជសាសន៍ សេនាទាំងឡាយថា៖ ដែលឧត្តកថាចក្រ ពិតធ្វើដូច្នេះ
 ពុំគួរទេ ឡើងដើមនោះ អាស្តេច គង វាជាស្តេចព្រៃ វាឱ្យមនុស្សមកលុកយើងនោះ វាខុសច្បាប់ ខុសទំនៀម មិន
 ក្រសីត្រូវទៅហើយ ។ កាលដែលឧត្តកថាចក្រ ឱ្យមនុស្សទៅលបលុកវាវិញ នឹងរាំឱ្យខូចព្រះកេរ្តិ៍ ព្រះយសដែរ ។
 ប៉ុន្តែគ្រានោះយើងអភ័យទោសឱ្យម្តងម្កេង ហើយទ្រង់ត្រាស់ប្រដៅថា វិស័យសិរក្រសាំងត្រ រើថាមិនមែនជា ឧបាយ
 កលបែបណាៗនោះ លុះត្រាតែកុំប្រទល់ប្រទះមិត្តភាព ។ ឥឡូវនេះ គេនឹងយើងវិលមកល់នៅរាជខ្នងហើយ ហើយ
 យើងប្រើមនុស្សឱ្យទៅ លបលុកតេនោះ ពាក្យបុរាណលោកបេក្ខថា ទោរសង្គ្រាម ពុំប្រសើរឡើយ ។ ទ្រង់ត្រាស់
 ហើយ ស្តេចយាងចូលទៅទីទាំងក្នុងព្រះរាជរោងរាជវិញទៅ ។

តាំងតែពីនោះរៀបរយ រស្មីទាំងពីរព្រះអង្គ ទ្រង់សម្រាកលែងរយៈពេលបង្កើតស្រាបនិងគ្នា វាស្របជាតិ
 បានសុខ បង្អួច ។ តែបើអ្នកឧត្តកថា លក់ដោយរទេះ ដោយទុកនោះ ស្តេចឱ្យមាឌកងទ័ពនៅត្រួតត្រាមើល ។
 បើឃើញ រទេះណា ទុកណា មានត្រៀបសាស្ត្រាវុធ ត្រូវដករត្នតែចេញ ពុំឱ្យមានឡើយ ។ ពេលនោះ អ្នក
 ល្មើចទៅមក ជួបទាំងឧត្តរាងកើត ខាងលិច លក់ដូរទំនិញជាសុខទាំងសងខាង ។ កងទ័ពរបស់ស្តេចត្រើយ
 ខាងលិច,ខាងកើតប្រកាន់ប្រាប់តែសព្វគ្រប់ឱ្យខុសឆ្គងឡើយ ។

ព.ស ២០៦៥, ព.ស ១៥២១, ម.ស ១៤៤៣, ព.ស ៨៨៣ ឆ្នាំអុក្ខាញត្រីស័ក ក្នុងវេលាចូលឆ្នាំថ្មី ៣
 ថ្ងៃម្តង អស់ ពេលវេលាប្រជុំរាជស្ត្រ ក្នុងបស្ចឹមទិសរាជរាជក្រ ចូលមកប្រឡងយកទីដៃ គូដាវ គូអារុដក្របំផង
 ច្រើនអន្លាប អាណាប្រជុំរាជស្ត្រ ចូលមកក្រាបបង្គំសុំជ្រកក្រោមព្រះចរមី ច្រើនលើសឆ្នាំមុន ។ សព្វថ្ងៃនេះ
 បរមបពិត្រ ចន្ទរាជាធំរីក ទ្រង់ក៏ជ្រោសប្រទាន យសសក្តិ តាមទីវេលាវេលា ។ ខាងកង ខាងទ័ព
 ក៏កាន់តែមាឌចំនួនច្រើននាក់ មួយជាពីរ ។

ក្នុងឆ្នាំបញ្ចប់សង្គ្រាមនោះ ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេស ជាអម្ចាស់មែនដ៏ត្រើយខាងលិច ស្តេចព្រះរាជដំណើរ
 ចេញពី បន្ទាយ ខែក្រពោធិសាត់ ទៅប្រកាសព្រៃ ទាក់ដំរី ។ ទ្រង់ឱ្យតាំងបន្ទាយចោមដេញបញ្ចូលម្នាក់ ។ ចាប់
 បានដំរីមួយ ស្ន ញី ក្នុងខែក្រពោធិសាត់ ៤០ ហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ហូរថែមទៀតថា៖ ឱ្យឡើងទៅទាក់ដំរីនោះ
 តាំងពីខែក្រពោធិសាត់ រហូតដល់ ខែក្រសែរោងចង និង ខែត្រងក្តុង កំពង់សោម បានដំរី ៣៥ទៀត រួមទាំង
 អស់បានដំរី ៧៥ ។ ស្រេចហើយ ស្តេចនាំត្រកូលវិញមក បន្ទាបចំពេញ នៅខែក្រពោធិសាត់វិញ ។ លុះចូលឆ្នាំថ្មី
 ព.ស ២០៦៦, ព.ស ១៥២២, ម.ស ១៤៤៤, ព.ស ៨៨៤, ឆ្នាំមមី ចត្វាស័ក ទាហានដែលចូលមកប្រឡង
 ថ្នាក់ថ្មីដៃហើយ រើសសម្រាំងបានជាប់លេខ ១,២,៣ ច្រើនជាងមុន មួយភាគ ទ្រង់ជ្រោសព្រះរាជទាន យសសក្តិ
 និង ប្រាក់ មាស តាមសមត្ថភាព ។ នោះសេនាបតី មន្ត្រី ខ្ញុំរាជការ ក្រាបបង្គំទូលថា៖ ក្រុមទាហាន ក៏មានសមត្ថភាព
 និងធ្វើការហើយ នៅឡើយជាខ្ញុំរាជការស្រុកនោះ មានចំនួនតិច ពុំដែលចេញប្រយោគ វិជ្ជាការ របស់អ្នករៀនលេខ
 និងអក្សរទេសានៈ ព្រោះលោកទាំងនោះសំគាល់ថា៖ កាលនៅថ្ងៃ ជាសមណៈ នោះ មានដេញប្រយោគ សាស្ត្រា
 បាណី រួចហើយ បើលោកច្នៃសព្វហេស ពុំបានសិក្សាឱ្យបានស្អាតជំនាញ ខាងលេខនោះនៅឡើយ ។ បុរាណរៀបមក
 ឈ្មោះលោកដេញបញ្ចូលប្រយោគ ដំណាក់មក លោកបញ្ចូលឈ្មោះនោះ ជាក្រុមព្រះរាជបណ្ឌិត សម្រាប់តែង
 តាំងជាមន្ត្រីក្នុងស្រុក ។ ក្នុងឆ្នាំនោះ ក្នុងខែត្រងក្តុងសង្ឃករ និងមន្ត្រីព្រះសង្ឃរាជ ព្រះរាជានុរាជ វាងទុក្រម និង

ត្រីហោរា ទៅប្រជុំដេញសាស្ត្រា ដេញឈេនចន្ទគុណ ក្នុងខែត្របីបូណ៌ឱ្យបានច្រើន ។

ខណៈនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ពិនិត្យតាមពាក្យមន្ត្រី យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលនោះទៅ ឃើញថាពេញ ព្រះរាជឡោមីយណាស់ ទើបស្តេចព្រះរាជឈើរ ទាំព្រះរាជបុណ្យសិរី បុណ្យពិភី ស្រីព្រះរាជ ក្រុមការ និង ពួកសេវិកាមហាមាឡា មាត្រាទោគនិកមបរមនិស័ន្ទ បន្ទាយពោធិ៍នាគប្រដាប់ខែត្របីបូណ៌ ។ ព្រះអង្គចូល គង់ក្នុងព្រះឆ្មាជីយ ក្នុងបន្ទាយចាស់ ហើយទ្រង់បរិចារព្រះរាជទ្រព្យ ផ្ទាយព្រះសង្ឃ និង ព្រះរាជទានប្រគល់ ឱ្យអស់អ្នក ដែលដេញសាស្ត្រា ធម៌ ប្រយោគ ។ ខាងព្រះសង្ឃ ដេញប្រយោគបានលេច ទ្រង់នឹងតាំងជា ធាតុរាជសមុប្បិសេដិកា ។ បើខាងត្រីហោរាស វិញ ទ្រង់ព្រះរាជទាន ជាមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការក្រុមស្រុក តាមគុណវិជ្ជាសារ ហើយត្រាស់បង្គាប់ ចាងប្រាងបរមាស្រព ឱ្យតាំងហាត់ ឆ្មោចប្រុសស្រី ភ្លេងតុល្យតន្ត្រី ជាសម្រាប់ព្រះ ឥស្សរិយយស ។

នេះនិងនិយាយខាង រសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា អម្ចាស់ដែនដី ឧត្តរខាងកើតនោះឃើញ ករសង្គ្រាម ស្លាប់ស្លាប់ហើយ ក៏ច្រើនប្រហែស ពុំសូវយកព្រះនិយមកដាក់និងរាជការដែរ ។ ទ្រង់សម្រាត្ត ព្រះរាជហឫទ័យ តែងអស់អ្នកស្ម័គ្រកុមារ ព្រះចិន្តា ភើតភើតទៅដោយ ថ្ងៃ ល្ងាច ចម្រៀប ច្រៀប សួរច្បាប់ត្រី ជាអិទ្ធកាយ ជារាជដី ។ ក្នុងឆ្នាំមមីនោះ ក្នុងព្រះរាជឧត្តរខាងកើត អស់រាស្ត្រប្រជា រកស៊ីពុំសូវសុខសាន្ត ទាំងជំនួញជំនួញ ដូរលក់ ក៏ពុំសូវច្រើនដូចសព្វឆ្នាំ ។ ក្នុងវេលាយប់មួយនោះ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះតម្រិះ យល់ថា : អញសោយ រាជនេះមកល្អហើយ នៅឡើយតែចិត្តរាស្ត្រ ពុំដឹងជាស្រឡាញ់អញ ឬប្រែចិត្ត គិតទៅចូលនឹងចៅពេញ ធូររាជ វិញទើប : ។ ឈ្មោះបង្គាប់ ស្តេចយាង ទៅតែមួយព្រះអង្គ ចងសបស្ស័យរាស្ត្រ ។ ខណៈនោះទ្រង់ឮ រាស្ត្រជុំ ក្លានិយាយថា : អម្ចាស់ដែនដីចើងសព្វថ្ងៃនេះ មានបុណ្យអស្ចារ្យណាស់ ទាំងព្រះរាជហឫទ័យ ក៏ច្រើនលាយ យើងសុខសប្បាយមករាល់ឆ្នាំ តែក្នុងឆ្នាំនេះ ហេតុអ្វីក៏ខាត ពុំបានច្រើនដូច ប្រយោជន៍សោះ ។ ហេតុដូចម្តេច ក៏ព្រះបាទអស់ជុំវិញ ពុំឃើញដំដោះទុក្ខសុខរាស្ត្រ ឱ្យបានរកស៊ីច្រើនលាយឡើយវិញ ។ ខណៈនោះ សម្តេច ព្រះស្រី ជេដ្ឋា ទ្រង់ព្រះសង្គ្រាម បានប្រាប់ត្រង់ប្រការហើយ ទ្រង់ត្រឡប់ទៅដំណកវិញ ។ ពួកត្រីកម្រឡើង ទ្រង់បង្គាប់ ព្រះអាម័ក្ស និង ក្រុមព្រះសុភាចិនី ឱ្យត្រាចុកថា : ព្រះរាជបញ្ជា ឱ្យតុលាការរុទ្ធិទោស អ្នកទោស អ្នក ដែលចាញ់ សេចក្តីគេ ឱ្យបែងជារាត ៣ ឱ្យប្រណីទោសភាគ ១ ឱ្យយកតែភាគ ២ ជាមិនប្រាសដាច់ ពី បុរាណច្បាប់មុន ។ សេចក្តី ដែលព្រះស្រីជេដ្ឋា បន្ទូលបន្តយកច្បាប់ឱ្យប្រាសមកនោះ ទ្រង់ប្រាប់ដល់សម្តេច ព្រះ បរមមគ្គិយា មហាធូររាជ អគ្គមហេស្វរសរដ្ឋ ឧត្តរខាងកើត ទើបទ្រង់មានព្រះរាជបរិយារ ត្រាស់សួរ អស់មន្ត្រីវិ រាជបុរោហិតថា : ឧត្តរខាងកើត ធ្វើ ច្បាប់បង្គាប់ ឱ្យយកទោសស្រាសនេះ តើជាច្រើនឬទេ ។

អស់សេវិកាមហាមាឡា យកសេចក្តីក្រាបទូល ព្រះករុណា ត្រាស់បង្គាប់ថា ព្រះបាទថា : រាស្ត្រសព្វថ្ងៃ ត្រីក្រណាស់ ព្រះករុណា គេគិតប្រណីនេះ ក៏សឹមគួរណាស់ហើយ ។

ទើបព្រះបរមបពិត្រ ត្រាស់តបថា : អាព្រះស្តេច កន នេះ វាជាមនុស្សខ្លួនឯងវា វាប្រណីទោសអាត្មា ដែលធ្វើខុសនោះ ។ បើដូច្នេះយើងឱ្យតាំងច្បាប់បង្គាប់ ឱ្យលក់អាមនុស្សខ្លួនភាគនោះ ក្នុងរឿងនីមួយៗ ឱ្យតាំង ក្រយាពិន័យជា ៤ ភាគ ទោសភាគ១ យកភាគ ៣ ដើម្បីឱ្យអាមនុស្សនោះរាងចាស់លែងខ្លួនភាគទៅទៀត ។ សេចក្តីប្រណីរាស្ត្រ ដែលព្រះស្តេចករវាបន្ទូលច្បាប់ដូច្នេះនេះ គឺធ្វើដើម្បីឱ្យព្រាតិត្រកូលវាដែលខ្លួនភាគ នោះ កម្រើកចិត្តល្អឬខ្លាចតាមជាតិត្រកូលឱ្យបានច្រើនឡើយហើយ ហើយនិងយកតាមវាមិនបានទេ ។

១- ព្រះបាទអស់ជុំវិញ គឺមន្ត្រីជាមន្ត្រីដំបូង ឧត្តរខាងកើត ឬ ព្រះមហាក្សត្រិយ ។

ឱកាសសុភាពិបត្តិ និងឱកាសប្រតិបត្តិការ ក៏ក្របបង្ខំទទួលបានព្រះរាជក្រមាស់ ដកលំដើម្បីបង្កើន ហើយកាន់ត្រូវ ទុកជា ព្រះរាជបញ្ជាតិ ប្រតិបត្តិការបង្កើនបក ។

— នេះនិងនិយាយថា មានការស្រាវជ្រាវឈ្មោះ ចៅលួង ប្រពន្ធឈ្មោះ ឥន្ទ មានកូនស្រីម្នាក់ឈ្មោះនាងខ្លា ជ្រាវស្រីនាង ខ្លា ឈ្មោះនាងតា ។ នៅភូមិជិតនោះ មានប្រុសម្នាក់ទៀតឈ្មោះ ចៅ ពេជ្រ បានជាមាន ការស្រាវជ្រាវនាងខ្លា ហៅរួម សេចក្តីថា ចៅលួង ឥន្ទ ខ្លា តា ពេជ្រ ។ ខណៈនោះ ចៅពេជ្រ ទៅដង្ហើមនាងខ្លា យកមកធ្វើប្រពន្ធ ។ លុះនៅយូរបន្តិចទៅ ចៅពេជ្រ ទៅសាបរាង និងនាងតា ជាខ្ញុំនាងខ្លា ។ ដោយខ្លាចចិត្ត ចៅលួង នាងឥន្ទ ជាមាមាមិន នាងខ្លាជាប្រពន្ធ ចៅពេជ្រ ក៏តែងនិយាយទៅទំ នាងនាង ជាមួយបង្កំខ្លាឱ្យជួយជុះ ។ ចៅទំ នាងនាង ក៏យល់ព្រម ទាំងប្រុងតែងនាងតាចុះទុករត់ពីខែត្រ ស្រីសឈរ ទៅទំអង្គនាងលិច ដើម្បីនិងមិនឱ្យ ចៅក្រមមករ នាងកើត ជំនុំជម្រះយកទោសបាន ។ ចៅលួង នាងឥន្ទ លុះ ព្រឹកឡើងដឹងហេតុហើយ ក៏នាំឱ្យប្រពន្ធចូក ៦ ឆ្នាក់ចុះទុកចេញពីខេត្តស្រីសឈរ តាមទៅទំ ចៅពេជ្រ នាងតា នៅកំពង់ឆ្នាំង ។ ទទួលបានជោគជ័យនោះ បាន មេគយកំពង់ឆ្នាំង ដឹងហេតុនាង ក៏ចាប់បញ្ជូនខ្លួនចៅពេជ្រ នាងតា ទៅឱ្យមេគយធំនៅកំពង់ឆ្នាំង ។ មេគយ នៅកំពង់ឆ្នាំង ក៏ជូនខ្លួនទៅឱ្យទៅហោយស្រុក ដែលរក្សាបន្ទាយខែត្ររាជារៀង ។ ចៅហោយស្រុក សួរកត់ យកចំណីចៅពេជ្រ ។ ចៅពេជ្រឆ្លើយដោះសារខ្លួន ថា : ខ្ញុំប្រាថ្នា នឹងមកផ្ទុយខ្លួន ជាមេស្រីស្រីយនាង លិច តែចៅលួងជាមា មិនប្រមាទឱ្យមក ទើបបាន ជាខ្ញុំនាំប្តីប្រពន្ធរត់មកនេះ ។ តែដោយដំណើរបស់ខ្ញុំមិនបានស្ងប់ស្ងាត់ ទើបបានជាចៅលួងជាមា តាមមកទាំងចាប់ បានខ្លួនខ្ញុំយ៉ាងនេះ ។

ចម្លើយចៅលួងឆ្លើយថា : ចៅពេជ្រ ជាប្តីនាងខ្លា ដែលត្រូវជាប្រសារខ្ញុំបាន ។ វាជិតនាងខ្លា ទៅសាបរាង នាងតា ជាជ្រាវនាងខ្លា ហើយនាំគ្រប់នាងតាច្រមទាំង យកទ្រព្យរបស់មកផង ។ នោះចៅ ក្រម បានក្លាក ខែត្រ វិនិច្ឆ័យសេចក្តីថា បើសិនជាប្រុងខ្ញុំតែមក មានកុមារម្នាក់ ច្បាប់ក្រម ពាសកម្មករ ត្រូវ មានទោស ។ តែក្នុងរឿងនេះ លួងខ្ញុំ ប្រពន្ធចងនេះ គ្មានមាត្រាឡាន និងឱ្យចៅពេជ្រមានទោសឡើយ ។

ចៅក្រមកាត់សេចក្តីដូច្នេះ ចៅលួងមិនសុខចិត្ត ក៏សុំឱ្យសាធារណៈខែត្រ បញ្ជូនទៅតុលាការក្នុងខែត្របរិច្ឆេទ ។ ឱកាសសុភាពិបត្តិ មន្ត្រីក្រសួង កាត់សេចក្តីតាមច្បាប់ ត្រូវនិងសាធារណៈខែត្រ ។ តួក្តីមិនសុខចិត្ត នាំក្របបង្ខំទទួល ព្រះករុណាមហាក្សត្រជាទីរាជ ព្រះករុណាទ្រង់កាត់សេចក្តីថា : ប្រពន្ធជាអ្នកទំទុកបង្រួប ហើយខ្លួនលួងចាប់ប្រគល់ ខ្ញុំប្រពន្ធចងនេះ ត្រូវមានទោសធ្ងន់ជាងលួងខ្ញុំអ្នកដទៃ ដូច្នេះអ្នកប្រព្រឹត្តខ្លួននេះ ត្រូវឱ្យបង្ខំរកក្រោស ៣ ថ្ងៃ ហើយវាយខ្លួន ១០០ ទ្វាប់ និងត្រូវឆ្ងល់ ហើយរហូតនាងតា ជាខ្ញុំនាងខ្លា និង ចៅទំ ចៅនាង ជាខ្ញុំចៅពេជ្រ នាំទៅប្រគល់ឱ្យនាងខ្លាវិញ ឱ្យនាងក្រដាក់មេព្រឹក្សាបាន ជាប់មេព្រឹក្សាបាន ។ ក្រោយនោះ ព្រះបាទព្រហ្ម ត្រាស់ឱ្យតែងច្បាប់គ្រប់ក្រម ។ ឱកាស សុភាពិបត្តិ មន្ត្រីក្រសួង ក៏ប្រជុំគ្នាតែងច្បាប់-តាមព្រះត្រាស់បង្គាប់ហើយ ព្រះករុណាក៏ចេញត្រួតត្រា រាជរណសិរសា ។ លុះរួចជាស្រេចហើយ ទើបច្រង់ឱ្យ កិត្តិយសសង្ឃមោក្ខណ៍ បែរ ជាព្រះមាតាទិញ ត្រាស់ព្រះរាជបញ្ជាតិថា : តាំងពីថ្ងៃនេះទៅ និងថ្ងៃមុខ ធ្វើឲ្យយាយជាអ៊ី ឱ្យយក ហត្ថលេខាបែរ បែរ ជាក់ស្តែង ។ ហេតុនេះហើយបានជារៀងមក មនុស្សទាំងពួង ក៏យកតាមហត្ថលេខាបែរនោះ ។

លុះដល់ចេញស្អែក ឆ្នាំមែ បញ្ចប់កវស្សានោះ ព្រះបាទព្រហ្មឱ្យបង្គាប់ មហាឧទ្ទាហៈ ទ្រង់មានព្រះ រាជឱង្ការថា : កាលមុន យើងមានធ្វើព្រះរាជពិធី ចេញព្រះវស្សា ម្តងហើយ នៅកំពង់ត្រពាំង ខែត្រឆ្នាំថ្មី ។ ក្រោយនោះ យើងរំលឹកការសង្គ្រាមយើងមិនទាន់បានធ្វើទេ ។ ដូច្នេះ តាំងពីថ្ងៃនេះទៅ យើងត្រូវធ្វើព្រះ រាជពិធី រំលឹក លយកន្ទោង ផ្កាចំព្រះវស្សាប្រមាណ ៣ រដូវ អស់អស់ សំពះព្រះខែ ម្តង ៣ ថ្ងៃ ជាសញ្ញាប្រះ

មហាក្សត្រតទៅ តាមព្រះរាជពិធីត្រាញ់ កុំឱ្យខានឡើយ ។ នោះនាម៉ឺន សព្វមុនមន្ត្រី ក៏បានរៀបចំប្រារព្ធពិធី តាមព្រះរាជបញ្ជា តាំងពីពេលនោះរៀបមក ។ ព្រះពិធីអុំទូក ឈូកនោះនោះ រួចមកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ បើកព្រះរាជទ្រព្យ ចំណាយថាបង្គោល ឈោមមាត់ទល់លើស ឱ្យលើកដីឡើងព្រះវិហារខ្លះ កាប់ឆើឆើឡើង ព្រះវិហារខ្លះ ធ្វើព្រះវិហារម ទៅទីដែលតាំងព្រះពន្លាជ័យ ឯដើមឡាវបិទ្វីប ។ ព្រះអង្គ តែងស្តេច ទៀងទត ព្រះទេពត្រឡាតត្រាភារនោះឡើយ ។ ខណៈនោះ មានពួកល្ខោនម្នាក់ ជាតួព្រះលក្ខណ៍ ប្រកបដោយពណ៌ ឆោមឆោមពណ៌ល្អ ឆ្លីល ដែលវាមាន ក៏ឯកណាស់ ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យហៅឈ្មោះនោះថា : ឆាយកំឡោះរូបល្អ ។ ស្តេចតែងឱ្យអញ្ជើញត្រឡាតត្រឡាតព្រះអង្គ ។ លុះដល់ខែបុស្សថ្ងៃចន្ទនោះ កំឡោះរូបនោះក៏ កាត់សក់តែងខ្លួន ចូលទៅក្នុងវាំង អស់ជនទាំងឡាយសរសើររាល់ថាតា : ឆាយកំឡោះរូបល្អនេះ កាត់សក់ក្នុងខែសម័យ រូបកាយណាស់ ទាំងព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតលើក្សេង ក៏ពេញព្រះរាជបរមប័ណ្ណ ។ ទ្រង់នាំខ្លួនទៅបង្ហាញ ព្រះអង្គ ទេពិ និងព្រះស្នំក្រមការ ។ ព្រះអង្គយោង ក៏ប្រាបចូលសរសើរគ្រប់គ្នា ។ តែក្នុងក្រាបនោះ ទ្រង់ទត ព្រះទេព ទៅឃើញ សក់នៅជាប់នឹងក្រៀមត្រចៀក និង ក ទៅ នោះទៅឡើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា : ឱ្យចៅ ទោះទៅលាងកាយទេ ។ ឆាយកំឡោះរូបល្អនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំលាងទេពទៅ ។ សង្កេតព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រង់ចិត្តយូរ ក្រឡេកព្រះទេពទៅ ឃើញទាហានក្រមវាំងពីរនាក់ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ឱ្យទៅជួយលាងកាយ ឱ្យឆាប់ដង ។ ទាហានក្រមវាំងពីរនាក់នោះ ឮពុំឆ្ងល់ ស្មានថា : ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យទៅកាត់ ក៏ពេញទៅទាំងហើយ ក៏ចាប់ចៅនោះ ចងចំណង ៥ ប្រការ ឱ្យ អង្គុយភាវនា នៅវាលខាងត្បូងបន្ទាយ ហើយប្រហារជីវិត ។

ខណៈនោះ មានពួកល្ខោនម្នាក់ទៀត ជាតួនិងទៅនេះ ហើយជាមិត្តនិងចៅកំឡោះរូប នោះផង លុះបាន ដឹងហេតុអស់ហើយ ក៏ចូលទៅប្រាបបង្គំទូល អម្ចាស់ផែនដីត្រើយខាងលិចឱ្យជ្រាប ។ ក្រោយនោះ ទ្រង់យល់ថា : បម្រើដែលទៅ ឃាត់នោះ ទៅមិនទាន់ ក៏ឱ្យជួយក្បាល ទៅចោលឱ្យជាក់នឹងគោក ឬ តុ ដក់ក្បាលនោះ កុំឱ្យខ្លួន ហើយឱ្យចូលមក និង បានមើលសក់ មើលមុខផ្ទាំងប្រដាប់ម្តេច ឬ នៅល្អដូចដែល ។ ព្រះរាជបម្រើទេពទៅ ឃើញទាហានក្រមនោះ ជួយក្បាលចូល មក ក៏ស្រែកហៅថា ស្តាប់មិនជាក់ ទៅកាប់ក្បាលកំឡោះនោះកុំ ទ្រង់ ព្រាស់គេឡើយ ហើយទៅកាប់ចោលកាលានៅតាម តែបើបានជាកាប់ហើយ កុំឱ្យជួយ ហេតុនេះហើយ បានជា ជាប់ឈ្មោះហៅ ស្រែវាដេ ភូមិកំឡោះ យូររៀបមក ។ ឯទាហានក្រមវាំងទាំងពីរនាក់នោះ ឮហើយភិតភ័យណាស់ គិតថាខ្លួនមុខជារាជជីវិតហើយ រួចក៏ប្រគល់ក្បាលនោះ ឱ្យទៅព្រះរាជបម្រើ នាំទៅថ្វាយ ចង្អុលចងក្រងគេ ចង្អុលព្រះទៅ ។ ទាហានទាំងនោះគិតថា បើខ្លួនខិតនៅឯអនាមិចនេះ មុខជាល្អ ឱ្យគេយកទៅសម្លាប់មិនខាន ដូច្នោះមានសែនតែទៅដឹងចារបី ហ្នឹងខាងកើតវិញទើបដា ។ ពិតប្រាកដហើយទាហាននោះក៏គិតអំព្វរត់ទៅ ។ លុះរត់ទៅដល់វាលស្រាបអង្គុយ ទាហានទាំងនោះគិតថា : ទៅទាំងឈាមប្រឡាក់ខ្លួន ប្រឡាក់ដាវវាងនេះ តែជួបនឹងកងល្បាត មុខជាគេចាប់យកទៅថ្វាយវិញមិនខាន ។ គិតដូច្នោះហើយ ក៏នាំគ្នាចូលទៅមុតទឹក លាងដាវ ក្នុងត្រពាំងវាង ស្រាបអង្គុយនោះ បានជាជាប់ឈ្មោះហៅ ត្រពាំងលាងដាវ រៀបមក ។ ឯព្រះរាជបម្រើ នាំក្បាលនោះ កំឡោះរូបល្អនោះ ទៅថ្វាយព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់សួររកទាហាន ក្រមវាំងទាំងពីរ នាក់នោះ ។ ព្រះរាជបម្រើក្រាបបង្គំថា : ទាហានទាំងពីរនាក់នេះ ប្រគល់ក្បាលនេះ មកឱ្យខ្លួនព្រះបង្គំជាម្ចាស់ហើយ គេទាន់ បានទៅ ។ ទ្រង់ជ្រាបថា ទាហានទាំងពីរនោះ មុខជារត់ទៅពិធីអាពាហ៍ពិពាហ៍ ពុំខានឡើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់

១-អង្គុយវិញក្បាល ក្នុងវិញ្ញាណៈ គេហៅថា ទៅ ។

អ្នកក្លាយជារូប ៧នាក់ ទាំងម្ចាស់ទាហាននោះ ឱ្យទាត់ទាហាននោះ ២០ នាក់ ឱ្យទៅតាមទាប់យកខ្លួន ទាហានក្រុមរឹងទាំងពីរនាក់នោះឱ្យបាន ។ ទាំង ២០នាក់ ក៏ស្រែកតាមទៅ បានឃើញទាហានក្រុមរឹងទាំងពីរនាក់ កំពុង ងូតទឹកឆាប់ដាច់ ក៏ទាប់ទាំងមុខ ក្រាបបង្គំថ្វាយ ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ឱ្យតុលាការ ពិចារណា សួររកតម្លៃ តាមម្យ៉ាង ។ ទាហានទាំងពីរនាក់នោះ ឆ្លើយថា ៖ ខ្លួនស្គាល់ ពួក ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកាត់ក ទើបបានជាកាប់ លុះកាប់ហើយទើបភិតភ័យ ទើបបានរត់ចូលក្នុងកើត ប្រាថ្នាឱ្យកើតរូងជីវិត ។ ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតឃើញទ្រង់ប្រាប់ហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធអោស ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ សេនាបតី ចេញសម្របបញ្ជាឱ្យ ឱ្យឆើតឆាយហៅក្នុងខាងកើត ឱ្យហៅតែព្រះស្តេចកង ចាំបើមានមនុស្សបំបែក ទោសដល់ជីវិត ។ បន្ទាប់មក ព្រះបាទអ្នកម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យយក ក្បាលនាយក់ខ្សែ រូបល្អនោះទៅ ធ្វើសាលា ធ្វើបុណ្យតាមសមត្ថភាព ។ បន្ទាប់មក ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យយកទាហានក្រុមរឹងទាំងពីរនាក់ ទៅប្រហារជីវិត ទុកជាបម្រាម ។

ក្រោយនោះ ក្នុងឆ្នាំដដែល ព្រះបរមទុតិយា ធូររាជា ព្រះអង្គឱ្យស្រែសំពៅពីរ ទុកជំនិញទៅស្រុកថ្នា ប៉ាឡាញ ហើយមិញបានកំភ្លើងធំ ១០០ កំភ្លើងតូច ១.០០០ដើម ថែមលើកំភ្លើងធាត់ ទុករក្សាព្រះធន ។

ចំណេញព្រះស្រីជេដ្ឋា អម្ចាស់ត្រើយខាងកើត កាលជ្រាបថា ៖ សម្តេចចៅពញា ធូររាជា មិញកំភ្លើងបានជា ច្រើន មកទុកសំរាប់ព្រះធនហើយ ព្រះអង្គក៏ឱ្យធ្វើសំពៅពីរទុកជំនិញ ទៅលក់ស្រុកប៉ាឡាញដែរ ហើយ មិញបានកំភ្លើងធំ ១២០ កំភ្លើងតូច ៣.០០០ ដើម ។ គេរស់នៅនោះវិលមកវិញ ខ្យល់ផាត់សំពៅ មួយទៅជាប់ពាម ប្រហែលជាពាម មាត់ថ្នក សំពៅមួយទៀត ជាប់ទៅស្រុកកំពត ។ នោះខាងកង ស្រុកពាម ស្រុកកំពត ទាប់បានសំពៅមួយ, យកបានកំភ្លើងធំ ១៥០ កំភ្លើងតូច ៣.០០០ដាក់ទុករទេះ ឱ្យមេឃុំនាំទៅថ្វាយ ព្រះបាទអ្នកម្ចាស់ នៅបន្ទាយនៃត្របីបូណ៌ ។ ព្រះបាទអ្នកម្ចាស់ អម្ចាស់ត្រើយខាងលិច កាលទ្រង់ទតឃើញ បម្រើនាំគ្រប់សព្វសម្បត្តិទុកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយហើយ ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ។ ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទាន អម្ចាស់ដល់មេម៉ឺនមេកងនោះជាច្រើន ។

សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា អម្ចាស់ត្រើយខាងកើត ស្តេចតង់នៅព្រះរាជវាំងស្រីសឈរ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ កេណ្ឌ កងទ័ព ១៤០.០០០ នាក់ ទ្រង់ឱ្យទៅហូរទុកក្រៅ និងចៅពញាមោង នៅរក្សាបន្ទាយត្រឡប់ពិជីយព្រៃនករ ហើយទ្រង់ទាត់ឱ្យ ចៅពញាចក្រី ឃុំពល ៣.០០០០ នាក់ ជាទ័ពមុខ, ចៅពញាក្រឡាហោម ឃុំពល ២.០០០០នាក់, ជាទ័ពស្តាំ, ចៅពញាវៀង ឃុំពល ២.០០០០ នាក់ ជាទ័ពឆ្វេង, ចៅពញារឹង ឃុំពល ២.០០០ នាក់ ជាទ័ពក្រោយ, ចៅពញាស្រាវ ឃុំពល ១០.០០០ នាក់ ជាទ័ពក្រវែលខាងស្តាំ, ចៅពញាដំពែង ឃុំពល ១០.០០០នាក់ ជាទ័ពកងក្រវែលខាងឆ្វេង ចៅពញាស្ទឹងឆ្នាំងព្រះធន ឃុំពល ១០០០០នាក់ ជាទ័ពក្រវែលខាងមុខ ព្រះអង្គស្រី ជេដ្ឋាបង ឃុំពល ៣០.០០០នាក់ ជាទ័ពក្នុងឆ្នាំងមកដល់ស្រុកភ្នំពេញហើយ លើទ័ពគ្រប់កង ព្រមដោយនូវស្លេកធ្វើត្រ អភិរាម សែនព្រាង ឡើងតង់ព្រះទីនាំងសម្បត្តិ លើកម៉ឺនព្រម ទៅ នៃត្របីបូណ៌ ។

ដំណេងឈ្មោត ខាងព្រះបរមទុតិយា ធូររាជា ឃើញហើយ ក៏ឃ្លាតខ្លឹមកសេចក្តីទៅគ្រាបបង្គំទូល ព្រះ បរមបពិត្រ ។ គេទ្រង់ប្រាប់គ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសម្តេច ព្រះរាជទេវឈ្មោតសរាជ ឡើងជាទីនាយក ឱបមន្ត្រីខាង ដើមទឹក លើកទ័ពទុក តង់ព្រះទីនាំងចក្រពត្តិ សាកយកឈ្មោត នាំទូកម្យ៉ាង ៤០០ ហើយទ្រង់

ចាត់ទុកជើងពោកថែមទៀត។ ទ្រង់ប្រាស់ឱ្យឧកញ៉ាចក្រី ទេព កូនពញាមឿង ឃុំពេល ២.០០០នាក់ ជាមេទ័ពមុខ ឱ្យចៅពញាសុភិណោកសុក កូនពញាមឿង ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ ជាទ័ពស្តាំ ឱ្យចៅពញាឧទ័យធីរាជ ស្គ ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ជាទ័ពឆ្វេង ឱ្យឧកញ៉ាជន្មត្រៃ ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ ជាទ័ពក្រោយ ឱ្យឧកញ៉ាវង្សាអគ្គរាជ ឃុំពេល ១០.០០០នាក់ ជាតងជួរ ឱ្យឧកញ៉ាធីតាធិបតី ទៅព្រាមនៅមុខត្រី ចៅពញាស្រែឡាធិបតី ទៅព្រាម ស្រែឡាសេនា ឃុំពេលថ្នាក់១ ៣.០០០នាក់ ទៅបង្កប់សងខាងជួរ ឱ្យសម្តេចព្រះសុខគ្គ ឃុំពេល ជីវី ៣.០០០ ទៅបង្កប់ក្នុងព្រៃខាងលិចវាលស្រាបអង្គរ ឱ្យឧកញ៉ាជីវៈសេនា ឃុំពេលសេះ ៥០០ ជាកងជួរ ទី២ ។ លុះបាន ប្រកាសពេលវេលាហើយ បុរោហិតក៏តាំង ថ្មីត្រៃសង្ឃ ហោរាថ្វាយឫក្សរូបហើយ ព្រមបរមបពិត្រមហេនធីតា ចន្ទរាជាទ្រង់ត្រៀម កកុចក៏ឈ្ល៍ សម្រាប់រាជពុទ្ធ ឡើងគង់ ព្រះវិទ្យាស ពិធីយារាជកុញ្ញ លើករាជទ័ព ចេញទៅ ។

ឯ ឧកញ៉ាវង្សាអគ្គរាជ ជាកងជួរទី១ លើកទ័ពទៅដល់ស្ទឹងក្រាំងពង្ស ជួបទ័ពទ័ពព្រះ ស្រីជេដ្ឋា (តីព្រះស្តេចកង) ហើយបានតាំងច្បាំងគ្នាទៅម៉ឺនោះយូរបន្តិច ក៏ឧកញ៉ាវង្សាអគ្គរាជ ក៏ទាត់សរតែចេញក្រោយ មកដល់ខាងលិចភូមិធម្មកស ខែត្រសង្កែត ។ ខណៈនោះ ឧកញ៉ាធីតាសេនា ឃុំពេលទាហានសេះ ៤០នាក់ កាត់ពេលខ្លួន ទិញដល់ឧកញ៉ាវង្សា អគ្គរាជ ឱ្យចូលតាំងច្បាំងគ្នាទៀត ហើយបណ្តែតទ័ពចេញក្រោយ ។ មេទ័ពខាងព្រះស្តេចកង ឃើញហើយរត់ថា : ខ្លួនមានជ័យជំនះក្នុងសង្គ្រាមពីរដងហើយ ក៏បរពេលសម្រុកត្រ លុក តាម ដល់ស្ទឹងព្រៃ ។ ឧកញ៉ាចក្រី ទេព ជាកងជួរទី២ ក៏ចេញពីក្នុងព្រៃ បរពេលចូលមួយស្របក់ ក៏ទាត់លរតត រត់ចេញក្រោយទៅទៀត ។ ខណៈនោះ នាយកងទ័ពខាងព្រះ ស្តេចកង ស្រែកក្រាបទូលថា : ចក្រីចាត់ទ័ពទៀត ហើយ ។ ឯកងទ័ពក្របីកងខាងព្រះស្តេចកង ឮថា ចក្រីចាត់ទ័ពទៀត ហើយ ក៏រង់ចាំតែមានទ័ពដើរឡើង មិត្តតែដេញតាមទៅ ត្រពៃជួយបង្កើនទ័ពក្រឡាហោម ដែលបង្កប់តាំងវាលស្រាបអង្គរនោះ ។ ឧកញ៉ា ក្រឡាហោមក៏ទទួលច្បាប់ជាម៉ាយុទ្ធ, សម្តេចព្រះសុខគ្គ ដែលឃុំពេលជីវៈសេនា ៣០០ នោះបានប្រក្សហើយ ក៏បរជីវៈ ដល់ជាន់ពីក្រោយ ។ ឯកងទ័ពដែលបង្កប់សងខាងនោះ ក៏ប្រសប់ពីឆ្វេងពីស្តាំ ទាំងព្រះបរមបពិត្រ - ក៏បរ ព្រះវិទ្យាសរាជកុញ្ញ ទូលលុកលុយកាប់ទាត់ប្រសប់គ្នាមក បណ្តាលឱ្យស្លាប់ពេលខាងព្រះស្តេច កង ប្រមាណ ២០.០០០នាក់ ។ លុះមកដល់មុខព្រះស្តេចកង ព្រះវិទ្យាសពិធីយារាជកុញ្ញ ដែលចេះកាត់ខ្នាតអាវុធ ត្រូវវេចកាត់ សម្លាប់ពេលព្រះស្តេច កង បណ្តាលឱ្យស្លាប់ជាច្រើន ។ ស្តេច កង ទ្រាំមិនបានក៏បែកទ័ព រត់កាត់ព្រៃមក ដល់ចុងព្រៃកណ្តាល ប្រៀបខាងស្តាំ ចោលទ័ពអស់ ជាប់តែខាងទាហានស្ម័គ្រចិត្តប្រមាណ ១០០នាក់ ហើយមក ជួបជុំទ័ព ទ័ពឧកញ៉ាសុភិណោក ឧកញ៉ាមនោមេត្រី ឧកញ៉ាឧទ័យធីរាជ ដែលបង្កប់ក្នុងព្រៃ ។ ទ័ពទាំងនោះ ក៏ស្ទុះចេញមកក៏តាំងហើរ ដេញចិត្តស្តេចកង គ្នាត់គ្នាចេញទៅទៀត ។ ស្តេច កង នៅសល់តែទាហាន ១០០នាក់ រត់ តាមទៅ ១ លុះទៅដល់ចុងភូមិធីរាជស ខែត្រសង្កែត កងទ័ព ទាំង ១០០នាក់នោះ ពុំចេះហែលទឹក ទាំងអស់គ្នាទេ ចេះតែ ២០ នាក់ប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកចេះហែលទឹកក៏រត់ទៅលើកោះតូច, ទាត់គ្នាតាមសេះ ព្រះវិទ្យាសស្ទុះស្ទុះទៅ ឆ្លងទៅស្ទឹងស្លុតជើង ព្រៃជាច្រើនខាងកើត ។ លុះកងទ័ពឧកញ៉ាធីតាធិបតី ឧកញ៉ា សុភិណោក ដេញទៅ ដល់ឃើញ

១-ពាក្យនេះសព្វថ្ងៃគ្មានជា កត្តដាច់ ។ ២-ព្រះបរមបពិត្រ ហើយបានជាជាប់ស្ទឹងនោះថា ស្ទឹងចក្រីចាត់ តែយារាជកុញ្ញ អ្នកស្រុកហៅថា ស្ទឹងព្រៃចាត់ ។ ៣-ព្រះបរមបពិត្រ ទៀត ដល់ស្រុកពេលវេលា ទើបព្រះបរមបពិត្រ ១នាក់ ទ្រង់ប្រាស់ឱ្យឧកញ៉ាចក្រី ទេព កូនពញាមឿង ឱ្យសាងវត្តមួយ ត្រង់ដែលខ្លួនបង្កប់ទ័ពនោះ ឱ្យហៅថាវត្តចក្រីចេត ។ ៤-ដល់ឧកញ៉ាចក្រីចេត អស់បុរាណទៅ អ្នកស្រុកក៏ហៅវត្តព្រៃចក្រីវិញ ព្រោះ ដើមព្រៃធំ មាត់ស្ទឹងនោះ ឡង់ដាក់ក្នុងឆ្នាំដំណាច់ ព្រៃដែលចក្រីចេត អនិច្ចកម្ម ។

ទំព័រត្រូវកំលាំងហែលី ក៏ស្រែកហៅ កងទ័ពជើងទឹកឱ្យតាមចាប់ ។ សួរសួរដឹង ចង្អុលហៅ ទំព័រជើងទឹកតែមួយម៉ាត់ម្នាក់ ក៏លាងដូចជាស្រែកហៅ (ព្រោះហេតុនោះហើយ បានជាមានពួក នោះ ប្រែឈ្មោះជា កោះហើរហ្វូងមក) ។ ឯម៉ឺនពិភក្តិលិខិត ម៉ឺនជិតស ទ្រង់ ម៉ឺនបម្រុងអក្ខរ ទាំង ៣ នាយ ជំរាញក្ស ជាមន្ត្រីព្រះស្តេច ក៏ ជាប់ជម្រក ជ្រកមួយជ្រកពីរនាក់ ស្ថាបត្យ ជាសម្រាប់រាជវង្សស្តេចក្រុង នោះ រត់បែកពីស្តេច ក៏ ទៅដល់ចុងភូមិ កំលាំង ទ្រព្យនោះប្រៀប ក៏ចាប់យកក្នុងទូកម្នាក់ស្រុកនោះ ចុះទៅ តាមស្តេចក្រុងទៅ ។

មានខ្យល់ព្យុះ រលកចេកបក់ខ្លាំង ទូកលិចលង់ទាំងគ្រាសម្រាប់រាជ្យនោះ ធាត់ទៅក្នុងព្រះធរណី រាត ទន្លេនៅទីនោះ ក៏ស្រុតទៅជ្រៅទៅប្រមាណ ។ នាយអាណិតទាំង ៣ យក ថ្នាំជីវបន្ទាសមកតែមួយ សំបុត្រ ទៅប្រក់កន្លែងដឹង លង់ត្រាវនោះ ក៏រំលង់ មិនរកមនុស្សឱ្យម្នាក់ទៅតាម មនុស្សផងឃើញជ្រៅណាស់ ពុំហ៊ាន មុជតាម ។ នាយទាំង ៣ នាក់ ខ្លាចខ្លួនមិនព្រះស្តេចក្រុង ក៏នាំគ្នាមុជទឹកទៅតាមត្រាវនោះ លុះដល់បរិយាកាស ទាំង ៣ នាក់នោះទៅ ព្រោះហេតុនោះបានជាទីនោះ ហៅរន្ទប់ត្រាវជ្យ យាវមកហៅថា តំបន់អន្ទប់រាជ្យ ទ្រង់ស្រូតព្រះទីនាំងចក្រពត្តិសារាយណ៍ ប្រជុំសត្វទៅដល់ ក្រៅសតិដង ។ ឯសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា មតិលើ ខ្លុងសេះព្រះទីនាំងទៅឃើញ ក៏បរសេះព្រះទីនាំងនោះ ទៅទាហានមុខចិត្តសត្វដងចុងភូមិកំលាំងតាម ក៏បរសេះ ព្រះទីនាំងនោះ ហែលឆ្លងទឹក ត្រង់ទៅតំបន់ដងម៉ៅ ត្រើយខាងកើត ត្រាមហាំង ទាហានមុខចិត្ត ២០ នាក់នោះ ក៏ហែលពោលសេះនោះទៅដល់ច្រាំង ទន្លេម្ខាង សេះនោះក្លាយជាទាសមុជទឹកធាត់ទៅ ។

នេះនឹងនិយាយ អំពីសម្តេចចៅហ្វា កៅ ដែលទាំងក្បាលខ្លាចត្រឡប់ពីជីវិតព្រៃនេះ នោះ មុននេះ ជាថ្ងៃ យល់ស្បៀង ឃើញ ខ្យល់កំបត់ត្បូងត្បូងចង់ជីវិត សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ជាភ្លើងឆេះអណ្តែត កណ្តាលអាកាស ហើយម្នាក់ ទៅកំលាំងតាម ។ លុះភ្លើងភ្លើង ភ័យណាស់ និយាយប្រាប់និមិត្តនោះ ឱ្យសម្តេចចៅហ្វាហែល ជាបិតាក្មេក សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ស្តាប់ហើយ ហៅហោរាមកប្រាប់ហេតុឱ្យនាយ ។ ហោរាពិនិត្យទៅឃើញថា : យល់សប្តិ ថ្ងៃម្ខាងជាភ្លើង ហើយឃើញ នេះទង់ជីវិតនោះ ទំនាយថា ទំលាក់បរាជ័យហើយ ត្រង់ដល់ឃើញខ្យល់កំបត់ត្បូង ក្នុងទៅកណ្តាលអាកាសនោះ ថាបុណ្យជរាទីនៅមាន មានទៅតាមឱ្យរួចពីចំណោម ត្រង់ដែលភ្លើងភ្លើងភ្លើង ទៅកំលាំងតាមនោះ ថាជួននឹងរត់ទៅដល់ ទីនោះ ។ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ឮហើយ ភ័យណាស់ ក៏ឱ្យសម្តេចចៅហ្វា ហែល ទៅរក្សាខ្លាច ហើយផ្តាំថា ឱ្យទឹកចំណោមហើយ ទុកបម្រុងឱ្យជនច្រើន ។ ឯខ្លួនសម្តេចចៅហ្វា កៅ នាំគ្នាដង្ហូរ និង ទាហានភ្លើង ១.០០០នាក់ និងព្រះទីនាំង ពាជ្យធម្ម ទៅបោះទឹកចំ ទៅជួនម៉ៅ ជាត្រើយខាងកើត ។ លុះឃើញ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា គង់សេះទៅ ទាហាន ហែលឆ្លងមកដល់ច្រាំងហើយសេះ នោះក៏លិចទីនាំងទៅក្នុងទឹកទៅ ចៅហ្វា កៅ ក៏សុះទៅទទួលយកក្នុង តែ សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា និងទាហានមុខចិត្ត ២០ នាក់នោះ ដល់ទៅមាត់ច្រាំង លុះព្រះទីនាំងចក្រពត្តិនោះត្រឡប់មកដល់ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ឱ្យទាហានបាញ់ បាញ់ភ្លើង កុំឱ្យព្រះអធិប្បាយសរសើរ ឡើងតាមមកបាន ។ ព្រះយសរាជ ក៏ត្រឡប់ព្រះទីនាំង មករកទីចម្លែក ដែលតាមទៅជាក្រោយហោរាវិញ ។ លុះជួបហើយ ស្តេចឱ្យឆ្ងល់នៅទីមួយ អន្លើ ។ ជួនជាពេលនោះ មាន ខ្យល់ព្យុះខ្លាំងណាស់ ស្តេចព្រាងឱ្យយកអាវុធសឹកទុកសិន ហើយចូលទុកចម្បាំង ទៅលាប់ក្នុងបឹងមួយអន្លើ ។ ទ្រង់ឱ្យសាបវត្ថុមួយនៅទីនោះទុកជាព្រះភ្ញី ហេតុនេះហើយបាន ជាជាប់ឈ្មោះថា វត្ថុព្រៃក្នុង ហ្វូងមកដល់ ចុងប្រៀប សព្វថ្ងៃនេះ ។

ឯសម្តេចចៅហ្វា កៅ កាលបានទទួលសម្តេចស្រីជេដ្ឋាបូចហើយ ដូចជាវេលាឈប់ ក៏អញ្ជើញស្តេចឪសម្រាក កម្លាំង នៅក្នុងព្រៃដូងម៉ៅនោះទៅ តែមិនទាន់មានមូលដ្ឋានណាស់ និងច្រាំពុំបាន ទើបសម្តេចស្រីជេដ្ឋាទ្រង់ផ្សំមិនឱ្យ មានមូល មូលក៏ក្លាយក្នុងមិនឆ្ងាយ រៀបមកដល់ឥឡូវ ។ លុះត្រឹកឡើង សម្តេចចៅហ្វា កៅ អញ្ជើញសម្តេចស្រីជេដ្ឋា ឡើងគង់ព្រះទីនាំង ពិធីយកដំបូង ទាំងហើយទាំង ១០២០នាក់ ស្រុករួចទៅដល់ភូមិដំរីស ព្រះទីនាំងពិធីយកដំបូងនោះ ឆ្លើយស្រួតទៅទីនោះទៅ ។ ព្រះស្តេចកង ទ្រង់ធ្វើបុណ្យហើយ ឱ្យកប់ដំរីទៅទីនោះ បានជាជាប់ហៅទូលខ្ញុំព្រះដំរីប្រៀបមក ។

សម្តេចស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ពិនិត្យ ពីព្រះទីនាំង ពិធីយកដំបូង និងព្រះទីនាំងសំបូរស្វីកាលណា ទ្រង់សំបូរ និងបុណ្យ ជាដំបូង ទ្រង់នឹកថា : កាលណាខ្លួនអញមិនមានបុណ្យ ត្រូវបានព្រះទីនាំងពិធីយក ដំបូងនោះ គឺបានក្នុងកាលកសាងបន្ទាយស្រឡប់ពិធីយកព្រៃនគរ គឺថាកាលនោះ មានហ្វូងកំណេរ ដៃ ទាំងយកដំរីមកថ្វាយ ដែលមានកំលាំង ១០ ហត្ថ ។ ថ្វាយរួចហើយ ហ្វូងនោះ ត្រឡប់ទៅវិញបាន ពុំដឹងជាទៅស្រុកណា ភូមិណាទេ ឱ្យរកខ្លួន និងឱ្យរង្វាន់ ពេញចិត្ត ក៏រកពុំឃើញ ។ ឯព្រះទីនាំងសំបូរស្វីកាល កាលអញលើកម័ត ដេញ ព្រះស្រី សុតន្តបទ ដល់ទៅក្បាលកោះសុទ្ធិ ទាំងយប់នោះ ក៏មានឈ្លោះ ចៅ ឥឡូវ យកសេះនោះមកថ្វាយ ដែលមានកំលាំង ១០ហត្ថ ៤ ធ្លាប់ មានកម្លាំងហែលទឹក សម្លឹកដូចខ្លះ គឺហែលក្នុងមួយថ្ងៃបាន ១០០០សិន ឆៀនលើសផ្នែក សេះទាំងពួង ។ លុះត្រឹកឡើង រកចៅឥឡូវ ដែលថ្វាយសេះនោះ និង ឱ្យរង្វាន់ក៏រកពុំឃើញ ។ ព្រះ ទីនាំងទាំងពីរនេះ ដូចជាទៅតាមម្នាក់ថ្វាយ ឥឡូវវិទ្យាសម្ភាសទាំងពីរទៅហើយ ដូច្នេះឃើញថា បុណ្យបារមីអញ មិនយឺតយូរប៉ុន្មាន ឡើយ ។ គិតហើយព្រះស្តេច កង ក៏ទ្រង់ព្រះកន្សែងណាស់រំលឹក ក្រៃពេកណាស់ ។

សម្តេចស្រីជេដ្ឋា កៅ យល់សម្តេចស្រីជេដ្ឋា ជាក្មួយស្រីស្រីជេដ្ឋា ព្រះទីនាំងខ្លាំងពេកដូច្នេះ ក៏គិតថា : បើអញមិនក្លែងមិច្ឆា ឱ្យមានតម្រកទេ ឃើញថាសម្តេចស្រីជេដ្ឋា និងដល់ អស់ព្រះជន្ម ក្នុងគ្រា នេះមិនទាន់ ។ គិត ហើយ ចៅហ្វា កៅ ក៏ក្រាបទូលថា : សូមទ្រង់ក៏សាខ្ញុំ ព្រះរាជហឫទ័យខ្លះទៅ កុំរារាំង ព្រះទីនាំងទាំងពីរនោះខ្លាំងពេក ព្រះទីនាំងនោះ វាស្រុតស្លុងព្រះអង្គ ដែលទ្រង់មានព្រះត្រកូលជាមុខនោះ ។ ឯ បុណ្យបារមី ព្រះអង្គនៅមានទៅមុខជាច្រើន ពីព្រោះថា ក្រោយព្រះអង្គ លើកម័តទៅធ្វើសង្គ្រាមនិង ព្រះមន្ត រាជានោះ ចៅហ្វាយស្រុកលើកបាត់ដៃ ទាំង ២ សេះ ២ មកចាំក្រាបទូលថ្វាយ ទំហំ និងកំលាំងប្រហែលគ្នា និង ព្រះទីនាំងមុខនេះ ហេតុនេះទ្រង់នឹងជ្រាបព្រះហឫទ័យស្តាយអ្វី សេះ១ ដំរី១ នោះ ។ វាបានទៅទាំងពីរ យើងបាន ដល់ទៅ ៤ ឡើងវិញហើយ ។

ព្រះស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះហើយ ទ្រង់ត្រីក្នុងព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទ្រង់តម្រង់ព្រះស្មារតីបាន ទ្រង់ក៏ ត្រាស់នឹងសម្តេចចៅហ្វាថា : យើងនឹងទៅក្រុងត្រឡប់ពិធីយកព្រៃនគរ មុនឯក្រុងស្រីសឈរ ។ ត្បិតក្នុងស្រុកស្រីស ឈរនោះ យើងមានគ្រប់គ្រូទៅទីនោះច្រើន ។

ទើបសម្តេចចៅហ្វា កៅ ទូលថា : យើងធ្វើការសម្រុកមានជ័យជាច្រើនដង យើងបានជាស្តេច ជាចៅហ្វា នេះ តាំងពីទៅតាំងច្បាំងគ្នា នៅស្រីសឈរ ដូច្នេះ គួរយើងយកក្រុងស្រីសឈរនោះជាទីតម្បាំង ។ បើពុំដូច្នេះ ទៅទីនោះទេ សុំយើងទៅតាំងតនៅក្រុងស្រឡប់ពិធីយកព្រៃនគរម្តងទៀត ឱ្យបានពីរគ្រា ។

សម្តេចស្រីជេដ្ឋា ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់យល់ព្រមហើយ ក៏នាំគ្នាទៅដល់ក្រុងស្រីសឈរ ហើយឱ្យ សម្តេច ចៅហ្វាយ កៅ នាំគ្រប់គ្រូទៅក្រុងត្រឡប់ពិធីយកព្រៃនគរ ហើយត្រាស់ផ្តាំនឹងសម្តេចចៅហ្វា កៅ ថា : ឱ្យគេរៀប រេហ៍ពេល ឱ្យបានជា ច្រើននៅក្រោយនោះ ។ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ក៏ទទួលធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជាការ ។

ចំណុចប្រភេទព្រះភិក្ខុនិយោគសាសនា ក្នុងវិសាលភាព ព្រះអង្គចាំបាច់ ពុំឃើញមិនដឹងពោលលើកហក ព្រះអង្គក៏
ផ្សេង មិនទុកមកព្រះពុទ្ធិព្យា ដើម្បីមិនឱ្យប៉ះពាល់ដល់ ព្រះអង្គបិតុណ រាជានិក្ខណ៍ ។

សម្តេចព្រះបរមបិតុណ ខត្តិយា ឧទ្ទកជា ជាអម្ចាស់ជីវិតលើព្យា ព្រះអង្គលើកពិធី ឯសម្រាម មកដល់
ស្រុកឧត្តុង្គហើយ ស្តេចជីវិតបង្ខំព្រះទេសិយ ព្រះបដិមាករ ហើយស្តេចត្រឡប់មកដល់ព្រះពន្លាវិញ ។ ទ្រង់ត្រាស់
ចាត់កងម្ចាស់ ជាច្រើនកង ៖

- ១ ឱ្យចៅពញាតេជោ ចៅហ្វាស្រុកសំរោងទង ជាមេទ័ពមុខ កាន់ពល ២០.០០០នាក់ ជាម័ព្វស្រួច ។
- ២ ឱ្យឧកញ៉ាមនោមេត្រី កាន់ពល ១០.០០០នាក់ ជាមេទ័ពស្តាំ ។
- ៣ ឱ្យឧកញ៉ាជាមេត្រី ជាមេទ័ពឆ្វេង កាន់ពល ១០.០០០នាក់ ។
- ៤ ឱ្យឧកញ៉ាសុតិណោក ក្រុងចៅពញាមឿង កាន់ពល ៣០.០០០នាក់ជាម័ព្វមុខ ។

ឱ្យសម្តេចចៅពញាសាសនា ជាព្រះរាជគតិមេឃ្យា ជាមេទ័ពឆ្វេង ប៉ុនពល ៥០.០០០នាក់ ឆ្លងទៅព័ទ្ធ
ពីខែត្រព្រៃ វែង ស្នាក់ផ្ទះ កុំឱ្យសម្តេចចៅហ្វា កៅ មកសួរភ្លាបាន ។ ទើបទ្រង់ចាត់ម័ព្វមួយផ្ទះទៀត ៖

- ១ ឱ្យឧកញ៉ាឧត្តុង្គចិន ចៅហ្វាយស្រុកអាសន្ទុក ជាមេទ័ពមុខ ។
- ២ ចៅពញាពេជ្រតេជោ ជាមេទ័ពឆ្វេង ។
- ៣ ចៅពញាស្រឡាចាមហា ជាមេកងទ័ពស្តាំ ។
- ៤ ចៅពញាមន្ត្រីភិក្ខុ ជាកងទ័ពក្រោយ ។

ទាំង ៤ កងប៉ុនពល ៥០.០០០នាក់ លើកជាទ័ពលើងគោក ទៅខែត្រព័ន្ធសៀម ឆ្លងទៅមាត់ប្រាសាទ និងភ្នំ
ពានជើង ស្នាក់ផ្ទះកុំឱ្យសម្តេចចៅពញា ហែង ជាឪពុកក្មេកព្រះស្តេចកង លើកទៅជួយព្រះស្តេចកងបាន ។

ទើបព្រះអង្គ ចាត់ម័ព្វមួយផ្ទះទៀត ៖

- ១ ឧកញ៉ាចក្រី ចេត កុងទីតា ពញាមឿង ប៉ុនពល ២០.០០០នាក់ ជាមេកងទ័ពមុខ ។
- ២ ឧកញ៉ាឈមរាជ ប៉ុនពល ១០.០០០នាក់ ជាម័ព្វឆ្វេង ។
- ៣ ឧកញ៉ាព្រាហ្មបោម ប៉ុនពល ១០.០០០នាក់ ជាម័ព្វស្តាំ ។
- ៤ ព្រះអង្គឯងទ្រង់ពល ៤០.០០០នាក់ ជាម័ព្វបង្គាប់ ។
- ៥ ឧកញ៉ាបរមមន្ត្រី ប៉ុនពល ៥០០០នាក់ ជាម័ព្វបង្គាប់ ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើតាមគ្រប់ប្រការ ។

ព.ស ២០៦៨. គ.ស ១៥២៤. ម.ស ១៤៤៦. ប.ស ៨៨៦ ឆ្នាំវកស័ក សម្តេចព្រះបរមចតុត្តិយា
មហាឧទ្ទកជា ផ្ទះទ្រង់ចាត់ម័ព្វស្រេចហើយ ស្តេចចូលស្រង់ទ្រង់ត្រៀមរួច សម្រាមចូលបរិសុទ្ធ ទូរត្រៀមកកុចភីណ្ឌ
ព្រះហោរាថ្វាយពិធីបូជាព្រះរាជព្រា បុរោហិត ថ្វាយទឹកស័ង្ក ទឹកក្រណី ទឹកក្រស់ ផ្លែត្រសីប្ល ក្រូមសុរិយាត្រូវត្រៀម
វាយកង ទូងស្គរ ខ្ញុំខ្លួន ទាំងព្រាហ្មប្រិទ្ធិ ស្តេចកង ព្រះរាជយានព្រមដោយទូរស្វន្ទត្រី ៩ ជាង និងតាមរ ចែមន
សែនភ្លាន់ ទង ឆ័ត្រ ពេជ្រ ខ្សែវ ស ត្រាត ព្រះឆ្នុះសែងព្រះសុរិយា ស្តេចយានកង ព្រះមីនាំង ចក្រពត្តិ
សារាយអណ្តែត ។ ឯអស់មន្ត្រីសេនា រាហ័ពល សិង្ហទូកហើកទូក-ង ម្លូង យោងពីមុខ ទៅពីក្រោយ តាមអណ្តាប់

អណ្តើក ឆើកចេញទៅប្រថាប់ដៃ ទៅព្រះប្រសាទ ឈប់ទៅស្តាប់សូរស័ព្ទគ្រប់កងដែលឆើកទៅ ។ ផ្ទះខាងណាទង មិនឆេះទៅដូចខាងនោះ ។

សេចក្តីនេះ ឈប់ស្តេចតែប៉ុណ្ណោះ និងតាំងមិយាងអំពី ព្រះស្តេចកង កាលតាំងខ្លួនសោយរាជ្យជា សម្តេច ព្រះស្រីជេដ្ឋា ក្នុងក្រុងស្រីសយោរាជហើយ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា : គួរតែរកប្រើយភូមិ សាងនគរជាថ្មី ដ្បិតផ្ទាល់រូងថ្មី ។ ទ្រង់ព្រះតម្រិះតែម្តងហើយ ក៏ឆើកចូករាជសេវាកាមហាយោធា តាមមាតិកាប្រាសាទក្នុងក្រុង ពុំត្រូវព្រះ រាជហឫទ័យ ក្នុងនៃគ្រួសារឈរសោះ ។ ស្តេចទៅឯខេត្តព្រៃវែង ក៏ពុំត្រូវព្រះរាជហឫទ័យ លុះជ្រាបថ្ងៃ ដល់ស្ថិតតាមមេត្រេក ខេត្តបាញ់ ទើបមានទិវង្គតស្រួលល្អ ទ្រង់ក៏ឱ្យតាំងបន្ទាយរឹងនៅទីនោះ បានជា ជាប់ឈ្មោះនៅទីកន្លែង បីបីកំពង់ទៅហ្នា ១ កំពង់យមរាជ ១ កំពង់ក្រឡាហោម ១ កំពង់ចក្រី ១ នៅទី នោះឯអ្នកស្រុក អំពីស្រុកកណ្តាលជ្រុំ ១ ដើមធាក់ដែង ១ រោងដំរី ១ ព្រៃឆរ ១ គ្រប់ទិស តែងត្រេកមេត្រី មក ចុះចូលទៅថ្វាយបង្គំក្រោយ ត្រើនជាអនេក ទើបទ្រង់ប្រែឈ្មោះ ទិសមិនោះថា មេត្រេកវិញ ។ ទ្រង់សាងព្រះនគរបាន ៨ នៃ ពុំទាន់សម្រេច ស្តេចទ្រង់ព្រះតម្រិះយល់ជាថ្មីថា : តាំងព្រះនគរនេះ ជិតដៃខ្សែឈូករាស់ បើយូរឆើកមក និងពិបាកកេរដូចសេចក្តី ឱ្យប្រសាទ មិនទាន់ការណ៍ ទ្រង់ជំនុំព្រះ សេនាបតីហើយ ព្រមរាជសេវាកមាត្យា មុខមន្ត្រី ព្រះស្នំ ក្រុមការសេនាបតី ទៅរកទីខេត្តមី ក្នុងនៃគ្រូឡងម្យ៉ាង ។ លុះដល់ទីមួយអន្លើ វាយតបហៅ ថ្នាំវាស់ទាបិជីកមី ជាស្វាមភ្លោះ កបខ្លាចតែង សំនុំបួនជ្រុង ។ នោះមានខ្លះមិនពេញចិត្តថា ត្បិតតូច ខ្លះថា ទីនោះមិនទាន់ដ៏យូរដ៏ឆ្ងាយ តែវាយតបហៅប្រជុំគ្នាកាលណា ស្តីដោយគ្នាថា ព្រោះតំនិតអ្នកម្ល៉េះយ៉ាងនេះ អ្នក នោះយ៉ាងនោះ កើតជាដំបូងឈ្មោះដោយត្រឹមត្រូវ ។ លុះមានភាពទូទៅនៅ ជាប់ឈ្មោះហៅ ភូមិដោយតបដើម បន្ទាយវរតាមហេតុ ដែលដេរដោយគ្នា និងវាយតបរៀបមក ។ កាលឆ្នើបខ្លាចនៅទីនោះ មិនស្រួលស្រាយហើយ ទើបទ្រង់ ពិនិត្យទៅឃើញថា : ត្រូវទៅរកទីកន្លែងមួយទៀត ឱ្យជិតដីធ្លីបន្ទាយ ៤ សិន បួនជ្រុង តែមិនទាន់ ហើយទេ ទ្រង់ឱ្យ ឈ្មោះហៅ បន្ទាយស្រឡប់ពិជ័យនគរធ្វើជិតនឹងរូងហើយ ពិគ្រោះទៅយល់ថា តូចទាបណាស់ មិនសមជាគ្រងដី មិនស្អាត មិនពេញប្រាំពីរប្រាំបីឈ្មោះ នៅបានឡើយ ហើយទីនោះ ទឹកក៏ពុំសូវបរិបូណ៌ ឃើញមានទី ខាងត្បូងទីនោះ មានចម្ងាយ ប្រមាណប្រាំមួយជ្រុងពីរសិន មានដីទំនាបប្រាំបីមាត់ទឹក មានចូលល្អ ជំនុំប្រាប ទើប ជីតិទីនោះ ទៅតាំងបន្ទាយនៅទីនោះ បណ្តោយ ២៥ សិន ទទឹង ១៥ សិន កំពស់ ១៥ ហត្ថ ជាបន្ទាយស្តេចតង់ ។ ទ្រង់ឱ្យធ្វើ បន្ទាយមួយទៀត ជាខាងលិច បន្ទាយស្តេចតង់នោះ ចម្ងាយពីរសិន ជាបន្ទាយសម្រាប់ចម្បាំង ទទឹងបួន សិន បណ្តោយប្រាំមួយសិន បន្ទាយទាំងពីរនោះ កំពស់ទាបលើបីព្យាប កម្រាស់ដើរទៅជ្រុងមួយព្យាប កំពស់ម្ភៃហត្ថ ស្វាមភ្លោះ រួមបន្ទាយ ដែលស្តេចតង់នោះ ទទឹងពីរសិនជុំវិញ ។ ស្វាមភ្លោះ បន្ទាយចម្បាំងនោះ ទទឹងមួយសិន បីជ្រុងពិតតែជ្រុងខាងដើរ ត្បូង ក្នុងបន្ទាយស្តេចតង់មិន ខាងលិច មិនទាន់កើតបន្ទាយចម្បាំងនេះ ជាកំរោងដំរី រោងសេះ រោងព្រះរាជយាន ក្នុងបន្ទាយចម្បាំងនោះ ឱ្យរោង ទាហាន ២២ ខ្នង និងវែងជុំវិញ ក្នុងបន្ទាយ ដែលស្តេចតង់នោះ ឱ្យតាមកំពែងកែវបី វាស់ជុំវិញ ហើយឱ្យសាងប្រាសាទពីរ សាងព្រះចន្ទតាម១ ដំណាក់ព្រះស្នំ ២២ ក្នុងព្រះរាជមន្ទីរនោះ មានក្រឡាព្រះបន្ទុំដ៏មួយ ក្រឡាព្រះបន្ទុំតូច ៧ ជា សម្រាប់តែងព្រះអង្គ ទ្រង់ត្រៀម តាមថ្ងៃទាំង៧ ។ ប្រាសាទដំណាក់ទាំងបួនរាង សឹងតែឱ្យសាមគ្រីក្សរាជជាតិបីដួល បីទ មាន ឆ្នុះចម្បាស រន្ទាល ប្រាសាទ្នាំ ។ ទ្រង់ឱ្យដឹកស្រះស្រង់ ស្ទួនឡា ផ្កាស៊ូមខាងក្នុងសម្រាប់ស្រង់ និងសម្រាប់ព្រះស្នំក្រុម ការបូជាទឹក ខាងមុខកំពែងកែវនោះ ។

ទ្រង់ឱ្យដឹកស្រះធំមួយ ឱ្យចែកចេញជ្រូកចំណងក្នុង ទៅពេញវាំង ជីកខាងជើង ទៅពេញស្រោច ជីកខាងកើត ទៅពេញជំពាំង ជីកខាងលិច ទំហំស្រះនោះមួយសិរីច្រើនព្រាមបួនជ្រុង ហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ទៅពេញស្រោចគីរីត្រឡា ក្នុង ឱ្យចាប់ត្រីព្រល រំលំ ឆ្កែ ទៅលែងក្នុងស្រះខាងក្នុងខាងក្រៅ តាមស្ថានភាពបន្ទាយនោះ ។ ស្រុកនោះសំបូរ ត្រី មិនឱ្យខ្ញុំរាជការអត់ឃ្លាន ហើយក្នុងព្រះរាជវាំងនោះទ្រង់ ឱ្យធ្វើផែនទីវិញ និងរោងផ្លូវដើរទៅមកមិនឱ្យត្រូវភ្លៃត្រូវភ្លេច ខាងក្រៅបន្ទាយទាំងពីរនោះ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើបន្ទាយឆាក ទាំង ៨ ជិត សម្រាប់ចម្បាំង ហើយធ្វើប្លាំងតាំង ទុកក្នុងបន្ទាយ ១៥ ខ្ទង់សម្រាប់ ដាក់ស្រូវអង្ករ ត្រីបៀត ត្រីឆ្នើរ និងរោងនាហរ សម្រាប់ចែកចាយសេនាទាហាន ហើយ ៨៧ មិនឱ្យអត់ឃ្លាន ។

សម្តេចព្រះស្រីជ័យា អង្គនេះ ព្រះអង្គពុំមានអត្ថបទស្នើទេ ព្រះអង្គមានព្រះនាង ជាលែង ជាពូជ សម្តេចពេញ ហែង ឆើតឡើងជាស្នំឯក ។ ទ្រង់សព្វព្រះទ័យ និងព្រះស្នំឯកណាស់ ។ ឱ្យតាំងប្អូនព្រះស្នំឯក ជាស្នំឯកម្ចីបព្រះនរ ។

ឯបន្ទាយនោះ មានទ្វារធំ ៤ ទ្វារក្នុងគ្នាបង្អស់បន្ទាយ ៤ ។ ទ្វារធំខាងកើតឱ្យឆ្ពោះហៅថា ទ្វារក្រ ឱ្យពេញភ្នំរាជការនៅរក្សា ជាទ្វារសម្រាប់ ស្តេចឡើងតង់ព្រះបញ្ចេនទេពទិសនាម ។ ទ្វារធំខាងត្បូង ឱ្យឆ្ពោះហៅថាទ្វារឆ្វេងទ្រង់ ស្តេចឱ្យស្នងទ្វីប ព្រះនរជាប្អូនថ្មី ទៅរក្សាត្រួតត្រា ហើយជាសម្រាប់ស្តេច ចេញទុកសេនាទាហាន សម្បត្តិដៃ ។ ទ្វារធំខាងលិច ឱ្យឆ្ពោះហៅថា ទ្វាររោង ស្តេចឱ្យពេញរោងរាជក្តី នៅត្រួតត្រាសម្រាប់ ស្តេច ចេញទុក ជីវ សេះ ព្រះរាជយាន ។ ទ្វារធំខាងជើងឱ្យឆ្ពោះហៅថា ទ្វារត្រាច់ ឱ្យពេញត្រាច់សារវត្ត នៅត្រួតត្រា សម្រាប់ស្តេចនាំព្រះស្នំក្រុមការ ចេញទៅប្រធាតប្រឹក្សាទាំងឡាយ ជាទីកំសាន្តព្រះរាជហឫទ័យ ។ ក្នុងតំបែង ព្រះ វិហារ ស្តេចសាងវត្ត សាងប្រាសាទមួយ ហើយយកមាសនៅ សាងប្រាសាទបួនព្រះអង្គ មានព្រះវិហារ ១២ត្នោត កំពស់ ៣០ឆ្នាំ ដាក់ក្នុងប្រាសាទនោះ ។ ទ្រង់តាំងនាម ហៅព្រះអង្គទ្រៅ, ទ្រង់តាំងនាម ទៅអធិការវត្តនោះថា ព្រះអធិបត្យាណសាសន អាជ្ញា ប្រធានបរិពេស ៥០០ នាក់ជាសម្រាប់វត្ត ។ ទ្រង់តាំងនាមវត្តនោះ ហៅថា វត្តប្រាសាទ ខ្លះហៅថា វត្តទ្រៅ ។ ឯអ្នកព្រះម្ចាស់ ជា លែង នោះសាងព្រះអារាមមួយខាងជើងបន្ទាយ ពិជ័យព្រៃនគរ ។ ពុះសាងរួចហើយ ខាងឱ្យជញ្ជូនសព្វទ្រព្យទាំងពួង ទៅគរថ្វាយព្រះរាជគ្រឹះនៅទីនោះ បានជាប៉ងឆ្ពោះ មកហៅវត្តគរ សព្វថ្ងៃនេះ ។ ឯក្រុងពិជ័យព្រៃនគរនោះ ទ្រង់ឱ្យសាងជុំវិញមួយតម្រង់ ទៅខេត្ត រោងដំរី ដើម្បីជាសម្រាប់ព្រះអង្គ យាងទៅក្រសាងសម្បទ្រ ឆ្លងមួយទៅវត្តព្រះចាតុដើម្បីជាសម្រាប់ស្តេច ព្រះរាជ ជំរើរថ្វាយបង្គំ ពេញព្រះបរមទាន ព្រះអរហន្តទេវ ។

សេចក្តីនេះ ស្តេចទុកត្រឹមនេះសិន និងអធិប្បាយអំពីព្រះចាតុនេះទៅ ។ កាលដែលជីវព្រះបាទអរត្ថពលពាសនោះ ព្រះអង្គចាត់ព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គព្រះនាមពញាអរ តាំងជាសម្តេចទៅពេញ អរជុន ឱ្យមកគ្រប់ស្រុកត្បូងឃ្មុំ ជាសាមសររាជធំ ។ សង្គមវិស្ស ពញាអរ គ្រប់ស្រុកនេះបាន ៨ ៣ ពុះជុតបុត្រព្រះត្រកូលនោះទៅដោយ ព្រះរាជជាន់ក្រោយៗ របស់សម្តេចទៅពេញអរជុននោះ រាតត្បាតរាជបុត្រនិងបរិវារនោះ ក្នុង ផែនដីព្រះធន ច្បា ឆោករាជ ព្រះអង្គចាត់ព្រះរាជនាមាមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមព្រះអង្គកែម ឱ្យមកគ្រប់ស្រុកត្បូងឃ្មុំតាំងព្រះនាម ជាសម្តេចពញាអរជុន ព្រះអង្គកែម មានទ្វារ ៤ ទៅម្យ៉ាង ៥ គឺ: ម្យ៉ាងទទួលអរត្ថពលជាឧកញ៉ាវិទ្យុដៅ ១ ទៅម្យ៉ាងព្រៃជើកតូ ហៅជាឧកញ៉ាក្រៃសរសេររាជាប៉ង ១ ទៅម្យ៉ាងជុំនៃ ហៅជាឧកញ៉ាមន្ត្រីស្នេហា១ ទៅម្យ៉ាង ព្រៃហេង ហៅជាឧកញ៉ា ឧទ្ទេអន្តា ១ ទៅម្យ៉ាងជុំនៃ ហៅជាឧកញ៉ា គីរីពុម្ពធន១ ។ មានទ្វារ ៤ ទ្វាររួច ហៅថា ឧកញ៉ាក្រៃសរស្រ្តាមរួច១ ទ្វារព្រៃស ហៅជាឧកញ៉ាក្រៃយោធាព្រៃស ១ ទ្វារឆោ ហៅជា

ឧកញ៉ា ក្រែអូធីត ទ្វារលោ ១ ទ្វារកង យោធាឧកញ៉ា រឿងបង្ការកង ១ ។ សមិទ្ធិផ្ទៃមួយនោះ បណ្តា
អ្នកស្រុកទាំងប៉ុន្មាន ក្រឡេកទៅ ឃើញព្រះអរហន្តហោះឆ្ងាយ លើអាកាស ធ្លាក់មកលិចនៅក្នុងដីបាត់ ចែក
រន្ធពីពេលវា ក៏នាំគ្នាដេញទៅជិតដី - នៅទីនោះ ប្រាប់ដល់សម្តេចទៅពេញអរដូនអង្គកែម ព្រះអង្គក៏ទ្រង់សាទរ
ចេញមកហោសនាសល់ក្រមការ ឱ្យជួយ ជីកដីនៅទីនោះទៅ ឃើញព្រះបរមសុវរិកធាតុ ហើយក៏ដេញទៅ
ធ្វើទិសការបូជា ធ្វើព្រះភារាម ធ្វើព្រះវិហារ សីមា ព្រះចេតិយ សុទ្ធសឹងតែថ្ម ល្អឆ្នើមព្រះព្រះបរមសុវរិកធាតុ
រួចតាំងនាមព្រះចៅអធិការ វត្តនោះថា សម្តេច ព្រះសិរិទ្ធម្មធាតុ តាំងនាមវត្តនោះហៅ វត្តព្រះធាតុ បាន
ជាជាប់ហៅវត្តព្រះស្រី ព្រះធាតុរៀបរមក ។ ព្រះអង្គធ្វើ បុណ្យឆ្លងពាទៃ និងខ្ពង់ព្រះសង្ឃទេសនា តាំងពី ៥០ ជាតិ
មកទល់ជាតិ ហើយសម្តេចទៅពេញអរដូនអង្គកែម សព្វព្រះមួយ និងរៀងព្រះមហោសថណាស់ ទ្រង់គ្រាន់ឱ្យ
ជីកដីអង្គបង្គំ ១, តែ អង្គបង្គំនោះតូច ទ្រង់សព្វព្រះមួយ ទ្រង់ឱ្យជីកមួយទៀត ទំហំទំហំ ១៤ ហត្ថ កំពស់
១៥ ហត្ថ ជ្រៅទំហំបង្គំយូរវែងឆ្ងាយទៅដល់មាត់សមុទ្រ ដែលនៅស្រុកយួន ជាតំណាងអង្គបង្គំព្រះមហោសថ
បានជាអ្នកស្រុកហៅ អង្គបង្គំ ព្រះមហោសថរៀបរមក ។

នេះនឹងនិយាយអំពី សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ម្ចាស់ត្រើយខាងកើត ដែលទ្រង់មកចាត់ឱ្យសម្តេចចៅហ្វា ភៅ ភៅ
គ្រប់គ្រងទៅហើយ ក្រាស់បង្គាប់ទៅពេញវៀង ទៅពេញវាំង ទៅពេញស្រាវ ទៅពេញដំណឹង ពេញកងទ័ព
មកឱ្យរក្សាព្រះនគរ ទើបបានតែ ១០.០០០ នាក់នោះ នាយកយោធាពាមផ្ទាយប្រេច ១ នាយកយោធាខែត្រព្រៃ ១ ខែ
នាយកយោធាបាវរ ១ ទាំង៣ មេធាវីនេះ យល់កងទ័ពទាំងបីផ្ទុំ លើមកដល់ហើយក៏ភិតភ័យ ឡើងសេះ
ចូលទៅប្តឹងសេនាបតី ឱ្យយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូល សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា, សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ត្រាស់ថា : យើ !
ពេញបន្ទាប់ អញស្មានថា បានផែនដីតែប៉ុណ្ណោះក៏នឹងគិតនៅស្ងៀម រក្សាផែនដីដោយខ្លួនបង ឱ្យរក្សាស៊ី
ឱ្យសុខសប្បាយទៅហើយ ឥឡូវរកនាទីគ្រាន់ លើកយោធាហោស ដាមមកទៀត ។ នគរនោះទ្រង់ត្រាស់
សេនាបតីទាំង ៤ ឱ្យត្រឡប់ ឡើងរក្សានិរាតបន្ទាយ តែកាលពីនិទ្ទេសហើយទៅឃើញបានទំនួល បានតែ
១០.០០០ នាក់ ទ្រង់យល់ថា ទ័ពទាំងបីរក្សាបន្ទាយព្រះរាជវាំងនោះពុំបាន ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យក្រៅវត្ត លើកចោល
បន្ទាយបាសា ។ លុះធ្វើដំណើរមកម៉តព្រះស្រីជេដ្ឋា ក៏មកជួបប្រទះនឹងកងទ័ពចៅ ពេញស្លឹកដោក " សុខ "
កូនពេញមៀង ។ ទ័ពទាំងសងខាង ក៏បានច្បាំងគ្នា ពិព្រឹកលុះថ្ងៃត្រង់ តែពុំទាន់ឈ្នះចាញ់ ។ ឧកញ៉ា ចក្រី " ទេព "
កូនទីតា របស់ចៅពេញមៀង និង ចៅពេញតេជោ ចៅហ្វាយស្រុក ខែត្រសំរោងទង បានដឹងថា : ព្រះ ស្តេចកង និង
មុខមន្ត្រីហើយ រត់ចោលបន្ទាយ ជួរឆ្ពោះហើយ ព្រមទាំងពួកស្រាវភ្លើង កំពុងច្បាំងគ្នាជាងខ្លាំងណាស់ទៀត ក៏ភ្លើង
កងទ័ពស្រុតតាមទៅហើយ បានទាន់កំពុងច្បាំងគ្នា ។ មេទ័ពខាងលិចទាំងពីរកង ក៏ដេញពលឱ្យចូលជួបច្បាំង
ប្រកាច់គ្នាជាងសាកហៅ ពលទ័ពស្លាប់ជាច្រើន ។ មេទ័ពត្រើយខាងលិចប្រាជ្ញាចូលទៅប្រយុទ្ធ និងព្រះស្តេចកង
ទៀត តែស្តេចកង ទំហុយរងរាយទំលាយ តែស្លឹកក៏ទិញកងទ័ពនិងគ្រប់គ្រង ចូលទៅក្នុងបន្ទាយស្រីសមរងវិញ ហើយ
ឱ្យបិទទ្វារបន្ទាយឱ្យហ័ពណ៍ឡើងរក្សាបន្ទាយជាមុន ។ ឯស្នាព្រះអង្គ ជាក្មួយព្រះស្តេចកង ប៉ុណ្ណ ៥០០ នាក់
នៅក្រៅបន្ទាយ លុះឃើញព្រះស្តេច កង ជាប់ចំណោមហើយ ទាំងពល ៥០០នាក់នោះ វាយជ្រែកចូលទៅ ក៏ពុំបាន
ទើបស្នាព្រះអង្គដំណើរ បរជាប្រញាប់ទៅ ជ្រាបសម្តេចទៅពេញហ្វា កៅ នៅបន្ទាយពិជ័យព្រៃនគរ តាមហេតុ
គ្រប់ប្រការ ។ សម្តេចចៅហ្វា កៅ លុះបានដឹងហើយ ក៏និយាយនិងសម្តេចទៅពេញវាំង ជាមិត្តភក្តិស្តេច កង និង
ឧកញ៉ាចក្រីជាមាត្រះ ស្តេច កង ពេញស្លឹកដើមព្រះនគរ " ជាលង " ជាលងថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ កង ថា : ឱ្យទៅត្រួត
បន្ទាយឱ្យមាំមួន កុំឱ្យចូលប្រហែស ។ កាលមន្ត្រីទាំង៣ នាយ ទទួលពាក្យហើយ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ក៏ឡើង ដំ

សេះ ទាំងស្រុង ៥០.០០០នាក់ លើកស្រីទៅ ជួយព្រះស្តេច កង ។ លុះឃើញទ័ពខាងលិច កំពុងនោមបង្ហាញដូច្នោះ ក៏បរលងវាយជ្រែកចូលទៅ ។ សង្គ្រាមព្រះ ស្រីជេដ្ឋា ព្រះស្តេចកង នៅលើក្បាលបន្ទាយ ឃើញមាន កងទ័ពវាយ ចូលមក អរណាស់ ក៏នាំជើងព្យាវៀង ចៅព្យាវាំង ចៅព្យាស្រាស ចៅព្យាជំពាំង វាយជ្រែកចំណោមចេញទៅ តែវាយបាន ៣ថ្ងៃ ហើយក៏នៅតែជិតព្យាវៀង ។

ឯសង្គ្រាមព្រះឥន្ទ្រម បរមឧត្តិរាមហរក្សជាទីរាជ ព្រះអង្គឆើតម័កចេញទៅដល់ភូមិស្វាយបួសប្រឹក្សា ហើយទ្រង់ជ្រាបថា : មេទ័ពទាំងបី ទោមបន្ទាយ ព្រះស្តេចកង ៣ ថ្ងៃហើយពុំបែក ចាប់ខ្លួនពុំបាន ពុំទាន់ឈ្នះចាញ់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រើសង្គ្រាមចៅហ្វាទន្ទៀងឱ្យលើកទ័ពទៅជួយតែម្តង ហើយព្រះអង្គលើក ទ័ពទៅតាំងបន្ទាយ ឈប់ទ័ពនៅទន្លេបិទ ខែត្រក្សាឃ្មុំ ។ ស្រេចហើយ ទ្រង់ចាត់ទុកព្យាមហាមន្ត្រី ឱ្យរៀបចំ ១០.០០០នាក់ ឱ្យលើក ទ័ពចេញទៅបង្កប់ក្នុងត្រែវណោងប្របង្គំវិទង្រៀត ទ្រង់ផ្តាំថា : ឃើញទ័ពកងខ្លាំង ឆើតទៅជួយ ឬ ឆើតរត់ចេញ ពីបន្ទាយមក ឱ្យលើកទ័ពទៅជួយស្តេចក៏ពុំមុខវា ចាប់វាឱ្យបាន កុំឱ្យអាខ្លាំងឡើយ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ព្រះសុទក្ខ ឱ្យរៀបចំកាំភ្លើងច្រើន ២៥០នាក់ ឱ្យទៅបង្កប់តាំងមើល ឃើញកងទ័ពខ្លាំងចុះចូលក្នុងផ្ទៃវណោងហើយ ទ្រង់ផ្តាំថា : ឱ្យព្រួតគ្នាចាញ់ កុំឱ្យអាខ្លាំងឡើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យទុកក្តោមហាមទេព ឱ្យរៀបចំ ៤០០នាក់ ទៅព្រួតតាំង មើលឆើតរត់ ជាង ថា : ឃើញខ្លាំងសង្រួត ចូលមកដល់ ឱ្យព្រួតគ្នាចាញ់កាំភ្លើងធំ និងព្រួតត្រាំប្រឡើងដុំថ្ម ទំលាក់ឱ្យត្រូវចុកខ្លាំង ចាប់ខ្លាំងឱ្យបាន ។

មេកង ទាំងបី ក៏ខ្លាចបណ្តើរ ធ្វើតាមត្រាស់បង្គាប់ ។ ឯចៅព្យាស្រាស មេទ័ពខាងលិច យល់ទ័ពខ្លាំង វាយជ្រុំ ទាំងពីរខាង និងគ្រាំទៅមុខវាមិនបាន ទើបស្រែកឱ្យពលលើកផ្ទុះឱ្យខ្លាំងចេញទៅ ។ ឯព្រះស្តេច កង យល់ឃើញដូច្នោះ ហើយក៏នាំសេនាបតីចេញពីបន្ទាយទៅ ដំណាយទ័ពដែលតែងតែចេញបាន ។ ក្នុងត្រាមោះ មេទ័ព ទាំងបីកង ក៏ដេញពលសង្រួត ចាក់កាប់សម្លាប់ពលខ្លាំងជាង ១០.០០០ប្រាជ្ញនាក់ ។ ស្តេចកង និង ចៅហ្វាយ កៅ ខំបរលងស្រឡាត ឆ្លងទន្លេចូរ ទៅតាមផ្ទុះមេសព្រះធម្ម កាត់តម្រង់ទៅក្រុងពិជីយាព្រៃនាវ ។

ពេលនោះសង្គ្រាមចៅព្យាវៀង មេទ័ពខាងលិច លើកទៅប្រទះនឹងទ័ពខាងកើត ដែលបែកខ្ចាត់ខ្ចាយដូច្នោះ ក៏បរលងឱ្យចូលកាប់ចាក់សង្រួតជាច្រើន ហើយសង្គ្រាមបែន ជិះសេះរត់ដាវខ បរដេញទៅទាំង សង្គ្រាម កៅ ។ សង្គ្រាមចៅព្យា កៅ ឱ្យព្រះស្តេចកង បណ្តើររត់ទៅមុខ ចង្អុលចៅព្យា កៅ បែរមកប្រកាប់ ប្រចាក់គ្នាមួយស្របក់ តែទទួលជាពេលនោះ សេះសង្គ្រាមចៅព្យាវៀងស្រុតជើងក្នុងអន្លប់ សង្គ្រាមបែនក៏ធ្លាក់ អវត្តិភីវិថី ដូច្នេះសង្គ្រាមចៅព្យា កៅ យល់បានការហើយក៏ជួយមួយជំនែងទៅត្រូវសង្គ្រាមចៅព្យា បែន ធ្លាក់ពី សេះស្លាប់មួយរំពេច ។ ឯមេទ័ពខាងលិចទាំងបីកង លើក ទៅដល់កំបរលងចូលច្បាំង ។ ទោះស្តេចចៅព្យា កៅ ឃើញទ័ពខាងលិចច្រើន លើសលប់កម្លាំង ក៏បរសេះរត់ទៅតាម ព្រះស្តេច កង កំពុងរត់ក្នុងផ្ទៃវណោង លុះឃើញ សង្គ្រាមចៅព្យាកៅ មកដល់ហើយក៏នាំស្រុតទៅ ។ មួយរំពេចនោះ ទុកក្តោម មហាមន្ត្រី យល់ទ័ពខ្លាំងនៅក្នុងវណោង ហើយក៏បរលងស្តាប់ ស្តាប់ពីមុខភ្លាម ។ ទ័ពខ្លាំងនិងវាយចំណាយទៅ ក៏ជួប និងងាក ឆ្វេងស្តាំ ក៏ពុំបាន ព្រោះ ទើសត្រង់ខ្ពស់ណាស់ និងថយក្រោយក៏ជួបឆ្វេង ហើយកងទ័ពព្រៃនាវ ក៏ដេញប្រដាប់ជាប់មកដែរ ។ ឃ្លុះ ឆ្លងព្រះស្តេច កង ភីយណាស់ទើបប្រឹក្សានិងសង្គ្រាមចៅព្យា កៅ ថា : លើងម្តងទៀត នឹងរត់ទៅខាងណា ក៏ពុំបាន ព្រោះសង្គ្រាមខាងមានត្រង់ខាង ខាងមុខមានទ័ពចេញស្តាប់ ខាងក្រោយទ័ពចេញ និងជ្រែកទៅខាងណា ក៏ពុំ រួចដែរ យើងមុខជាស្លាប់នៅទីនេះទុំខាន ។ ថាតែម្តងហើយស្តេច កង ក៏ក្រាបចាំលើខ្នងសេះ ។ សង្គ្រាម កៅ យល់ ដូច្នោះហើយក៏ចាប់ដៃចាញ់ឡើងហើយថា បើអាស្លាប់ស្លឹក្នុងស្លាប់តាម ។ បើអាមាមជីវិតរស់ទេ ក្នុងនិងភីយ

ឆ្នាំ១៩៧១ ។ ចាប់ពីពេលនោះ ទីសាមញ្ញត្រូវបានប្រើប្រាស់ ។ ប្រទេសកម្ពុជាបានប្រើប្រាស់ ជាប់ចំណែកមហិក
 កំបរណ៍កាត់ក្រុង ២៥០ ទៅឆ្នាំ១៩៧១ ម្ចាស់ប្រាក់នៅ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាច្រើនណាស់ ។ សម្តេច កៅ
 យល់ដឹងច្បាស់ហើយ ក៏ស្រែកប្រកាស ថា បើយើងមិនប្រឹង គង់តែស្លាប់និងប្រាប់កាំភ្លើងកេ ទាំងអស់ជាមិនខាន
 យើងស្លូតលេចទៅប្រកាន់ បើស្លាប់និងប្រយុទ្ធតេ យើងក៏មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះដែរ បើសិនយើងក៏រស់បានទៅដល់បន្ទាយ
 ជួប ប្រពន្ធ កូន ជាមិនខាន ។ បង្អស់ពួកខ្មាំងស្លាប់ ឮអស់ហើយ ក៏ចូលទិញពូកដៃគ្នា ចូលវាយទំលាយ
 ទ័ពមុខត្រាតែរួចចេញមក សល់នៅតែមនុស្ស ៥០០០នាក់ ក្រៅពីនោះស្លាប់អស់ ។ កងទ័ពទាំងនោះ ក៏ចំរុះត្រូវ
 រត់ទៅដល់ត្រកូលប្រេតូរីក្វីបានជាប់ អស់កម្លាំងណាស់ ក៏ទាញឆាប់រហ័ស ចោលស៊ី ។ ឧកញ៉ាមហាទេព យល់ហើយ
 ក៏ប្រមូលថ្ម បាញ់ទ័ពកាំភ្លើង ធ្វើ ស្លា ត្រូវពួកស្តេចកងស្លាប់ជា ច្រើនទៀត ។

ព្រះស្តេច កន និងនៅក្រៅកៅ ព្រមទាំងពលទាហាន ៥០០០នាក់ នាំគ្នារត់ទៅទៀត ។ ឧកញ៉ាមហាទេព
 ដេញតាម ទៅឃើញព្រះកងស្តេចណាស់ ក្រែងត្រូវកងទ័ពយសត្រូវ ក៏វាយស្ទុះហែកពល ឆ្លើយមកជួបនិងកងទ័ពទាំង
 ៥ កងវិញហើយ នាំគ្នាទៅក្របបង្ខំទូលសម្តេច ឧត្តមបរមនុត្តិយា មហាទន្ធរាជា សូមទ្រង់ជ្រាបត្រង់ប្រការ ។

សម្តេច ព្រះបរមនុត្តិយា មហាទន្ធរាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា : សម្តេចចៅពញា បែន ស្ទាប់ ចាប់ខ្លាំងមិនបានហើយ
 ទ្រង់ស្តាយណាស់ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា : ចៅពញាបែន មិនគួរជាស្លាប់ក្នុងដៃខ្មាំងឡើយ ។ ទ្រង់ព្រះពិរោធ
 និងពួកអាវុធដ្នាណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យឧកញ៉ា យមរាជ សួស ឃុំពេល ២០០០នាក់ ទៅវាយបន្ទាយពិជ័យធន,
 ឯឧកញ៉ា វ៉ង ឃុំពេល ២០.០០០នាក់ ទៅវាយទិសខាងលិច ឱ្យសម្តេចព្រះភាគិយ្យោ យសរាជា ជាតែវិទ្យាយក
 មេទ័ព ត្រួតត្រាឃើ មេទ័ពទាំងអស់ ។ មេទ័ពទាំងបីកងក៏លើកពលចោមបន្ទាយ ពាមត្រាស់បង្គាប់ រៀប
 ខ្លួនពុំមានឆ្នើសប្រហែសឡើយ ។ (សាស្ត្រាទាំងបីខ្លាងដឹងរាយថា ព្រះបរមនុត្តិយា មហាទន្ធរាជាឱ្យលើកទ័ពទៅ
 ជ្រកកង តែរាងឈ្មោះមេទ័ពឃើញតែបីកង) ។

សម្តេចចៅក្រៅ កៅ ដែលទ្រាំព្រះស្រីជេដ្ឋា ព្រះស្តេច កន រត់ទៅនោះ ចុះរត់ទៅដល់បន្ទាយហើយ ក៏រួប
 រួមនឹងសម្តេច ចៅពញា ហែង, ចៅពញាត្រី និង ចៅពញាស្លូងថ្មី ព្រះឧក ជាសន និងចៅពញា វ៉ង
 ចៅពញាស្រាង ចៅពញាជំពាំង តាំងឱ្យត្រួតត្រាអ្នកពុំហ៊ានឆ្លើយប្រហែស ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ។

មេទ័ពទាំងបីកង ខាងព្រះបរមនុត្តិយា មហាទន្ធរាជា ចុះលើកទៅដល់ បង្គាប់ពលឱ្យឆ្លងក្បាលបន្ទាយ
 ខាងសង្រ្គាម អត់មានបង្ខំបង្ខំឡើយ ។ ពួកពលទាំងកំពូលនិងលំដាប់ បាញ់ទ័ពកាំភ្លើង ប្រមូលដុំថ្ម ទម្លាក់បក
 ត្រូវអស់របរពល មេទ័ព ខាងលិច បណ្តេញឱ្យស្លាប់អស់ជាច្រើន ។ មេទ័ពខាងលិច យល់ថាទ្រាំពុំបានហើយ
 ក៏វាយស្ទុះបរលេចចំណុចមកវិញ មេទ័ពខាងលិចព្យាយាមបរលេចឱ្យចូលចោម បន្ទាយព្រះស្តេច កន តែរាងឆាប់បំណង
 តែឡើងបន្ទាយនោះពុំបាន ត្បិត បន្ទាយនោះធំហើយខ្ពស់ៗណាស់ ។

ក្នុងខណៈនោះ ទូលក្នុងនាមមី ចត្តាវិភ ព.ស ២០៦៦ ព.ស ១៩២២, ព.ស ១៨៤៤, ព.ស ៨៨៤ នៃជេស្ឋ
 ដៃចត្តា ឧកឱកាសឱ្យវាស្ត្រធ្វើស្រែចំការឱ្យរាលដាល ទើបសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា ម្ចាស់ផែនដី ត្រង់ពិជ័យធន
 មានព្រះរាជសារ ចាត់ឱ្យចៅពញាមុត្រី បារាជទូត នាំទៅថ្វាយ ព្រះបរមនុត្តិយា មហាពិក្រ ជាអម្ចាស់វិទិត្យឃើញ
 ផែនដីត្រើយខាងលិច ដៃសមាធិសេក្តីថា :

ព្រះរាជសារ មហាទ័ពវិសេស ព្រះបាទសម្តេច ស្តេចព្រះរាជឱវ្យា ព្រះស្រីជេដ្ឋា បរមនុត្តិយា មហាពិបត្តិ
 សិរីយ សោចរ ត្រង់ពិជ័យធន បរាជទាមី ជាអម្ចាស់ឃើញ៖ ។

អង្គការឱ្យព្រឹត្តិការណ៍សង្គម យកខ្លួនទៅទ្រទ្រង់បុណ្យ ហើយត្រាស់បង្គាប់ឱ្យបញ្ជូនកងទ័ព ដែលនៅសេសសល់ ពីដីទាត់នោះ ជាពលករក្នុងខ្មែរឧត្តរភូមិយកវា ហេតុនេះហើយ បានជាជាប់មាត់លេខ សំរាប់ការយកវា នោះរៀបរយ ។ ឯទីដែលគេក្តៅ យកវាពីស្នាក់ហើមនោះ ទុរ មានអ្នកស្រុកទៅនៅ ហៅថា ភូមិយកវាហើម តែ យកវាមក ក៏ហៅភូមិហើម រៀបរយកងទ័ពផ្ទៃនេះ ។

ឯព្រះរាជសម្តេច ព្រះបរមឧត្តម មហាឧទាហរណ៍ ត្រាស់ដល់សម្រាប់នោះ ព្រះអង្គតាំងបង្គាប់ នៅភូមិក្នុង មានហើមលេខ សម្រាប់បង្គាប់ ១០.០០០នាក់ ហើយព្រះអង្គ ទុកតែសម្តេចព្រះភាគីនេះឲ្យរាយការណ៍ ជាភ្នាក់ងារ ឯសេនាធាបារ ៤.០០០នាក់ ឱ្យនៅរក្សាបង្គាប់ ។ ឯព្រះអង្គឯងហើមលេខ ៦.០០០នាក់ ព្រះ អង្គយកជាបង្គាប់ព្រះអង្គ ទៅទ្រទ្រង់ពេទ្យាសាស្ត្រ ។ ព្រះអង្គឱ្យឈ្មោះបង្គាប់ ដែលព្រះអង្គឯងនោះ ហៅថា បង្គាប់ ជំងឺវិញ ។

នេះនៅមិយយាងព័ត៌ សម្តេចស្រីជំងឺ ព្រះអង្គត្រង់ពិជ័យព្រៃនគរនោះវិញ ។ ព្រះអង្គឯងខំប្រឹងប្រែង ហើយ ត្រង់ពិជ័យ ថា ទ្រង់ទ្រង់ធ្វើសម្រាប់យកជ័យជំនះលើសម្តេចចៅពញាធម្មរាជា ក្នុងគ្រាមេ ឱ្យត្រឡប់ចូល ទើបទ្រង់ ត្រាស់បង្គាប់ ចៅហ្វា កៅ សម្តេចចៅពញា ហែង ចៅពញាស្នង់ធ្វើព្រះនគរ ចៅពញា រៀង ចៅពញាហ៊ុន ចៅ ពញាស្រាវ និង ចៅពញាតាំង ជាសេនាបតី ឱ្យកេរ្តិ៍ហើមលេខ ចំនួន២២ ១៥.០០០នាក់ មកសមហាត់ឱ្យស្នាក់ ហើយទ្រង់បានយកទៅវាយបង្គាប់ក្នុងវិញ ។ បើមានជ័យជំនះហើយ ទ្រង់ទ្រង់លើកហ្វូងដល់បង្គាប់ជំងឺ សម្តេច ផែនដីក្នុងនេះឱ្យបាន ។ សេនាបតី ទាំងប្រាំមួយនាក់ ក៏ថ្វាយបង្គំលាចេញទៅ ទាត់សំបុត្រ ឱ្យកេរ្តិ៍មកត្រប់គ្រាន់ តាមព្រះបង្គាប់ពិសេស ។ សេនាបតីដែលកេរ្តិ៍ ហើមលេខមកសមហាត់នេះ ឮសូរសព្ទទៅដល់ សម្តេចព្រះភាគីនេះ ឈ្លាយសារជា ជាភ្នាក់ងារ ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សា ទ្រង់ទ្រង់ចេញទៅទ្រង់ ទុកភ្នាក់ងារសាត សុខ កូនពញាឡើង ទ្រង់សម្តេចចៅពញា កៅ ចៅពញា ឱមិយាធិរាជ ចៅពញា តេជោ នោះអស់នាយកកងទ័ពថា ពលកេរ្តិ៍ទៅ ១៥០.០០០នាក់ ពលយើងមានតែ ៤.០០០នាក់ ដូច្នេះ ទ្រង់ទ្រង់ដូច្នេះហើយ ។ វេលានោះ ទុកភ្នាក់ងារកៅ ចៅពញាសាតសាត សុខ កូនពញាឡើង យកសេនាបតីក្រាបបង្គាប់ ពលយើង សម្តេច ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ ទ្រង់ឱ្យបង្គាប់អស់ទៅហើយ ហើយទ្រង់ទៅកេរ្តិ៍ថែមទៀត ក្រែងពុំទាន់ តែកាលបិសាធិ ព្រះបង្គាប់សេនាបតី អស់បង្គាប់ខ្លួន ទៅកេរ្តិ៍ចិត្តបិសាធិ ឱ្យជួយធ្វើការនោះ បានទុកទ្រង់ចៅពញាទាំង មេស្នង់ជាភ្នាក់ងារថា បើអ្នកសំ ផែនដីមានសេនាបតី ទុរដូច្នេះ កុំឱ្យសេនាបតីបង្គាប់ទាំង តាឱ្យមេស្នង់និយាយឆ្លងព្រះបង្គាប់ លោក និង កេរ្តិ៍ចិត្តបិសាធិមកជួយឱ្យបានសម្រេច ។ ឥឡូវការណ៍យើង ក៏ប្រទានខ្លួនសាត់ហើយ ចូរយើងធ្វើតាមបង្គាប់ នោះឡើងមើល សម្តេចព្រះភាគីនេះឈ្លាយសារជា ជា ភ្នាក់ងារ ទ្រង់ប្រាប់ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យចៅពញាទាំង មេស្នង់ ចូលមកត្រាស់ប្រាប់ ដូចកូនពញាឡើងពីរនាក់ យកសេនាបតីក្រាបបង្គាប់មូល ។ នោះនោះ ពញាទាំង មេស្នង់ ទទួលព្រះបង្គាប់ ពិសេសហើយក៏ឱ្យធ្វើរោងរាជវិទ្យា និង ធ្វើ គ្រឿងសង្គ្រោះបូជា ស្លៀកសម្រេចហើយ ក៏ចូលទៅ ក្នុងរោងរាជវិទ្យា ឱមិយា ដល់ខ្លោចពញាឡើងថា ដុំឱ្យពញាជួយឱ្យបានសម្រេច ដូចជួយការណ៍ក្នុង ខែត្រ ពោធិសាត់ ។ ក្នុងគ្រានោះ បិសាធិចេញឡើងមូលសាត់ និងមេស្នង់ ហើយទ្រង់ប្រាប់កូនទាំងពីរនាក់ ឱ្យយកចំ បើងចង់ជួយបង្គាប់ ឱ្យកាន់ប្រទេស ឱ្យពួកពលកេរ្តិ៍តាំងហើយ បាញ់កាំភ្លើងពិជ័យទៅ សុំយើងកេរ្តិ៍ចិត្ត បិសាធិទៅជួយឱ្យសម្រេច ។ វេលានោះកូនពញាឡើងទាំងពីរនាក់ ព្រះអង្គវេលានោះហើយ ឱ្យហើមលេខយក ចំបើងចង់ជួយបង្គាប់ហើយ ចងប្រទេសនៅរូបចំបើងនោះ យកទៅដាក់នៅក្បាលត្រាក ជុំវិញបង្គាប់ព្រះស្តេចកង ។ ឯបិសាធិចេញឡើងក៏កេរ្តិ៍ឱ្យតាំងហើយ បីដូចជាគេបង្គាប់យកបង្គាប់ ។ ទ័ពស្តេចកង ឮ ហើយ ក៏តាំងតែ

ជញ្ជីកាំភ្លើង ធ្នូ ស្លា ចោលដុំសីមា ពីក្នុងបន្ទាយមកជាច្រើនរាត្រី ។ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ធ្វើតែដូច្នោះ ១៥ រាត្រី ។ កងទ័ពក្នុងបន្ទាយបានរស់ឆ្លៀត ធ្នូ ស្លា រលោះអស់ទាំងក្រាបវែង ។ ពុទ្ធដល់របស់តម្រូវ ១៥ នោះ ស្រាប់តែពូតាំង ហើរ ចូលសួរ ក្រោយដី និង ហើរអាកាស ដូចគ្នា កញ្ជើញទាំងពួងទេវតា ដង់ទូលី ក៏បក់បោក ចូលភ្លែត ។ អស់សេនាទាហាន ប្រាំពាន់ ក៏បើកទ្វារបន្ទាយទាំងពីរ ហើយរត់ទៅមិនអន្ទេញ បំបៅ ចៃត្រង់ដើរ ដើម្បីទិញទៅក្នុងប្រទេសនាមឱ្យដូច ។ កងទ័ពបិសាចបណ្តាញអាត្មា ឱ្យឃើញកងទ័ពឈរ តាំងហើរ តាមផ្លូវ ផ្តល់ ដល់ទៅចៃត្រង់ដើរនោះ ។

ប្រទេសឆ្នេរក្នុង សម្តេចចៅហ្វា កៅ ច្រក និង ស្តង់ភីបព្រះឧត្តរ ជាឆ្នេរ ខាងអ្នកម្នាង ជាឆ្នេរ រត់ ចេញតាម ទ្វារបិមនិសព្ទវណ្ណ ដើម្បីទៅមើលខាងជើង កាត់ស្រុកលាវ ។ ចុះទៅដល់ព្រៃមួយអន្លើ ឱ្យចេះ ទ័ពបង្អស់នៅទីនោះ ចុះយូរទៅជាប់ ឈ្មោះបង្អស់ យាយមកហៅហ្វាជើងវិល ។ ទីនោះជាព្រៃគគីរ មានដើមឈើជាច្រើន ។ ព្រះស្តេច កង ឃើញដើមឈើមួយធំក្រៃលែង ឱ្យជ្រុះស្រងោលវាស់ លម្អើយឃើញ ២៤ ព្យាម រស់រវើក ៥ ព្យាម ទើបព្រះ ស្តេចក៏ប្រើក្រាមីងអស់មន្ត្រី ខាងកងទ័ពថា : ចៅពេញឧត្តរជា មានទុក សារាយអណ្តែត វែងតែ ១៨ ព្យាម បង្កើតគឺ យើងបើកបង្កើត យកឱ្យខាងវែងបាន ៣៤ ព្យាម ។ បើយកឱ្យចំ ហើយឱ្យវែងបាន២៥ ព្យាម ។ ដូច្នោះ ចូរយើងឱ្យ កាប់ដើមឈើ ធ្វើទុកឱ្យបានជាស្រេច ហើយនិងឱ្យរាជសារ ទៅបបួលចៅពេញ ឧត្តរជា អង្គរ ជាក៏ព្រះឧត្តរ ។ ថាបើមិនភ្លាស់ យើងនឹងឱ្យហៅពេញតាំងហើរចំអក់អង្គ ឱ្យឆ្លើយត្រូវ ។ ថាបើហើរអង្គរ ទុកយើងវែងជាងដល់ទៅ ៨ ព្យាម នោះ គង់មានជីវិតដូចជាយាយបាន ។ គិតត្រូវហើយ ស្តេច កង ក៏ឱ្យហៅពេញ កាប់ដើមឈើនោះ ទាំងពួងបានជាទុកបង្អស់វែង ២៥ ព្យាម មិនដឹង ១២ ហត្ថ ទើបឱ្យឈ្មោះព្រៃគគីរនោះ ហៅថា ព្រៃគគីរប្រមុក ។ បង្អស់ដែលកាប់បាននោះ សិតពុំទាន់រួចហើយ ស្តេច កង ឱ្យអ្នកសរសេរទៅធ្វើនៅបន្ទាយ សង់រោងនិងសិតទុកនោះ ហើយឱ្យសាងព្រះទេវតាមួយ និងឱ្យប្រើទៅ លូចព្រះអង្គទៅ ពីក្នុងបន្ទាយពិជិតព្រៃគគីរនោះ អក់ដក់ក្នុងព្រះទេវតានោះ គិតនឹងយកបន្ទាយសាង ក្តីនេះជា បរមាធន ។ កំពុងតែសាងព្រះទេវតា ធ្វើបន្ទាយ និងសិតទុកនោះ កងទ័ពបិសាចពេញទាំង តាមទៅសំរែងបង្អួច តាំងហើរតែពូជជាស្តុរ រន្ទះ ទាំងដៃប្រើចិត្ត ។ ស្តេច កង ចៅហ្វា កៅ និង អស់ខាងកងទ័ព មើលមិនឃើញស្តុរ រន្ទះ ឡើយ ឃើញប្លែកអស្ចារ្យណាស់ ប្រាំពាន់ក៏នាំគ្នារត់ពីនោះទៅទៀត ។ ស្តេច កង សម្តេចកៅ សម្តេចចៅពេញ ហែង រត់បែកទៅចុងម្ខាង បង្អួចម្ខាង ជាឆ្នេរ និងច្រក ដី រត់បែកផ្លូវទៅមើលខាងក្នុង ទៅដល់ភូមិគោកស្រែក ។ ទីដែលបែកផ្លូវនោះ ជាប់ហៅភូមិទាបម្ខាងផ្លូវ យាយមកហៅថា ភូមិសាបម្ខាង ។ តាមកម្រកម្ខាង ជ័រស្រះ រត់ទៅទៀត ចូលព្រៃឆេងវាលទៅ គិតថា : ព្រៃស្តេច កង តាមរកខ្លួនពុំឃើញ ក៏កាត់សក់ចងទិញមែកឈើនោះ ប្រាជ្ញាឱ្យស្តេច កង ឃើញហើយតាមរក បានជាដាច់ហៅវាលចងសក់ ដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ តាមកទៀត ខាងដើរហួស ទៅទៀត ត្រូវថ្លៃក្តៅណាស់ នោះមានសព្វខ្លាំងមួយប្លែង ចម្ការស្លាបហើរជាងពីរដើម មិនឱ្យក្តៅ ដុះមានរកទៅនៅ ភូមិនោះក៏ជាប់ឈ្មោះហៅថា ភូមិបង្កើតខ្លាំង ។ ខាងដើរហួសទៅទៀត ឃើញត្រពាំងមួយ ទឹកថ្លា ឆ្ម ខាងក្នុង ចូលទៅកកក្បាលនៅទីនោះ ដុះមានរកទៅនៅភូមិ បានជាប់ ឈ្មោះហៅថា ភូមិស្រែកក់ រៀបមក ។ ខាងដើរទៅ ទៀត មានអូរមួយ និងដីឆ្នេរមួយដុះដូចខាងបង្អស់អ្នកតាបងប្អូន សុំឱ្យមានទុកអ្នក នោះអ្នកតាបងប្អូន ដឹងហេងជា ក្រពើមួយ ឱ្យខាងដើរជាងឆ្នេរទៅ ក្រពើនោះប្រែក្លាយទៅជាគ្រុឌនៅសព្វថ្ងៃនេះ គេហៅថាភូមិភាគក្រពើ រៀបមក ។ ខាងដើរហួសទៅទៀត រោងជើងណាស់ អស់កងទ័ពសុំពេទ្យនៅទីនោះ សព្វថ្ងៃនេះ ជាប់ហៅថា ទួលសុំពេទ្យ ។ ដុះដើរទៅទៀត ខាង ស្តុស ជាមាតានាង ជាឆ្នេរ រោងជើងណាស់ដើរមិនរួច ទៅ ពេញច្រក ដី

ឱ្យយកសំពត់ធ្វើអង្រ្កង ឱ្យយកដងផ្នាត់ធ្វើស្បែក សព្វថ្ងៃនេះជាប់ឈ្មោះហៅថា ព្រែកដងផ្នាត់ ។ ភព៌នេះទៅ ទៀត ដល់វាលមួយអន្លើ ធ្លាក់ខ្លឹមនាងស្គុសពីរជ្រឹង បានជាហៅថា វាលព្រះខ្លឹម ។ ពុះទៅដល់អូរមួយអន្លើ ចោលស្មែង ដែលសែងនាងស្គុសនោះ ទៅក្នុងអូរនោះ បែងត្រែកហៅថា អូរចោលស្មែង ។

ឯក្នុងស្រុកច្បងឃុំនោះ មានអុងម៉ុងពីរ (ដូចដែលយើងបានឈឺឱ្យដឹងមកហើយក្នុងដើមនេះ) អ្នកស្រុក សន្មត់ ហៅថា អុងម៉ុងព្រះមហេសី ។ អុងម៉ុងតូចនោះ មានទំហំ ៧ ហត្ថបួនជ្រុង អុងម៉ុងធំនោះមានទំហំ១៣ ហត្ថ បួនជ្រុង ។ ទឹកដែលហូរលើអុងម៉ុងនោះ ធ្លាក់ទៅលើព្រែកឆ្នង ។ អុងម៉ុងនោះត្រង់ទៅស្រុកច្បង ។ ពុះ ពេលសែងនាងទៅដល់អុងម៉ុងនោះ លែងសែងនាង នាងទៅតូចក្នុងហោងតូច សព្វថ្ងៃនោះគេហៅ ហៅអុងម៉ុងតូច នោះថា ហោងពលសែង ។ ពុះឃើញថាស្លាប់ស្លាត់ ក្លានកងទ័ពលើកនាមទេ នាងនាំបក្សពួកទៅដល់ ហោងអុងម៉ុង ធំនោះ នាងស្គុសទាំងកូន និង ម្តាយ ចូលទៅតូចក្នុងអុងម៉ុងនោះ សព្វថ្ងៃនេះ គេហៅថា ហោងតូច ។ ពួកនេះ ទៅហួសទៅខាងកើតនាងបានជួបប៉ុន្មានស្តេច កង សម្តេច កៅ ។ ស្តេច កង ជំទុំក្លានបង្កើនប្រាសទៀត តែធ្វើ មិនកើត ពុះមានគេទៅនៅភូមិនោះ ជាប់ឈ្មោះថា ភូមិស្រែបន្ទាយ ។ ភព៌នោះទៅទៀត ដល់វាលមួយ វែង បណ្តោយទៅខាងកើត ក្រោយមកមានគេទៅនៅស្រែ សព្វថ្ងៃនេះជាប់ហៅ ឈ្មោះ ភូមិស្រែវែង ។ រត់ទៅទៀត ត្រង់ផ្លូវ ឈរជាគេចៅស្រែសាងព្រៃដៃមក ។ មានគេទៅនៅសព្វថ្ងៃនេះហៅថា ភូមិរលាវៀងមក ។ នាំគ្នារត់ ទៅមើល នាងកើតទៅទៀត ជួបនឹងស្វា ស មួយ ស្វាមានឃើញនាងហើយ ក៏បេះដៃស្វាផុសទម្លាក់មកឱ្យនាង ក្រោយមកគេទៅរានភូមិនៅសព្វថ្ងៃនេះ ជាប់ជាភូមិស្វា ស ។ រត់ទៅឯកើតទៅទៀត ដល់ចំការកោតមួយអន្លើ ឆ្នាត់ចំការ ឈ្មោះចៅកែ យកកោតមកថ្វាយស្តេច កង ស្តេច កង ឱ្យព្រះនាម ៖ ឱ្យកសិកើតការសាងសង់ ។ ពុះ ក្រោយមក មានគេទៅនៅគេហៅថា ភូមិដីកែ រៀងមក ។ រត់ទៅមើលកើតទៅទៀត ស្តេចនិងនាងអស់កម្លាំងណាស់ អស់ពួកពលឃើញផ្លូវមួយដុំ ទាំងច្រាសទៅកើតជាព្រៃ បណ្តោយ ៦ ហត្ថ កំពស់មួយហត្ថ ទទឹង ៣ ហត្ថ ថ្វាយស្តេច ពុះក្រោយមកមានគេទៅរានភូមិទៅគេហៅភូមិផ្លូវព្រៃ ។ ចំនោះ មានគេនៅរលាតសព្វថ្ងៃនេះ ។

ឯ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ចៅពញាចក្រី ឌី ចៅពញាវៀង ចៅពញាភីង ៤ នាយនេះកាលពីយ៉ាងនោះ រត់បែក គ្នាចូល ទៅខែត្រព្រះ ម្សៅឯរមាសហែកមាន ស្នំត្របក្សពួក ២០០នាក់ ។ រវេននោះកងទ័ពនោះបាន ប្រមុះ និង ចៅពញាសុតិ ឆោក សុន កូនពញាមឿង កងទ័ពទៅ ដេញរត់ទៅទៀត ។ ឯស្តេចកងទ័ពបានឃាត់ ក៏ឈប់ឱ្យដាំបាញ តែដាំដុំទាង់ខ្លី មិនគេទៅដល់ ក៏រត់ទៅចោលបាញនៅមីនោះទាំងនៅផង ។ ពុះកងទ័ពចៅពញា សុតិឆោក ទៅដល់ក៏យកបាញនោះស៊ី បាញនោះនៅ ក្រោយមកទៀតមានទៅរានភូមិនៅ គេហៅភូមិបាញ នៅរៀងមក ។ ឯនាយកងទ័ពខ្លាំងទាំងបួននាយរត់ ឃើញត្រឡាចផ្នែកព្រៃក៏បបួលគ្នាបេះ ។ កំពុងតែបេះនោះ កងទ័ពគេទៅដល់ ធ្លាក់កាប់សម្លាប់ ចៅពញាវៀង ចៅពញាភីង ២១ ទ័ពដែលទៅសល់ ក៏បែករត់ទៅទៀត ។ ឯក្រោយដែលបេះត្រឡាចនោះមក មានគេទៅនៅ កំពុង ហៅថា ភូមិត្រឡាចរៀងមក ។ ឯសម្តេចចៅហ្វា កៅ និង ទក្រិឌី នាំស្នំត្របក្សពួករត់រត់ទៅដល់ព្រៃមួយអន្លើ មានទឹកត្រពាំង ធូលីពេលដាំបាញស្គុស ក៏តាប់កាប់ គ្រីដាក់ចាន ។ ពុះកងទ័ពគេទៅដល់ សម្តេចចៅហ្វា កៅ ចៅពញាចក្រី ឌី ប្រថុយដីរត់ចូលមកតដៃ ក៏កាប់ប្រីពីចាន បានជាហៅហៅថា ភូមិចានត្រីរៀងមក ។ ឯចៅហ្វា កៅ ទក្រិឌី នាំស្នំត្រ បក្សពួករត់ទៅទៀត ចៅពញាសុតិឆោក ក៏ដេញតាមទៅបង្ខំ ចៅពញាគេបោ លើកទ័ពទៅដល់កំពូលប្រការបង្ហា ទក្រិឌី មីន និង ចៅពញាសុតិឆោក សម្តេចកៅនិងចៅពញាគេបោ សឹងស្លាប់កាន់អាវុធ ចិត្តមុតនិងមុតដូចគ្នា ។ តព្វាពីថ្ងៃ គ្រងដល់ស្បែក មីនាតពញាមឿងបណ្តែងឱ្យចៅហ្វា កៅ ទក្រិឌី ជួសដូចស្រែកសន្ធឹបនាំឱ្យ ធ្លាក់រាវធូលី ។

នោះទៅពេញស្ថិតិលោក ទៅពេញគេដោយ សម្លាប់ជនហើយ កាត់ក្បាល ទាមកថ្វាយសម្តេច ព្រះភាគីយ យក្ស យសរាជ ជា កែវខាងក ទ្រង់ព្រះអរណ្តលាស់ ទ្រង់ក្រោសរង្វាន់ តាមសមត្ថ ។ ឯសម្តេចទៅពេញ បែង ទាមជាលែង ទៅពេញ ស្រុក ទៅពេញលំដាប់នោះ ទៅជាម្តងទៀត ព្រះស្តេចកង ធ្វើខ្លាចរាជស្ថាន យកក្នុង ព្រៃនោះ តែជិតគេដាច់ខ្លាច កាត់ឈាម ក៏នេះតែព្រះស្តេច ដូចជាម្តង គេស៊ីទៅទោម ។ ដូច្នោះហើយ ស្តេចកង ក៏ទាត់ទៅជីវិតព្រៃនោះ ទៅជិតក្នុងព្រៃ មួយ ក្រោយមកមាន គេទៅនៅ គេហៅភូមិជីវិត រាជ រាជ នោះទៅទៀត ស្តេចកង ដូចមេមត់ម្នាក់ ល្បីថាឆុតឈាម ស្តេចកង ក៏ឱ្យបញ្ជាទ័ពស្វាមី សុខ ឬមិនសុខ ។ មេមត់ នោះឆ្លើយថាៈ ពុំសុខទេ បើចង់សុខ ឱ្យទៅស៊ីទោសហ្នឹងទាល់ចិត្ត ក្រោយមកនោះមានគេទៅនៅទីនោះ ក៏ជាប់ ហៅថាភូមិ មេមត់រៀបមក ។ រត់ពីនោះទៅទៀត ដល់ព្រៃមួយទៀត ពួកយកគ្នាម្នាក់ៗទៅធ្វើត្រដោក តែឃើញ ផែនដីជាមួយមានរូង ពួកយកក៏វាយផ្លូវនោះ ខ្ចីដូចស្តេច ដូចត្រដោក ។ ក្រោយមកមានគេហៅភូមិទោមថា ភូមិ ត្រដោក ។ រត់ទៅទៀត ស្តេចកងឃើញទន្លេទាម មានទឹកហូរចុះទៅ ស្រុកព្រៃ ក៏ឈប់មិនទៅទីនោះ ។ មានកំ លង់ចុះម្តងដងទឹកនោះដោយខ្លួន មានឈ្មោះកំលង់ទាម ជាលែង កំលង់ល្ងង់ កំលង់សម្តេច ទៅពេញហែងរៀបមក ។

នេះទៅទីនោះជាយូរណាស់មក សម្តេចទៅពេញ ហែង ជំនាវស្នូល ក៏មានជំនាវហើយអនិច្ចកម្មនៅ នៅតែមន្ត្រី សេនាបាហាន ជាន់តូច ១ មិនឈប់សម្រាក ឬ ប្រាំមួយយប់ទាក់ ទើបព្រះស្រីជេដ្ឋា គឺ ព្រះស្តេចកងនោះ ជំនុំ និង ហៅពល ទាំងឡាយថាៈ យើងរត់មកនោះ គ្នាឈាម ស្មៀងអាហារក៏តិចណាស់ កេស្តហើយស្រែចម្រើន ទៀតក៏ ពុំបាន ។ យើង យល់ថា ព្រះចន្ទរាជា ទៅខែត្រពោធិសាត់ទៅហើយ ទៅតែពេញយសរាជនោះ ជាគ្នាឈាមរាជស្ថាន ដូច្នោះបើទុកជាម្តេចម្នាក់ ទៅពេញយសរាជ មិនយកទោសអញទេ តង់ឱ្យអញធ្វើជា សម្តេចជាសម្តេចទៅហ្ន៎ ដែរហើយ ពួកចង់រាងគ្នាផង បាន សេចក្តីសុខដែរ ។ ការណ៍ដែលចង់មានគុណតាមនឹងអញ អញមិនទុកបម្រុង បានដោយងាយ ។ អញយល់ថាយើង ចាក់ចោលគ្រាប់រំលេចឱ្យអស់ ហើយសុំចុះចូលវិញ ឃើញថាបាន សេចក្តីសុខប្រសើរជាង ។ អស់ពលក៏យល់ព្រមតាម សព្វថ្ងៃនេះហៅថា ភូមិជំនុំ រៀបមក ។

ព.ស ២០៦៩. គ.ស ១៩២៩. ប.ស ១៩៤៤. ច.ស ៨៨៨ ឆ្នាំរកាសប្បសិក សម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា គឺព្រះស្តេចកង ចាក់ចោលគ្រាប់រំលេច ហើយក៏ទាមហើយមកដល់វត្តដាច់ដៃព្រះទានជាលែងសាងនោះ ។ ទៅទី នោះ ស្តេចកង ឱ្យហៅ ពលជីកស្រះមួយ ជាពេញព្រះវិហារនោះទុកជាទីសម្រាប់វត្ត ។ ចេញពីទីនោះមក ស្តេចកង ទាមហើយទៅទីនោះដង ដល់វត្តមួយដងសម្តេចទៅពេញ ហែង បិតាព្រះម្ចាស់ ជាលែង សាងនោះ ឱ្យឆ្ពោះជាប់នឹងវត្តដងសាងនោះហៅថាវត្តតករ ហើយជីកស្រះមួយទៀតទុកជាទីសម្រាប់វត្ត ។ សព្វថ្ងៃគេហៅ វត្តតករ ចូលនៅហែង តាមខាងសម្តេចហែង ។ រួចចេញ ទៅទាំងស្រេចភូមិ ព្រះអង្គឱ្យជីកស្រះមួយ រាជក្រាបប្រវែង ៥០០១២ ១៣ ២៥ ព្យាម ហើយសាងវត្តមួយ សាងព្រះពុទ្ធរូប និងដើមរកា ៥ ព្រះអង្គ បានជាប់ឆ្ពោះហៅថា វត្តតករកាព្រះប្រាសាទ រៀបមក ។ ពេញមន្ត្រីអរជុន តែ មេកល ដឹងដំណឹង នេះហើយ ក៏កេស្តពលចោមចាប់បានខាង ជាលែង និង ស្តេច កង ។ ស្តេចកងស្រែកហៅទាំងឡាយ ហើយថាៈ " អញមិនគួរជា ឱ្យគេចាប់បាននោះ " ។

ប ពេញមន្ត្រីអរជុន តែ ជាមេកល កាត់ចាប់ដាក់ក្តី ស្តេច កង និង ទាមជាលែង បានហើយគិតថាៈ បើអញទាមរាជ សម្តេចព្រះភាគីយយក្សរាជា នោះត្រូវជាគ្នាឈាមស្តេច កង ផង កាត់ឈាម និងហើយសម្លាប់ស្តេច កង ត្រូវជាឪពុកមា ។ បើ អញពុំហ៊ានសម្លាប់ហើយ តែកាត់ឈាមស្តេចផងខ្លួនវា ទិញមាឱ្យ មុខជាក៏យល់នឹងស្លាប់ ទាំងអស់គ្នាវិញពុំខ្លាច ។ ចុះគិតតែយល់ព្រមគ្នាវិញហើយ អរជុន តែ " ក៏កាត់យកក្បាលស្តេចកង និង ទាមជាលែងដាក់ជាព្រះ ព្រមទាំងឱ្យប្រហារ ជីវិតទាំងអស់ឱ្យត្រព្វ ២៥ ទាក់ទៀត ។ ប្រព្រឹត្តដល់គេទាម ចាប់ស្តេច

កន ទោះ សព្វថ្ងៃគេហៅថា ព្រៃចំណោម ។ គ្រង់ កន្លែងដែលស្តេចកនត្រែកមាននោះ សព្វថ្ងៃគេហៅថា ព្រៃចំណោម យាវាមក គេហៅថា ព្រៃចំណោម ។ គ្រប់កន្លែងដែល ជាមិនពួកចាប់បាននោះ គេហៅថា ព្រៃមិនពួក យាវាមក គេហៅថាព្រៃដើមគូរ ។

ឯសម្តេច ព្រះភាគិនេនយោយសភាជា ជាតែវនាមក ព្រះអង្គទទួលបានទឹក ៤.០០០នាក់ ឯទាមស្តេចកន មានកងទ័ព ដល់ទៅ ៨ ល្បែក គឺ ១៤០.០០០នាក់ ។ ស្តេចនិងលោកវាយបន្ទាយនោះពេញពីចក្រែងផ្តល់ការណ៍ ដ្បិតបន្ទាយនោះ ធំណាស់ ហើយខ្ពស់ផង ទាំងលើពេញក៏ច្រើនណាស់ទៀត ។ ព្រះអង្គឱ្យហើរពេញព្រៃចំណោម ទាំងប្រឆាំងទៅអុជ តាំងហើរ នៅក្បែរព្រៃកណ្តាល ។ ទាហានក្នុងបន្ទាយពិជ័យព្រៃចំណោម ក៏ចាញ់កង្វើង ឬ ស្លា មក ពួមមកទៀត ស្រាប់តែបាត់ពុំឃើញមានពួកស្លាកង្វើងចាញ់ចេញពីក្នុងបន្ទាយ ទាំងចោលព្យាបាល ពេញស្មារតី លោក ក៏នាំក្បាលចេញទៅ គេ ទៀត និង ចក្រីនី ហើយនិងក្បាលចោលព្យា រៀង ចោលព្យាវិញ មកថ្វាយ ហើយឱកញ្ជាត្រី ទេត ។ ក្នុងពេលឡើង ក៏ក្រាបទូលថា : ក្នុង ដប់យប់នេះ ពុំមានទ័ពខ្លាំងចាញ់តមកពីក្នុងបន្ទាយទេ គឺឃើញតែ មនុស្សរត់ចេញពីក្នុងបន្ទាយទាំង យប់ ទាំងថ្ងៃ ពុំដែលដាច់ ។

ឧទាហរណ៍នោះ សម្តេចចោលព្យា យសភាជា ភាគិនេនយោ ជាតែវនាមក ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់មានព្រះ បន្ទូល ប្រឹក្សា និង ខាងកងទ័ពថា : អ្នករាល់គ្នា ចំពោះការណ៍នេះយល់ដូចម្តេចខ្លះ ? មេកងខ្លះទូល ថា : ការណ៍នេះគឺថា ព្រះស្តេច កន ធ្វើឱ្យយកកល ឱ្យយើងចូលទៅឱ្យស៊ីខ្លួន ដើម្បីគេនឹងចោមព័ទ្ធយើង ។ ខ្លះថា : ព្រះស្តេចកន វាយព្រៃកងទ័ពយើងគិត បានជាវាយបន្ទាយកងទ័ពខ្លះចេញ ។ ក្នុងវេលាដែលជំនុំគ្នាទោមបណ្តាងឱ្យព្រះមិត្តនៃ ព្រះ អរិយ បញ្ចាសាគរ អាចេ តែអធិការ ដែលរក្សាវត្ថុប្រាសាទក្នុង ឱ្យរស់ ថា : អាត្មាអញ និងទៅបង្អង់ ពុំថ្លាដល់តម្លានទៅហ្នឹងខាងលិចទេ តែក្រុង ខាងលិចចូលទៅបាន ហ្នឹងនិងយកទោសដល់អាត្មាអញ ជាពុំខាន ។ គិត យល់ដូច្នោះហើយ ព្រះអង្គឡើងគង់លើគ្រែ ឱ្យហើរពេញសែន បាំងសម្បទន មានពេញហែមមុខក្រោយ ៥០០ នាក់ និងក៏កុសាមណេរ ១៦០ អង្គ ហែសាម្តេចព្រះអរិយ បញ្ចាសាគរ អាចេ ចេញពីបន្ទាយពិជ័យព្រៃចំណោម តម្រង់ទៅបន្ទាយក្នុង ។ ដល់ហើយ លោកឱកញ្ជា ជាសិស្សានុសិស្ស ទៅរៀងសេនាបតី សេនាបតី ។ ក្រាបបង្គំ ទូលសម្តេចយសភាជា ជាតែវនាមក ។ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យមិនខ្លាច ចូលទៅក្នុងព្រះពន្លា ទើប សម្តេចព្រះអរិយបញ្ចាសាគរ អាចេ ថ្វាយព្រះពរថា : ស្តេចកន បែកបន្ទាយ រត់ចោលបន្ទាយ ទៅ ៣ នៃ ហើយ ដោយភ័យនិងស្លរសពួសទឹក ខាងក្រោមដី និងអាគារ ជាសព្វគ្រប់ ដូចជាខ្លះជាអចិន្ត្រៃយ៍ ។ ហេតុនេះ អាត្មាភាព មកថ្វាយព្រះពរសូមទ្រង់ជ្រាប ។ សម្តេចព្រះយសភាជា ជាតែវនាមក ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ឱកញ្ជាត្រី-ចោលព្យាស្មារតីលោក ក្រាបទូលនេះ ឃើញថាពិតណាស់ ។ ត្រាស់តែម្ល៉ោះហើយ ព្រះអង្គក៏ លើកយោធា ចូលទៅប្រឆាំងក្នុងបន្ទាយ ពិជ័យព្រៃចំណោម ទ្រង់ទះប្រាសាទ ព្រះរាជវាំង សួរច្បាស់ ផ្កា ដំណក់ ព្រះដំណាក់ ឃ្លាំង និង រោងដំឡើង លេខទាំងបន្ទាយ ទ្រង់ស្នើទទួលព្រះហឫទ័យ ទ្រង់ ត្រាស់សរសើរ ថា : ព្រះ ស្តេចកននេះ មានបុណ្យអស្ចារ្យណាស់ ហើយត្រាស់ ឱ្យរឹបបរិយករបស់ទ្រព្យទាំងនោះ ចាត់បម្រើឱ្យទៅក្រាបទូល ថ្វាយ ព្រះបរមរាជបិតុដោយបន្ទាយនៃត្រពោធិសាត់ ហើយសម្តេចព្រះយសភាជា ជាតែវនាមក ទ្រង់ប្រោស ឱ្យសម្តេច ព្រះអរិយបញ្ចាសាគរ អាចេ ឱ្យចូលទៅ ឱ្យគង់ទី គ្រងពេញសម្រាប់វត្ថុដូចដែល ។ ទ្រង់ចាត់ខាងកងទ័ព ឱ្យលើកតាម ចាប់ព្រះស្តេចកន ឱ្យបាន ហើយត្រាស់ឱ្យដាក់តុល្យាស ស្នាក់រកចាប់ប្រហុំរឿង ។

ឯពេញមន្ត្រី អរជុន ជុនត្រេតស្តេច កន និងទាម ចាសែន និងសេនាទាហាន ២៥ នាក់រួចហើយ ក៏ឱ្យ ធ្វើជាជំនុំក្បាលទាំងអស់ ទាំងយកទៅថ្វាយ សម្តេចព្រះភាគិនេនយោ តែវនាមក ក្នុងបន្ទាយពិជ័យព្រៃចំណោម ។

ឯសម្តេចព្រះយសោវរាជ ជាតែវនាធិបតី ព្រះអង្គយល់ហើយ ឱ្យយកក្បាល ស្តេច កង និងម្ចាស់ផ្ទះលែង ធ្វើបុណ្យបូជា ព្រះភ្លើង សាងព្រះចេតិយ ដាក់ក្នុងវត្តប្រាសាទក្នុង ដោយហេតុជាប់សាលាហើតខាងព្រះអង្គ ហើយទ្រង់ជ្រាបស្នើក ទោស អស់អាណាប្រជានិរាស្ត្រ ដែលចូលរក្សតំណាងមួយនឹងស្តេចកង ទាំងប៉ុន្មានៗ នោះ ឱ្យរួចទោស នៅរកស៊ីដូចប្រក្រតី ។

បណ្ឌិតវាសន្តជន ក៏មានចិត្តត្រេកអរសោមនស្ស អំពោ ក្របី ដំរី សេះ របស់ខ្លួន យកមកក្រោយទូលថ្វាយ ដោយ ស្រឡាញ់ព្រះរាជហឫទ័យ បុណ្យជារមី ជាអនេក ។

បញ្ចេញមន្ត្រី អរជុន តែ ដែលមានបំណងកាត់ក្បាលស្តេចកង នាងផាឈែននោះ ទ្រង់តែងជាចៅហ្វាយស្រុក នៃត្រពាំងឃុំ ថែមជាថ្មីទៀត ជាចៅពញាអរជុនតាបំបាត់ ។

រំ ង ន ជី ព្រះ ប រ ម ខ ត្តិ យា ប ហា ច ឡ រ ជា

ពីតពីស្តេច កង សោយរាជ្យជាសុខ ជាសម្តេចព្រះស្រីជេដ្ឋា មកដល់ ព.ស ២០៦០, គ.ស ១៩១៦, ម.ស ១៤៣៤, ម.ស ៨៨៨ ឆ្នាំដូច អដ្ឋសិកត្រូវជាបួនឆ្នាំ ។ ស្តេចកងធ្វើសង្គ្រាម និងព្រះអង្គទទួល ពីឆ្នាំ ជូននោះ មកដល់ ចូលសករាជ ៨៨៦ ឆ្នាំវ.ក ឆស័កនេះ ត្រូវជា ១២ ឆ្នាំ បែកព្រះនគរបរិយ រត់ជ្រកព្រៃ តាំងពីឆ្នាំវ.ក មកដល់ ចូល សករាជ ៨៨៤ ឆ្នាំ រកា សព្វស័កនេះមួយឆ្នាំទៀត ត្រូវនៅក្នុងរាជសម្បត្តិបាន១៣ ឆ្នាំ សុវណ្ណគតដោយអារ្យ ។

ព្រះរាជជន្មវត្ថុតាមត ៣ របស់ព្រះបណ្ឌិតយសោ ៣-៥៣-៣ មានសេចក្តីថា : ព្រះទេវរាជា ទ្រង់ចាត់ សេនាបតី ឱ្យលើកមិត ទៅចោមបន្ទាយស្រឡប់ពីជ័យនគរទៀត ចោមពី១ ៣ នៃ តែវាធិបតីបែក ត្បិត បន្ទាយនោះធំខ្ពស់ ហើយនៅលើភ្នំផង ។ ទើបទ្រង់តម្រិះថា : បន្ទាយនោះធំខ្ពស់ កាលណាខឹងវាយបានរាយ មានតែ ធ្វើឧបាយកល ទើបវាយ បាន ។ ទ្រង់ជ្រេតម្រិះដូច្នេះហើយ ស្តេចឱ្យចាប់វាស្រូវអ្នកស្រុកមកសួរថា : ឯង មានញាតិ សង្គ្រាមក្នុងបន្ទាយខ្លះឬទេ មនុស្សទាំងនោះទូលថាមាន ។ ទ្រង់ត្រាស់ថា : បើមានចូល ឯងទៅប្រាប់ញាតិវាធិបតី ចុះថា : ស្តេចនាងនៅតែមានបុណ្យ តែពា ត្រូវទៀតទេ ដល់ត្រូវជាត់រប់ ៤ ស្តេចនឹង ចាប់យកមកកាត់ក្បាល ដោយជាបម្រាមពិតប្រាកដ ឯងរាល់អ្នកទៅប្រាប់ ញាតិសង្គ្រាម នៅក្នុងបន្ទាយ ស្តេចកងជាអាម ។ វាស្រូវទាំងនោះ ទាំងនោះទៅប្រាប់ញាតិសង្គ្រាម ជាប្រហោង ។ អ្នកទាំងនោះ បានស្តាប់ហើយ ភិតភ័យជនអ្នកណាស់ ថាហើយនឹង នៅត្រូវស្លាប់ចំបាត់ ក៏នាំគ្នាបើកទ្វារបន្ទាយរត់ចេញមក ។ កងទ័ពល្អ យល់បានការណ៍ហើយ ក៏នាំគ្នាវាយចំណាយ ចូលចាប់សម្លាប់អាក្រក់ ស្លាប់ពោសពេញ រួចលើកត្រាលឿនចូលទៅក្នុងវាំង ហើយបានកាប់សម្លាប់បាញ់ទាហោម ខ្លាំងច្រើន ។ បើចៅហ្វាយ លុះពួកចោលរាជជាខ្លាំង ក៏ចាប់ដាវលើពេជ ចេញមកដល់ មាត់ទ្វារជាន់ក្នុងប្រទេសនឹង

ឧកញ៉ាចក្រី ឧកញ៉ាចក្រីបានឃើញហើយ ក៏ស្ទុះទៅកាប់ទាំងដាច់ក ស្លាប់មួយរំពេច ។ ឧកញ៉ាវ៉ាន ខាងទាហាន វាយចម្លាយគ្នាចូលទៅក្នុងធន ឃើញស្តេចកងទ័ពក្នុងអង្គុយ ជាមួយ និងស្រីស្នំ ក៏ក្លាយទាំងនោះ ត្រូវដើម ដៃស្តេចកង ដូច ឧកញ៉ាស្ទុះទៅទាញចេញសេក ប្រកបឱ្យទាញចេញរក្សាទុក ក្នុងវេលាពេលនោះ ។ លុះព្រឹកភ្លើង មេទ័ពត្រើយទាំងបីច ប្រមូលរបស់ទ្រព្យគ្រប់គ្រឿងសាស្ត្រាវុធ និងស្រីស្នំ ជាប្រពន្ធជំពូច ចំនួន ៥០០នាក់ ។ លុះយក បញ្ជីស្រេចហើយ មេទ័ពទាំងនោះ ក៏លើកទ័ព ទៅស្តេចកង និងស្រី ៥០០នាក់ ទ្រព្យទាំងទ្រព្យសាស្ត្រ ទាំងនោះ យកមកប្រាប់បង្គំមុខផ្ទាល់ សម្តេចព្រះបរមបិតាទ្រង់ជ្រាបថា ចាប់អារម្មណ៍បានហើយ ទ្រង់ព្រះអំណរពន់ប្រមាណណាស់ ស្តេច ឱ្យយកប្រពន្ធក្នុងស្តេចកង និងស្រីគ្រប់ក្បាល ដែលរួមគំនិតទាំងបីខ្លួន ប្រហារជីវិត ទាំងអស់ ។ បង្គំស្តេចកង ស្តេចឱ្យប្រឡើង អាប្រាស ៣ ថ្ងៃ រួចប្រហារជីវិតរួច យកក្បាលទៅដោត ទៅប្រប ផ្ញើវត្ថុមុខប្រគល់ស្រឡប់ពិធីយន្ត កុំឱ្យជនទាំងពួង យកចែបយ៉ាងតទៅ ។

ក្រោយនោះ ទ្រង់ប្រកាស ច្រប់អស់បណ្តាសាស្ត្រ កុំឱ្យភ្នាក់ងារ ឱ្យទៅទៅរកស៊ីតាមភូមិដំរើវិញ ។

កាលសម្លាប់ស្តេច កង បាននោះទៅក្នុងឆ្នាំរកាសប្បស័ក ព.ស ២០៦៩, គ.ស ១៩២៩ ។ សិរីរាជ សម្បត្តិ ស្តេចកង បាន ១៤ ឆ្នាំ ព្រះជន្ម ៨២ ឆ្នាំសុគត ។

សាស្ត្រាវុធទៀត ក៏និយាយថា : ស្តេច កង បរាជ័យ ដោយសារតាញ់សង្គ្រាម របស់ព្រះអង្គនៅដៃ ពុំខ្លៃ ជាឧបាយកល ប្លែកពីទាំងដើមនេះទៅទៀត ។

បង្គំសម្តេចព្រះភក្តិឈ្មោះ យសរាជា ជាតែវនាឈរនោះ ព្រះអង្គប្រាមប្រាម សឹកសង្គ្រាម បានរាបទាប សព្វ គ្រប់ហើយ ព្រះអង្គតាំងនៅក្រោយស្រុក ឱ្យទៅ រក្សាខែត្រ ខ័ណ្ឌព័ទ្ធសីមានស្រេច ស្តេចត្រឡប់ទៅក្រាបបង្គំគាល់ ព្រះបរមរាជបិតុណាទីរាជ ។ ព្រះបរមរាជបិតុណា ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ទ្រង់ព្រះរាជទានរង្វាន់ សម្តេចព្រះភក្តិឈ្មោះ ពាមមានតុលាបំណាច់ ។

បង្គំសម្តេចព្រះភក្តិឈ្មោះ យសរាជា ព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រា មួយព្រះអង្គ ព្រះនាមជ័យជេដ្ឋា ក្នុងឆ្នាំនោះ ព្រះអង្គមានព្រះជន្ម ២៩ ឆ្នាំ ទ្រង់រកពាច សុវណ្ណតតទៅ ។

ព្រះពង្សាវតារគាត់បី របស់ព្រះរាជបណ្ឌិតនិយាយថា : ព្រះភក្តិឈ្មោះនេះ មានព្រះជន្មមុ ៣៣ ឆ្នាំ មានព្រះរាជ បុត្រីមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមជា សុជាតិក្សត្រី ទ្រង់សុគតក្នុងឆ្នាំកុរ ឆតស័ក ព.ស ២០៧១, គ.ស ១៩៣១, ។

ចំនែកបណ្ឌិតសិទ្ធិប្រ និង វត្តកោកកាក មិនបាននិយាយដល់ព្រះអង្គ យសរាជា នេះទេ ។

ប៉ុន្តែមានសៀវភៅមួយទៀត របស់លោកតេជូន លោកយាយពិន ដែលជាបិតាមាតាណាម ខុច សិរីមុខ និយាយថា: ព្រះយសរាជា ស្តេចសុវណ្ណតតក្នុងសង្គ្រាម ក្នុងពេលដែលព្រះអង្គ ស្នាក់វាយទៅហ្វា ពៅ ។

សម្តេចព្រះរាជបិតុណា ស្តេចទ្រង់ស្តាប់ពន់ប្រមាណណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យលើកព្រះសព តម្កល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋ ហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យមុខវារ ឱ្យទៅអញ្ជើញព្រះសពសម្តេចព្រះស្រីសុគតបួន អំពីស្រុកសំរោងសែន ខេត្ត អាសុកមកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសាងព្រះមេរ្ទិយព្រះភ្លើង រំលាយព្រះបរមសព តាមរាជប្រវេណី ។

បង្គំសម្តេចព្រះភក្តិមុខមុខគឺយា មហាចន្ទរាជា កាលចុះសករាជ ៨៨៧ ឆ្នាំរក ឆស័ក ដែលព្រះអង្គ ត្រឡប់ពីធ្វើសង្គ្រាម ក្នុងខែត្រសុប្បង្ស និងព្រះស្តេចកង ហើយយាងទៅបន្ទាយមានជ័យវិញនោះ ទ្រង់ត្រាស់ បង្គាប់ឱ្យ ឧកញ៉ាពិភីក្ខុវណ្ណ ១ ឧកញ៉ារក្សាស័ក្ត្រ ២ ជាមេការ ឧកញ៉ាពិភីក្ខុវណ្ណ ១ ឧកញ៉ាស្រី សុមេរាជាធិបតី បែន ក្រុមព្រះសុរិយោដី ១ កេស្មាស្រ្តទៅកាប់ឈើ ឱ្យមេការទៅសាងព្រះរាជវាំងលើក ឱ្យធ្វើ

អាំមួន កុំឱ្យឆ្លើយប្រហែល ។ នោះក្រុមព្រះសុរិយោដី ក៏ចេញមេរតែស្លាស្ត កាប់ឆើងព្រៃឆ្នេរ ប្រគល់ឱ្យក្រុម
មេការ ក្រុមមេការកំពាំងគេស្លាជាងឱ្យទៅសាងព្រះរាជវាំង និងបម្រាយសីមា ។ នោះក្រុមមេការ ឱ្យដឹកដីបុគ្គល្យ
រៀបចំ ៦ ហត្ថ ជុំវិញបន្ទាយជាងជ្រុង ហើយលើកគ្រឿងគ្រួរ ធ្វើជាបន្ទាយខាងលើនោះ កម្ពស់១៧ហត្ថ កម្រាស់
ខាងលើ ១០ ហត្ថ លើងទៅ ក្រោម ២២ ហត្ថ ជុំវិញទាំង ៣ ជ្រុង ព្រោះជ្រុងទី៤ នោះជាចន្លោះ តាមយសី
របស់អ្នកឱព្វ ៥ ជាន់ហើយមានចូលធំ ៨ ។ ទ្វារបួនៗ មានស៊ីមមួយ ។ ទាំង ៨ ស៊ីមនោះ កំពស់ ២២ ហត្ថ
សម្រាប់ដាក់កាំភ្លើងធំ ។ ចំជ្រុងទាំងបួនជ្រុង កម្ពស់ ២៥ ហត្ថ សម្រាប់ដាក់កាំភ្លើងធំដូចគ្នា ។ ឯលើកាត
បន្ទាយជុំវិញនោះទ្រង់ឱ្យដាក់សុទ្ធ តែកាំភ្លើងបាញ់ជ្រុងជុំវិញទាំង ៥ ជាន់ ។ ខាងមុខកំផែង ជាន់ទី១ ស្តេច
ឱ្យធ្វើរោងដំរី រោងសេះ ។ ក្នុងកំផែងទីមួយនេះធ្វើដាក់សុទ្ធតែទាហាន កាំភ្លើងធំ ។ ខាងកំផែងទី២ តាំងថែរ
ដាក់សុទ្ធតែទាហានកាំភ្លើងតូច និងធ្វើសាលាជំនុំ ដាក់សាលាជំនុំបងទាហាន រោងសាលាឧទ្ធរណ៍ រោងស្នាំ ។
ខាងក្នុងកំផែងទី៣ តាំងថែរដាក់សុទ្ធតែទាហានដាវ ថ្នាក់ ជាទាហានរាជ្យទ័ព ។ ខាងកំផែងទី៤ តាំងថែរដាក់
ទាហានរក្សាព្រះអង្គ រោងឆោន និងព្រះពន្លាទតឆោន ។ ខាងក្នុងកំផែងទី៥ តាំងរោងព្រះបញ្ចក្សត្រ និងដំ
ណាក់សិរីវិទ្យា ពិមានសម្រាស់ក្រិវម្យ ក្រុមធារតូ បុរោហិត និងក្រុមមហាសេនា ។ ក្នុងកំផែងទី៦ ទៅទ្វារយាម
ត្រលប់នោះ តាំង ថែរឱ្យកំពាំង កំពូល ៥ គ្រឿងកែង មានជ័យជំនះ រាជ្យតែសោមប្រក្សណ៍ ជាតិហិរ្សៈ បិទ
មាស ឱកាសសោហាភិវ្រ្ម ពង្សប្រមាណ ហើយធ្វើប្រាង្គមហាប្រាសាទមួយ កំពូល៥ ជាប្រាសាទសម្រាប់
ព្រះមហាក្សត្រាទីរាជជំនុំ សាងព្រះរាជមន្ទីរមួយ សម្រាប់ព្រះស្នំក្រុមការយាម ហើយធ្វើ ប្រាសាទមួយកំពស់
៣ជាន់ ជាសម្រាប់ព្រះរាជបុត្រី ហើយឱ្យធ្វើព្រះរាជដំណាក់ ៥ ខ្នង សម្រាប់ព្រះមង្គល និង ព្រះស្នំទាំង ៥
ឱ្យធ្វើព្រះរាជដំណាក់ ឥឡូវទៀត ជាសម្រាប់ព្រះអង្គទាំង ៥ ឱ្យធ្វើ ព្រះរាជដំណាក់ ៥ ខ្នងទៀត សម្រាប់
អ្នកម្នាងទាំង ៥ ឱ្យធ្វើដំណាក់ ២ ទៀតជាសម្រាប់អស់អ្នកចេញឆ្នោះ ហើយខាង ក្រោយកំផែងនោះ ឱ្យតាំង
ឃ្លាំងស្រូវ អង្ករ និងឃ្លាំងអំបិល ត្រី ១៥ ខ្នងខាងត្បូង និងខាងលើ កំផែងនោះ តាំងឃ្លាំង គ្រាប់រំសេវ ១០ខ្នង
ខាង ល្អសាងព្រះរាជវាំង ឱ្យតាំងខ្លោងមេរៀន ទុកខាងមុខ ។ ប្រាសាទ ព្រះរាជមន្ទីរតូចធំ សុទ្ធសឹងធំ ស្ទើរចម្លាក់
ធ្លាក់នៅ សាចប្រក្សណ៍ ជាតិហិរ្សៈ បិទមាស ឱកាសឆ្នុះនៅ ដាំទ្រវែកព្រួញ អ្នកផ្ទះ ម៉ាងសែង ព្រះសុរិយោ ថ្នាំ ថ្លៃ
ក្រៃពេកណាស់ ។ ហើយស្តេចឱ្យដឹកស្រូវស្រង់ រងគ្នា សុទ្ធច្បងផ្កា ដំណាំ ក្រអូប ឆ្លឹងឆ្លើយ ធុរ្មារនេក ប្លែកគ្រ
កាលក្នុងព្រះនគរ ។

ព.ស ២០៧១, គ.ស ១៥២៧, ម.ស ១៤៤៩, ឧ.ស ៨៨៩. ឆ្នាំកុរុនឈ័ក នោះក្រុមជាង ក្រុមព្រះសុរិយោដី
ដែល ទៅសាងនគរឈ្មោះនោះ សាងព្រះនគរ តាំងពី ឧ.ស ៨៨៧. ឆ្នាំរកា សប្តាស័ក ជនមក ឧ.ស ៨៨៩
ឆ្នាំកុរុនឈ័ក ត្រូវជា បីឆ្នាំ រួចស្រេចសព្វគ្រប់ហើយ ក៏នាំគ្នា ចូលទៅក្រាបបង្គំទូល ព្រះបរមបពិត្រ
ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ ទ្រង់ព្រះអមរា សោយឧស្សណាស់ ។ ព.ស ២០៧២, គ.ស ១៥២៨, ម.ស ១៤៥០, ឧ.ស
៩០០. ឆ្នាំ ជូតឆករស័ក ព្រះធានបរមនាថ បរមទន្តិយា មហាឧទ្ធរជា ព្រះអង្គនាំព្រះអគ្គមហេសី ត្រីស្នំក្រុមការ
និងព្រះបរមវង្សានុវង្ស អង្គអគ្គមហាសេនា សេនា រតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំព្រះរាជការ លើកព្យាបាយត្រា ទាំងដើមទឹក
ដើមរោក ចេញទាញ ព្រះបរមទិវេសន៍ បន្ទាយដំរី ទ្រព្យ រោតិសាត់ ទៅតែងនៅព្រះរាជទិវេសន៍ បន្ទាយដំរី ជា
ឯកមហាប្រសើរ ។

ក្នុងឆ្នាំជូតឆករស័កនោះ ព្រះធានបរមទន្តិយា មហាឧទ្ធរជា ជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្ទឹង ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់
ទុកប៉ា ច្រក ទុកប៉ា តេជៈ ឱ្យបង្គាប់បង្គើដើរតោក ឱ្យច្រើនក្បួនហែ ស្តេចប្រពាតជ្រៃ ។ នោះទុកប៉ាច្រក

ឧកញ៉ាគេជះ ក៏ថ្វាយ បង្គំសាច់ចេញ ត្រៀមជីវី សេះ រទេះ ហើយចាត់មន្ត្រីត្រីបក្រម ជំនួយរាជការ ឱ្យតាមហែ
 ស្តេចទៅប្រពាតព្រៃ ។ ចាត់ស្រេច ហើយ មន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ក៏នាំយកទៅត្រូវមុខ ទៅមុខព្រះឆាន ព្រះបរមរាជ
 វាំង ។ ដល់ថ្ងៃ ៥ កើត ខែត្រ ចេត្រ ឆ្នាំ ជូន វេលាព្រឹក សង្កេតព្រះបរមនាម បរមសិរី ជាអម្ចាស់ ដឹងឃើញ
 នាំព្រះអង្គមហេសី ស្រីព្រះស្នំក្រមការ ចេញពី ព្រះបរមរាជវាំង ឡើងគង់ព្រះទីនាំង ក្នុងព្រះរាជ ជេត្រា ។ ព្រះស្នំ
 ក្រមបរិវា ក៏ឡើងជិះជិះ តាមចំណងរបស់ខ្លួនខែៗ ស្រេចហើយ ក៏លើកព្យួរហង្សត្រា ប្រពាតព្រៃចេញទៅ ។
 សួរសួរទេ សេះ ដំរី នោះ សង្វេសឆ្លឹក ពន់ប្រមាណ ។ ដូចជាមុខភ្នំក្រៀវ ក្នុងខែត្រលង្វែកនោះ ទ្រង់
 ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យឈប់ធ្វើព្រះសុវណ្ណព្រះរាជ្យាជ័យឡើង គង់ប្រថាប់កំសាន្ត ព្រះទីនាំង ។ ខណៈនោះ ព្រះទីនាំងពង្សកក្ក
 ព្រះទីនាំងពិជ័យគង់ជេត្រធម្ម ឆ្លើ ដូចមួយរំពេច ។ អស់ហូប្រកបថ្នាំស្បើយ ។ ទ្រង់ជ្រាបដល់ក្រោមល្ងង
 ចូលព្រះរាជ ទ្រង់ព្រួយព្រះមួយណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ព្រះពិជ័យគង់ជេត្រធម្ម ទេ ធ្លាប់ជិះធ្វើសក្ការមហា
 ជ័យច្រើនប្រា ចុះត្រាតែបានសម្រេចផែនដី ។ ឥឡូវមកមានជម្ងឺដូច្នេះ បើអរណាមើលជា អញ្ជូនឱ្យប្រាក់
 មួយហាប និងត្រៀមឧបកោតបរិភោគ ឱ្យបរិបូណ៌ ហើយនិង ឱ្យមានឈាសសក្ខី ជាទៅហ្វាយស្រុកខែត្រនេះផង ។
 ខណៈនោះមានតាចាស់ម្នាក់ ជាមនុស្ស កាន់សិល ឆ្ពោះពេញដែក ជាមេស្រុកចាស់ ក្រោយមកឈាចេញពីរាជការ
 មកតាំងរក្សាបង់បត់ នៅភ្នំក្រៀវ ទូលថា : ព្រះទីនាំងគង់ជេត្រនោះ ប្រហែលជាដើរកាត់មុខអ្នកតាហើយ បាន
 ជាមានជម្ងឺឈឺនេះ ។ ឯ អ្នកតា និង បងប្អូននោះ កាលដែលព្រះបរមរាជា ពេញជាត ស្តេចមកសាងព្រះខែត្រ
 នៅចុងមុខនោះ ព្រះអង្គសាងព្រះទេសមុខ ៤ និងព្រះសុរ ព្រះខោយណ៍ និងព្រះហាយទេព ច្រើនព្រះអង្គ ទ្រង់
 ប្រតិស្ឋាន ទុកនៅភ្នំក្រៀវ ១ ភ្នំស្រង់១ ទុកជាថ្នារព្រះខែត្រ បង្គោលសិកស្សាមេស្រូវសាលា ពិធីស ខាងលិច
 ខាងជើង ប្រតិស្ឋាន នៅវត្តស្វាយកែត១ ព្រែកអំបិល១ ព្រះវិហារសុគត១ ទុកជាថ្នារព្រះខែត្រ បង្គោលសិកស្សាវត្តធម្ម
 តាម នៅទិសខាងត្បូង ខាងកើត ។ ក្នុងមួយឆ្នាំព្រះអង្គ តែងតែ នាំអង្គព្រះករុណា និងត្រៀមសក្ការបូជា
 ទៅបូជាក្នុង វត្តព្រែកអំបិល១ វត្តក្បែរស្វាយកែត១ ក្បែរស្វាយក្រៅ១ វត្តក្រៀវ១ វត្តស្រង់១ វត្តព្រះវិហារសុគត
 ជាមិច្ឆិណេយ ព្រះបាទអញប្រជាជនរាជបក្សីចាំក្រុង ១ ។ ព្រះខែត្រកំពុង សុខសប្បាយក្សេមក្សាន្ត រៀងមក ។
 ដល់ឆ្នាំចូលឆ្នាំព្រះឆ្នាំ មកសាងព្រះខែត្រថ្មី នៅលង្វែកនេះ បានស្នាក់ត្រៀមសក្ការបូជានោះ អស់ទៅហើយ ព្រះទី
 នាំងក៏បានមកឃើញនេះផង បាន ជាព្រះទីនាំងនោះពុំស្រួល ។ សង្កេតព្រះបរមនក្ខិតា មហាឧទ្ធារ ទ្រង់ជ្រាប
 សេចក្តីហើយ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការ ត្រាស់ថា : បើដូច្នោះ ចូរតាបងយកទៅទុកទុកទៅ បង់ស្រង់ជាប្រាប្រាប បើចំ
 ពិតដូចសំដី តាបងនិយាយមែន យើងនិងឱ្យ រង្វាន់ឱ្យពេញចិត្ត ។ ខណៈនោះ ដែលពេញ ដែក ទទួលឡើង
 ចូបកាលណា ព្រះទីនាំងពិជ័យគង់ជេត្រ នោះក៏សះជា មួយ រំពេច ទើបអស់ព្រះបរមវង្សានុវង្ស និងអង្គមហាសេនា
 សេនាបតី បម្រើតូចធំ ខ្ញុំរាជការទាំងឡាយ ក៏ត្រេកអរលើកហត្ថ ទៅលើ ហើយ សរសើរព្រមគ្នាថា : តាចាស់
 នេះទាយចំពិតជាច្រើនណាស់ ។ សេចក្តីនេះ ជ្រាបដល់ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ មានព្រះសោមនស្សណាស់ ទើបទ្រង់
 ប្រែនាមភ្នំក្រៀវនោះ ឱ្យឆ្ពោះភ្នំចំពិតវិញ ហើយតាំងពេញ ដែកនោះឱ្យធ្វើជា ទៅហ្វាយស្រុក និងព្រះរាជ
 មានប្រាក់មួយហាប សំពត់អាវ ១០០ មួយមុន ។ ឯពេញដែកទទួលហើយ ក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ថា : របស់
 អស់ទាំងនេះ ទូលព្រះបង្គំជាម្ចី សូមក្រាបបង្គំថ្វាយដាក់ព្រះហ្វាយ ជាមីសម្រាប់ ចែកចាយសេនាទាហានឆ្នុះ គ្បិត
 ពីរឆ្នាំទៀតស្បើមនិងលើកទំព័រមកចោមព្រះខែត្រហើយ ។ ចាំដែលព្រះអង្គ ស្តេចព្រះដំណើរមកក្រសានព្រៃនេះ
 ចំអាយថា ព្រះអង្គនិងបានរបស់ឆ្នាំ ទៅទុកក្នុងព្រះខែត្រ ។

ព្រះបាទ បរមនាថ បរមបពិត្រត្រាស់ថា : ម្តេចក៏ តើដែកបងដឹងហ៊ានថាដូច្នេះ ។ ទើបពាក្យ
ដែកត្រាបទូលថា : ដឹងដោយទេវតារក្សាភ្នំនេះ ឱ្យមិនត្រូវប្រាប់ ហើយទូលថា : តាមទេវតាប្រាប់ហេតុនោះ
ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ត្រូវអស់ជីវិតក្នុង គ្រានេះហើយ ហើយត្រូវទៅនៅរក្សាភ្នំត្រៀម ដែលទ្រង់ប្រែឈ្មោះ ចំពិត
នោះ ។

នេះក្រាបទូល ចប់សេចក្តីហើយ ពាក្យដែកក៏អស់ជីវិត ក្បែរព្រះទីនាំង ក្នុងមួយរំពេចនោះទៅ ។

ព្រះបាទបរមបពិត្រយល់អស្ចារ្យណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើបុណ្យរំលាយសតពញ្ជ័យដែក ហើយឱ្យធំឲ្យប ពញ្ជា
ដែក ធ្វើអារាមរម ទុកនៅភ្នំនេះ បានជាក្នុងភ្នំនោះ ជាប់ឈ្មោះថា អ្នកតាដំបងដែក រៀបមកសព្វថ្ងៃ ។

ឯព្រះបរមបពិត្រ តាំងពីថ្ងៃនោះ រៀបមក ទ្រង់បញ្ជាឱ្យក្រមព្រះរាជក្រិស្ណសង្ឃការីថា : ក្នុងមួយឆ្នាំៗ
ត្រូវរៀប គ្រឿងព្រះកថាខុទ្ទក ចំនួនតាមព្រះជន្មព្រះអង្គ ទាំងទេវតាប្រាប់ ដែលមានទេព ទេវរក្ស ជាទ្រង់ព្រះធន
និងវត្តនានា ដែលមានសិទ្ធិសិក្ខានោះរាល់ឆ្នាំ ហើយត្រាស់ថា : ឱ្យលើកព្យាបាលាត្រា ធាត្រា តទៅទៀត ។
ដល់ទៅភូមិឈើទាលប្រឡឹប ជាព្រំខែត្រង់រោងទង និងខែត្រ លង្វែក នោះទ្រង់ឱ្យដាច់ព្រះទីនាំងតាំងព្រះធានា ។
នេះដល់ថ្ងៃស្សែងត្រជាក់ ស្តេច យាងព្រះបាទា ទតទៅយល់ដើមឈើទាលមួយ ធំខ្ពស់ក្រៃលែង និងប្រមាណ
ហើយមានផែនផ្លែមួយផ្ទាំងជាប់នៅ លើ បង្អួចបែកឈើទាលនោះ កម្រាស់ប្រាំហត្ថ ទំហំ៥ហត្ថ ៤ជ្រុង ។ ទ្រង់
សម្លឹងណាស់ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរអស់អ្នកចាស់ៗ ។ អ្នកស្រុកក្រាបទូលថា : “ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំរាល់ឆ្នាំ កើតពុំ
ទាន់ដែរ តែឮដោយដូនតាទិយាយតាមកថា : ផ្លូវនេះតាំងពី កាលដើមដំ ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមព្រហ្ម ដែលហៅ
ថា ពាក្រហ្ម ” ជាធម្មញ្ញតោ កាលពុំទាន់បានសោយអាហារស្លេត្យនោះ ព្រះអង្គរាំក្នុងធម្មញ្ញ ទៅជំរុញរោគ ក្រោយ
ដើមឈើទាលនោះ ។ វេលានោះមានសត្វត្រកូតមួយ មកជិះដាក់ព្រះអង្គ ព្រះអង្គទ្រង់ពិរោធណាស់ ក៏ចាប់យក
ផ្លូវនោះចោលទៅ ត្រូវត្រកូតនោះស្លាប់ធ្លាក់មកដី ។ ឯថ្ងៃនោះក៏នៅជាប់និងបែកឈើ ទាលនេះ ។ សព្វថ្ងៃ តែដល់ថ្ងៃ
៥ កើត ៥ រោច ថ្ងៃ ៨ កើត ៨ រោច និងថ្ងៃ ១៥កើត និងថ្ងៃ១៥ រោច កាលណា មាន គោបទៅអុំដំ
លើដើមឈើទាលនោះ ។ ព្រះបរមនាថបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់លើស្លាប ទ្រង់ជ្រាបហើយ ត្រង់មើល អស្ចារ្យ
ក្នុងព្រះរាជហឫទ័យពន់ប្រមាណ ទើបទ្រង់មឹកពិពាក្យ ពាក្យដែក ក្រាបបង្គំទូលថា និងចងរបសិរសេស នោះ
ប្រហែលជា ថ្ងៃនិងឈើនេះឯងហើយ ។ ទ្រង់ត្រាស់ប្តាប់មេស្លឹង ឱ្យធ្វើពិធីសុំផ្លែ និងឈើនោះ ៣ ថ្ងៃ ហើយ បង្គាប់
ឱ្យរំលើងឈើទាល នោះ ធ្លាក់ទៅក្នុងមឹកស្លឹងទើបព្រះអង្គឱ្យស្រង់យកផ្លែ និងឈើនោះ នាមយកទៅដល់ ក្នុងអាង្គាយ
ព្រះធន ទ្រង់ឱ្យធ្លាក់ជា ព្រះបាទព្រះ ៨ ព្រះបាទា ឱ្យយកដើមឈើទាលនោះ ធ្លាក់ជាព្រះរូបព្រះពុទ្ធ អង្គុតតុចិស
ឈរព្រះភ័ក្ត្រ និងព្រះបាទ បែរចេញទៅទទួល កម្ពស់ ១៨ ហត្ថ ។ ឯព្រះបិដ្ឋុលត្រា ។ រួចស្រេចហើយ ស្តេច
ប្រតិស្ឋាន ក្នុងព្រះវិហារលុង ឱ្យឆ្មោះ ហៅថា ព្រះអារាមត្រឡែងកែង ហើយទ្រង់ឱ្យសាង ទេព្រក្ស ឃ្លាំងបៀង
ហើយឱ្យសាងព្រះរាជវាំង ស្តេចត្រប់ព្រះអង្គ រាជវាំងបុត្រាឡង គឺសម្តេចព្រះរាជាធិបតីនោះ ឱ្យសាងនៅចូលឆាយ
វាំងរាជបុត្រពៅ គឺ សម្តេចព្រះបរមមិត្តរាជា ឱ្យសាង នៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ។ ឯវាំងព្រះរាជវង្សាទុវង្សពុទ្ធ ១
ក្រៅអំពីនោះ ទ្រង់ឱ្យសាងក្នុងបន្ទាយ ២ ២ ក្នុងកំផែងដំណាក់ប្រាសាទទាំង បីឆ្នានោះ សឹងឱ្យធ្លាក់ឈាប្រែស្បែក
ជាតិហ៊ីង្គុល បើមានតាមបណ្តាសក្តិជំនួច ពុំឱ្យច្រឡកច្រឡំតាម សក្តិ ។ ខាងមុខព្រះធន ដែលព្រះរាជា
បន្ទាយជាន់ខាងក្រៅនោះ ស្តេចឱ្យសាងរោងព្រះទីនាំងខាង ។ នៅខាងក្រុងមឹកនោះ ទ្រង់ឱ្យយកផ្លូវស្ល រៀបជាព្រះ
ណាង សម្រាប់នាំ អ្វី សេះ ចម្បាំងចុះលាងមឹក និង ឱ្យធ្វើប្រាសាទដំណាក់ សម្រាប់ ស្តេច ចុះឈរ កន្លែង ធំ តូច ជារុង
រឿងប្រពៃ ។ ខាងក្រៅបន្ទាយ ក្រៅស្វាយរៀងនោះ ទ្រង់ឱ្យដាំឫស្សី កម្រាស់ ពីរសិរីសោយន្តរោងទៅ ទាំង ៣ ជ្រុង

ជិតសិទ្ធភាពដល់ឱ្យនរណាទៅកាប់កាត់ឬស្លឹក ធានាឡើយ ។ ទ្រង់សាងព្រះ ឧត្តរមាម្លូមដូច្នេះជាសំរេចហើយ ទើប ទ្រង់មានព្រះរាជតម្រាស់ថា : កាលព្រះមហាក្សត្រ សោយ រាជ្យ ទៅនគរ ធំ នោះ ត្រាស់ធ្វើស្រែវាលពល ក្នុង ស្រែមួយ ដំណេរពល ១០០.០០០ មាត់ ដល់បច្ចុប្បន្ន ឥឡូវនេះ អាហារប្រជានុរាស្ត្រ តិចជាងពីដើម ឱ្យធ្វើស្រែ វាលពល កំណត់តែម្តង ពល ១០.០០០មាត់ ជាកំណត់ ។ ព្រះស្រែកក្នុងសោយ ព្រះនគរ បរិវេណសម័យ មហាវង ទោះរួចស្រេច ព.ស ២០៨២, គ.ស ១៥៣៨, ម.ស ១៤៦០, ច.ស ៩០០ ឆ្នាំ អ សិរិទ្ធស័ក ទើបស្តេច មានព្រះតម្រាស់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យអស់ខ្ញុំ ក្រមរាជការ ក្រោមជួបម្ចាស់ព្រះបាទ ទាំង ចំនួន តាំងព្រះរាជ ពិធី សម្ភោធ ព្រះបរមរាជវាំង ស្រេចហើយ ស្តេចឡើងប្រាសាទ ព្រះរាជមន្ទីរ ដំណាក់មានទាំងឡែងរង់ចាំមហេសីស្រី ថ្វាយ ចេញទាញព្រះសង្ឃ ទ្រង់បរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យ ឱ្យជាទានដល់ស្នូមបាទ គម្រប់ ៧ ថ្ងៃ រួចឱ្យឆ្លង ទាំង ព្រះវិហារវត្តព្រះឡែងកែង នៅមុខព្រះបរមវិវេសី ៣ ថ្ងៃ បញ្ជូនសីមា អភិសេកព្រះពុទ្ធរូប ចតុម្ពីរ និង ព្រះពុទ្ធរូប ដែលសាងដោយមាសប្រាក់ ទង់ហ្វឹក ស្ពាន់ សិរិទ្ធ ១០ ទៀត កាលនោះ ដាច់ព្រះរាជទ្រព្យ ដោយធ្វើបុណ្យទាន ជាច្រើន អនេកឯកមហេសី មហាសប្បាយណាស់ ។ ព្រះអង្គឡើងគង់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ហើយត្រាស់តាំង សម្តេចព្រះសុតន្តា មហាសង្ឃរាជាកណ្តចិត្តី និង ទទួលរដ្ឋទាំង ៧ និង មន្ត្រីរដ្ឋទាំង ៤ សម្រាប់ និង មន្ត្រី ក្រៅដំណែង តែងតាំងឱ្យមានក្រុមគ្រប់ក្រសួងមុខងារ ជើងមីក ជើងតោក ទាំងក្រៅក្នុង ឱ្យសង់ផ្ទះនៅ ឱ្យមាន ទង់មុខក្រោយភ្លោះ១-២-៣ ក្តី សុទ្ធតែមានសម្បត្តិរូបកាយ តាមបណ្តោសក្តី មានកំណត់ដោយខ្លួនមិនមិនឱ្យ ឬឱ្យគ្រូត្រាស់ ។ ត្រង់តាំងស្តេចត្រាច់ទាំង ៥ :

១-ចៅពញាឧត្តមទិវាជ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រអាសន្តកម្ម មានចៅមឿងស្រុកមឿង ២៤ ស្រុក: មឿងស្រោង១ ជីក្រែង១ ត្រពេល១ ប្រាសាទដប់១ ព្រៃក្តី១ ស្រែង១ ឆើមាង១ ឯង១ កំពង់សែង១ កោះកេរ្តិ៍១ ព្រះកាន១ រោងហង១ សេន១ នគរ១ មូលព្រៃ១ ហិក្ស១ រវិសែន១ ព្រៃសំបូរ១ កំពូលពេជ្រ១ ព្រះប្រសប់១ ត្បែង១ ព្រះប្រាង១ តោកសេះ១ ។

២-តាំងចៅពញាសុតិណោក នៅស្រុកខែត្រពោធិសាត់ ឱ្យមានចៅមឿង ៦ ស្រុកមឿងគឺ : ចៅមឿង ក្រពា១ ត្រង១ ផ្អែង១ ខ្ទង១ តាំង១ សម្រែ១ ។

៣-តាំងចៅពញាអរិយ្យ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រត្បូងឃ្មុំ មានចៅមឿងទាំង៥ស្រុក ទ្វារស្រុក៤ គឺ : ចៅមឿង ចូលអង្គរ១ ដំបែ១ ភ្នំព្រះ១ ទ្វារលោ១ ទ្វារកក្តិ១ ជើងត្បូង១ ចៅមឿងជ្រៃប្រហរ១ ទ្វាររូង១ ទ្វាររៀង១ ។

៤-តាំងចៅពញាធម្មតេជោ ចៅហ្វាយស្រុកខែត្រឈ្នួល មានចៅមឿងមឿង ៧ ស្រុកគឺ : ចៅមឿងកោះ១ ចៅមឿងមេទួល១ មេកង១ ស្វាយទាប១ រដ្ឋស១ កណ្តាស១ ។

៥-តាំងចៅពញាពិស្ណុណោក ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តត្រាប មានចៅមឿង៦ ស្រុកមឿងគឺ : ចៅមឿងពាម១ ជើងព្រៃ១ ជាន់ជុំ១ បន្ទាយហាស១ ស្រែរោង១ តាបូរ១ ។ ចៅហ្វាយស្រុក សំក្តី ៩ ហូរពាត់ ក៏ឱ្យមានចៅមឿង សម្រាប់ខេត្តមីនៃ ។

តែងតាំងរួចហើយ សម័យថ្ងៃនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គចេញគង់ក្នុងព្រះរាជរោងម ជួបជុំព្រះបរម វង្សាទុរវង្ស អង្គរអនុសេវក មហាមាត្រ បុរោហិត បណ្ឌិតករី មន្ត្រីតូចធំ ទើបមានព្រះរាជបន្ទូល មង្គលមិច្ឆាសេស ត្រាស់ថា: ចំនៀម ព្រះមហាក្សត្រ ខត្តិយាវង្ស អំពីបុរាណរាជវង្សមក តែងទ្រង់ត្រៀមអនុញ្ញាត កកុដកំណ្ត ចេញឱ្យមន្ត្រី ក្រាបបង្គំតាងជាប្រក្រតី នោះឃើញជាសំណាកណាស់ ទើបត្រាស់ឱ្យធ្វើព្រះសភ័ក ប្រវែងជាបន្ត ឱ្យពិធីត្រូវនោះ ដោយសុវណ្ណបុច្ឆា ដំរី ជាសម្រាប់ព្រះអង្គទ្រង់ជា ប្រតិភូវិញ ហើយទ្រង់ប្រញូត ខាងបៀបក្ស

ត្រីដោះ ព្រះរាជវង្សានុវង្ស ជំនាវ ខុនណាង តូចធំ ឱ្យដេញបំបែកប្រវែង ៥-៦គូ មានផ្កាភ្លើង ដោយខ្លីល្អ ដោយសែសយ តិចច្រើន ភាគបណ្តាស់ក្តី ធំតូច ។ ក្នុង មួយខ្លួន ឱ្យមានជា ៣ លាង ឬ ៣សម្រាប់ សម្រាប់ស្បែកឱ្យសេនាទាហាន កាន់ថ្វីតស្លឹកត្នោត បង្វិតនោះ ឱ្យបិទមាស រាយផ្កាដាច់ជាប់ជាក់ ។ វេរណាណា តូចតាស់ឱ្យចូរបនាស់រាងខ្លួនតាមស័ក្តិ ។ ព្រះបរមវង្សានុវង្ស ខាងក្រៅឱ្យក្រុងព្រះក្រុង គប្បីព្រះរាជយាន បិទ មាសព្រះវង្សា ដែលមានយសជាធំ ឱ្យជប់សប្បុរស ជិតក្រក្រួញ មនុស្សសែង ៤ ទាក់ ជប់តាំងយូរក្រវែក រាយ ផ្កាដាច់បិទមាស វេរណាណាដាច់ច្រើនតិច ។ មន្ត្រី ធំតូច ឱ្យជប់តាំងយូរ ក្រវែក លាបប្រមិញ្ញ លាបប្រាក់ និង ជាតិ ហ៊ុតពេបិទមាសវេរណាណាច្រើនតិច ចុះមកតាមបណ្តាស់ស័ក្តិធំតូច ។ ជប់តាំងយូរ ក្រវែកនោះ ធ្វើទិប ស្លឹកត្នោតតែតម្លោះពុំបាន ហើយទ្រង់ព្រះករុណា ឱ្យចៅពញាឧបាយកល ចៅហ្វាយស្រុកអាសន្តក ខ្វងពស់១ ឱ្យចៅពញាពិស្តរណោក ខែត្រទ្រាំង១ ឱ្យចៅពញាធម្មតេជោ ខែត្រជារៀង១ ឱ្យចៅពញាអរជុន ស្រុកត្បូងឃ្មុំ១ ឱ្យចៅពញា សុគិរណោក ជាចៅហ្វាយស្រុកខ្ពង់ពស់ នេត្តពោធិសាត់១ ជើងក្រសាំង៥ នេះ ឱ្យមានជីវ សេះ និងរោងពល សម្រាប់ចាំ ទ្វារ សម្រាប់សែងបម្រើ ដោយចំនួនចិត្តច្រើន និងតាមស័ក្តិធំតូច ។

ព.ស ២០៨៣, ព.ស ១៩៣៩, ម.ស ១៤៦១, ឧ.ស ៩០១ ឆ្នាំ កុរ ចក្ខុវិស័យ អស់មុខមន្ត្រីយសស្វបណ្ឌិតសិរីសង្គ្រាមហើយ ក៏យកសេនាគ្រាបបង្គំទូលការរាជការ សម្រេចត្របង់យាង ហើយលួចនិងរៀបចំប្រាណិកសេនាបាងធំឱ្យព្រះនាមទូរទ័រ នៅនាឆ្នាំប្រទេស ។ ទើបព្រះបរមពិគ្រោះ ត្រាស់តប្បវត្តថា អស់មុខមន្ត្រីយសនេះ ក៏គួរណាស់ហើយ តែព្រះនាង រាជ្យសំរាប់ផែនដី រាជ្យទាំងបើក្សេ និងប្រាណិកសេនាបាងធំពុំទាន់បាន ។ ខណៈនោះពេញ ពិធីយសសង្គ្រាម សុក កាលនៅទីនោះ ក្រាបបង្គំថា : ព្រះនាងជីយមង្គល សម្រាប់ផែនដីនោះ សម្រេចនៅស័ក្តិខ្ព្ពៈសួស ។ កាលបែក ព្រះនគរ និងស្តេច កង នោះ សម្តេចព្រះឥសាន្ត ទាំយកទៅលាក់បំបាំងក្នុងព្រៃណាមិនប្រាកដ តែសម្តេចព្រះឥសាន្តនោះ ស្រុកកំណើតនៅ ខែត្រចេតិ ទិសឈាត់នៅខាងក្នុងវត្តភ្នំពេញ តែសម្តេច ព្រះឥសាន្ត សួសនោះ អធិបូកម្ល៉េះហើយ ហើយទិសឈាត់ព្រះនាងនោះ មានតែលាក់ក្នុងព្រៃ ទាំងពីរអន្លើនេះ គួរចាត់បម្រើឱ្យ ស្វែងព្រៃដើរព្រះនាង និង ព្រះបញ្ចក្សេត្រក្នុងតំបន់ទាំងពីរអន្លើ ។ ព្រះចរាបរមពិគ្រោះ ទ្រង់ព្រះសេចក្តីថា ពេញ ពិធីយសសង្គ្រាម សុក យកសេនាគ្រាបបង្គំទូលហើយ ក៏បណ្តាចេញព្រះរាជប្បទិយ ឱ្យគិតអំពីព្រះនាងនោះ ពន់ប្រមាណ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ចៅពញាសង្គ្រាម សុក ថាបើដូច្នោះ ចូរចងយកចិត្តទុកដាក់ ទាំរហ័ស ៩០០នាក់ ឱ្យមានគ្រឿងកាបព្រៃនោះ ទៅរកក្នុងព្រៃទាំងពីរអន្លើនោះ កុំខានឡើយ ។ ទើបពេញពិធីយសសង្គ្រាម ក្រាបថ្វាយបង្គំលា ឱ្យនាងរហ័ស ៩០០នាក់ ចុះទុកមកដល់ខាងក្នុងភ្នំពេញ ឃើញព្រៃស្របច្រប ស្មាតបន្ទា ច្រើនណាស់ មន្ត្រីក្នុងចិត្តហើយក៏ឱ្យរហ័សកាប់ឆ្ការទៅ តែពុំឃើញព្រះនាងនោះឡើយ ឃើញ តែព្រៃសាច់មួយទៅទីនោះមានចំរើករក្សាថា : ព្រះចេតិយ ព្រះឧណ្ណាលោម ។ ពេញពិធីយសសង្គ្រាម ក្រឡេកមើលទៅខាងឃើញពាក់ព័ន្ធមុខប្រហូតមុខប្រសើរណាស់ ហើយគិតថា : ព្រៃសម្តេច ព្រះឥសាន្ត សួស យកព្រះនាង និង ព្រះបញ្ចក្សេត្រ នោះ ទៅកប់ក្នុងព្រះចេតិយនោះ លុះបើកម្លាតចូលទៅទៀតក៏រកពុំឃើញ តែក្នុងចិត្ត ពេញគិតថា ទីនោះជាទីសេសសលា ទាំងគ្រឿងទៅវិញ និងក្រាបបង្គំទូល ឱ្យរាជទ្រង់ជ្រាប ។ តែហើយពេញ ក៏ទាំរហ័ស ទៅខែត្រចេតិប្រកាសប្រាប់អ្នកស្រុកថា : បើរាជានឹងឃើញព្រះនាង និង គ្រឿងព្រះបញ្ចក្សេត្រនោះលួង និង ព្រះរាជទានជា សម្តេចចៅហ្វាយច្បា : សម្តេចរាជការផែនដី ។

នេះនិងនិយាយអំពីក្រឡាពោស សួស ។ នាត្រីមួយនោះយល់ស្លឹកថា ឃើញតាមស័ក្តិមកប្រាប់ ឱ្យទៅយកព្រះនាង និង គ្រឿងព្រះបញ្ចក្សេត្រនៅក្នុងរូងដើមចំបក់យកទៅទ្វារយកចិត្តទុកដាក់ ។ លុះព្រឹកភ្លាម ឡើង

ក្រឡាពោស ស្នូល ក៏និយាយប្រាប់សិរីឱ្យខាងរៀប ជាមួយស្រាប់ ម្នាស់ស្រាវជ្រាវនិមិត្តថា យល់ស្តីឡើយ ត្រឹមនេះ ចំណាំតែឆ្នុត ណាស់ ដូច្នេះឱ្យកូនទៅមើលនៅក្នុងរូងចំបក់នោះឱ្យច្បាស់មើល ។ ក្រឡាពោស ស្នូល ទៅដល់ហើយ ឡើងមើលនៅក្នុងរូងដើមចំបក់នោះឃើញព្រះនាង និងគ្រឿងព្រះបញ្ចក្សត្រនោះមែន ក៏អរណាស់ ហួតខ្លួនប្រុងទៅបង្ហាញលើផ្ទៃ ។ មកដល់ពាក់កណ្តាលថ្ងៃហើយ ពេញពិជ័យសង្គ្រាមនាពេល ៥០០ នាក់ទៅស៊ើបសួរព្រះនាងនោះហើយ ផាន់រណារកឃើញ ក្រុងនិងឱ្យធ្វើជាសម្តេចទៅហូរទន្សៀង ទើបក្រឡាពោស ស្នូល ថ្លែងប្រាប់ពិជ័យសង្គ្រាម តាមដំណើរសេចក្តីគ្រប់ប្រការ ។ ទ្រង់ព្រះអំណរណាស់ ត្រាស់ទាត់សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំរាជការ ឱ្យរៀបគ្រឿងហែ មានដំរី សេះ រោងព័ន្ធ អភិរម្យ សៃទន្ទាន់ ទៅដង្ហែយកព្រះនាង និងគ្រឿងព្រះបញ្ចក្សត្រនោះមក ។ ព្រះអង្គចេញទៅទទួលដល់ក្រៅព្រះនគរ យកមកដឹកក្នុងហោបល្លោហ្យត្រ ។ ទ្រង់ទតទស្សនាឃើញគ្រឿងព្រះបញ្ចក្សត្រនោះ : ទេវរូប ១៣ ព្រះអង្គ ធាតុ ១២ ព្រះអង្គ ហើយព្រះអង្គ ទ្រង់កាំងសម្តេចព្រះធម្មវិទូ ជាសម្តេចព្រះផស្ស័ក្ខ ហើយឱ្យប្រជុំរាជា គណៈ បាវត្ត ស្តេចមាឃ មកធ្វើពិធីសាងទេវរូប ១២ ព្រះអង្គបង្រួបជា ២៨ ព្រះអង្គឡើងវិញ ទុកឱ្យសម្តេចព្រះផស្ស័ក្ខ និង ក្រុមបុរោហិត រក្សាទុកក្នុងហោបល្លោហ្យត្រ ហើយព្រះអង្គ យាងទៅពាក់តែង ព្រះទេតិយ ព្រះឧណ្ណាលោម នោះជាព្រះអារាមតាំងតែអធិការ បញ្ចុះសិរីមាតុនាគឱ្យរេហ៍ពូលសម្រាប់វត្ត ឱ្យនៅតែរក្សាហើយ ព្រះអង្គត្រឡប់មក ព្រះបរម រាជវាំងវិញ ។

នេះនិងនិយាយ អំពីក្រុងទេពបុរី ស្រីអយុធ្យា ប្រទេសសៀម ។

សម្តេចព្រះចៅ ចក្រពត្រាជិរាជ សម័យថ្មីមួយនោះ ចេញឥដ្ឋចុងព្រះរាជវង្សបង្គំអត្តមហាសេនា សេនាទិបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំរាជការ ក្រាបបង្គំគាល់ តាមតំណែងទើបព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការ ត្រាស់ប្រឹក្សាថា : ចៅពញា ចន្ទរាជា បានត្រឡប់ទៅក្រុងកម្ពុជា គ្រប់សិកសាប្រាមបានជោគជ័យនោះ ព្រោះដោយអំណាចរបស់ពល ស្បៀងអាហារ គ្រឿងសស្រ្តាវុធ ដំរី សេះ របស់យើងឱ្យទៅ ។ ឥឡូវបានសម្រេចហើយ តែចាំទាន់ឃើញឱ្យ ទាំងស្រុងសារមកថ្វាយយើងនៅឡើយ ។ ដូច្នេះ យើងគួរលើកម័តទៅគ្រប់ប្រាម ឬធ្វើដោយប្រការដូចម្តេច ទើបអត្តសេនាសេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំរាជការ ទទួលព្រះ រាជបរិវារ ប្រឹក្សាយល់ព្រម ក្រាបបង្គំទូលថា : កាលចៅពញា ចន្ទរាជា ទទួលព្រះរាជឱង្ការទៅទាក់ដំរីស ហើយមានពុតព្យាបាលទៅស្រុកនោះ យើងបានឱ្យបម្រើ ទៅតាមយកខ្លួនមកនោះ ពេញនូវរាជា បានសព្វគ្រប់ បើខ្លួនបានសម្រេចព្រះ ឧត្តរកាលណា នឹងទាំងស្រុងសារ មកក្រាបថ្វាយថ្វាយ ។ ឥឡូវនេះពញាចន្ទរាជា បានសម្រេចហើយ តែកន្តើយព្រមើលទៅនេះ គួរតែ យើងលើក យោធាទាហានទៅគ្រប់ប្រាមឱ្យដឹងអ្វីដែរ ។ តែថា ធ្វើដូចម្តេច ដូចជាទាស់និងច្បាប់ចម្លើយទៅហើយ ព្រោះផែនដី ក្រុងកម្ពុជានេះ ពិសេសជាងករាជ្យដែរ តែក្រោយមកបានពឹងពារមីផែនដីក្រុងទេពនេះជាច្រើនដង មានទាំងខ្លួន ពញាអង្គ សុវណ្ណៈ លោក នៅជាមួយរាងសព្វថ្ងៃនេះស្រាប់ ។ ដូច្នេះ ទូលព្រះបង្គំយល់ថា គួរតែមានព្រះរាជសារ ឱ្យចៅលើកអង្គសិន បើកាលណាឃើញថា ចៅពញាចន្ទ រឹងមាំដ៏ សឹមយើងលើកទៅធ្វើទោស ឱ្យបានសម្រេច ។

ព្រះចៅចក្រពត្រាជិរាជ ទ្រង់ព្រះសង្គ្រោះអស់មន្ត្រីទៅ ទ្រង់យល់ដឹងត្រូវសេចក្តីហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យតែងព្រះរាជសារ ទាត់ឱ្យ ចៅពញា មហាទេព មហាមន្ត្រី និងព្រះរាជវរាធិបតី ជាអាទិ៍ ទូតទាត់ ទូតទូត ត្រឹមត្រូវអញ្ជើញព្រះរាជសារនោះ មកដល់ក្រុងកម្ពុជាទិបតី ។ ទូតទាត់ ៣ នាក់ មកដល់ក្រៅបង្គោល ឧត្តរក្សាបម្រើទៅជូនសេនាបតី តាមដើមសារ ដែលទៅហូរស្រុកពោធិសាត់ បង្គោលមកនោះ គ្រប់ប្រការ ។

ក្នុងខណៈនោះ សម្តេចទៅហូរទន្សៀង និងសេនាបតីទាំង ៤ សម្រាប់ ទាំងយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូល ព្រះបាទបរមនាថ បរមបតីត្រ ជាអម្ចាស់វិវិគ្គលើក្បែរ ទ្រង់ជ្រាបសព្វគ្រប់ហើយ ព្រះបរមនាថ បរមបតីត្រ ស្តេចត្រាស់ថា :

ជាធិរាស្ត្រប្រទេស ចិត្តវាធារមក អាក្រក់ពុំប្រមាណណាស់ បានជាការដៃជើង ប្រទេសក្សត្រ ទុក្ខិយាវង្សត្របងរាជ្យ ក្នុងមហានគរនោះរៀងមក ទ្រង់ឱ្យសាងប្រាសាទរាជដំណាក់ ជាងក្រៅ ទាំងទួលព្រះរាជ ទួតគ្រប់ប្រទេសច្រើន តំបន់នោះ ឥឡូវ ស្ទើរមិនឱ្យរាជទួតវា អញ្ជើញព្រះរាជសារមកនេះ ។ ត្រូវយើងឱ្យធ្វើព្រះរោង ព្រះពន្លា ទទួល ព្រះរាជសារនោះ ក្រៅកំផែងព្រះនគរដែរ ។ អគ្គមហាសេនា សេនាបតី ទទួលព្រះរាជឱង្ការហើយ ចាត់មន្ត្រីក្រុម មេការ ឱ្យរេចព្រាស្ត្រ ធ្វើព្រះរោង ព្រះ ពន្លា រាយចំណាហាន ឱ្យចាំរក្សា ច្រើនសង្វាត់ កំណត់តែ ៣ ថ្ងៃ ៣ យប់ ក៏រួចដូចព្រះរាជបញ្ជាការ រើមក្រុមមេការ កំយកសេចក្តីទៅប្តឹងសេនាបតី ។ សេនាបតីក៏យកសេចក្តី ទាំឡើង ក្រោមបង្គំទូល ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ សម័យថ្ងៃនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះវិន្យាស័យ : រាជទួតស្ទើរមកនេះ យើងនឹងចេញទទួលវា ឱ្យសរសេរពេក ហាក់ដូចជាយើងរកេត ខ្លាចវាខ្លាំងណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ លុះរាជា មាត្រ មហាមាត្រថា : ឱ្យទៅប្រាប់រាជទួតស្ទើរថា ឱ្យរងតា ១៥ ថ្ងៃ ទៀត ព្រះករុណានឹងចេញទទួល ។ តែស្តេចបានរាយការណ៍ រាជាមាត្រ មហាមាត្រថា : ឱ្យចាត់ស្បៀងរាហារ ទាំយកទៅឱ្យបិតូល ។ ព្រះរាជបម្រើទាំងពីរ ក៏ថ្វាយបង្គំនា ចេញទៅធ្វើតាមព្រះរាជ បញ្ជាគ្រប់ប្រការ ។

ក្រោយនោះ ១៥ ថ្ងៃ ព្រះបាទបរមនាថ បរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ដីវិភលើត្បូង ស្តេចទ្រង់ត្រៀមអន្តរា មហានគ្គម ត្រាមទាំងព្រះបរមវង្សានុវង្ស និង អគ្គមហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំរាជការ ទាំងស្រុងស្តេច ព្រះរាជដំណើរទៅប្រថាប់នៅពន្លាកាក ។ សង្កេតព្រឹកក្រាបហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ដីវិភលើត្បូង ព្រះអង្គចេញទៅដល់ដើម ព្រះរាជយាទុកាមាត្រមាស ឱកាសឧត្តម ព្រះបរមវង្សា សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំព្រះរាជការ បែរស្តេចចេញប្រថាប់ ដើមព្រះពន្លាកាកខាងជើងបន្ទាយព្រះនគរ ១០ សិន្ធុយូរ ។ រាជទួតស្ទើរទាំង ៣ ក៏ក្រោប បង្គំ ថ្វាយព្រះរាជសារ ។ ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យលាម ប្រែសេចក្តី

អរម៌ក្ស ប្រែថ្វាយថា :

“ ព្រះរាជសារ សូមបរសេដ្ឋា មហាវិមល ពលាការ សម្តេចព្រះចៅត្រពន្ធរាជីវាជ ព្រះចៅក្រុងមហានគរ បរិវេណវតី ស្រីអយុធ្យា មហាវង្សរាជធានី បុរិស្ស ឧត្តមមហាសាង ជាសម្តេចបរមរាជា

ចម្រើនថ្វីព្រះរាជាមេត្រីមក សម្តេចព្រះបរមរាជា រាមាធិបតី ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ជាសម្តេចភតិខេយ្យា

បានទ្រង់ប្រាប់ ។

ដ្បិតក្រុងកម្ពុជានេះ កាលពីដើម តាំងពីដៃជើងព្រះរាជលំដាប់រាជា ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយារាជ្យនោះ ស្ទើរបានរាយ បែកមហានគរ ពីរបីដង ហើយបានយកមហានគរនេះជាចំណុះទៀត ។ ក្រោយមកទៀត ក្នុងដៃជើង ព្រះបាទព្រះធម្មរាជា ព្រះធម្មរាជា ក៏មានព្រះរាជសារ ទៅដល់យើងឱ្យប្តូរសម្លៀកព្រះអង្គផង ។ យើងក៏បានជួប បានយកទាំងសម្តេចព្រះ ស្រីរាជា ព្រះស្រីសុរិយោទិយ ទៅទុកក្នុងក្រុងយើង ហើយរាជសម្បត្តិខ្មែរ ក៏យើងឱ្យស្រោច ជាបស្ចិមសម្តេចព្រះធម្មរាជា ជាព្រះបិតា រូបសម្តេចព្រះក្មួយ ។ ចំពោះក្មួយទៀត កាលភិតភ័យក្នុងក្រា អាព្រះ ស្តេចកង វាយបែកព្រះនគរនោះ សម្តេចព្រះក្មួយ ក៏បានរត់ចូលទៅពឹង បុណ្យចរមីក្រុងមេតាបុរី ស្រីអយុធ្យាដែរ ក្រុងមេតាបុរី ក៏ចាត់ពលធ្វើរឹងរឹង និង ពលសេះជីវី ឱ្យជួសសម្តេចព្រះក្មួយត្រឡប់មកក្រុងកម្ពុជា ហើយព្រះក្មួយ បានសម្លាប់ម្ចីនពេជ្រពិត្តថា : តែព្រះក្មួយ បានសម្រេចព្រះនគរកាលណា ព្រះក្មួយនឹងទាំងស្រុងទៅ ថ្វាយយើង ជាព្រះបិតុលា ។ ឥឡូវព្រះក្មួយសម្រេចព្រះនគរហើយ ស្តេចឡើយក៏ដំណើរចូលស្វាយសារ ផ្កាមាសទៅថ្វាយយើង

តាមទំនៀម ដូច្នេះឱ្យព្រះក្នុង ចាត់ទុកស្វយងារ ផ្កាមាស ប្រាក់ ទៅថ្វាយយើង ជាព្រះបិតុណ ឱ្យត្រឹម ត្រូវតាមទំនៀម ។

ព្រះបរមនាម បរមនុត្តិម មហាធម្មរាជានិរោធិ ជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្ទឹង ទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីក្នុង ព្រះរាជសារ ហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធនាស តែទ្រង់ខំសង្កត់អង់ទុកក្នុងព្រះរាជហឫទ័យ ហើយក្លែងជា ទ្រង់ ព្រះសម្បជញ្ញក ក្នុង ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា : ក្រុងកម្ពុជាធិបតី មហាធម្មបត្តបុត្តី កាលដើមឡើយ ជាអាយកលើនគរនាម ទាំងអស់ ទាំងអាស្ស័យនេះ ក៏តែងទាំងស្វយងារ មកក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ព្រះមហាក្សត្រវិទូ ក្នុងមហានគរនេះ ពុំដែលខាត មួយដូរណាឡើយ ។ គុះក្រោយមក ដល់ដៃជើង ព្រះចុះមនុស្សវង្ស ព្រះអង្គមានព្រះឧត្តមទិព្វ ទ្រង់យល់ថា : ពញ្ញាភោជនោ ជាព្រះព្រឹមថ្នាលព្រះអង្គ រួមព្រះមាតាមួយ ចែកទៅស្រុក សុខោទ័យ ក៏ទ្រង់តាំងឱ្យ ទៅជាឯករាជ្យនៅ ក្នុងស្រុកនោះឱ្យស្រីមាមា ៧ ស្រុក ឡើងស្តាប់បង្គាប់ សម្តេចព្រះជេដ្ឋា ។ ទ្រង់ខណ្ឌព្រំប្រឹក្សី ត្រឹមព្រះនគររាជសីមា ។ គុះឥតព្រះរោងទៅ ស្រុកស្រីមាឱ្យទៅសុវណ្ណបុព្វ ធម្មរាជ្យាមាស មកក្រាបបង្គំ ទូលថ្វាយ ជាចំណុះស្រុកមហានគរ ឥមកឡើង ។ ពុះដល់ស្រុកស្រីមាភើត សង្រ្គាម និងលាវពោរទៅ លាវនោះ តាំងឡើងជា ព្រះមហាក្សត្រ ហើយបានបង្រួបព្រះរាជព្រះកូនពញ្ញាភោជនោ ក៏តាំងខ្លួនជាឯករាជ្យ ជាសម្តេច ព្រះរាមាធិបតី ស្រីមាធិបតីមកធ្វើ សង្រ្គាមនិងព្រះបរមរាជា តែពុំបានធ្វើតាមទំនៀមព្រះមហាក្សត្រ និងឱ្យ សំបូតត្រកបរាយ មកប្រាប់ជាមុនថា សុំធ្វើសង្រ្គាមទេ ។ ស្រាប់តែឱ្យលេចលើកកងទ័ព មកចោមបំបែងមហា នគរ ដោយខ្លែកដំបូងខ្លួន ។ ជួយដោះនេះនឹងរាប់ថា មានវិទ្យាទុកភាពក៏ពុំបាន ។ កាលដែលយើងនៅស្រុក ស្រីមា ៨ ឆ្នាំ នោះឡើង យើងបានសុំឱ្យកងទ័ពមកជួយយើងច្រើនដង ក៏ព្រះចៅក្រុងភ្នំ ពុំឱ្យកងទ័ព និងស្ម័គ្រចរាបរាជយើង សោះ ។ តែជាកុសលជល របស់ក្រុងកម្ពុជាធិបតី មិនឱ្យព្រះទេសយើងទាបទោស ក៏បណ្តាលឱ្យព្រះចៅ ក្រុងភ្នំ ចាញ់កងទ័ពយើង ឱ្យយើងទៅទាត់ដីវិស យើងក៏រត់ មកឡាំងបាទ ដោយបញ្ញាជីករ និង ឥម្រឹះប្រាជ្ញា បណ្តាវាសនារបស់យើងទៅ ។ តើព្រះចៅក្រុងភ្នំ មានឱ្យអ្វីជាកម្លាំងមក ក៏បានឱ្យមកជាទាស ស្តេចសារដូច្នេះ ឥឡូវនេះ បើយើងក្រមថ្វាយ ក៏ជាការឥតប្រយោជន៍ដែរ ។ ទ្រង់ត្រាស់តែម្តងហើយ ក៏ទ្រង់ឱ្យអាជ្ញាធិបតី ព្រះរាជសារ ប្រគល់ឱ្យព្រះរាជទូតទាំង ៣ នាយ ទាំងប្រឡប់ ទៅក្រុងមេតបុរី ស្រីអាយុជ្យជាសម្តេច ធានា បានព្រះបរិហារត្រាស់កណ្តាលជំងឺ ជាសេចក្តីដូចថ្នាលថ្លោះ ក៏នឹកក្រែវក្រោធនាប្រមាណ តែពុំហ៊ាន ធ្វើយទាល់ព្រះរាជឱង្ការ ព្រោះសេចក្តីដែលព្រះអង្គត្រាស់ទាំងប៉ុន្មាននោះ ជាសេចក្តីសុទ្ធិត ពិតប្រាកដទាំងអស់ ក៏ថ្វាយបង្គំទូលព្រះរាជសារហើយ ទាំងប្រឡប់ទៅក្រាបទូលថ្វាយ ព្រះចៅក្រុងភ្នំវិញ ។

ស្តេចស្រីមា ឱ្យឆ្លៀតប្រែព្រះរាជសារទៅ មានសេចក្តីថា :

ព្រះរាជសារ បរិ ព្រះធានសម្តេច ព្រះរាជឱង្ការ ព្រះបរមរាមា មហាធម្មរាជានិរោធិ រាមាធិបតី សរិយសោធរ បរិវង្សក្នុង កំពូលកម្ពុជា មហាធម្មបត្តបុរីរម្យ ឧត្តម កុរុដ្ឋ រាជទានី ។

ចម្រើនផ្លូវព្រះរាជមេត្រី ឥរមកសម្តេច ព្រះចៅក្រុងមេតបុរី ស្រីអាយុជ្យជាសម្តេច ព្រះបិតុណ

បានទ្រង់ជ្រាប ។

ដ្បិតយើងជាជួយ បានឃើញព្រះរាជសារ មើលឃើញសេចក្តីទាំងស្រុងច្រើនប្រការណាស់ ពុំត្រូវតាមប្រវេណី អំពីបុរាណរាជ្យប្រែមកទេ ។ ឯក្រុងកម្ពុជាធិបតី មហានគរនេះ ជាទីគរធំ ឧត្តមប្រសើរណាស់ ក្រុងស្រីអាយុជ្យ

ធ្លាប់តែជាតំណាងចុងចូល ថ្វាយសូយសារឡើងមក ក្រើមផែនដី ។ កាលយើងធ្វើសង្គ្រាមជាមួយព្រះស្តេច ក្នុងនោះ ទៀត ក៏សៀមពុំ បានជួយកម្លាំងសឹកអ្វីសោះ និងឱ្យទាំងសូយសារ មកថ្វាយសម្តេចព្រះបិតុរោទេរ មិនគួរ ។ យើងបានជំនួយចំពោះមិនព្រះ វិបុលវង្ស អង្គអគ្គមហាសេនា សេនាបតី ៥ ទ្រង់ចុះ ទ្រង់រាជការទាំងឡាយទៅ យល់ថា សៀមពុំមានគុណជួយអ្វីសោះទេ មានតែលបសើកជាទីពេញទៅប្រជុំភ្នំយកព្រះឧត្តរ ពុំមាន ព្រះរាជ សារណាត់សង្គ្រាម តាមប្រវេណីក្រសែត ហើយក៏ហែមកៀវត្រឡែង ប្រែទុក្ខវិចខ្លាំងណាស់ និងជឿស្តាប់យកជាទី ពឹងពុំគួរ ។

សម្តេចទៅចក្រពត្តិវិភាជ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ចប់ ទ្រង់ព្រះពិរោធនាគារ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ពញ្ញាសង្វែក និយាយតបមកយើង ក្នុងព្រះរាជសារនេះ ឃើញថា ជាសេចក្តីត្រហែន ភ្លើងព្រះរាជអាជ្ញាខ្លាំងណាស់ ដូច្នេះ មាន តែធ្វើសង្គ្រាម និងពញ្ញា សង្វែកឱ្យឃើញក្តីដៃម្តង ។ ខ្មែរធ្លាប់តែបែកគគរដោយដៃសៀម ពីរបីដងហើយ នៅតែពុំទាន់រាង បើយើងឈ្នះបានព្រះឧត្តរម្តងទៀត យើងនឹងកៀវវាត្រឡើងអស់ពីឧត្តរ ។ មកទុកក្នុងឧត្តរយើង ឱ្យស្រាមប្រទេសនេះ រាងចាស់ទ្វីដៃយើងទៅ ។ តើអស់សេនាបតី មន្ត្រីគ្រប់ក្រសួង យល់ដូច្នេះ សេនាបតី មន្ត្រីទាំងពួង ក៏ថ្វាយបង្គំក្រាបទូលថា : ទ្រង់ព្រះតម្រិះនេះ យើងខ្ញុំ ទូលព្រះបង្គំយល់ថាត្រូវត្រាម ។ ឆ្នាំ ។

ព្រះបាទព្រាហ្មញ្ញវិភាជ បានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ អស់មុនមន្ត្រី យកសេចក្តីក្រាបបង្គំ ត្រូវនឹងព្រះរាជតម្រិះនោះ ពេញ ព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ដើមទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកេណ្ឌកងទ័ព ។ ដុះបានរហ័សណាស់ មកជួបជុំហើយ នៅ ១.៧ ២០៧៤, ១.៧ ១៥៣០, ម.ស ១៤៥២, ច.ស ៨៥២, ឆ្នាំមាឃ ទោស័ក សម្តេចព្រះចៅចក្រពត្តិ រាជាវិភាជ ត្រាស់ចាត់មេកងទ័ពមុខ ក្រោយ ឆ្នេងស្តាំ ស្រេច សម្តេចព្រះចៅចក្រពត្តិវិភាជ ទ្រង់ត្រៀមសង្រ្គាមពិធីយស្សនា ឆ្នេរ ស្តេចឡើងកងព្រះទីទ័ពតទៅច្រឡោះ ជួយមង្គលទ្វីប ហើយក៏ឱ្យដោះកង ទូលកេរ្តិ៍ លើកយោធា មុខក្រោយ ឆ្នេងស្តាំ តាមក្បួនពិធីយស្សនាបង្វើរ ។ ទ័ពធិមក ត្រូវឧត្តររាជសីមា និងមហាឧត្តរ ។

ឯ ព្រះបាទបរមបិត្រ ឧត្តមបរមឧត្តិយា មហាឧត្តររាជាវិភាជ ក្រោយរាជទូតសៀមត្រឡប់ទៅវិញនោះ ស្តេចមានព្រះរាជឱវាទនិងអស់មុខមន្ត្រីថា : កាលមុខពេញដៃក្រោយថា : ពីរឆ្នាំទៀត សៀមនឹងលើកទ័ពនោះ ឃើញហេតុថា ត្រូវនឹងទំនាយដៃក្រោយ ។ ពញ្ញាដៃក្រោយ ដូចជាមានទេវតា សណ្ឋិតមាន, ប្រសិទ្ធភាពបើ គាត់នៅរស់ យើងនឹងរស់រាន គាត់ ជាបេក្ខណ៍បាន ។

ឧកញ៉ាតក្រី ទេព ក្រាបទូលថា : ពញ្ញាដៃក្រោយនោះ កាលទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជទានរង្វាន់ ឱ្យធ្វើនៅញាញ ឆ្នុកសង្វែកនោះ និងច្រក់មួយហាប ហើយនិងសំពត់អាវ ១០០ មួយមុខនោះគាត់មិនទទួលទេ ។ គាត់ទុក ថាឱ្យចែកសេនាទាហានកុះ សំដីនេះ ឃើញថាគាត់គ្មានចិត្តណាស់សោះ បើទុកជាជាត់នៅរស់នៅ ក៏ពុំព្រមទទួលធ្វើ រាជការដែរ ដែលគាត់ទៅជាបីសាច់ បានជាគុណបិតាទូលព្រះបង្គំថ្កុំនេះ ឃើញថាប្រសើរជាង ។

ព្រះបរមនាថ បរមបិត្រ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ទ្រង់ត្រូវព្រះម៉ឺនណាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាគុំ មុខងារ ទៀត ថា: ឱ្យព្រឹករា ឱ្យត្រប់រដ្ឋវត្តធនឆ្នាំ និងចេញចូលវស្សា ហើយនិងកុំពិឈ្ល នៅកន្លែងពញ្ញាឡើង និង ពញ្ញា ដៃក្រោយ កុំឱ្យខ្លះខាតឡើយ ហើយត្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យសមហាត សេនាទាហានទុកបម្រុងរាជការ កុំឱ្យទ្រុឌ ប្រហែស ។

ឯ បម្រើសេះ ខាងក្រុងកម្ពុជា ដែលឱ្យទៅលើកកិច្ចរាជការ ក្នុងក្រុងទេពនោះដឹងថា សៀមកេណ្ឌរហ័សណាស់ មកត្រៀមចំពោះហើយ ក៏ប្រញាប់មកជួបសេនាបតី សេនាបតីក៏នាំសេចក្តីក្រាបបង្គំទូល ព្រះបាទជាអម្ចាស់ ។ ស្តេចទ្រង់ ប្រាប់ត្រង់ប្រការហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យកេណ្ឌកងទ័ព តាមជនបទចុះជំនែមទៀត ។ ដុះមកជួបជុំ ហើយ

ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ សម្តេចព្រះរាមា ជាព្រះឱរសាធិរាជ និង ចៅហ្វាយ ព្រះមហានគរ ចាត់ ដូច្នោះរួចហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យអស់ខុទ្ទក្រឹត្យតូចៗថាៈ បើយើងចាំទទួលទិព្យស្រ្តីក្នុង ព្រះឧត្តរ នោះ បើពួក អស់រាស្ត្រ ដែលនៅតាមផ្ទះមុខសឹក និងទៅជាឈ្មើយស្រ្តី គ្រាន់វិទាសពិត្នមិននៅរស់ជាប់ខាន ។ ដូច្នេះ អញ្ជើញដំបៅ យើងត្រូវលើកទីតាំងទៅទទួលទិព្យស្រ្តី នៅទីប្រទល់ ទើបជា ។

នោះអស់មុខមន្ត្រី ក៏ក្រាបទូលថា ទ្រង់ព្រះតម្រិះយល់សេចក្តី ទ្រង់ព្រះមហាក្សត្រាដល់ប្រជាជនរាស្ត្រនេះ ជាត្រឹមត្រូវណាស់ ។

ទើបព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុង ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យក្រុមព្រះរាជព្រ បុរោហិត និងក្រុម ពិជីយរាជហោរា តាំងព្រះរាជពិធីប្រគល់ស្រ្តី ដូច្នេះបុគ្គលជាពេល ពេល សម្តេចព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ជា អម្ចាស់ផែនដី ស្តេចទ្រង់ត្រៀមអង្គារសម្រាប់រាជ្យ ចេញរាជយុទ្ធនឹងកងលើព្រះទីតាំងពិជីយរាជព្រយុទ្ធ កុល្លា ក្លាខ្លាំង ចង់ខ្វែរបរស្មេត្រង់ត្រ មានជាន់ ៧ ដោយពុំទាន់ប្រាកដសេកនៅឡើយ ហើយទ្រង់ចាត់ឱ្យ អស់អង្គ ឆេនាចតុរង្គ ជាទីពេទ្យក្រោយ ឆេនស្តាំ ព្រះដោយត្រៀមអភិរាជនាគ និងដាក់ក្រើបក្រៀប ប្រដាប់ សំរាប់ ប្រយុទ្ធនឹងយ ប្រពៃថ្លៃថ្នាំ និង សេះសឹក សន្លឹកមហិមា ។ នោះព្រះពិជីយ រាជហោរាពោធិ៍ ទ្រង់កើរ ព្រះរាជគ្រ បុរោហិត ថ្វាយទឹកស័ង្កៈ-ប្រព្រឹត្តសេក ហែកងដើមដុំត្រៃស័ង្ក សុរិយោគត្រី ដំណើរក្បួនមីតចេញអំពី ព្រះឧត្តរ តាមរយៈផ្ទះទៅដល់ ស្រុកពោធិសាត់ ។

៦ ម៉ិចស្បើម ឆ្នេះមកដល់ស្រុកខាងរាង ក៏រលងមកដល់ស្រុកមហានគរវត្ត ។ ចៅហ្វាយស្រុកមហានគរវត្ត កេស្តាន ពល ៥.០០០នាក់ ចេញទទួលច្បាប់និងមីតមុន ។ ស្រ្តីចាស់ច្បាប់ដោយអាវុធរំខ្លី ពលស្តេចស្នាម ទាំងសងខាង តែពលខ្មែរ បើពួកពលស្រ្តីច្រើនណាស់ សំបកម្ខាងនឹងទប់ទល់គ្នាបាន ក៏រត់បែកទីតាំងចេញទៅទីដៃ ។ ទើបចៅហ្វាយស្រុក មហានគរ បើពួកកងមីតខ្លួន បែកទីតាំងចោលខ្លួនដូច្នោះ ក៏នាំតែទាហានរួមចិត្តខ្លួន ៥០ នាក់ រត់ទៅដល់ខែត្រពោធិសាត់ ដូចមីតមីតប្លង់ ត្រកអរណាស់ ក៏ចូលទៅក្រាបថ្វាយបង្គំគាស់ ក្រាបទូលតាម ហេតុ សព្វសេចក្តី ហើយទៅដល់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ រត់ចោលស្រុកនេះមាឌទោសដល់ជីវិត ស្រេចនៅព្រះករុណា ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើក្នុង ទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ។

ព្រះឧត្តរ បរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះសេចក្តីហើយ យល់ថា មីតស្រ្តីជាមីតក្រសើរត្រ ពលក៏ច្រើន ត្រាស់តែម្នាក់ ហើយ ក៏ភៀនឱ្យគ្រប់ខាងពលកងមីត ឱ្យលើកចេញទៅខែត្រពោធិសាត់ ទៅដល់ព្រំដែន ស្រុកមហានគរវត្ត ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យតាំងមីត នៅមាត់វាលខាងលិច ដប់ចាស់បំបែងសឹក ព្រះចៅត្រព្រង្គី ។

៦ ព្រះចៅត្រព្រង្គី ដូចនៅហ្វាយស្រុកមហានគររត់ទៅហើយ ក៏ឱ្យលើកទីពេទ្យទៅក្នុងបន្ទាយមហានគរ ហើយទុកអស់ប្រាសាទ រាជវាំងខ្មែរ ។ ទ្រង់យល់ព្រះត្រកាលណាស់ ទ្រង់ត្រាស់សរសើរថា : ស្រុកនេះ ជាប្រាសាទ ស្រុក អម្រិត្រាធិរាជ សាងថ្វាយព្រះឧត្តរ អរត្តពលពោធិ៍ ជាព្រះរាជបុត្រមែន សមជាស្រុកមហានគរ មានក្សត្រធិរាជ ១២១ ជាចំណុះមែន ។ ស្តេចកំពុងខែត្រាសរសើរដូច្នេះ កងឈ្លាតសេះចូលទៅក្រាបទូលថា មីតស្តេចខ្មែរលើកមក តាំងបន្ទាយ នៅមាត់វាលខាងលិច ចម្ងាយប្រមាណជា ៥០ សិរី ។ ៦ ព្រះចៅត្រព្រង្គី ទ្រង់ព្រះសេចក្តីហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់អស់ នាយពលកងមីតឱ្យប្រុងប្រយ័ត្នខ្លួនគ្រប់ ៗ ។ ដូច្នេះឡើងទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យរៀបក្បួនមីតមុខក្រោយ ឆេនស្តាំ និងដំរីសេះសឹក ជាសន្លឹកមហិមា ឱ្យទាហានពាក់អាវក្រហម មួកក្រហម ដៃសមាឌទៅមហាសេនា ជាកងមីតមុន ។ ៦ មីតឆេនឱ្យព្រះសន្ធរសង្គ្រាមជាមេកង រេហ៍ពលពាក់អាវខៀវ មួកខៀវ បែកស្នាឱ្យចៅព្រះឃ្លាំង ទីបតីជាមេកង រេហ៍ពលពាក់អាវ បៃតង មួកបៃតង ។ ៦ មីតក្រោយឱ្យចៅ

ពញាចក្រី ជាមេកងពាក់អាវខ្មៅ មួកខ្មៅ ។ ប ទ័ពឃ្លួង រេហ៍ពលពាក់អាវឃ្លើង មួកឃ្លើង ។ លុះបាន
 ឧបក្សក្រហើយ សម្តេចព្រះចៅចក្រពត្រាជីវាជ ម្រង់ត្រៀងសុវណ្ណរាជក្សាន ព្រះមហិន្ទ្រ ឯសម្រាប់ជាប់
 ដោយមហិន្ទ្រៈ សម្រាប់រាជសម្រាម ស្រេចស្តេចភ្លើងកងព្រះទីទាំង ក្នុងមង្គលទ្រិប ចុះប្រេង ជំងឺខ្មៅស្មៅត្រូច
 ៥ ជាន់ គង់ដើរយាង បិទមាសឱកាសសោភា ហើយឱ្យមន្ត្រីម្នាក់នៅជិះជាកណ្តាល កាន់កង្គុយក្រោក ឱ្យមន្ត្រីម្នាក់
 ទៀតជិះកន្សៃ វាយខ្សែង ឱ្យអស់ខាងកង ខាងទ័ព ជិះដី សេះ សឹក ហើយវាយកងទុកស្ទុះសុរិយាតម្រិះ ប្រគំ
 រងរលឹកកត្រើក ឆើកទ័ពតប្រុងទៅទ័ពស្តេចខ្មែរ ។

ប ព្រះចៅក្រុងខេមរាប្រទេស វិសេសខត្តិយា មហាធន្តរាជា ក្នុងវេលាយប់នោះ ព្រះអង្គត្រាស់ ប្រាប់ឱ្យ
 ប្រុងខ្លួន ត្រង់ខាងកងទ័ព ។ លុះត្រឹមឡើងទ្រង់មាត់ព្រះរាមា ជាព្រះរាជបុត្រាច្បង ឱ្យធ្វើជា មេទ័ពមុខ គង់ឃើ
 ព្រះទីទាំង ពិជ័យក្សេមរាប្រាស្តី ឱ្យចៅពញាសុតិណោក សុខ កូនពញាមឿងទ័ព ជាមេទ័ពមុខគេបង្អស់ ឧកញ៉ាត្រក្រី
 ទេព កូនពញា មឿងទ័ព ជាមេកងទ័ពបែកស្តាំ ឱ្យឧកញ៉ាយមរាជ សួស ជាមេកងទ័ព បែកឆ្វេង ឱ្យសម្តេច
 ព្រះសុមេត្ត ជាមេកងក្រវែលក្រោយ ។ លុះបានដល់ប្បក្សល្អហើយ ព្រះរាជត្រហោរចារ្យ អញ្ជើញ សម្តេចចៅពញា
 ធន្តរាជា បរមនាថ បរមបតិក្រ ជាអម្ចាស់ ព្រះអង្គចូលស្រង់ទឹកមន្តសិលេកហើយ ព្រាហ្មណ៍ថ្វាយទឹកសំបូរ រួចទ្រង់
 ត្រៀង សិរីរាជ្យ អនុគ្រា បរាពិចិត្រ ពិភិតភ័យ សម្រាប់ទ្រង់រាជរណាញ់ រត្នតម្រើងកងព្រះទីទាំង ក្សេមរា គណា
 សឹកពន្លឹក ចុះប្រេងមហិមា គង់នៅលើយាងទិព្វមាស បោះបាំងខ្មៅ ស្មៅត្រូច មានមន្ត្រីជិះកណ្តាល កាន់កង្គុយ
 មជ្ឈរា សម្រាប់ឱ្យសញ្ញាទ័ព ហើយបង្គាប់ឱ្យ មន្ត្រីម្នាក់ ជិះកន្សៃសម្រាប់វាយខ្សែងខ្សែង ។ ឯ អស់មន្ត្រី-ខ្ញុំរាជការ
 ដែលជាសេនាទាហាន ទ័ព្វ ក៏ជិះដី សេះសឹក រាជខ្លួន តាមពួក តាមកង ជាអធិកន្តិកដោយក្នុង ក្នុងអភិរម្យ
 សែនត្រាង កាន់ខ្លួនទ័ព ប្រពៃថ្លៃថ្នាំ សស្រាវុធ ។ លុះព្រះ សុរិយាភៀងរះ ស្រឡាតកាស ស្តេចត្រាស់ឱ្យ
 សម្តេចព្រះរាជបុត្រា គឺសម្តេចព្រះរាមាធិបតី ចេញទ័ពមុខ ទាហានក៏ពោះ គង់ ចូលហើរ តាំងហើរ
 ដំណើរពលទៅជាមុខព្រះទីទាំង គង់ជ្រួត ក៏ស្រែក ។

សាស្ត្រា វត្ថុកំពង់ត្រឡាចក្រោម ដែលយើងធន្តរម្លង តាំងពីដើម រហូតដល់ត្រឹមនេះ បានដល់បូជកណ្តតិ
 ខេហ្វិ ១៩ កណ្តដែលដល់ដៃសិលាសម្រាម រវាងព្រះបរមខត្តិយា មហាធន្តរាជា និងព្រះចៅចក្រពត្រា (ស្តេចសៀម)
 និង ដែលដល់ដៃសិលាសម្រាមរវាងសម្តេចព្រះបរមខត្តិយា មហាធន្តរាជា និង ចៅពញាអុង ដែលជាព្រះរាជបុត្រ
 ចមស្តេច សៀម ទៀត ។

បព្រះពន្យារពារ របស់ព្រះរាជបណ្ឌិតយាយ អាណិយាជគ្រងនេះដែរ តែខ្លួនហាស់ក៏គ្រាន់តែនិយាយថា :
 ស្តេចស្រុក សៀមឱ្យរាជសារមកសុំដី ទ្រង់ពុំព្រមទ្រុយ ។ ស្តេចសៀម ខ្លាចណាស់ ឆើកកងទ័ពមកច្រើត ។
 សម្តេចព្រះបរមបតិក្រ ទ្រង់ឆើកសេនាទាហាន ទៅទទួលច្បាំង នៅមហានគរវត្ត ។ ទ័ពសៀម បរាជ័យ
 រត់ថ្លាត់ថ្លាយអស់ ។ ទ័ពខ្មែរដេញតាម ទាល់តែដុតដៃដៃហើយ ទ្រង់ឆើកទ័ពមកបន្ទាយហានជ័យវិញ ។

ព្រះរាជកញ្ញាធរា ភាគ ៣ គ. ៥៣.២ មានសេចក្តីថា

លុះដល់ឆ្នាំរក រដ្ឋស័ក ព្រះធម្មរាជា ព្រះចៅក្រុងស្រីរាជ្យធា មិត្តភាព និង សម្តេចប្រមុខបរមរាជា ហើយ ទ្រង់ប្រឹក្សានិងសេនាបតី ខ្ញុំរាជការទាំងពួងថា : យើងសុំដឹង អំពីព្រះធម្មរាជា ព្រះធម្មរាជាពុំព្រមឱ្យ មិនព្រម អារាជសារមកថ្វាយ ជាចំណុះយើង យើងឱ្យលើកទ័ពចៅឡាំងកំចាត់ព្រះឡាប់មកវិញ ។ ឥឡូវពូជឈឺងថា : ក្រុង កម្ពុជា កើតសឹកពុំទាន់បានរាបទាប ឮឈឺងលើកទ័ពទៅប្តូរឡើងទ្រង់ ទើបព្រះចៅក្រុងស្រីរាជ្យធា ត្រាស់ឱ្យហៅ ព្រះសិទ្ធានរាជា ពី ចៅពញាអុង ពីស្រុកសុវណ្ណានុណោម មកគាល់ហើយត្រាស់ថា : “ ឥឡូវនេះ យើងឱ្យ អ្នកលើកទ័ព ទៅវាយស្រុកខ្មែរ បើវាយបាន យើងនឹងឱ្យអ្នកសោយរាជ្យនៅទីនោះ ។ ចៅពញាអុង ក៏ថ្វាយបង្គំ ទទួលរាជសា គ្រប់ឥតប្រការ ក្រាបថ្វាយបង្គំលាចេញមក ។ ទើបព្រះស្រីរាជ្យធា ទ្រង់ឱ្យគេឈូ ពេលបាន ៩០.០០០ នាក់ លុះបានប្រកួតហើយ ព្រះសិទ្ធានរាជា និងបម្រើ ច្រើននាក់លើកទ័ពជើងគោក ចេញពីក្រុងស្រីរាជ្យធា ចូលមក ក្រុងសែនកម្ពុជាទីបី ។ ចាត់ឱ្យពញាវង “ សាន ” លើកទ័ពជើងទឹក ៥០.០០០នាក់ចូលមក តាមផ្លូវកំពត ។ ចំណែកព្រះសិទ្ធានរាជា វេលាដែលលើកទ័ពចេញមក ស្ទេចហាម សេនាបាតនាថា កុំឱ្យដំណឹងថា ព្រះចៅ លើកទ័ពមកព្រះអង្គឯង កុំឱ្យឮថា ឈ្មោះយើងឱ្យសោះ តែទទួលបាន ធ្វើតាម និងយកទោសដល់ជីវិត ។ បចៅហ្វាយស្រុកនៅទល់ដែន ជើងទឹក ជើងគោក ឮខ្លឹមថា ស្ទេចស្រៀមលើកទ័ពមក នោះ ពុំអាចតាំង ឡាំងបានឡើយ ហើយឱ្យប្រមូលគ្រូជួនព្រៃអស់ទៅ ។ ទើបចាត់ បម្រើ ឱ្យទៅសេចក្តីចូលគ្រាបបង្គំ ចូលសូម ទ្រង់ជ្រាបត្រាបប្រការ ។ សម្តេចព្រះបរមបិតត្រ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យ ឧកញ៉ាត្រឡាហោម កែវ “ រាជពលនេត្តសាត់ ព្រះត្រពាំង ក្រមួនស និងបាទី បង្គោលមាស បាន ៦០.០០០នាក់ ចុះទូកចម្បាំងទៅ ទទួលច្បាំងនឹងទ័ព ពញាវង “ សាន ” ខាងជើងទឹក ។ ឱ្យគេឈូពេលពីខេត្តក្បូងឃ្មុំ កំពង់ស្រៀម កំពង់ស្វាយ បាត់ ព្រៃវែង និងសំរោងទង បានពល ២០០.០០០នាក់ ដី ៥០០ និងសេះ ៥.០០០ ។

ថ្ងៃ ៧ រោច ខែមាឃ ឆ្នាំរក រដ្ឋស័ក វេលាបានប្រកួតហើយ ស្ទេចឡើងកងព្រះទីនាំងកង់ម្តូ ព្រមដោយសេ នាធិការ លើកព្យុហយាត្រា ចេញពីព្រះរាជវាំងលង្វែក តាមរយៈផ្លូវ ដករបស់បង្គោលមានជ័យ ខែក្រពើឆ្នាំសាត់ ។ ស្ទេចនោះមុខប្រថាប់ នៅក្នុងបន្ទាយនោះ ។ វេលានោះ មានឧប្បត្តិហេតុជាអស្ចារ្យ មានពោធិមួយដើម នៅទីនោះ ដែលសុតត្បូងឆ្នាំមកហើយ ត្រឡប់ជាដុតរលាស់រលំឡើងវិញ ។ ក្រមការបាត់ឃើញហេតុដូច្នេះហើយ ក៏យក សេចក្តីទៅក្រាបបង្គំទូលតាមរឿង ។ ព្រះអង្គជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះសោមនស្សណាស់ ។ ស្ទេចឱ្យយកត្រៀបសក្ការៈ ទៅបូជាដើមពោធិនោះ ហើយទ្រង់ មានព្រះត្រាស់ និងនាយទ័ពថា : ដើមពោធិ ដែលសុតត្បូងឆ្នាំហើយ ត្រឡប់ជាដុតឡើងវិញនោះ ត្រូវលើកយើងជាវង្ស ព្រះមហាក្សត្រ ជីប្រសើរ ក្នុងទេវតាប្រទេស ។ រា “ កម ” វាតែជ្រករាជ្យ យើងបានដោះខ្លួនទៅប្រទេសដ៏ទៃ ។ យើង ចូលមកវិញបានបង្ក្រាបរា “ កម ” សម្លាប់ពោល រាបទាបហើយ ។

ឥឡូវ ស្រៀមប្រើពញាអុង ឱ្យលើកទ័ពមកទៀត ដល់និងចាត់ចេញមើលជើងមិនខាន ។ ពញាអុង ជាព្រះរៀម យើង ពុំសូវស្ងាត់ដំណាច់ក្នុងការធ្វើសឹកសម្រាមឡើយ ធ្លាប់តែសុខ ។ វេលានេះ យើងចេញប្រជុំដំណឹងជាមួយ ពញា អុង តែព្រះអង្គនឹងព្រះអង្គ ព្រោះជាតិជាត្រកូលច្រើន តើអស់អ្នកទាំងពួងយល់ដូចម្តេច ។ នាយកង ទ័ពទាំង ពួងក៏យល់ ព្រមតាមព្រះរាជកម្រិតនេះ ទើបទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជា ព្រះសទ្ធា យស ឱ្យតែងព្រះសុភក្សរាទៅដល់ ពញាអុង ថា :

ព្រះបរមបិត្រ ព្រះបរមរាជា រាមាធិបតី សិរីសុរិយោវង្ស ព្រះនៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ចម្រើនជ័យព្រះ រាជមេត្រីមក ព្រះសិទ្ធានរាជា ជាសម្តេចព្រះវរ្ម័ន ដែលជាព្រះរាជបុត្រចម្ពី ឆ្មោចស្តេច ។ ខ្ញុំជារមនុជ គិតស្មានថា ព្រះនៅក្រុងស្រី អាជ្ញាធរ លើកទ័ពចេញមកនឹងព្រះអង្គចង ខ្ញុំជាអនុជ ក៏ចាត់ទ័ពចេញទៅទទួល ។ លុះមកដល់ ទីនេះហើយ ទើបដឹងថា ។ សម្តេចព្រះវរ្ម័ន យាងមកនេះ គឺប្រាជ្ញាយកមកបកស្រែតគឺត្រ ក្រុងកម្ពុជា ថ្វាយស្តេច ស្តេច ប្រយោជន៍នឹងមិនឱ្យវង្សក្រសីត្រ កម្ពុជាទៅឯករាជ្យ ព្រោះស្តេចប្រកបតែដោយទ្រព្យធានា ដោយទ្រព្យធានា ប្រាជ្ញាឱ្យក្រុងកម្ពុជាទៅក្នុងអំណាចរបស់ខ្លួន ។ ឥឡូវ បានព្រះវរ្ម័ន លើកទ័ពពីនេះ បើខ្ញុំអនុជនឹងតបត្រ ដោយសេ នាថាបារម បើទុកជាធម្មៈ ឬចាញ់ ក៏មិនប្រសើរដែរ ព្រោះយើងទាំងពីរ ជាមហាក្រសីត្រ មានវង្សតែមួយជាមួយគ្នា ហើយតាំងព្រះមួយថា និងយកជ័យជំនះដោយសព្វខ្លួន ។ ខ្ញុំអនុជ សុំប្រជល់ជីវិត តែព្រះអង្គនឹងព្រះអង្គ ឱ្យនាយកង នាយទ័ពមើល ។ អំណើចទៅ គ្មានក្រសីត្រណាមកក្រា ចេញប្រជល់ជីវិត ដូចជាខ្ញុំអនុជ និងព្រះវរ្ម័ន ។ បើព្រះមាន ជ័យជំនះ ខ្ញុំអនុជនឹងថ្វាយព្រះមហាស្តេចគឺត្រ បើព្រះបរាជ័យ ឱ្យចេញទៅប្រាប់ស្តេចស្តេច កុំឱ្យណា ពីព្រោះ ក្រុងស្តេច និង ក្រុងកម្ពុជាធិបតី មានទណ្ឌសីមា ដោយឡែកពីគ្នា តាំងពីបុរាណរៀបមក ។ បើសម្តេច ព្រះវរ្ម័នប្រាប់ហើយ ទ្រង់ពុំសព្វព្រះមួយ និងប្រជល់ជីវិត ឱ្យស្តេចត្រឡប់ទៅស្រុកស្តេចវិញ ហើយឱ្យស្តេច ស្តេចវរ្ម័ននាយទ័ព ក្នុងវង្សក្រសីត្រឱ្យ ចេញមកប្រជល់ជីវិត ឱ្យឃើញថ្វីដៃ ។ បើព្រះវរ្ម័ន សព្វព្រះមួយ សុំឱ្យធ្វើ កំណត់ថ្ងៃនិង ពេលវេលាទៅដល់ខ្ញុំអនុជ ។

លុះរួចស្រេចហើយ ទើបទ្រង់ចាត់មន្ត្រី ឆាត់ និងសេនាទាហាន ៥០ ឆាត់ ឱ្យរកឃើញព្រះរាជសារ ទៅថ្វាយព្រះសិទ្ធានរាជា ទៅបង្ហាញស្តីដូចកែវ ត្រើយខាងលិច ។ កងទ័ពស្តេចឃើញ ស្នាដីសេនាទ័ពហើយ ទៅ ទទួលព្រះសិទ្ធានរាជា ទៅទូលព្រះសិទ្ធានរាជា ព្រះសិទ្ធានរាជាឱ្យចាត់ទូតចូលកាលក្នុងបន្ទាយ ទ្រង់ទទួលទត ព្រះរាជសារ ជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការស្តេចខ្លាចរាជសារ មានព្រះបន្ទូលថា ៖ ព្រះចន្ទរាជា មើលងាយយើង ក្រែង យើងពុំហ៊ានត ចងើបបាញ់ក្រសីត្រសើរ បើនឹងប្រជល់ជីវិតនោះ យើងចូលទិត្ត ណាស់ហើយ ។ ទ្រង់មិនតបរាជសារ វិញទេ ថ្នាំប្រែនិងរាជទូតថា ៖ ដែលម្ចាស់ចង សុំប្រជល់ជីវិតនោះ យើងតបចិត្តណាស់ យើងមិនបានតប ព្រះរាជសារ ទៅវិញទេ បងចូលម្ចាស់ចងថា ដល់ថ្ងៃ ៦ រោច ខែឆ្នុន ឆ្នាំវកនេះឱ្យរៀបចុះ និង ប្រជល់ជីវិត ព្រះអង្គនឹងព្រះអង្គ នៅវាលព្រះម្លូ ក្នុងខែត្រពោធិសាត់ ។

ប្រះរាជបម្រើទាំងប៉ុន្មាន ក៏ត្រឡប់ទៅបង្ហាញមានជ័យវិញ ហើយក្រាបបង្គំទូលគ្រប់ប្រការ ។ សម្តេច ព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់មានព្រះរាជសារណាស់ ។ ទើបព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះតម្រាស់ ត្រាស់នឹងនាយ ទ័ពថា ៖ ពញ្ញាអង្គ ៥៧ តែនឹងចេញយើង ។ បន្ទាប់មក ស្តេចឱ្យបង្គាប់ជីវិត មានភិក្ខុ ថ្វីដើម ស្មាត់ជំនាកក្នុងការ សង្គ្រាមបាន ៥០ ប្រដាប់ដោយគ្រឿងសាស្ត្រាវុធ ។ ស្តេចរៀបបកជេន្រ្ទរាជទ្វី កម្ពស់ ៦ ហត្ថ ទុកសម្រាប់ថ្វាយ ព្រះទីនាំងអង្គ និងរឹតថា ជាព្រះ ទីនាំងអង្គ កំចាត់មាតា ជាព្រះទីនាំង ព្រះប្រដាប់ដោយស្មៅត្រ តាមរបែបន សែនឆ្មាត់ ជាន់សែបសុរិយា ។ ឆាត់ឱ្យ ឧកញ៉ា " ម៉ម " កាន់ពល ៥.០០០នាក់ ជាទ័ពមុខ ឧកញ៉ាត្រឡាហោម " កែវ " កាន់ពល ៥.០០០នាក់ ជាទ័ពបំបែកស្មៅ ឧកញ៉ាជេន្រ្ទរាជ " សុន " កាន់ពល ៥.០០០នាក់ ជាទ័ពបំបែកឆ្នេរ ។

លុះដល់ថ្ងៃកំណត់ហើយ ស្តេចទ្រង់ត្រៀម តាមកម្រិតជ័យសង្គ្រាមស្រេច ហោរាថ្វាយបូកប្រារព្ធទិវង្គត ជ័យមង្គល ស្តេចចេញប្រថាប់លើកើយ វេលាព្រឹកម៉ោង ៨ ស្តេចឡើងតង់ព្រះទីនាំង គជេន្រ្ទរាជទ្វី ។ ឧកញ៉ាសុភាណោក ជិះម៉ឺនពេជ្រ អមស្តាំ ឧកញ៉ាជិរាជវង្សា ជិះម៉ឺនកែវ អមឆ្នេរព្រះវរាធិកុល ព្រះរាជភក្តី ជិះជីវិអមក្រោយ ។ មន្ត្រីក្រៅតំនាង ជិះជីវិមុខក្រោយ ឆ្នេរស្តាំ ដល់ដាច់ដីដោយ ណែនណាត់តាំងតាម ។

ទើបសម្តេចព្រះបរមបពិត្រ ត្រង់ចាក់សំន្មានស្តីពីការ កុស្តិហាស ជ្របទិកស្នេហាចតលើផែនប្រថី ទ្រង់ អធិដ្ឋានថា : ខ្ញុំចេញធ្វើសង្គ្រាមនិងពលករនេះ និងសេវាកម្ម គឺស្តេចស្រុកស្រៀមប្រកបដោយសេវាកម្មចត មា សូមឱ្យខ្ញុំមានជ័យជំនះ និងក្បាលព្រះពុទ្ធសាសនា ឱ្យឆ្លើយរៀបចំទៅ ។ សូមឱ្យចេតនា ដែលមានទិព្វសោយ ទិព្វ ក្បាល ជួយជាបន្ទាល់ខ្ញុំ ឱ្យឃើញអស្ចារ្យក្នុងព្រះនេះ ។ ទើបស្តេច ឱ្យឆោតកង ទូងកើ ប្រគល់ឱ្យទ្រង់ ៣ បម យកជួយ ស្តេចលើកព្យុហយាត្រាចេញពីបន្ទាយមានជ័យ ជាទីរុបរៀបដោយចារឹក សុរស័យលើងឈរត្រើង និង ឈរសេរី ខ្ញុំរំពៃដី ដូចជាឆ័ងក្នុងព្រះបពិត្រ ចូលហូរត្រឡប់ ឯទីតាំងព្រះអង្គទិស ដោយអំណាចដែលទ្រង់ អធិដ្ឋាន ក៏បណ្តាលជាអស្ចារ្យ មានខ្យល់ចូលចូលនោះ ហូរហើរឡើងទៅលើអាកាសវេហ្សាទៅមុខទប់ជ័យជំនះ ក៏បក ឆៀវទៅមុខទាំងអស់ ។ ឯព្រះទីនាំងកងទ្រង់ ដែលស្តេចកង និងដី ទាំង ប៉ុន្មាន ក៏ស្រែកជំពូលខ្លាំង ហាក់ ដូចជាឆ័ងស្ទុះបោលចូល ។

ចំណែកព្រះសិទ្ធានាជា " ពលករ " ពុះដល់ទ្រង់សាត់សន្យាលើយ ស្តេចទ្រង់ត្រៀមតាមក្បួនពិធីយ សង្គ្រាមស្រេច ស្តេចចាត់កងទ័ព មុខក្រោយ ឆ្នេរស្តាំ លើកចេញទៅបន្ទាយស្ទឹងស្វាយដូចកែវមក ប្រទះនិងទ័ព ឧកញ៉ាមក្រី ជាទ័ពស្រួច ។ ឧកញ៉ាមក្រីក៏ទាញចូលម្ខាង បានពីរ បីឆៀ ធ្វើហាក់វាទ័ពទីបំផុតចូលហូរមកដល់ ។ កងទ័ពស្រួចស្មានថាទ័ពខ្មែរតិច ក៏ដេញចូលមក នោះឧកញ៉ាស្មាតណាម ឧកញ៉ាធីរាជវង្ស ក៏ត្រៀមចូលឆ្នេរស្តាំ ចូលប្រកបប្រថាប់ជុំរួម ។ ឯព្រះទីនាំងកងទ្រង់ ដែលព្រះសិទ្ធានាជាតាំងនោះ ជួលហូរដល់ទ័ពហ្មង ទើបសម្តេច ព្រះបរមបពិត្រ ត្រង់អង្រុំព្រះទីនាំង ចូលប្រថាប់ដី និងព្រះសិទ្ធានាជា ព្រះសិទ្ធានាជា កញ្ចក់ព្រះទីនាំង ទទួលរងរាជ ពីរបីឆៀ ពួកមាហាថាភ្លើង បាញ់ត្រូវព្រះទីនាំងសិទ្ធានាជា ជាដំណុំស្ពឺស្ពឺនិងដូង នោះ សម្តេច ព្រះបរមបពិត្រ ត្រង់ចាក់សំន្មានជា ត្រូវដឹងជំនិះ បណ្តាលឱ្យស្ពឺតឆ្លើងដី គណៈល្បីល្បាង ក្នុងភ្នំវត អដ្ឋសិក ។

កងទ័ពស្រួច ក៏បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ ។ ទ័ពខ្មែរដេញដង្ហិន សម្លាប់បានពួកមាហាថាភ្លើង ពលករមុខទ័ព ពញាពិធីយន្ត ពញាមាណក្សណ៍ ពលប្រមាណ ជាពាក់កណ្តាល ត្រូវទាប់បានជាឆ្លើយ និងដី សេះ ព្រមទាំងត្រៀមសង្គ្រាមសរសៃព្រះសិទ្ធានាជា គឺ ព្រះរាជមាស ចំពូច និងត្រៀមសាស្ត្រាវុធជាច្រើន ទាំងមក ក្រាបបង្គំចូលថ្វាយ ។ ស្តេចចាត់នាយកងទ័ព ឱ្យទៅសេវាទាហានដេញតាមទ័ពស្រួច ដែលឈរក្បា ខែត្រខាងលើ រហូតដល់អារាសិលា រត់ទៅអស់ ។ ក្រោយនោះ ស្តេចឱ្យធ្វើព្រះរាជទ្រង់ ប្រាប់ទៅឧកញ៉ាក្រឡាហោម ដែល ទល់ទ័ពលើទឹក សេរីក្តីថា: ពលករមុខទ័ពព្រះបរមបពិត្រ លុតដំបូលដីទៅហើយ ឱ្យពញាក្រឡាហោម ខំធ្វើការ យកជ័យជំនះឱ្យបាន ។ ឧកញ៉ាក្រឡាហោមឆ្លើយលេចក្តី ក៏ប្រាប់អស់នាយកងទ័ព ឱ្យបាននិរវាសន៍ ហើយលើក ទ័ពចូលលុតពញាហ័សសាង ក្នុងវេលាយប់កណ្តាលអាធ្រាត ម្ខាងខ្លះហូតទល់ក្តី ។ ទ័ពស្រួច ក៏បែកខ្ចាត់ ខ្ចាយរត់ត្រឡប់ទៅវិញខ្លះ ទាបបានជាឆ្លើយខ្លះ ព្រមទាំងទុកចម្បាំង និង ត្រៀមសាស្ត្រាវុធជាច្រើន ។

ឯ សម្តេចព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់វិរិយលើក្សេង កាលទ្រង់ធ្វើសង្គ្រាមជាមួយទៅពលករ បានជ័យជំនះ ហើយ ស្តេចលើកទ័ពត្រឡប់ចូលទៅក្នុងបន្ទាយមានជ័យ ខែត្រពោធិសាតិវិញ ហើយស្តេចឱ្យព្រះ ស្រៀមឆ្លើយ ទាំងនោះ ទៅជិតភ្នំត្រង់ ក្នុងខែត្រពោធិសាតិខ្លះ នៅខែត្របរិបូណ៌ឱ្យរក្សាព្រះវិហារ វត្តព្រះពុទ្ធសាសនាធម្មតាខ្លះ ។ ទ័ពស្រួចខ្លះដែលរត់ត្រឡប់ទៅស្រុកវិញ ក៏ចូលស្តេចស្រៀមតាមរឿងត្រប់ប្រការ ។ ស្តេចស្រៀមទឹកអាកាសខ្លាច ព្រះចេតនា បិទបាំងឱ្យលើកទ័ពមកទៀតឡើយ ។ ស្រៀម និង ខ្មែរ ក៏ឈប់ធ្វើសង្គ្រាមនិងថ្វា ។ ក្រោយនោះ ស្តេច ឱ្យអញ្ជើញសពពញា អុប ដាក់ព្រះស្នាមស្លេច ស្តេចឱ្យធ្វើព្រះមេ ថ្វាយព្រះភ្លើងដោយសមត្ថ រើសអដ្ឋិដាក់កោដ្ឋ

មាន សាងព្រះចេតិយបញ្ចុះទុកនៅទីនោះ ។ ស្តេចទ្រង់សាងព្រះវិហារមួយ នៅក្បែរដើមពោធិ ទ្រង់យកព្រះពាយ ព្រះស្រីរបស់ព្រះអង្គមួយ ព្រះពានព្រះស្រីរបស់ពញាអង្គមួយ សាងជាព្រះពុទ្ធរូប បដិមាភរមាស ទ្រង់ត្រូវតែង ជាសមាធិ ពីរព្រះអង្គ ប្រតិស្ឋានទុកក្នុងព្រះវិហារនោះ ។ ស្តេចទ្រង់បានសាងសាលា ក្នុង ទីបង្កព្រះភិក្ខុសង្ឃ មកតង់ ធ្វើបុណ្យបញ្ចុះសិរី វេរប្រឆេនសិរីរូបស្រេច ស្តេចទ្រង់បញ្ជាឱ្យហៅថា វត្តពោធិមាធិបុណ្យ ។ វត្តនោះនៅក្នុង ខែត្រពោធិសាត់ ។ ទ្រង់តាំងចៅអធិការ ហៅថា ព្រះពោធិវង្ស ។

ថ្ងៃក្រោយស្តេច ឆើកពលរោង ពោធិមាធិ ត្រឡប់មកព្រះរាជវាំងលង្វែកវិញ ។ ស្តេចក៏ជាស្តេចសាហ្មាយ បានសង្រួតរាជការបៀតបៀន ព្រះនគរបានឡើង ។ ទ្រង់ប្រកបដោយទសពិធរាជមិ ស្តេចសោយរាជសម្បត្តិ សម្បូរ ។ គ្រប់មហាជនទ្រើនសាសន៍ គ្រប់មកពីរជ្ជរបី បានសេចក្តីក្សេមក្សាន្ត ។

(សាស្ត្រាវត្តកំលាំងត្រឡាចក្រោយ មានសេចក្តីដូចតទៅ :

ពីក្រោមបែរក្បាលផ្សំប្លង់ សម្តេចព្រះបរមរាជាជ័រ ជាអម្ចាស់ជីវិតឆើតឡុង ទ្រង់បានទំណាប់ស្តេចការ ខឹង ព្រះសែនដាវ ត្រូវព្រះអង្គ ។ ស្នា ចៅពញាអង្គរាជា ព្រះអង្គស្រឡាតាសោកដាច់បង្កពន្លាឡើង ក៏ដល់ព្រះ វិសា សីយក្ស័យព្រះជន្មាឡើងទៅទាក់ដី ព្រះទីទាំងតជ្រៃ ។ កាលព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចធ្វើសង្គ្រាម មានជ័យហើយ សេនាបតី មន្ត្រី យោធា យោធា ក៏មានចិត្តអំណរ តាំងហើត្ថស្រាវ ។ សម្រុកក្រឡក កាប់ម័តស្បើមឥត សំនែងឡើង ។ ម័តស្បើមក៏ បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអន្តរាយក្នុងវេលាព្រឹកនោះ មើបព្រះបរមបពិត្រ មានព្រះរាជឱង្ការ ឱ្យចៅពញាមហាសេនា ចៅពញា យោធាសង្គ្រាម ចៅពញាស្នាគាសោក ចៅហ្វាយស្រុកត្បូងឃ្មុំ ចៅហ្វាយស្រុក ឧត្តរវត្ត ចៅហ្វាយស្រុកបរិបូណ៌ ឱ្យរៀបចំ ដេញតាមម័តស្បើម ឱ្យរង់ចាំតែងកម្ពុជា ។ ព្រះបរមសម្តេច ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតឆើតឡុង ស្តេចក៏មានជ័យជំនះ ដោយព្រះបញ្ជាឱ្យការចេញទុកភាព ។ វេលានោះ ម័តខ្មែរ ចាប់បានស្បើមឆ្នើម ១០.០០០ចួយទាក់ បានដី ៤០ ចួយ បានឈើ ៤៥០ បានដាវកាំភ្លើង ត្រឡឹង សាស្ត្រាវត្ត រទេះគោ ត្រឡឹងស្បើបរាហរ ផ្លូវត្រឡឹងបរិវេណ ឧបភោគជា ច្រើន ។ ឯពលស្បើមស្នាប់នៅម័តច្បាំង ត្រូវបានរូបរាងប្រមាណជា ២០.០០០ទាក់ចួយ ។ ក្រោយមក សម្តេចព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចឱ្យ គាំព្រះសពពញាអង្គ ដាក់លើព្រះទីទាំង ដៃសពញាអង្គ គប់មកធ្វើសង្គ្រាម មើបស្តេចឆើកក្បួនម័តចូលមក បង្កាយមានជ័យវិញ ។

ខាងជើងទឹក ពញាបរមរាជ ឆើកពលស្បើម មកដល់ស្រុកកំពត មកដល់ច្បាំងម័តចៅពញាស្នាគាសោក ចៅពញាអធិវង្ស កងម័តខ្មែរមានជ័យ ម័តស្បើមបរាជ័យ ចាញ់តទៅស្រុកស្បើមវិញ ។ ខ្មែរយកដាវ កាំភ្លើង ត្រឡឹងសាស្ត្រាវត្ត បានជាច្រើន ។

ម័តជើងពោក ដៃអមមានពលប្រមាណជា ៥០.០០០ចួយទាក់នោះ រត់រលំទៅទិសព្រះចៅក្រុងស្រីអរជ្ជវង្ស វិញ ។ ស្តេចស្បើម ទ្រង់ព្រះសង្គ្រាមហើយ ទ្រង់ក្រែងទីព្រះហឫ សម្តេចព្រះបរមរាជាណាស់ ស្តេចក៏សែន ឆើក សឹកសង្គ្រាមទៅទៀត ។

ព្រះដល់ថ្ងៃក្រោយ សម្តេចព្រះបុរាណក្សត្រាជ័រ ជាអម្ចាស់ជីវិតឆើតឡុង ស្តេចចេញជួបជុំ អគ្គមហាសេនា ពលម័ត តំនុំ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជបរិហារថា ព្រះសពព្រះចៅពញាអង្គរាជានេះ តើជើងត្រូវធ្វើដូចម្តេច ?

មើបអស់មុខមន្ត្រី ពួកទី ក្រាបបង្គំទូលព្រះករុណាថា : ចៅពញាអង្គរាជានេះ ជាសម្តេចព្រះស្រី ក៏មែន តែ ព្រះអង្គទាម័តស្បើម មកបំផ្លាញក្រុងកម្ពុជា ខេមរាប្រទេស ឱ្យទៅជាឆ្នើមស្បើម ឥឡូវនេះ ទ្រង់បរាជ័យក្ស័យ ព្រះជន្មទៅហើយ ដូច្នេះ ចូលព្រះបង្គំយល់ថា ត្រូវតែបញ្ចុះព្រះសពនេះ ឱ្យតែសាមគ្គីបានហើយ ។

ទើបព្រះករុណាពិសេស បរមរាជាធិរាជ ជាអង្គរាជវិញ្ញាណ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការ : បំណាច់ជាមិត្តិយា ក្រកូល រៀបប្រយ័ត្នវិញ យើងត្រូវធ្វើតាមចំឡើងសមត្ថម្ភ ។

ទើបទ្រង់ព្រះរាជដំណើរ ទៅស្រង់ព្រះសព ចៅពញាអុង ដាក់ក្នុងព្រះវិទ្យុនាគស្រេចហើយ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ កេណ្ឌខ្ញុំ ក្រោមឆ្នងឆ្នើមព្រះបាទ មកធ្វើព្រះបេរ្យនាគកូន តម្កល់ព្រះសព ។ ចុះស្រេចហើយ ព្រះបរមបពិត្រ សិកសាងព្រះអារាម ឱ្យកេណ្ឌមុន្តរក្សាបំណើប្រុងគ្រឿងព្រះវិហារ ទើបទ្រង់ត្រាស់និងខ្ញុំរាជការ ថា : យើងធ្វើ សង្គ្រាមម្តងទៀត ជាការធំលើសលែងសព្វគ្រា រហូតដល់ស្តេចចេញសមយុទ្ធនិមហន្តី ប្រដាប់ដី ដូច្នេះ ស្តេច និងសាងព្រះវិហារ ទុកជាព្រះ ក្បី ព្រះយសធនទៅ ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យជាងទង យកព្រះពានព្រះស្រីធំ ទៅសាងជា ព្រះពុទ្ធបដិមាករមួយអង្គ ឱ្យយកព្រះពានព្រះស្រីធំ ជាបស់ចៅពញា អុង ដែលរើសបានទៅព្រះវិទ្យុនាគដង្កោ កាលសុភតនោះ ឱ្យធ្វើជាព្រះពុទ្ធបមួយអង្គ ហើយទ្រង់ឱ្យរៀបរាជពិធីសង្គ្រាម ជយាសេដ្ឋា ។ ចុះដល់ភ្នាក់ងារ រៀបចំស្រេច ព្រះមហាបាទ ក៏អញ្ជើញសម្តេច ស្តេចព្រះបរមក្សត្រិសុទ្ធមកុដ កម្ពុជាធិបតី គង់លើមហា ពិធីយសធម៌ ថ្នាក់បន្ទាប់សម្តេចព្រះបរមបុត្រាធិរាជ ថ្នាក់ក្រោមដាច់ទីបី សេនាបតី ឯរាជសេវកាមាត្យ ជាង ក្រោមរៀបចំតុលាការ ។ ចុះបានប្បក្សជាពលាធិ ព្រះមហាបាទ បុរោហិត ហោរាធារ្យ ក៏តោងតង ទូលស្តរ តុល្យតម្រិះ ថ្វាយទឹកក្នុង ទឹកស័ង្ក មុន្នាគឺសេក ស្រេចតាមកិច្ចព្រះរាជពិធី ជាសុវត្ថិមង្គលាការ តាមការ ប្រាប់ អវិទ្យាជសត្រូវ មានជ័យហើយ ហើយប្រទានរង្វាន់សេនាបាហានរាជខ្លួនស្រេច ស្តេចចូលព្រះពន្លាវិញ ។ ថ្ងៃក្រោយ មានសំបុត្រមកថា ផ្ទៃពិធីមានជ័យជំនះ ។ ស្តេចទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ព្រះសោមនស្សា ប្រឹក្សាអធិបតី សម្បាយ យ៉ាងផ្អែកផ្អួចបាត់ប្រាសចោល ។ វេលានោះ ជាងសាងព្រះវិហាររួចស្រេច ប្រក់ស្បូវអម្បែង បិទមាស ជកលងក្ការ ជញ្ជាំងក្រាវព្រមទាំងសាលាក្នុង ។ ៦ ព្រះពោធិ ដែលស្លាប់ទៅហើយរសិវិញ នៅមុខព្រះវិហារនោះ ទ្រង់ឱ្យលើក ឡើង បិទមាស ដើមពោធិព្រឹក្ស ចុះស្រេចចុះស្រេចការព្រះវិហារមែនទែនហើយ ស្តេចឱ្យមិទ្ត ព្រះសង្ឃមកតង ទ្រង់ឱ្យរៀបរក្សាដង្កែព្រះពុទ្ធប ទាំងពីរព្រះអង្គ ចូលប្រតិស្ឋាន ទិដ្ឋិមន្ទា ក្នុងព្រះវិហារ ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យយក ស្បែកធ្មីត្រ ៩ ជាង ដែលតាំងលើព្រះវិទ្យុនាគដង្កោ សម្រាប់ទ្រង់ មកជាងថ្វាយព្រះពុទ្ធបដង ។ ព្រះអង្គឱ្យ យកស្បែកធ្មីត្រ ៥ ជាង ដែលតាំងនៅលើព្រះវិទ្យុនាគចៅពញា អុងរាជា មកជាងថ្វាយព្រះពុទ្ធប ដែល យកពាន ចៅ ពញាអុងសាងនោះ ដាក់ខាងឆ្វេង ហើយហែព្រះសព ចៅពញាអុងរាជាចូលមេរុ ស្តេចធ្វើបុណ្យ សាងព្រះរាជ កុសល ឆ្នងព្រះវិហារ អភិសេកព្រះ តាមព្រះពុទ្ធានុញ្ញាតហើយ ទ្រង់សន្មត់ដើមពោធិជា បូជី ធិមិត្តនោះ ឱ្យឈ្មោះថា : ព្រះពោធិមានបុណ្យ ។ ទ្រង់ព្រះរាជទានភ្លើង បូជាព្រះសព ចៅពញាអុងរាជា ជាព្រះរៀបរយយកមួយ ហើយ បញ្ចុះព្រះអង្គទៅក្នុងព្រះទេវគិល ទៅក្នុងវត្តនោះ ទ្រង់ឱ្យកេណ្ឌល ជាសម្រាប់វត្ត សម្រេចការ ។ ទ្រង់ត្រាស់ ឱ្យត្រួតត្រៀបរក្សាទីតាំង ក្បែរឆើយសៀម និងត្រឡប់ចូលមកក្នុងព្រះនគរ ចុះដល់ថ្ងៃ កំណត់ ស្តេចឡើង គង់ព្រះវិទ្យុនាគដង្កោ ចងកក្កើតចុះ ចេញក្បួនទីតាំង ពីបន្ទាយមានជ័យ ខែត្រពោធិសាត់ ។ ស្តេចយាង ដល់ខែត្រក្រករ ស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថា : កាលយើងធ្វើចម្បាំងនិងអាក្រក់នោះ បានលើកទ័ពមក បោះតាំង បន្ទាយ នៅខែត្រពោធិសាត់ រៀបមកដល់ឧត្តុង្គ ។ ឥឡូវនេះ គួរយើងចាត់ឱ្យធ្វើព្រះវិហារ ជាគុណ និងជាភ្លើង ទៅអនាគតថ្ងៃ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសាងព្រះវិហារគ្រឿងឆើ ប្រក់ស្បូវ ជញ្ជាំងក្ការ និងមិទ្តព្រះសង្ឃ មកតងចាំ ព្រះវស្សា ទ្រង់ប្រទានវត្តនោះហៅវត្តឈ្មោះ ក្នុងខែត្រក្រករ ទ្រង់ប្រភេទ ឆើយ ៤០ ឆាកជាពេល ។ ចុះអភិសេក ស្រេចហើយ ស្តេចយាងមកដល់ខែត្រក្រង ទ្រង់ឱ្យសាងព្រះវិហារមួយទៀត ទៅទីដែលទ្រង់តាំង បន្ទាយកងទ័ព ធ្វើដោយគ្រឿងឆើសុទ្ធ ប្រក់ស្បូវ ជញ្ជាំងក្ការ និងមិទ្តព្រះសង្ឃមកតងចាំព្រះវស្សា ឱ្យហៅថា វត្តឈ្មោះ ទ្រង់ប្រភេទ

ឆ្លើយ ៣០ ឆ្នាំជាពេលសម្រាប់វត្ត ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ស្តេចរាជបក្សស្រុក ខ្នង ។ ទៅទីនេះ ទ្រង់សាងព្រះវិហារមួយទៀត ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ទៅទីនេះ ព្រះឥសាន ៥០ ឆ្នាំ ជាពេល សម្រាប់ប្រតិបត្តិព្រះរាជកិច្ចការ សាសនាអណ្តែត ឆ្លងបុរេ ។

នេះនឹងនិយាយ អំពីព្រះពុទ្ធសាសនាស្តេច ។

ក្នុងក្រា ៣.៧ ២១០០, ៣.៧ ១៥៥៦, ៣.៧ ១៤៧៨, ៣.៧ ៥១៨, ឆ្នាំរោងឆ្នាំស័ក នោះទៅ អធិការវត្តព្រះពុទ្ធសាសនាស្តេច លោកក្រុងទូកសាសនាអណ្តែតនោះទៅ បិណ្ឌត្រង់នេះវត្ត ត្រាមដោយ ភិក្ខុសាម លោក ជាសិស្សានុសិស្ស ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ឆ្លាតកាត់ទូកព្រះ ទិវាងព្រះពុទ្ធ សាសនាអណ្តែតនោះ ដាច់ជាតិកំណត់ ខាងកន្សៃ ស្លាប់មនុស្ស ៤៦ ឆ្នាំ នៅខាងក្បាល និងកណ្តាលនោះ មានតែទៅអធិការ និងបរិស័ទ ៨៥ឆ្នាំ មកដល់ក្រើយ ឈប់ហើយ ទើបទឹកបុរេចូលទូក ៦ ព្រះទីនាំងនោះទៅ ។ ព្រះធម្មបទបរមនិព្វានប្រាជ្ញា ទ្រង់រំពឹងដោយទិព្វញ្ញាយោយដាច់ ។ ទូកនេះ ជាសម្រាប់ ច្បាំង ប្រាបប្រម រាជាសត្រូវ តទៅរាជានិព្វាននោះទៅអស់រាជសត្រូវហើយ បានជាទៅជាឱ្យនិមិត្តដូច្នេះ ។ ទ្រង់មានព្រះរាជ ឱ្យរាជបុត្រចូលចប់ហើយ ស្រាប់តែពុទ្ធស្រះពុទ្ធត្រឡប់ ៨ ទិស បណ្តាលខ្ញុំរាជការ ដែលក្រាបបង្គំ តាងទាំងប៉ុន្មាន ក៏សឹងសរសើរព្រាជ្ញាជារម្យប្រាជ្ញា ។ ទើបព្រះបរមនិព្វាន ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ក្រុមមុខងារទៅ តាមយកកន្សៃ ទូក សាសនាអណ្តែត ដែលដាច់និព្វាននោះ បានមកវិញហើយ ។ ទ្រង់ឱ្យកាត់ទូកសាសនាអណ្តែត ខាងក្បាល ឱ្យប្រវែង ខាងកន្សៃ សាងរូបព្រះមហាក្សត្រ ព្រះសាវិបុត្រ ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ស្តេចឱ្យធ្វើបុណ្យអភិសេក ទេសនា ឆ្លង ៧ថ្ងៃជាសូត្រការបុណ្យនោះ ។ ស្តេចលើកព្រះរាជដំណើរមកដល់ខែត្រសោម ។ ទៅទីនោះ ទ្រង់ឈប់ កសាងព្រះវិហារមួយ នៅទីបន្ទាយដែលធ្វើដំណើរនោះ ។ ទ្រង់ចេញព្រះរាជទ្រព្យជូនបេតិកភណ្ឌលើកដី ដើម្បីព្រះ វិហារ ។ ក្នុងកសាងព្រះវិហារវត្តនោះ ធ្វើជាព្រះវិហារវត្តត្រករ វត្តខ្នង វត្តក្រុង ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យសាង ព្រះពុទ្ធរូបឆើស្លុងព្រះអង្គ មួយព្រះអង្គ កម្ពស់ឆើស្លុងព្រះអង្គ ទ្រង់សង្កេតកណ្តាល ។ ទ្រង់ឱ្យសាងព្រះពុទ្ធរូប ឆើស្លុងព្រះអង្គសម្រាប់ព្រះអគ្គមហេសី ព្រះករុណា ស្រីចារីទី៣ កម្ពស់ឆើស្លុងព្រះអង្គ សង្កេតម្ខាងទ្រង់សាងព្រះ ពុទ្ធរូបឆើស្លុងព្រះអង្គទៀត ស្លុងព្រះអង្គ សង្កេតព្រះស្រីទេវីក្សត្រីយ៍ ជាសង្កេតព្រះរាជបុត្រី កម្ពស់ឆើស្លុងព្រះអង្គ សង្កេតម្ខាងទៀត ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ទ្រង់និមន្តព្រះសង្ឃមកក្នុងវត្តស្រុក បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ស្តេចផ្តាយ ឆ្លើយសិក្សា ៥០ ឆ្នាំ ជាពេលសម្រាប់ព្រះវិហារ ។ បុរេអភិសេកឆ្លងស្រែចម្រើន ស្តេចលើកទ័ពប្រុង ត្រឡប់ចូលមកដល់ខែ ក រាជធានីមហានគរវិញ ។ ឯអស់ឆ្លើយស្រេច ដែលទាំងប៉ុន្មានទ្រង់ទៅក្នុងស្រុកទីតូច ទីធ្លា ។ គ្រាហើយស្តេចសោយរាជ្យសម្បត្តិ ជាស្រុកក្បាលខ្នងក្រុងមក គេមានអវិទ្យារាជសត្រូវ ខ្ញុំបច្ចេកវិទ្យា មកប្រើប្រាស់ ក្នុង ខែត្រសោមនាមរាជក្រ ក្រុងកម្ពុជាទីបង្កើត ។ កាលនោះ ចិន ចាង យួន ជា ចូលមកក្នុងព្រះរាជ សម្ភារៈបរមី ព្រះអង្គជាច្រើន ។

ព្រះធម្មបទបរមនិព្វាន បរមនិព្វាន ព្រះអង្គនេះមានក្នុងបុរាណសម្បត្តិដែលដាច់ ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រីពីរព្រះអង្គ ព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គគឺ :

- ១- ព្រះនាម សង្កេតរាមាទិបតី
- ២- ព្រះនាម សង្កេត ព្រះបរមិធម្មរាជា
- ៣- ព្រះនាម សង្កេតព្រះមហាទេវីក្សត្រីយ៍

ឯសម្តេចព្រះរាមាធិបតីនោះ ព្រះអង្គតាំងឱ្យជា ឧបយោរាជ ក្សត្រកម្ពុជាដែលមានឋានៈ ជាឧបរាជទី១ ឬឧបរាជ ស្តាំ មានភ័ងនៅចុងខាងលិច មានរោងសេះ រោងដំរី ឆេះយាម ។ ឯព្រះបរមវិទ្យាធិបតីនោះ ទ្រង់តាំងជាមហាឧបរាជ ព្រះរាជបន្ទាប់ ឥឡូវបន្ទុកលើក ។

ឯព្រះមហាឧបយោរាជនោះ មានព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គ ព្រះនាមព្រះអង្គធម្មសិរី មានរូបរាង ស្រស់ស្អាត ល្អប្រពៃ ។ នាក្នុងឆ្នាំរោង អដ្ឋសិកនោះ សម្តេចព្រះរាមាធិបតី មហាឧបយោរាជ ព្រះអង្គចង់ រួម ប្រពិព័ទ្ធ និងព្រះរាជបុត្រីនោះ ពន់ប្រមាណណាស់ ។ មានថ្ងៃមួយព្រះអង្គចេញកងចុះព្រះរាជរោង ដូចប្រក្រតី ទើបព្រះអង្គត្រាស់ជាឧបាយសួរអស់ នាមីទសព្វមុខ មន្ត្រីថា : បើយើងគេជាសារពើរដំណាក់ បានផលផ្ទះឡើង និងឱ្យ អ្នកដទៃស៊ីប្រសើរ ឬស៊ីខ្លួនឯងប្រសើរជាង ខណៈនោះ នាមីទសព្វមុខមន្ត្រីជួយដល់ឧបាយ ក៏ក្រាបចូលថា : ទទួលព្រះទានខ្លួនឯងប្រសើរជាង ។

សម្តេចព្រះមហាឧបយោរាជ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រូវព្រះម្ចាស់ណាស់ ទ្រង់ត្រឡប់ចូលទៅព្រះបរមរាជវាំងវិញ ទ្រង់ចូលរួមប្រពិព័ទ្ធ និងព្រះអង្គ ធម្មសិរី ដែលជាព្រះរាជបុត្រីអស់ ៧ ថ្ងៃ ក៏ស្រាប់តែពូជពង្សនាង ទាំង ព្រះរាជវាំង ហាក់នឹងរលើករលំព្រះរាជវាំង ។ នោះព្រះអង្គស្ទុះចេញមកក្រៅ ឃើញជាស្រុកព្រះរាជវាំង ។ ព្រះអង្គក៏ស្រែកហៅក្រុមមន្ត្រីសេះ ឱ្យចងច្រើងម្សងល្បឿននោះ ស្ទុះចេញច្រើងទៅ គង់នៅ តែឆើសេះមួយ នៅជិតខាងព្រះអង្គឈ្មោះរាជាន ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យចងច្រើងរាជាននោះ ហើយក៏ ឡើងទៅគង់បរទៅមិនបង្ខំ ។ លុះដល់វាលមួយរាជ្យ ព្រះធរណីស្រូបទាំងព្រះអង្គទាំងរាជានសេះនោះទៅ បានជាមានឈ្មោះហៅបីបង្គាប់ស្រុក តែយាយមក ហៅថា ខ្នារស្រុកច្រើងមក មានសសស្លាវៃដងទាំងកើត នៅខាងជើង នៅក្នុងខែត្រពង្សឆ្នាំសព្វថ្ងៃនេះ ។

ឯ សម្តេចព្រះបរមវិទ្យាធិបតី មហាឧបរាជ សម័យថ្ងៃមួយ ព្រះអង្គស្តេចទៅថ្វាយបង្គំព្រះទេវតិ ដៅក្នុង ព្រះរាជទ្រព្យ តាមរដូវទ្វាទសមាស ចូលឆ្នាំ លុះមកដល់ភូមិពាង មានព្រះបាទព្រះស្រីពោធិ៍សាត់ អ្នកទេព ជា បុត្រីព្រះដូង អ្នកដៃនោះ មានច្បាប់បង្គាប់ប្រមាណ ។ ទ្រង់ពេញព្រះស្នេហាណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យមន្ត្រី ទៅសុំពី ព្រះដូង អ្នកដៃ ប៉ុន្តែព្រះ និងអ្នកទាំងពីរនោះមិនព្រមថ្វាយទេ ថាឱ្យទ្រង់លើកជាផ្ទាល់ ហើយឱ្យអ្នកថ្មី ប្រុងមួយស្រីមួយ ដើរកងបណ្ណាការ ក៏សួរការ ពីបន្ទាយលើក ទៅដល់ភូមិពាង ទើបគាត់ព្រមថ្វាយ ។

សម្តេច ព្រះបរមវិទ្យា បរមរាជា ទ្រង់ពិរោធនាស់ គិតនិងលើកសេនាបាយាទៅចាប់ តែខ្លាចទ្រង់ជ្រាប ដល់សម្តេច ព្រះបរមរាជបិតា គិតថានឹងលើកផ្លូវទៅជារំលោភទៅក៏មិនគួរ ព្រោះហេតុតែស្រីមួយ ទៅឱ្យឃើញដល់អាណាប្រជានុរាស្ត្រ គិតថានឹងឱ្យចាស់ទុំ ទៅនិយាយចែងអ្នកទេពនោះ ចាស់ទុំចូលភូមិព្រះដូងអ្នក ដៃពុំបានព្រះដូង អ្នកដៃ គាត់បាយាមមាំមួនណាស់ ។ ទ្រង់ព្រះស្នេហាព្រៃពេក រហូតដល់ជាដូងជាព្រះរោត ខានចូលគាល់បរវិថា ច្រើនថ្ងៃ ។

សម្តេចព្រះបរមរាជា ជាសម្តេចព្រះបរវិថា យល់ចាត់ព្រះរាជបុត្រាដូច្នេះ ទ្រង់ត្រាស់សួរមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការគ្រប់គ្នា មន្ត្រីខ្ញុំរាជការ កុំយកសេចក្តី ក្រាបបង្គំចូលគ្រប់ប្រការ ។ ខណៈនោះ ព្រះបរមបិតត្រ ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ជ្រាបព្រះរាជបាព្វមួយ និងព្រះរាជបុត្រណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ចៅរាមាធិបតី កូនស្រីនោះ វាប្រព្រឹត្តបទធុរៈព្រះធរណីស្រូបស្លាប់ ស្រុកទាំងព្រះរាជវាំងទៅហើយ នៅឃើញតែព្រះបរមវិទ្យាមួយនេះ អញពិតតែនឹងឱ្យសោយរាជ្យស្លាប់អញ ព្រោះមានចម្រើនប្រាជ្ញា មិនក៏ស្មើកង្វេរ ពុំគួរព្រះដូង អ្នកដៃ រីឯទីដទៃឡើយ ។ ដូច្នេះ ក៏ចង់ឱ្យសេនាបាយាទ ទៅចាប់យកខ្លួនមកធ្វើទោស តាមបទព្រះធរញការ ។

ក្នុងខណៈនោះ សេនាបតី អង្គជំនុំជម្រះ និង អង្គជំនុំជម្រះ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល : ព្រះជ័យ អ្នកដទៃទៀត មានតួនាទី បំរាស់ និង ផែនការច្រើនណាស់ ។ កាលព្រះអង្គ ជាមេម្ចាស់ផែនការ ស្នេហាព្រះជ័យនៅស្រុកសៀមរាបនោះ ព្រះជ័យ អ្នកដទៃ នោះ សម្រាប់ការងារឱ្យទ្រព្យសម្បត្តិស្រូវ អង្គរ រាស់ខ្លួន ចិញ្ចឹមអាហារប្រជាជនស្រុក ទុកជាឆ្នាំមុខព្រះបាទ ច្រើនណាស់ ។ ដល់ទ្រង់ត្រឡប់មកពីស្រុកសៀមរាបហើយ ធ្វើសង្គ្រាមនឹងព្រះស្តេចកង និង ពេញអង្គរជាច្រើន ក៏នាំយកទ្រព្យសម្បត្តិស្រូវរបស់ព្រះជ័យអ្នកដទៃ ច្រើនម៉ឺនទាំងណាស់ ពុំទាន់បានសរសេរកាត់ទុក ។ ព្រះអង្គពុំលើក គុណបំណងនោះ ហើយស្រាប់តែយកទោសនេះពុំតម្បើទេ មួយទៀត នាងលើសវិញ ក្នុងរាជសីមា បី បបួនជាង កសាងរាជ ចុះត្រាច់តែថ្ងៃដំបូងប៉ុណ្ណោះ ម្តេចក៏ធ្វើមិនកើត ព្រះសាងទុកឱ្យរោង ជាភ្នំ ឱ្យចំពោះព្រះជ័យអ្នកដទៃ ដែលមានគុណ បំណងនោះ កុំបីខាន ។ ព្រះបាទព្រះបរមបិតា ព្រះព្រះសង្ឃាចមន្ត្រីក្រាបបង្គំទូលថ្មីនោះ ទ្រង់ ត្រូវព្រះបរមមិត្តរាជរាស ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យមន្ត្រីកេរ្តិ៍ឈ្មោះមក លើកជាថ្នាក់ ប្រុងមួយ ស្រីមួយ ហើយឱ្យទុកក្នុងមហាមន្ត្រីមហេនេត ទាំងបណ្តាការភ័ស្តុភារ ជាអ្នកផ្លូវប្រុង ដើរផ្លូវមួយ ឱ្យជំនាញមហាមន្ត្រី មហេនេត ទាំងបណ្តាការ ជាអ្នកផ្លូវស្រី ដើរផ្លូវមួយ ទៅដល់មហាមន្ត្រីមហេនេត បុត្រី ព្រះជ័យអ្នកដទៃ ថ្វីវាជាព្រះមេតិ សម្តេច ព្រះមហាឧបរាជ ហើយតាំង ព្រះជ័យ ជាសម្តេចតេជោបុរាណៈ តាំងអ្នកដទៃ ជាជំនាញទៅសោតិ ធម្មរាជ មហាក្សត្រី បានជាមានឈ្មោះ ហៅថា ស្រុកឧដុង្គ ទៅដំរើររាជមក តែជ្វារ១-មក ហៅស្រុកឧដុង្គមានជ័យ ផ្លូវខ្សាច់ ផ្លូវ ស្រីដល់តេជោនេះ ។

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជទ្រង់ព្រះស្នេហានឹងអ្នកម្នាងទេពព្រា ទោសណាស់ ទ្រង់តាំងព្រះនាងជា សម្តេចព្រះ មេតិ ធីតាមហាទៅសោតិក្សត្រី ។

ព.ស ២០៩០, ព.ស ១៩៨៦, ម.ស ១៨៦៨, ច.ស ៩០៨ ឆ្នាំមមីរត អដ្ឋស័ក ព្រះបាទបរមរាជា ព្រះបរម បិតា ជាមេម្ចាស់ជីវិតលើស្បែក គឺព្រះបរមមន្ត្រី មហាឧបរាជ ព្រះអង្គស្តេចទៅ គង់ក្នុងព្រះរាជ លើសភ្នំ ព្រះរាជទ្រព្យ ពីរឆ្នាំមួយ ព្រះអង្គសាងព្រះពុទ្ធសេនាសាលាមួយព្រះអង្គ សាងព្រះពុទ្ធបរមង្គលមួយព្រះអង្គ សុទ្ធ សីលតែសាងវត្តផ្តល់ទុកលើភ្នំព្រះរាជទ្រព្យហើយព្រះអង្គឱ្យជីកព្រះមួយ សាងព្រះរាជមន្ទីរនៅខាងកើត ភ្នំព្រះរាជទ្រព្យ តាំងរាមហៅត្រប់មហេនេតស្តេចប្រាជ្ញា ឱ្យបានជាព្រះកេរ្តិ៍ជាអង្គរទៅឯខាងត្បូង ។ សាងស្រែម ក្នុងរវាង២-៣ ទ្រង់ឱ្យទីមន្ត្រីព្រះភិក្ខុសង្ឃ មកតាំងធ្វើបុណ្យសង្ក្រាន្ត ធ្វើបុណ្យឆ្នង ៧ ថ្ងៃ ចំណាយព្រះរាជទ្រព្យ ជាធម្មទាន នោះអស់ទៅជាច្រើន និងកណ្តាប់ច្រើនឡើយ ។ សាងកុលាប នៅភ្នំព្រះរាជទ្រព្យនោះរួចហើយ ព្រះអង្គត្រឡប់ព្រះរាជលើស្បែកមកគង់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំងលើស្បែកវិញ ។ ព្រះអង្គសោយរាជ្យ មុនការព្រង ព្រះពុទ្ធសាសនា អាណាប្រជាជនស្រុក ទោសកម្មក្នុងព្រះរាជវាំង សឹងជា សុខក្រុមក្សត្រាតែដល់ប្រមាណណាស់ ឥឡូវមានសត្រូវបៀតបៀនព្រះនគរព្រះអង្គសោះឡើយ ។

ព.ស ២០១០, ព.ស ១៩៩០, ម.ស ១៨៧២, ច.ស ៩២២ ឆ្នាំវករោសិក ព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជទីហ្គារ ព្រះមហា ចន្ទរាជាធិរាជ ជាមេម្ចាស់ជីវិតលើស្បែក សម័យថ្ងៃមួយនោះ ទ្រង់មកអំពីទីកន្លែង ព្រះបរមក្សត្រ ព្រះ បរមរាជា សួស ព្រះសង្ឃ ទោះបីសាង ព្រះសម័យ ព្រះបរមក្សត្រថ្មី ស្តេចចេញគង់ព្រះរាជរោងរម ជួបភ្នំ ព្រះរាជវត្តភ្នំបុរាណស្ថាប័នមុនមន្ត្រី ហើយប្រើក្បាច់ សម្តេចព្រះបរមបិតា និង ព្រះបរមរាជាមាតា លើកកម្ពស់ធ្វើ បុណ្យស្តង់ព្រះព្រះពុទ្ធសាសនាស្របទូលសាសនា រាជធានីហើយ នៅឡើយតែទីកន្លែង ដែលសម្តេចព្រះសោហរិតជា សម្តេចព្រះអរិយរាជ ព្រះបរមរាជអង្គប័យ អង្គសួស ជាបរមក្សត្រ ដែលប្រកួតនៅលើភ្នំប្រាសាទ ពុំទាន់ បានធ្វើបុណ្យឆ្នង ព្រះព្រះព្រះកុលាទៅឡើយ ដូច្នេះតើអ្នករាល់គ្នាជឿថា ព្រះជីវិតមុន ឧទ្ទានលើស្បែកនោះ គួរធ្វើ ព្រះរាជមន្ទីរមួយ នៅលើស្បែកនោះ ហើយនឹងធ្វើបុណ្យសង្ក្រាន្ត នៅទីនោះឱ្យជាបណ្តោះអាសន្ន ព្រោះនៅ

តើអ្នករាល់គ្នាបានដឹងឬទេ ។ នោះនោះ ព្រះបរមវង្សាទុវង្ស អង្គអគ្គមហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រី ក្រោយ បង្គំចូល
ថា : ទ្រង់ព្រះតម្រិះនេះជាប្រសើរណាស់ហើយ ដើម្បីនឹងទុកជាព្រះកេរ្តិ៍ថ្វាយ ព្រះមហាក្សត្រក្រោយ ។ បានទ្រង់
ជ្រាបមីកន្លែង និងព្រះរាជត្រកូលផង ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់យល់មន្ត្រីត្រាចក្រវង្សហើយ ទើបព្រះអង្គ លើក
ល្អហោជាក្រា ទៅប្រថាប់នៅជើងភ្នំជ្រាវ ហើយឱ្យសាងប្រាសាទព្រះរាជមុន្នី នៅទិសបួននោះ ហើយ ឱ្យ
ព្រះសង្ឃទេសនា សង្ឃរាជ ១ នៃ ១៥ ថ្ងៃ ។ ឆ្លងបុណ្យរួចស្រេច តាំងនាមទីនោះហៅថា ប្រាសាទរោក ព្រះរាជ
មុន្នី ជាប់ឆ្នេររៀងមកទល់សង្កាត់នេះ ។ ពុទ្ធសម្រេត ការបុណ្យហើយ ព្រះអង្គលើកល្អហោជាក្រា ត្រឡប់មក
ឧត្តរលង្វែកវិញ ។ ទ្រង់សោយរាជ ជាសុខប្រសើរ ដ៏អង្វែង ។

ព.ស ២១១១, គ.ស ១៥៦៧, ម.ស ១៤៨៤, ច.ស ៥២៥, ឆ្នាំថោះ ឧត្តរ ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ
ត្រង់រាជ្យឆ្នាំ ១៣ ឆ្នាំ សោយរាជ្យឆ្នាំ ៣៥ ឆ្នាំ បុករមាឯអស់ ៥២ ឆ្នាំ ព្រះជន្ម ៨៧ ឆ្នាំ ទ្រង់ ប្រឡូង
រោគជាទម្ងន់ ព្រះរាជបុត្រា ព្រះបរមវង្សា យកហ្មប្រកបថ្វីមិនជា ទ្រង់ព្រះសុវណ្ណសុភតទៅ ។ សម្តេច
ព្រះរាជបុត្រាប្រជុំទីព្រះរាជវង្សាទុវង្ស អង្គអគ្គមហាសេនា សេនាបតី មកលើកព្រះសពតម្កល់ក្នុងព្រះកោដ្ឋហើយ
សម្តេចព្រះសុភត្ថមិបតីមហាសង្ឃរាជ រាជគណៈ សេនាបតី មន្ត្រីតូចធំ ខ្ញុំព្រះរាជការទាំងឡាយ អញ្ជើញព្រះ
មហាឧបរាជ ជាព្រះរាជបុត្រា ឡើងសោយ រាជសម្បត្តិ ។

ក្រៅ	ក្នុង	ព.ស	គ.ស	ម.ស	ច.ស	ឆ្នាំប្រតិ ស័កខាង អង្គរ	ជនបិម	សិរីរាជ	សិរីជន	ក្នុង ល្វែក
០	៤៥	២១១០	១៥៦៦	១៤៨៤	៥២៥	២៥ អង្គរ	២៥ ៤៥	១១	៥៦	

សម្តេចមហាឧបរាជ ជាព្រះបុត្រា ព្រះអង្គឡើងសោយរាជ្យស្នងសម្តេច ព្រះរាជបិតាចិរាជ ទ្រង់ព្រះ
នាមព្រះបរមសម្តេច ព្រះរាជឱង្ការ ព្រះបរមិន្ទ បរមរាជាចិរាជ ហើយព្រះអង្គលើក អ្នកព្រះមែនាង ទេពបុត្រា
ជាបុត្រីនៃព្រះទន្ស៊ី ដឹង ទ្រង់ព្រះនាម សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ព្រះករុណី សិរីទេពិនី មហាទក្រតី
ឱត្តមបរមរាជនា រាជគណៈសាស្ត្រ ឆត្រសា មហាក្សត្រ ព.ស ២០៩៥, គ.ស ១៥៥៥, ម.ស ១៥២៥, ច.ស ៥២៥,
ឆ្នាំថោះ សិរិទ្ធិស័កនោះ សម្តេចព្រះបរមនាថ ទ្រង់ឱ្យសាងព្រះមេរ្ទ ធ្វើបុណ្យព្រះសពព្រះបិតា ៣ ថ្ងៃ ជាឧទ្យាមិក
សម្ព័ន្ធនៃក្រមាណ ៥៧នៃទីល្វែង ក្នុងឆ្នាំថោះសិរិទ្ធិស័ក ។ ឯសម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ស្រីទេពិនី មហាទក្រតី
សម័យថ្ងៃមួយនោះភ្នំក្រវង្ស ធិតចង់សាងព្រះវិហារមួយ យប់នោះទ្រង់សុបិនធិត្តិឃើញ សម្តេចអគ្រិយ្យាចិរាជ
មកចង្អុលកន្លែងឱ្យសាងព្រះវិហារ ជាអន្លើព្រះរាជក្នុង ពុទ្ធគោលឡើង ព្រះអង្គចេញទៅឃើញផែនដីមួយអន្លើ
ជាអន្លើព្រះបរមរាជក្នុង ផ្សាយស្រីបិណ្ឌ ភីដូចផ្នែកបន្ទាល់ ហើយឃើញទាំងឡាយផ្ទះទីនោះផង ទើប សម្តេច
ព្រះអគ្គមហេសី ស្រីទេពិនី យកសេចក្តីក្រាបបង្គំសម្តេចព្រះបរមបិត្រ និង ជម្រាបព្រះមាតាបិតា យល់ព្រម
ហើយ ចាត់ឱ្យពេជ្ជនាយដាង កូនដាង បានជាច្រើន ឱ្យសាងព្រះវិហារ ដឹកស្រូវតែង ឃ្នាំងឡើងជាស្រេចហើយ
នៅខ្វែងតែងឆ្និបត្តិ បរិសុទ្ធ និងព្រះពុទ្ធបន្តោរ ទើបព្រះបរមបពិត្រ ចាំព្រះអង្គជំរុំជា សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី
ស្រីទេពិនី និងព្រះស្នំក្រមការចេញទៅជុំព្រះបរមវង្សាទុវង្ស បាន ក្រហមិត ព្រឹទ្ធាចារ្យ អគ្គមហាសេនា
សេនាបតីមន្ត្រីគ្រប់ក្រុម តាំងបង្គុលទៅកាន់ ៨ ទិស ៣ ថ្ងៃ នៅក្នុងក្រុមនោះ មានហេតុអស្ចារ្យរាជ
ប្រមាណក្នុងព្រះនគរ ខ្លាខ្ញុំបីដូចជាសត្វស្រូវច្រូតខ្លី ជុំព្រះបរមរាជក្នុង ព្រះទន្លេពេញបណ្តើរ ច្បាស់ស្រឡា
រកកាស ជនទាំងឡាយ ក្រឡេកមើលទៅឯនគរយើង ឃើញស្នំផ្សាយចេញពី ពណ៌ ដើរដាស់ទាំងរកកាស ផ្អែកភី

ហេតុដូចជាថ្នាក់បណ្ឌិត មានស្រុកមេសាងបកកម្មដូចជាទេវតា ទេវបុត្រ យោធាកំភពិត្រវិមាន ប្រមាណជា ៨ ម៉ោង មើលឆ្ងាយ សួរសួរសួរសួរសួរសួរ រាល់ស្លាប់ទៅវិញ ។ លុះត្រឹមត្រូវ ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ជាអគ្គលេខាធិការ ដឹកនាំក្រុមប្រឹក្សា និងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ស្រីទេពតា ព្រះស្រីក្រមការ ចេញ ទៅប្រថាប់នៅក្រុងពន្លា ។ លុះដល់សម័យក្រុងពន្លា ព្រះស្រីទេពតា ព្រះស្រីក្រមការ មានពណ៌ដូច ឆ្មារឡើងៗ ទោះបីបរមបពិត្រ និង សម្តេច ព្រះអគ្គមហេសី ស្រីទេពតា សម្តេចចៅ ហ្វាចញ្ចៀង និងអ្នកជំទាវទេវី នារីសោភ័ណ ដៃ យង់ព្រមថាជា សម្តេច អប្រិទ្ធាធិរាជ ជួយឧបត្ថម្ភ គ្រប់ព្រះអំណាចរាស គ្រាន់ឱ្យជាបរមនា ថ្មីនោះ ជាព្រះពុទ្ធរូបចម្លាក់ ទ្រង់សណ្ឋិតលើក រតនបណ្ឌិត តាំងគ្រប់ព្រះក្រុងរាជវាំងនិងព្រះនាម ឱ្យនាមតាមនាម ព្រះអគ្គមហេសី និងសម្តេច អប្រិទ្ធាធិរាជ ឱ្យនិមិត្ត ហៅថា វត្តព្រះឥន្ទ្រ ។ ព.ស ២១១០, គ.ស ១៩៦៨, ប.ស ១៤៥០, ឧ.ស ៩៣០, ឆ្នាំមមី ទោតក សម្តេចព្រះរាជវត្តស្រីទេពតា ជាបុត្រី សម្តេច ចៅហ្វា ដូង ជំទាវទេវី នារីសោភ័ណ ដៃ ពួកព្រះរាជហឫទ័យ ចម្លងសាងព្រះ ករុណាទាន ហែទៅវត្ត នៅប្រាសាទនគរវត្ត ក៏ក្រាបទូលនា សម្តេចព្រះភស្តុ សម្តេចព្រះភស្តុ ក៏ព្រម ព្រះរាជហឫទ័យនិងស្តេចព្រះរាជវាំងទៅជាមួយផង ទើបគ្រាន់ម្សាប់មន្ត្រីជើងទឹក ឱ្យត្រៀមការតាមទំនៀម ។

នេវមាណ

អ្នកស្រាវជ្រាវ អេច សុត
សមាជិកវិទ្យាស្ថានជាតិ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង វប្បធម៌

ឯកសារ

បហាបូរសខ្មែរ

ព្រះរាជវង្សានុវង្សាខ្មែរ

តាមសាស្ត្រាស្ត្រិកវិចិត្រ

ចិត្តវិចិត្រក្នុងក្រាប

ភាគទី ៣

កំរងទី ២៣ ជំហានទី ៣៣

ព្រះអង្គប្រើប្រាស់វិស័យវិទ្យាសាស្ត្រ ។ គេបានសាងសង់ព្រះអារាមនោះរួចសព្វគ្រប់ហើយ ទ្រង់ក៏ប្រទាននាមដល់ ព្រះអារាមនោះតាមនាមព្រះអគ្គមហេសីនិងនាមសម្តេចអគ្គមហេសី ឱ្យនិមិត្តមកហៅថា វត្តព្រះឥន្ទ្រេត ។

ឆ.ស ២១១២ ឆ.ស ១៩៦៨ ឆ្នាំរោងសិរីទិស័ក សម្តេចព្រះហស្តវតី ស្រីមេតជិត ជាស្រីស្នេហាចម្រើន ទ្រង់និងជុំនាងទៅនិរតីសោក្តីណាស់ ស្តេចក្រុងព្រះរាជហឫទ័យ ចង់សាងព្រះកូនទានមួយហែតទៅវត្ត នៅប្រាសាទអង្គរវត្ត ដូច្នេះសម្តេចក៏ទ្រង់ក្រាបបង្គំសូមឆោ សម្តេចព្រះករុណាដើម្បីនាំព្រះកូនទានតាមព្រះបំណង ។ សម្តេចព្រះករុណា ក៏ស្តេចយល់ព្រមជូនព្រះរាជហឫទ័យ និង ស្តេចព្រះរាជដំណើរទៅជាមួយផង ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់មន្ត្រី ខាងជើងទឹកឱ្យត្រៀមការតាមចំនៀង ។ ឧទាហរណ៍ ឱកាសព្រះរាជហឫទ័យ ក្រាបបង្គំសូមព្រះបរមបិតាព្រះ ជាម្ចាស់ហើយចេញមកចាត់ការដូចតទៅនេះ ៖

ឱ្យក្រុមភ្នាក់ងារ រៀបទូកដង្កូវ ៨ គូ ហើយឱ្យពួកអង្គរវត្ត ពាក់អាវក្រហមចែវជួន មានដាក់ក្មេងមហោ ជិត យោះ សួរ ឬ យោះមួយចំនាត់ទើបដើរស្នាក់នៅជិតទីក្រុងស្រែកមាស រួចដើរទៅជិតព្រះបាទស្រីជ័យវរ្ម័នទី៧ បុត្រស្រីសម្រាប់ប្រើជាគ្រឿងប្រគល់ លេងជាពិធីក្រុងទៅ ចាត់ទូកសំបកដង្កូវ ១០ គូ ឱ្យទាញទូកពាក់អាវខ្មៅចែវ លេងក្មេងខែកម្រាស់ និង ក្មេង ពិជាន ពិឃោនាឱ្យ ត្រៀមក្មេងដើរលេងដ្ឋិត មានចាប៊ុំជាដើម ប្រគល់ហែព្រះមីទាំង ១១ មួយស្នាក់ដែលតម្កល់គ្រឿងព្រះបញ្ចក្សត្រ ជាព្រះមីទាំង ដែលចែវមុន ព្រះមីទាំងមក ដែលស្តេចគង់ ឱ្យទាញទូកពាក់អាវខ្មៅ ពណ៌ស្វាយ ចែវព្រះមីទាំងរូបនាគមួយ ឱ្យទាញទូក ចែវព្រះមីទាំងសម្រាប់សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ឱ្យទាញទូក ចែវទូករទេសសម្រាប់ព្រះបង្គំសម្រាប់មិន ស្លាប់នាគឱ្យទាញទូកខ្មៅពណ៌ស្វាយ ចែវទូកចែវសម្រាប់ព្រះម្ចាស់មួយ និង អ្នកម្នាងបួននាក់ ឱ្យទាញទូកខ្មៅពណ៌ស្វាយ ចែវទូកផ្សេងៗជាច្រើនឱ្យទាញទូកខ្មៅពណ៌បៃតង ចែវទូកស្បែកទូកជាច្រើនឱ្យទាញទូកខ្មៅចែវទូកជាដំបាប់រៀងទៅ ។ ឯទូកមន្ត្រីក្រសួងនិងតំណាងតាមមុខក្រោយ និង ធ្វើស្មារតីតាមដំបាប់ដោយ និង តាមក្រសួង ។

លុះដើរត្រឡប់ទៅវិញ នៅថ្ងៃ ១ កើត ខែ កត្តិក ឆ្នាំរោងសិរីទិស័ក ព្រះបរមបិតាព្រះ ស្តេចចូលស្រង់ព្រះ គម្ភាទ្រង់ត្រៀមអង្គរមាស សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ព្រមទាំងស្រីស្នេហាចម្រើន យាងទៅគង់នៅព្រះមីទាំងនាង ។ អស់ព្រះស្នំក្រុមការនិទូកដំបាប់នាគមួយដែលបានរៀបរាប់មកហើយ ។ លុះបានឱ្យព្រះបិតាព្រះរាជគណៈក៏ចេញទៅព្រះបិតា ឆ្ពោះទៅព្រះរាជហោរា វាយគង់មុខហើយ ក្រុមព្រះរាជប្រហារីតាំង ឱ្យ ជុំត្រង់ស្នំ ។ ក្រុមសិប្បកម្មត្រឡប់ត្រឡង់ ប្រគល់នាគដូចទៅ ទាំងក្រឡាមហាប្រជុំ និង សាគរ ។ អស់ពួកយោធានិករ ហើយ ចែវព្រះមីទាំង និង ទូក ក្នុង ហែចេញ ទៅតាម ដំបាប់ដំបាប់ហើយគ្នា ។

លុះជល់ទៅ ក៏ជល់ភ្នំក្រោម នៅក្រោយស្រុក និង ក្រុមការខេត្ត បាននាំគ្នាមកជួបបង្គំទាល់ អញ្ជើញព្រះអង្គ និង ព្រះអគ្គមហេសី ស្រីស្នំក្រុមបរិវារ ឡើងទៅជិតអង្គព្រះកូន ហើយក៏ត្រឡប់ក្នុងហែ មកជល់ព្រះមីទាំងនាងវិញ ។ លុះចេញព្រះមីទាំង និង ទូកយាង ទូកហែ មកជល់ព្រះមីទាំងវិញ ខេត្តខេត្ត ព្រះបរមបិតាព្រះ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យបញ្ចប់ព្រះរាជដំណើរ ហើយត្រឡប់ទៅកាន់ ខតអស់វាលបឹង ស្ទឹង ព្រៃឆោ ។ ឧទាហរណ៍ សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ស្រីមេតជិត តាមចេញហើយព្រះសាមាមួយនៅដើរកោះនោះទ្រង់ក៏សាកសួរចាស់ក្រិច្ចដែលនៅទីនោះ ។ ចាស់ក្រិច្ចក្រាបបង្គំសូមថា ៖ ប្រាសាទនោះសាងតាំង ឆ្នាំជើងឆ័ត្រស្រីសុរិយាវង្ស ក្នុងពេលដែលព្រះអង្គសោយឆ័ត្រ ទៅផ្ទះស្តេចស្រីមេតជិតនៅមហានគរ ។ ថាពេលនោះ សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី ព្រះអង្គជាទីប្រឹក្សាព្រះប្រជែ នៅទីនោះសូមឱ្យប្រឹក្សា ព្រះប្រជែជាព្រះស្វាមីព្រះអង្គ ឱ្យចងជើងជើងសោយឆ័ត្រ ថាបើបានសម្រេចដូចសោយឆ័ត្រព្រះប្រជែ ព្រះអង្គនឹងសាងប្រាសាទមួយតម្កល់ព្រះសារិក ជាតុនៅទីនោះមួយអង្គ ទុកជាព្រះក្បួនស្រីមេតជិតស្រីមេតជិតស្រីមេតជិត សម្រេចរាបទាបហើយ ព្រះស្រីសុរិយាវង្ស ព្រះអង្គសាងប្រាសាទមួយនៅដើរភ្នំនោះ ហើយទ្រង់បញ្ជាឱ្យហៅភ្នំនោះថា ភ្នំព្រះអេតិវិញ ព្រោះជាភ្នំដែលព្រះរាជទេពទ្រង់ បានមកបូជាសូម ។ ឯកោះបង្កើតដើរហៅថា កោះជីវី ។ លុះបាន

សម្រេចរាល់ការហើយព្រះអង្គឱ្យសាង ប្រាសាទមេរៀនថ្មីនៅតា ហើយប្រែឈ្មោះកោះនោះ ឱ្យហៅថា កោះប្រជុំសិរីទ្ធី ដ៏យល់ព្រមក៏ដឹងថ្ងៃនោះមក ។ សម្តេចព្រះអង្គមហេសី ត្រីវេនេតីតា កាលបានជ្រកជ្រាបហើយ ក៏មានព្រះបិតាព្រះករុណា ឆ្ងល់ច្រើនបំផុត ព្រោះប្រមាណនេះ យកទៅតម្កល់ទុកនៅ វត្តព្រះឥន្ទ្រពេល ដែលទើបនឹងកសាង ហើយដើម្បីដឹងបាន គាត់ តែងតម្កល់ព្រះបរមសារីរៈធាតុ ទុកជាព្រះកិត្តិយសតទៅ ។

ព្រះបរមនាង បរមបតីត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិតសេចក្តី ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទ្រង់ត្រាស់ បង្គាប់ឱ្យទ្រង់ បំរើឆែងស៊ីបន្តរ រកអ្នកមានចំណេះវិជ្ជាណាដែលអាចទទួលរាសា យកប្រាសាទនោះទៅកំកល់នៅវត្ត ព្រះឥន្ទ្រពេលបាន ចាំបើធ្វើបានស្តេចនិងប្រទានឱ្យរូបនោះធ្វើជាសេដ្ឋី ឱ្យទុំកំដៅឱ្យ គោ សេះ ជីរ និង ព្រះរាជទ្រព្យ ដង្កូវក្នុងមួយមុខ ។

នរោត្តមនោះ មានបុគ្គលម្នាក់ឈ្មោះក្រឡាត មានមាត់កាលពិនិត្យក្នុងផ្នួសដាំដីយកត្រីឆ្កា កាលដើមធ្វើដំនើរទៅរក កងវត្តពេល ។ គាត់បួសបាន ៣៥ វស្សា តែកាលជាខែក្រោយមកគាត់មានជំងឺឈឺរាំរ៉ាំ ជាខ្លាំងណាស់ ព្យាបាលមិនបានឱ្យ គាត់ទាញសិក្ខាមកហើយ ដឹកទៅកាន់មកនៅផ្ទះកំណើតរបស់គាត់វិញ ។ គាត់នោះចេះសិល្បៈសាស្ត្រគ្រាន់បើណាស់ ។ កាលបើបាន ៥ មន្ត្រីចំរើនស៊ីបន្តរ រកអ្នកមានចំណេះវិជ្ជាហើយ គាត់ក៏ចូលទៅក្រាបបង្គំទូលសួរយករាសា និង ទាក់ប្រាសាទនោះថ្វាយឱ្យបាន ។ ព្រះបរមបតីត្រ ត្រាស់បង្គាប់ទៅមន្ត្រីគ្រប់មុខនាងឱ្យធ្វើរាសា និង លំដាប់ព្រះរាជពិធី ឱ្យព្រះពិធីយកត្រីឆ្កា តាមបង្គាប់របស់គាត់ ។ ព្រះពិធីយកត្រីឆ្កា តាំងពិធីនៅរោងពិធីអស់ ៣ ថ្ងៃ ហើយឱ្យយកដំបោះ ៣ សំរែសំរែ, ទៅទាក់កំពូលប្រាសាទ ស្រូបខាងលើព្រះប្រាសាទនោះបាន មកដឹកក្រោយខាងលើទៅហើយ ។ អស់ត្បូងក្នុង ព្រះពិធី ក៏លេងភ្លេងជាតិកកងកោរមាស បណ្តាលឱ្យប្រជាជនទៅប្រជុំចាំមើលជាច្រើនគ្នា ។ នរោត្តមនោះ មានត្រីវេនេតីម ម្នាក់ រត់កាត់មុខរាជពិធីនោះ បណ្តាលឱ្យដាច់ត្រឡប់មកដំបោះសីមាទៅ ហើយប្រាសាទក៏ធ្លាក់ចុះទៅក្នុងឥន្ទ្រ ទ្រង់ ទីនោះជ្រៅរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ផ្ទៀងខ្លួនទៅមិនមិនរឹបប្រើ ។ នៅឯផ្ទះនៃព្រះ ជនដង្កែបចុះទៅឆ្ងាយម្តងម្កាត់ លើ កំពូលប្រាសាទនោះបាន ។ ព្រះពិធីយកត្រីឆ្កា ដែលត្រឡប់មកដាច់ហើយ ក៏ដឹងខ្លួនថា ពុំបានរត់ទៅទៅទៀតទេ ក៏តែ យកក្បែរឆ្នេរទុកឱ្យជាប់ត្រូវវិស្វាឆ្ងាយទៅមុខទៀតទើបយកសេចក្តីក្រាបបង្គំ ទូលព្រះបរមបតីត្រថា ៖ សូមឱ្យដឹងសាត់ ធ្វើពិធីនោះមានឈ្មោះហៅថា កំពង់ក្រឡាត ។ ព្រះបរមបតីត្រព្រះអង្គក៏ទ្រង់ព្រះអម្ពាមច្បាញឱ្យហៅទីនោះតាម សុំទើបបានប្រជាជនទាំងពួងហៅថា កំពង់ក្រឡាតជាជ្រៅរហូតមក ។ ពិធីយកត្រីឆ្កា សំដែងទូរមន្តអាថ៌កំបាំង ប្រកាសទៅតា ឱ្យស្រៀតស្រង ដែលជាសំអាងរូសប្រាសាទនោះ ពេលដុះឡើងកាលណាឱ្យទ្រព្យទៅមិនមិនរឹត តាមសំអាងដែលរូសប្រាសាទនោះ ។ ស្ទើរព្រះនោះ ក៏ ដុះទ្រព្យតាមដែលប្រព័ន្ធក្នុងនោះជ្រេបមក ។ ដុះប្រព័ន្ធក្នុង ព្រះហើយពិធីយកត្រីឆ្កា ក៏ ទទួលអមិទ្ធកម្មទៅ ។ បណ្តាលបងប្អូនភូតិសន្តានសិក្សាគ្នា ក៏យកសពគាត់នោះទៅធ្វើបុណ្យ ពារប្រើប្រាស់ ដាក់តម្កល់នៅទីនោះជ្រេបមក ។

ព្រះបរមបតីត្រ និង សម្តេចព្រះអង្គមហេសី យល់ថា ៖ ការនេះមិនបានសម្រេចហើយ ក៏ឱ្យស្រូតព្រះទីវង្គត់ ចូលទៅព្រះបរមរាជវាំងលង្វែកវិញ ។

ក្នុងឆ្នាំរោងសិរីទ្ធីស័កនោះ សម្តេចចៅហ្វា ដូង ជំនាញទើបសាវ័ណ បែ មាន ជំនួយដ៏ជាមួយ ទទួលអមិទ្ធកម្មទៅ ព្រះបរមនាង បរមបតីត្រ ទ្រង់ជួបធ្វើបុណ្យ សម្តេចព្រះអង្គមហេសី ត្រីវេនេតីតា ឱ្យសាងព្រះមន្ត្រាតកណ្តាល នៅមិត្តមិត្តសម្តេចចៅហ្វានោះ ។ ដុះធ្វើបុណ្យ ៧ ថ្ងៃរយាយសពទាំងពីរទៅរួចហើយសម្តេចព្រះអង្គមហេសីស្តេចឱ្យ សាងសាលាមួយនៅទីនោះតម្កល់ធាតុមាតាបិតាហើយស្តេចតែងទៅធ្វើបុណ្យពោរពប្រណមសំពះធាតុនោះតែរៀងៗ ។ ក្រោយមកព្រះបរមបតីត្រ ស្តេចឱ្យសាងព្រះវិហារមួយ នៅទីនោះ ស្តេច បញ្ជាឱ្យហៅថា ៖ វត្តពេលប្រណម តាមហេតុដែលសម្តេចព្រះអង្គមហេសី ត្រីវេនេតីតា នៅពេលប្រណមធាតុមាតាបិតានោះព្រោះកើតទុក្ខរន្ធទ្វារអាថ៌កំបាំង

ព្រះបរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ៖ សម្តេចព្រះអគ្គមហេសីកើតទុក្ខមើលទ្រង់ក្រាស់បង្គាប់ ឱ្យ ដាច់យកផ្ទះល្អ ឈ្មោះសាងជាបុរសសម្តេចចៅហ្វាជុង ១ ជំទាវទៅទីកន្លែងណាដែល ១ ពន្ធនៃប្រទេសក៏បានដឹងនោះក្នុងសាលាប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាសម្តេច ព្រះអគ្គមហេសីក៏បានបញ្ជូន ។ ព្រះអង្គឱ្យសាងបុរសព្រះបិតាជាតំណាងនោះចៅហ្វាជុងដែលចៅហ្វាជុងក្នុងស្រុក ក្លែងវាខ្លាចនោះក៏បានទុកជាក្រឡើងប្តីជា ជួនអ្នកសម្តេចចៅហ្វាជុង ជំទាវទៅដែរ ។ តែប្រែប្រួលមក បុរសនោះ ជួនទាំងឡាយ ដឹងមិនឡើយសេចក្តីក៏ស្មានថាគេនោះជាតំណាងប្រពៃណីបុរសមកពីការពិតប្រាកដនោះមិនមែនជាប្រពៃណីនោះ ទេក៏ជាប្រពៃណីប្រែសម្លាញ់របស់ចៅហ្វាជុង ជំទាវ ដែរ ដែលបានកើតទុក្ខបានច្រើនសម្បត្តិឱ្យគុណឱ្យផលប្រយោជន៍ ច្រើនណាស់ ។

នេះនឹងនិយាយ ពីរឿង មុនបង្កើន មុនពេល ពីរទាក់ទងនឹងក្រុមប្រឹក្សា ។ មុនបង្កើនប្រពៃណី មុនពេលមេជុំ ប្រពៃណី ព្រៃលែងនិងចេញទ្រង់ និង ប្រឹក្សាទាំងឡាយ ។

ក្នុងសម័យនោះ មានស្រីហ្វាត់ឈ្មោះ នាង ទង់មេម៉ាយ (សាស្ត្រាណាកម្មកុមារ ១ កង ថា ឈ្មោះនាង ឈា ស្រ្តាណាកម្មកុមារ មិនច្បាស់ឈ្មោះម្ចីទេ) ប្តីអនិច្ចកម្មទៅនាងមានកូនស្រីម្នាក់ ឈ្មោះ នាង ទាវ ឈ្មោះស្រីលែងលើសស្រី ទាំងឡាយ ក្នុងស្រុកក្នុងឃុំ គ្មានស្រីណាមិនឈ្មោះនាង ទាវ ។ នាងស្រីនោះ ឈ្មោះស្រីលែង ទាំងឡាយក៏ហៅ នាងសាត់ ចេញ ដៃ ដើរ គ្មានទាវ ។ នាងនៅភូមិ ពោធិ៍ដើមខាង តែនាងបានជាប់មិត្តជាសម្បត្តិមិនមិន ទៅហើយ ដោយហេតុ បានស្លាប់ ចាកប្រព្រឹត្តិពិរោះ គួរឱ្យទាស់ចិត្តពេក ហើយមាតាបិតា ក៏ បានជុំជុំមិត្តក្នុងស្រុកផង ។ ក្នុងក្រុងនោះ មុន ជូ (សាស្ត្រាណាកម្មកុមារ ១ មុន ជូ) ក្នុងចៅហ្វាត់អង្គ ដៃ (សាស្ត្រាណាកម្មកុមារ ១ និង សាស្ត្រាណាកម្មកុមារ ១មិនលើក មិនយាយទាវឈ្មោះម្ចីទេ) ទាំងស្រុងក្របក្សពួក ដើរទៅលេងនៅពោធិ៍ខាងដើមខាងនោះ ក៏ឃើញនាងទាវក៏ក្នុងក្រុងនោះក្រោម ដើមពោធិ៍នោះ ។ លុះឃើញប្រឆាំងនឹងគ្នាទាវនោះ ក៏ស្រឡាញ់ចង់បានជាមិត្តហើយក៏ស្រលាញ់ទៅជាមិត្តភាពមិត្ត ទាវក៏អ្នកជំនាញមេហៅទៅជួយនាងនោះ ។ នាងទាវជាម្តាយក៏ព្រមឱ្យតែនាងទាវសម្តីខ្លួនមិនព្រមទទួលនោះពីព្រោះខ្លួន បានជាប់ចិត្តនឹងមុនបង្កើន ហួសទៅហើយ ។

សម័យមួយ ព្រះបរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ទ្រង់ជ្រាបថា មុនបង្កើន មុនពេល ចេញទ្រង់និងជុំប្រពៃណី ណាស់ ទើបទ្រង់ក្រាស់បង្គាប់ទាងស្រាវមហោស្រពឱ្យទៅយកខ្លួន ឈ្មោះទាវពីរទាក់ មកទុកច្រក និង ជុំប្រពៃណី ព្រះអង្គប្រាបក្រឡាច្រកដូច ជា អង្គរ ១ ទ្រង់ចេញព្រះរាជហឫទ័យ ទ្រង់ប្រាសប្រណីមុនទាំងពីរទាក់នោះ ព្រះបរមាណ ណាស់ ។

សម័យមួយក៏ទៅ ព្រះបរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ទ្រង់ក្រាស់បង្គាប់ ឱ្យចាត់រាងឱ្យចាត់ បង្កើន ឱ្យ ចេញ ទៅរើសស្រីប្រ យកមកទុកជាសម្រាប់ព្រះអង្គ ។ ក្នុងក្រុងនោះព្រះអង្គនិយាយ កែវ យកសេចក្តីក្រាស់បង្គាប់នោះ មានស្រីហ្វាត់ ឈ្មោះ ទាវ ម្តាយឈ្មោះ ទង់ មេម៉ាយ នៅភូមិពោធិ៍ដើមខាង នេត្តក្នុងឃុំ មានប្តីនិងសាមីស្រី ឈ្មោះ ស្រីស្រុកនោះទាំងបីគ្នា ក៏មានប្តីបង្កើននាងទាវនោះនោះឡើយ ។

ព្រះបរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ទ្រង់ជ្រាបស្រាប់ប្រកាសហើយ ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទ្រង់ក្រាស់បង្គាប់ឱ្យ ឱ្យរើស ឱ្យមានសម្រាប់ទៅដល់ចៅហ្វាត់អង្គ ចៅហ្វាត់ស្រុក នេត្តក្នុងឃុំ ឱ្យនាងនោះមកថ្វាយ ពេញអង្គជុំប្រពៃណីនិងទង់ ក៏ចាត់អ្នកប្រើឱ្យប្រញូនខ្លួននាងទាវ និង នាងនោះ ជាភីលៀង ហើយនិងនាងទង់ ជាម្តាយនាងទាវ នោះមកជូនឱ្យចាត់ តាមបង្គាប់ ។ ឱកាសនោះឡើងក្រាស់បង្គាប់ថ្វាយ ។ ព្រះបរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ទ្រង់ទៅឃើញនាងនោះ គ្រប់ប្រការ មែន ប៉ុន្តែខ្លាចនោះ មុនបង្កើន ព្រមហើយ ក្រាស់បង្គាប់ថា នាងទាវនេះជាសម្បត្តិរបស់ខ្លួនព្រះបង្គាប់ ឱ្យ ។

ព្រះបាទបរមនាថ បរមបិតាព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ទ្រង់ជ្រាបស្រាប់ប្រកាស ទ្រង់ព្រះមហាក្សត្រ ដោយស្តាយ វិញច្បាញមិនទាន់ដល់បែកសព្វគ្រប់ ពុំបាន ។ ទ្រង់ក្រាស់បង្គាប់ ឱ្យចាត់មហាមន្ត្រី មហាទេព ឱ្យរៀបចំផ្ទះការជុំជុំ មុន បង្កើននាងទាវ ឱ្យបានជាតុល្យាមី ក៏យ៉ាង និងគ្នា ជាស្រេច ។

ប៉ុន្តែ ខាងទង់ ជាអ្នកយោងទៅតាមចិត្តណាស់វា ក្នុងខ្លួនប្រាសពីមុខមុខកំរិតស្មារតីដើមបានជាស្របគ្រប់ដែលដើរហើយនិងបានផ្តល់ឡើង កិត្តិយសវង្សក្រក្រលាផង ពេលវាប្លែងក្រលាបជា ប្រទាននាងទៅឱ្យទៅធ្វើជាប្រពន្ធអាជក ដែលជាមនុស្សកំសត់ក្រក្រលាបក៏ទាបថោកទៅវិញ ។ ខាងទង់ជាម្ចាស់គិតថា : បើដូច្នោះ តែអញប្រកាន់ទៅដល់ស្រុកកាសោណរាជ គិតឧបាយកល យកវាទៅផ្សំផ្គុំឱ្យមុខជូ ជាពូជនាងអរជុនវិញ អញប្រកាន់មិនបានតែស្រុកសម្បត្តិ និង បុណ្យសោភ័ណ្ឌ ។ គិតហើយខាងទង់ក៏នាងទៅទៅស្រុកវិញ ។ ដូច្នេះទៅដល់ស្រុកមាត់ឃ្នុត ខាងទង់ ក៏ចូលទៅជំរាបទៅពន្យារអរជុន ថា :

ខាងទៅក្នុងខ្ញុំម្ចាស់នោះប្លែងពីយកជាសំរាប់ខេ គ្រប់ប្រកាសថាទុករកថ្ងៃជាពេលឆ្នាំនឹងផ្សំផ្គុំឱ្យទៅអាជកជាមនុស្សកំសត់នោះវិញជូនច្រើន បើលោកអង្គឱ្យបាន មុខជូហើយមុខជូ ក៏ ទៅមកក្នុងមុខខ្ញុំម្ចាស់ នឹងយកក្នុងមុខក្នុងក្រឡានជាមិនខាន ។ មុខជូនោះ ក៏ ទៅជួបជុំនៅទីនោះដែលដោយក្រសែហ្នាណាស់កាន់កាប់ស្លាប់ចូលតាមសំដីនាងទង់ទៅក៏យល់ ហើយថាខាងទៅមិនខានជួបរកមិនទាន់ជួបជុំដំណើរទេ ក៏ឆ្លើយថា ខ្ញុំអរគុណនិងអ្នកម្ចាស់ណាស់ហើយសុំឱ្យអ្នកអ្នករកចំណងខាងទៅមករៀបការផ្ទះខ្ញុំនិងគិតហៅភ្ញៀវអស់ទាំងខេត្ត មកឱ្យស៊ីការ ពេញមុខអ្នកម្ចាស់ ។ នាងទង់បានជួបនោះហើយអណាស់ព្រោះការនេះបានជួបនឹងគិតហើយហើយក៏តំនាល់នាងចេញរៀបរៀបទៅជួបវិញ ។ ទៅដល់ជួបហើយនាងទង់ក៏ធ្វើសំបុត្រមួយច្បាប់មានសោចក្តីថា ឱ្យមកដល់ខាងទៅជាកូន ។

តាំងពីម្ចាស់នោះចេញពីបន្ទាយនៃក្រៅម្ចាស់ស្រុកស្រាបៀរខ្លួននោះ ព្រោះតែពាក្យមួយនេះតែ គ្រូក្រៅក្រហាយ ៥ ថ្ងៃ ៥ យប់ ខេហើយ ។ តើសែនទៅដល់ជួបម្ចាស់ស្រីចាត់មាត់ពីដងខ្លួននោះ ។

ជួបនេះសុំឱ្យក្រៅស្រុកស្រាបៀរមកម្ចាស់ អ្នកយល់បានផ្តាំហើយបានប្រគល់ក្រៅអាករឱ្យផង ។ ដូច្នេះសុំបុត្រនេះស្រេចហើយខាងទង់មេម៉ាយក៏ចាត់ក៏ចាត់ឱ្យក្នុងក្នុងក្រៅស្រាបៀរ ៤ ខាងឱ្យទុកទៅ ៤ ចេញទៅប្រញាប់ ។ ទុកចេញទៅ ៥ យប់ ៥ ថ្ងៃមិនទៅដល់បន្ទាយនៃក្រៅ ។ អ្នកបម្រើក៏នាំយកសំបុត្រទៅឱ្យនាងទៅ ។ នាងទៅមើលដឹងសោចក្តីហើយក៏កើតចង់ចូលទៅសាកព័ន្ធប្រមាណណាស់ទើបផ្អែមទុកប្រាប់មុខជូកជាស្វាមីឱ្យជូនទុកប្រមាណ ។ មុខជូកក៏ទង់ចិត្តស្មានថាគិតក៏រៀបចំជូនដំណើរខាងទៅដែលជាប្រពន្ធ និង នាងនោះជាស្រីស្រស់ ។ មកដល់ផ្ទះក៏ព័ន្ធនាងហើយក៏សោកស្តាយថា : តាមសោចក្តីដែលអរគុណអរគុណហើយបំរើក៏ចេញទុកទៅ ៥ ថ្ងៃ ៥ យប់ឡើងនោះនៅពោធិ៍ជើងខាង ។ នាងទៅកាលពីលើលើកនាងផ្កាស្លាមិនរោងការជាច្រើនខ្លួនហើយមើលទៅខាងទង់ជាអ្នកជំនួយដើរស្រាវក៏ដឹងខ្លួនថា : អ្នកយកប្រាសខ្លួនចេញពីក្រៅឱ្យមុខជូហើយក៏ស្មារតីថា : អ្នកអ្នកយល់អ្វីក៏ឱ្យទៅយកមុខមុខ ? ខាងទង់ឆ្លើយថាដើមឡើយមុខជូមកដល់ខ្លួនអញអញគ្មានថា ហងមាស់ណាងត្រាស់បី ដូចដល់ប្លែងឱ្យមកយកហងចងទៅអញរកណាស់ព្រោះអញយល់ថា : ហងចងមានសំណាងធំ ។ ក្រោយមកប្លែងមិនយកហងវិញហងប្រាសទៅបានហងចងដែលជាមនុស្សកំសត់ណាស់

ថោកណាស់ហេតុនេះហើយបានជាអញឱ្យទៅយកហងមករៀបការ ផ្សំផ្គុំឱ្យមុខជូកូន សោកអរជុន ដែលជាអ្នកមានបុណ្យក្រសែចង់ណាស់បានវិញហើយហងក៏បានក្តើមក្តើមឡើងឆ្មោងពីរោងសាក្រកាសោណរាជ ។ នាងទៅបានឮម្ចាស់សុំឱ្យជួបចូលហើយក៏តាំងក៏ក្រៅផ្កាស្លាមនេះទើបឆ្លើយទៅវិញថា : បើអ្នកម្ចាស់យកកូនចង់ណាស់ទៅឱ្យគេក៏លើកទៅចុះ ។ ចង់ស្ម័គ្រតែស្តាប់ហើយមិនទាន់ចេញមកមុខជូន ។ នាងទៅថាហើយក៏យកសោកចង់ណាស់ចាត់ស្វាមីទៅ ។ នាងនោះជាស្រីស្រស់ បើប្រពន្ធនោះហើយក៏ឱ្យម្ចាស់មក មក ក្បែរមុខឱ្យ រកផ្ទាំងក៏ឱ្យ នាងទៅក៏បានស្រាវស្រាវត្រាស់បី ឡើង ។ ចុះមកដល់ថ្ងៃទី កើត ខែផល្គុន ឆ្នាំមែន ក្រសែក ពុទ្ធសករាជ ២១១៥ (គ្រឹស្តករាជ១៨៧២) នាងទៅក៏ចាត់មនុស្សឱ្យនាំសំបុត្រទៅមុខជូន ។ បើនាងទៅដល់មុខជូនយប់ទើបទៅដល់មុខជូន ។ មុខជូនក៏ហែកសំបុត្រមើលហើយសោចក្តីថា : នាងទៅជាស្រីស្រស់ណាស់អ្នកមុខជូនក៏ស្មារតីឱ្យអ្នកមុខជូនជាស្វាមីឱ្យអ្នកមុខជូនជាស្វាមីរបស់បានជ្រាបដែលមានសំបុត្រពីអ្នកម្ចាស់ឆ្លើមថា : ហងបីនោះមិនមែនពេទេនឹងជាតិអ្នកម្ចាស់គិតយកផ្ទះទៅផ្សំផ្គុំឱ្យមុខជូនអ្នកបងទាំងពីរបានជ្រាប

ស្រាប់ ។ ដូច្នេះឱ្យអ្នកបង់កំណត់ត្រាឈប់ថ្មី ព្រមទាំងទៅឱ្យដាក់ឱ្យបានឃើញមុនផងបើក្បែរពីថ្ងៃ ១៣ កើត ខែ ផល្គុន ទៅដល់សុខដក់អ្នកបង់ស្រាប់ហើយ ។ អ្នកបង់ និងថ្មីមុនជាតុំបានឃើញមុនគ្នាទៅទេ ។

មុខងក និង មុខងពេជ្រចង្កូលស្រូវក្រអែងពីថ្ងៃ ៦ កើត ខែ ផល្គុន ឆ្នាំ មថៃ ក្រសែកបានមើលដឹងសេចក្តី សព្វគ្រប់ថា : នៅខែកើត ៨ ថ្ងៃទៅក្រអែងដុតកំណត់មូលការខាងទាវហើយ ។ មួយរំពេចនោះមុខងកនិងមុខងពេជ្រទាំងពីរ នាក់ច្រើនមិនកើតទុក្ខដល់សោកពេកគណនាឡើយហើយក៏អ្វីម្នាវាឆ្ងល់ទៅក្រាបបង្គំទូល ព្រះបាទបរមបតិក្រ ជានរម្លាស់ ជីវិតលើក្បែរឱ្យទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបរមបតិក្រជានរម្លាស់ជីវិតកំណត់លើក្បែរទ្រង់ព្រះសម្លាស់ហើយក៏ត្រាស់ថា : ការលើនេះជាការប្រញាប់ណាស់ត្រូវតែចង់ទាំងពីរនាក់ស្រេចទៅឱ្យបានហែស ។ ទ្រង់មានព្រះរាជតម្រាស់ថ្លែងចម្លើយ ហើយមើលទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យអាណក្សត្រៃព្រះរាជតម្រាស់ទៅឱ្យចៅពេញអរជុនឱ្យប្រគល់ខ្លួនខាងទាវឱ្យ មុខងកដោយ ហេតុថាទ្រង់បានរៀបការរៀនទាំងទាវឱ្យជាប្រពន្ធមុខងកកំណត់ពីខែបុស្សប្រមាណ ៣ ខែ ហើយ ។ ចៅពេញ អរជុននៅពីលើមុខងនោះពេញអរជុននិងមានទោសដល់ស្លាប់ជាតុំខាងឡើយ ។

អាណក្សត្រៃព្រះឱង្ការស្រេចហើយក៏ប្រគល់ព្រះឱង្ការនោះឱ្យមុខងកនិងមុខងពេជ្រ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះតម្រាស់ ថា : ចង់ទាំងពីរនាក់និងចេញទៅដោយទូកឯក្បែរក្រែងទុំទាំងដូច្នេះដល់យកព្រះមីនាងមន្ត្រីក្រមទាំងពួកចែវ សម្រាប់ព្រះមីនាងនោះឱ្យចែវទៅឱ្យរាសីនាមការណ៍ផ្សេង ។

មុខងកនិងមុខងពេជ្រក្របបង្គំលាព្រះបរមបតិក្រជានរម្លាស់ហើយចុះទូកចេញទៅ ។ ពួកស៊ីថាង ពួកអ្នកចែវ ចេញទូកនៅថ្ងៃ ៩ កើត ខែ ផល្គុន ចែវបាន ៣ ថ្ងៃ ៣ យប់ក៏ទៅដល់ភូមិមាត់ឃ្លូង ។ មុខងកនិងមុខងពេជ្រឡើងដើរតាមកំ កំពង់ទៅមួយថ្ងៃទៅក្រអែងដុតទៅភូមិមាត់ដើរដល់ទៅថ្ងៃ ១៣ កើត ខែ ផល្គុន ។ ខណៈនោះ មុខងកនិងមុខងពេជ្រឃើញ មេចង្កូមមុខងកនិងមុខងពេជ្រទាំងពីរនាក់នៅកំពង់តែល្បែងភ្នំស៊ីជីកយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ។ មុខងកនិងមុខងពេជ្រសួរព្រះរាជឱង្ការ ដឹកលំដើរក្បែរឡើងទៅលើដី ។ ដល់ហើយមុខងពេជ្រនាំមុខងកនិងមុខងកស្រែកត្រៀមសម្រាប់ស្រាវទាវទៅ ។ ខាងទាវស្រែកឆ្លង ក្តីទៅដល់ហើយត្រេកអរណាស់ក៏កាត់យកដប់ស្រាមិនតែងមកឱ្យមុខងកនិង ។ ទៅពេញអរជុនឃើញការណ៍យ៉ាងនេះ ហើយមិនមើលណាស់មើលឱ្យក្រមការណ៍ មុខងកយកទៅទាក់កំណត់ទោលទៅពេញអរជុនស្រែកប្រាប់បងទៅ ។ ខាងទាវ ឃើញពេលនោះបង្កើតច្រើន ក៏ហៅខាងនោះ ជាតិស្រែកឱ្យយកកំបិតការមកឱ្យហើយក៏លបដើរចុះទៅក្រុងខ្មែរមុខងកនិង អារក្ខខ្លួនដល់ស្លាប់នៅប្រាសាទនោះទៅ ។

ចៅពេញអរជុនកាលប្រកាសឱ្យចាត់មុខងកទៅសំលាប់នោះ ក៏ឃើញ ព្រះរាជឱង្ការ ធ្លាក់នៅលើកន្ទួលឃើញ ហើយភ័យណាស់លាងហត់ថា :

អញគិតនេះខ្លួនហើយព្រោះអញពុំបានសាកសួរពីមុខឱ្យអស់ ។ អ្នកស៊ីករទាំងប៉ុន្មានក៏ភ័យជ្រួលប្រលំបាក ។ មុខងពេជ្រឃើញពេលនោះមុខងកនិងមុខងពេជ្រ ភ័យណាស់បង្ខំរត់ ក្នុងពេល ដែលអ្នកស៊ីករកំពុងតែភ័យនោះដែរ ។ មុខងពេជ្រកំពុងតែរត់ទៅក្រាបបង្គំទូល ព្រះបរមបតិក្រ តាមរឿងនិងគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបរមបាទបរមបតិក្រ ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការហើយទ្រង់ព្រះតិរោចណាស់ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា :

អរនេះ ពេញអរជុនក្រោយកាលកំណត់ប្រមាណពេកនិងទុកវាទៅតុំបានឡើយត្រូវតែសំលាប់វាទាំង ៨ ដូច នៅក្រព្រមទាំងមនុស្សដែលមកស៊ីករផង ។

ត្រាស់តែប៉ុណ្ណោះហើយព្រះរាជាក៏ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់សេនាបតីមិនឱ្យប្រើប្រាស់ប្រាសាទសម្រាម ។ ស្រេចស្ទើរយាងទៅដល់លើព្រះមីនាងមក ។ អស់ពួកយោធាទាំងឡាយក៏លើកទង់ដឹងមុខសួររកទាំងតាំងហើរចេញទៅ ។

នេះនិងនិយាយអំពីអ្នកមុខអ្នករមេឃបុរាណជាភ្នំដែលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍មុខជីវិត ។ កាលដល់ពេលស្ងាត់ ស្ងាត់ស្រាគ្រប់គ្នាហើយមេឃទាំងឡាយរកហៅខាងទាវមកជុំជំណែកជាមួយនិងមុខជីវិតស្រាប់តែមិនឃើញខាងទាវនោះ ។ ឆ្មេរឱ្យតាមរកទៅក៏ឃើញខាងទាវជំណែកជាមួយនិងមុខងក ។ មេឃនិងបណ្ឌិតអ្នករមេឃទាំងឡាយឃើញព្រឹត្តិការណ៍

យ៉ាងនេះហើយក៏រឹតតែកើនឡើងទៅទៀតហើយគេនេះទៅដូច្នេះទី១៥ក្រុងខ្មែរទៅ ។ ចំនែកនៅពេលអរដូនដឹងអ្នកភ័យ និងរឿងនេះណាស់គេទៅបានបុត្រភិយាហើយទៅពួកនៅភ្នំសុពណ៍កាឡី ។

ព្រះបរមបពិត្រ និង សេនាបតីមុខមន្ត្រីអាចារ្យសេនាបាណកោនក្រុងបើកប្រាប់ទៅដល់មាត់ក្រុងហើយ នោះទ្រង់ជ្រាបថាទៅពេញអរដូនដឹងក៏ចាត់ទៅហើយមួយចំនួននោះទ្រង់ចាត់សេនាបាណកោន ៤ កង តិចមួយកងឱ្យទៅ តាមចាប់ទៅពេញអរដូនដឹងក៏ ភ្នំសុពណ៍កាឡី មកវិញមួយកងទៀតឱ្យទៅចាប់បុត្រភិយាព្រមទាំងរបស់ទ្រង់ទៅពេញ អរដូនដឹងនិងព្រាតិវង្សាទាំង ៧ ដូចគ្នាព្រាតិវង្សាទាំង ៧ ក៏បំប្លែងហើយវាស់និងរន្ទាស់ឈើរន្ទាស់ដៃកម្រងកងទៀតឱ្យទៅយក បញ្ជីឈ្មោះមនុស្សដែលមកស៊ីកាន់នោះចំនាត់មួយច្បាប់ស្រួច ។ ទ្រង់ដាក់ទោសដល់មនុស្សទាំងនោះក្នុង ៣ ឆ្នាំឱ្យបង់ថ្លៃ ជាការសម្លាប់បាត់អង្គមួយនៅម្នាក់ឱ្យទៅហ្វាយស្រុកថ្មីម្ខាងទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ស្រេចហើយព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ពិរោះថា ៖

ស្តេចក្រាញ់ទាំង ៥ នេះ និងទុកក៏ខ្លួនសន្យាហៅថា ទៅពេញ ដូចពេញអរដូននេះឱ្យចងយសជាស្តេចទៅទៀត និងបានឡើយព្រះវាងក្រើកចិត្តណាស់ ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់តែងព្រះរាជបញ្ជាជាថ្មីថា ៖

ស្តេចក្រាញ់ទាំង ៥ នេះឆ្លើយទៅទ្រង់ក្នុងសំបុត្រថាទុកក្រាញ់ទាំងនេះឱ្យស៊ីកាន់នោះហើយនោះ ទៅពេញនោះ ចេញទៅហេតុដូច បានឆ្លើយខាងលើនេះហើយទើបបានជាអ្នកស្រុកក្នុងឃុំនោះទៅហ្វាយស្រុកទាំងឡាយដែលមានរាង ជាស្តេចក្រាញ់នោះស្លាប់ពូជមិនបែកខាងទារទាំងពួងទៅពេញអរដូនដឹងទាំងអស់គ្នា ។

ព្រះបាទបរមនាថ បរមបពិត្រថា អម្ចាស់បីវិញនេះទ្រង់ដាក់ទោសអ្នកស្រុកក្នុងឃុំនោះហើយទ្រង់បើកប្រាប់ ទៅពេញមកក្រុងស្រីរាជហើយទ្រង់ចង់ទៅក្នុងព្រះសិរីរាជសម្បត្តិជាស្តេចក្រុងមក ។

ឆ្នាំរក ចត្វាស័ក ព.ស ២១១៦ (ព.ស ១៩៧៣) ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រជាអម្ចាស់ព្រះសោយរាជ្យរងពូជ ៥ ឆ្នាំ ថ្ងៃមួយ ស្តេចយាងចេញពីព្រះរាជហោរម្សាច់បុព្វបុត្ររាជសេវកាមាត្រហើយទ្រង់ត្រាស់ប្រើប្រាស់ថា ៖

ស្រីមនីសាវ័ន្ត្រីចាត់ព្រះបាទមិនមែនព្រះរាជបិតាជាច្រើនៗទើបទៅវាមុខជា និង មានសេចក្តីគំនូនចំពោះ យើងពុំសោះឡើយដូច្នេះ ហើយយើង ត្រូវតែធ្វើទុកដំបង ត្រូវតែរកដំរី សេះ និងសេនា ទាហានឱ្យបានច្រើន ដើម្បីបំប្រុងការរក្សាព្រះរាជសីមាឱ្យបានសុខក្សេមក្សាន្តក្នុងទៅ ។ ថាបើស្តេចទាំងពីរនាក់នោះបើកមិត្តមកកាន់ណាមួយ មានរបស់បំប្រុងទុកជាស្រេច ។ ថាបើស្តេចទាំងពីរនាក់នោះបើកមិត្តមកធ្វើអ្វីយើងទៅយើងត្រូវតែរកទៅវិញព្រោះ ស្រីមនីសាវ័ន្ត្រីយកក្រុងយើងទៅជាច្រើនគាត់ក្នុងពេលដែលវាមកវាយបែកព្រះមហាក្សត្រ អង្គ ។ តើអស់មន្ត្រី សេនាបតី យល់ ដូចម្តេច ។

ព្រះនោះព្រះបរមរាជវង្សាដ៏អង្គរមង្គលមហាសេនាសេនាបតីក្រាបបង្គំទូលថា ៖ ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ព្រះអង្គទ្រង់ច្រើនឱ្យនោះស្រាវស្រាវណាស់ ។ កាលបើសេនាបតីមន្ត្រីទាំងពួងយល់ព្រមតាមព្រះរាជ តម្រិះហើយព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់បីវិញ ពុំកាន់សេចក្តីព្រះអង្គទ្រង់ចាត់ឱ្យមុខការព្រះសិរីយោធិ៍ និង ក្រុម មេការ ជាងយើង ទៅសាងព្រះរាជវាំងដោយត្រៀមច្បាប់ និង ស្បៀងនៅក្នុងព្រះរាជក្នុង ចេត្តាសោយនាម ឥតឱ្យព្រះអង្គ ក៏ពុំដឹង ថាអង្គយើងព្រះរាជ ទ្រង់ ទ្រង់ឱ្យជាងមេក្រុងទុកដំបងយ៉ាង ៥០០ យ៉ាងតូច ៣០០ ទុកដំបង ២០០ ហើយទ្រង់ឱ្យបង្កាត់សេនាទាហានដឹងទឹក ដឹងពាក្យទ្រង់ឱ្យស្រីសីលីក បាន ១ ០០០ ច្បាប់ សេះ ៥ ០០០ ច្បាប់ ក្របី ៥ ០០០ ច្បាប់ ។ សេនាទាហានបានហាត់ដំបងដើម្បីដំរីសេះក្របីនោះគិតយកតែយ៉ាងឯក ២ ០០០ នាក់យ៉ាងទៅ ២ ០០០ ច្បាប់នាក់សេនាទាហានខាងដើមទឹកដែលមុខទឹកបានអស់រយៈពេលមួយចប់មួយថ្ងៃនោះចំនួន ២៣ នាក់មុខទឹកបានតែដំរី៤ ម៉ោងនោះបាន ១០០ ច្បាប់នាក់ ។ សេនាទាហានឆ្លាក់ៗគិតតែហាត់ពុំដឹងកាលបើមិន មុតដល់មិនត្រូវបើត្រូវក៏មិនយើ ។

ព្រះបរមរាជវង្សាដ៏អង្គរមង្គលមហាសេនាសេនាបតីក្រាបបង្គំទូលថា ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យចេញព្រះរាជប្រកាសប្រាប់ដល់ទៅនៅហ្វាយ ស្រុកក្នុងឃុំនោះឱ្យប្រកាសសេនាទាហានឱ្យបានច្រើនហើយឱ្យស្រាវស្រាវរកមកដាក់ក្នុងព្រះនាម និងក្នុង

ឃ្លាំងគ្រប់ចៅហ្វាយស្រុកនិងស្តេចក្រៅចៅទាំងប្រាំកុំឱ្យខ្លះខាត ។ ទ្រង់ចាត់តាំងចៅតែឱ្យទៅទិញកំភ្លើងគ្រឿងសាស្ត្រាវុធ អំពីប្រទេសក្រៅមកទុកក្នុងព្រះធនាគារច្រើនក្រណែត ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើរោងដាក់ទុកព្រះមីទាំងនិងទុកចំបាំងព្រៀប តាមស្ទឹងពេញព្រះនោះរហូតទៅដល់ខែឆ្នាំពេញទាំងបីបី ។ ក្នុងព្រះនោះប្រទេស ចិន មាម ថ្នា យួន មូលមកជ្រកកោន តឹងពេញព្រះចន្ទមីថ្វាយមាសប្រាក់និងសារបាច់ខ្លះខាតខ្សែនៃព្រះច្រើន ។ រួចស្រ្តីយេហេតុនេះហើយទើបត្រាស់ឱ្យហៅ ស្ទឹងបឹងពេញព្រះនោះជាស្ទឹងរោងទុកចាំបឹងត្រង់ប្រាក់ ។ វិញឆ្នាំស្រុកហៅយារខ្វះក៏ក្លាយទៅជាស្ទឹងដងប្រាក់ដាស់ ដល់ មកបច្ចុប្បន្ន កាលនេះ ។

ឆ្នាំវកឆ្នាំច ព.ស ២១១៦ (គ.ស ១៨៧២ ប.ស ១៨៤២ គ.ស ៨៣២) ព្រះបាទព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះវិទ្យាយល់ថា : មិនខានលើចម្លងមិនខានលើបង្ហាញកាលដែលសង្គ្រាមរវាងបិតាព្រះអង្គទ្រង់ចាត់ ធ្វើបង្ហាញរាត់ឱ្យសេដ្ឋកិច្ចសាមាណ និង ចៅហ្វាយស្រុករក្សាព្រះរាជសីហាមាំមួនណាស់ហើយនៅឡើយតែមិនខានឆ្នាំបឹង ខាងកើតដែលមានព្រៃដាច់ដីនិងសមុទ្រទៅទល់នឹងស្រុកតាមស្រុកយួននោះ ។ ឥឡូវនេះយួននិងតាមនៅកំពុងពិរាទជា ចម្បាំងនិងគ្នា ។ ប្រសិនបើជាតាមបច្ចុប្បន្នមានជ័យហើយនិងកំរើកចូលវាយព្រះនគរកម្ពុជានេះយើងទុំទាន់បានទៅធ្វើ កំលែងបន្ទាយ ឱ្យដាស់ម៉ែទៅឡើយ ។ ទ្រង់ព្រះវិទ្យាយល់ថាចូលហើយទើបទ្រង់ព្រះ បង្គាប់ឱ្យមុខងាររៀបចំព្រះមីទាំងនាវា និងទុកក្នុងហេដ្ឋីបានគ្រប់គ្រាន់ ។ ដូច្នេះបានពិចារណាឱ្យហើយ ព្រះបាទបរមនាថ បរមបពិត្រ និង រាជសេវាការីមាតុបុត្រ មន្ត្រីលើកល្បឿននាវាត្រូវចង់ចេញទៅដល់មាត់សមុទ្រហើយទ្រង់ព្រះរាជវង្សមួយព្រះអង្គព្រះនាមព្រះបាទអរុណសោមន ឱ្យយេនឡាមាត់សមុទ្រ ។ ទ្រង់ព្រះស្រុកនោះឱ្យហៅថា “ ស្រុកព្រៃឆក ” ។ ទ្រង់ព្រះស្រុកនោះអភិបាលនោះ នៅឯយេនឡាមាត់សមុទ្រ ឱ្យចាត់ដីយេនឡាមាត់សមុទ្រទៅតាមដីហើយឱ្យធ្វើបង្ហាញរាជធានីឱ្យមុខងារយេនឡាមាត់សមុទ្រហើយនោះ ព្រ ឆ្នាំបីមកដល់កោះស្នាពិតទប់ឱ្យបញ្ចប់ព្រះមីទាំងប្រាំដាច់នៅទីនោះ ១៦ ថ្ងៃ ។ ចៅហ្វាយស្រុកនិងក្រុមការនេត្ត ក៏រៀបទទួលព្រះអង្គចាំដំណើរមាត់ រាជវង្សមហេស្រព លេងសន្លឹកតិកកងណាស់អស់ ចៅហ្វាយស្រុក និងក្រុមការនេត្ត ដែលនៅជិតនឹងចៅហ្វាយមាត់កំពុងមកប្រាប់បង្គំថ្វាយមាសប្រាក់បណ្ណាការជាច្រើន ។ នៅទីនោះព្រះអង្គទ្រង់កងព្រះមីទាំង ១១យាយស្លឹកចេញចេញចេញ អស់មីទាំងប្រាំមក ព្រមទាំងកំពុងដាច់ដោយអន្លើខ្លះនិង មានព្រះធរណីដល់កោះតេជោ ជីវៈច្រើនកន្លែងទើបទ្រង់សួរអស់ទាំងប្រាំមកស្រុកណាដែលបានដឹងករណីនេះ ។ អ្នកស្រុកក្រាបបង្គំទូលថា :

ករណីនេះខ្ញុំឯងព្រះចង្អុលទាំងឡាយបានត្រួតពិនិត្យយល់ថា “ កាលដែលបិតាបង្កបង្កើតព្រះបាទព្រះបរមនាថ ព្រះមាត់នោះព្រះអង្គទ្រង់ចង់ចូលសិក្សាមន្ត្រីបាទសព្វគ្រប់រាជ ព្រះអង្គចាស់បាន ព្រះរាជបុត្រ ព្រះបាទអរុណសោមនរាជទាំង ៨ អង្គពីព្រះនាមព្រះសុរិយោវរ្ម័នមួយ ព្រះសុរិយាវរ្ម័នមួយ ព្រះបរមិនុវរ្ម័នមួយ ព្រះសុរិយាវរ្ម័នមួយនិងព្រះសុរាស្រាវរ្ម័ន មួយ ។ ព្រះរាជបុត្រទាំង ៥ ព្រះអង្គនេះសូមចុះទៅព្រះបាទមី ថ្វាយព្រះនគរហើយព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះសុរិយោវរ្ម័ន គ្រប់គ្រងគ្រប់ប្រការ ឱ្យព្រះសុរិយាវរ្ម័នគ្រប់គ្រងស្រុកទាំងនៅភ្នំពេញដំបៅ ឱ្យព្រះបរមិនុវរ្ម័ននៅគ្រប់គ្រងស្រុកក្បែរឃុំ ព្រះសុរិយាវរ្ម័នគ្រប់គ្រងស្រុកស្មៅពែកឱ្យព្រះសុរាស្រាវរ្ម័នគ្រប់គ្រងស្រុកស្មៅ ។

ព្រះសុរិយាវរ្ម័ន ដែលគ្រប់គ្រងស្រុកស្មៅពែកនោះបានតាំងក្រសែសាសន៍ស្នូលដ៏ថ្លៃថ្លា និង លើកដើមឆាប់លើ តាត្រូវមានរោងសេនាដ៏ដាច់គ្រឿងល្អ ។ ទ្រង់ព្រះបាទព្រះអង្គឱ្យធ្វើមាតុបុត្រ មាត់ទទួលខាងមិសបស្ទិបជាផ្លូវព្រះ នគរលើកទ្រង់លើ ។ ទ្រង់ព្រះបាទព្រះអង្គឱ្យសំរេចការខាងលើ គោក ។ ទ្រង់ព្រះបាទព្រះអង្គឱ្យសំរេចការខាងលើមិត្ត ព្រះរាជវង្សាទុំស្វែងរករាជបុត្រអង្គនេះសោយរាជ្យតាមអស់ជាច្រើនតំណ ។ ស្តេចតាមមិច្ឆុយមានព្រះរាជបុត្រមួយ ព្រះអង្គព្រះនាមខាងលើសក្រមុបមាទុបដោយមោឃពណ៌និងក្លិនក្រហមបណ្តាលដើរស្រ្តីទាំងឡាយ ។ ស្តេចតាម ស្រីរាជ្យខាងលើសក្រមុបនេះខ្លាំងណាស់ទ្រាំកុំបានទើបទ្រង់ចូលទៅរួមមេនាម្សិលនិងខាងនោះទៅ ។ ក្នុងខណៈនោះព្រះ ធរណីកំពើក ខ្ចីរន្ទរអស់ ៨ ថ្ងៃ ។ ស្តេចតាមទ្រង់សាកសួរហោរាវណិព្រឹត្តិការណ៍ទីនោះ ។ ហោរាក្រាបមូលថា

នៅទីនោះដែរ ថ្ងៃទី១២ ព្រះធរណីមិនស្របព្រះអង្គហើយ ។ ស្តេចតាមសូត្រហោរាទៀតថា : បើដូច្នោះយើងគិតធ្វើដូចម្តេច មិនបានទេហោរាខ្លួនថា ដើម្បីឱ្យព្រះនោះត្រូវតែព្រះអង្គធ្វើពិធីដាច់ក្រក់មើលបានខ្លួន ។

មួយរំលងនោះ ស្តេចតាមឱ្យហោរាធ្វើហោរាពិធីដូចហើយទើបស្តេចយាងមុខទូកព្រះមីនាំងមួយហោរាចុះទូក មួយនាំស្តេចតាចេញទៅបាន ២ យប់ ២ ថ្ងៃ ។ ពេលនោះទឹកក្នុងស្ទឹងទូកហោរានោះស្លាប់ទៅ ។ ហេតុនេះហើយបានជា ស្រុកនេះហៅថាស្រុកសងហោរា ។ ព្រះរាជវាំងដែលស្ថិតនៅនោះត្រូវព្រះធរណីស្របជាប់ខ្លាំងក្នុងពេលដែលស្តេចឡើង គង់លើព្រះមីនាំងនោះ ហេតុនេះហើយបានជាកន្លែងនោះហៅថា បឹងប្រាសាទអុំរំដៃយោ តែយោឧបករណ៍ថាអុំរំដៃយោ ក្នុងបឹងនោះដែរដែលស្រុកនេះស្ថិតនៅនោះកាលបើបើចេញហោរាសង់ទឹកស្លាប់ចាកទៅ ហើយក៏យាងរាត់ទើបចំស្រុកព្រះមីនាំងឱ្យដល់ស្រុកក្រមបទនាគ ។ ខណៈនោះទូកក៏មិនដល់ស្រុកជាព្រះអង្គដឹកដូចមួយ មិនព្រះអង្គកាលបើបាន ២២ រឿង នេះហើយក៏មកទទួលអញ្ជើញព្រះបាទសុរិយាវរ្ម័នឱ្យចំនៅក្នុងប្រាសាទនោះ ។ លុះរាល់យប់ព្រះធរណីក៏ស្របទាំងរាងប្រាសាទនោះទៅទៀត ។ ហេតុនេះហើយបានជាមានការក្រហាយប្រាសាទស្រុក រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ។

ព្រះបរមបរមនាម បរមបពិត្រទ្រង់បានជ្រាបហើយទ្រង់ប្រញែកព្រះនាមស្ត្រីក្រមបទនាគឱ្យហៅថាខេត្តលើកដែកវិញ ។ តមកព្រះអង្គត្រលប់មកភ្នំពេញព្រះអង្គទ្រង់ឡើងគង់ព្រះមីនាំងតជ្រុងលើកព្យាហោរាតាំងទៅខេត្តបាទីទៀត ។ នៅទីនោះទ្រង់ទតព្រះមេត្របើកប្រាសាទធួន្ទ្រវិជ្ជា ។ ទ្រង់ត្រាស់សួរបណ្ឌិតអ្នកស្រុកតាស់ទីដែលបានដឹងការណ៍គ្រប់ៗ គ្នា ។ អ្នកស្រុកក្រហាយបឹងទូកថា :

កាលដើមដែលដី ព្រះថោងកុមាររាជ ព្រះអង្គទ្រង់ឆ្លងមាត់ព្រះបាទអនុវិជយរាជ ព្រះអង្គមានបុណ្យទ្រង់ប្រាស ព្រះរាជបុត្រព្រះបាទអនុវិជយរាជទាំង ៥ ព្រះអង្គឱ្យគ្រប់ គ្រង ស្រុកត្បូងឃ្មុំមួយ ស្រុកបាឃៈកោមួយ ក្នុងខេត្តតាំងកែវ ស្រុកភ្នំរាជបិស្សុភ្នំបិស្សុក្នុងខេត្តតាំងកែវមួយកោស្ត្រីក្រមបទនាគមួយស្រុកស្រោងមួយ ។ ច ស្តេចដែលគង់នៅភ្នំរាជបិស្សុកនោះព្រះ អង្គទ្រង់ បានឱ្យសាងប្រាសាទរាជវាំងជិតកែវនៅលើភ្នំនោះហើយទ្រង់ឱ្យសាងប្រាសាទធួន្ទ្រមួយនៅមុខភ្នំលើកមានឆ្នេរជា ត្រីឡែងកែងមានស្រះស្រង់ផ្កាឡាយដណ្តប់ ។ ព្រះអង្គគង់នៅទីនោះបាន ៤ ខែ ។ តមកដល់រាជ្យព្រះបាទសុរិយាវរ្ម័ន ព្រះអង្គទ្រង់យល់ថាទីនោះមានទឹកពុំបរិបូណ៌ទើបព្រះអង្គលើកគ្រប់ប្រឡូកសាងប្រាសាទនៅខេត្តបាទីវិញ ។ លុះដល់ មកដល់ដំបូងស្រះព្រះអង្គទើប ព្រះអង្គទ្រង់បានត្រាស់ ឱ្យសេនាបាហនមកវិធានស្តេចតាមទាំងនោះរស់ទៅហើយទ្រង់ តាមឱ្យព្រះរាជបុត្របរសព្រះអង្គមកគ្រងស្រុកទាំង ៥ នោះវិញ ។ លុះមកដល់ដំបូងព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២បានចុះទៅសាង ៧ ព្រះអង្គនោះពុំព្រមខ្ចប់ខ្ចាត់ព្រះអង្គ ។ សេនាបតីបង្គាប់ ការរៀនមកព្រះអង្គព្រះអង្គពុំសូវយកព្រះបាទចុកដាក់នោះ ។ ដូច្នេះហើយទើបព្រះបាទជ័យវរ្ម័នបានព្យាយាមទ្រង់បង្កើតឱ្យហោរាស្តេចចេញទៅ ទ្រង់ឱ្យហោរាគ្រប តែពេលឡើងវិញ ដូចជាសេនាបតី ក្នុងព្រះនាម ។

ព្រះបាទបរមបរមនាម បរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការហើយព្រះអង្គទ្រង់ប្រញែកព្រះនាមស្ត្រីក្រមបទនាគថា ទុកហៅវង្សាអនុជីដោយទ្រង់គិតថាវង្សា គឺ ពីដើមជាវង្សាស្តេចតាមអនុជីនោះ គឺ ព្រះអង្គអនុជ្ជាតិឱ្យបង្កើតនូវដៃដងដិត និងព្រះអង្គនោះឱ្យគ្រប់គ្រងស្រុកបាទីនោះតទៅ ។ លុះព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ប្រើបង្គាប់ស្រេចហើយស្តេចលើកយោ ចាទាហានទៅក្តាន់នៅភ្នំបាឃៈកោ ។ លុះទ្រង់យាងទៅដល់ស្ថិតស្ថានព្រះអង្គឱ្យតាំងព្រះបាទឡើងហើយព្រះអង្គឡើងគង់ សំរាកព្រះហឫទ័យមិនសម្រាកក្នុងខែសីហាទាហាននៅទីនោះ ។ ក្នុងខណៈនោះមានបណ្ឌិតម្នាក់ឈ្មោះកែវខ្លួនតូច ឡើងកងមូលដៃទង់រាងឱបប្រណមសំរាកទៅក្រោយខ្នងបាន ។ កែវនេះចេះមន្តវិជ្ជាការបោកបញ្ឆោតសាត់សាត់បរកថាសាក ដាក់ជាតិហិរ្យលោកទៅចាត់ដៃចាត់ជើងធ្វើជាកងមេត្រហើយចូលទៅតាំងស្ថិតនៅភ្នំបាឃៈកោបាន ១ ឆ្នាំ ៧ ខែ ៧ ថ្ងៃរួច មកហើយមានអ្នកស្រុកចុះចូលជាច្រើន ។ កែវតាំងខ្លួនជាព្រះបាទជាដំបូង ។ លុះដឹងថាព្រះបរមបពិត្រស្តេចយាងមកដល់ ស្ថិត ស្ថានហើយក៏គិតថាព្រះអង្គមុខជាមិនមើលទុកទៅធ្វើទោសខ្លួន ។ កែវក៏ប្រព្រឹត្តប្រកបព្រាញ់បានជាច្រើនតាំងពីព្រឹក

ត្រូវបានហើយកាំង ទាត់ខាងកង ខាងមុខ ឱ្យប៉ុប្រើលេងជាបែក ឆ្នេង ស្តាំ មុខ ក្រោយតែងជា ៣ កង ហើយ
 លេបលើកទាំងយប់នោះឱ្យចូលដេកឲ្យលក់មិន ឲ្យក្លាយស្រុកខេត្តទាំង ខ្លះទៀតនៅខាងតាមមាន
 បន្ទាយមាន ។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំង៣ខេត្តនោះបានដឹងខ្លួនទាត់កំភេតបាត់អស់ទៅ ។ កែវបានឱ្យដឹងទៅបង្គាប់ខេត្ត
 ម៉ៅបាត់កាត់ព្រះត្រពាំងក្រមួនសំរាប់ខេត្តជាច្រើននៅខាងជើងភ្នំពេញដំកាត់ឱ្យឆ្ពោះហៅថា ៖ ព្រះរាជវាំងព្រះបាទ
 ជាងជុំ ។ ព្រោះហេតុនោះហើយបានជាហៅភូមិនោះថា ៖ ភូមិព្រះបាទជាងជុំរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ចៅហ្វាយ ស្រុក
 ខេត្តទាំង បន្ទាយមាន ៣២ កំពត កំពង់សោម បែកមិនកំពង់សែនប្រកបរយទៅតាមព្រៃ ។ លុះដឹងថា ព្រះបរមបពិត្រ
 ស្តេចយាងទៅ ប្រថាប់នៅស្ទឹងស្វាតូដូច្នេះ ព្រះករុណាមង្គលកាន់មើល ឆ្លាតចូលទៅក្រាបបង្គំផង ទូលករមជ្ឈិម
 សព្វ គ្រប់ប្រការ ។

ព្រះបរមនាងបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបហើយត្រាស់បង្គាប់ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ ខេត្តឱ្យពេញកេរ្តិ៍កម្រិតទាត់ជា
 មុខក្រោយឆ្នេងស្តាំស្រែកហើយឱ្យដឹកទៅបង្គាប់ព្រះបាទជាងជុំ ។ ឆ្ពោះកែវដែលកាំងខ្លួនជាព្រះបាទជាងជុំពេញ
 កងមុខឱ្យចេញពីបន្ទាយច្បាំងតទៅបង្គាប់ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ ខេត្តនោះដែរ ។ កងទ័ពចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ ខេត្តបានមិត្ត
 ដោយព្រះបរមបពិត្រព្រះអង្គទ្រង់ប្រថាប់នៅជិតទីនោះដែរ ក៏ តែមានសេចក្តីកោតព្រួយត្រឡប់មកទៅទៀតនោះឡើយទាំង
 គ្នា។ ក្រុមកុលសម្ព័ន្ធនោះទាំងដប់បន្ទាយប្រព្រឹត្ត និង យកបន្ទាយបានទៅហើយប៉ុន្តែព្រះបាទជាងជុំឃើញដូច្នេះក៏ឡើងទៅលើ
 បណ្តាញបន្ទាយយកអង្គរមកសែកមន្ត្រីជាការកើតជំនុំម៉ាត់ដេញមិនកងមុខចៅហ្វាយស្រុកទាំង៥ខេត្តកងមុខទាំង
 នោះទ្រាំត្រូវបានកាំងស្រោចចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ ខេត្តយកទៅតែខ្លួន ។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ ខេត្តក៏យកការណ៍មកក្រាប
 បង្គំទូលព្រះករុណា ។ ព្រះករុណាទ្រង់ព្រះមន្ត្រីប្រោស ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការថា ៖ សិរីជាងបង របស់កែវនេះក៏ពុំ
 ខ្លាំងពូកែណាស់ វាពុំកែវតែមួយដឹងជាមុខដូច្នេះហើយ ។ លុះទ្រង់មានព្រះបន្ទូលដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅ
 ឲ្យកញ្ជើសក្រវីសំឡីធ្វើជា មេម៉ត ស្តាំឱ្យ ប៉ុល ៥ ០០០ ទាត់ឱ្យសម្តេចព្រះពញ្ញាទេពជាមេម៉តឆ្នេងប៉ុល ៥ ០០០ ទាត់ ។
 មេម៉តទាំងពីរ ថ្វាយបង្គំដេញមកទាត់សោតាមរាង ជាមេម៉តមុខក្រោយ ឆ្នេង ស្តាំមុខស្រែកហើយ ក៏ដើរទៅដឹក
 បន្ទាយព្រះបាទជាងជុំទៀត ។ ព្រះបាទជាងជុំឃើញហើយក៏ឡើងលើបណ្តាញបន្ទាយដល់ដៃដៃសិរីមន្ត្រីជាការកើតជំនុំ
 ឱម៉ាត់ ដេញមិនកងមុខចៅហ្វាយទាំងពីរកងដូចមុខទៀត ។ កងទ័ពទ្រាំត្រូវបាន ក៏ដោយមុខយកវិញ ។ លុះមកដល់វាង
 ចុងអង្គរមេម៉តពុំ ឱ្យបញ្ចប់មុខ ដើម្បីប្រមូលកងមុខ ហើយឱ្យកាំងបន្ទាយរាយស្រាត តាមក្បាលពីង្គងសង្គ្រាមមើល
 ធ្វើសំបុត្រមកថ្វាយ ព្រះបរមបពិត្រ តាមដំណើរសូមឱ្យ ព្រះអង្គថែមកងមុខមកទៀត ។ ក្នុងព្រះនោះ ព្រះបរមបពិត្រ
 ប្រថាប់មុខនៅ ប៉ុន្តែ ខេត្តទាំង ដប់ខេត្តជាមួយគ្នានោះមាន បុរសម្នាក់ឈ្មោះសួរ ឬសៅ វត្តភ្នំដីសួរ មើលតែចូល
 ទៅថ្វាយខ្លួនធ្វើ កាលលើបានដឹងសេចក្តីហើយ ក៏ទូលសូមធ្វើការថ្វាយ ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ដឹងសោចមិន
 ប្រាជ្ញាដឹងសំឡីថ្វាយ ការសព្វសារពើលុះទ្រង់ យល់ថាសូមធ្វើការបានហើយ ព្រះអង្គក៏ឱ្យក្រុងថាជា ឲ្យកញ្ជើស
 អត្តរាជហើយទ្រង់ទាត់យាងទៅសាង ៥០០ ទាត់ ឱ្យទៅ ។ ឲ្យកញ្ជើសអត្តរាជសួរ ទទួលយកកងមុខទាំង ៥០០ ទាត់
 នោះទៅចូលរួមជាមួយកងមុខ ឲ្យកញ្ជើស សម្តេច ព្រះពញ្ញា ។ នៅទីនោះ ឲ្យកញ្ជើសអត្តរាជប្រឹក្សាព្រមគ្នា
 ឱ្យកែសម្រួលសាងសង់ទីនោះ ដែលមានប្រយោជន៍ គឺឈ្មោះខាង សំ មួយ ខាង ខ្លួន មួយហើយឱ្យកែសាងនៅកៅ
 ខាងពេញ មួយ តើមិនខាងសៅមួយ ឱ្យធ្វើជា ឥឡូវមួយ ខាងស និង ខាង ខ្លួននោះ ។ លុះបានហើយ សួរ ក៏មិញយ
 និង ឥឡូវមួយ ខាងសនិងខាងខ្លួន ឱ្យកែធ្វើ ឲ្យយកដល់ព្រះបាទជាងជុំ មោះច្រើនប្រការ ។ ថាបើធ្វើឲ្យយក
 បានហើយគាត់នឹង ឱ្យប្លង់ជា មានប្រាក់ឱ្យពេញមិត្ត ។ លុះបានទទួលបង្គាប់ជាស្រេច ឆ្ពោះទាំង ៤ ទាត់ដែលធ្វើ
 ជាឥឡូវមួយខាងស និងខាងខ្លួននោះ ទាំងទាំងពីរទាត់ព្រមទាំងដេញមុខទៅក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ ព្រះបាទជាងជុំ ។
 ព្រះបាទជាងជុំពេញពីក្នុងមកខាងទាំងពីរ ក៏ថ្វាយបង្គំប្រើចុងភ្នែក ឱ្យសមរម្យជា ដំបូលសម្រាប់ព្រះបាទ ជាងជុំ ។
 ព្រះបាទជាងជុំឃើញក៏ពេញព្រះមើលឆ្ងល់ មើលត្រាស់សួរទៅកៅ ខាងពេញ តើមិត្ត ខាងសៅ តាមដៃស ខ្លួនទាំងពីរ ។

អ្នកទាំង ៤ នាក់ឆ្លើយថាខាងទាំងពីរ នាក់នេះជាកូនរបស់ទួលព្រះបង្គំជាថ្មី ខ្ញុំម្ចាស់សូមជូនមកត្រកកោនសុំពិធីបុណ្យ ព្រះបាទបី នៃព្រះអង្គ ជាម្ចាស់ ត្បិតកងទ័ពព្រះខាងជើងនេះ ក៏ហែររឹបជាតំណែងប្រមាណណាស់ ។ ព្រះបាទ ជាងជុំទ្រង់ព្រះសង្ឃរាប់ហើយ ដោយសេចក្តីស្នេហាចំពោះខាងទាំងពីរនាក់នោះ ក៏ ទទួលយកទាំងប្រញាប់ព្រមទាំង ទទួលទាំងខាងទាំងពីរនាក់ ចូលទៅក្នុងផង ។ លុះវេលាយប់ ព្រះបាទជាងជុំ ក៏ជូលទៅសេចក្តីស្នេហា និង ខាងទាំង ពីរនាក់ នោះតាមសេចក្តីស្នេហា ។ ខាងទាំងនាក់ក៏ក៏តាំង ធ្វើកិរិយាសំរើបរាជហស្តម័យ ។ ទៅដល់ដៃសព្វព្រះរាជា ស្រង់មិត្ត ក្តីសោយក្តីទាំងទាំងពីរនាក់ក៏យកមកស្នេហា ត្រោត មកលាងផ្ទុយស្រង់សោយ ជាអចិន្ត្រៃយ៍ ។ លុះគ្រប់ ៧ ថ្ងៃហើយ ខាងទាំងពីរនាក់ទៅកាន់ខាងពេញមេទ័ព ខាងសេរីដែលក្លែងធ្វើជាមាតាបិតាខ្លួននោះទៅជម្រាបមេទ័ពហ្មងទាំង ៣ កង ។ មេទ័ពហ្មងទាំង ៣ កងកាលបានដឹងហើយក៏ចាត់កងទ័ពឱ្យស្នាក់ជុំទាំង ៤ ពិសេសហើយឱ្យយើក ម៉ឺនទៅច្បាប់បង្គាប់ ព្រះបាទជាងជុំនោះជា ៣ ជួរ ។

ព្រះបាទជាងជុំមិត្តស្នេហា ខ្លួនមានមហិទ្ធិឱ្យទាំងពួកប្រសិទ្ធិបានដឹងដើមទៅហើយក៏ឡើងលើបញ្ចេញហើយរាយ មន្ត្រីជាការដូចមុនទៀត ។ ប៉ុន្តែសិរីនោះ រាយទៅមិនកើតដូចដើមសោះទើប ព្រះបាទជាងជុំ ក៏ រត់ចេញពីបន្ទាយ ទៅមិនទាន់ក្បែរប្រាសាទឱ្យរួចខ្លួន ។ តែពេលនោះគាត់រត់ទៅជួបនឹងទ័ព វង្សាអន្តរាជ សួរ វង្សាអន្តរាជ ក៏ឱ្យទាញមកដេញ ចាប់បានខ្លួន ព្រះបាទជាងជុំ យកដាក់ទ្រង់ហើយដាមកជួបជុំមិត្ត ។ វង្សាអន្តរាជសួរ ក៏នាំទ្រង់ទៅមកក្រាបបង្គំ ព្រះបាទបង្គំឱ្យទ្រង់ជ្រាបប្រកាស ។ ព្រះបាទបង្គំឱ្យ ទ្រង់បានឱ្យប្រកាសដឹង ព្រះបាទជាងជុំនោះ ចោលទៅហើយ ទ្រង់បង្វែរព្រះរាជទ័ព នៅភ្នំចង្កែងកោ ភ្នំសិរី និង ទៅទន្លេបាមីនោះឱ្យទៅជួបគ្នា ។ ទ្រង់ឱ្យមិន ព្រះសង្ឃ ទៅ គង់ចាំ ព្រះវិហារ ។ ឯខាង ស ខាងខ្លួន ទៅកៅ ខាងពេញ ទៅមិត្ត ខាងសេរី ដែលទទួលធ្វើកលហេតប្រកាស ព្រះបាទ ជាងជុំនោះព្រះបាទបង្គំឱ្យ ទ្រង់ ព្រះប្រទានមាសប្រាក់ស្រាប់ករ ជារង្វាន់ហើយស្តេចឱ្យប្រគល់ ព្រះរាជទានផង ។ លុះគាត់ចែងសំរេចដូច ព្រះរាជហស្តម័យ ហើយព្រះអង្គ លើកព្រះបាទចេញត្រា វិលមកព្រះរាជវាំងឯម្ខាង ដែលជា ព្រះរាជទានវិញ ។

ព្រះបាទនិងស្រីជីវិតព្រះអរិយធម៌ ទុកស្បែកដូចនៅ ៖
 ស្តេចព្រះចៅមហាប្រាសាទ ជាស្តេចស្រុកស្បែក ស្តេចមាន ជីវិតស្រស់ ៥ ក្លឹ ២ ទាំងអស់ស្រីជា ៧ ។ អស់សមរភ័ក្ត្រព្រះស្រី ខាងមុខមន្ត្រីស្រាវជ្រាវប្រទេស ។ បើព្រះបាទជាងជុំខ្លួនមាន បុណ្យដូច្នេះ ក៏ផ្ទុយព្រះបាទទៀតថា ៖ ស្តេចព្រះមហាប្រាសាទព្រះស្រីជាងជុំ ព្រះចៅបាងកៀក ប្រែជាស្តេចថា ព្រះចៅមហាប្រាសាទ ព្រះបាទជីវិត ស្តេចជីវិត ព្រះព្រះអង្គ មានជីវិត ៧ ។ ស្តេចនេះមានព្រះរាជបុត្រាពីរព្រះអង្គគឺ ព្រះរាជបុត្រាស្រីទ្រង់ព្រះនាម ព្រះនរោត្តម ព្រះរាជបុត្រាប្អូន ព្រះនាម បកាទស្រី ។

កាលនោះជីវិតស្តេចស្បែកមានជីវិតសោះ បានឮទៅដល់ស្តេចប្រទេសភូមា ទ្រង់ព្រះនាមព្រះចៅប្រាសាទម៉ុង សូយ ដែលលើកម៉ឺនករវាយនគរមក ហើយបានសោយរាជ្យក្នុងព្រះ ហង្សវតី ។ លុះស្តេចប្រាសាទនេះស្បែក មានជីវិត ៧ ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ក៏ឱ្យធ្វើព្រះរាជសារ មកក្រាបទូលសុំជីវិតឆ្នោតពីរ ពីស្តេចស្បែក ។ ស្តេចស្បែកក៏ទ្រង់ជំនុំព្រះ រាមមេសូមុយ ឯព្រះក្រិកមួយ ព្រះសុទ្ធារសស្រាមមួយ អំពីពាក្យសុំរបស់ស្តេចភូមានោះ ។ អង្គប្រជុំសំរេចចាត់ព្រះផ្ទុយ ជីវិតនោះទៅស្តេចមុន ។ ស្តេចមុនក្រុងហង្សវតីកាលទ្រង់ព្រះសង្ឃរាប់ព្រះរាជសារឆ្លើយតបដូច្នេះហើយទ្រង់ពិរោធ ណាស់ ទ្រង់ប្រាសាទឱ្យលើកពល ៥០០ ០០០ នាក់ មកមោមមោមក្រុងស្រីរាជធានី ។ ស្តេចស្បែកឃើញពល មុនច្រើន មិនហ៊ានទទួលច្បាប់ក៏សុំទទួលជាព្រះរាជមោមច្រើននិងស្តេចមុននោះទៅ ។ ក្នុងករណីព្រះរាជមោមច្រើននេះស្តេចមុន ព្រះបាទ ជីវិត ៤ និង ព្រះរាមសូ ជាព្រះរាជបុត្រាស្រីមួយ ចៅព្រះក្រិកមួយ ព្រះសុទ្ធារសស្រាមមួយ សេដ្ឋីល្អៗ ជីវិតល្អៗ និងព្រះស្រីមាត់ស្រីជាច្រើន ហើយលើកម៉ឺនព្រលប់ទៅហង្សវតីវិញ ។

ក្រោយពីនោះយូរមក សម្តេចចៅហ្វាយមុខ ស្នងស្ថិតនៅ អស់ពួកមនក់ក្បក់ដេញតាមទាញក្រោម ទាញខ្លា ទាញមីនចង្កេះកំរត់ ខ្លាត់ខ្លាយ អស់ទើបពួកមនក់ក្បក់ក្រោយវិញស្ទើរទទួលបានស្នងស្ថិតនៅ ។
ស្តេច មន ឌីនេ ព្រះនាម ព្រះចៅច្បង ។

ដំណឹងថា មនបរដេញក្រោម ហើយផ្លាស់វាជួរស្តេចឌីនេ ដឹងដល់សម្តេចចៅហ្វាយមុខត្រី ដែលទាញទាញដេញ ពេញមហាគុបរាជ សោយរាជ្យទៅ មហាគុបរាជនាងវង់ ស្រុកក្រមា ពញាមហាគុបរាជ នេះក៏លើកទ័ពមកច្បាំង និង ស្តេចនោះ ហង្សវង់ ហើយបានជ័យជំនះលើទ័ពមន ។ ស្តេចមនឌីនេ ក៏រត់ទៅកាន់ទ័ពក្នុងព្រៃ ដើម្បីលិចលើកមក ច្បាំងទៀត តែមិនសំរេច ដូច្នេះព្រះអង្គក៏ទ្រង់សុំឲ្យពួកក្នុងព្រះបរមរាជវាំងនោះទៅ ។ ព្រះចៅហ្វាយមុខត្រី ក៏នៅសោយរាជ្យក្នុង ព្រះហង្សវង់ រីឯនោះ ជាតំណាងយូរវែងក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ។ ព្រះចៅហ្វាយមុខត្រីអង្គនេះ ព្រះអង្គ មានបុព្វាធិការ ណាស់ក្នុងរាជ ព្រះអង្គនេះមានអង្គចៅ អង្គចៅមាស អង្គចៅប្រាក់ អង្គចៅប្រេងជាសំរាប់ព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គបានវាយ ឧក្រិដ្ឋទៀតជា ចំនួនច្រើន តែជំនុំមកលេងក្រោយ ព្រះអង្គក៏ត្រូវទទួលបានស្តេចស្រី ទ្រង់ឱ្យលើកពល ១ ០០០ ០០០ នាក់មកចោមមាស ក្រុងស្រីអយុធ្យា ។ សម្តេចព្រាហ្មណ៍ ដែលមានជីវិតច្រើននោះ គ្រប់រាជ្យ ហើយស្ថិត ក្នុងទំនោម ឧក្រិដ្ឋទៀត បែកក្នុងពេលនោះទៅ ។ ស្តេចក្រមាបានឱ្យដាច់ក្បែរគ្រួសារស្រី ហើយរឹបយកទ្រព្យ ប្រមាណជាច្រើនសម្តេចព្រះ មហាគ្រាហ្មណ៍ ដែលជាព្រះរាជបុត្រមិត្ត នៃស្តេចស្រីយកទៅ ហើយទ្រង់រកស៊ីសេក ព្រះមហា ធម្មារាជាធិរាជ ចៅក្រោយ ស្រុកពិស្វាណា ដែលជាព្រះស្នេហា (កូនប្រសា) ព្រះចៅព្រាហ្មណ៍ជាស្តេចជីវិត ជាស្តេចនៃស្តេចស្រីនោះ ។ ស្តេច ក្រមាអង្គនេះបានទុកគ្រប់ មួយម៉ឺននាក់ សំរាប់ស្រុកស្រី ឱ្យស្រីទទួលបាននូវ ព្រះហង្សវង់ហើយទុកពល មួយម៉ឺន ឱ្យនៅរក្សាស្រុកស្រីស្តេចក្រមាដាច់ក្បែរគ្រួសារក្រមា និង សត្វពុទ្ធបាទធម្មា ដែលស្រីបានយកពីកម្ពុជាទៅជាង មុននោះព្រមទាំងក៏រក្សា គ្រឿងអាវុធគ្រប់ប្រភេទទៀតក្នុងព្រះហង្សវង់ ។ សម្តេច ព្រះចៅហង្សវង់ក៏រងនូវមាន បុណ្យណាស់ ជាចំណែកមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ណាមួយមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ឧក្រិដ្ឋមួយ ស្រុកក្រមាមួយ ស្រុកក្រមាមួយ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសេក ស្តេចស្រីបានសុំស្នាមមេត្រីនិង ព្រះអង្គ ហើយផ្ទាល់បុត្រីមកព្រះអង្គ ជាព្រះរាជទ័ពទៀតផង ។ ស្តេចក្រមាអង្គ នេះមានបុណ្យណាស់ អាណាប្រជានុរាស្ត្រថ្វាយព្រះនាមថា : សម្តេច ព្រះរាជបុត្រវង់ ឆ្នាំ ១០ ទិស ។

នេះនឹងនិយាយពីក្រុងកម្ពុជាជិត ឥឡូវក្បែរជ្រៃទាប ។

កាលក្នុងពេលនេះ ព្រះបាទសម្តេច ព្រះបរមនិគ្រាម ហាឡានជា ដែលពាក្យស្រ្តីទាំងពួង លើកយល់ព្រះអង្គ ហៅថា : ព្រះរាជឱវាទនោះ ព្រះអង្គសោយរាជ្យនៅឡើយ ឆ្នាំ ព.ស ២០៨៣ គ.ស ១៩៤១ ម.ស ១៩៦១ គ.ស ៩០៩ ឆ្នាំ កុរ បាតិក ព្រះជន្មបាន ២២ វស្សា ព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រ មួយព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រទានព្រះនាមថា : សម្តេចព្រះសេនា ក្រោយមកកាលព.ស ២០៩៨ គ.ស ១៩៥៤ ម.ស ១៩៧៦ ម.ស ៩១៦ ឆ្នាំ វារុណ ព្រះរាជបុត្រ ទ្រង់ប្រទាន ៣៧ វស្សា សម្តេចសម្តេចព្រះរាជបុត្រ មួយព្រះអង្គនិងព្រះនាង ពេសរមាស ជាព្រះនាងស្លា ទ្រង់ប្រទាន ព្រះនាមថា ព្រះស្រីស៊ីរីយោណា ។ ព្រះរាជព.ស ២១០២ គ.ស ១៩៥៨ ម.ស ១៩៨០ គ.ស ៩២០ ឆ្នាំ មហិ សិរីទ្រព្យ ស្តេចសម្តេចព្រះរាជបុត្រ មួយព្រះអង្គ និងម្នាក់ ពេសរ ទ្រង់ប្រទានព្រះនាមថា ពញាធីតា ។ កាលព.ស ២១០៩ គ.ស ១៩៦៥ ម.ស ១៩៨៥ ម.ស ៩២៧ ឆ្នាំ កុរ បាតិក ព្រះជន្មបាន ៤៦ វស្សា ទៅមុនពេល សោយរាជ្យនោះ មួយឆ្នាំ អ្នកច្រើនមែនទែន សម្តេច ព្រះរាជបុត្រ មួយព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រទានព្រះនាមថា ពញាធីតា ។

សម្តេចព្រះបរមនាម បរមបពិត្រ អម្ចាស់ព័ន្ធដី ស្តេចមានព្រះឱវាទ ត្រាស់លើកឡើង ឱ្យមុខប្រឹក្សាថ្វាយ ព្រះមេត្រី គ្រឿងធ្វើបុណ្យថ្វាយ ព្រះភ្លើងព្រះបរមរាជ សម្តេចព្រះបិតា ព្រះបរមនិគ្រាមមហាឡាន ។ ឯព្រះមេ

ស្រុក ស្រុកព័ត៌មានមួយ សិនមួយក្រុម (ក្នុងមួយសិនមាន ២០ ក្រុមក្នុងមួយក្រុមមាន ៤ ហត្ថក្នុងមួយហត្ថមាន ០.៥ ម៉ែត្រ ដូច្នេះក្នុងមួយសិន មួយក្រុម ត្រូវជា ២០ ក្រុម ត្រូវជា ៨០ ម៉ែត្រ)។ ដូច្នេះស្រុកមាន ព្រះបាទអ្នកជាន់ម្ចាស់ ដែល គឺ ព្រះទាំងព្រះរាជវង្ស ក្សត្រ ក្សត្រី មន្ត្រី បរិស័ទ ធំ តូច ប្រៀបធំទំង្រៃ ព្រះបរមសព្វថាវាង ចូលព្រះមេត្តិបុណ្យសួរ ព្រះពេជ្រស្រស់ម្តង ព្រះបិតា ជាមហេស្វរិកអធិក ពន្លឺក្រុងរឿង ថ្វាយព្រះភ្លើង បរិច្ចាគព្រះវិញ្ញាណ ជាទានដល់ ព្រះសង្ឃ សូមយោគយោង សូមចក្ខុវិស័យសិរី តាមរាជបដិណ្ឌិ។

ដូច្នេះឆ្នាំឆ្លូវព្រះបាទសម្តេច ព្រះបរមនាមាធិរាជ ព្រះបរមនាម ព្រះបាទអ្នកជាន់ម្ចាស់ឆើតឆាយ ប្រៀបធំព្រះ អធិបាតដោយក្រុងព្រះរាជវង្សាជាដើមដល់វិទ្យាស្ថានស្រុក។ នៅទីនោះស្តេចធ្វើបុណ្យបំប៉នព្រះបរមអធិបាត ក្នុងព្រះចេតិយដែល សម្តេចព្រះបរមអយ្យកោ ព្រះធម្មរាជា ទ្រង់សាងព្រះបរមតុល្លសិរីក្រុងព្រះមហេស្វរិក ដូច្នេះ ឆ្នាំឆ្លាយស្រុក ស្តេចព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាមាធិរាជ ទ្រង់សម្រាថ្នាព្រះរាជហឫទ័យ ជាសុខប្រុងមក។

ចង្ហែងយសរាជា ជាសម្តេចព្រះបរមអយ្យកោមួយ ស្តេចមានព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះជាតិ ក្សត្រី ។ ព្រះជាតិក្សត្រី អង្គនេះមានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ និង ព្រះស្រីសុរិយោធាណី ទ្រង់ព្រះនាមជ័យជេស្ឋា ហើយ ពញ្ញាយសរាជា ជាកំសាន្តតទៅ។

នេះនឹងស្រដៀង នៅឯឧត្តរជាតិ ជាប់រវាងជាឧត្តរតាមដែលខ្មែរហៅថា បាញ់ពិក បាញ់ក្រុង ដែលយូរហៅថា ជិប ជាញ៉ា ជាឧត្តរមិនខាងកើត ក្រុងឧត្តរកម្ពុជាបិតិវិញ។

កាលអំពីដើមរៀងមក ឧត្តរនេះមានស្តេចសោយរាជ្យសម្បត្តិព្រះវង្ស ជាច្រើនពាន់ ហើយជាន់ខ្ពស់ក្រុងកម្ពុជា ក៏ដំ អំពីបុរាណស្រស់ត្រកាលមក។ ដូច្នេះជំនួញ ចោល ឧត្តរនេះក៏ស្ងប់ ដាច់ជាន់ខ្ពស់ក្រុងកម្ពុជា ហើយតាំងខ្លួនជាឧត្តរ បករាជ្យក្រុង បេ ជាសំដាប់រៀបរៀងជាច្រើនអង្គ។ ស្តេចចាស់ក៏ដាច់ជាន់ខ្ពស់ក្រុងកម្ពុជា ដូច្នេះសោយរាជ្យ ២៤៨២ គ.ស ១៥០៨ គ.ស ១៤៦០ គ.ស ៩០០ ឆ្នាំនេះ សិរីមូលីក ស្តេចចាស់ជាងនោះឆ្នើម បេក៏ស្លាប់ ជាស្តេច សោយរាជ្យក្នុងឧត្តរតាមនោះ ស្តេចយុទ្ធិឱ្យអ្នកចាំ កាត់ដៃមេច័ត្តលើកលេខ ៣០ ០០០ ឆ្នាំដើរជើងមីក ចូលឡើងវាយ ឧត្តរតាមតាមជួរមាត់សមុទ្រ។ ចំពោះឧត្តរនេះបេក៏ស្លាប់ស្លាប់ទៅ។ ស្តេចចាស់ដែលសោយរាជ្យក្នុងឧត្តរតាមនោះ គឺស្តេចសោយរាជ្យ ស្តេចចំនុះឧត្តរ យូន ។ ដូច្នេះសោយរាជ្យ រោគា ជាច្រើនរៀងចាស់ គឺស្តេចសោយរាជ្យ ក្បាត យូន យូនជិបទាំងពីរ ដើរឆ្ងាយចោលតាម និង លាក់ស្តើយក្នុង។ អ្នកទាំងពីរនេះ ក៏ដាច់ក្បែរគ្រួសារមកទាំង ក្រើយទាំងពីរ ចេញចាក់ ដែលក្នុងចេញស្បៀងជិត ប្របីដងក្រុងកម្ពុជាបិតិ ហើយខ្លួនជាន់ខ្ពស់ ពញ្ញាអរជូន ចេញចាក់ ស្រុក ព្យួរច្បាប់ទៅ។ សាមុទ្រព្រះបរមនាមាធិរាជ បរមបិតា ជាម្ចាស់ ជីវិតឆើតឆាយ ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ព្រៀង ឱ្យពញ្ញាអរ ជូន ខ្លួន ចាស់ទាំងនោះជាផ្ទុំ នៅក្នុងទីស្នាក់មក។

សម្តេចព្រះបរមនាមាធិរាជ បរមបិតាជាម្ចាស់ ស្តេចសោយរាជ្យសម្បត្តិជាសុខសាន្ត បរិបូណ៌ទៅដោយស្បៀង អាហារពេញឆើតឆាយ។ ក្រុងកម្ពុជាបិតិ នេះក៏ប្រទេស កាលជាដំនើរនោះប្រកបដោយសេចក្តី សុខសប្បាយ អស់អាណាប្រ ជាធារាស្រ្ត ក្នុងព្រះឧត្តរ ប្រកបទៅដោយត្រើងត្រែង រៀងរាល់ជាស្តេចក្សេមក្សាន្ត សាហាយរាជ្យ។

ដូច្នេះក្នុងមកដល់ គ.ស ២១១៣ គ.ស ១៥៨១ គ.ស ១៥០៣ គ.ស ៩៤៣ ឆ្នាំ ម្យាញ់ បកស័ក ព្រះបាទ សម្តេច ព្រះបរមនាមាធិរាជ ជាម្ចាស់ ជីវិតឆើតឆាយ ទ្រង់ព្រះតិរិះអំពីករណីស្រុក ស្រុក ស្រុក សាវិទ្យាព្រះអង្គ ចេញតំណែង ព្រះរាជវង្សា ដូច្នេះព្រះបរមរាជវង្សាឡើយ អង្គអង្គសេវកា ត្រីមាតាត្រ ក្របបង្កកាត់តាមយសសក្តិ តាមវិសោធន៍ តូច មើបមានព្រះរាជឱង្ការថា ក្រុងស្រីអយ្យកោ និង ឧត្តរស្រីអយ្យកោ ៧ នោះផ្ទាល់ជាន់ខ្ពស់ក្រុង កម្ពុជារៀងមក តែងតែមានដើម ព្រះបាទអាទិស្វរ្យវង្ស ព្រះអង្គមានព្រះករណីមិច្ឆា ព្រះឧត្តរនោះ ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រា មួយ និងនាង នាងបាង ចងនោះកើតឡើងជាពញ្ញាសោង មានមាត់មិច្ឆា ហើយខ្លាតទៅនៅស្រុកសោងស្លា និង

សុខោម័យ ។ ព្រះអង្គ មានព្រះរាជបុត្រាមួយអង្គទៀតជាមនុស្ស ទ្រង់ព្រះនាម ព្រះបាទបុរាណសុវរ្ម័ន ទ្រង់មាន ព្រះមេត្រី ជាមិត្តទាំងអស់ទ្រង់ ជ្រាបថា : ពេញរោងជាសម្តេចព្រះសេនា ខ្លាចទៅនៅស្រុកសុខោម័យ ដូច្នោះ ទ្រង់ប្រោស លើកស្រុកនោះ ជាឯករាជ្យ ឱ្យសែនទាំងស្រុងសារ ជា មាស ប្រាក់មកផ្ទាយក្រុងកម្ពុជាទៅ ។ ពេញរោងមានបុណ្យ វាយឧត្តរស្រ័យ បានជាចំនុះទាំង ៧ ឆ្នាំ និងស្រុកលាវខ្លះផង ។ លុះដល់ ១២៧២ ព្រះរាជបុត្រា ទ្រង់សោយរាជ្យស្លាប់ ចិន្តា ថាជាព្រះភរិយាឈ្មោះ ខែព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ក៏ឱ្យសែនយសោ ជា មាស ប្រាក់ មកផ្ទាយព្រះបុទមសុវរ្ម័ន ជាសម្តេចព្រះបេក្ខា រៀបរាល់រដូវ ។ លុះដល់ព្រះបាទបុទមសុវរ្ម័នស្លាប់ ក្រុង ស្រីអយុធ្យានោះ ត្រូវព្រះចៅ សិរីរិយ ព្រះស្រីសែន មានបុណ្យ មានអំណាច ប្រាបប្រាមពូជព្រះរោងបាន បានជា ស្តេចចិត្តឧត្តរស្រ័យទៅ ។ ដល់ទៅអ្វីថ្ងៃព្រះមាសបានសោយរាជ្យ ស្តេចនោះឱ្យលើកមកវាយក្រុងកម្ពុជាបិទបិទ ហើយឱ្យកូនសោយ រាជ្យម្តង ។ លុះដល់មករាជ្យស្តេចព្រះស្រីអយុធ្យានោះ ស្តេចលើកមកវាយឧត្តរស្រ័យទៀត ឱ្យកូនសោយរាជ្យ ម្តងទៀត ដល់មករាជ្យ សម្តេចព្រះអយុធ្យា ទុកស្តេចជៀសស្រ័យចេញពីយក្សាបានព្រះឧត្តរវិញ ។ ដល់មករាជ្យសម្តេច ព្រះរាជបិតា ស្តេចលើកមិត្ត មកដល់ឧត្តរវិញទៀត និងឱ្យពេញរោង លើកមិត្តមកដល់ ស្រុក ពោធិសាត់ម្តងទៀត ពែសម្តេចព្រះរាជបិតា ស្តេចមានពេជ្រមាស ដូច្នេះស្តេចប្រាបប្រាមពូជព្រះរោងទៅ ។ វាទ្វិយលើកច្រើនគ្រាណាស់ហើយ ក្រុងកម្ពុជាច្រើនឥតមានសេនាស្តីទាំងស្រុង ។ ឥឡូវនេះច្រើនឥតសេនា ស្តេចខ្លះទៀត ពែលើកច្រើនស្តេចច្រើនទៅ មុនជាស្តេចយកក្នុងខ្មែរទៅធ្វើជាផ្ទុំទាំងស្រុង ។ ការស្រង់ព្រះព្រះ ដូច្នេះហើយព្រះ ព្រះស្តេចទ្រង់ ឱ្យពេញរោងមិត្តបាន បាន ០០០ នាក់ មកជួបទៅព្រះរាជធានីខ្មែរ ។ ព្រះប្រោស ឱ្យសម្តេច ព្រះរាជបុត្រ និង មន្ត្រីក្រុងស្រុក ទៅចាំព្រះឧត្តរ ។ ទ្រង់ក្រាស់ ព្រះស្តេចចំណី ជាមេមិត្ត ឱ្យមុខមន្ត្រី ក្រុងមាហាន រៀបចំជាក្បួនមិត្តមិត្តសម្រាប់ ។ លុះដល់ថ្ងៃ ១ រោច ខែបុស្ស ឆ្នាំឃ្វេងឆ្នាំ ព.ស. ២១១៣ គ.ស. ១៩៧៩ គ.ស. ១៩៩១ គ.ស. ៩៣១ ជាថ្ងៃសុក្រម្តង បានឮសូរហើយ ស្តេចទ្រង់ត្រៀមប្រដាប់សាវ័ន្តិយារង្ស ទ្រង់ស្រឡាបញ្ចូលសាវ័ន្តិយារង្ស រាជ្យ រាជ្យ ស្តេចទ្រង់តែង ព្រះមិត្តទាំងស្រុង ចងស្រឡាបញ្ចូល ត្រៀមប្រដាប់សាវ័ន្តិយារង្ស ។

លុះបាន វេលាប្រកាសហើយ ព្រះមហាពិបត្តិ ក៏គោរពទូលក្រិ ផ្ទុំព្រ ផ្ទុំស្នំ ប្រគល់ឲ្យព្រះស្តេច ព្រះធានាពល បុរាណនាមថា : ត្រិះរា ។ បើជាគុណនាមពាក្យព្រះប្រាថ្នា ត្រិះរា ទាំងអស់ បើជាធានាពលប្រាថ្នា ពួក ចំនួនច្រើន ។ ក្នុងនេះ ត្រិះរាពល ព្រះបាទ លើកពលទៅទាំងអស់ ។ ព្រះទៅដោយត្រៀមបង្អួចចាប់ យកមិត្ត ក្នុងព្រះ អភិបាលសេនាទាំងស្រុងព្រះសុរិយា ក្រេបក្រាមដំបៅព្រះទៅដោយចក្ខុ លុប : គណៈ ពាណិជ្ជិកសាស្ត្រ ទៅដោយទាហានច្រើន កាន់ផ្លូវត្រៀមរាជ្យស្រេច ស្តេចក្រាស់ដោយមាត់ដាស់ដាស់ផ្លូវទៅបស្ចិមមិត្ត ។ ឯព្រះ ចំណីរាជ្យ ជាមេមិត្តលើកមិត្តស្រេច រត់ដល់ស្រុកបស្ចិមបុរី ជាដៃឧត្តរស្រ័យហើយ ក៏ដេញមិត្តឱ្យចូលវាយ លុកបែកបានស្រុកឧត្តរស្រ័យមួយវាយស្រុកក្នុងខែព្រះព្រះទៅរកពលឧត្តរស្រ័យហើយចាប់បានស្តេចស្រ័យ ជាច្រើនទៀត ។ ឯមិត្តព្រះស្តេចតាមដំបៅមិត្តស្រ័យទៅ ។ នៅហ្វាយស្រុក និងក្រុងក្រុងឧត្តរស្រ័យដែល បរាជ័យ ទាញដៃព្រះចំណីរាជ្យ ហើយដែលរត់ចូលទៅនោះក៏ទិស្រុក ទៅដល់ក្រុងស្រីអយុធ្យា រួចក៏ទាញចូលទៅ ក្រាប បង្គំ ទូល សម្តេច ព្រះមហាព្រះចៅធម្មរាជា ស្តេចស្រ័យឱ្យទ្រង់ជ្រាបក្របប្រការ ។ ស្តេចស្រ័យជ្រាបហើយ ទ្រង់ក៏យ បាន ណាស់ ទ្រង់ប្រជុំអស់សមាជិក តូចប្រឹក្សាគ្នាថា : មិត្តខ្មែរលើកមកម្តងនេះ យើងមិនពិបាកឡើយ ឧបាយនោះ មេត្រីព្រះគ្រា ឧត្តរស្រ័យនេះសេនាស្តីមន្ត្រីស្រ័យក្រាបទូលព្រះចៅមហាធម្មរាជាធិរាជ : ។

ព្រះមហាធម្មរាជ្យស្រ័យធម្មរាជ្យលើកមិត្តឧត្តរស្រ័យ ។ មនុស្សទាំងឡាយនិងក្រុងក្រុងច្រើន សាស្ត្រាវុធនោះសម្តេច ព្រះមហាធម្មរាជ្យស្រ័យ អស់ទៅហើយ យើងចង់ទៅឱ្យយកមនុស្សសំខាន់ត្រូវមុខមិត្ត និងមនុស្សដែលរស់នៅស្រុកក្រៅក៏ច្រើនមែន ពែលើកមិត្ត កេរ្តិ៍ឱ្យមនុស្សមកក្នុងពលឧត្តរស្រ័យនេះក៏ពុំបាន ។ មួយ

ផ្លូវក្រោយមេត្រីមក សម្តេចបរមរាជ ជីវាជបរមិន្ទ បរមរាជពស្សរាជបិតី ក្រុងកម្ពុជាបិតី សិរីយសោធរបរមាធិបតី ឧទ្ទបត្តក្សត្រ រាជបិតី

បានជ្រាប ។

ឡើងលើបន្ទប់ទទួលរាជសារ ព្រះអង្គជាជីវាជ ហើយបានទទួលសេចក្តីស្នេហាច្បាប់ថា ព្រះអង្គសុំស្រុកមិន ទាន់កើតនោះ យើងមិនឱ្យពុំបានឡើយមាន សម្តេចព្រះចៅហ្វាជ្រាវបិតី មានជ័យទស្សនាព្រះរាជ ជាបរមរាជ ។

ដូច្នេះបើ ព្រះចៅ ក្រុងកម្ពុជាបិតី យល់ថា មិនធ្វើសង្គ្រាមនោះ មិនបានកុំសុំធ្វើតាម សព្វរាជហឫទ័យ អន្តរា ស្រ័យមុន ។

សម្តេចព្រះបរមរាជ បរមបត្រិត ជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្បួន លុះទ្រង់ជ្រាបព្រះរាជសារស្តេចស្រុកស្រែមហើយ ស្តេចក៏ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យលើកក្បួនម៉តប្រែតាមពិធីយសសង្គ្រាមលើក្បួនចូលវាយក្រុងស្រីអនុបុរាណព្រះរាជសារស្តេចស្រុក ស្រែម ។ លុះដេញត្រឹមក្រុងក្តីច្បាស់ ព្រះអង្គលោកមួយ ស្តេចទ្រង់ត្រៀមយុទ្ធនាវិការ សម្រាប់ក្សត្រ ស្រែចស្តេចចង លើព្រះ មិនទាន់កើតទ្រុឌក្តី ចង់ត្រៀមសុវណ្ណ ចង់ព្រះមហាស្តេចត្រី ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះចម្បារជីវាជជីវិតចង លើកឃុំម៉ត ៧ ០០០ នាក់ ជាមេម៉តមុខ ឱ្យព្រះបរិមាធារ មិន ខាញរាជលើកព្យុហមេត្តសេនា ប្រែប្រាងក្សត្រពិធីយ សង្គ្រាមស្រែច ទើបស្តេចប្រែព្រះរាជជំនើរ ចេញក្សត្រម៉តចូលវាយក្រុងស្រីអនុបុរាណព្រះរាជសារស្តេចស្រុក ស្រែម ។ កាលម៉តលើកទៅ ដល់ហើយស្តេចទ្រង់ បញ្ជូនព្រះទីវង្សទៅ វត្តសាមវិហារ ។ ទ្រង់ឱ្យរាជបរិស័ករៀបចំទៅដល់ គុក្តិទាំងប្រាំសូន្យទៅ វត្តសាម ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ ព្រះចម្បារជីវាជយកទុកដែលចាប់បានប្រមាណជា ១៥ ម៉ឺនលើកទៅមុនវត្តសាម ឱ្យពល ៤ ០០០ នាក់ ទៀតជិះ ទូកចូលទៅម្ខាងវាយបង្គោល ឆករនៅជ្រុងចៅសង្កត់ រួចឱ្យម៉ត ទាន់ដឹងពោក ចាញ់ក្តី ភ្លើង ធំ-តូចជាគោលរោង ។

សម្តេច ព្រះចម្បារជា ព្រះចៅក្រុងស្រីអនុបុរា ទ្រង់ត្រៀមសំរាប់រាជប្រាណយុទ្ធគ្រឿងចង់ព្រះរាជយាង លើកពលទាហានឡើងក្បាលសប្តាធ្វើយុទ្ធជ្បាងចាញ់គ្នាដោយកំភើបធំតូចការពារនោះ ។ លុះច្បាប់គ្នាដល់តែប្លែងច្រង់ ស្រែមចាញ់ត្រូវទុកខ្លះលើកអស់ត្រើង ។ កងម៉តខ្លះដឹងពោកដែលទៅជាមួយគ្នាក៏ទៅជួបជួបព្រោះទើងមិនម៉ត ម៉តទ ទាំង ៤ ០០០ នាក់ក៏ជួយវិលមកវិញ ។ ព្រះចម្បារជីវាជ មិនឈរកំបរលើកពលពួង ទៅបញ្ជូនទៅមាត់ច្រាំង តាំងចាញ់ ចំរុះ ។ លុះត្រឹមត្រៀមព្រះ ចៅក្រុងកម្ពុជា ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការ ត្រាស់ឱ្យពេញពិការបុរសរាជ ដែលជាជំនួយ ព្រះចម្បារជីវាជ នោះជាមេម៉តមុខ ជំនួសព្រះចម្បារជីវាជ ។ ស្តេចឱ្យពេញពល ធ្វើស្នាម ចងក្សត្រម៉តចូលម៉តចូលទៅ វាយស្តេចម្ខាងទៀត ។ ទាន់ស្រែចក៏ ចាញ់កំភើបធំតូចមកលើក្សត្រ ឆ្លើយឆ្លើយម៉តចូលមក ម៉តខ្លះយើងខ្លួនពុំបាន ។ លុះដល់ថ្ងៃ ក្រោយមកទ្រង់ត្រាស់ ឱ្យលើកម៉តចំទៅ ៣ ដាស់មាត់កំភើប ធំចាញ់តាំងឱ្យបង្គោល ហើយទ្រង់ឱ្យចងក្សត្រ ធ្វើស្នាម កេណ្ឌទុកចំនងម៉តចូល ម្ខាងទៀតស្រែមវាយក្សត្របង្គោលយាងមាត់មុខវាយពុំបាន ។ ម៉តខ្លះ ក៏ជួយមក បង្ហាញវិញ ។ ខណៈនោះ ព្រះរាជាអ្នកជា អម្ចាស់ផែនដីកម្ពុជា មានព្រះរាជឱង្ការ មិនអស់អម្បិចមុខច្រើន ។ ឆករស្រែមមានម៉តពុំទ្រុឌវិញ ហើយយើងលើកម៉តដឹងពោក មកនេះមានពលក៏តិចយើងបង្កូសស្រែមទៅទៀតពុំបាន ។ ដូច្នេះទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ កងម៉តចូល មុខមាត់លើកម៉តចេញ ហើយបំបែកក្សត្រ ទៅក្នុងស្រុក តូច-ធំ មិនមេដបទ ចាប់ក្រវ គ្រួស្រែមចាប់ ជីវិតនេះ យកអស់សម្បត្តិទ្រព្យ ស្បៀងអាហារ បានមកជាឆ្មើយច្រើនណាស់ ។ ទ្រង់មាន ព្រះរាជឱង្ការ ឱ្យម៉តក្រោយ ជាត់ក្បៀង មក មុខម៉តព្រួង ១៥ ថ្ងៃ ។ លុះដល់ ភ្លើងនៃ ជំនួស ស្តេចលើកម៉តវិលចូល ក្រុងកម្ពុជា ចិត្តវិញ ។

ព្រះចៅ ក្រុងស្រីអនុបុរា កាលបើបានលើកម៉តខ្លះ ជក់ផ្ទុយក្រលាបមក ក្រុងកម្ពុជាវិញហើយក៏ឱ្យ ចៅហ្វាយ ស្រុកប្រមូលសាស្ត្រដែលនៅ សេសសល់នោះឱ្យ ចូលមកនៅតាមស្រុកដើមវិញ ។

តែកណ្តាលប៉ុណ្ណោះ អស់ពួកខ្ញុំរាជការខ្មែរក៏ស្រែកហៅការត្រូវកែប្រែក៏ដើរចុះដៃចងចិត្តចង់ធ្វើទ្រង់ ។ ព្រះបាទសម្តេច ក្សត្រាចក្រវតី ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើក្បាល ព្រះរាជខ្មែរ ទ្រង់ព្រះបិតិសោមនស្ស ប្រជាហិរុម្យឯកសា ត្រូវបាន ព្រះរាជនិទ្ទាម ត្រាស់ទៅកាន់ព្រះរាជទូតលាវថា :

អម្ចាស់ចង សន្យាជាបើជីវិតចង់ចាញ់ជីវិតអញ អម្ចាស់ចង់នឹងឱ្យនាំរាជបណ្ណាការមកទទួលជាចំនុះព្រះនគរអញ ឲ្យរះនេះ ជីវិតចង់ចាញ់ជីវិតអញហើយដូច្នេះ ចូរចង់នាំជីវិតទៅថ្វាយស្តេចចង់វិញចុះហើយឱ្យអម្ចាស់ចង់ធ្វើតាមសត្វសត្វរបស់ ខ្លួនចុះ ។ ចង់ឆ្លើយតាមនិងចង់ព្រះយើងត្រូវអូសមុខសំនុំ ។ ជាបើស្តេចលាវនាំស្តេចបណ្ណាការមកដល់ថ្ងៃឯករាជ្យក៏នឹង បើកចង់ទាំងនោះឱ្យទៅវិញក្នុងថ្ងៃនោះដែរ ។ កាលទ្រង់ត្រាស់ដឹងនេះចប់ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យប្រើទ្រង់ពុទ្ធសាសនាទុក មួយអន្លើនិងទើប ស្តេចយាងចូលព្រះរាជនិវេសន៍ មហាស្វាមីញ្ជ្រូងទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាឱ្យ ធ្វើព្រះរាជសារ ច្រកក្នុង បំផុតក្នុងព្រះរាជ ព្រែកចោមព្រះព្រះ វង់ក្នុងរូប ព្រះមហាប្រាសាទ សំរាប់ដៃដង្ហើមព្រះសង្ឃារ រូបព្រះស្តេចវង់ ឯសម្លេងដូចរូប ព្រះព្រហ្ម ប្រែដំរីឆ្អឹងដើរនេះបើកពពែរសំរាប់ រាជ្យមួយដូចដាក់ស្រោម ស្រោមទើបទ្រង់ចាត់ផ្ទៃក្រវាញ ៤ ហាងពេញព្រះស្រីមាស ធំមួយ សំរាប់ត្រប់ត្រៀម និងព្រៃសូត្រ ២០កី ឬ ២០០ ឆ្នាំ ឆ្នាំសាក្សី ២០០ ជាប់ក្នុងផ្ទាំងសម្លេងក៏ ប្រគល់ឱ្យរាជទូតលាវ ។ រាជទូតលាវក៏ថ្វាយបង្គំលា នាំជីវិតនិងត្រៀមតបព្រះរាជបណ្ណាការទៅខេត្តវិញ ។

ដល់ខែឆ្នាំរាជហើយ រាជទូតលាវក៏នាំរាជសារ និងរាជបណ្ណាការចូលទូលថ្វាយស្តេចសត្វតាមដំនើរ ។

ខណៈនោះព្រះចៅក្រុងស៊ីសត្តានណហុក ត្រាស់ឱ្យប្រជុំមុខមន្ត្រីឱ្យប្រែរាជសារថ្វាយ ។ ក្នុងព្រះរាជសារនោះមាន សេចក្តីថា : ព្រះរាជសារព្រះបរមមិត្តរាជបរមរាមាទិបតី ព្រះស្រីសុរិយោធន៍ឯងមុខព្រះរាជ ព្រះបរមនាម បរមបពិត្រ ប្រថាប់ជាស្តេចក្នុងកម្ពុជា ចិបតីសិរិយសោធន៍បរមវរាតបុត្រក្សរាជ រាជធានីបុរីមុខតួម ព្រះរាជនិវេសន៍ វិសេស មហា ស្វាមី ចំពើព្រះរាជមេត្រី មកសម្តែងព្រះចៅ ក្រុងស៊ីសត្តានណហុក ឧត្តមរាជនិវេសន៍ វតីមហានគរ ឱ្យចងជ្រាយ ។ យើងបាន ទទួល រាជសារត្រូវដឹងថា ប្រជុំនេះត្រូវទទួលយកយ៉ាង ជ័យជំនះហើយ ។ ដូច្នេះសូម ព្រះចៅ ស៊ីសត្តាន ណហុក នាំរាជសុវត្ថ បណ្ណាការថ្វាយយើងតាម សតិបពិញ្ញាចុះយើងនឹងប្រគល់ពលទាំង ១ ០០០ ឆ្នាំឱ្យមកវិញ ។

ព្រះចៅព្រះរាជពង្សវតារបស់ព្រះបណ្ណាល័យភាគទី ២១០ មានសេចក្តីថា :

កាលមន្ត្រីលាវ នាំជីវិតមក សំប្រជុំនិងជីវិតខ្មែរនោះ ព្រះរាជសារស្តេចលាវ មានសេចក្តីប្លែកថា ព្រះរាជសារ ក្នុងសាស្ត្រា វត្ថុកំលាំងព្រះព្រះមាតា ដូចតទៅនេះ :

ថ្ងៃក្រោយស្តេច ព្រះករុណាអម្ចាស់ដែលជីវិតយើង ស្តេចឱ្យនាំមុខ សព្វមុខមន្ត្រីទាំងចុង តែងខ្លួនពេញ យសសក្តិ ចូលគាល់វេលាម៉ោង ៩ ព្រឹក រួច ស្តេចឱ្យស្លាប់ទិព្វសេនា តូច អំព្រះរាជសារ ស្តេចលាវនិងមន្ត្រីលាវទាំង ២ ឆ្នាំ ចូលគាល់នៅក្នុងព្រះរាជវាំង ជាមួយនិងសេនាបតី ទាំងចុង ។ មន្ត្រីលាវថ្វាយបង្គំតាមចំនៀងលាវ ៦ ដង ហើយក្រាបគាល់នៅទីនោះ ។

ទើបសម្តេច ព្រះបាទបរមមិត្តរាជជា ជា អម្ចាស់ទ្រង់សួរ តិសុខទុកក្នុងព្រះនគរ មន្ត្រីលាវក៏ក្រាបបង្គំទូល តាម ដំនើរ សព្វត្រប់ហើយ ទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជាព្រះទេព ចិន្តា សោ ដែលចេះភាសាលាវ ឱ្យសួរព្រះរាជសារថ្វាយ សេចក្តីថា : ព្រះរាជសារ ព្រះចៅស៊ីសត្តានណហុក ដំបាច់មាឃីទេ នគរដ៏ដាច់តំបន់ច្បាស់ ប្រទេសឯងជាង (អាចតាមសំដី លាវថា ច្បាស់ជាង ប្រែថាប្រទេសមួយឯងឆ្នាំ) ចំពើច្នៃព្រះរាជមេត្រី មក សម្តេចព្រះបរមមិត្តរាជ រាមាទិបតី ជំប្រកបដោយ ព្រឹក្សាគឺនិមាតក្នុងខេត្តបាប្រទេស ។

សូមជ្រាប ។

យើងទាំងពីរជាត្រាស់ត្រ ប្រសើរក្រាបដោយមន្ត្រីរាជ ជីវិតរាជ សេនាបតី សេនា ទាហានរាជប្រើ ។ ភ្លឺតមានព្រឹត្តិយស កិត្តិសត្វទៅដល់ម៉ា ច្បាប្រទេសនោះ : ក្រុងកម្ពុជាចិបតីមានជីវិតច្រើន គឺឡើងដល់មន្ត្រី ២ ឆ្នាំនិងពល ១ ០០០ ឆ្នាំ ឱ្យនាំជីវិត មកប្រជុំឯគ្នា ក្នុងដំបាំងព្រះនគរជាត្រាស់ដឹង ។ ចំពើជីវិត ព្រះចៅ ក្រុងកម្ពុជាចិបតី បក

ដោយ ចាញ់ជីវិតយើងក្រុងទៅ ត្រូវនាំព្រះរាជសារ តម្រូវមាសទៅថ្វាយយើង ជាទំនុកយើងជាព្រះទៅ ក្រុងស៊ីសេត្តនាគណ
ហុក ។ ចាំបើជីវិតយើងចាញ់ ត្រូវយើងនាំព្រះ រាជសារជំរាបមាស មកថ្វាយជាទំនុក ក្រុងកម្ពុជាជិបពីវិញដែរ ។ ចាំបើក្រុង
កម្ពុជាជិបពីគ្នាខ្លះ ប្រជុំនឹងជីវិតយើងទេឱ្យ ព្រះទេវតា ព្រះរាជសារ ជំរាបមាស ទៅថ្វាយជាទំនុកឧត្តរាវ ដោយ
ស្រួលតែម្តងកុំឱ្យដំបូកដល់សេនា ចាហានឡើយ ។

ព្រះបរមនាថ បរមបពិត្រ អ្នកជាអម្ចាស់ ដែលកម្ពុជាទ្រង់បាន ព្រះសាស្ត្រាប្បសេនា ព្រះរាជសារចប់ហើយ
ត្រង់និក្ខិតរោងក្នុងព្រះទ័យ ថា : ស្តេចលាវនេះ វាមើលថាជារាជានុ មហាក្រសីត្រ ប្រកបដោយ បុណ្យខ្លី ដ៏ប្រសើរ
ជនដូច្នេះ ត្រូវបែរមើលលើកទំព័រទៅ លំអិតស្រុកលាវ ឱ្យល្អិតល្អន់ឱ្យស្រស់ និង គំនិតដែលវាមើលថាជារាជានុ ក្នុងពេល
ឥឡូវនេះឥឡូវ ឮមត្តតាមរាជានុរាជទ្រង់នេះ ទៅដល់លាវក៏បានប្រែក្លាយទៅជាអ្នកប្រើដូច្នេះ និងដាំឱ្យទ្រង់បែកបាក់រាជ ប្រសើរ
ព្រោះ ស្រុកយើងក៏ នៅជាប់ច្រើនក្រោមនិមន្តស្រូវផង ។ ឯលាវទី បើវាព្រមមើលយ៉ាងនេះ វាក៏គង់តែនិមិត្តរាជ ជាមិន
ខានដែរ ។ មើលទ្រង់ មានព្រះតម្រាស់ និង មន្ត្រីលាវ ប្រើហាក់ដូចជាមិនខ្វះខាត ។ យើងអរណាស់ និង ព្រះទេវតាស៊ីសេត្ត
នាគណហុក ដែលបានឱ្យដាំ បើមកប្រជុំនឹង និង ជីវិតយើងនេះណាស់ហើយ ហើយទ្រង់ត្រាស់ បង្គាប់ឱ្យទ្រង់ច្រើន ខ្ញុំ
បញ្ជូន មន្ត្រី លាវទាំង ពីរនាក់និងពល ១០ នាក់ ឱ្យទៅនាំជីវិតរាជនាគ ទៅស៊ីសេត្ត ។ ថ្ងៃក្រោយស្តេចឱ្យជីវិតជីវិត
ក្នុងអាងមួយឆ្នោះ គេជីវិតហានក្នុងកំលាំង ៧ ហត្ថក្រៃឆ្ងាយដល់ក្នុងក្រុងស្រាវ ហើយដែលកំពុងតែចុះ ប្រេងជនឱ្យកំលាំង
ស្លាម ហាក់ដល់នៅមុខព្រះលាវយ៉ាងស្ងាត់ ជំនាញ ។

នៅថ្ងៃ ១០ កើត ខែ ជុល្ជស ឆ្នាំវក ចត្វាស័ក ស្តេចព្រមដោយសេនាបតី មន្ត្រីច្របូកច្របល់ ខ្ញុំរាជករលើកព្រល
ចេញពីរាជវាំងលង្វែក ទៅប្រទានទៅដល់ទ្រង់ឱ្យចំលងសេះ ជីវិតចេះ ទៅដាក់ខាងត្រើយនាង ។

ឯគង់វិហារក្នុង ស្តេចឱ្យប្រើជាទំនុក យោងទៅលើត្រើយនាង ។ ទ្រង់ចំលងសេះហើយ ស្តេចលើកព្រលចេញ
ត្រា តាមរយៈផ្លូវរហូតដល់ ភ្នំរាងស្មុក ។ ស្តេចទ្រង់សំរាកព្រះកាយពល ២ យប់ ក្រោយនោះមើលស្តេចកំពុងពេល
និងមិត្តប្រជុំនឹង និងជីវិតលាវ ។ ជីវិតលាវមកនៅទីនេះដោយខុស គេទ មិន ស្ទើរ ក៏ ថយកំលាំងច្រើន ។

ពល ២១១៦ គ.ស ១៥៧២ ឆ.ស ១៤៩៤ គ.ស ៩៧៤ ថ្ងៃ ៧ រោច ខែ ជុល្ជស ឆ្នាំ វក ចត្វាស័ក ប្រជុំព្រះសង្ឃ
ហើយ មន្ត្រីលាវទាំងពីរនាក់ ក៏នាំជីវិតមកជួបនៅវាលទាបក្នុងភ្នំរាងស្មុក ។ វេលាដែលនិងប្រជុំនឹងនោះ ស្តេចទ្រង់ស្រឡាត
កិច្ចា (ក្បួនមាស) ជ្រួតមិនស្មោះ លើដៃនៃប្រជុំពីអធិដ្ឋានព្រះចារបីថា : សូមគុណ ព្រះព័ន្ធក្រិយ និង វេរតដែល
រក្សាក្រុងកម្ពុជា ដ៏ទ្រង់ខ្ញុំមហិច្ឆិតិ ជួយជាបន្ទាន់សាក្រឹត្តិ ការងារនេះគឺមិនរំលោភ ទៅលើស្តេចលាវក៏ទេ គឺស្តេចលាវ
ពុំប្រកបដោយ ផលពិតរាជទេមិ រំលោភដោយព្រះធម៌ខ្ញុំនេះ ឱ្យជាតិមុនតទ្រង់ ។ ចាំបើខ្ញុំមានដឹងជំនះលើស្តេចលាវ
សូមឱ្យ បើច្បាស់ជាអស្ចារ្យ ក្នុងត្រាខ្លះកុំបីនាទី ដោយគំនិតព្រះរាជអធិដ្ឋាន ក៏បណ្តាលឱ្យព្រះមិត្តទាំងពីរវិហារក្នុង
បញ្ចេញនូវកាកសំណល់ ហាក់ដូចជាមិនបោះបង់ ។ សត្វច្របូកច្របល់ពិតជាអម្ចាស់ទ្រង់ទំព័រលើច្បាស់ហើយ ទ្រង់ឱ្យ
ប្រតិទិនស្រង់ ច្បាប់ចង ទ្រង់ហើ ច្បាប់ច្រៀ ព្រះពរជ្រួតចាកកែប ចាមក ព្រះហឫទ័យទេវតា ទាមកឱ្យ ។ ដូច្នេះ
ច្បាប់ច្រៀហើយ ព្រ ក៏ទៅកាន់វិញទៅ ។ លាវទាំងពីរនាក់ក៏ទៅកាន់ជីវិតមុនកម្ពុជាជិត ៣ ជុំ ។

គង់វិហារ ក្នុងបញ្ចេញកាកសំណល់ ចុងភ្នំដៃនិងដៃមុនប្រចាំថ្ងៃ ។ ដូច្នេះបញ្ចេញ អស់ពេលយ៉ាងយូរមក
គង់វិហារក្នុងដៃមាត់ភ្នំដៃដាច់ ទាក់ត្រូវក្រោមស្លាប់ក្នុង ជីវិតលាវ ។ ជីវិតលាវដកជួបបរ ទៅខាងកើតគង់វិហារក្នុង
លើព្រលាត់ ត្រូវផ្ទះក្រោមពីរអង្គ ឡើយជីវិតលាវក៏ស្រែកហៅ រំលងព្រមច្រៀលាវក៏ ក្បាលបញ្ចេញមកទៀត តែជីវិតលាវ
ពុំព្រមចូល ហើយ បោះបង់ចោលច្រើន ។ ខណៈនោះ ទ្រង់មានរំលោភណាស់ ស្តេចឱ្យសេនាចាហាន ទៅដៃស្រែកហៅ
ទ្រហឹបរំលង មើលស្តេចឱ្យមន្ត្រីលាវចូលតាម ។ ទ្រង់សួរពីរាជសារស្តេចលាវ ដែលសម្បត្តិមន្ត្រីលាវក្រលមុនថា :
សូមជួយទៅ ក្រលមន្ត្រីលាវស្តេចលាវវិញ ស្តេចក៏ព្រមហើយឱ្យមន្ត្រីលាវ ទាំងពីរនាក់និងពល ១០ នាក់នាំជីវិតទៅវិញ ឱ្យ
ស្តេចលាវបានហើយស្តេចលាវ ។ គង់ព្រះរាជបណ្តាំនិងមន្ត្រីលាវថា : ឱ្យស្តេចលាវជនថា : ឱ្យនាំរាជសារ

ពហុរាសាមកឡើងតាមសង្គ្រោះ ។ ថាវេលាដំបូងនោះទាំងប៉ុន្មាន ទ្រង់ឱ្យឃាត់ទុកប្រគល់ឱ្យទៅចៅស្រី ខេត្ត អាសន្តក រក្សាហើយស្តេចយាង ទៅខេត្តកំពង់ស្វាយទ្រង់ឱ្យ ចៅស្រីយាងស្រុក ធ្វើបន្ទាយរក្សា ខេត្តស្រែចម្ការយាងមុខ កំពង់ គង់លើព្រះមីទាំងនាវា យាងមកព្រះបរមរាជវាំងវិញ ។

ព្រះទ្រង់ព្រះសង្ឃៈព្រះរាជសារចប់ហើយព្រះចៅក្រុងស៊ីសត្តានុរាជ ទ្រង់សួររាជទូតបញ្ជាក់តែម្តងទៀត ។ ព្រះចៅស្រីយាងស្រុក គ្រប់ប្រការហើយ ព្រះចៅស្រី ទ្រង់ព្រះតិរោច្ឆ័យណាស់ ទ្រង់ក្រាស់ស្រែក ដោយសារម្តងខ្លាំងៗ ប្រាប់ព្រះឧបរាជ ព្រះស្តេចស្រីយាងស្រុក មន្ត្រីទាំងពួងថា ។

ព្រះចៅស្រីយាងស្រុក មិនក្លាយការទូតចប់ឡើយដល់ហើយ ខ្លាំងណាស់ ។ យើងមានសត្វប្រដាប់ក្បាលហើយ ស្តេចឡើយ ក៏នៅតែមករកស្វែងរកយើងទុកឱ្យចាក់មុខ អប្បបរមា ឆ្ងល់ អស់ប្រទេសទាំងពួងទៀតយ៉ាងនេះ ។ បើច្រើន ត្រូវតែយើង ធ្វើឱ្យខ្លាចមិនដៃយើងម្តង ។

ទ្រង់ក្រាស់ថាព្រះចៅស្រីយាងស្រុក ព្រះចៅស្រីក៏បញ្ជាឱ្យកាត់ចូលច្រកស្រុក ក្នុង ប្រទេសក្រុងស្រីយាងស្រុក យើងលើកម៉ត់ដៅមកប្រទេសកម្ពុជាធិបតី ។ នេះនិងស្រីបងខាងក្រុងកម្ពុជាធិបតីវិញម្តង ។

ក្រោយពីប្រជុំរាជប្រជុំយើងនេះ លើសពីនេះហើយព្រះចៅស្រីយាងស្រុកក្នុងឆ្នាំ បញ្ចសិក ព.ស ២១១៧ ព.ស ១៥៧២ ម.ស ១៨៨៥ ម.ស ៨៣៥ អម្ចាស់ដៃដំបូង ប្រទេសកម្ពុជា ស្តេចចេញតាម ចុងព្រះរាជកោងរាម ជួបជុំជុំ ព្រះរាជវង្សានុវង្ស នាម៉ឺនសត្វមុខមន្ត្រី ដែលចង់តែច្រើនក្រាស់យាងស្រីវាងទើប ទ្រង់មានព្រះរាជគម្រោងថា ៖

កាលពីឆ្នាំទៅ យើងលើកម៉ត់ដៅមកប្រជុំក្រុងស្រីយាងស្រុក តែចាប់តាំងពីព្រះយើងយាងចេញទៅតិចពេកហើយ មកដល់ព្រះមាតា មកពីទ្វីបវិញជាខ្លួនឯង ។ ហេតុនេះហើយបានជាយើងយាងក្នុង ។ ក្នុងឆ្នាំនេះ យើងលើកម៉ត់ដៅមកប្រជុំ ស្រុក ក្នុង ក្រុង ។ ឱ្យបានសិទ្ធិ ព្រះចៅក្រុងស្រីយាងស្រុក លើកម៉ត់ដៅមកប្រជុំយាងស្រុក អស់ទាំងនោះ ទើបយើងនិង រាជមិត្ត ដើរឱ្យបែកហើយមិនចូលទៅយកកន្លែងឱ្យបាន ។ អស់មន្ត្រី ក្នុង ព្រះបន្ទូលហើយ ក៏យល់ស្រប តាមព្រះរាជកម្រិត ។ យូរពេលនោះ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះម៉ត់ដៅមកប្រជុំ សេះ ៨០០ ក្បាល ព្រះចៅ ដោយ ច្រើនណា ក្រុង រួចទើបទ្រង់ក្រាស់ឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះស្រុកយាងស្រុក ចៅស្រីយាងស្រុកខេត្តព្រះស្រីយាង ឱ្យទៅ ក្រុង កំពង់ ពាម កំពង់សោម ដៃយាងចៅស្រីយាងស្រុកយាងស្រុក ឱ្យលើកកងម៉ត់ ១៥ ០០០ នាក់ ទៅវាយស្រុកច្រើន ស្រុក រំលង ស្រុកកំពង់ ស្រុកប្រាំបី ស្រុកណាមហ្វីង ឡើងទៅប្រសព្វនិងម៉ត់ដៅមកប្រជុំយាងស្រុក ។

អស់នាយកបង្គោលទៀត ទ្រង់ឱ្យលើកម៉ត់ដៅមកប្រជុំយាងស្រុក ហើយទ្រង់ឱ្យតាំងពិធីសិក្សាស្រាវ ។ ព្រះចៅស្រីយាងស្រុក ពេលនាព្រះសិទ្ធិយាង ស្តេចទ្រង់ច្រើនអស់ក្នុង សម្រាប់មហាបុរសខ្មែរ ទ្រង់រាជធានី ឡើង ចង់លើព្រះមីទាំងនាវា ព្រះចៅស្រីយាងស្រុក ក្នុងក្តីអភិរក្ស ច្រើនរាជសិក្សា សិទ្ធិក្រុងស្រីយាងស្រុក ពេលនា មិករបរ ទង់ជ័យមើលទៅ ប្រពៃយាងក្នុងទាំងមូលហើយ ម្នាស់គ្រប់ដៃ ។ ព្រះចៅស្រីយាងស្រុក បរមបពិត្រជា អម្ចាស់ ជីវិតលើស្ទឹង ស្តេចព្រះរាជវាំងស្រី ទៅដោយផ្លូវមាត់វិទី ប្រទេសដៃស្រុកកំពង់ស្រីយាង ក្នុងខេត្តស្រីយាង ។ ស្តេច តាំងយកម៉ត់ដៅមកប្រជុំនោះ ទ្រង់មានព្រះរាជកំណត់ ឱ្យនាយកបង្គោលម៉ត់ដៅ ១០ ០០០ នាក់ ទៅចៅពេញ ឧត្តរ រាជ ជា ម៉ត់ដៅឱ្យទៅវាយស្រុកច្រើន រាជសិក្សា ឱ្យព្រះស្រីយាងស្រុកយាងស្រុក ម៉ត់ដៅមកប្រជុំយាងស្រុក ៨ ០០០ នាក់ឱ្យ លើកទៅវាយបង្គោលប្រាំបី ស្រុកច្រើននោះ ស្រុកប្រាំបី ម៉ត់ដៅ ។ ទ្រង់ចាត់ម៉ត់ ២ កងទៀតឱ្យទៅស្រុកក្រៅ ប្រស្រៀបដៃយាងក្នុងព្រៃ ។ នាយកបង្គោលម៉ត់ដៅនោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំ លាដើរមកទៅហើយ ចូលវាយស្រុកស្រីយាង តូច តាមក្រាស់បង្គោល យាងយាង បានស្រុកយាងស្រីយាង តាំងពីនាព្រះរាជសិក្សាមាត់ដៅ ប្រទេស ទៅដល់ខេត្តស្រីយាង ម៉ត់ដៅស្រុកច្រើន ទ្រង់ព្រះរាជគម្រោងថា ។

ព្រះចៅក្រុងស្រីយាងស្រុកទ្រង់បានប្រាប់ថា ៖ ម៉ត់ដៅបានលើកកងមកវាយប្រទេសព្រះចៅស្រីយាង តែព្រះចៅស្រីយាង ហ៊ានលើកម៉ត់ដៅមកប្រជុំយាងស្រុក ។

កាលនោះ នាយកង ម៉តខ្មែរទាំងអស់ខាងជើងពោក ចាប់បានឆ្មើយស្បែកស្បែកជ្រូកអាក្រក់ ពោ ក្របី ជីរ សេះ និង ក្រៀវប្រដាប់ប្រដា ច្រពុសម្ស្សី ជាច្រើនទៀតលើកម៉តមកក្របបង្ខំទូលថ្វាយវិញ ។ នាយកង នាយម៉ត ខ្មែរខាង ជើងទឹកក៏ ចាប់បានឆ្មើយស្បែក ទាំងប្រុសទាំងស្រីដូចគ្នាទៀតច្រពុសម្ស្សីចំនួនច្រើនមកមាសរាស់ដែរ ទើបលើក កងម៉តគ្រប់ប៉ុន្មានក្រុម ក៏ដល់សោយវិញ ហើយបកសំបុត្រឱ្យអ្នកបម្រើ ដាំយកទៅក្របបង្ខំទូលច្រកកុរុណ សូមទ្រង់ ជ្រាបប្រាប់ប្រការ ។ ព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់បានជ្រាបហើយ ទ្រង់មានអំណរណាស់ ។ ពេលនោះទៅហ្វាយស្រុក ពោកទន្លេ មួយ ស្រុកឆ្នងសិរីព្រះមួយ ស្រុកឆ្នង ស្រុកស្រឡៅមួយ ពេញអង្គខាងក្បែរមួយទៅហ្វាយស្រុក ទន្លេ ពោកមួយបានធ្វើសំបុត្រ ចាត់បម្រើឱ្យទៅ ទៅដល់កំពង់ក្រសាំង ដែលនៅលើច ស្រុកឧត្តរព្រៃឱ្យយកទៅ ជូនសេនាបតី ដើម្បីត្រឡប់ក្របបង្ខំទូលច្រកកុរុណាថា ៖

សូមឧត្តរលាវ កំពង់ព្រៃឱ្យពេញកងម៉តធំ និង ម៉តទេរ សេ ៖ ជីរ ត្រើនណាស់ប្រមូលមិនលើកមកវាយក្រង កម្ពុជាធិបតី យើងក្នុងពេលឆាប់ៗនេះហើយ ។

សូមទ្រង់ជ្រាប ក្រោមឆ្នងច្បើនព្រះបាទ ។

ព្រះបរមបិត្រ បានទ្រង់ជ្រាប តាមសំបុត្ររបស់ទៅហ្វាយស្រុក ទាំងនោះហើយព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជឱប្បា និវរណ៍នាយកងនាយម៉តទាំងនោះថា ៖

យើងនឹងទៅវាយក្រុងស្រីរាជ្យម្យា ក្នុងពេលនេះពុំទាន់បានឆ្មើយព្រះឥសូរនេះព្រះវិសេសក៏មកវាយយើង មុនហើយ បើដូច្នេះត្រូវតែយើងទទួលវាយលាវសិន ។

ព្រះបរមបិត្រ ទ្រង់ក្រាស់តែប៉ុណ្ណោះ ទើបក្រាស់ឱ្យសេនាបតី ធ្វើសំបុត្របង្គាប់ពេញម៉តជីវាដ ទៅហ្វាយ ស្រុកអាសន្ទុក នោះ ឱ្យពេញស្រុកខេត្តខាងជើង ហើយទាំទទួលឡាំងនិងលាវ នៅមិស្រុកអាសន្ទុកនោះឱ្យពេញ អរជូន ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តក្បែរម្យា កេណ្ឌស្រុកខេត្តខាងកើត ហើយទាំទទួលឡាំងនិងលាវ នៅស្រុកសម្បត្តិកុលសម្បជ័រ ។ ឯ ម៉តព្រួង ស្រែ ព្រះរាជដំណើរ គ្រប់ប៉ុន្មានក្រុងឆ្នែកក្រុងចាមិវិញ ។ ឆ្មើយស្បែកដែលចាប់បានមកទាំងប៉ុន្មាននោះ ទ្រង់ក្រាស់ ឱ្យតែ ទៅស្រុក ធំ ចូលទាំងហ្វាយ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។ ពោ ក្របី ជីរ សេះ សព្វសម្បត្តិដែលបាន មកទាំង ប៉ុន្មានទ្រង់ប្រោសព្រះ រាជទាន តែកអស់នាយកងនាយម៉តមិនឱ្យខ្វះកន្លះដល់ម្នាក់ឡើយ ។ ហេតុនេះហើយបានជាកង ម៉តមិស្រុកពោធិ៍កង ឆ្នង ព្រះពេជ្រណាវៀងរាជ្យា មានជ័យជំនះជាមិស្រុកពេញចិត្តណាស់ ។ ឥមក ព្រះបរមបិត្រទ្រង់ មានព្រះរាជឱប្បាសក្រាស់ឱ្យ ចេញពេញកង ម៉តមកតែមិនឱ្យគ្រប់ចំនួនជាង ១០០ ០០០ នាក់ ។

នេះនឹងស្រឡាងម៉តលាវវិញ ។

ព្រះចៅក្រុងស៊ីសត្តនាគណបុត្រ កេណ្ឌពេញបាន ១៥០ ០០០ នាក់ ទ្រង់ឱ្យពេញមហាជន និង ទាម៉ុនធំ-ពូម ហ៊ុំពេញ ៥០ ០០០ នាក់ ជាម៉តជើងទឹក ឱ្យលើកមកតាមផ្លូវទន្លេធំ ។

ស្តេចលាវលើកពេញ ១០០ ០០០ នាក់មកដោយព្រះ អង្គបង ជាម៉តជើងពោក ។ ក្នុងម៉តនោះមានជីវាដ ៥០០ សេះសឹក ១ ២០០ ។ ទ្រង់ពេញមហាជនស្រូវដូចជាមេម៉តមុនឱ្យ ពេញស្រែទាំងហ្វាយ ជាប៉ែកខាងស្តាំ ឱ្យពេញមហាជនប៉ែក ខាងឆ្វេង ឱ្យពេញមេឡឹកជាម៉តក្រោយ ឱ្យពេញឆ្មេរ នៅក្បែរ ស្រុក ។ លុះបានព្យួរកម្ពុតម នៅ ខែ មាឃ ឆ្នាំ មមី ទោស័ក ព្រះចៅក្រុង ស៊ីសត្តនាគណបុត្រ ទ្រង់ប្រើព្រះមន្ត្រីសព្វប្រដាប់ប្រដា តាមទាំឡាន ប្រទេសរាជានា ដោយ សារភេពវិ ស័យ ត្រឡប់មកដល់សឹក លើកក្បែរម៉តជើងទឹក ដើមពោក ជាសម្ព័ន្ធមិត្ត ណាស់ តាមផ្លូវដើរយៈ រៀងរាល់ មកដល់ ក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។

នៅពេញម៉តជីវាដ ទៅហ្វាយស្រុកអាសន្ទុក ដែលជាមេម៉តខាងខ្មែរកាលបានឆ្មើយក្បែរម៉តលាវធំពេញស្រាណ ពុំហ៊ានចេញទទួលម្ស្បាំង ហើយក៏ដាត់ក្បែរត្រូវវាយចោល ចូលមកបង្គោលខេត្តអាសន្ទុកវិញ ។

កងទ័ពទឹកលាវ សម្លេងព្រះឧបរាជលាវ លើកទ័ពមកដល់ជូនខោលហើយទ្រង់ ក៏ វិលត្រឡប់មក ចុះទ័ពមកដល់ស្រុក សម្បក ។ ពញាអង្គរជួនចេញទ័ពលាវច្រើនលើសលប់ជាងទ័ពទឹកលាវសងខ្លួន ក៏ ជួយមកចាំទទួលច្បាប់នៅបន្ទាយព្រៃឃ្មុំ ។

ខាងលិខ្ខៃ ក្រុងលិខ្ខៃករាជធានីព្រៃ ព្រះបាទសង្ឃក្សត្រាវិរាជ ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើច្បង ទ្រង់ឱ្យសង្ឃព្រះ សត្វាវិរាជជា ព្រះរាជទ្រឹស្តីនៅរក្សាព្រះវង្ស ។ ទ្រង់ឱ្យប្រជុំពលយោធជាប្រញាប់បន្ទាន់ ១០០ ០០០ នាក់ ។ ទ្រង់ ចាត់ឱ្យចៅហ្វាទង្ស ជាមេទ័ពខាងជើងទឹក ឱ្យក្រាវក្រឡាបោក ជាមេទ័ពមុខ ព្រមដោយទុកក្រាវត្រៀមសង្រ្គាម ចំនួន ៣០ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកទ័ពទៅទទួលច្បាប់នឹងឧបរាជលាវ នៅជុំវិញខ្ពង់ ។ ទ័ពព្រៃជើងពោកមានពល ៧០ ០០០ នាក់ មានជីវិត ៣០០ នេះ ៨០០ ។ ទ្រង់ឱ្យសង្ឃពលទៅក្រើយខាងកើតស្រែច ទើបសង្ឃព្រះបរមនាម បរមបតិក្រ ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើច្បង ទ្រង់បាញ់ចាត់ឱ្យលើកព្យួរមកចុះ រៀបចំដំណើរក្នុងទ័ព ឱ្យប្រញាប់រៀបចំទៅ ។

ចន្លោះឆ្នាំ កាលលើកទ័ពមកដល់ស្រុកសង្កត់ហើយ ទ្រង់ចាត់ឱ្យទ័ពលាវចូលវាយចៅពញាឧទ័យទិវាជ ។ ចៅ ពញាឧទ័យទិវាជ ក៏ដេញពលឱ្យឡើងលើទីបង្គោលចាំទទួលច្បាប់នឹងទ័ពលាវ ។ ទ័ពទាំងពីរ ខាងចេញកាំភ្លើង ២ គ្នាទៅវិញ ទៅមក ពួកស្រីកសាប្ប កកក្រើតអស់ប្រថុំ ។ កងទ័ពទាំងសងខាងក៏ស្លាប់ដូចគ្នាដែរ ។ ខាងលាវលាវ ស្លាប់ច្រើនណាស់ ទើប ស្តេចលាវឱ្យធ្វើបន្ទាយ ក៏លបប្រទ្រង់ទីតាំង ដេញពលឱ្យចូលច្បាប់ដូច រលកក្នុងមហាសមុទ្រ ។ ពលលាវចូលមកដល់ បន្ទាយខ្មែរហើយក៏តាំងឡើងប្រកាសត្រាច់ទ័ពខ្មែរលើបន្ទាយខ្មែរ ។ ពលខ្មែរទទួលច្បាប់ ពុំបានក៏បែកទ័ពស្លាប់ វិវាសអស់ ជាច្រើន ណាស់ ។ ក្នុងរបស់ចៅពញាឧទ័យទិវាជ ស្លាប់ក្នុងបន្ទាយ ខ្លួនចៅពញាឧទ័យទិវាជ តំណាងទ័ពលាវបាន ។ ទ័ពលាវមានជ័យ ជំនះចាប់បានទ័ពខ្មែរ ដែលបែកបន្ទាយយកទៅ ធ្វើជាឆេងយកជាច្រើន ។ ពញាឧទ័យទិវាជ ពេលរត់ ចេញពីទីនោះទ័ពលាវរួចហើយក៏រត់មកប្រទេសនិងទ័ពព្រៃកណ្តាលផ្លូវក៏ចូលក្រាបទ្វាបដល់ផ្ទះទួលរាជកិច្ចទ្វាបខ្លួនទៅ សាមាគមទាំងសងខ្លួន សព្វគ្រប់ប្រការ ១ នេះនោះ អម្ចាស់ដែលជីវិត ប្រទេសកម្ពុជា មានព្រះរាជព្រាហ្មសាស្ត្រ ប្រាជ្ញាថា ៖

ទ័ពលាវ មានទ័ពច្រើនលើសមកច្បាប់ទ័ព ហើយយកស្រុកជាច្រើនណាស់ ចៅហ្វាយស្រុក ក្រេឡើងទទួលច្បាប់ ដងពុំបានឡើយ ។ ទ្រង់ព្រះរាជទានទោសដល់ចៅពញាឧទ័យទិវាជ ។

លំដាប់នោះ អម្ចាស់ដែលជីវិតខ្មែរ ស្តេចលើកក្នុងទ័ពទៅទៀត ។ ដូច្នេះដល់កំឡុងពេល ក្នុងចេតនាសង្គ្រាម ។ ទ្រង់ប្រាសឱ្យតាំងទ័ពពាហ៍ក្នុងពិធីសង្គ្រាមក្នុងទីជម្រកជិតស្នូល ។

ខាងលាវវិញ ស្តេចលាវក៏ឱ្យលើកសេនាធានាទុលតាមក្នុងពិធីសង្គ្រាម ។ ព្រះចៅលាវជាង ស្តេចលាវ បានប្រឹក្សានិងអស់សេនាទាហាន ពញាឆាលទាំងឡាយថា ៖

ទ័ពយើងមានច្រើនជាងទ័ពខ្មែរ ។ ដូច្នេះវេលាស្រែកទ្រង់ យើងច្រើនលើកក្នុង ទ័ពតាំងជួយបំបើយឱ្យទៅភ្នំនៅ មុខបន្ទាយខ្មែររួច ហើយយើងបរពលចូល ទៅវាយទ័ពខ្មែរដោយថាជាប្រាកដ ។ អស់ឆាយកង ឆាយទ័ព ក៏យល់ដូច ព្រះរាជបញ្ជាការ ។

ដូច្នេះវេលាត្រឹមត្រូវ ម្តេចព្រះចៅក្រុងស៊ីសុវត្ថម្ភនាគណបុត្រ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រៀមប្រដាប់សំរាប់ មាំមួនប្រទេស សុវត្ថម្ភតិចិត្រនាគា ហោរាគ្រប់កង្វះ ដាច់ ជាអង្គធុរកិច្ចស្រេចហើយ ទើបឡើងគង់លើព្រះទីនាំងគង់ជ្រុង មុខប្រេង ចង ត្រៀមសឹក មានមន្ត្រីជំនកណ្តាល ជំនកខ្សែក្របប្រការ ។ អស់សេនា ពញាឆាល ជិះជីវិត ២០០ មុខ ២០០ ក្រោយរោម រោមពាហ៍ក្នុងទ័ពជីវិត ។ ពលនៅជើងដី ៣០០០ នាក់ស្តេចឱ្យពាក់អាវស្រៀងកាត់កាំភ្លើង ដំណែង ដាវ អមជើងព្រះមី ខាងគង់ជ្រុង ។ ពញាឆាលស្បូវអមទ្រង់ត្រៀម ជិះជីវិត ជួបពិសេស ជីវិត នេះ និងពលច្រើនដឹងបូមមកហើយក៏លើកចេញ ទៅ ជាទ័ពមុខ ។ ពញាសុវត្ថម្ភនាគា ជិះជីវិត រៀបចំ ជីវិត នេះ និងពលច្រើនដឹងលើកទៅជាទ័ពក្រោយ ។ ឱ្យពញាសែន្យ ទាំងអស់ លើកចេញទៅជាទ័ពក្រោមមុខ ចេញដំបូង ។ ចំនួនពលលាវ កាលនោះ ១០០ ០០០ នាក់ ប្រដាប់ព្រមដោយទ័ព

ដឹងកំភ្លើង ដាវ គ្រឿងសឹក គ្រឿងធំដំបងផ្សេងៗគ្នា ។ លុះបាន ឬក្បួនហើយ មិត្តភក្តិក៏តាំងវាយគង ទូលស្តរ ដេញត្រូវ គុំភ្លេចតាមប្រទេសលាវ កាំងហើរដោតទងដឹងយើងលើកម៉តឆេតទៅ ។

ឯមាត់ទ្រង់ព្រះករុណាពិសេស ជាអម្ចាស់ជីវិតលើព្យុង ព្រះរាជវង្សនេះ ពូជស្និកក្បួនម៉តឆេតទ្រង់ក៏ប្រជុំ អសីមហកសេនា សេនាឆាយកម្ពុមទ្រ្តីធំ តូច គាស់ស្លាប់ព្រះរាជឱង្ការ ក្រៀបប្រុះក្រោមពូជធូលីព្រះបាទមុនុត្តមសិរីរាជ ពិភាក្សាការណាម្នាក់ៗ ។ ទើបទ្រង់ ក្រាស់ព្រះបរមរាជហិរញ្ញវត្ថុ ។

ករណីម៉តឆេតនេះ ជាករណីធំលើសធម្មតា ។ លាវមានម៉តឆេតជាងយើងហើយ ។ ការណ៍សកក្សត្រ នេះ បើ ធ្វើម្នា គង់នឹងដឹងគ្នាដេញព្រឹកនេះ ជាម៉តឆេត ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យទៅពេញម៉តឆេត ឃុំពល ៣០០ ឆាកមានគង មាន ស្តរជាច្រើន សែងវាងទៅឱ្យស្រស់ម៉តឆេត ។ ទ្រង់ថ្នាំថា ឱ្យមើលថា បើពូជស្និកក្បួនម៉តឆេត ត្រូវឱ្យម៉តឆេត ទូលស្តរ តាំងហើរដុំក្នុង ភូមិក្រុងដែលរត់គោលឱ្យឃើញផ្សែងហ្មឺនទ្រពោមឡើង ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យឱ្យក្រាបក្រី ទៅពេញ ធម្មតេជោ ឃុំពល ១០ ០០០ ឆាក ដែលមានជីវិត សេនាសិក ក្របីសិក លើកម៉តទៅទាំងយប់ រកព្រៃឆាប់ បង្អង់ចាំមើល បើម៉តឆេតច្បាស់ជាប់ដៃហើយឱ្យលើកសម្រុកវាយលុកពីខាងក្រោយ ដើម្បីឱ្យខូចក្បួន រស់ឆាយកង ម៉តឆេត ។ មុកញ៉ា ចក្រី និង ទៅពេញធម្មតេជោ ក្រាបថ្វាយបង្គំលាវ លើកម៉តឆេតទៅ តាមព្រះរាជបង្គាប់ ។ បង្គាប់ ស្តេចឱ្យជ្រាបម្យ៉ាង ប្រុងក្នុងយប់នោះឱ្យស្រេច ។ លុះត្រឹមព្រះរាជបង្គាប់ស្តារអាកាស ឆាយកង ឆាយម៉តក៏ប្រៀបម៉ត តាមក្បួនពិធីសម្រាម បើចាំសេនា ។

សម្តេចព្រះបរមរាជាធិរាជ បរមនាង បរមបតីត្រ ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើព្យុង ស្តេចទ្រង់គ្រឿងពន្លឺក្បួន ប្រដាប់ ដោយសុវណ្ណប័ត្រ អង្គបង្គំពិភូសិពិភ្នាក់យសីយ សម្រាប់ចូលពិធីយារណៈពន្លឺស្រា ទើបស្តេចទ្រង់ត្រូវសេនា រាជ អាវុធ ឡើងគង់លើព្រះទីនាំងគង់ទ្រមង្គល ដែលជម្រកនោះ លុះប្រេងមុខក្រោយ ចងទៅដោយគឿប ភ្នំផ្កា លោក៍ណា សម្រាប់សឹក ចង់ព្រះមហាសេនាប្តីត្រ មានសេនាជីវិតណា កាន់កងយក្សាត សម្រាប់ចោកថ្នាក់ពន្លឺ មានមន្ត្រី កវិឱ្យតង់ជ្រើស កាន់ផ្លូវអាវុធប្រយ័ត្នពីខាងក្រោយ ។ ទ្រង់ចាត់ពន្លឺរាជ្យរាជបង្គាប់ ពីក្រុងឡើង ព្រះទីនាំង អង្គទ្រ ទាំង ៤ ដោយខ្លួនតាមមុខងារ ។ រស់មុខមន្ត្រីរាជពលករ តែងខ្លួនជិះជីវិតពន្លឺក្បួន ជិះអង្គ សារ មុខក្រោយ ឆ្នេង ស្តាំ ចោមរោមព្រះទីនាំង ប្រចាំការណ៍ តាមក្បួនរាជ គង់សម្រាមពន្លឺ ។ ទើបរស់ពលករ សាកលលោក តែងខ្លួន តាមពិធី ទិវិទ្យា អម្ចាស់ជែងជិះ ស្តេចចាត់សូត្រសម្លេងស្និ ពលជីវិត ពលសេនា ពលមន្ត្រីជិះក្នុងកង ម៉តឆេត ។ ទ្រង់ចាត់ឱ្យទៅពេញមហាសេនា ជាម៉តឆេត គ្រប់ម៉តឆេត ទៅពេញយោធាសម្រាម ឱ្យ ជិះជីវិត ឃុំពល ជាម៉ត មុខបង្អស់បង្គាប់នោះ ស្តេចឱ្យឱ្យក្រាបយមរាជនិង សេនាបតីដទៃទៀត ឃុំពលជា ម៉តមុខម៉ត ក្រោយ ម៉តហើរ ឆ្នេងស្តាំ ។ ទ្រង់ចាត់ឱ្យក្រាបសាមន្តរាជ និង មុខមន្ត្រី ជាឆាយកងឆាយម៉ត ឱ្យលើកម៉តតាមក្រោយ មកតាមព្យាបយាក្រាបជា ស្រេច ។ លុះត្រឹម ព្រាងស្រឡះ រង្វង់អរុណមិថ្តយាភ្លឺ ក្រហមមន្ទាសត្រាចឆ្នើ ទៅខាងមិស បូណ៌ ព្រះហោរាបិតកកោនគង វាយកេរ្តិ៍ព្រះហោរា ថ្វាយស្តុតិថ្វាយ មិកសំបង្គំយ មង្គលភ្នាក់ងារ ផ្តុំក្រៃ សំបូ តាំង សុរិយាតទ្រី ទើបស្តេចព្រះបរមនាង បរមបតីត្រ ជាអម្ចាស់ជីវិត លើព្យុង មានព្រះរាជឱង្ការក្រាស់ ឱ្យមន្ត្រីដែលជិះជីវិតពន្លឺក្បួនម៉ត កាន់ កងយក្សាត ហាក់ចោកកងយក្សាតឱ្យចេញ ទៅមុខ ។ បង្គាប់មុខសឹក ឱ្យតាំងព្យាបយាក្រាប តាមក្បួនតង់ ឆ្នេងស្តាំ ។ អ្វីជិះកងយក្សាតជិះថ្វាយបង្គំក៏កងយក្សាតចោក បង្គាប់ម៉តតាមក្បួន ។ រស់ពល សេនា លោក៍ជិះជីវិត ក៏ចោកគង់ តាំង ហើរ យកដៃហើយទើបស្តេចព្រះរាជជិះលើរមេពន្លឺក្បួនម៉ត ជាសន្លឹកសន្លាប់ មហិមា ។ រស់មហាធម្មតា យោធាក៏វាយ ដោយ គ្រឿងសហឆាយអាវុធ ។ ភ្នាក់ចោកបើកក្នុងភ្នំក៏រម្យវិជ្ជាជិតជិត សេនាសិក សែងព្រះសុរិយាតក្រៀបក្រា ទៅដោយ ចាមរ បែបមុន សែនត្រាស់កំណត់ក៏ត្រូវគ្រឿងរាជអាវុធបរិសុទ្ធ វិសេស ផ្សេងៗ សន្លឹកទៅដោយស្នេង ព្រះទីនាំងអង្គទ្រ ព្រះពុទ្ធបដិមាករ ព្រះភស្តុ ព្រះឆាយយល់ ទៅរូបក៏ចេញទៅមុខ ព្រះទីនាំង ជាដំបូង ទៅ ។

សេនាទាហានឱ្យដាក់ ក្បែរពលលាវ ឱ្យទៅនៅខេត្តខាងត្បូង និងខាងលិចទាំងអស់ហើយ គ្រប់ឱ្យផ្ទាល់ បាវ
មន្ត្រីខេត្តភោគសេនា ដែលច្បាប់ហៅថា ឧត្តាមមន្ត្រីសាមន្តនោះ មកជាពលលាវឱ្យទៅប្រារព្ធ ។ ដំបាប់នោះមក
ស្តេចម្ចាស់ដែលជិតខ្មែរគ្រប់បង្គាប់ ពលលាវមិនដឹង ទៅហ្វាយស្រុកវាសន្តកម្ម ឧត្តាមមហាសេនាមួយ ឧត្តាមយោធា
សម្រាម មួយឱ្យលើកទ័ពដេញដំបាប់ព្រះចៅស្រីសត្វ ខាងលាហ្វាយដែលរត់ទៅទីនោះ ឱ្យជុកដៃច្រកកម្ពុជាធិបតី ។ មេទ័ព
ទាំង ៣ នាក់នេះ ម្យ៉ាងបានឆ្លើយលាវនិងក្របី សេះ ជី ស្បែកអាហារ គ្រឿងសង្រ្គាមដទៃទៀតមក ក្រាបទូលថ្វាយ
ព្រះបាទអ្នកជាម្ចាស់ ។ ព្រះបាទបរមនាថ បរមបតិក្រ ទ្រង់ព្រះរំលងរណ្តាលទ្រង់ជ្រាបប្រធានពលលាវជាឆ្លើយនោះ
ទៅមន្ត្រីសេនាទាហាន តាមមាត់ច្បាប់យកទ័ពច្រើនរូប ហើយព្រះអង្គក្រាស់ឱ្យរៀបចំទ័ព រាជស្រាមដើរទឹកទៀត
ព្រោះកាលទ្រង់ត្រាស់ជ្រើសម្តេចទៅប្រារព្ធ ឱ្យលើកទ័ព ដើរទឹកទៅប្រារព្ធនិងទៅហ្វាយស្រុកខេត្តក្នុងឃុំ ៣
និងទ័ពឧបរាជស្បៀងនោះ ទ្រង់ពុំទាន់បានជ្រាបថា មានជ័យ ឬ បរាជ័យទៅឆ្លើយ ។ ខណៈនោះ ព្រះបរមបតិក្រ
អ្នកជាម្ចាស់ ព្រះអង្គលើកទ័ពដើរតោរ ឆ្លងទៅបោះទៅខេត្តក្រចេះ ទ្រង់ ឱ្យកាប់ឫស្សី និងដុះដុះអ្នកស្រុកជាមួយនោះ
យុទ្ធជាង្គកខ្លះ រួចហើយ ទ្រង់ឱ្យជញ្ជូនបើក ស្មៅ ផ្ទុក ពេញក្រុងនោះ ។ ពុះដុះរួចហើយ ទ្រង់រត់មន្ត្រីឱ្យទៅ
ប្រាប់សាម្តេចទៅប្រារព្ធ ឱ្យទៅទ័ពទៅហ្វាយ ស្រុកចូលឡាំង និង ទ័ពលាវ កុំបីបង្អែ បង្អង់ឆ្លើយ ។ ក្រោយមកនោះ
ទ័ពខ្មែរនិងទ័ពលាវ ក៏បានចេញដោយកកើតនិងជួប ស្វាយរាង ជ្រួលជ្រួល ។ ដល់ថ្ងៃ ដែលទ្រង់បានណាត់សម្បទាហើយ
ព្រះបរមបតិក្រ ឱ្យជញ្ជូនក្រុងទាំងនោះ ឱ្យជញ្ជូនទៅបណ្តែតតាមខ្សែទឹក ដំបាប់ភ្លើងហូរច្រណែនយ៉ាងខ្លាំង ។
ទ័ពលាវកាលបើឆ្លើយក្នុងភ្លើងនេះ ពុំស្តីទាំងក្រៅ កាន់តែ ក្តៅឡើងៗទ្រង់បានខ្លះសោតពុះ ទឹកក៏មានខ្លះសោតឆ្លើង
តោកក៏មាន ។ ឧបរាជសោតឆ្លើងតោកមកត្រូវ និង ទ័ពឧត្តាមមាត់សោតដែលបង្អាប់ទ័ព ទៅលើតោកនោះ
ក៏ត្រូវទ័ពឧត្តាមមាត់សោត ដេញកាប់ទាត់មាត់យកជាឆ្លើយនិងយក គ្រឿងសង្រ្គាមដទៃទៀត ។ ឧត្តាមមាត់សោត
សោត ក្រោយ ដែលទៅឆ្លើយសាវមក ក្រាបបង្គំថ្វាយ ព្រះបរមបតិក្រ ក្នុងលាវដែល ព្រះអង្គលើកទ័ពទៅបោះ ទៅតាម
តោកខ្លាំង ។ ខណៈនោះ ស្តេចចតុយស្ត នាយទ័ព នាយកង នាងដើរទឹក ត្រាមទាំងគ្រឿងសង្រ្គាមដែលរត់ បានជញ្ជូន
ទ័ពលាវ មាត់ប្រធានាគ្រើនណាស់ ទ្រង់រាមព្រះរំលងរណ្តាល ។ ក្នុងពេល នោះទ្រង់ទតព្រះចេត្រមើលទៅ ហើយឆ្លើយ
ម្នាក់ប្រាប់ស្តេចចតុយស្ត ទ្រង់ត្រាស់សួរពុំជួបរាជស្បៀងពារ របស់ឆ្លើយនោះ តាមដំណើរ ។ ឆ្លើយក៏ឆ្លើយទូល ថា ៖
ទូលព្រះបង្គំឆ្លើយ ទៅរៀប ជាជាយុត្តា ខែព្រះឧបរាជស្បៀង ។

សម្តេចព្រះបរមនាថ បរមបតិក្រ ទ្រង់ព្រះសម្លាត់ឆ្លើយទៅរៀបនេះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះមេត្តាករុណា ជ្រាប
ឱ្យរួចវិធី ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានលាវឆ្លើយ ២០០ នាក់ឱ្យទៅរកទទួលក្នុងកោះតោកខ្លាំងនោះ ។ ទ្រង់បានឱ្យប្រ
ឆ្ពោះកោះតោកខ្លាំងនោះ មកឱ្យហៅថា កោះទៅរៀប វិញហេតុនោះហើយ បានជាកោះនោះមានឈ្មោះថា កោះទៅ
រៀប តាំងពីដើម ដល់ ឆ្នាំរកា បណ្ឌិត ៤.ស. ២១១៧ គ.ស. ១៩៧៣ ម.ស. ១៩៩៩ គ.ស. ៩៣៥ នោះ ត្រូវទៅ ។
ទៅឆ្នាំរកា បណ្ឌិតនោះព្រះបរមនាថ អ្នកជាម្ចាស់ដែលជិត ព្រះអង្គមានជ័យជំនះឈ្នះទ័ពលាវ ទាំងដើរទឹកដើរតោកជា
ស្លាពរ ។ ទ្រង់ម្យ៉ាងបានទុករាប ស្បៀងអាហារ គ្រឿងសង្រ្គាមដទៃទៀត ។ ពលលាវស្លាប់ក្នុងសង្រ្គាមនោះ ក៏ច្រើនណាស់
ម្យ៉ាងបានជាឆ្លើយដែលទៅរស់ ២០ ០០០ ប្លាយនាក់ បានជីវិត ២០០ ប្លាយចូ បានសេះ ៤០០ ប្លាយចូ បានមេតោ ក្របី ជា
ច្រើន ។ នាម៉ឺនលាវស្លាប់ក្នុងទ័ព ក៏ច្រើននាត់ រឹតច្បាស្តិរខ្លាំងហ្វាយមួយ ពេញស្តិរខ្លាំងហ្វាយមួយ ពេញឱបណ្យមួយ
ពេញរំពង់ សាកមួយ និង ហ្មឺនម៉ឺន ជាច្រើនទៀត ។ ទាំងនេះ ស្លាប់ពេញយោធាសង្រ្គាមមួយ ស្លាប់ក្នុងសង្រ្គាមលាវ
នេះសង្រ្គាមស្តេច ឈាមវិទ្យាទៀត ពុំបាននិយាយថា ពេញយោធាសង្រ្គាម ស្លាប់ក្នុងសង្រ្គាមនោះទេ មានតែសង្រ្គា
វត្តកំពង់ក្រឡាចក្រោម មួយប៉ុណ្ណោះ ដែលបាននិយាយថា ពេញយោធាសង្រ្គាមស្លាប់ក្នុងពេលសង្រ្គាមនោះ ពេញពេញ
សក្តាមួយត្រាមទាំងនា ម៉ឺនព្រះនិងម៉ឺន ជាមួយខ្លះទៀត ជាច្រើនដែរ ។ ពេលនោះស្លាប់ ក្នុងពេលនោះ អស់មួយស្នូន
ពលលាវ ស្លាប់ ៥ ស្នូន ។ ខ្មែរ បានគ្រឿងឧបរាជសាមីភោគ របស់ស្តេចលាវគ្រឿងអន្តរាង ដែលព្រះអង្គតែមួយដំប

ប្រាក់មួយ ក្នុងមីនីដែលស្មើគ្នា ត្រូវបានកាត់ប្រមាណមួយកន្លះមាត់មួយ ទៀតមាត់មួយ ក្នុងមាត់មួយ ជាមាត់មួយ មួយ និង ត្រូវបានបង្កើតជាគ្រឿង។ ការកាត់ប្រមាណមួយកន្លះមាត់មួយ ត្រូវបានបង្កើត អ្នកជាមាត់មួយ មីនីដែលត្រូវបាន ស្នេហាមើលទុក មិនគោរពធ្វើ ព្រះរាជដំណើរ ក្រឡាប់មកព្រះរាជដំណើរ រាជធានីភ្នំពេញ ។ ទ្រង់ឱ្យ
- ធ្វើបញ្ជី សម្ភារៈធនធានកម្រ ដែលមានដើម ដំណើរជាបញ្ជីក្រុងភ្នំពេញ ។

បញ្ជីធនធានកម្រ ត្រូវបានបង្កើត ដែលធ្វើការប្រកាសក្នុងសង្គ្រាមនេះ សម្រាប់អ្នកជាមាត់មួយ ទ្រង់ប្រមាណ ឆ្នើមឆ្នាំ ៨ ០០០ ឆ្នាំ ឱ្យទៅនៅស្រុកបាត់ដំបងនេះ ទ្រង់តែងតែឱ្យទៅនៅស្រុកធំ-តូច ។ វិធានការក្នុង ឆ្នាំមុនដែលមានបំណងកែប្រែការងារ ក៏ទ្រង់ប្រមាណសងក្តីទ្រង់ឱ្យទៅនៅស្រុកធំ-តូច ។ រាជ្យណាដែលស្លាប់ដោយ សារសង្គ្រាម ព្រះបាទអ្នកជាមាត់មួយ ក៏ទ្រង់ព្រះករុណាប្រោស ដល់បុត្រភរិយាដែរ ។ ធនធាន ដែលស្លាប់ក្នុងសង្គ្រាម ទ្រង់ព្រះករុណាប្រោសតាមបំណងមិនឱ្យខ្វះ ។ ទ្រង់ព្រះរាជទាន ឆ្នើមឆ្នាំដែលបានប្រមាណ នេះ ៥០០ ឆ្នាំឱ្យមកនៅជាធនធានប្រចាំជំនឿ ទ្រង់តែងតែបង្កើតឱ្យបាន ៦០០ ឆ្នាំ ហើយឆ្នើមឆ្នាំដែល បានប្រមាណនេះទ្រង់ឱ្យហៅថា " ធនធានធម៌ " ព្រោះព្រះបាទទ្រង់ឱ្យសង្គ្រាមនេះដើមទុក និង ពុំត្រូវឱ្យប្រែប្រួល ចូករស់ជាគ្រឿងធនធានឱ្យឈ្មោះថា : " ធនធានធម៌ " ។ ភូមិក៏ដែលនៅទីនោះនោះ ក៏មានឈ្មោះថា : " ភូមិ ធានធម៌ " រក្សាមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

នេះនឹងនិយាយអំពីកងទ័ពលាវ ដែលបែកចែកទៅវិញនោះម្តង ។

ម៉ែលាវ ដែលរស់នៅក្នុងទីនោះ ខ្លះកុំរត់ដល់ទៅជាមួយនឹងមីនីណាមកឱ្យរាជស្រូវវៀត ខ្លះទៀតក៏រត់គ្នា ក្រវាត់ដោយស្រុកដោយភូមិ រកាត់តាមទៅក៏មាន ។ ដូច្នេះឱ្យរាជស្រូវវៀតទ្រង់ក៏ប្រមូលមីនីដែលនៅសល់ពីស្លាប់ហើយ រត់រួចនោះហើយក៏ប្រមូលទៅឱ្យរាជស្រូវវៀត ។ ទ្រង់ឱ្យរាជស្រូវវៀតឱ្យមកបង្កើតទៀត ដើម្បីបង្កើតឱ្យរាជស្រូវវៀត លាវមីនីដែលត្រូវប្រមូលស្រុកមីនីមីនីមីនីមីនីមីនីមីនី ។ ប៉ុន្តែស្រុកក្តីគឺស្រុកលាវ នេះមិនបានស្រុកទៅវិញទេ ដោយហេតុថា លាវត្រូវដល់ធ្វើសង្គ្រាមនឹងសម្តេចព្រះចៅហ្វាម៉ុងត្រី ឧត្តមហង្សវរ្ម័ន ដូចមាន សេចក្តីទៅនេះ :

សម្តេចព្រះចៅហ្វាម៉ុងត្រី ឆ្នាំ ១០ មិស ហើយដែលជាជំនាន់ ស្តេចទាំងបួននោះ ស្តេចចេញប្រចាំមីនី ព្រះមហា ឱ្យរាជហើយនិងសាមគ្គីក្សត្រ " ស្តេចចំណុះ " នៅរស់នៅនាមក៏ប្រមូលមីនីនោះ :

ឆ្នាំមុនយើងលើកពុហសសង្គ្រាមទៅយកក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះ បានមកហើយតែប្រមាណក្រុងសត្វនា ធនធាន ឧត្តមលាវមួយ ឧត្តមក្រុងកម្ពុជានេះប្រទេសមួយ ពុំទាន់បានមកជាជំនាន់យើងនោះ ។ ឆ្នាំនេះ យើងគួរតែ លើកមីនីទៅវាយឧត្តមលាវយកជាជំនាន់យើងជាមុននឹង ។ មួយរំពេចនោះ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរាជស្រូវវៀត ក្រុងហង្សវរ្ម័ន ឧត្តម មុនមួយក្រុងតាមរាងក្រុងឧត្តមភូមាមួយ ក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះមួយ ឧត្តមក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះមួយ ឧត្តមក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះមួយ ឧត្តមក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះមួយ ឧត្តមក្រុងស្រីរាជធានីនាមនោះមួយ និង ស្រុកធំ - តូចទៀត ដែលគ្មានសេចក្តីត្រ មានតែស្រុកត្រាវរាវក្រុងនេះគ្រឿង ។ ទ្រង់ឱ្យរាជស្រូវវៀត ម៉ែលាវ ស្រុកទាំងនោះឱ្យបាន ១ ៤០០ ០០០ ឆ្នាំ ។ ដល់ចេញស្រុកស្តេចមីនីលើកទៅវាយប្រទេសលាវ ។ ស្តេចចេញស្រុក ហើយបានយកទៅមកដូច ស្តេចក៏លើក ពុហយាត្រាចេញពី ក្រុងហង្សវរ្ម័ន ទៅដល់តំបន់ណាមួយ ជាមុនដែលឧត្តម លាវ បាន បាន " ធនធាន " ។

សម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា " ស្តេចសៀម " និងព្រះនរោត្តម ជាបុត្រ លើកមីនីហេសម្តេច ព្រះចៅក្រុង ហង្សវរ្ម័ន ត្រូវបានមីនីនោះ ក៏ព្រះនរោត្តមរាជបុត្រ កើតព្រះរាជពិភាក្សាជាមុន ។ សម្តេចព្រះចៅ ក្រុងហង្សវរ្ម័ន ក៏ ត្រាស់ឱ្យ ព្រះមហាធម្មរាជា ទៅព្រះនរោត្តម ត្រឡប់ទៅស្រុកស្រីរាជធានីនាមនោះ ឧត្តមសៀមវិញ ។ ពួកក្នុង ក៏លើកមីនីបង្ក ទៅចោមប្រទេសលាវ ព្រោះសមាគមក្រោងក្រាប ដែលមីនីមក ។ ព្រះចៅក្រុងសត្វនាធនធាន ក៏បានទទួលច្បាំងក្រាប

ទ្រង់ចាត់ការយ៉ាងទន្ទេរចាប់យក ស្តេចទ្រង់ព្រះរាជជំនឿរត្រូវទាំងស្រុង រាជវិថីដោយជលរោគនៅដល់ក្រុង ស្រីអយុធ្យាហើយ ទ្រង់តាំងទ័ពនៅតំបន់មួយ មួយអង្គដោយទ័ពមុខទ័ពក្រោយ ឆ្នេរ ព្រំ ។ ក្រុងបោះទ័ពនៅទីនោះ ប្រឆាំងការកាត់ក្បាលពីជើងសង្គ្រាម ។

ចំនែកខាងស្តេចវិញ កាលបើមានកងទ័ពចេញទៅដល់ហើយ ក៏ឱ្យពលបិទទ្វារព្រះឧត្តរ ហើយជេញ ពលឱ្យលើកប្រឆាំង រក្សាមាមិត្តព្រះខ្លួន ។ ព្រះបរមបតិក្រជាមម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ-ព្រះរាជាខ្មែរ ទ្រង់ជ្រាបថា រស្ស័យ បិទទ្វារ ព្រះឧត្តរពុំហ៊ានឱ្យសេនាទាហានចេញទ័ព ដូច្នេះ ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះស្តេចស្តេចស្តេច និង សង្គ្រាម កងទ័ព ហើយឱ្យជេញស្តេច ទាំងក្រុងស្រីអយុធ្យា ដើម្បីថ្វាយព្រះចៅធម្មរាជា និងអស់មន្ត្រីស្រី ឱ្យជ្រាប សព្វសេចក្តី ។

ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា កាលបានទទួលសំបុត្រខ្មែរហើយ ក៏ឱ្យជ្រាប មើលឃើញមានសេចក្តីថា ស្តេចអរិយធម៌បង្កើតឱ្យស្រី ស្តេចព្រះស្រី ពីមុនបាត់បង់ពីក្រោមឆ្នាំងចុងព្រះបាទនៃសម្តេចព្រះ បរមឧត្តរ បរមនាង បរមបតិក្រ ព្រះបាទអ្នកជាតិស្តេចដោយជ័យជំនះ ជីវិតលើព្រះ ក្រុងកម្ពុជាធិបតី សិរីសោយ បរវត្តបុត្រក្សត្រិយ៍ជាតិ បរិវារឧត្តមរាជិនីរាជនីស្រីសោយសាសនា

បានទ្រង់ជ្រាប ។

ចម្រើនផ្លូវព្រះរាជមេត្រី មកសម្តេចព្រះធម្មរាជា

រឿងក្រុងកម្ពុជាធិបតី មហាឧត្តមរាជប្រទេស និង ក្រុងស្រីអយុធ្យាដោយព័ត៌មានកាលមក ពតមានទោសនៃ សារហេតុ ទាំងខែអ្វីមិនគ្រាន់នោះទេ មានតែក្រុងកម្ពុជា មានខ្មែរលើក្រុងស្រីអយុធ្យា ពីក្រោមថា ពីដើមរៀបមក ត្រូវដៃ នៃព្រះឧត្តរក្រុងកម្ពុជាធិបតី ក៏ទ្រង់លើសស្តេចដែលក្រុងស្រីអយុធ្យានោះ មិនខានឈឺខានដឹងទ័ពមិនស្រួច ក្នុងមាត់ត្រី ដៃខាងកើតខាងត្បូងទ័ពមិនស្រួច មាត់ មិន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ទាំងស្រុកភូមា មន លាវ ពួន ស្ទើរ នេះ ក៏ស៊ីបច្នាប់ជាតិស្តេចក្រុងកម្ពុជារៀបមក ច្រើនដៃមិនយកស្រី ។ លុះដល់មកដៃដំបូង ព្រះតម្កល់ព្រះបាទ បុគ្គលស្តីយាវដូរ ដែលមាននៅព្រះចេត្រព្រះករុណា មិនរើសសាវនា ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបថា ចៅព្រះរាជានោះ ត្រូវជា សម្តេចព្រះបរមនាង ជេដ្ឋាបស័ព្វព្រះអង្គ ព្រះអង្គទ្រង់លើកស្រុកស្ទើរមិនស្រួចភូមា ស្រុកមន ស្រុកលាវ មិនខានឈឺ ខាងដើម ទាំងអស់ និង ឧត្តរស្ទើរមាត់ ៥ នេះ ថ្វាយទៅព្រះចៅព្រះរាជបុគ្គលស្តីយាវត្រូវតែមួយ ព្រោះត្រូវជា ព្រះជេដ្ឋា ។ ព្រះអង្គទ្រង់ ឱ្យប្រទេសស្ទើរ ជាប្រទេសឯករាជ្យ ដែលឱ្យទាំងស្រុងសាមញ្ញមាស ប្រាក់ ទៅថ្វាយ ព្រះអង្គទៀតព្រោះ ទ្រង់ថ្វាយដល់ទៅព្រះរាជានាង សម្តេចព្រះជេដ្ឋា ហើយព្រះវិញព្រះរាង បានសោយរាជ្យតមក ច្រើនព័ត៌ ជាស្តេចក្រុងមក ប៉ុន្តែលុះ ដល់ព្រះចៅមុន ដំឡើងយករាជសម្បត្តិ ជ្រែករាជ្យព្រះរាងទៅ ស្រុកទាំងនោះ ត្រូវបានមកប្រទេសកម្ពុជាវិញ ហើយ គួរតែស្ទើរមិនដឹងទៅក្រុង តែក្រុងស្រីអយុធ្យា នៅតែស្ទើរមិនដឹង មិនទាំងស្រុង សាវនាទៅថ្វាយព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ទៅតែសាវនា ។ ទោះបីស្ទើរមិនដឹងនេះក៏ដោយ ក៏ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាទ្រង់ មាន ព្រះអង្គស្រីយាវ ប្រណីមកដល់ស្ទើរ ដៃ ពុំបានប្រកាន់ទោសស្ទើរ ជាប្រការអ្វីឡើយ ។ លុះដល់ដៃដំបូង ព្រះបាទធម្មសោភ័ណ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាអង្គនេះ ក៏ស្តេចពុំប្រកាន់ទោសនៃអ្វីមិនស្ទើរទៀតដៃ ដើម្បីមិនឱ្យស្ទើរ មានសេចក្តីមើលទាស់ទេ ។ ប៉ុន្តែមិនដឹងជាជឿចិត្ត ក៏ ស្រាប់តែ ព្រះបរមរាជា ស្តេចស្ទើរ ឱ្យព្រះរាជាធិបតី ធ្វើជាទ័ព ចោលលើកលបទៅព្រះបុគ្គលស្តីយាវបែកព្រះមហាឧត្តរម្តង ទៅ ។ ដល់មកដៃដំបូង ព្រះជេដ្ឋា លោកខ្មែរ ទៀតក៏ ព្រះបរមរាជា ស្ទើរលាបលើកទៅវាយបែកព្រះឧត្តរជាតិ មិនម្តងទៀត ។ កាលស្តេចស្ទើរលើក ទ័ពទៅវាយទាំង ពីរលើកនេះ ស្ទើរពុំបានទាត់ឱ្យមានព្រះរាជសារក្រោយទាត់ទ័ព ដើម្បីឱ្យខ្មែរជាមុនសោះ ។ ដល់ដៃដំបូងព្រះបរមរាជា ជាសម្តេចព្រះវររាជនាយកក៏ព្រះចៅមកត្រឡប់ លើក ទៅវាយបែកឧត្តរម្តងទៀត ។ លុះដល់ចេញដៃ ខ្មែរហើយ ព្រះចៅមកត្រឡប់ ក្រឡប់ទៅស្រុកវិញក៏នៅតែមិនលុះព្រះមួយ សោះក្រោយនោះ មិនយូរប៉ុន្មាន ស្តេចក៏ឱ្យ

ព្រះញាតិ ដើម្បីទីតាំងយក្របកម្មជាមួយទៀតតែលើកនេះស្ទើរក៏បរាជ័យ ទៅទៀត ។ សម្តេចព្រះវររាជបិតាមាត់ បាន ឆ្លើយស្ទើរជាច្រើនហើយក៏ស្ទើរទៅតែពុំរាងទាន ។ ក្រោយមកទៀត ព្រះតេជព្រាតិព្រះលើកម័តទៅវាយ មហានគរ ដោយព្រះអង្គឯង សម្តេចព្រះបរមរាជា ជាសម្តេចព្រះវររាជបិតា លើកម័ត មកទទួលច្បាំងនឹងស្តេច ស្ទើរចាញ់ទុក ទាញអស់គ្រឿងសស្ត្រាវុធជាច្រើនណាស់ ម្ខាងហើយក៏ស្ទើរទៅតែពុំទាន់រាង បានទៀតដែរ ។

ត្បាញនេះ យើងជាសម្តេចព្រះរាជបុត្រា នៃ ព្រះបាទនរោត្តម ដែលត្រូវជាព្រះអង្គចម្លងជា ស្តេច ស្ទើរ លើកយោធាមហានគរកងយោធពលច្រករាជវាំងហើយយើងសូមអញ្ជើញស្តេចព្រះជ័យ លើកយោធាមហានគរចេញ មកធ្វើយុទ្ធាវិការឱ្យឃើញថ្វីដៃគ្នាម្តង ។ កាលព្រះអង្គកោតខ្លាចហើយ និងចង់ជាព្រះរាជមេត្រីដូចដើមនោះសូមឱ្យប្រ កងស្រុក បស្ចឹមបុរី ១ ស្រុកធម្មបុរី ១ ស្រុកធម្មរាជសីមា ១ មកប្រទេសក្រុងកម្ពុជាធិបតីវិញ ។ ទាំងដំបូងស្រុកទាំង ៣ នេះត្រូវទុកជាបង្គោលក្រុងត្រីវិជ្ជាធុរា ។ ពីត្រីមស្រុកទាំង ៣ នេះ ទៅទាញកើតត្រូវទុកជាបង្គោលកម្ពុជា តាមត្រីព្រះធម្ម ដែល ចិត្តព្រះបាទមុនសូម្បីព្រះដែលចែកតែក្នុងរាជ្យទៅសម្តេចមេត្រីព្រះរាជវិញនោះ ។ ចាំព្រះប្រមូលឱ្យទេ ជាដំបូង លើក ម័ត មកកាន់ទេម័តស្ទើរ យកក៏ដៃមិត្តស្និទ្ធិបាន ដែលចង់នឹងត្រឡប់មកវិញ យកធម្មស្ទើរទាំង ៥ និងធម្ម លាវដែល ស្ទើរវាយយកបានជាដំបូងនោះ ទៅជាដៃទ្រង់កម្ពុជាតាមត្រីព្រះធម្ម ក្នុងឯនាយដែលជិតព្រះអរត្តរាជនា លា ព្រះកេតុមាលា ទោះឱ្យបានដូចដើមវិញ ។

នោះនោះ ព្រះមេសម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា ស្តេចស្ទើរ ស្តេចបានគ្រង ប្រាសាទរាជសារ នោះហើយ ទ្រង់នឹងស្នើសុំក្នុងព្រះរាជប្បម័យណាស់ ។ ទ្រង់ព្រះរាជតម្រិះយល់ថា ព្រះបាទបរមីន្ទរាជា អង្គនេះ មានឱ្យដៃ ក្រហមដូចព្រះបាទនរោត្តម ចាំព្រះវររាជបិតាដែរ ដែលធម្មនោះ ស្ទើរយើងជាច្រើនត្រឡប់ហើយ ។ ក៏ចង់ដើរវិញណាស់ ហើយ ពុំទាន់ទុកទាញទៅហើយនិងគ្រឿងសស្ត្រាវុធ ព្រោះព្រះតេជព្រាតិព្រះបាទនរោត្តម នោះយើងនឹងស្នើសុំ ខ្ញុំវិញដៃស្រុក ខ្លះចូល មួយចំណុះនោះ ។ ទ្រង់ព្រះតម្រិះយល់ឃើញដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សាដឹងសេនាបតី មន្ត្រីត្រង់ ក្រសួងអំពី កិច្ចការសង្គ្រាមជាលក្ខណ៍ តាមការសរសើរ ។ មន្ត្រីត្រង់ក្រសួងក្រាបបង្គំទូលថា :

ស្រុកយើងសព្វថ្ងៃ កំពុងតែមានទុក្ខពុះ ដោយសារព្រះតេជព្រាតិព្រះបាទនរោត្តម ទាំងព្រៀងសស្ត្រាវុធ សេះ ជីវី ទៀតក៏ព្រះតេជព្រាតិព្រះបាទនរោត្តម ជាតំក្រៅយកទាំងគ្រួសាររស់ជាច្រើនណាស់ទៅហើយ ។ ទូលព្រះបង្គំយើងខ្ញុំយល់ថា ព្រះករុណាកន្លងតែទទួលជាព្រះរាជមេត្រីនឹងប្រទេសកម្ពុជា ហើយថ្វីជាស្រុកខាងកើត តាមសេចក្តីសុំរបស់ ប្រទេស កម្ពុជាពុះ ទម្រង់យើងសម្លឹងហើយនិងស្មោះស្ម័គ្រ ព្រៀងសស្ត្រាវុធ ធម្មបរិបូណ៌ កាលណាសឹមយើង គិតការ តទៅទៀត ។

សម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា ស្តេចចាប់ទ្រង់ព្រះសង្គ្រាម មន្ត្រីប្រឹក្សាអំពីរាជការដែលដំ ហើយព្រះមាត់ត្រូវនឹងព្រះ រាជប្បម័យទៀតផង ស្តេចក៏មានព្រះរាជម្តង្គត្រាស់ឱ្យចាងក្រោងអប្សរ ក្នុងព្រះស្តុកអក្សររបស់សេចក្តីទៅវិញ ។ ពុះ បានព្រះស្តុកអក្សរហើយព្រះតេជស្តេចក៏ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះបាទនរោត្តម អញ្ជើញព្រះរាជសារ នោះក្នុង ឋានជាព្រះរាជទូតទាំងពីរភាគ ។ រាជទូតទាំងពីរភាគ ក៏ឆ្ងាយបង្អែរវិញ ព្រះរាជសារនោះទៅជូននាយកងម័ត នៃ យាយ កងម័តនៃ ទាហ៍ប្រើសេនាបតី . សេនាបតីទាំងស្រុងក្រាបបង្គំទូលថ្វីថ្វី ព្រះបាទបរមទិត្យ ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើក្នុង ។ នោះនោះ ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមីន្ទរាជា ព្រះអង្គទ្រង់ចេញប្រថាប់ក្នុងព្រះស្តុកអក្សរដូចសេនាបតី មន្ត្រី នាយកង យាយម័ត ក្រាបបង្គំនាស់ ជាយសង្ឃឹម ។ ទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សាការសង្គ្រាមតាមធម្មតា ។ ពុះទ្រង់ទាញយើង ទុកថ្លាចក្រិក្ខុយុទ្ធាវិក្រឡាហោមមួយជាសេនាបតី សម្រេចរាជការដើមទឹក ដើមពោកទាំងពីរក្រុង ដាំឯទូតស្ទើរ មកក្រាបបង្គំ ទូលថ្វីថ្វី ព្រះរាជសារហើយទ្រង់ក៏ត្រាស់ឱ្យប្រែសេចក្តី នៃព្រះរាជសារ ដែលមានសេចក្តីដូច្នេះថា

ព្រះរាជសារ សូមប្រវរកម្មទ្រង់លើមន្ត្រីក្រៃ នៃ សម្តេចព្រះបាទនរោត្តម ព្រះមហាធម្មរាជាតិសកលោក មហាធម្មរាជា ជាព្រះតេជព្រាតិព្រះបាទនរោត្តម ក្រុងតេជបុរាណរបស់រាជទានី ជាសម្តេចព្រះជ័យព្រះរាជបិតា

ចម្រើនជូន ព្រះរាជមេត្រីមកសម្តែងព្រះរាជឱង្ការព្រះបាទបរមនិរោជ រាមាធិបតី សិរីយសោធរបវរទេព្វីយមហានគរ ក្រុងកម្ពុជាធិបតីជាព្រះអនុជាធិរាជ

បានទ្រង់ប្រាប់ ។

ឡើយយើងជាសម្តេចព្រះវរ្ម័នបានទទួលព្រះរាជសារ សុខុបវរនៃសម្តេចព្រះអនុជាធិរាជហើយ យើងមើលដឹង លោក្សីក្រប់ប្រការទៅ ឃើញថា ព្រះអនុជាធិរាជ ប្រាសាទចុងចុងស្រុកឧត្តរិមួយ ស្រុកនគររាជសីមាមួយ ស្រុកបស្ចឹម បុរីមួយឱ្យចូលទៅជា ដែនដីក្រុងកម្ពុជ តាមព្រំដែនដែលព្រះបាទបុរេសុរាស្សៀន ទ្រង់តែកន្លែងដីនោះ នោះយើងក៏យល់ ព្រមតាមហើយដើម្បីឱ្យទុកព្រះមរតកទាំងពីរឱ្យសាមគ្គីរួមរួមគ្នាតែមួយឱ្យបានជាព្រះវរ្ម័នព្រះអនុជព្រះវរ្ម័នទៅ ។

ជូន បើសម្តេចព្រះអនុជាធិរាជ ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យហើយ ក៏សូមឱ្យសាងរាងទីលានឱ្យយល់ឆ្ងាយ ព្រះរាជសីមាមេចេញទៅហើយឱ្យ ទាត់សេនាទាហានទៅសាងព្រះពន្លាធ្វើរោងនៅតំបន់រវាងសិរីយសោធរបវរ ។ ខាងយើង យើងក៏ និងបាន ឱ្យទាហានទៅធ្វើព្រះពន្លាទុកជាម្ចាស់ដែរ ។ ជង់ថ្ងៃ ១១ កើត ២ ជណ្តូង ឆ្នាំនេះ យើងនឹងទៅជួបជុំ សម្តេចព្រះ រាជសម្បត្តិស្ថានពរព្រះវរ្ម័នទៅ ។

ព្រះបាទបរមបពិត្រ អម្ចាស់ជីវិត ដែនដីខ្មែរ ទ្រង់ព្រះរាជសម្បត្តិព្រះរាជសារធិបតីយ៍ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់គ្រប់មុខអង្គឱ្យយកបង្គំ ចូលមកក្នុងបន្ទាយដំរីអស់ ហើយទ្រង់ទាត់ឱ្យមន្ត្រីក្រុមមេករទាំង បេកេស ១ ៥០០ នាក់ទៅក្រាសពិពាង ព្រះពន្លាធ្វើរោងនៅតំបន់រវាងសិរីយសោធរបវរ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់និងរាជទូត សៀមថា :

ឯងទៅទូលម្ចាស់ឯងវិញចុះថា យើងព្រមគ្រប់គ្នាហើយ ។

មន្ត្រីរាជទូតសៀមក៏ថ្វាយបង្គំនា ទៅទូលសម្តេចព្រះពន្លាទៅ ព្រះមហាធម្មរាជាគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះចៅមហា ធម្មរាជា ក៏ទាត់មន្ត្រីក្រុមមេករ ឱ្យទៅធ្វើព្រះពន្លាធ្វើរោងនៅតំបន់រវាងសិរីយសោធរបវរ ដោយពុំអាចនឹងបង្អង់ ឱ្យយើងចេញបាន ឡើយ ។

ពុះជង់ថ្ងៃ ដែលសន្តត់ហើយ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី និង ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាជាព្រះមហាក្សត្រទាំងពីរ អង្គទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យសេនាបតី មន្ត្រីគ្រប់គ្រាន់បង្ហាញកំពតតាមព្រំដែនសម្រាប់ ឯក ទោ ត្រី ចត្វា ព្រមទាំងគ្រឿងចង់ សែកចង់សែងព្រះសុរិយា ទាមរ បែមន អភិរម្យ សែនត្រាស់ ក្នុងក្តី មង្គលិយប្រពៃ ដោយឈរផ្សេងៗ ព្រះមហាក្សត្រ ទាំងពីរព្រះអង្គទ្រង់គ្រប់គ្រឿងបញ្ជាមហាកុដកណ្ត តាមដំណាស់សម្រាប់ក្រុងកម្ពុជា និងក្រុងស្រីអយុធ្យាប្រទេស ។ ទ្រង់ ឡើង គង់លើព្រះកញ្ចក់ព្រះជន្ម លើកយោធាទាំងពីរក្រុមចេញទៅប្រជុំនៅព្រះពន្លាតំបន់រវាងសិរីយសោធរបវរ ជាត្រីព្រះរាជ សិរីយសោធរបវរ បុរាណទាំងពីរកាលដែលព្រះបាទសុរិយោវង្ស ។ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ស្តេចនិមន្ត សម្តេចព្រះសុតន្តធិបតី សិរីយសោធរបវរ និង ព្រះរាជាធរណៈសម្រាប់ឯក ទោ ត្រី ចត្វា ២៨ អង្គ ទៅគង់នៅព្រះពន្លា ។

ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា និងសម្តេចព្រះមហាសង្ឃរាជនិងរាជាធរណៈសម្រាប់ ឯក ទោ ត្រី ចត្វា ២៨ អង្គ ទៅគង់ក្នុងព្រះពន្លាដើម ជួបជុំសេនាបតី មន្ត្រី សេនាទាហាន ទាំងសងខាង ឱ្យធ្វើសព្ទសញ្ញាចុះថ្ងៃ ១១ កើត ២ ជណ្តូង ឆ្នាំ ម អដ្ឋស័ក ព.ស. ២១១៨ ព.ស. ១៨៧៤ ព.ស. ១៨៤៦ ព.ស. ៩៣៦ មាត់លោក្សីថា : ព្រះមហាក្សត្រ ទាំងពីរ នគរ បានធ្វើ សព្ទសញ្ញាចុងព្រះរាជចេត្រីនិងឆ្នាំថា : បើមានការសង្គ្រាមពីប្រទេសក្រៅក្តី ក្នុងក្តី ត្រូវជួយគ្នាឱ្យ អស់ពី បង្អង់ទាំង សងខាងហើយសង់ត្រីព្រះរាជសីមាទៅ រវាងសិរីយសោធរបវរទាំងពីរខាងដើមនិងចុងដីដែលនាវាលាងរាង = លាងជាង ខាងដើមតំបន់ ទាំងនេះទុកជាដែនក្រុង ស្រីអយុធ្យា ខាង កើត តំបន់នេះទុកជាដែនក្រុងកម្ពុជា ។ លុះធ្វើចេញព្រះរាជ សិរីយសោធរបវរ បោះតោសថ្ម ជាចេតិយរួចហើយ ព្រះមហាក្សត្រ ទាំងពីរ ព្រះអង្គទ្រង់ឱ្យសេនាស្នេហ៍ មហាស្រីព សព្វសារពើ ។ លុះទ្រង់ព្រះរាជកិច្ចរាជ សព្វការនេះហើយ ព្រះបាទបពិត្រ ជាអម្ចាស់ ជីវិតលើក្នុងដែនក្រុងកម្ពុជា ទ្រង់ណា ព្រះចៅក្រុង

ស្រីអយុធា រឹងរឹងព្រឡប់មកព្រះធម្មវិញ ។ ខណៈដែលព្រះចៅក្រុង ស្រីអយុធាស្តេច រៀបព្រះរាជបុត្រាថ្វាយ ជាអង្គ ៣០០ ហោរ ត្រីវង្ស ១ ០០០ ហោរ ត្រីធូរ ១ ០០០ ក្រាស បី ២០ លេខ ៥០ និង សេចក្តីព្រ យ៉ាងស្បែក ប្រទេសមួយ ពានព្រះស្រីមាសមួយ មីកោកមាសមួយ កន្លាមាសមួយ ជាវត្ថុមាសមួយ ។

ព្រះបរមបិត្រ ជាមហាសីដ៏ពេញលេញ ព្រះចៅប្រទេសកម្ពុជា គ្រងតបព្រះរាជបណ្ណាការទៅព្រះចៅក្រុងស្រី អយុធាវិញ ក្រៅព្រំ ១០ ហោរ ក្នុងរាជធានីក្រុង ព្រះខ័នឯមួយ ជាវត្ថុប្រើប្រាស់មួយ លំដាប់ព្រឹទ្ធបាសមួយ រាជព្រះកូនមាសរាជមេហោរមេសេរី សំពត់ស្រោង ១០ សំពត់ក្រៃស្រួត ១០ កំ ។ ចុះចប់ព្រះរាជបណ្ណាការហើយ ទើប ព្រះអង្គលើកយោធាទាហាន ព្រឡប់មកព្រះធម្ម បរមមហាវរាជវិញ ព្រមទាំងជាស្តេចក្សេមក្សានុប្បវេណី ។ អវិទ្យាជនព្រះគ្រប់មិត្ត ក៏ចាប់បន្ទុកព្រះចេតនាទាំងអស់ ។ ខាងស្តេចប្រទេសក៏សែនលើកទ័ពមកធ្វើសឹកម័ត មកជិតព្រះធម្មទៀតដែរ ។ ព្រះធម្មវិញស្វាស្វាស្ត្រក្សេមក្សានុប្បវេណីស្តេចក្សេមក្សានុប្បវេណី ។

ព្រះរឿងដែលស្តេចសុទ្ធិចិត្ត ប្រគល់ខ្លួនទាំងប៉ុន្មានជូនបាននិមាណ មកទាំងនេះបើនិយាយតាមសៀវភៅព្រះ រាជបុត្រា ព្រះបាទព្រះរាជបណ្ណាវរ្ម័ន ភាគ ៣ ទំព័រ ២១៩ លេខ ៣៧៥៣ ថា សៀវភៅនេះមិនទាន់ស្របខ្លាំងនៃវិសេស មានព្រះបរមរាជធិបតីនោះ ហើយថ្វាយខ្លួនទាំងនោះមកព្រះអង្គទេ តើជាអ្វីដែល សៀវភៅនេះបញ្ជាក់ ខេត្តទាំង នោះ នេះដោយហេតុថា សៀវភៅនេះស្របជាមួយនឹងមន្ត ។ ដូច្នេះដើម្បីកុំឱ្យខ្មែរទៅព្រលឹងខ្លួនក៏ទាញក្រោយ សៀវភៅនេះ មិនកាត់ដីទាំងប៉ុន្មានខេត្តនេះថ្វាយមកព្រះបរមក្សត្រីវង្សវិញ ។ សេចក្តីនេះពិតមែន តែស្តេចសាមក ដោយ ចុះ ខ្ញុំក៏ដក ស្រង់មកជូន ឯកអគ្គ លោក អ្នកអាចជ្រាបទុក ថា ឯកសារដូចតទៅ ។ សេចក្តីនោះ មានដូចតទៅនេះ

ក្នុងដំណើរជួសជុលនោះ ស្តេចសៀវភៅនេះសោតទាំងពួងថា ឧកញ៉ាមិនមែនមកជាមិត្តនោះ មិនមែន មកពីភិវាទមិនមែន គួរតែចង់ផ្លូវព្រះរាជមេត្រីទើបឮ ។ បើមិនចង់ផ្លូវព្រះរាជមេត្រីទេ នៃរឿងនិងធម៌លើកមកយា យីយើងទៀតទើប ហើយយើងកើតសង្គ្រាមនិងចង់ចង់បើសិនជាសង្គ្រាមទាំងមុខទាំងក្រោយយ៉ាងនេះយើងក្របនឹង ធិតណាស់ ។ សេចក្តីនេះមិនមែនទាំងពួងក៏យល់ព្រមពេញព្រះរាជត្រីវង្សទៀតព្រះរាជបញ្ជាមុខស្រួច ឱ្យព្រះរាជសាស មិនបណ្ណាការស្រាវ រក្សាទាំងមុខស្រីក៏រួម ជាអាជ្ញា បុរសស៊ីមួយ មុខកាសង្កេត ជាមុខ ឱ្យរក្សា ព្រះរាជ សាសនា និង រាជបណ្ណាការមកក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។ មន្ត្រីទាំងនោះ ក៏ជួយបង្កើតការស្នើសុំ ព្រះរាជសាសនាមិនបណ្ណាការមកដល់ ខេត្តតាកែវ ខាង ។ នៅទីនោះ ចៅហ្វាយស្រុកតាកែវខាងក្រុងព្រះរាជទូតទាំង ៣ ទូតហើយប្តឹងជួយមកសេចក្តី ។ សេចក្តីនេះ ទាំងសេចក្តីក្រាបបង្គំទូល សូមប្រាប់ប្រាប់ ។ ខណៈនោះស្តេចឱ្យលើកព្រះរាជទូតមកដល់ក្រុង ។

ថ្ងៃ ៥ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំ ជូន អង្គរ ទាំង៤ ព្រឹកប្រាប់ឱ្យសេចក្តីមុខមន្ត្រី ៥ ចូល គែងខ្លួនពេញសា ស័ក្តិទូលកាសឱ្យក្រុងមិច្ឆាសោត ចូល ទាំងទូតនិងមុខមន្ត្រីសៀវ ចូលគាល់ជាមួយនិងសេចក្តី ។ រាជទូតសៀវក៏ ថ្វាយព្រះរាជសាសនាមិនបណ្ណាការប្រាប់ទូលហើយស្តេចឱ្យព្រះរាជទេពវិទ្យា សោ សូត្រព្រះរាជសាសនាមិនបណ្ណាការ ព្រះរាជសាស ព្រះមហាជា ព្រះចៅក្រុងចាវាវតី ស្រីអយុធារាជបុត្រាវិញ ។

សូមមេត្រីខ្ញុំផ្លូវព្រះរាជមេត្រីមក សម្តេចព្រះបរមបិត្ររាជមាធិបតី

បានប្រាប់ប្រាប់ ។

ជិតក្រុងចាវាវតីស្រីអយុធានិងក្រុងកម្ពុជាធិបតី តាំងអំពីបុរាណមក រៀបចំមកជាមួយព្រះរាជមេត្រីសម្តេចមិត្ត ជាប់ជិតជិតជាមួយគ្នា ។ ក៏យើងតាំងពីបានសោយរាជ្យសម្បត្តិជាមហាក្សត្រស្រីសោយ ជាមាធិបតីបរិវេណ សមណ ជីក្រាហ្វឺ បណ្ណាការស្រាវទាំងពួងមកពីតបបិបក្សយ៉ាងនេះ ខុសនឹងបុរាណរាជប្រវត្តិ សាមណីជីក្រាហ្វឺ បណ្ណាការ ស្រាវក៏ត សេចក្តីក្រៅក្រោយ ក្រាត់ប្រាសប្រាស ក្នុង មិនដឹងថា គួរយើងទាំងពីរតាំងព្រះមិត្តប្រកបដោយនូវ មេត្តា ករុណាភ័យ ព្រះពុទ្ធសាសនា ឱ្យធ្វើឧបទ្រីប សាមណីជីក្រាហ្វឺនិងអារាមប្រជាធិការស្រីនិងបានសេចក្តីសុខផង ។

រៀបចំស្វែងរក សម្ភពព្រះអម្ពជាតិរាជ កាត់បំបាត់ : ចេញ ខ្ញុំសូមចង្អុំព្រះរាជមេត្រី តាមបុរាណប្រវេណី ព្រះនរោត្តមទាំងពីរ និង ៣ ជាប់សន្តិភូមិក្នុងវិញ្ញាណ ។

លុះទ្រង់ព្រះសង្ឃរាជសេចក្តី នៃព្រះរាជសារមង្គល ព្រះបរមនាមបរមបតីត្រង់ម្ចាស់ជីវិតនៃមករា ទ្រង់ មានព្រះម្ចាស់ទោរទង់ ដោយព្រះមេត្តាករុណា ទ្រង់មានព្រះរាជកម្រាស់និងរាជទ្រង់ស្រ្តី យើងក្រាបព្រះម្ចាស់ និង ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា ដែលសូមផ្ញើព្រះរាជមេត្រី ហើយទ្រង់សូមសុខទុក្ខក្នុងព្រះរាជនគរ រួចស្មោះឱ្យព្រះរាជព្រះ ជាក្រុង ទុកស្រ្តីទៅសំណាត់ ទៅផែនខាងមុខព្រះបរមរាជវាំង ចាត់កោដិទិវិទ្យាបរមរាជវាំង តាមចុះ ហើយស្មោះព្រះចូល ក្នុងវិញ ។

លុះដល់វេលាព្រះចៅស្រីអយុធ្យា ស្មោះឱ្យបង្គំព្រះរាជវង្សាផ្សំ មុនមេត្រីទាំងពួងមកកាន់ក្របីប្រកា ទ្រង់ប្រឹក្សា ថា ស្រ្តីស្រស់ជាស្រ្តីនិងយើង ឥឡូវទ្រង់ប្រើរាជទូកឱ្យមកស្វែងចងព្រះរាជមេត្រីនេះដោយអាជ្ញាដោយបង្គំ ដោយ កើតសឹកនិងមនុស្ស បើយើងមិនច្របូកចូលដោយផ្លូវព្រះរាជមេត្រីផង មិនឲ្យ ចូលដល់ទទួលចុះ ដើម្បីឱ្យបាន សេចក្តីសុខ ដល់សមណៈពីព្រលាន បណ្តាវាស្រ្តីទៅខាងមុខកុំឱ្យចង់វេរវិញនោះ ព្រោះព្រះរាជវង្សាផ្សំ សេចក្តីមុន មេត្រីទាំងពួងក៏យល់ព្រមតាម ព្រះរាជកម្រឹះ ។

មើលទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជាឱ្យចាកក្រុងវិញ្ញាណបិតី "វង" ឱ្យតែងព្រះរាជសារ ។ ឧកញ៉ាប្រជ្ញាចិត្តតែងដោះសេចក្តី ព្រះរាជសារថា : ព្រះបាទសម្តេច ព្រះបរមនិរ្ឫតិរាជវិញ្ញាណបិតី សិរីសុរិយោវង្ស ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាបិតីនៃមហា ប្រទេស ។

ចម្រើនផ្លូវព្រះរាជមេត្រី មកព្រះបាទសម្តេចព្រះមហាបុរាណ ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាប្រឈរដោយបញ្ចូល ចិនឆ្មារ ជាតិសាសនានិងស្វាមីប្រទេស រាជបិតីជាដើមវិញ ។

ចាត់ជ្រាប ។

ដ្បិតព្រះអង្គមានព្រះរាជសារទៅ ស្វែងចងព្រះរាជមេត្រី តាមបុរាណប្រវេណីនោះយើងព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ទទួលផ្លូវរាជមេត្រីហើយ ។ ឯចេញផែនខ្មែរវិញ អនុជព្រះបាទស្រីរាជបុត្រចង្ហាន់ចេញចូលព្រឹកណា ឱ្យទៅមើលព្រឹកនោះទៅ បើព្រម ត្រូវទាត់ព្រះរាជប្រើទាំងពីរព្រះនគរ ឱ្យមកចេះគោរព ជួបមិត្តស្វាមី ជាចាតិកឱ្យសំរាកប្រវេណីនោះទៅ ខាងមុខ កុំឱ្យ ក្រសែត្រឡប់មកវិញដោយអំណាច រករានទម្រានចូលទៅ ចូលមកឱ្យស្រស់ដៃដៃដៃដៃមានកោសល កំណត់ ប្រយោជន៍ និងឱ្យសមណៈពីព្រលាន បណ្តាវាស្រ្តីចង់ស្រ្តីសុខដោយបុរាណប្រវេណី ។ ព្រះនរោត្តមទាំងពីរ បើមានសិរីសាស្ត្រ និងលើកចេញសេនាបតីចេញទៅមក តាមព្រះរាជមេត្រី ហើយស្មោះឱ្យរាជទូក ស្រ្តីចូល ក្រាបបង្គំទាត់ទ្រង់ព្រលាន ព្រះរាជទានរបស់តាមសម្ភារៈ ទ្រង់ទាត់ក្នុងរថ ៥ ក្បាល សំពត់ព្រួសជ័រ ៣ ជាង ៥០ សំពត់ ជាមួង ១០ ក្រវាញ ២ ហាប ក្រពោត ៥ ហាបក្រមួងឃ្មុំ ៥ ហាប ស្បែក ១០ ហាប ជាគ្រឿងរាជបណ្ណាការ តបផ្ទាល់ ទៅនឹងរាជបណ្ណាការដែលស្មោះ ស្រ្តីចូលមករួចទ្រង់ទាត់ព្រះអភិយនោស សេ ១ ព្រះឥន្ទ្រព្រះជ័យ ១ ព្រះទ្រង់ តជេន្ទ្រ សោម ១ ឃ្លួងស្រីនគរវាល ២ ឃ្លួងប្រឌិតជេន្ទ្រកុល១ ឃ្លួងបន្ទោប្រឌិត មាស ១ ជារាជទូកឱ្យរើញ ព្រះរាជ សារ និង រាជបណ្ណាការ ទៅជាមួយនិង រាជទូកស្រ្តី ។ លុះរាជទូកទៅដល់នោះព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា ទ្រង់ទាត់ ព្រះរាជរតនា ឱ្យចេញមកទទួលទៅជិត ណាមហាជនទូកខ្មែរឱ្យចូលដល់ក្រុង ។ ស្មោះឱ្យហែររាជទូកខ្មែរចូលក្រាបបង្គំ កាន់រាជទូកក៏ថ្វាយព្រះរាជសារ និង រាជបណ្ណាការទាំងពួង ។ ទ្រង់ទាត់ជ្រាបសព្វសេចក្តីនៃ ព្រះរាជសារហើយទ្រង់ព្រះ អំណរណាស់ថា : យើងតាមព្រះអនុជទាំងអស់ ។ ស្មោះចាត់មេត្រីឱ្យទៅរាជទូកខ្មែរ ទៅនៅក្នុងផែនមុខព្រះបរមរាជវាំង ឱ្យស្រ្តីព្រះរាជទានមកមើលឱ្យចុះខាត ។

វេលានោះ មានសិរីសាស្ត្រចៅហ្វាយស្រុកស្រីស្រី លោកប្តីមកថា : មនុស្សមួយនាក់ទៅមក និងលើកមកវាយ ហើយស្មោះស្រ្តីមកប្រញាប់ធ្វើរាជសារតបមកចាត់ព្រះសិរីរាជ ១ ឃ្លួងច្រូងធម្មាមិត្ត ១ ឃ្លួងមង្គលរាជៈ ១ ឃ្លួងច្រៀ

រោគកំការ៉ាតែផ្ទះឆ្នាំណាស់ ពេទ្យប្រកបព្រះឱសថថ្វាយពុទ្ធរៀង ទ្រង់ព្រះរាជបណ្ឌិតថ្វាយព្រះសម្បត្តិទៅព្រះសង្ឃ ជាព្រះ រាជបុត្រឆ្មោះឱ្យសោយរាជសម្បត្តិស្វែងព្រះអង្គ ។

ថ្ងៃ ១ រោង ខែ អាសាធ ឆ្នាំ ថោះ ឯកស័ក វេលាអាធ្រាត្រ ស្ដេចសោយព្រះមីវង្គត់លើព្រះរាជជំណាក់ អគ្រិន វិមាន ទើបព្រះសង្ឃ ច្រមទាំងរាវិទ្យាវិជ្ជាសេនាបតី ទាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីស្រីស្រង់ព្រះបរមសត ថ្វាយសូត្រទូតិដោរ រួច ថ្វាយព្រៀងទ្រង់ហៅព្រះបរមសតហើយអញ្ជើញសូត្រព្រះថោម ហែរទៅតំកល់ក្នុងព្រះមហាមន្ទីតាមទំនៀមទ្រង់មាត់ស្រី ឱ្យឃុំយាម ប្រគល់ខ្នងឆ្នាក់ រាល់ថ្ងៃរាល់វេលា និងឧត្តព្រះភិក្ខុសង្ឃ ធ្វើបុណ្យឱ្យទាន ថ្វាយព្រះរាជកុសល រៀងរាល់ ថ្ងៃតទៅ ។

ទើបសេនាបតីមន្ត្រីទាំងពួងជំនុំព្រមអញ្ជើញព្រះសង្ឃព្រះរាជបុត្រឆ្មោះឱ្យស្ដេចត្រងរាជសម្បត្តិតាមប្រព័ន្ធនោះ ។

ផែនដី ព្រះរាជសម្តេចព្រះសង្ឃ ឬ ព្រះរាជទីក្រុង

សម្តេចព្រះសង្ឃ ព្រះអង្គឡើងសោយរាជ្យពីឆ្នាំជូតអដ្ឋស័ក^១ ព.ស ២១២០ គ.ស ១៩៧៦ ម.ស ១៩៩៧ គ.ស ៩៣៧ ក្នុងព្រះជន្មាញ ៣៧ ព្រះវស្សា ។ ស្ដេចទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបាទសម្តេច ព្រះរាជឱង្ការ ព្រះបរមបរិម្ពិទ្ធជា រាមាធិបតី បរមបពិត្រ សុខតិយ ជាឥសូរកម្ពុជា មហាឥន្ទ្របុរី ។

ព្រះរាជឱង្ការ របស់ព្រះរាជបណ្ឌិតយ៉ាង ភាគ ៣ ថា : ព្រះសង្ឃ ជាព្រះរាជបុត្រឆ្មោះខែសម្តេចព្រះបរម ឱង្ការ ព្រះជន្ម ៣៧ ឆ្នាំ ឡើងរាជាភិសេក សោយរាជសម្បត្តិពីព្រះរាជបិតា ។ ស្ដេចទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទសម្តេច ស្ដេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះមហាឱង្ការាធិរាជ រាមាធិបតី សិរីសុរិយោវង្សមហេស្រពតិវង្ស រង្សបុទ្ធិ សង្ឃិតជាឥសូរ កំពុង ក្រុងកម្ពុជាធិបតី សិរិយសោធរបវរវន្ត ចត្តកុរុរាជនាមិ ជាមិត្តរាជានុ ខែ មហាជនជាតិ ព្រះបរមនាម បរមបពិត្រ ជា អម្ចាស់បីវិចលើត្បូង ។ « សេចក្តីទូសត្វា អស់ត្រឹមប៉ុណ្ណោះ » ។ ព្រះអង្គសិសេកម្នាក់នាង ពៅភិវង្ស ជាព្រះអគ្គម ហោសី តាំងព្រះនាមថា សម្តេចព្រះរាជសិសេស្រីមហេស្រពតិរាជ ។ ព្រះអង្គអភិសេក ព្រះស្រីសុរិយោធាណី ជាសម្តេច ព្រះមហា ឱង្ការ ។

កាលពី ព.ស ២១១៨ គ.ស ១៩៧៤ ម.ស ១៩៩៦ គ.ស ៩៣៦ ឆ្នាំ ៣ ឯស័ក ព្រះជន្មវស្សា ព្រះបរមបពិត្រ បាទ ៣៧ ឆ្នាំ គឺមុនសោយរាជ្យពីឆ្នាំ ព្រះអង្គសម្តេចព្រះរាជបុត្រឆ្មោះព្រះអង្គ និង ព្រះអគ្គមហោសីទ្រង់ប្រទាននាម ថា សម្តេច ព្រះជីយជេដ្ឋា ។ ព្រះមហាជន ព.ស ២១២៤ គ.ស ១៩៨០ ម.ស ១៩០២ គ.ស ៩៤២ ឆ្នាំ រោងទោស័ក ព្រះជន្មវស្សា ៤១ ឆ្នាំ សម្តេចព្រះអគ្គមហោសីសម្តេច ព្រះរាជបុត្រឆ្មោះព្រះអង្គទៀត ទ្រង់ប្រទាននាមថា ពញា គង ។

នេះនឹងនិយាយពីក្រុងស្រីរាជ្យបុរិស្ស ដែលជាឯកសារព្រះហឫទ័យ ។

ព្រះមហាធម្មរាជា មានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាម ព្រះនរោត្តមស្រីស្រីទៅនៅរាជបម្រើ ព្រះ ចៅក្រុងហឫទ័យ ។ មានថ្ងៃមួយ ព្រះនរោត្តមស្រីស្រីទៅក្រាបថ្វាយបង្គំកាន់ដូចសព្វមួយដងរៀងរាល់ថ្ងៃ លើកដៃថ្វាយបង្គំ ឡើង ព្រះចៅក្រុងហឫទ័យ ផ្ទេកព្រះឆ្មោតព្រម ឃើញព្រះនរោត្តមស្រីស្រីមានព្រះហស្ត ៤ ហើយទ្រង់ក៏យល់ឃើញថា ពាម និងព្រះនរោត្តម ស្រីស្រីនឹងមានបុណ្យជាមិត្តនាង ដូច្នេះទ្រង់នឹកពាក្យយាយកលណា មួយនឹងចាប់ព្រះនរោត្តមស្រីស្រី សម្លាប់ ពោល

^១ គ.ស ឆ្នាំជូត អដ្ឋស័ក ព.ស ២១២០ • គ.ស ១៩៧៦ ឆ្នាំនិងសោយរាជ្យ ១៩៩៧ • ម.ស ៩៣៧ ទី១២ ត្រូវ ។

វិញ ។ ព្រះចៅក្រុងហង្សវរ្ម័នទី១ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះតិរោទណរាស់ មើល ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ស្នើមុំចង្រ្កាស៊ីវិយា រៀបចំ ៣០ ០០០នាក់ លើកទ័ពជំរុញព្រះនរោត្តម ។

ព្រះនរោត្តម រត់ចូលដល់ក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យាហើយ ក៏ យកសេនាបតីក្រាបបង្គំទូលសម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា ជា ព្រះវររាជបិតាឱ្យទ្រង់ជ្រាប ។ ព្រឹត្តិការណ៍នេះ កើតឡើងក្នុងឆ្នាំ រោង មោឃ៌ ព.ស ២១២៤ គ.ស ១៥៨០ ម.ស ១៥០២ គ.ស ៩៤២ ។ នរោត្តម នោះព្រះចៅធម្មរាជា ស្តេចក្រុងជ្រាបចូលព្រះរាជបុត្រា និង សេនាបតីថា : ក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យនេះ ព្រះចៅក្រុងហង្សវរ្ម័ន កៀរគ្រួ ជំនួយយកទាំងគ្រឿងសំប្រែផុតទៅ អស់ជាច្រើនហើយ ទៅឡើយតែមនុស្ស តិរច្ឆបុណ្យ មនុស្សដែលបានទៅសង់នោះទៀត ក៏ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ដែលមកធ្វើព្រះរាជមេត្រីជននោះ ចែកចេញ ចែកមនុស្សក្នុងនេត្រ បានទៅក្រុងកម្ពុជាអស់ជាច្រើនទៀត រីកតែនៅសល់មនុស្សតិរច្ឆាស់ទៅហើយ ។ មើលទ្រង់តែង សុភរក្សា ចាត់ព្រះរាជវរាង្គមួយ ជាគូបទូតមួយ ឱ្យអញ្ជើញសុភរក្សា មកជួយព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ជាអម្ចាស់ដីរត ដើរត្រង់នម្ភបាបរទេស ។ ក្រោយព្រះរាជទូតអញ្ជើញសុភរក្សាមកនោះ ព្រះចៅក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យាទ្រង់ជ្រាបថា : ស្ទឹង មុំចង្រ្កាស៊ីវិយា ជាមេដឹកនាំ លើកចំណុចមកដល់ព្រះនរោត្តមហើយ ទ្រង់ពិនិត្យទាហានដែលបានកេរ្តិ៍មកទុកប្រចាំការណ៍ នោះបានតែ ២០ ០០០ នាក់ ឃើញថា មិនទាន់ចូលរួមនឹងការណ៍នោះសោះ ។ មើលទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យនាយកង ឆាយ ម៉ិត លើកទៅសង្កត់កេរ្តិ៍រាស្ត្រ ក្នុងនេត្រដែលបានមកខ្មែរ ក្នុងកាលព្រះរាជមេត្រី តាំងព្រះរាជសត្វសត្វា ទៅរករាជសី គរនោះមកថែមទៀត ។ នាយកងឆាយម៉ិតក៏បានធ្វើតាមព្រះរាជបង្គាប់ ហើយកេរ្តិ៍បានសេរីសង្គម ៣០ ០០០នាក់ ទៀតរួមត្រូវជា ៥០ ០០០ នាក់ ។

ព្រះចៅក្រុងបានទ័ពប្រប់កំណត់ហើយ ទ្រង់ចាត់ជាប្រាំបីកង បែកក្រោយ បែកឆ្នេង បែកស្តាំ លើកទៅតំបន់ដីស្ទឹង មុំចង្រ្កាស៊ីវិយា ច្បាំងគ្នាអស់រលងជាញឹកញយ ។ គ្រានោះ ស្ទឹងមុំចង្រ្កាស៊ីវិយា ក៏ ចាញ់ស្តេច ហើយផលទ័ពទៅក្រុងហង្ស វរ្ម័នវិញទៅ ។

នេះនឹងនិយាយពី ឧបទូត ទោទូត ត្រីទូត ស្តេច ដែលអញ្ជើញព្រះសុភរក្សាមកក្រុងកម្ពុជាវិញ ។ ទូតទាំង ៣ នាក់ កាលមកដល់ក្រុងនោះខ្មែរឯកធានីហើយ ក៏យកសុភរក្សានោះទៅថ្វាយសេនាបតីខ្មែរ សេនាបតីទាំងយកសេនាបតីទៅ ក្រាបបង្គំទូលព្រះបាទធម្មរាជឱ្យដឹង ព្រះមហាបិតាជាព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ឱ្យស្តេចទ្រង់ជ្រាប ។ ព្រះបាទធម្ម រាជអម្ចាស់ដែលជីវិត ក្រាស់ឱ្យអាណាជន សុភរក្សានោះទៅ ឃើញមានសេចក្តីថា :

សុភរក្សាបវរមង្គល មែន ឯកឧត្តិយា សម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា រាមាធិបតីសិរីសោធនបរមនាថ បរមបពិត្រ សង្ឃឹតជាកំពូលក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យា មាវរតី សិរីមហាធម៌ បវររាជធានី ជាសម្តេចព្រះបិតុលាធិរាជ .

មម្រើនម្ពុ ព្រះរាជមេត្រី មកព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱ្យដឹង មហាបិតាជា រាមាធិបតី សិរីសោធន បរមនត្តិ យា មហាបពិត្រ សង្ឃឹតជាកំពូលមហាឧបត្ថម្ភរាជធានីជាព្រះរាជនេត្រ ។

បានទ្រង់ជ្រាប ។

ដ្បិតព្រះចៅក្រុងហង្សវរ្ម័ន លើកទ័ពមកក៏ហែងក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យាទៀតហើយ ដូច្នេះស្តេចព្រះរាជនេត្រព្រះរាជធានី ៨ ចាត់កងទ័ពឱ្យជួយក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យា ដូចបានក្លាយព្រះរាជមេត្រីស្តេចស្តេចរករាល់ទៅ តាមព្រះរាជសញ្ញា ។

ព្រះបរមបពិត្រ ជាអម្ចាស់ដីរតដើរត្រង់ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់នឹករំលែក ដល់ព្រះរាជ សញ្ញា ដែលព្រះវររាជបិតាទ្រង់ក្លាយជាម្ចាស់និងស្តេចនោះ គ្រប់ប្រការ មើលទ្រង់ព្រះរាជបង្គាប់ សម្តេចព្រះស្រីសុរិយា ពិណ័មហាឧបរាជថា : ឱ្យលើកទ័ពទៅជួយក្រុងស្រីអញ្ចេយ្យាផងហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកេរ្តិ៍សត្វា ២៥ ០០០ នាក់ រឹតឡើង ១៥០ ដីសិក ១០០ សេសិក ៨០០ ប្រគល់ថ្វាយសម្តេចមហាឧបរាជ ឱ្យយកទៅបម្រើការ តាមរំលោភ របស់ព្រះអង្គជាមហាបុរសស្រី ។

សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី មហាឧបរាជ ទទួលព្រះរាជឱង្ការហើយទ្រង់ក្រាបបង្គំសារចេញ ទៅ ។ ក្នុងព្រះ
 រោងពេស ១២២៩ គ.ស ១៥៨០ ប.ស ១៥២២ ឆ.ស ៩៩២ ថ្ងៃ ១៣ កើត ខែ មិគសិរ ឆ្នាំរោងទោស័ក សម្តេច
 ព្រះមហាឧបរាជ ទ្រង់ទាត់ទ័ពខាងជើងគោក គឺឱ្យឧកញ៉ាចក្រី ហ៊ុំពង ៥ ០០០ ទាត់ ជាមេទ័ពមុខឧកញ៉ាធីន្ទ
 យកហ៊ុំពង ១ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនស្តាំ ឧកញ៉ាជីវជ្ជា ហ៊ុំពង ១ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនឆ្វេង ឧកញ៉ាមន្ត្រីសិរមាឌ ហ៊ុំពង ១
 ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនឆ្វេង ឧកញ៉ាជីវសេនសិរមាឌឧកញ៉ាសេនាធីន្ទ ហ៊ុំពង ៥០០ ទាត់ ជាយោធាក្រាត់ទ័ព ឆ្វេងស្តាំ ។
 ទ្រង់ត្រាស់ណាត់ឱ្យកងទ័ពទាំងនេះ ទៅជួបជុំគ្នាទៅពោធិ ៣ ដើមក្នុងដៃក្រុងស្រីអរិយធានោះ ។ ទាម៉ឺនទ្រីម៉ាង ៦
 ខាងច្របង់ដោយខាងកង ខាងម៉ឺនជីវសេន លើកទ័ពជើងគោក ច្របង់ដោយជីវ សេន មានគ្រឿងសស្ត្រាវុធត្រប់គ្រាន់ចេញ
 ជំរើកទៅតាមផ្លូវ ចេញពោធិឆាន់ កាត់ទៅលើស្រុកពត់ជ័យ លើកវិលមន្ត្រីទៅដល់ពោធិបិដើមក្នុងដៃក្រុងស្រីអរិយ
 ធានា ។ ព្រះបាទសម្តេចព្រះសុរិយោធាណី មហាឧបរាជ ជាមហាក្សត្រសិរី ព្រះអង្គឱ្យលើកទ័ពជើងទឹក គឺទ្រង់ទាត់ឧកញ៉ា
 ក្រឡោមហម ឱ្យហ៊ុំពង ៥ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនមុខឧកញ៉ាប្រទេសរាជ ឱ្យហ៊ុំពង ២ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនឆ្វេង ឧកញ៉ាជីវបុលរា
 ជា ឱ្យហ៊ុំពង ២ ០០០ ទាត់ជាម៉ឺនស្តាំ ឧកញ៉ាមន្ត្រីសេនាធានា ឱ្យហ៊ុំពង ២ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនក្រោយ ឧកញ៉ា
 សស្ត្រាវុធានា ឱ្យហ៊ុំពង ១ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនឆ្វេង ឱ្យឧកញ៉ាយោធាសង្គ្រាមហ៊ុំពង ១ ០០០ ទាត់ ជាយោធាក្រាត់ទ័ព
 នៅមុខព្រះមី រាំងនាវា ។ ចព្រះអង្គសម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ក្សត្រសិរីទ្រង់ហ៊ុំពង ៥ ០០០ ទាត់ ជាម៉ឺនឆ្វេង ។
 លុះដល់ថ្ងៃកំណត់ថ្ងៃជារសឆ្នាំហើយស្តេចទ្រង់ត្រឡប់មកសង្រ្គាមឡើងគង់លើព្រះទីនាំងមកមានព្រះ បរស្លេងធ្វើត្រ
 ដទាំងមិនប៉ាន់ សែង ជ័យសែង ព្រះសុរិយា ចាម៉ៈ បែបន សែងក្លាង ច្របង់ដោយឧកញ៉ា ១៥ ចូកយ៉ាងចុង ១០០ ។
 ជ័យជេសច្របង់ ធ្វើព្រះរាជជំរើកហើយច្របង់ បុរោហិត ជុំក្រៃ ជុំស័ង្គ រស់ចុកសុរិយោធាគ្រី ក៏ប្រតិប្បដិ វាយគង
 ចុងស្តេចខ្មែរម្ចីរទាំង ដែលទីទាំងស្តេចព្រះចក្រី ជាព្រះបរមរាជជីវជ្ជា ក៏ ស្តេចទ្រង់ចេញទៅព្រះរាជទាន ព្រះល្បីប្រពៃ
 ដែរ ។ លុះសំរេចគឺ ចេញច្បាប់នាវាទាំងហើយ មន្ត្រីដែលជិះលើខ្នងព្រះទីនាំងក៏តាំងរាប់កម្មយក្រោក ចេញទង់ជ័យ
 បង្ហាបមកខាងកងខាងម៉ឺន ។ ខាងកងខាងម៉ឺន ក៏លើកទង់ជ័យចេញក្នុងទ័ពច្បាប់នាវា ទៅតាមជ័យមាត់ កាត់
 ត្រង់ទៅខេត្តកំពត កំពង់សោម ឈរមុខឆ្នេរទៅផ្ទះពោធិបិដើមមកស្រីអរិយធានាព្រះរាជកំណត់ ។ លុះដល់
 ស្រុកពោធិបិដើមហើយ ព្រះមហាឧ បរាជទ្រង់ត្រាស់ឱ្យបញ្ចប់ក្បួនទ័ព ប្រជុំទាំងជើងទឹក ជើងគោក ទាំងស្តាប់សន្លឹកទ័ព
 ព្រះចៅក្រុងហង្សាវតី និង តិក្ខការរាជ កង ពីក្រុងស្រីអរិយធានា ។

ខណៈនោះ ព្រះនរេន្ទ្រស្វរ ដែលល្អះទ័ពក្នុងរាជ ចាប់បានលើកក្នុងរាជ ជាច្រើនកំព្រើនព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ។
 ស្តេចចុះព្រះទីនាំងនាវាត្រឡប់ម៉ឺន ទាំងលើកនិងច្រើនសស្ត្រាវុធានា សេន មកក្រុងស្រីអរិយធានាវិញ ។

សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី មហាឧបរាជ ស្តេចតង់ក្នុងព្រះទីនាំងនាវា លុះឮសន្លឹកទ័ពស្បើម លើកមកដល់ ក៏
 ស្តេចយាងចេញពីក្នុងព្រះទីនាំងមកដល់ប្រជុំនៅក្រុងផ្ទះ ទ្រង់ទតទ័ពស្បើម ។ ព្រះនរេន្ទ្រស្វរ លុះចេញព្រះទីនាំងនាវា
 មកដល់មន្ទីរនិងព្រះទីនាំង សម្តេចព្រះមហាឧបរាជហើយ ជួបព្រះនេត្រទៅ ទតឃើញសម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ក្រុង
 កម្ពុជាចិបតិ តង់សំបុកព្រះបាទ ស្តេចច្របង់មកដល់ទាំងល្ងង់ក៏ទ្រង់ព្រះចីរោជណាស់ រើបទ្រង់បង្ហាបទៅសោយទោ
 ហាន ឱ្យយកលើក ៥ ទាត់ ទៅកាត់ក្បាលដោកនៅមុខព្រះទីនាំងសម្តេចព្រះមហាឧបរាជក្រុងកម្ពុជាចិបតិ ហើយហួស
 ព្រះទីនាំងចូលទៅក្រុងស្រីអរិយធានា ។

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ទ្រង់ទតឃើញក្បាលស្តេចស្វរ នៅមុខព្រះទីនាំងដូច្នោះទ្រង់ព្រះចីរោជក្នុងព្រះរាជហ
 ឫទ័យណាស់ រើបទ្រង់ត្រាស់ថា :

ក្នុងព្រះនេះ ចៅហ្វាយស្រុកនិងក្រុមកង ខែ ស្រុកតាមព្រះរាជសព្វថ្ងៃដែលចែកបានមកក្រុងកម្ពុជាចិបតិហើយ
 នោះ ព្រះនរេន្ទ្រស្វរ នៅតែឱ្យមកសង្កេតខេត្តកណ្តាលស្រុកទៅចូលក្នុងក្បួនទ័ពរបស់ព្រះអង្គទៀត ។ សេចក្តីនេះ ឃើញថា
 ព្រះនរេន្ទ្រស្វរប្រព្រឹត្តខុសនឹងសត្វសត្វា របស់ព្រះបិតាព្រះអង្គខ្លាំងណាស់

ក្នុងពេលនេះ ការគ្រប់គ្រងទាំងស្រុងដែលបានកើតឡើង គួរឲ្យយកចិត្តទុកដាក់ ដូចជា ការបង្កើនចំណូល ក្នុងកម្ពុជា ហើយក៏នៅតែមានការប្រកួតប្រជែងគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលបានកើតឡើង ។ មិនយូរទេ ដែលសម្តេចត្រូវបានស្នើសុំឲ្យ ពង្រីក មហាផ្ទៃរាជធានីភ្នំពេញ និង ក្រុងកោះ ចូលទៅក្របបង្គំដោយស្មើគ្នា ។

នែ អស់អ្នកទាំងឡាយ យើងពុំបានពេញនិយមទេ ចុះបើបញ្ចប់ម្តង ក៏បានជាអ្នកមក ?

តើយើងស្រុក និង ក្រុងកោះខ្លះទាំងនោះចូលទៅ ?

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាជ្រាបថា ចំពោះរឿងនេះ ព្រះអង្គពុំបានកើតឡើងនូវចូលព្រះបង្គំមក ក៏ មិនហើយ តែព្រះ ឧបនាយក ជាព្រះរាជបុត្រ ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាទ្រង់ពេញនិយម បើមិនមកក៏ពុំបានសូមទ្រង់ព្រះករុណា ចេញអរិយ ទោស ។ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា : ព្រះឧបនាយកទាំងពីរនេះបានក្លាយជាព្រះរាជមេត្រីមិត្តភាព លក្ខណៈព្រះ ចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា និង ព្រះរាជបុត្រ ជាសម្លាញ់រួចសព្វគ្រប់អស់ហើយ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ព្រះចៅក្រុងស្រី អយុធ្យាមានស្នាមញញឹម ទៅស្តាប់ចម្លើយ យើងក៏បានដើរមកជួបហើយ ឥឡូវនេះ ម្តេចឲ្យយកក្រុមឱ្យកាន់មិត្តភាព ដើរទៅសង្កេតការណ៍របស់យើងទៀត ។ ស្រៀមមិនធ្វើត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងយកឆ្នើមភូមាមកកាត់ក្បាលដោត នៅមុខព្រះមិត្តទាំងពីរ ថែមទៀតផង ដូច្នេះ តើអស់អ្នកមន្ត្រីទាំងឡាយយល់ដូចម្តេច ?

សេនាបតីសេនាបាលក្រុងកម្ពុជា ឬព្រះបរិបាសត្រាស់ប្រឹក្សាជូនដំណឹង មិនយូរទេ មហាផ្ទៃរាជធានីភ្នំពេញ ព្រះឧបនាយកនេះ ធ្វើដូច្នេះពុំមែនដើម្បីព្រះរាជសញ្ញាណ ទ្រង់ធ្វើយ៉ាងនេះម្យ៉ាងនោះឱ្យដាច់ព្រះរាជមេត្រីហើយ ។ យើង គំនិតព្រះបង្គំ ទាំងអស់គ្នាសូមយកអាសាមូលវាយយកក្រុងស្រីអយុធ្យាឱ្យបាន បើមិនត្រូវបោះបង្គោលក្រុងកម្ពុជាប្រទេស ដោយដៃទេទៅឲ្យក៏ពិតប្រាកដណាស់ ។

សម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់មានព្រះសំណួរណាស់ ។ ព្រោះស្តេចត្រូវព្រះសំណួរ មិនចូលវាយ យកក្រុងស្រីអយុធ្យាទៅពង្រីកទ្រព្យ ដោយទ្រង់យល់ថា កាលដែលធ្វើសព្វគ្រប់ មហាផ្ទៃរាជធានីភ្នំពេញ ឧបនាយកមេត្រីនោះ សម្តេចព្រះ រាជបិតា ស្តេចត្រីដៃដោយព្រះអង្គឯង ។ ឥឡូវនេះ ស្រៀមធ្វើឱ្យដាច់រាជមេត្រីហើយ សម្តេចព្រះរាជជំនួយ ពុំទាន់ជ្រាប ។ បើ យើងមិនវាយយកក្រុងស្រីអយុធ្យា ក្រែងខុសនឹងព្រះរាជអាជ្ញា ។ ដូច្នេះ គួរយើងត្រឡប់ទៅ ហើយយកសេចក្តីក្រាល បង្គំទូល ឱ្យទ្រង់ជ្រាបជាមុនសិន ហើយត្រូវនឹងច្បាប់សម្រាប់ព្រះឧបនាយក ។

អស់មុនមន្ត្រី សេនាបាលក្រុង បានឮព្រះរាជបរិបាសប្រឹក្សាយ៉ាងនេះហើយ ក៏យល់តាមព្រះរាជបរិបាសនោះ ហើយក្របបង្គំទូលថា :

ទ្រង់ព្រះមិត្តនេះ ត្រឹមត្រូវណាស់តើថា យើងត្រូវយកសេចក្តីនេះក្របបង្គំទូលជាមុនសិន ហើយសឹមយើង ប្រកាស លើកមាត់ មកប្រាប់ប្រជុំ ឱ្យព្រះស្រីអយុធ្យាបានដឹងនូវក្តីដៃម្តង ក៏ឱ្យវាឆ្ងល់ និងធ្វើអំពើល្មើស ដូច្នេះតទៅទៀត ។

ឈាននោះ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់យល់ថា អស់មុនមន្ត្រីយុទ្ធសាស្ត្រហើយព្រះអង្គក៏ដើរកាន់មាត់ប្រគល់ មកក្រុងកម្ពុជាវិញ ពុំបានទៅវាយព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាឡើយ ។

ព្រះបង្គំក្រុងកម្ពុជាមហាឧបនាយក លើកយល់សេចក្តីនោះ ក្របបង្គំទូលសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ព្រះបរមរាជ ជ្វាធិបតី ឱ្យស្តេចទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ប្រការហើយចូលបន្ថែមទៀតថា

ទូលព្រះបង្គំយើងគំនិតសេនាបាលក្រុង សូមយកអាសាមូលលើកមាត់ ទៅវាយយកក្រុងស្រីអយុធ្យាឡើយឱ្យបាន ។

ឈាន ដែលសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ក្របបង្គំទូលនោះ សម្តេចត្រូវច្បាស់ថា សម្តេចនាយក ឧបនាយក និង សម្តេចព្រះសុទក្ខន្ធមាស នៅខេត្តបន្ទាយមាន ដែលចូលទៅជួបក្របបង្គំព្រះរាជអាជ្ញា ឬ ហើយក៏ក្របបង្គំទូលឆ្លងថា ការសង្គ្រាមប៉ុណ្ណោះ សូមព្រះអង្គក៏ជ្រាប ឱ្យក្នុងដំណឹងសម្តេចព្រះមហាក្សត្រដើរលើកមាត់ទៅឡើយ ។ ទូលព្រះ បង្គំជាថ្មី ជាន់ជួបសូមយកអាសាមូល ដោយយកលើក ១០ ០០០ ម្នាក់ លើកទៅ ក៏ដើរចូល ឆ្លងជាមិនពេញនិយមស្រៀម

យកមករសៀមមកផ្ទុយបាន ។ បន្ទាប់មកសម្តេចចៅហ្វាទឡៈ សម្ភហនាយក ជ័យ និង ព្រះសុទ្ធាមាស ក៏ថ្វាយបង្គំលា ចេញមក ។

លុះរង់ចាំមកដ្ឋានវិញ ក្រីសឹក ឈ ២១២៥ ឆ.ស ១៥៨១ ម.ស ១៥០៣ ច.ស ៩៨៣ សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ សម្ភហនាយកនាមជ័យឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះហៅហៅនាមច្បាប់សាងជើង គឺ ខេត្តសម្តេច ខេត្តចក្រវត្ត និង ខេត្តសិរីសោភ័ណ ។ ស៊ីសុវត្ថិ អរញ្ញ ចាត់ចែង យកទំនួល ១០ ០០០ នាក់ ហើយចាត់ព្រះក្រុមរាជយោធា ជាមេកងម៉តមុន ឱ្យរៀបចំទំនួល ២ ០០០ នាក់ ចាត់ព្រះនរោត្តមជាសង្គ្រាម ជាមេទ័ពស្តាំ ឱ្យ ឃុំពល ១ ៥០០ នាក់ ចាត់ព្រះសំរែវងព្រះអាវុធ ឱ្យរៀបចំ ១ ៥០០ នាក់ ជាចែកឆ្នេង ចាត់ព្រះសរសេនាសង្គ្រាម ឱ្យរៀបចំ ១ ៥០០ នាក់ ជាទ័ពក្រោយ ចាត់ប្រុងពិធីស្រុកស្រីយ និង ប្រុងក្រសែរសេនា ឱ្យរៀបចំ ៥០០ នាក់ ជាទ័ពសង្គ្រាម ។ ឯទ្បង សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ ឯង រៀបចំ ៣ ០០០ នាក់ ជា ទ័ពក្រុង ។ លុះបានរៀបចំរួចរាល់ហើយ បុរោហិត ក៏តាំងផ្លូវក្រៃ សំបូរហោរាវាយកង ខ្ពង់ខ្ពស់ ពួកតូចៗត្រូវឆេះឆេះ ឆាយទង់ជ័យ ក៏បក់ទង់ជ័យ សន្យាមិត្ត ពលករពលទ្វីបជើងទាំង ៦ កង ឱ្យលើកយោធាចេញព្រមដោយទាហាន នេះ ជីវី សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ ឯងក៏តែងខ្លួនសម្រាប់ចក្ខុវិស័យ ឡើងជិះជីវីសឹក ជាសម្បទន ។ ឆ័ត្រជ័ ប្រជៀងនិងក្នុង តែពតរ រក្សា ។ ៣ ជាង មានទាហានពាក់អាវក្រហមកាន់អាវុធ ២០០ នាក់ អមជើងជីវីទាំង ៤ លើកតម្រង់ទៅខេត្តបាត់ដំបង ចាត់ចែង រំលងព្រះរាជសីមា ទៅវាយស្រុកឧត្តររាជសីមា ។

ចៅហ្វាយស្រុកឧត្តររាជសីមា បានដឹងហើយ ក៏ លើកកងម៉តចេញពីក្នុងស្រុកមកបោះម៉ត ទង់និងមុខម៉តខ្លួន យប់នោះសម្តេចចៅហ្វាទឡៈ សម្ភហនាយក បង្គាប់ឱ្យព្រះសរសេនាសង្គ្រាមជាមេទ័ពក្រោយ ឱ្យរៀបចំរបស់ខ្លួន លើក ទ័ពវាយទៅទ័ពក្រោយទ័ពស្រុកឧត្តររាជសីមា ហើយសន្យាថា បើចូលសង្គ្រាមក៏ភ្លើងជ័-ចុះ កាលណាឱ្យលើកទ័ពចូល ទៅបន្ទាយឧត្តររាជសីមា ហើយស្រែកប្រាប់ថា ចំណងព្រះប្រាសាទ ពួកយើងតាំងច្បាំងមិនបានទេឱ្យ បើកទ្វារបន្ទាយ ចូលទៅដងមីងកាលតាំងម៉តក្នុងបន្ទាយវិញ បង្គាប់រួចហើយ សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ ឱ្យប្រាប់ឱ្យធ្វើធាយ ផ្សេងៗទៀត ។

ព្រះសរសេនាសង្គ្រាម ក៏សំពះសារចេញមកហើយរៀបចំចេញទៅធ្វើតាមបង្គាប់សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ ជាមេទ័ព ធំ គ្រប់ប្រការ ។

សម្តេចចៅហ្វាទឡៈ លុះដេលជាន់អាធ្រាត្រ បង្គាប់ទៅសេនាទាហានរបស់ខ្លួនឱ្យលើកទៅចោលទ្វារបន្ទាយឧត្តរ រាជ ចេញក៏ភ្លើងទៅមក យាងសង្គ្រាមពីក្នុងជាតិកាលនោះ ។

ព្រះសរសេនាសង្គ្រាម កាលបើបានឮសូរកាំភ្លើងហើយក៏លើកកងម៉តចូលទៅដងមីងបន្ទាយស្រុកឧត្តររាជឱ្យ ទាហានស្រែកប្រាប់អ្នកស្រុកក្នុងបន្ទាយថា ៖

លោកម្ចាស់អើយ ពួកយើងបរាជ័យ ស្លាប់អស់ច្រើនណាស់ហើយ សុំឱ្យបើកទ្វារបន្ទាយឱ្យចូលផងឱ្យដាច់ ។ ទា ហានសៀមដែលរក្សាបន្ទាយដោយយប់មិញពិធីស្រាវ មែនហើយក៏ឱ្យបើកទ្វារបន្ទាយ មិនបានក្នុងដំណើរ ។ ព្រះសរ សេនាសង្គ្រាមឃើញទ្វារបន្ទាយបើកហើយ ក៏ទាញសាត់ ចូលទៅ ដេញពួកកាប់របស់ពលរដ្ឋស្រុក ជួបខ្លួនសំបែង ។ អ្នក ស្រុកពិបាកណាស់ក៏ចោលបន្ទាយខ្លះ ស្លាប់ក្នុងដងខ្លះ ។ លុះត្រឹមត្រូវឡើងព្រះសរសេនាសង្គ្រាម ឱ្យចាប់បុត្រាវិយា របស់ព្រះឧត្តររាជសីមាមិនបុត្រាវិយាទៀតក្រោយនោះ ហេតុក្នុងស្រុកនោះ ហើយបណ្តើរទៅបន្ទាយ របស់ព្រះឧត្តរ រាជសីមាឱ្យស្រែកមិញថា ៖ អស់លោកអ្នកជាស្វាមី លោកបិតា ខ្ញុំអើយជួយយកមាឃខ្ញុំផង ឱ្យតក់ម៉តស្រូវចង ធ្វើទុកខ្ញុំផ្ទាល់ណាស់ ។ ខណៈដែលព្រះឧត្តររាជសីមាមិនក្រមការ សេនាទាហាន ច្បាំងលេងបុត្រាវិយាហើយក៏ដេញ ពលឱ្យស្ទុះចេញពីបន្ទាយមកជិះប្រឺមិនតាំងច្បាំងដំណើរមកបុត្រាវិយាទាំងនោះមកវិញ ។ ព្រះរាជយោធា ជាមេទ័ព មុនដែលសម្តេចចៅហ្វាទឡៈ ឱ្យបង្កប់ទ័ពតាំងច្បាំងក្រោយបន្ទាយនោះ កាលបើបានឃើញយាងនេះហើយ ក៏ស្ទុះចូលមក ច្បាំងទ័ពតាំងច្បាំងក្រោយ ។ ខណៈនោះសេនាទាហានព្រះសរសេនាសង្គ្រាម ក៏ស្ទុះចូលទៅចាក់កាប់សំណាប់ខ្ទប់ពិបុល ។ ចៅហ្វាយស្រុកមិនមើលឃើញរាជសីមាដែលទៅក្នុងចំនោមម៉ត ក៏ បរាជ័យចេញដៃទ័ពខ្លួន ចោលព្រះឧត្តររាជ

សីហា ស្ថាប័នក្នុងសង្គមទាំងសេនាទាយានក៏ស្លាប់ចាត់បង់ជីវិតអស់ជាច្រើន ។ រីឯខ្មែរទាំងអស់បានចែកចាយទាំងអស់ជាមួយជា ៥០០ ឆ្នាំ ។ ពួកនេះទទួលបានជោគជ័យក្នុងមេដឹកនាំខ្មែរទាំងអស់ទាំងអស់ ។ កងទ័ពខ្មែរទាំងអស់នាយ ក៏ជា មន្ត្រីឈ្លើយទាំងនោះទៅតាមសកម្មភាពក្នុងមេដឹកនាំខ្មែរទាំងអស់នាយ ។ សម្តេចឱ្យ ស្រាយចំណង់នឹងលើកទោសឱ្យ ។ មន្ត្រី ទាំងនេះក៏ទទួលទៅស្ថិតក្នុងបន្ទាយស្រុកក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ ទៅសង្កត់ស្រុកធំ - តូច បានទទួលជា ចំណូលយ៉ាងច្រើន ។

នេះនឹងនិយាយពីសម្តេចព្រះសុទ្ធត្ថមាសវិញ ។

កាលព្រះសុទ្ធត្ថមាសវិញ មេត្តាទៅដល់ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ក៏ធ្វើសំបុត្រទទួលព្រះរាជឱ្យ ខ្ញុំព្រះបន្ទូល សូមសិរាមាមា បន្ទាប់ទៅប្រាសាទស្រុកបាសាក់ ព្រះព្រះវាំង ក្រុង ស ឱ្យទៅ ដល់ហោរ ដល់ឆ្នេរ ជ្រុងដីក ព្រៃក្បាលឆ្ន័យ ឱ្យប្រយ័ត្ន ត្រាំង កំពង់ ឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះរាជធានី ១ ០០០ ឆ្នាំ ក្នុងមួយខែ ។ ទាំង១០ ខែ រួមជា ១០ ០០០ ឆ្នាំ និង ទូកធំ - តូច ៣០០ មកជួបជុំហើយ ទើបចាត់ទៅប្រាសាទស្រុកបាសាក់ ជាមេម៉ឺនមុខ ឱ្យប៉ុន ២ ០០០ ឆ្នាំ ទូកម្សៅ ៦០ ចាត់ទៅក្រោយស្រុកព្រះព្រះវាំងឱ្យប៉ុន ១ ៥០០ ឆ្នាំនិងទូកម្សៅ៥០ ជាលើកស្ទាត់ ឱ្យទៅប្រាសាទស្រុក ត្រាំង ប៉ុន ១៥ ០០០ ឆ្នាំ និង ទូកត្រាំង ៥០ ជាលើកឆ្នេរ ឱ្យទៅ ប្រាសាទស្រុកក្រុង ស ប៉ុន ១៥០០ ឆ្នាំនិងទូកម្សៅ៥០ ជាម៉ឺនក្រោយឱ្យទៅប្រាសាទស្រុកដល់ហោរ ដល់ឆ្នេរ ប៉ុន ៥០០ ឆ្នាំ និង ទូក ៣០ ម្នាក់ ជាមេឆ្នេរ បន្ទាប់ព្រះសុទ្ធត្ថ ប៉ុន ៣០០០ ឆ្នាំនិងទូក ៧០ ជាម៉ឺនប្លង់ ។ ពុទ្ធបាទព្រះបាទព្រះបាទសុទ្ធត្ថ ហោរ ព្រះរាជ ទូរស័ព្ទ ព័ត៌មាន ។ ទោសនាដែលកាន់ទប់ជួយសម្រាប់ម៉ឺន ក៏លើកទប់ជួយបង្ការទូកឱ្យបិទចេញទៅ សន្តោស ឆ្នាំក្រុងឆ្នាំស្រស់ច្បាស់ហើយខ្មែរទាំងអស់កាលក្រោយចេញទៅរស់ ១៣ ថ្ងៃទើបបានទៅដល់ស្រុកឆ្នេរឱ្យទៅប្រាសាទ ស្រុកឆ្នេរឱ្យបានដល់ហើយនេះដោយសារទូក ដែលនាយស្រុកថា មានកងសេនាទាយាន របស់ពលករព្រឹក្សាមួយចំនួន ក៏ ចាត់ឱ្យកេរ្តិ៍ម៉ឺនពីស្រុកក្រៅ តែមកមិនទាន់មានសេនាទាយានសម្រាប់ស្រុកតែ ២ ០០០ ឆ្នាំ ទើបចាត់ខ្លះឱ្យ នៅរក្សា បន្ទាយស្រុក ទាត់ខ្លះឱ្យទូកម្សៅ ចាត់តាំងក្រុមការងារជាដាច់ម៉ឺនមុខ ក្រោយឆ្នេរ ស្តាំ ប៉ុនសាមាសរេលី ពល ទទួលឡើងនឹងម៉ឺនព្រះសុទ្ធត្ថ ។ កងទ័ពខ្មែរមិនមែនស្រៀម ដេញទាត់ក្របី ជាសន្តិភាពកង កេរ្តិ៍ឈ្មោះជាមួយ ។ ទាហានទាំងសម្តេចព្រះសុទ្ធត្ថស្ថាត់ទទួលម្សៅក្នុងទូកម្សៅរាជធានី ព្រះទាំងទូកខ្មែរដ៏ជាទូកស្រុកឆ្នេរ ជង ។ ឆ្នាំ ហើយទោសក្នុងទូករបស់ស្រុកឆ្នេរឱ្យនិងស្លាប់ក្បាលសម្រាប់ច្រើន - ស្លាប់មិនត្រូវ អស់ច្រើនណាស់ដែរ ។ ទៅ ប្រាសាទ ស្រុកឆ្នេរឱ្យម៉ឺនបានក៏ទទួលទាហានទៅរត់ចូលទៅស្រុកវិញ ឱ្យបិទទ្វារបន្ទាយស្រុកឱ្យទាម ដើម្បីមិនរក្សា បន្ទាយឱ្យម៉ឺន ។

សម្តេចព្រះសុទ្ធត្ថបានជួយជំនះហើយ ពិធីក្រប្រាសាទទៅលើច្រើន គ្មានមោះមេត្តិទេ ក៏តែតែសប្បាយ ចិត្តណាស់ ។ ពុទ្ធបាទនេះទទួលបានទៅត្រើយហើយក៏ត្រើយពោរពេញដំណើរនឹង ១ ខ្ពស់ៗច្រើនធ្វើដើម្បីឱ្យ បានខ្ពស់ជាងកំពែងស្រុក ឱ្យទោសនាដឹកកំពែងដំណាក់លើសេនាទាយាន ហើយពេញសេនាទាយានស្រុក ឱ្យទោសនា ផ្លាស់ប្តូរគ្នាជាញឹកញាប់ ថ្ងៃ ២ ៣ បន្តបន្ទាប់ឱ្យស្លាប់ទាហានក្នុងបន្ទាយស្រុកអស់ជាច្រើន ។ ចៅហ្វាយស្រុកឆ្នេរឱ្យក៏ទៅ ប្រាប់ប្រាប់តែទោសបន្ទាយស្រុក ។ នៅក្នុងបន្ទាយស្រុកនេះខ្មែរទៅប្រាសាទស្រុកនេះនាយកំពែងសេនាទាយាន ឱ្យភ្លើង ក្បាលបន្ទាយឱ្យម៉ឺន ។ សម្តេចព្រះសុទ្ធត្ថ យកស្រុកឆ្នេរឱ្យបានហើយចាត់ឱ្យទោសនារក្សាស្រុកស្រែចំណីក៏លើកម៉ឺនមុខ ក្រោយ មេត្តាទៅតាម ពេញឆ្នេរ ទៅដល់ស្រុកនេះនាយកំពែងសេនាទាយាននេះទៅតាមពេញឆ្នេរដោយកំពែង តូច ទៅវិញទៅមកតែនៅមិនទាន់ឆ្លងច្រកទេ ពុទ្ធបាទនេះពេញសេនាទាយានស្រុកនេះ ដំណើរ ខ្ពស់ក្នុង សេនាទាយានរបស់ ក៏ ទៅប្រាសាទនេះបានកែច្នៃទុកជាច្រើន បើមិនម្យ៉ាងប្រទេសមុនទៅ ហើយឆ្នាំ និងទាមឱ្យស្លាប់ របស់សេនាទាយាន ទើបប្រឹក្សា ស្តេចចៅហ្វាយស្រុកទាំង ១០ ខែ ថា :

ប្រើមីងរា ខ្លាចថ្លៃដែលល្បាយខ្លះនោះទេ ។ គិតព្រមគ្នាហើយ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងពីរនាក់ ក៏កាន់អាវុធហើបជិះជីវី ចុងសប្តាហ៍នាំភ័យពីរដាន់ទាំង ២ ០០០ ម្នាក់ចេញទៅមុខបន្ទាយ ខង់មុខគ្នា ។ ក្រោយនោះ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងដែលតែងខ្លួនស្រុកពាក់ព័ន្ធលឿងមុំ ក្លែងដាស់សម្លេងព្រះសុទ្ធត្រងនោះ កាល បានឃើញ ចៅហ្វាយស្រុកស្រៀមទាំងពីរនាក់ ដេញពលទាហានជាច្រើន ឱ្យចូលមកច្បាំងនឹងមិត្តខ្មែរហើយដោយឃើញទាហានខ្មែរលើកមកតែ ៥០០ នាក់ ហើយទាហានស្រៀមអាវុធនឹងទៅ ៤ ០០០ នាក់ នោះក៏ស្រែកប្រកាសជាធម្មតាថា :

ឆែ ! ឈ្មោះស្រៀម យើងច្បាំងគ្នាថ្ងៃនេះ គឺច្បាំងផ្ទាល់ខ្លួនយើងទាំងសងខាងយើងមិនត្រូវឱ្យទាហានទាំងសងខាង កាន់គ្រឿងសាស្ត្រាវុធទៅឡើយ បើទាំងឯកាស់ ឱ្យគ្រាន់តែឈរមើលជាន់ថ្នាក់វិញបានហើយ ។

ចៅហ្វាយស្រុកស្រៀមទាំងពីរនាក់ ឮ ចៅហ្វាយស្រុកខ្មែរស្រែកថាច្បាំងតែឆ្នាំថ្ងៃនេះក៏បង្គាប់ឱ្យសេនាទាហានរបស់ពួកគេ ចោលអាវុធទាំងអស់ ហើយក៏បែរសេចក្តីលម្អិតនិងចៅហ្វាយស្រុកខ្មែរ ។ ចៅហ្វាយស្រុកច្រើនប្តី និងចៅហ្វាយស្រុកខេត្តទាំង ចៅហ្វាយស្រុកឧត្តរមានជ័យ តនិង ចៅហ្វាយស្រុកបាសាក់ ចូរប្រយុទ្ធទាំង សងខាងសុទ្ធតែស្លាប់និងស្លាប់គុណអាវុធរបស់និងរបស់ បីមុខឆ្នើកបន្ទោះ ។ លុះច្បាំងប្រកាសប្រហែលពីរម៉ោង ចៅហ្វាយស្រុកទាំងនិង ចៅហ្វាយស្រុកបាសាក់ ក្លែងធ្វើជាម្នាក់អាវុធពីតែ ហើយប្រគល់បង្ខំត្រី កាលខ្លួនហើយបំផ្លាញសេរីតចេញទៅ ។ ចៅហ្វាយស្រុកច្រើនប្តី និងចៅហ្វាយស្រុកឧត្តរមានជ័យឃើញប្រយុទ្ធត្រង់អាវុធពីតែថ្ងៃនេះ គិតឃើញថាបានការណ៍ហើយ ក៏បែរសេចក្តីតាមទៅដល់ប្រកបច្បាំងម្តង ។ ក្លាយនោះ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងបួនខេត្តដែលត្រូវសុទ្ធត្រង់បំផ្លាញនោះ ក៏វាយគងទូលស្តីដេញទាហានរបស់ពួកគេឱ្យចេញមកទោមន័យស្លាប់ចេញស្រែកជីក្រោយ សម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់មិត្ត ចៅហ្វាយស្រុក និងកងទ័ពលើកស្លាប់និងមុខ ។ ចៅហ្វាយស្រុកស្រៀមទាំងពីរ យល់ថាខ្លួនទាញបានមិត្តខ្មែរហើយ ក៏ប្រុងយល់សេចក្តីច្បាំងច្បាំងទាំងឈាមមិត្តខ្មែរទៅមុខទៀត ។ ខណៈនោះ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពត ខេត្តក្រចេះ និង ចៅហ្វាយស្រុកឱរ៉ា និងកំពង់សោម ស្នាក់កាលសម្លាប់ចៅហ្វាយស្រុកស្រៀមទាំងពីរនាក់ ស្លាប់នៅនឹងកន្លែង ។ ក្រុមករស្រៀមដែលនៅក្បែរបន្ទាយឃើញចៅហ្វាយខ្លួនដេញតាមមិត្តទៅ បាត់ជាងពួកពាក់ព័ន្ធនោះ ក្រែងត្រូវឱ្យឆ្ងាយកងខ្លួន ក៏លើកពល ៣ ០០០ នាក់ ចេញពីបន្ទាយមកទៀត ។ លុះដឹងថាចៅហ្វាយខ្លួនគង់ឱ្យឆ្ងាយកងខ្លួន ស្លាប់ខ្លួនដូច្នេះហើយ និងវាយប្រហែលក្តីច្បាំង ព្រោះនាយកងនាយមិត្តខ្មែរពោរពេញមុខស្មើមិត្តទាហានដ៏ធ្វើមិត្តស្រៀមជាប់ ទើបមេមិត្តស្រៀមទាំងនោះបង្គាប់កូនមិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យលើកទប់ជួយចងគ្រឿងសាស្ត្រាវុធទៅលើសំពះស៊ីសុទ្ធជាដំណុះសម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់ទាំងអស់គ្នា ហើយអញ្ជើញសម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់ទៅប្រជុំមិត្តក្នុងបន្ទាយរបស់ខ្លួនទៅ ។

សម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់ វាយយកចងបន្ទាយឧត្តរមានជ័យហើយ ក៏ទាត់នាយកងនាយមិត្ត ឱ្យចេញទៅសង្កត់ស្រុកក្នុងធំ ចុះច្រើនតំបន់និងសម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់ចាក់ឱ្យព្រះសុទ្ធត្រង់ និង នាយកងមិត្តខ្មែរ ១ ០០០ នាក់នៅក្បែរនាយក ឱ្យព្រះសុទ្ធត្រង់និងមិត្តខ្មែរ ១ ០០០ នាក់នៅក្បែរស្រុកច្រើនប្តី ។

សម្តែងចៅហ្វាយខ្មែរសម្លាប់នាយក ទាត់សម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់និង នាយកងមិត្ត ៥០០ នាក់ ឱ្យនៅក្បែរនាយករាជសីមា ហើយទាត់មិត្តឱ្យដាច់ក្បែរស្រុកស្រៀម ដែលនៅដៃខ្រែងស្រីអញ្ជើញនោះបានជាច្រើននាំមកប្រកបបង្ខំទូលផ្ទុយព្រះបរមបិតាព្រះសម្តេចព្រះបរមវិហារជា ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។ ព្រះបរមបិតា អ្នកជាមួយស៊ីវិលលើកប្រមូល ប្រុងប្រទានឱ្យប្រាង្គដំណើរសេនាទាហានជាច្រើន ។ ប្រុងសប្បាយក្សេមក្សាន្តក្នុងព្រះរាជហឫទ័យរៀបរយ ។ ចងមិត្តទាំង២៣នាក់ នោះក៏នៅក្បែរស្រុកទាំង ២ តំបន់នោះ ។

នេះនិងនិយាយពីក្រុង កាវាតី ស្រីអញ្ជើញ ។

ក្នុងខណៈ ដែលសម្តែងចៅហ្វាយខ្មែរ សាហាយក និង សម្តែងព្រះសុទ្ធត្រង់ លើកមិត្តទៅសង្កត់ខេត្តស្រៀមនោះ សម្តែងព្រះបរមរាជធម្មរាជា ប្រុងកំពុងជ័យប្រលងឆ្នាំឆ្នើម ។ លុះប្រុងបានជ័យថា មិត្តខ្មែរលើកទៅទាំង យើងមិត្តដឹងគោរព វាយយកចងនាយករាជសីមា ខេត្តច្រើនប្តី និង ខេត្តឧត្តរមានជ័យដូច្នេះហើយ ស្តេចសង្ឃឹមក្នុងព្រះរាជ ហឫទ័យណាស់

ជា ខ្មែរនិងសៀមបានធ្វើសក្តានុពលនិងគ្នាជាមិត្តមិត្ត បានបោះគោលនយោបាយ ចែកចែងជំនាញទៅលើយោធាអ្វីក៏ព្រមទៅ ក្រុងកម្ពុជា ឱ្យលើកទ័ពមកវាយយកក្រុងសៀមទៀត ពុំព្រមតែដល់សក្តានុពលនិងគ្នាជាមិត្តមិត្ត ទើប សម្តេចព្រះចន្ទរតន៍ ព្រះមហាបាទមហា ឆ្មោចត្រាស់សួរសេនាបតី មន្ត្រីទាំងឡាយអំពីចំណីហើរហេតុនេះ តែគ្មាននរណាម្នាក់ ហ៊ានប្រកាសទេ ខ្លាចកងទ័ពស្រីព្រះអង្គនោះ ព្រោះខ្លាចព្រះរាជអាជ្ញា សម្តេចព្រះរាជបុត្រ ។ ព្រះចន្ទរតន៍សង្ស័យណាស់ ត្រាស់ឱ្យទិញសម្ភារៈម្តេចព្រះសង្ឃរាជ រាជានុរាជដែលបានទៅប្រជុំបោះគោល ធ្វើសក្តានុពលនោះ មកទូលសួរ ។ សម្តេចព្រះ មហាសង្ឃរាជ ក៏ថ្វាយព្រះលេខា :

កាលដែលប្រទេសសៀម កើតចេញនិងក្រុមនោះ ព្រះរាជបុត្រឱ្យប្រម្រើទៅសង្កត់ស្រុកក្នុងដែនកម្ពុជាទាំងប៉ុន្មាននោះ បានពល ៣០ ០០០ នាក់ ។ ព្រះចៅកម្ពុជាព្រះធិបតី ទ្រង់បានឱ្យលើកទ័ពមកជួយថែមទៀត ផងតែសម្តេច ព្រះរាជ បុត្រ បានឱ្យឆ្លើយតបថា ៥ នាក់ ទៅកាត់ក្បាលដោតទៅលើព្រះមិត្តទាំងសម្តេចព្រះស្រីសុរិយាពិណ្ឌ មហាឧប រាជខ្មែរ ដែល ជាគ្រូសិក្សាសិក្សា ទាំងពួកដូច្នេះនោះ ។ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជខ្មែរ ទ្រង់ព្រង់ព្រើរណាស់ថា យើងសៀម នេះប្រឆាំងមើលថាជាព្រះអង្គជាមិត្ត ហើយគិតទាំងវាយតែមួយ ក្រុងស្រីរាជបុត្រាក្នុងពេលនោះទៅហើយផង ។ វេលា នោះនាយក នាយមិត្តខ្មែរ ក៏ព្រមព្រៀងនិងលើកមកវាយដែរ តែចេះមានសំណាងបានតុលាបុណ្យជួយនិងឱ្យស្រុក សៀមទៅមានអំណាចទៅ ក៏បណ្តាលព្រះទ័ពសម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ខ្មែរឱ្យនិងគិតដល់ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ជាសម្តេចព្រះរាជបុត្រ បានក្រាបបង្គំទូលព្រះអង្គឱ្យទ្រង់ជ្រាបទៅឡើយថា ម៉ាដង់ក្រឡប់ទៅក្រាបបង្គំទូលឱ្យ ទ្រង់ជ្រាបហើយ សឹមក្រាបបង្គំ ទូលសូមយកអាសា លើកទ័ពមកតែមួយស្រុកយើងឱ្យបាន ។ ដូច្នេះហើយ ទើបបានជា កើតហេតុទាំងនេះសូមទ្រង់ជ្រាប ។

សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ទ្រង់ត្រង់សម្លាប់ហើយ ក៏ទ្រង់យល់ឃើញថា នេះព្រោះតែទោសខ្មែរសួរ ក្នុងសក្តានុពល អញហើយ កាលឡើងនិងក្រុម ក៏ដោយសារតែវា មានសេចក្តីប្រឆាំងនឹងដែរ ។ ព្រះមហាឧបរាជទ្រង់តូចព្រះរាជហឫទ័យ និងព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គ ដែលធ្វើឱ្យដាច់ព្រះរាជមេត្រីនោះពន់ប្រមាណ តែព្រះអង្គខឹងរត់សប្តង់ព្រះមិត្តមិត្ត ។ កាលសម្តេចព្រះចន្ទរតន៍ មហាឧបរាជ ឆ្មោចទ្រង់ព្រះវិញ្ញាណក្ខន្ធក្នុងក្រុងទាំងនោះកាន់តែខ្លាំងឡើង នោះព្រះរោគកិរិតតែខ្លាំង ឡើងដែរ ទ្រង់ក៏សោយព្រះវិញ្ញាណក្ខន្ធក្នុងព្រះនគរទៅ ។

សព្វមុខមន្ត្រីសៀម តម្កល់ព្រះមរណភ័ក្ត្រក្នុងក្រុងហើយ ក៏ថ្វាយរាជសម្បត្តិទៅព្រះនរោត្តម ជាព្រះរាជបុត្រ ឡើង ឡើងសោយរាជ្យក្រយាវវង្ស ។ ស្តេចទ្រង់ព្រះនាមថា សម្តេចព្រះចន្ទរតន៍ ព្រះនរោត្តមរាជា រាមាធិបតី ។ នៅ ពេលនោះ ព្រះចៅនរោត្តម ទ្រង់ជ្រាបថា : ស្រុកនគររាជសីមា ស្រុក បស្ចិមបុរី និង ស្រុកឧបុរី ហើយនិងស្រុកនគរ នាយកទូលនិងមិត្តខ្មែរដូច្នេះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះពិរោធនាស់ ។

ពុទ្ធជំនំឆ្នាំមមី ចត្វា ស័ក ព.ស ២១២៦ គ.ស ១៨៨២ ប.ស ១៨០៤ ច.ស ៩៤៤ សម្តេចព្រះចៅនរោត្តម ព្រះអង្គឱ្យកញ្ចប់ទ័ពបាន ៤០ ០០០ នាក់ ហើយទ្រង់ទាត់ប្រើពញ្ជាសែនឱ្យឆ្លងមួយ ជម្រកទ័ពមុខឱ្យរំពង ២០ ០០០ នាក់ ទៅច្បាំងនិងកងទ័ពខ្មែរខាងបស្ចិមបុរី ខេត្តនគរនាយក ទ្រង់ទាត់ប្រើសីហារាជជេដ្ឋាឱ្យរំពង ២០ ០០០ នាក់ ឱ្យទៅច្បាំងនិងទ័ពខ្មែរខាងខេត្តនគររាជសីមា ។ មេទ័ពទាំងពីរថ្វាយបង្គំ មេច្បូមកទាត់ការឱ្យខាងកងទ័ព ឃុំឈរជាមិត្ត មុខ ក្រោយ ឆ្លង ស្តាំ និងទ័ពស្បៀងរាជឧបហរស្រេចហើយ ក៏លើកចេញទៅ ។ បញ្ជាសីហារាជជេដ្ឋា ពញ្ជាសេនា ឱ្យឆ្លង លើកទ័ពទៅចោមព័ទ្ធស្រុកទាំងពីរ តែមានកោតព្រួយភ្លើងសោយឡើង បញ្ជាស្តេចស្តេចស្តេច សម្តេចអភ័យទេស ដែលឈរក្បែរស្រុក មានរេហ៍តែ ២ ៥០០ នាក់កាលឃើញថា និងកេរ្ត៍ឈ្មោះប៉ុណ្ណោះ ក្នុងស្រុកក៏ពុំបានឱ្យស្រុកមើល និងវាយបានទ្វីប ដូច្នេះក៏ឆ្លាត់ស្រាវ ៣ នាយលើកទ្វារបន្ទាប់ឡើងទំលាយទ័ពសៀមរត់មកក្រុងកម្ពុជាវិញរស់ ។ ពេល នោះពេលព្រះរាជសីមាដែលរាជតាមសក្តានុពលនោះ ក៏មេទ័ពសៀមឱ្យដកវិញយាចេញ តាំងពីថ្ងៃនោះត្រង់មក ។ ខាង ខ្មែរក៏នៅក្រាបងំស្រីមាត្រីមេតែស្រុកបស្ចិមបុរីវិញ ។

(ក្នុងរឿងដែលស្រ្តីមកសុំទីតាំងនេះ ឱ្យទៅជួយខ្លួនពេលដែលវា កំពុងត្រូវកងទ័ពមនុស្សខ្មែររក
ព្រះរាជពង្សាវតារបស់ ព្រះរាជបណ្ឌិតនិយមភាគ ៣ ទំព័រទី ២៣៤ ដល់ ២៣៨ និយាយប្លែកគ្នាដឹងសេចក្តី ដែលមាន
ខាងលើនេះត្រឹមត្រូវ ។ សេចក្តីក្នុងព្រះរាជពង្សាវតារនោះមានដូចតទៅនេះ ៖

នៅក្នុងឆ្នាំ រោង ទោស័កនោះ មានទ័ពទាហានស្រុកហង្សវតី ស្តេចមនោរម្យមកច្បាំង យកស្រុកសៀមនាម
ព្រះមហាធម្មរាជា ស្តេចសៀម ឱ្យរាជទូតរកឃើញព្រះសុភរក្សាចាមសន្តិសញ្ញាផ្ទះព្រះរាជបេត្រី មកក្រាបបង្គំទូល
សម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា សុំកងទ័ពខ្មែរទៅជួយនោះ សម្តេចព្រះមហាធម្មរាជា ជាន់ម្ចាស់ទ្រង់ចាត់សម្តេចព្រះ ស្រីសុរិយោ
ពណ៌មហាធម្មរាជឱ្យ ទៅសេនាទាហាន ២ ០០០ នាក់ រីឯ ១០០ សេះ ១០០ ទៅជួយ ដូចស្តេចលើកទៅដល់
ក្រុងស្រីរាជបុរា ព្រះមហាធម្មរាជា ស្តេចសៀម ឱ្យចាត់ទូតមកច្បាំងព្រះមីនាង ទាហានសម្តេចព្រះមហាធម្មរាជ
ឱ្យបញ្ជូនទៅជួយទ័ពខ្មែរ ២ ០០០ នាក់ និងឱ្យធ្វើព្រះរាជបន្ទូលប្រាប់ទៅព្រះនរោត្តមនិងព្រះបិតាទាហានរដ្ឋ ជាព្រះរាជបុត្រា
ជា ព្រះមហាធម្មរាជ ក្រុងខេមរភាព្យទេស លើកកងទ័ព ២ ០០០ នាក់ មកជួយក្នុងសង្គ្រាមនេះ លើមកដល់ចូល
ធ្វើសង្គ្រាមនេះឱ្យមានជ័យជំនះ ព្រះនរោត្តម ព្រះបិតាទាហានរដ្ឋ បានឃើញទ័ពសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោពណ៌មហាធម្មរាជ
លើកកាត់ពីកំពង់ទូកចូលមក ព្រះនរោត្តមក៏ ចាត់កងទ័ពខ្មែរនេះ ឱ្យទៅលួចបង្កប់នៅក្នុងព្រៃខាងស្តាំ ឱ្យព្រះបិតាទាហានរដ្ឋ
ទាហានទាហានទៅ លួចបង្កប់ នៅក្នុងព្រៃភ្នំ ខាងឆ្វេង ព្រះនរោត្តមទៅចែកស្បៀង ផ្លូវដែលមនោរម្យមកមក
ហើយសង្ឃឹមថា លើកស្ទើរតែមិនមែន លើកទ័ពមកដល់ដេរវា ណាឱ្យទ័ពទាំងពីរជួបគ្នា ទាំងសាច់ខាងក្នុងឱ្យមិនដឹងខ្លួន ។

សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោពណ៌ មហាធម្មរាជបានទ័ពនៅទីនោះចុះក៏ប្រហែស ចាត់ទាហានទ័ពឱ្យទៅលួចចូល
ទ័ពមនុស្ស ចកទ័ពមនុស្ស ស្រាត់ទៅវិញទៅមកស្ទើរគ្នា ។ ទ័ពមនោរម្យមកដល់ព្រៃព្រៃ ទ័ពខ្មែរដឹងថាទ័ពមនោរម្យលើក
មកដល់ព្រៃដែលបង្កប់កងទ័ព ក៏ចេញទៅទទួលចេញចាក់កាប់សម្លាប់ ពេញទាំងទីនោះ ទីនោះព្រៃក៏តូចហើយទ័ពមនោរម្យ
មិនខ្លួនត្រឹមនឹងទទួលមកព្រៃ ។ ទ័ពព្រះបិតាទាហានរដ្ឋ ក៏លើកមកជួបពីខាងឆ្វេងជួបសង្គ្រាម ។

ព្រះនរោត្តមរកស្រីសុរិយោពណ៌ មហាធម្មរាជទទួលចេញចាក់កាប់ទ័ពមនោរម្យ ជ្រាបថាទ័ពខ្មែរចេញច្បាំងនឹងទ័ពមនោរម្យ ក៏ចាត់ឱ្យ
រាជបេត្រីទៅទទួលព្រះមហាធម្មរាជឱ្យដោះថយធ្វើជាធារា ដើម្បីឱ្យទ័ពមនោរម្យចេញតាមមក និងបានទទួលចេញយកជ័យជំនះ
នោះសម្តេចព្រះមហាធម្មរាជ មានព្រះបន្ទូលប្រាប់ទៅរាជបេត្រីវិញថា ស្តេចសៀមធ្វើព្រះរាជសារទៅសុំកងទ័ពខ្មែរ
មកជួយច្បាំង រក្សាព្រះនរោត្តម យើងលើកទ័ពមកប្រទះនឹងសង្គ្រាមហើយ ត្រូវតែច្បាំង បើនឹងឱ្យទ័ពខ្មែរធ្វើជាធារាទ័ពមនោរម្យ
ឱ្យចូលព្រះកក្កដាសោះ យើងពុំព្រមស្គាល់ជាដាច់ខាត ។ រាជបេត្រីក៏ត្រឡប់មកទទួលព្រះនរោត្តម តាមដំណើរវិញ ព្រះ
នរោត្តម ឱ្យបេត្រីទៅទទួលទៀតថា បើមិនថយទ័ពទទួលធ្វើទោសនាយកទ័ព ។ ព្រះមហាធម្មរាជក៏នៅតែពុំព្រមស្គាល់
ពុំព្រមថយ ។ ព្រះនរោត្តមឃើញថា ទ័ពខ្មែរពុំព្រមស្គាល់ក៏លើកទ័ពទៅទទួលចេញចាក់កាប់សម្លាប់មនោរម្យ ។ ព្រះបិតាទាហានរដ្ឋ
ជួបពីរខាងឆ្វេងកាប់សម្លាប់មនោរម្យ ។ មនោរម្យទ័ពដោះថយទៅវិញ ។ កងទ័ពសៀម ខ្មែរ លើកដេញតាមចាប់បានមនុស្ស
ជាដើមយ៉ាងច្រើន ។ ទ័ពមនុស្សចេញផុតទៅ នោះព្រះនរោត្តមនឹកខ្លាចនឹងសម្តេចព្រះមហាធម្មរាជ ។ ដូចធ្វើ
កងសឹកសង្គ្រាមមនុស្ស ក៏លើកទ័ពថយពីស្រុកពេជ្របុរី កាត់មកកំពង់ទូកវិញ ។ បើណាសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោពណ៌ មហាធម្មរាជ
រាជ សម្តេចមកដល់កំពង់ ទើបចូលក្នុងព្រៃមីនាងនាង ព្រមទាំងរាជសាសន៍ គង់សឹកកម្លាំងនៅទីនោះ ។

ព្រះនរោត្តម ក៏លើកទ័ពមកដល់ព្រៃមីនាងនាង ចូលមកព្រះនរោត្តម ដល់មកទទួលនិងព្រះមីនាងសម្តេចព្រះ
មហាធម្មរាជ ដែលកំពុងតែដកដើរកៅស៊ីតបង្កប់ ព្រះចានទុកក្បែរទ័ពសៀមពុំមានភោគក្រែងព្រះនរោត្តម មតឃើញក៏
ខ្លាស់ណាស់ក្រាស់ឱ្យលូងពិជ័យសុរិយោ យកស្រីមនុស្សមកដល់បានក្នុងទ័ពម្នាក់ ទៅកាប់សម្លាប់ហើយយកក្បាលទៅ
ដោតនៅក្បែរព្រះមីនាងនាង នៅចំក្នុងក្រុងសម្តេច ព្រះមហាធម្មរាជ ។ ព្រះនរោត្តមឃើញហេតុដូច្នោះ ទ្រង់តូចព្រះមិច្ឆា
ណាស់ហើយព្រះមហាធម្មរាជប្រាសថា យើងត្រូវចង់អាហារនិងឱ្យបានធ្វើតុល្យនឹងអារសៀងនេះ ឥតព្រះយោជន៍សោះ
ព្រះមហាធម្មរាជក៏ដឹងដល់ផ្ទះព្រះរាជបេត្រី ដោយហេតុតែវាមិនថយយើង ។ ដូចត្រឡប់កងទ័ពមកដល់ក្រុង

ស្រីអយុជ្ជា វិញ នោះ សម្តេចត្រាស់បញ្ជូនទៅដល់ខ្មែរ ថ្វាយបង្គំទូលនាគរមហាធម្មរាជា និងក្រឡាប់មក
 ត្រាស់តវិញ។ ស្តេច ស្រីមេត្រាស់ត្រាស់ ទាន់ប្រាសាទនោះខ្មែរតាមការតុះ ហើយស្តេចស្រីមេត្រាស់
 ត្រាស់តាមសេចក្តី និងត្រៀមប្រាប់សម្រាប់យសសក្តិដល់សម្តេចត្រាស់បញ្ជូនទៅដល់ខ្មែរតាមការតុះ ត្រាស់
 ណាស់ ។ ស្តេចស្រីមេត្រាស់ ថ្វាយជានិមិត្តដល់ទ្រង់ទទួល ពីរយកទទួល លើកទី១ត្រឡប់មកក្រុងកម្ពុជាវិញ ។
 លុះស្តេចយាងមកដល់ស្រុកក្រុងកាត់ស្តេចឱ្យចោទទៅទីនោះហើយទ្រង់ប្រជុំនាយទ័ពស្តេចប្រាប់ពីការធ្វើសង្គ្រាមនិង
 ឧប្បាយស្រីមេត្រាស់ស្តាប់ទាំងអស់គ្នាត្រាស់ស្តេចត្រាស់ត្រាស់ប្រើដោយជួវត្រាស់ដល់ស្រី ហើយអាស្រ័យវាមាត់ ហា
 យើងដូចអ្នករាល់គ្នា ឃើញស្រាប់ បើទ្រង់ទ្រង់ទៅទៀតជាការពេញប្រយោជន៍ យើងចង់ក្រៅ ត្រូវធ្វើសង្គ្រាម និង
 ស្រីមេត្រាស់ ត្រាស់ដាក់ក្នុងតែដាម ដៃនិងមន បើ សម្តេចត្រាស់ទ្រង់ខ្លាចហើយធ្វើ ទោសយើងនិង សុខចិត្តទទួលស្គាល់ ។
 ហាយទ័ពក៏ត្រឡប់ ហើយត្រាស់ ឱ្យក្រៅស្រីមេត្រាស់ ដែលនៅទ្រង់ដៃស្រីមេត្រាស់ប្រមាណ ៥ ០០០ ប្រាស ឱ្យប្រជុំមក
 ដល់ដៃខ្មែរហើយ ទ្រង់បង្គាប់ ចៅហ្វាយស្រុកក្រុងកាត់ស្តេចនិងស្រីមេត្រាស់ ឱ្យដាក់គយឈ្មួញឆាត ក្រវីសប្រយ័ត្ន ការរក្សា
 ត្រាស់តាមដានមុខស្រែចមើល ស្តេចលើក ទ័ពចូលមកក្រុងកម្ពុជាចូលក្រុងបង្គំតាស់សម្តេច ត្រាស់ទៅ ត្រាស់ប្រមាណដ៏
 ល្អក្នុងទ្រង់ត្រាស់ឱ្យ ក្រោមត្រាស់ ទទួលពីស្រីមេត្រាស់ ដែលស្រីមេត្រាស់ដោយគ្រប់ប្រការ ។

សម្តេចត្រាស់បញ្ជូនជា ត្រាស់ទ្រង់ជ្រាប ទ្រង់ត្រាស់ក្រោយនិងស្រីមេត្រាស់ណាស់ថា៖ ត្រាស់បញ្ជូនជា ជាត្រា
 រាជសុរាជីណា ត្រាស់ហាមត្រាស់ហើយត្រាស់ប្រមាណ ជាស្រីមេត្រាស់ត្រាស់បញ្ជូនជា ជាត្រាត្រាត្រាត្រាត្រាត្រា ក្នុងត្រា
 អយុជ្ជាកោងវាស្តេចថា វាភ្លេចវាភ្លេចក្នុងក្រុងស្រុកណាស់បានជាវាហាមកាត់ហាយប្តូរយើង និងយល់មុខយើងជាមហា
 ក្សត្រដ៏ធំធេងយើងនេះដើម្បីនិងផ្គត់ផ្គង់ត្រាស់ដល់ស្រីមេត្រាស់ទៅ ហើយត្រាស់ឱ្យទៅឆ្លើយសង្គ្រាមទាំងនោះទៅនៅក្នុង
 ឆ្នេរឬបរិវារណ៍ ហើយឱ្យមាននាយកាត់ប៉ះក្បា។

ចៅហ្វាយស្រុកស្រីមេត្រាស់ក្រោមការខ្សោយនិងថា : ទ័ពខ្មែរក្រៅត្រាស់មាត់ក្រោមការឱ្យទៅសំបុត្រទៅក្រាបទូល
 ត្រាស់បញ្ជូនជាស្តេចទ្រង់ជ្រាប ។ ស្តេចស្រីមេត្រាស់ត្រាស់ថា៖ ត្រាស់ស្រីសុរិយោធាណ៍ មហាធម្មរាជាលើកទ័ពមក បង្គ្រាប
 មនដោយជួវត្រាស់ដល់ស្រី និងផ្គត់ស្រាប់ទៅវិញ ក្រោយមកទាំងត្រាស់ទៅផង ទើបទ្រង់ឱ្យស្រីហើយទ្រង់ ជ្រាប
 ជំនើរសព្វគ្រប់ថា៖ ត្រាស់ស្រីសុរិយោធាណ៍ត្រាស់ត្រាស់និងទ្រង់ប្រមាណជាត្រាស់បញ្ជូនកាត់ហាយក្នុងក្រុងដែលនៅបង្គ្រាប
 មនទើប ត្រាស់បញ្ជូនជាត្រាស់ទ្រង់មាត់ត្រាស់ថា : ត្រាស់ប្រមាណធ្វើនោះក៏មិនក្នុង ។ ត្រាស់ស្រីសុរិយោធាណ៍ក៏មិនបានប្រាប់
 យើង ឱ្យដឹងនិងបានជូនផ្សា ស្រាប់តែត្រាស់ទៅវិញក្រៅត្រាស់ទៅផងមិនក្នុងទេ ។ អំណាចទៅត្រាស់តាមទាំងពីរ
 និងដាច់ផ្លូវត្រាស់ដល់ស្រី ជាមិនខាន ។ ត្រាស់ប្រមាណក្រាបទូល ត្រាស់បញ្ជូនជាត្រាស់ប្រាសាទនាគរ មហាធម្មរាជា
 ក្រៅត្រាស់ទៅនោះក៏ខ្លាចណាស់ ។ ស្តេចចូលតាមក្រាបទូល ត្រាស់បញ្ជូនជាត្រាស់ប្រាសាទនាគរ មហាធម្មរាជា
 លើកតាមនោះទៅវាយ ស្រុកខ្មែរឱ្យបាន ។ ត្រាស់ប្រាសាទនាគរទ្រង់ប្រាសាទនាគរនោះមិនក្នុងទេ ប្តឹងក្រុងហង្សវរ្ម័ននិងក្រុង
 ស្រីអយុជ្ជាកោង នៅដាច់បង្វិបក្ស និងគ្នាមិនទាន់ជ្រាបស្រេច បើយើងតាំងខ្លួនជាសព្វថ្ងៃនិងខ្មែរទៀត ខ្មែរនិងលើកទ័ពមក
 សាងសឹកវិញហើយ យើងមិនដឹងក៏លើកទ័ពប្រជុំផ្គត់ផ្គង់ទាន់ ។ ធ្វើយ៉ាងនេះដូចជាគេនាំឱ្យមានសព្វដល់ទៅសឹកខែក
 លំណាកណាស់ ។ មួយទៀតនាយក្រាបទូលនិងមិនខានក្រុងស្រីអយុជ្ជាកោង និង ក្រុងកម្ពុជាដល់ស្រី និងគ្រប់យាយត្រាស់ជា
 សព្វ និងគ្នាវិញ នេះដូចជាគ្រប់គ្រងឆ្នេរក្នុង ត្រាស់ហើយនិង ទ័ពហើយដាច់វិញ ។ គេមិនបរិហារមិន មាត់ហាយដោយ
 ហេតុនោះ ទៀតជាមិនខាន ។ ត្រាស់ប្រមាណ បានស្គាល់ហើយថ្វាយបង្គំទទួលតាមត្រាស់បញ្ជូន ។ ក្រោយនោះត្រាស់បញ្ជូន
 មហាធម្មរាជា ស្តេចស្រីមេត្រាស់ទៅ ។ ត្រាស់ប្រមាណឡើងសោយរាជ្យសម្បត្តិ ជូនត្រាស់ប្រាសាទនាគរ ។

សម្តេចត្រាស់បញ្ជូនជាត្រាស់ប្រាសាទនាគរទ្រង់ស្រីមេត្រាស់ដែលទ័ព ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជូននិងសេនាបតី ឱ្យធ្វើ
 សំបុត្រ ប្រាប់ទៅចៅហ្វាយស្រុកដែលនៅដាច់ប្រទេសដើម និងស្រីមេត្រាស់បង្អាក់សេនាបតី ដើម្បីរក្សាការពារនិង ទ័ព
 ស្រីមេត្រាស់ ក្នុងត្រាស់តាមស្តេចសម្រេចមក ។ ដល់មកផ្កា ឬក្បា ត្រីសឹក ឱកាសនោះមេត្រាស់ ចៅហ្វាយស្រុកបាន

ដំបូង បកសំបុត្រប្តឹងចូលមកសម្តេចចៅហ្វាទង្វៀះ ឱ្យយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វី ព្រះចៅក្រុង ហង្សវរ្ម័នពីរស្តេចមេ លើក
ម៉តមកវាយក្រុងត្រីវិជ្ជាយុទ្ធាន្តរៈហើយព្រះសម្តេចចៅហ្វាទង្វៀះ មេរំលឹមឡើង ទៀតជា គ្រើនឆ្នាំ ក្រាបទូល
ទទួលសុំយករាសា លើកម៉តទៅវាយយកក្រុងត្រីវិជ្ជាយុទ្ធាន្តរៈ ។ សម្តេចចៅហ្វាទង្វៀះនាយកកងទ័ព ទាំងនោះ
ក្រាបដោយសេចក្តីប្រមាថយកតែពលជាង ៣០ ០០០ នាក់ លើកម៉តកាត់សំដៅទៅត្រូវភូមិសំពែង ភូមិទ្វារ
វាយកាមជុំ យកដៃឆ ឆៀវ រៀបទៅមានដីដងដំរី វាយបែកឆ្នួលស្រុកបស្ចិមឆ្នួលរាជសីមា ហើយលើកកំពែងស្រុក
ចៅវាយខេត្ត ឆ្នួល ឆ្នួលក្នុងខេត្ត ។ ឆ្នាំកង ឆ្នាំម៉តនិងមហាសាសន្តិយណាស់ ទើបចោលម៉តឆៀវនោះ
ហើយឱ្យព្រាតទៅសើបកាសដីថា : ម៉តមេវាយមកដល់ទីណាហើយ ឆ្នាំកងទៅក៏ប្រទះនិងម៉តសៀវដែល
ព្រះអង្គស្រា ចាត់ពលស៊ីសែនស្រាច្នូល ពលស៊ីសែនស្រាច្នូល ឱ្យទាសនា មហាទាសនាគ្រើនលើកមកទទួលសៀវ
ឆ្នួលសម្តេចចៅហ្វា ។ សម្តេចចៅ ហ្វាទង្វៀះនាយកកងទ័ពឆ្នាំ កំណើតឆ្នាំមកវិញ ចាត់នាយកកងទ័ពឱ្យទៅនែកក្រាប
បង្គំ ព្រះអង្គរាជសីមាហើយ លើកម៉ត ក្រសម្រាប់ក្រាបថ្វាយបង្គំទូលសម្តេចព្រះមហាទាសនា ជាម្ចាស់នៅព្រះបរម
រាជវាំងសង្វែង ។ ម៉តសៀវចុំបក្ស លើកតាមដោយជាប់ឡាំងមិនមែន ។

នេះនិងត្រង់ពីក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។

សម្តេចព្រះមហាទាសនាព្រះរាជបុត្រ និងសម្តេចអគ្គមហាសី មួយព្រះអង្គប្រសូតក្នុងឆ្នាំ ច ឆ័ត្រ ព.ស
២១១៨ គ.ស ១៥៧៤ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះជ័យជំង៉ា ។ ជ័យជំង៉ា ថេរៈបកស័ក ព.ស ២១២៣ គ.ស ១៥៧៥ ព្រះអង្គ
សោយរាជ្យបាន ៥ ឆ្នាំ ព្រះជន្ម ២៨ វស្សា ព្រះអគ្គមហាសីសម្តេច ព្រះរាជបុត្រាមួយ ព្រះអង្គទៀតព្រះនាម
ពញាតម៌ ។ ជ័យជំង៉ា ២១២៨ គ.ស ១៥៨០ ឆ្នាំ មមី ច្រាស់ក៏នោះ ព្រះបរមនាម បរមបតិក្រ
ជាម្ចាស់ដីព្រះលើកក្នុងក្រុងកម្ពុជា ស្តេចចេញប្រជុំមាត្រាមហាមុខមន្ត្រីធំ តូច ស្តេចត្រាស់ប្រឹក្សាថា : ខាងត្បូង គ.ស
៩៣៤ ឆ្នាំ ច្រាស់ក៏ នោះសម្តេចព្រះបិតា ស្តេចបានលើកស្នូលសង្រ្គាម ទៅតក់មិនព្រះចៅក្រុងត្រីវិជ្ជាយុទ្ធា
ស្តេចសៀម ដល់ជើងព្រះរាជវាំង ។ សៀមខ្លាចព្រះបិតាក៏សូមចងព្រះរាជមេត្រី បានចោលព្រះនាមស្រាសដី
ខ័ណ្ឌព្រះរាជសីមាមាសទាំងព្រះរាជសញ្ញាថា : ឧត្តរទាំង ពីរទុកជាព្រះនាមព្រះរាជ ។ ដំបើកពលណាព្រះអង្គ
ណាមាសក្រសួងសង្រ្គាម ឧត្តរទាំងពីរត្រូវជួយទៅវិញទៅមក ឱ្យអស់ព្រះរាជបន្ទូល ។ ក្រោយមកព.ស ២១២៨ គ.ស ១៥៨០ ម.ស ១៥៨២ គ.ស ៩៤២ ឆ្នាំ រោង ទោស័ក នេះសៀមច្រើនក្រាបចង់នឹងក្នុងព្រះពេល
នោះក្នុង ឱ្យលើកម៉តមកចាប់ស្រុកសៀម ។ ឧទាម នោះសៀមឱ្យស្តេចក្រមុំមកសុំកងទ័ពយើង លើកកំពែងឱ្យសម្តេច
ព្រះមហាឧបរាជ លើកម៉តទៅជួយ មានពល ២០ ០០០ នាក់ ពី ១០០ សង ៨០០ ។ សៀមបានឆ្លងក្នុងហើយក៏
ឡើងមិត្តជាទ្រង់ ឱ្យទាសន្តិយកមកកាត់ក្រាង ហើយដាច់នៅមុខ ម៉តព្រះមហាឧបរាជ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ
សោត សៀមបានឱ្យកងទ័ពមកឆ្លងកាត់ក្រាងស្របសំយើង ក្នុងព្រះរាជា សីមាពុំកោតព្រួយព្រះចៅយើង
ជាខ្មែរនេះសោះឡើយ សៀមមើលថាវាយយើងពុំស្របណាស់ ។ ជ័យជំង៉ា ឆ្នាំ ម្សៅ ត្រីស័ក ព.ស ២១២៨ គ.ស
១៥៨០ ម.ស ១៥៨២ គ.ស ៩៤៣ លើកបានឱ្យសម្តេចចៅហ្វាទង្វៀះ សម្តេចនាយក ជ័យ និងសម្តេចព្រះអគ្គមហា
លើកម៉តទៅវាយស្រុកសៀម ដើម្បីសាងសិក្ខិតឱ្យដឹងថ្វីដៃ យកបានឧត្តររាជសីមាមួយ ស្រុកឧត្តរមួយ ស្រុកឧត្តរ
នាយកមួយ រួចថយម៉តមកវិញហើយ សៀមត្រឡប់មកវាយយកស្រុកទាំងបីនោះទៅវិញ ហើយវាយកងទ័ពដៃ
ព្រះអង្គយើងមកទៀត ។ យើងពុំទាន់ទៅវាយសាងសិក្ខិតឱ្យដឹងសោះ ។ ក្រោយយើងយល់ថា :

យើងនឹងលើកម៉តទៅវាយស្រុកសៀម ឱ្យដូចជាសៀមវា វាយយកមកឧត្តរយើងពីមុខនោះ តើអស់មន្ត្រី
ទាំងអស់យល់ដូចម្តេច ?

* គ.ស ឆ្នាំមិច្ឆិមាព្រះប្រទេស ២១២៦ គ.ស ១៥៨២ ។ គ.ស ៩៤៤

ច្បាស់ ក៏នេះ ឱ្យមេម៉ែនិងនាយកង នាយទីតប្រាប់ក្រុម លើកទី៣ឱ្យក្រុមគ្នា ព័រដំទៅក្រុងស្រីអយុធ្យា ។ ទ្រង់ព្រះរាជ កំណត់ ជូន៖ ពុំទាន់បានសម្រេចផងក៏ស្រាប់តែមកដល់ថ្ងៃ ១២ កើត ខែ មាឃ ឆ្នាំមមី នោះមាន សំបុត្រសម្តេច ចៅហ្វាខ្សៀវ សម្របនាយក ដែលទៅក៏ព្រះរាជវាំង ១ ច្បាប់ ព្រះបន្ទូលសម្តេចព្រះស្រីសុរិយាធារា មហាឧបរាជ មួយ ច្បាប់ និង ព្រះបន្ទូលសម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា ព្រះរាជបុត្រាមួយច្បាប់ក្រាបបង្គំទូលថា :

សម្តេចព្រះរាជវតី ព្រះស្រីចក្រពត្រាជីវាជ ទ្រង់ប្រឈួនជាទម្ងន់ ។

ខណៈនោះ ព្រះបរមបពិត្រ ជាម្ចាស់ជីវិតលើក្បែរ ទ្រង់ឱ្យបញ្ចប់ព្រះរាជកំណត់ទីតមកវិញថា ឱ្យក្បែរជាន់ តែគ្រប់គ្រង យកចូលមក ក្រុងកម្ពុជាឱ្យបានច្រើន ។ នាយកង នាយទីត ទទួលព្រះរាជកំណត់ហើយក៏ធ្វើតាមព្រះរាជ បញ្ជាព្រះរាជក្រឹត្យត្រូវស្រៀមចូលមកក្រុងកម្ពុជា ជាច្រើនរយកោសាន ។ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យធ្វើបញ្ជីបាន ៨ ០០០ គ្រូ ហើយទ្រង់ឱ្យទាំមកជាមុន ។ ដូចនាយកងនាយទីត ជាន់ត្រូវទាំមកវិញហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ព្រះអង្គត្រាស់ និងសៀម ចាស់ៗក្នុង ស្រុកថា :

យើងក្រឡប់ទៅក្រុងកម្ពុជាវិញហើយ អ្នកទាំងឡាយនៅជាខាងក្រោយ ឱ្យសុខសប្បាយចុះ ។ ថាបើព្រះចៅ នរោត្តម មកដល់ទីនេះឱ្យក្រាបទូលថា : ដែលយើងលើកម៉តមកនេះដើម្បីរក្សាតែដែនដី ដែលព្រះមហាធម្មរាជា ធ្វើសត្វសញ្ញាមិនសម្តេចព្រះរាជបិតាយើង តែប៉ុណ្ណោះ ។ ថាបើព្រះចៅនរោត្តម មានកក្កដាម្ល៉េះ ព្រះបិតារបស់ខ្លួន នោះកុំឱ្យ ធ្វើឧកស្វរិយយសាថា មិនកោតក្រែងព្រះសត្វសញ្ញាព្រះបិតារបស់ខ្លួនដោះឱ្យរសោះ ។ បើមិនដូច្នោះទេយើង យកលើកម៉តទៅវាយយកក្រុងស្រីអយុធ្យាជាមុន ។

ដូច្នេះទ្រង់ត្រាស់ផ្ទុះស្រែចហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចលើកតុហោយក្រា ក្រឡប់ចូលមកក្រុងកម្ពុជាមហានគរ ជន្លែករាជធានីវិញ ។

នេះនិងនិយាយពីក្រុងស្រីអយុធ្យាវិញ ។

សម្តេចព្រះនរោត្តម ទ្រង់ជ្រាបថាសម្តេចព្រះមហិទ្ធារា លើកម៉តមកវាយបានស្រុកនគររាជធានីមា ស្រុកចេម បុរី និង ស្រុកនគរនាយកហើយ ទ្រង់ព្រះតែរាជធានី ។ ស្តេចឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះម៉តនិងលើកមកទទួលច្បាប់ និង សម្តេចព្រះ មហិទ្ធារា ព្រះបន្ទីមមកប្រមាណជា ១៥ ថ្ងៃក្រោយ ស្តេចក្រុងស្រីអយុធ្យា បានមកម៉តទ្រង់ប្រាប់ទៅវិញ ហើយទ្រង់កំណត់បង្គាប់ការសឹកសង្គ្រាមនោះទៅ ។ ក្រោយមកប្រមាណជា ១០ ថ្ងៃស្តេចនរោត្តមស័ព្ទដែលសម្តេចព្រះ មហិទ្ធារា ត្រាស់ផ្ទុះទុកនិងក្រុមការចាស់ៗ និង ប្រជានុរាស្ត្រនោះ ទ្រង់ព្រះតែរាជផែនឡើងជាថ្មី ។ ទើបក្នុងខណៈនោះ ស្តេចត្រាស់ឱ្យមន្ត្រីចេញទៅកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ចេញក្រៅបានចេញ ១០០ ០០០ នាក់ ជីវី ៣ ០០០ សេះ ៥ ០០០ ។ ដូចដល់ ចេញដំណើរ ខែ មិគសិរ ឆ្នាំ រក ឆស័ក ព.ស ២១២៨ គ.ស ១៥៨៨ ប.ស ១៥០៦ គ.ស ៩៨៦ នោះព្រះនរោត្តមទ្រង់ ចាត់ពង្សាវតីនិមន៖ “ ខ្ម ” ជាមេទ័ពនិងសេនាទាហាន ឱ្យរៀបចំ ២០ ០០០ នាក់ ជាទ័ពស្រួច លើកម៉តឡើងដើម ចេញមកស្រុកបស្ចិមបុរី ។ ទ្រង់ចាត់ពង្សាវតីយសង្គ្រាម ជាមេទ័ពមុន ឱ្យរៀបចំ ២០ ០០០ នាក់ ។ ទ្រង់ចាត់ពង្សាវតីយ សុរិយ ឱ្យរៀបចំ ១៥ ០០០ នាក់ ជាប៉ែកស្តាំ ឱ្យពង្សាវតីយកមុខ បុរីវិញ រៀបចំ ១៥ ០០០ នាក់ ជាប៉ែកឆ្វេង ។ ទ្រង់ ចាត់ពង្សាវតីយសង្គ្រាម ឱ្យរៀបចំ ១៥ ០០០ នាក់ ជាមេកម្មទ័ពក្រោយ ។ ចាត់ពង្សាវតីយសង្គ្រាមរៀបចំ ៣០ ០០០ នាក់ ត្រចះដោយគ្រឿងសាស្ត្រា វុធ ជីវី សេះ មកទាំទៅមុខក្រណាត់ ។ ខណៈ នោះព្រះចៅនរោត្តម ចូលស្រង់ទ្រង់គ្រឿង បញ្ចកក្នុងកំណែស្រែចហើយ ស្តេចឡើងគង់លើតេជ្ឈលេខ ចេញត្រឡប់ជាមេសាត់ណា កងទ័ពទៅមហាសុព្វបុក ៩ ជាមុន ត្រចះដោយស្រង់សែត ចង់សែត ព្រះសុរិយា ចាម្រ បែមន សែនត្រាង ហ្មក្រាងម្លងជីវិត មន្ត្រីជិះកង្កែប កាងកង្កែបច្រក សម្រាប់ចេញបង្គាប់ម៉ត ។ ដូចដល់ពេលដាច់ឆាយស្ងួតហើយ បុរាណកំពុងព្រៃ សំបូរ ឈាមនោះកង ប្រតិបត្តិ ទ្រង់រាជធានី សម្រាប់សឹក មន្ត្រីកាងកង្កែបច្រក កំណែកង្កែបច្រកចេញបង្គាប់នាយសេនា ។ ឆាយកង ចេញទ័ពដើរលើកចេញទៅ ។ ពួកពលកំពាំងឈា យកដើរ ហើយដើរចេញច្រង់ទៅស្រុកបស្ចិមបុរី ។

ពាក្យទម្រង់ទឹកដី ជាចៅហ្វាយស្រុកខ្មែរ នេត្តរាសន្ត ពាក្យមេនាមក្រី ជាចៅហ្វាយស្រុកខេត្តបាត់ដំបងនិង ហើយក៏ប្តឹងមកក្រុងលង្វែកឯកធនី ។ បម្រើនាំសំបុត្រទៅប្តឹង សេនាបតី១ ទាំឡើងក្រាបបង្គំទូលព្រះបរមបពិត្រ ។ ព្រះ បរមបពិត្រ ទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ការហើយ ទើបទ្រង់ទាត់ ឧកញ៉ាជនជាតិ ឱ្យរំលែក ១៤ ០០០ ទាត់ ទៅសន្លប់និងទាហាន របស់ ចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង ។ ទាត់ ចៅហ្វាយខេត្ត បារាយណ៍ឱ្យរំលែកត្រូវបានយកយកដើមព្រៃ ២០ ០០០ ទាត់ ជួប នឹងទីនេត្តរាសន្ត រួមជា ៤០ ០០០ ទាត់ ។ ទ្រង់ទាត់ពាក្យទម្រង់ទឹកដី ចៅហ្វាយស្រុករាសន្ត ឱ្យលើកទាហាន ខេត្ត រាសន្ត ២០ ០០០ ទាត់ ទៅចងទាំងទីនេត្តរាសន្ត រួមនិងទាហានខេត្តនគរវត្ត ២០ ០០០ ទាត់ ត្រូវជា ៤០ ០០០ ទាត់ ។ ទ្រង់ទាត់ សម្លេងព្រះមហាក្សត្រ ឱ្យរំលែកនេត្តរាសន្ត ទៅចងទាំងទីនេត្តរាសន្តនៅខេត្តបរិបូណ៌ រួមនិងទាហានខេត្តបរិបូណ៌ផងត្រូវជា ៣៤ ០០០ ទាត់ ទ្រង់ទាត់ព្រះដើមជើង ជាព្រះរាជបុត្រ ឱ្យចេញទាត់ទាហានខេត្ត សំរង់មង ខេត្តបាត់ដំបង ដើមទឹក ដើមគោក ៣៩ ០០០ ទាត់ ឱ្យទៅនៅរក្សាទាំបន្ទាយ ហើយព្រះរាជទាំ មុនមេត្តិ ឱ្យសាវណ្ណត្រួតត្រាទាំបន្ទាយពុំដែលខាន ។

នេះនិងនិយាយពីព្រះចៅក្រុងស្រីរាជ្យធានា :

ការព្រះពិធីបារ ឬ ទីពេល លើកមកដល់ស្រុកបាត់ដំបងហើយស្ទើរក៏ឱ្យទាហានមុនវាយស្រុកបាត់ដំបង មួយរំលែក ។ ពាក្យមេនាមក្រី សួរ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តបាត់ដំបងមួយ ពាក្យស្មោះចៅហ្វាយស្រុក បារាយណ៍ មួយ ការបើឃើញមិនស្រូវមកដល់ហើយ ក៏ឱ្យទាហានឡើងរក្សា ទាំបន្ទាយដោយរូសរាត់ ។ ទាហានខ្មែរ ស្រូវ ក៏ទាបចង្កោមដោយកំភើប ៨-៩ ជាម្ខាង ។ និរន្តរៈនោះ ចៅពាក្យមេនាមក្រី ប្រាប់ចៅពាក្យស្មោះចៅហ្វាយ ឱ្យទៅ ត្រួតត្រាចម្បាំង និងស្រូវ ដែលទាហានបន្ទាយនោះចុះ ។ ទីណែកខ្លួនមេនាមក្រី ខ្លួននិងចេញវាយស្រូវម្នាក់ខាង ក្រោយ ។ ជួបចៅហ្វាយ ពាក្យមេនាមក្រីក៏ទាំទាហាន២៥ ទាត់ និង បរិពេល ៥ ០០០ ទាត់ ចេញមកពីក្រោយបន្ទាយ មិនខានឡើយ ហើយ វាងពីក្នុងព្រៃមកវិញ ។ ពុះដំបូលយល់ថា បានការហើយក៏ទាំទាហានសេនាបតីរំលែកត្រូវ ព្រៃមកចូលកម្រិតក៏ទាហានស្រូវយ៉ាងឈរយោ តតមាធិតដល់ជីវិតខ្លួនឡើយ ។ ទាហានស្រូវមិនជិះខ្លួន ក៏បែក ទីលានប្រាសយកតែអាវុធសព្វខ្លួន ។ ទីណែកពាក្យមេនាមក្រី តតមាធិតច្រើន ក៏ដេញតាមមិនស្រូវ រហូតដល់ ទៅទាត់ព្រះពិធីបារ ដែលជាមេទីពេលស្រូវ ។ ព្រះពិធីបារខ្ញុំ ទាត់ច្រករត់ទៅណាមិនចេះហើយ ក៏ដាច់ រួមមិត្តរបស់ខ្លួន ប្រមាណជា ១០០ ទាត់វាចូលមក ប្រកាសនិងពាក្យមេនាមក្រីវិញ ។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថា ទីពេលដល់ខ្លួនក៏បាត់បែករស់ ទៅហើយពុំរកបាននិងខ្លួនខ្លួន មិនពាក្យមេនាមក្រីក៏សម្លាប់ព្រះពិធីបារ ឬ ព្រះទាំងទាហានស្លាប់ក្នុងសង្គ្រាម អស់ទៅ ។ ស្រូវស្លាប់និងពិការក្នុងគ្រា នោះអស់មួយភាគ នៅសល់តែប៉ុន្មាន ហើយរត់ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះនរោត្តម ស្របប្រការ ។ ព្រះនរោត្តមទ្រង់ព្រះ សន្យាបំបើយទ្រង់ព្រះពិរោធនាស ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទាំងនេះទ្រង់សេនាបាហាន មកបុក ដេញទៅប្រទល់នឹងមុនចៅ ពាក្យមេនាមក្រី ។ ចៅពាក្យមេនាមក្រីឃើញស្រូវក្រី ហើយច្រើនណាស់ យល់ថា កងទ័ពនេះជាកងទ័ពក្រសួង ពលរបស់ខ្លួនក៏នឹងនឹងចូលតមិនបានទេ ទើបប្រសើរព្រាងពលរត់ចូលបន្ទាយ ស្រុកបាត់ដំបងវិញ ។ ព្រះនរោត្តមស្រូវ និង ពាក្យពិភ័យសង្គ្រាមជាមេទីពេលនៃព្រះពិធីបារ ឬ លើកទីពេលចោម បន្ទាយស្រុកបាត់ដំបង ៤ ថ្ងៃ ។

ពាក្យមេនាមក្រី ពាក្យស្មោះចៅហ្វាយ បកសំបុត្រមកស្តាប់ទីពេល ពីខេត្តពោធិសាត់ឱ្យលើកទៅជួយទៀត ។ កង ទ័ពខេត្តពោធិសាត់ទៅមិនទាន់ ។ ពាក្យទាំងពីរទាត់យល់ឃើញថា ខ្លួនមិនអាចទ្រាំបានទេពុំរំលាយបំបំបែកគ្រប់គ្រង ទាហានរបស់ខ្លួនវាយបំបែកមិនស្រូវ ហើយរត់ចេញមកបុករួមនឹងទីនេត្តរាសន្ត ។ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្ត ពោធិសាត់ ខេត្តរាសន្ត ខេត្តបាត់ដំបង និង ខេត្តបារាយណ៍ ជំនុំគ្នាយល់ព្រមថាការដើមទីពេលនេះឆ្លើយតាមការទុក ជាដោះ ព្រះអរហន្តពាងឃ្លាំងឡើង ជាថ្នាក់ព្រះចន្ទ ហេតុនេះហើយគួរយើងធ្វើឈើក្បាលរៀងឱ្យជួយ ហើយ យើងនឹងលើកទៅពង្រីកព្រះនរោត្តមទ្រង់ស្រុកនៅស្ទឹងកំពង់ប្រាងតែម្តង ។ បើយើងពុំជួយទេ សឹមយើងទៅប្រយុទ្ធនឹងសម្តេច

ព្រះមហាក្សត្រវិញ ។ ឆិតព្រមគ្នាស្រេចហើយ ដោះក្រោយស្រុកទាំង ៤ ខេត្តក៏ឱ្យយកគ្នាទៅបង្កើតមកប្រកបរបរក្រៅពីអាមិស បូជា និង ភ្លេងពិធីការប្រពៃណីឡើង ស៊ីម៉ា ព្រោះក្រោយប្រកបពេលហើយក៏លើកទៅឱ្យប្រទេស រហូតក៏លើកមើលមុខពីនាងស្រី ។

— បើព្រះស្រីនោះនាងចុង និង នាង បន្ទាប់កណ្តាល ។ ដោះក្រោយស្រុកទាំង ៤ ខេត្ត សន្យាថាស្រៀវនឹងវាយព្រះឥន្ទ្រមិនបែក ក្របដីខ្សែកមហាដាច់ទេ ។ មេម៉ែនខ្មែរទាំង៤ ទាក់បើកទូរទាសដាច់ដូច្នេះហើយ ក៏ក្រេកអរសោយមនុស្សណាស់ ទើបនាំគ្នា លើកម៉ែនទៅដល់ស្ទឹងកំពង់ប្រាក់ ។ នៅទីនោះ មេម៉ែនខ្មែរបានជួបនឹងពញាពិភីក្តិសង្គ្រាមមេម៉ែនចុះរបស់សៀម ។ ឈ្មោះ នោះ ម៉ែនខ្មែរ និង ម៉ែនសៀម ក៏បានច្បាប់កាលបន្ទាន់ទៅវិញទៅមក យ៉ាងសន្តិភាពក្នុងការដាក់កងទ័ព ។ ពួកពលហោស្ត្រាស់ ទាំងសងខាង ។ ឈ្មោះនោះពញាមនោមេត្រី ស្ទឹង និងពញាសៀមខ្មែរហ្នា ពេជ ជំនាញមិនចំណាប់ខាង គុះសេចក្តីនាំទាហានរបស់ខ្លួនប្រមាណ ២០ ទាក់ ចូលទៅក្នុងព្រៃហើយវាងចូលពីខាងក្រោយម៉ែនសៀម ជួបដល់ដីក យល់ថាពួក កងហើយ ក៏នាំគ្នាដាច់ទៅកាប់កាប់ម៉ែនសៀម សៀមមិនដឹងខ្លួន ក៏រត់ច្របល់នឹងពញាពិភីក្តិសង្គ្រាម ។ ពញាពិភីក្តិសង្គ្រាម ក្នុងពេលនោះបានបែង ម៉ែនជាពីរកង ទីមួយកងឱ្យទៅឡាំងនឹងពញាស្រីលោក ហើយពញាម៉ែនយាយ មួយកង ទៀតឱ្យ បែរមកប្រកាស និងពញាសៀមខ្មែរហ្នា ហើយនឹងពញាមនោមេត្រី ។ ទាហានចាស់ដំបូងនិង ទាហានខាង ព្រះយាយ ព្រម ទាំងពញាសៀមខ្មែរហ្នា និង ពញាមនោមេត្រីស្រីស្រីតែជាអ្នកដឹកនាំពួកណាស់ នាងគុះអារ៉ុចក៏ប្រកាស គ្រាន់សេនាទាហាន សៀមស្លាប់ជាច្រើនទៀត មានជ័យហ្វូងនិងពញាពិភីក្តិសង្គ្រាមបានទៅហើយ ក៏ឈ្មោះនោះ ព្រះចៅនេយ្យស្រី លើកម៉ែនមក ជាប៉ែកមុខ ក្រោយ ឆ្នេង ស្តាំ មកជម្រក ។ ពួកស្តេចចេញច្រកព្រះអង្គ និង ម៉ែនខ្មែរ ក៏ចុះតែកាប់មក ប្រឡូកជាទោសសាសន ទ្រង់ក៏បង្គាប់ឱ្យនាយកងនាយម៉ែន លើកគ្នាចូលកាប់មកកងម៉ែនខ្មែរដើមទៀត ពញាសៀមខ្មែរហ្នា និងពញាមនោមេត្រី យល់ថាម៉ែនសៀមមានចំនួនច្រើន លើសកម្លាំងខ្លួនជាទ្រង់ណាស់ និងទ្រង់ ទៅទៀតមិនបានទេ ក៏នាំសេនាទាហាន ៤០០ ទាក់ វាយទម្លាយម៉ែនសៀម ហើយឆ្នេងស្តាំកំពង់ប្រាក់ មកជួប និងម៉ែនចុងមួយជើង និងម៉ែនពញា ស្រី លោក ។ ម៉ែនសៀមក៏ដេញសៀមម៉ែនខ្មែរទាំង ៤ នាយ មកយ៉ាងប្រក្រតី ។ មេម៉ែនខ្មែរទាំង ៤ នាយឱ្យទាហាន របាំ ពលចង្អៀកភ្លើង ធំ - តូច តបគ្រាប់ទៅវិញ ពេលនោះហើយ ។ តែក៏នៅតែមកជម្រក សេនាទាហានចូលមក ប្រៀបជួប ឆេកក្នុងសាគរ ទាំងគ្រាប់ក៏ភ្លើង និង ច្រូច ឬ ស្លា ដែលស្លាប់ចាញ់មកនោះ ធ្លាក់ចុះបីដូចជាមីក្បាលដៃល ធ្លាក់ចុះមក ពីលើអាកាស ។ មេម៉ែនខ្មែរទាំង ៤ នាយគ្រាំមិន បានក៏ពិតជាថា : គ្រាន់នេះពលទាហាន និង គ្រាប់សេនាសៀមចាញ់មកច្រើនណាស់ តែព្រះមហាក្សត្រសេនាទាហាន របស់យើងទេដោយអ្នកតាម្លឹងឡើង និងសិល្បវិជ្ជាការរបស់ យើង ជួយ ទុកបញ្ឈប់ជម្លោះ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ពលសៀមកាន់តែ មានចំនួនច្រើនណាស់ហើយ បើសៀមបែងម៉ែនឡើងត្រូវប្រុង ត្រូវយើងក្នុង បន្ទាយនោះឃើញថា នឹងបំប្រយោសន៍ រសាវតរកា ។ ពួកព្រះមហាក្សត្រ វាឆាប់ មេម៉ែនទាំង ៤ នាយក៏ជួយកងម៉ែនមកបន្ទាយខ្លួនវិញ ហើយចូលទៅ ទាំងក្របដីទៅទៅប្របួម និងកងម៉ែនព្រះមហាក្សត្រ ក្នុងខេត្ត បរិបូណ៌ហើយ ទូលតាមកិច្ចការ គ្រប់ប្រការ ។ ឈ្មោះនោះសេនាមេត្រីស្រីស្រីវិជ្ជាធរណី មហាឧបរាជស្តេចទ្រង់ជ្រាប ថាសៀមមានកំលាំងខ្លាំងណាស់ទើប ទ្រង់ឱ្យទៅ ហ្វាយស្រុក និង ក្រាមការប្រជុំជួរក្រាមាទីកន្លែងខ្លួនក៏ប្រហែស ។

ព្រះចៅនេយ្យស្រី ពុះព្រឹកឡើងទ្រង់ជ្រាបថាម៉ែនខ្មែររត់ចេញទៅរស់ហើយ ទ្រង់គ្រាន់ឱ្យលើកយោធរណី មកជម្រកខេត្តពោធិ៍សាត់ ហើយចូលប្រទានបង្គោលមាសជ័យ ដែលជាបន្ទាយព្រះបរមទុតិយាមនុកជា ទ្រង់បានសាង នោះ ។ ទ្រង់គ្រាន់ឱ្យជួសជុលបន្ទាយនោះជាថ្មី ឡើងវិញគ្រានោះទ្រង់គ្រាន់ឱ្យ ត្រួតបញ្ជីកងម៉ែនសៀមមើលហើយ ឃើញថា ម៉ែនព្រះអង្គចាត់ពីរម៉ឺនបួនទាក់ សរុបទៅតែ ៧៥ ០០០ ទាក់ទេ ។ ដូច្នេះទ្រង់ចាត់ឱ្យចាត់ប្រៀប អ្នកស្រុកមក បញ្ជូនឱ្យគ្រប់ជា ១០០ ០០០ទាក់ដូចដើមវិញ ។

ពេលនោះពលសៀម លឺព្រឹត្តិ និងចុះមូលស្លាប់រស់ ៣០ ០០០ ទាក់ចង់នៅតែ ៧០-០០០ ជួយទាក់ ។ ទ្រង់ឱ្យលើកម៉ែនចេញ ពីបន្ទាយមាសជ័យនោះ មកប្រទានទៅស្ទឹងប្រាមមាជាព្រំប្រទល់ ខេត្តក្រចេះ និងខេត្តពោធិ៍សាត់ ។

ទៅមិនដោះទាហានស្បៀង ដើរគ្រួសារចុះបូជ ឆ្ងាយរស់នៅក្នុងភូមិទៅទៀតនៅសតវត្ស ៤០ ០០០ ក្នុងរណាំងដំបូង ដើរកម្រិតចូលមកទៀត ពុំបានប្រុងកំពុងតែឱ្យដឹកថ្នាំប្រកបទៅដល់ទោះ ក្នុងបន្ទាយមានជ័យនិងក្នុងបន្ទាយសង្កាត់ ។ ពុំបានស្រាវស្រាវខ្លីបង្អួចហើយស្ទើរស្បៀងឱ្យត្រួតបញ្ជីសេនាទាហានប្រឈមនៅសតវត្ស ៤០ ០០០ ឆ្នាំ ។ ព្រះចៅនរោត្តម ស្ទើរឱ្យដើរកម្រិតទាំង ៨០ ០០០ ឆ្នាំមកមកបន្ទាយបរិបូណ៌ ។ ឈ្មោះនោះសព្វប្រមូលមហាឧបរាជ ស្ទើរចាត់សេនា ទាហានឱ្យចេញច្បាំងជាច្រើនដង កែតុបតាមជ័យជំនះនោះ ។ ថ្ងៃក្រោយទៀតព្រះចៅនរោត្តមស្ទើរចាត់ឱ្យកងទ័ពដើរ ដំឡើងខ្ពស់ ច្រើនអន្លើឱ្យម្តងកាំភ្លើង ជំដាក់ហើយចេញទៅក្នុងបន្ទាយសតវត្សច្រើនមហាឧបរាជ ៣ ថ្ងៃ ។ កំភ្លើង ដែល ដាក់ចេញទៅនោះត្រូវ ដេញពលខ្មែរស្លាប់អស់ជាច្រើន ។ កាលបើឃើញថា កងទ័ពត្រូវពុំបានហើយ សព្វច្រើន មហាឧបរាជ ព្រះអង្គប្រុងទាំងទ័ពចេញពីបន្ទាយ ទៅចូលក្នុងបន្ទាយជង្វែកឯកមហាឧបរាជនោះ ។

នៅមិនដោះ សព្វច្រើនមហាឧបរាជ មិន សព្វច្រើនមហាឧបរាជ ស្ទើរចាត់ឱ្យត្រួតត្រាសេនាទាហានឱ្យរក្សា នាវិបន្ទាយយ៉ាងហ្មត់ចត់ ។

ព្រះចៅនរោត្តមស្ទើរបន្ទាយបរិបូណ៌បែកហើយ ក៏ដើរកម្រិតចេញតាមហើយតាំងបន្ទាយប្រដាប់និងទ័ព ចំនៅបឹងត្រពាំងក្នុងខេត្តជង្វែក ។ ស្ទើរឱ្យសេនាទាហានតាម វាយបន្ទាយជង្វែក ៣ ខែតែវាយមិនបែកព្រះ ក្រាប់ កំភ្លើង ពីខាងក្នុង បន្ទាយចេញចេញទៅបង្អួចជាទីក្បែងផ្ទះដើរមកកាន់ ត្រូវពលស្បៀងស្លាប់ជាច្រើន ។

ស្ទើរចូលវាយក្នុងបន្ទាយជង្វែកនោះមិនបានព្រោះបន្ទាយនោះមានកំពែងបួសព្រឹក្សាពណ៌ក្រហមដណ្តើមស្លាម ព្រោះកំពែងប្រើដៃបន្ទាយដុំចូលយកដណ្តើមហើយខ្ពស់ដណ្តើមដងដៃមេទៀត ។ ព្រះចៅនរោត្តម ស្ទើរក្រប្រាក់ដូង ចំនួន ៥ ០០០ ដូងប្រគល់និងគ្រាប់សំណាត្រក ក្នុងកំភ្លើងដុំចូលចេញទៅអស់វេលា ៣ ថ្ងៃដើម្បីឱ្យកងទ័ពខ្មែរកាត់ កាត់អុប្បសម្បត្តិទាំងនោះឱ្យវាយហើយដាំគ្នាដណ្តើមយកប្រាក់ដូង ។ ពុំបានចេញហើយស្ទើរ ឱ្យកងទ័ពទៅក្នុង បន្ទាយបឹងត្រពាំងវិញ ។ ស្ទើរបានចាត់ឱ្យទាហានឆ្លាត មកមើលក្រែងខ្មែរ កាត់បួសឱ្យនោះវាយកាត់ណាមួយនិង អោយពួកពល សេនាចូលវាយបន្ទាយ នោះម្តងទៀតក្នុង ឈ្មោះនោះបីសាម ទៅប្រដាប់ក្បែងក្នុង ព្រះឧបរាជជង្វែក និងក្នុងខេត្ត ពោធិសាត់ និងនៅភ្នំពេញ ១ ។ សូមលោកអ្នកអាន អរិយចោល ឈ្មោះនោះនេះយើងខ្ញុំអត់ស្គាល់ដែរ ទេ មិនដឹងជាឈ្មោះ ត្រឹមត្រូវនោះយ៉ាងណាទេ ។ ក្នុងក្រុងមួយបណ្តាលឱ្យទាហាន ស្ទើរបើស្លាប់បាត់បង់ជីវិត និងជីវិតអស់ ជាច្រើន ។ ស្ទើរនិងដើរ ទៅវាយបន្ទាយជង្វែកទៀតកំពុង ទើបព្រះនរោត្តមស្ទើរឱ្យបង្អួចមើលសិន ។

ចំនែកសព្វច្រើនដើរដើរដៃដៃជាព្រះរាជប្រាជ្ញាចន្ទនៃព្រះមហាឧបរាជ ស្ទើរចេញទៅកេណ្ឌពលនោះ បានពល នៅហ្វាយស្រុកចាស់ ព្រះព្រាង ក្រមួន ខេត្តត្រាវ បន្ទាយមាន ជញ្ជី កំពង់ស្រឡៅ ដើរមកជួបជុំហើយ ស្ទើរទាំង ៣ ព្រះរាជឱ្យត្រឡប់ ៖

ស្ទើរដើរមកតាមបន្ទាយយើង ៣ ខែហើយយើងពុំដែលបានធ្វើអ្វីវាយកបទៅវិញបានម្តងសោះ ។ ក្នុងគ្រា តទៅនេះយើងខ្ញុំនឹងវាយលុកវិញម្តង ។

ឈ្មោះនោះទ្រង់ត្រាស់ឱ្យបេក្ខកម្មនិងចេញវាយទ័ពស្បៀងវិញ ។ ព្រះហោរាប្រាសដ៏ចូលថា ៖ ការសង្គ្រាម នេះបានប្តូរទៅថ្ងៃ ១៣ កើត ខែ ជេស្ឋ ឆ្នាំ វកនេះ ។ ទំនាយថាព្រះអង្គនឹងមានជ័យជំនះ ។

ព្រះចៅនរោត្តមស្ទើរឃើញថា កងទ័ពមានជ័យជំនះច្រើនណាស់ ប្លែកសព្វដងទើបត្រាស់ឱ្យវាយកង នាយទ័ព ទៅចាប់យកប្រដាប់ព្រួញនិងកាំភ្លើងស្រុកពេញនោះ ។ នាយកងទ័ពស្បៀង ក៏ថ្វាយបង្គំលាទៅហើយចាប់បានមេស្រុក ពីរនាក់ ម្នាក់ឈ្មោះចាន់នៅភូមិចម្រី ម្នាក់ទៀតឈ្មោះចាន់នៅភូមិបឹងណាដ ហើយក៏នាំយកឈ្មោះចាន់និងឈ្មោះពេញ នៅក្របបង្គំចូលថ្វាយតាមត្រាស់បង្គាប់ ។ ព្រះចៅនរោត្តមស្ទើរឱ្យវាយប្រដាប់សាស្ត្រថា ៖ កាលសព្វច្រើនចេញយាត និងសព្វច្រើនចេញយាត តាំងព្រះឧបរាជនៅភ្នំពេញ នេះស្ទើរតាំងទេវក្សនៅមិណាខ្លះដើម្បីទុកជាគ្រឿងសំរាប់រក្សា ព្រះឧបរាជ ។

ពេញហាន់និងពេញពៅក្រាបទូលថា : កាលសម្តេចព្រះពេញហាន់បរមរាជាកាន់ព្រះឧត្តរទៅភ្នំពេញនេះព្រះអង្គ
 តាំងនៅរក្សានៅភ្នំពេញមួយ និងនៅភ្នំព្រះរាជទ្រព្យមួយ នៅវត្តស្លាកែតខាងមុខវត្តជ្រោយអំពិលមួយ នៅក្បែរស្វាយ
 ក្នុងមួយ វត្តក្រោកមាសមួយ ឆ្នាក់តែមួយ និងព្រះនៅព្រែកបង្អង់មួយ នៅវិហារស្នូតមួយ ជាទ្វារព្រះឧត្តរ។ លុះដល់មក
 ផែនដី សីហ្មេចព្រះបរមមហាឧត្តិយាមចន្ទរាជានោះ ព្រះអង្គតាំងពេញឡើង ជាឃ្លាំងឡើង និងព្រះអង្គស្ប ទៅវត្ត
 ក្រវែង កែងមួយ នៅភ្នំព្រះរាជទ្រព្យមួយ។ ព្រះអង្គនៅភ្នំព្រះរាជទ្រព្យនេះ មានកែវទាប មានឃ្លាំងឡើង ដំបូលដៃក
 នៅថែរក្សា។ ចន្លោះចន្លោះឆ្នាំទី ៤ នៅបន្ទាយពេញ មានសិង្ហប្រឹក្សាសិង្ហ ដែលកាន់ផែនដីព្រះព្រហ្មរាជានី
 ទៅជាដង្ហែរនោះ ព្រះអង្គលើកកូនសាសនាមកទៅលើមុខគតិរ ហើយក៏ដាស់នៅលើចែកគតិរនោះទៅ។ លុះមក
 ដល់ផែនដីព្រះបរមឧត្តិយាមមហាឧត្តរា ព្រះអង្គយកច្បាប់នោះមកធ្លាក់ធ្វើជា ព្រះចន្ទ យកដើមគតិរនោះមកធ្វើជា
 ព្រះពុទ្ធបច្ចុក្រឹត្យ។ ឯព្រះច្បាប់ព្រះពុទ្ធនៅព្រែកបង្អង់នោះកាលផែនដី ព្រះបរមរាជពេញហាន់ នោះមានដើមគតិរ
 មួយដើមសាងតាមទឹក មកពីស្រុកសាវ ដល់មកទទឹងនិងភូមិក្បែរឃ្លាំង ហើយរាស់តែស្លែងវិលវង់ នៅទីនោះ
 ជាគ្រឹះថ្មីថ្មី។ ដូចេតេច្នោះមកដើម ការក្នុងការរាស់ភ្នំពេញនេះ រកគ្រូទាត់យកបានប្រមូលមុខពីព្រះអង្គ សឹងសិរិទ្ធ
 ច្បាប់ព្រះពុទ្ធនា មួយព្រះអង្គក្រវែង ដូចេតេច្នោះសាងព្រះចេតិយទុកនៅភ្នំពេញ មួយព្រះអង្គទៀត បួន អ្នកស្រុក
 ចេញច្បាច់ យកទៅទុកនៅវត្តព្រែកបង្អង់។ ឯដើម គតិរនោះទ្រង់ឱ្យយកទៅកសាងព្រះពុទ្ធប លេយ្យាននិ
 ទៅចេញគោរពមួយ។ ប៉ុន្តែបិសាចពេញឡើងមួយនោះមានបុត្រីជាងគេ អាចជួយមិត្ត ព្រះបរមមហាឧត្តិយាម ព្រះមហា
 ឧត្តរាជាលុះត្រូវតែបានព្រះឧត្តរហើយព្រមទាំងមក ដទៃទៀតនឹង ប្រមាទ់កុំបានឡើយ។ ព្រះចៅបន្ទូល ទ្រង់ជ្រាប
 ហើយស្តេចត្រាស់សួរសើរថា : ក្រុងកម្ពុជានេះមានទេវរាជ ១៣ អង្គនេះជាតិសេសណាស់។ ហេតុនេះបានសេនា
 ទាហានរបស់ព្រះអង្គមានជំនឿការពារបានសេសសោះ។ ទ្រង់ពិតកាលបំបិសាចឱ្យដើរ ចេញទៅលើបង្កើតការកើត។ ទ្រង់
 ត្រាស់ទៅពួកបុព្វបុរសរស់រវើកឱ្យដាក់ថ្នាំពួកចលនោះឱ្យស្រវាត់។

នេះនិងមិច្ឆាយាមវិនិច្ឆ័យក្នុងបន្ទាយពេញ ឯកទេវនោះវិញ។

លុះបានដល់ពេលជិតកំណត់ ព្រះបរមនាម បរមបពិត្រ ស្តេចដ៏ស្និទ្ធនឹងព្រះមហាឧបរាជ ឱ្យចាត់ចៅហ្វាយស្រុក
 អាសន្តមួយ ចាត់ដំបងមួយ ចាត់សាមីមួយ ចាត់សាមីមួយ ព្រះព្រះកាំងមួយ ព្រះមុនសមួយ ទ្រង់មួយ បានមួយ
 សំរោងខងមួយ បានមួយ ក្បួនឃុំមួយ មករាឧត្តរមួយ ភ្នំពេញមួយ ទាំង ១៣ ចៅហ្វាយស្រុកនេះនិងសម្តេច
 ព្រះមហាឧបរាជឱ្យពេញទៅវាយ ឧកបន្ទាយសៀមវិញ។ សម្តេចព្រះស្រីសិរិយោធាណិ មហាឧបរាជ និងចៅហ្វាយ
 ស្រុកទាំង ១៣ នេត្រ ព្រមទាំងសេនាភូមិ ព្រះឧត្តរ លុះដល់វេលាយប់ហើយ ក៏ លើកម៉តជា ៣ ជួរចេញទៅវាយ
 បួនបន្ទាយសៀម។

ពេលនោះពួកសេនាស្រុកកំពុងលឿងឆ្ងល់ និងទ្រាំតែឆ្ងល់ជាមួយមិត្តខ្មែរកុំបានកំបរាជ័យមាញ់ដៃខ្មែរ ស្ទាបនិង
 ចាស់បានជាឆ្លើយត្រឡប់។ ព្រះចៅសេនាស្រុកនោះព្រះអង្គឡើងដងព្រះទីតាំងអស្ចារ្យ រំសេនា ទាហាន សេនា ដៃល
 ស្និទ្ធព្រះអង្គវាយចំបាយមិត្តខ្មែរកុំទៅក្រុងស្រីអញ្ចុរ្យវិញ។ គណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ ស្តេចចាត់ឱ្យចៅ
 ហ្វាយស្រុកទាំង ១៣ ចេញលើកម៉តដេញតាមទៅទល់និងដុតដៃឧបរាជនោះ។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះចាស់បានឆ្លើយ
 និងត្រឡប់សាស្ត្រាវុធ ដី រាង តាមផ្លូវ ទាំងក្រាបបង្គំខ្លួនផ្ទាល់ព្រះបរមបពិត្រថែទាំទៀត។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ប្រមាណ
 អ្នកដល់សេនាទាហាន ខាងកង ខាងម៉តតាមសមគួរ។

នេះនិងមិច្ឆាយាមវិនិច្ឆ័យ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជព្រះស្រីសិរិយោធាណិវិញ។ ព្រះមហាឧបរាជព្រះអង្គយកព្រះជាតិ
 ក្សត្រិដ៏ល្អជាព្រះរាជបុត្រីព្រះចៅពេញហាន់សាជាជាព្រះរាជទេពិ។

សូមរំលឹកលោក អ្នកអានវិនិច្ឆ័យ ព្រះរាជវង្សត្រង់នេះបន្តិចថា : ព្រះជាតិក្សត្រិដ្រង់ជា ព្រះបុត្រី
 នៃព្រះយសោរាជា។ ព្រះស្រីសិរិយោធាណិ ស្តេចត្រង់ជាព្រះរាជបុត្រព្រះបរមមិត្តរាជា។ ព្រះយសោរាជាដឹងព្រះបរមមិត្តរាជា

ត្រូវជាព្រះប្រើ ព្រះអនុជ រួមព្រះអយ្យការមួយ ពាក្យព្រាហ្មណ៍បង្កើតដំបូងមួយ និង ព្រះព្រះព្រះយសសាវា ជាព្រះរាជ បុត្រព្រះស្រីសុគន្ធបទលើយ ព្រះបរមិន្ទរាជាត្រូវជាព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គទ្រង់ ។ ព្រះស្រីសុគន្ធបទលើយព្រះអង្គទ្រង់ ត្រូវជាព្រះប្រើព្រះអនុជបរិវត្តិ ។ ដូច្នេះព្រះស្រីសុរិយាណិ និងព្រះជាតិក្សត្រី ត្រូវជាព្រះអនុជ មានព្រះអយ្យការ ទូតតែមួយ ។

ពុទ្ធមកដល់ឆ្នាំ ឆ្នាំ ឧត្តស័ក ព.ស ២១២១ គ.ស ១៤៤៧ ម.ស ១៤៩៩ គ.ស ៩៣៩ សម្ដេចព្រះទេពី ទ្រង់សង្កេត ព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាម ដ៏យល់ដឹង (តាមច្បាប់បាវាំងថាព្រះដ៏យល់ដឹង) ។ ពុទ្ធមកដល់ ឆ្នាំរោងទោស័ក ព.ស ២១២៤ គ.ស ១៥៥០ ម.ស ១៥០២ គ.ស ៩៤២ ព្រះអង្គទ្រង់សង្កេតព្រះរាជបុត្រា មួយព្រះអង្គទ្រង់និងអ្នកម្នាងមី ទ្រង់ព្រះនាមពត្តាអនា ។

នេះនិងនិយាយពីក្រុងស្រីអយ្យការវិញ ។

ព្រះនៅទីនេះទ្រង់ស្រាវជ្រាវទីនេះទីនោះទៅក្រុងស្រីអយ្យការវិញនោះ ពុទ្ធមកដល់ក្នុងឆ្នាំវស័ក ព.ស ២១២៨ គ.ស ១៥៥៥ ម.ស ១៥០៦ គ.ស ៩៤៩ ព្រះនៅទៅក្រុងស្រីអយ្យការវិញ ទ្រង់ជ្រួញព្រះទ័យណាស់ ព្រះទេព្រ ដល់ជោរជាវិញ ព្រះអង្គមានព្រះកំព្រស់ហ្វូង ព្រៀមព្រៀមឆ្លើយមួយវេលាណាញើយ ។ ខណៈនោះមានស្រីម មហាតលីក ២ នាក់ បងពេញានចេ ចូលទៅ..... (អក្សរដើមបើលមិនច្បាស់) កាលព្រះនៅទីនេះទ្រង់ស្រាវ ពត្តាមាននិងពត្តាទៅនៅដើម ពោធិ៍ទៀបបន្ទាយលង្វែកនោះ មហាតលីកទាំងពីរ នាក់នៅឆ្ងាយព្រះអង្គក្នុងទីនោះហើយ បានឆឹងសេចក្ដីសព្វប្រការ ។ ពុទ្ធ ឃើញម្ចាស់របស់ខ្លួននៅហ្វូងព្រះកំព្រដូច្នេះ មហាតលីកទាំងពីរ ក៏ទូលទៅក្រាបបង្គំ ទូលថា : សេចក្ដីទ្រង់ជ្រួញព្រះរាជបរមទ័យ អំពីកម្រសឡាយទេពារក្សនោះ ទូលព្រះបង្គំដង្ហែមួយកម្រាស ធ្វើជាការថ្វាយ ។

ព្រះនៅទីនេះទ្រង់ស្រាវជ្រាវហើយមានព្រះទ័យត្រេក អរណាស់ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរថា : ទៅចងនិងទៅ ធ្វើ ដូចម្ដេច ?

មហាតលីកក៏ក្រាបបង្គំទូលថ្វាយតាមទុក្ខរោ ដែលខ្លួនបានឆឹកស្ដេចហើយត្រប់ប្រការ ។ ព្រះនៅទីនេះទ្រង់ស្រាវ ហើយយល់ថាត្រូវណាស់ ទើបទ្រង់ព្រះរាជទានព្រឹក្សាវិសិដ្ឋ ព្រៃមានត្រប់បរិក្ខាទាំងអស់និងប្រាក់ ២០ ជញ្ជីងម្នាក់ ។ មហា តលីក ទាំងពីរនេះកាលឮព្រះនៅទីនេះទ្រង់ស្រាវ ទូលព្រះទ័យហើយក៏ក្លែងខ្លួនធ្វើជាអ្នកបួសទាន ឈ្មោះក្នុងឆាយា "តិប្បញ្ញោ" មួយជា "សុប្បញ្ញោ" មួយ ។ តិប្បញ្ញោនិងសុប្បញ្ញោថ្វាយបង្គំនាទេព្ធមក ។

ពុទ្ធមកដល់ឆ្នាំ វស័ក ព.ស ២១២៨ គ.ស ១៥៥៥ ម.ស ១៥០៦ គ.ស ៩៤៩ តិប្បញ្ញោនិងសុប្បញ្ញោ បួសជាភិក្ខុធ្វើជាអ្នកទុក្ខ ហើយដើរពេញទៅស្រុកលាវ ចុះទៅតាមផ្លូវទន្លេ ទូលមកដល់ក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។ អ្នកបួស ក្រែងក្លាយទាំងពីរនាក់នេះ ដើរច្រៀម ធ្វើពិធីជកសិឡើងស្រែ ថែសប្បុរសពាងទេពារក្ស នៅព្រះវិហារសុគតិមួយ វត្តក្រោន ស្វាយក្នុងមួយ វត្តក្រោនស្វាយក្រៅមួយ វត្តជ្រោយអំពិលមួយ វត្តភ្នំពិសុមមួយ ភ្នំស្រង់មួយ វាលស្ដុកមួយ ភ្នំពេញមួយ ឃ្លាំងឡើង ខ្លាឡើង ទៅពោធិ៍សាត់មួយ វត្តភ្នំក្រោកមាសមួយ ។ ទេពារក្សទាំងអស់នោះសឹងសាបអស់ សឹងទៅទេសនិងមិន តិប្បញ្ញោ និង សុប្បញ្ញោទាំងអស់ ទៅតែ តំបន់ភ្នំព្រះរាជព្រៃប្រប់ឈ្មោះ ព្រោះមានមនុស្សយាម ឈ្លានពានទេពារក្សក្នុងបន្ទាយលង្វែកមួយ ព្រោះទូលមិនចុះ ស្រួប ខាបយកមិនបាន ។ ខណៈនោះសុប្បញ្ញោ ប្រើមន្ត អស់រំពឹងធ្វើជ្រងំអ្នកស្រុកឈឺថ្កាត់ ហើយតិប្បញ្ញោជាអ្នកដោះ ។ ការធ្វើដូច្នេះតែហើយទើបស្រុក ទៅអ្នកស្រុកក៏ ចុះទូលដោះព្រឹទ្ធ ទើបអ្នកបួសក្រែងទាំងពីរនោះក៏ទៅមកតាំងវត្តអារាម មួយនៅភ្នំពេញ ឈ្មោះវត្តតិប្បញ្ញោ ។ តាំងតិប្បញ្ញោ និង សុប្បញ្ញោ បន្ទាយទេពារក្សផ្ដុំរឹកក្នុងព្រះនគរទាំង ១០ អធិនោះមក សម្ដេចព្រះមហិន្ទ្រជា លោកទូលព្រះព្រឹត្យា ថ្វាយព្រះសតិប្បញ្ញោធ្វើឲ្យប្រការណាស់ ។

សម្រេចព្រមបង្កើតជា ស្ថាប័នសេរីរាជ្យបាន ៩ ឆ្នាំ ព្រះជន្មវស្សា ៣២ ឆ្នាំ។ ក្នុងស្ថាប័ន និងក្រុមរាជបុត្រ
ណាស់។ ដល់ឆ្នាំ រកា សប្តស័ក ឆ.ស ២១២៩ ឆ.ស ១៩៨៩ ឆ.ស ១៩០៧ ឆ.ស ៩៤៧ ព្រះបរមបិតាព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន
ព្រះរាជសម្បត្តិថ្វាយ ទៅព្រះរាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គគឺ : ព្រះជ័យជេដ្ឋារាជ្យព្រះរាជបុត្រឡាង មានព្រះជន្ម ១១ ឆ្នាំ
និងព្រះរាជបុត្រកណ្តាលគឺ ពញាតន់តិកតិឆ្នាំ រោង មកដល់ឆ្នាំ រកា ព្រះជ័យជេដ្ឋារាជ្យ ៦ ឆ្នាំ។ ទ្រង់អភិសេកព្រះជ័យជេដ្ឋា
ឱ្យសោយរាជ្យថ្វាយព្រះនាម ព្រះបាទសម្តេច ព្រះរាជឱង្ការ ព្រះជ័យជេដ្ឋារាជ្យមហាបិតា។ ទ្រង់អភិសេកព្រះរាជបុត្រ
កណ្តាលគឺ ពញាតន់ ជាព្រះមហាស្តេចរាជ ទ្រង់ថ្វាយព្រះនាមថា ព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះបរមរាមាធិបតី។
ខណៈនោះ ក្នុងព្រះមហាប្រាសាទបុរាណ ៣ ព្រះអង្គ។ ព្រះអង្គជាបិតានោះ អភិសេកព្រះស្រីសុរិយោណិ
មហាឧបរាជ ដែលត្រូវជាព្រះអនុជនោះ ឱ្យឡើងជា សម្តេចព្រះឧកាយារាជ ។

ផែនដី ក្លោះបាងជ័យជេដ្ឋា

ព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះជ័យជេដ្ឋារាមាធិបតី ព្រះអង្គឡើងសោយរាជ្យក្នុងឆ្នាំ រកា សប្តស័ក ឆ.ស
២១២៩ ឆ.ស ១៩៨៩ ឆ.ស ១៩០៧ ឆ.ស ៩៤៧ ក្នុងព្រះជន្មឡ ១១ ឆ្នាំ។ ក្នុងរាជ្យនោះព្រះបរមរាជបុត្រ
ទុវត្សន្តិននាម័យសព្វ មុខបង្កើតព្រះមិត្ត អនុវិញ្ញាបន្នក្នុងព្រះនគរ។ ដូច្នេះក្នុងព្រះនគរក៏កើតមានចរាចរ
មានមោទនៈចរាចរច្រើនជាច្រើន គ្មានឧបសគ្គក្នុងព្រះប្រាម ឱ្យសោយសុខ្យចនឡើយ។ បណ្តារាជ្យសេហ៍ចន្លោះ
ដែលព្រះចៅនរោត្តមស្រីកម្ពុជ ចូលទៅព្រះនគរវិញមានចិត្តសោហ ប្រមាថថា : ស្តេចរាជមានសេចក្តីមិត្ត
មកទៀតហើយ ។ កាលបើមានចិត្តប្រមាថ ដូច្នេះហើយចូកក្រឡានិងសេហ៍ចន្លោះក៏កើតយកកាំបិតខ្នុរ ថ្នាក់
កាប់ខ្លួនបន្តិចដែលជាបន្ទាយនោះដើម្បីដំណែក ប្រាក់ថ្លៃដល់ស្តេចយកធ្វើជាប្រាក់កំភ្លើងស្តេចបាញ់មកនោះ ។
ដោយសារការបំផ្លាញរបស់ក្រឡានិងសេហ៍ចន្លោះ មកពីយល់មិនបានឆ្ងាយ ដូច្នេះហើយបានជាស្តេចនោះស្លាប់តាម
អស់ទៅ ។

នូវមកដល់ឆ្នាំ ខាង ទោស័ក ឆ.ស ២១៣៤ ឆ.ស ១៩៩០ ឆ.ស ១៩១២ ឆ.ស ៩៥២
សម្តេចព្រមបង្កើតជាស្ថាប័ន សេរីរាជ្យបាន ១៤ ឆ្នាំ ។ ខណៈនោះ សម្តេចព្រះមហេសី ស្តេចត្រូវដំណើរសិរីពិស
បណ្តាលឱ្យទ្រង់ព្រះជន្មជាទាំង ១ ក្នុងពេលជាមួយនោះមានទីពឹងថា : កិច្ចតិប្បក្សោមួយ និងសុប្បក្សោមួយច្បែក
ខាងមើលជំងឺណាស់ ។ ដូច្នេះទ្រង់ឱ្យមន្ត្រី កិច្ចក្រែងក្លាយទាំងពីររូបនោះមកតបទៅវិញព្រះជន្មទេព ក្នុងកំឡែងព្រះនគរ
ដើម្បីឱ្យមើលព្រះរោគព្រះអង្គមហេសី ។ កិច្ចទាំងពីររូបនោះកាលបើបាន ព្រះមហាក្សត្រតែងពាក់ដូច្នេះហើយ យល់ថា
ខ្លួនបានទំណត់ហើយក៏ថ្វាយព្រះពរថា : ព្រះរោគរបស់សម្តេចព្រះអង្គមហេសីនោះ ត្រូវបើព្រះទេសចរមី ព្រះឧត្តរ
អង្គរស្វាយទាប។ ចាំបើយកព្រះអង្គចេញ ទើបអាជ្ញាការសេហ៍ចន្លោះមើល ។ ចាំបើអាជ្ញាការសេហ៍ចន្លោះមើល
អាជ្ញាការស្លាប់យល់ពីទាំងពីររូប ។ សម្តេចព្រះមហាមហិន្ទ្រាជា ដោយព្រះអង្គទាំងឡាយព្រះសតិបណ្ឌិតុបាន
ពិចារណាឱ្យវែងឆ្ងាយ ទ្រង់យល់ថា : ដឹករបស់កិច្ច ក្រែងក្លាយនោះប្រាកដជាការពិត ការមែនហើយ ។ ព្រឹត្តិការណ៍
ព្រះអង្គព្រះបរមទុតិយាមហាមហេសីនាមថា ទៅយកដើមត្រី មកកសាងព្រះអង្គរស្វាយ ដើមត្រីនោះតែងដាំដោយរប
ហើយមានភ្លើងក្រោយទាំង ៤ ទិស និងស្វាយភ្លើងត្រីនោះលើដើម ត្រីនោះជារតន៍ត្រៃយ៍ ។ មួយរំលែកនោះ ទ្រង់ប្រាស
ប្រាសឱ្យសេចក្តីព្រះអង្គរស្វាយដែលនៅវត្តត្រៃយ៍ក្រែងទៅចង សណ្តែកជុំលាក់មីកទៅមុខព្រះនគរនោះទៅ ហេតុនេះហើយ

បានជាមកដល់ពេលនេះ គង់នៅតែជួរជួរគ្នាដូចនោះរហូតមកដល់ សព្វថ្ងៃនេះ។ គួរការពារជាមួយគ្នាដូចនេះដែរ ដោយបរិបូណ៌ ហើយក៏ពុំប្រកាន់ដោយអំពើអសីហនិស អំពើសម្បទានប្រកបដោយសីលធម៌ ព្រះអង្គមហាសេនីក៏បាត់ឈឺ បានសះជាមួយវេលា ។ សម្បទានប្រកបដោយសីលធម៌ ជាព្រះស្វាមី និងសម្បទានប្រកបដោយសីលធម៌ ព្រះអង្គឃើញ ព្រះអង្គមហាសេនី ព្រះមាតា បានសះស្បើយមកព្រះរោគហើយ ក៏ព្រេកអរព្រះមនោសាសនាឲ្យស្រស់ ។ តាំងពីព្រះនាមក ព្រះអង្គទុកព្រះរាជហឫទ័យ លើកក្នុងក្រុងក្រោយទាំងពីរនាក់នោះ ឱ្យជួយមើលការដែលជំងឺ និងជួយជាពេទ្យសំរាប់មើលស្រីស្នំក្រមកម ក្នុងព្រះបរម រាជវាំងផង ។ បរមសីហាមាត្យ ប្រជាមុខស្រី ហើយចេះដែលរក្សាព្រះនាម តាំងពីក្រោយព្រះទ័យព្រះស្រី លើកមុខទៅ ព្រះនាមវិញ ហើយព្រះបរមបតិក្រ ត្រូវតាំងព្រះរាជបុត្រឱ្យសោយរាជ្យទាំងពីរព្រះអង្គ ត្រូវជា ៣ ព្រះអង្គ និងព្រះអង្គ ផង និងតាំងតែពីស្តេចយក គឺប្រព្រឹត្តិមិនសុបញ្ញត្តិទៅនៅក្នុង វត្តព្រះកន្លែង កាលណាមកក៏មានកើតជាព្រះកាលក្រៅចិត្ត កើតទុក្ខវេទនាច្រើនប្រការណាស់។ ទាំងរោគទាំងមោឃៈក៏ក្រើកខ្លាំងណាស់ ដែរ។ ព្រះរាជវង្សសោយរាជ្យ ក៏អង្គព្រះមួយ អង្គចិត្តកើតទុក្ខច្រើនប្រការដែលជួយខ្លួន និងក៏ចូលរួមប្រគល់ព្រះនាមទៅឲ្យ លោក។ អស់ហើយ ដែលប្រមាថថា : ស្តេចរាជទានលើសលើកម្រិត មកទានទៅហើយនោះ ក៏ស្មោះត្រង់រាប់ប្រសិទ្ធិ ដែលជួយជាមួយខាង ក្រៅបន្ទាយ ជំនោះអស់បុលគ្នា ដឹកតាមរំលើងរកប្រាក់ដូង ដែលស្តេចត្រកដា ត្រាប់កំភ្លើងបាញ់ មកនោះកាន់តែ រលំរលាយប្លន់នោះអស់ទៅ ។

បន្តបន្តព្រះនាមយោរាជ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យប្រើចេញមកប្រាម ក៏ ហាមមិនឲ្យរក្សាមិនប្រាមស្តាប់ បើព្រះ អង្គមិនយកទានរបស់របរក៏មិនបាន ព្រោះរក្សាដែលកាប់តាមរំលើង នេះមានគ្នាច្រើននាក់ណាស់។ ដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់បណ្តេញថា : ជនណាដែលបានកាប់ប្លន់ឲ្យដឹងហើយ ឱ្យដឹងដើមឡើងវិញផង ។ ចេញនោះ រក្សាដែលកាប់ហើយ ក៏បានប្រើដឹងវិញដែរ តែប្រសិទ្ធិមិនទាន់ល្អណាស់បរិបូណ៌ នៅមានរាជរស់ជាច្រើន ។

ដល់មកឆ្នាំ ថ្កោ ត្រីសីក ឆ.ស ២១៣៧ គ.ស ១៨៩១ ម.ស ១៨១៣ ឆ.ស ៩៧៣ មានសុត្រនៅក្រោយ ស្រុកពី គ្រប់ខេត្តបកប្រែមកដូចនេះ :

នៅក្រោយស្រុកខេត្តបាត់ដំបង បកសំបុត្រមកថា : អាងទឹកសំរាប់ព្រះមហាក្សត្រ នៅភូមិបាណន៍នោះ រឹងហ្មត់ អស់ទឹកលើសហើយ ទឹកសំរាប់ប្រើឡើងក្នុង ទូរព័ន្ធប្រមាណថា ទឹករាងសំរាប់ស្រូវដុះលើស ឡើងក្រោម ត្រាស់ដូចនោះ ។

នៅក្រោយស្រុកខេត្តកោះកុង បកសំបុត្រមកថា : ព្រះកំបិតស្តាំ រង្វាន់ចេញពីដងទា : ស្ទើរឡើងដល់កង អគ្គិរាជស្នាក់នៅក្រោយ មិនទាន់ដឹងសំរាប់ព្រះមហាក្សត្រនោះ ប្រែរាជវាំងអស់ហើយ ។

នៅក្រោយស្រុកខេត្ត បរិបូណ៌បកសំបុត្រ ប្តឹងមកថា : ព្រះអង្គរាជ ក្នុងវត្តព្រះពុទ្ធ ឆាយសក្ការៈមានឈាម ហូរចេញមកពីព្រះឱរា ។

នៅក្រោយស្រុកខេត្តអាសន្ទុក បកសំបុត្រប្តឹងមកថា : ព្រះពុទ្ធសេនាស្រីនិ មានឈាមចេញមកពីក្រង់ព្រះឈន ហើយស្រមោលលើសដេញមិនឲ្យរលាស់ ។

នៅក្រោយស្រុកខេត្តបាត់ដំបង " ស្រុកស្រីសុខ " ទាំងស្តាំ ទាំងឆ្វេង ព្រមទាំងបណ្តាលបកសំបុត្រមកប្តឹងថា : ព្រះពុទ្ធសេនាស្រី នៅភ្នំមែក គ្រង់ព្រះឱរា និងព្រះបាទមាមឱកហូរចេញមកជាឈាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រះមាមឈាម នៅភ្នំវិហារស្តាំ មានឈាមចេញមកតាមព្រះខេត្រថា ព្រះព្រៃបាត់មែកខាងកើត ហើយមានស្នាមមួយក្នុងព័ស ថ្លៃជ្រៃយក ទៅស៊ីខាងក្នុងព្រះវិហារនោះ ។

សេនាបតិយកសេចក្តីទាំងអស់នេះ ក្រាបបង្គំទូលព្រះបរមបតិក្រទាំង ៣ ព្រះអង្គនោះ ។ សម្តេចព្រះ មហាមហិន្ទ្រ ពោលនោះ ស្តេចមានព្រះសតិពុំប្រាកដ ដូចប្រព្រឹត្តិ ទ្រង់ត្រាស់ថា ស្នាមតែងតែស្ទើរឡើងទាំងឡាយ មានផ្ទៃជ្រៃបាត់ដើមដូច្នេះហើយ។ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលទៅថា : ដើមជ្រៃនោះដូច្នេះទៅវាចាស់ដើម តែងតែបាត់មែក

ជំនួញដល់ ឧទិករក្នុងគោលនយោបាយ ដែលមានមកយូរហើយ កាលណាដល់ត្រូវខ្យល់មកតែងតែរីងស្ងួតជំនួញដោយ ព្រះ ពុទ្ធដែលមានឈ្មោះក្រហម ប្រែប្រួលពីព្រះបាទ ព្រះឱកនោះប្រហែលជាបកមាស ដែលទិព្វនោះតែងហើយនៅតែ ជាតិបុគ្គល ជំនួញដោយ បានជាមើលទៅឃើញក្រហមជំនួញដោយ ព្រះកំបិតស្លាំ ដែលរង្គោះរង្គើរពីដងហើយមានស្នាម ជើងនោះ កំបិតនេះត្រូវទាស់ តាំងពីដែលជីវិតបានសម្តេចអង្គពលកោសល យូរណាស់មកហើយ ក៏ ល្មមនឹងរងគ្រោះខ្លះ ដែលជា ត្រើយស្នាមនោះត្រូវហូរចេញច្រើនដូចជា ធម៌បុកប្រាំងឡើងដែលរងគ្រោះនោះ ព្រោះចៅហ្វាយស្រុកចូល ក្នុងសាលាច្បាប់ ធ្វើរបបវារៈខ្លះឱ្យបានមុតមាំហើយបណ្តែតបណ្តោយឱ្យ គេ ក្របី ដើរទៅជាងបានដំរីទើបដូច្នេះ និងយក ជាករណីជា ជាតិទាំងឡាយ មានតែយកចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះ ទៅប្រហារជីវិតទើបត្រូវបាន ។

សម្តេចព្រះជីវិតដង្កោ និង សម្តេចព្រះបរមរាជ រាមាធិបតី ឮ សម្តេចព្រះវររាជបិតា ទ្រង់ត្រាស់បរិហារដូច្នោះ ហើយក៏ពុំអាចនឹងស្រាវជ្រាវម្តេចបានទើបទ្រង់គង់នៅស្ងៀមទៅ ។

កិត្តិស័ព្ទដែលជា ចៅហ្វាយស្រុកចេញ ចាត់ដំបង ពោធិសាត់ បរិបូណ៌ អាសន្ត ចាស់ បកសំបុត្រចូលមក នោះជ្រាបដល់ទៅព្រះស្រីសុរិយោទណី មហាឧកញ៉ា ដែលគង់នៅឧត្តុងមានជ័យ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ជ្រួញព្រះបរមមិត្តរាជានាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរឿង សម្តេចព្រះកំសិក្ខន្ធសោម ហើយត្រាស់ សួរពិនិត្យកន្លែងក្របី ប្រការ ។ ទ្រង់ត្រាស់ សួរអំពីព្រះទាន់ សំរាប់រាជ្យមង្គលនោះឯង ។ សម្តេចកំសិក្ខន្ធសោមក្រាបទូលថ្វាយ ៖

ព្រះចៅឡើងស្ទើរ តាំងពីត្រីមក្រិស្តស រហូតមកដល់គង់ទាំងសងខាង ហើយមានស្នាមដូចជាក្រដៅទោល បី ណាងដូករាងតែថ្លៃ សេរី អង្គរ ច្រកស្រួច ហើយក៏នៅតែមិនចាត់ រឹតតែមានស្នាមជាងឡើង ។ តាមចំនាយថា ស្រុកខ្មែរ ម្តងនេះម្តងត្រូវមានអន្តរាយជំនាន់ ។

នេះនឹងនិយាយអំពីក្រុងស្រីអង្គរឡើយ

ឮដង្កោ រាជ ចត្វាសិក ឆ.ស ២១៣២ គ.ស ១៩៩២ ម.ស ១៩១៤ ច.ស ៩៩៤ នៅថ្ងៃ ១៥ កើត ខែ ចិន្តរី មានខ្លះចេញ ដងទង់ព្រះឧត្តរដាច់ទាំងស្រុង ។ រូបជីវិតច្នាក់ទៅលើមហាប្រាសាទ ឯដងទង់ដែលបាក់នោះខ្យល់ជាត់ ច្នាក់ទៅខាង កើតព្រះបរមរាជវាំង ។ នោះនោះព្រះនរោត្តមស្រាស់ឱ្យហោរាចំនាយថ្វាយ ។ ហោរាថ្វាយព្យាបាលដីថា ៖

ដងទង់ដែលខ្លះចេញចាក់ ច្នាក់ទៅខាងកើតព្រះបរមរាជវាំងនោះ ចំនាយថាឧត្តរកម្ពុជា និងបែកព្រះឧត្តរ ជាតុខាង ។ ឯទង់បរិវេស ដែលច្នាក់មកលើ មហាប្រាសាទនោះ ចំនាយថាព្រះអង្គនឹងមានជ័យជំនះ ។

លុះដល់មកឆ្នាំ ឡាញ់ បញ្ចសិក ឆ.ស ២១៣៩ គ.ស ១៩៩៩ ម.ស ១៩១៩ ច.ស ៩៩៩ ព្រះចៅនរោត្តមស្រាស់ឱ្យ កេរ្ត៍មិត្ត អាមាត្យនរោត្តម ១៥០ ០០០ ដំរី ១ ០០០ នេះ ១ ៤០០ ។ លុះបានជួបបុរីហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យព្យាបាល កេរ្ត៍សាធិវដ្តបុរីពលទាហាន ៥ ០០០ ដាក់ឱ្យចែកយកពាក្យថាពល ៥០ ០០០ ដាក់លើកទៅចេះនៅស្រុកច្រូបុរី ឱ្យ ព្យាបាលដីជាតិលើកមិត្តទៅវាយស្រុកខ្មែរតាមផ្លូវកំពត កំពង់សោម ។ ស្តេចឱ្យព្យាបាលសង្គ្រាម បុរីពល ៥ ០០០ ដាក់ទៅទៅទល់ដែលស្រុកសាវ ហើយឱ្យចំនាយពាក្យថាពល ៥០ ០០០ ដាក់ដែរ ហើយថាទ័ពនេះនឹងត្រូវលើកទៅវាយ ស្រុកខ្មែរឆ្នេរកំពត ហើយទ្រង់ផ្តាំបន្ថែមថា បើមេទ័ពទាំងនោះនឹងថាមិត្តខ្មែរចេះចាត់កំពត កំពង់សោម និងស្រុក មហាឧត្តរហើយ ឱ្យលើកមិត្តទាំងនោះទៅសង្គ្រាមនឹងមិត្តពលនៅស្រុកបុរីបុរី រួចក្រុមពលសង្គ្រាមយកស្រុកខ្មែរ ដើម្បី កុំឱ្យ ខ្មែរបុរេប្រវត្តិកងចំណងឱ្យសោះ ។

នាយកងមិត្តទាំងពីរ ទទួលព្រះរាជបញ្ជាហើយ ក៏ផ្ទាយបង្ខំលាទាំងមិត្តទាំងពីរផ្លូវ ទៅធ្វើតាមព្រះរាជ បញ្ជាពរ ។ ក្រោយពីនោះមកសម្តេចព្រះចៅនរោត្តមស្រាស់ទ្រង់ចាត់ព្យាបាលក្រីឱ្យបុរីពល ៣០ ០០០ ដាក់ហើយឱ្យលើក ចេញទៅមុខ ចៅព្យាបាលក្រីក៏ផ្ទាយបង្ខំលាចេញមក ចាត់នាយកង នាយមិត្តជាតិបុរេ ក្រោយ រង្វង់ ពុំ ហើយលើក តំរង់ត្រង់មកចេញចាត់ដំបង ។

ជំនាញចម្រើន ព្រះចៅខែរ្រ្មេស្ត មានចេញព្រះក្រមហាមឱ្យឃុំពល ៣០ ០០០ នាក់ ជាមិត្តមុខឱ្យព្រាហ្មណ៍ ឃុំពល ២០ ០០០ នាក់ ជាមិត្តស្ម័គ្រ ឱ្យព្រាហ្មណ៍ខ្មែរជនជាតិឃុំពល ២០ ០០០ នាក់ ជាមិត្តឆ្នេរ ឱ្យព្រាហ្មណ៍ជនជាតិឃុំពល ២០ ០០០ នាក់ជាមិត្តព្រាហ្មណ៍ ។ ប្រព្រះចៅខែរ្រ្មេស្ត ព្រះអង្គចង់ឃុំពល ៥០ ០០០ នាក់ ជា មិត្តព្រាហ្មណ៍ ។

ព្រះបាទបុរាណវេទនាហើយស្មើស្ម័គ្រមកស្រាប់ ទ្រង់ត្រៀមឡើងដំណើរព្រះទីនាំងក្រុងព្រះបាទជ្រា ព្រមដោយគ្រឿងសំរាប់ព្រះមហាក្សត្រ លើកកំរងមករាងសិលា យកក្រាមមកដល់បង្គិចប្រើ ហើយបញ្ឈប់កងទ័ពទៅ ទីនោះទាំជួបគ្នាមិនត្រូវក្តីស័ក្តិ មកស្រុកខ្មែរទៅស្រុកមិនលើកទ័ពមកជា ៣ ជួរ ។

នេះមិនស្របចិត្តប្រទេសកម្ពុជាឡើយ ។

ពេលនោះចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង មហាឧត្តរវត្ត កំពតមកសំបុត្រប្តឹងចូលមកសេនាបតី សេនាបតីទាំងសេចក្តី មកក្រោយ បង្គំខ្លួនព្រះបរមបពិត្រ ។ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ជ្រាបហើយ ត្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យសេនាបតី ដាក់ឈាមខ្មែរឱ្យមានសំបុត្រ ប្រាប់ទៅចៅហ្វាយស្រុកខេត្ត កំពង់ស្ពឺមួយ ស្ទឹងត្រែងមួយ បារាយណ៍មួយ ជើងក្រែងមួយ អាសន្តកមួយ ទាំង ៥ ខេត្ត នេះឱ្យលើកទាហាន ហើយចូល ទៅសង្វប់និងទាហានខេត្តឧត្តរវត្ត ។

ស្តេចឱ្យចៅហ្វាយស្រុកខេត្ត ក្បួចឃុំមួយ ក្រចេះមួយ កុញរមួយ ព្រៃវែងមួយ ទមិលត្រែងមួយ ទាំង ៥ នេះឱ្យ លើកទៅសង្វប់និងទាហាន ខេត្តសៀមរាប តាមកាត់មិត្តស្រៀមក្រែងវាលលើកមកតាមលើក ។

ស្តេចឱ្យចៅហ្វាយស្រុក ខេត្តបាត់ដំបង ត្រីសង្វាមួយ រោងជីរមួយ ជើងជ្រៃមួយ ព្រៃឆ្នេរមួយ សំរោងទងមួយ លោកប្រៀមមួយ ទាំង ៧ នេះឱ្យសាមគ្គីព្រះមហាក្សត្រយោង លើកទៅសង្វប់ និងទាហានខេត្តបរិវារណ៍ ។

ស្តេចឱ្យទាហានចៅហ្វាយស្រុកខេត្ត បាត់ដំបងមួយ ទាហានខេត្តពាមសិរាសីមួយ ទឹកដោះមួយ ចង្កូលប្រីមួយ ក្រឡាចមួយ ស៊ីសុផុនមួយ រង្សីមួយ និងខេត្តដៃនរោត្តមទាំងប្រាំនេះឱ្យសង្វប់ និងទាហានខេត្តបាត់ដំបង ។

ស្តេចឱ្យចៅហ្វាយស្រុកខេត្តត្រាវងមួយ បាមីមួយ លើកដៃកមួយ បន្ទាយមាសមួយ លើកទៅសង្វប់និង ទាហានខេត្តពោធិសាត់ ។

ស្តេចឱ្យចៅហ្វាយស្រុកខេត្តបាត់ដំបងមួយ ក្រមួនមួយ លង់ហាមមួយ លង់ឆ្នេរមួយ ជ្រូកដៃកមួយ មាត់ជ្រូកមួយ កំពង់សោមមួយ លើកទៅសង្វប់និងទាហានខេត្តកំពត ។

ស្តេចឱ្យចៅហ្វាយស្រុក ភ្នំពេញមួយ ព្រះក្រពាំងមួយ ឱ្យហើរមួយ មកសង្វប់និងទាហានខេត្តព្រៃកំរងក្បា បន្ទាយលង្វែក ។

នេះមិនមិញយកមិត្តមិត្តស្រៀមឡើយ ។

ក្នុងនោះនោះ ពញាភោគាធិរាជ កេរ្តិ៍ពលស្រុកឆ្នេរមួយ ស្រុកឆ្នេរនាយកមួយ បានចំនួន ៥០ ០០០នាក់ រួម គ្នាបាន ៥៥ ០០០នាក់ ។ ពញាធិរាជសង្រ្គាមកេរ្តិ៍ពលស្រុក ឆ្នេររាជសិរាសីបានពល ៥០០០នាក់ រួមជា មួយពលបាន ៥៥ ០០០ នាក់ ។ មេទ័ពទាំងពីរនេះរួមពលបាន ១១០ ០០០ នាក់ ហើយទើបដឹងថា ខ្មែរជាកំពង់ទាហានគ្រប់ជួរ និងពល ទាហានដៃនរោត្តម មានចំនួនច្រើននោះឱ្យទៅកំរងក្បាព្រះឆ្នេរលង្វែក និងទៅក្រុងជ្រូកដៃនរោត្តម ។ ពួកយល់ថា ខ្មែរចាញ់ កងខ្លួនហើយ មេទ័ពស្រៀមទាំងពីរ ក៏លើកទ័ពចូលទៅរួមនិងមិត្តព្រាហ្មណ៍ ។ ទាហានស្រៀមក្នុងពេលនោះមានចំនួន ២៤០ ០០០ នាក់ ។ ស្តេចនរោត្តមឱ្យកេរ្តិ៍ពលស្រុកបង្គិចប្រើបាន ៥០ ០០០ នាក់រួមត្រូវជា ២៤០ ០០០ នាក់ ។

ស្តេចស្រៀមលើកទ័ពទាំង ២៤០ ០០០ នាក់មកវាយស្រុកបាត់ដំបង ។ ពញាបុរោហិតនិង អស់ចៅហ្វាយស្រុក ទទួលរម្ងាប់មិនព្រោះ ដោយទាហានស្រៀមមានចំនួនច្រើនលើសកំរងពេក ហើយសេនាទាហានខ្មែរជាដំនានអភិវឌ្ឍន៍ ព្រះបរមបពិត្រ ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់ អភិសេកព្រះមហាក្សត្រក្នុងនោះដល់ទៅ ៣ ព្រះអង្គ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោតព្រះអង្គឱ្យ វិសាយព្រះចក្ខុបវត្ត ព្រះស្នែងដៃកងទៀត ។ ចំណែកពួកសេនាទាហានក្នុងបន្ទាយខេត្តពោធិសាត់ ក៏អភិវឌ្ឍ តូចត្រីមិន ព្រះបរមបពិត្រ ដូចជាទាហានខេត្តបាត់ដំបងដែរ ។ ពួកស្រៀមលើកទ័ពចូលទៅមកបន្ទាយ ខេត្តពោធិសាត់ហើយ

អាហារក្នុងបន្ទាយជុំស្រុកជិតទឹកជាក់ ក្នុងការសង្គ្រាមឡើយ ។ ឯអស់ទេពវិញដែលរក្សាព្រះនគរតែងរៀនឡើង
 នៅលើគ្រឹះដាច់សាត់មួយ ក្នុងជិតមួយ ក្នុងក្រុង មួយ ក្នុងក្រោកមាសមួយ វត្តក្រៀនស្វាយក្នុងមួយ វត្តក្រៀនស្វាយក្រៅមួយ
 វត្តក្រៀនអំពីមួយ វត្តក្រៀនវិហារស្វតិមួយ ក្នុងបន្ទាយនៃក្រុងមួយ ក្នុងពេលមួយ ក្នុងស្ថានមួយ ទឹកមាសមួយ ទាំង ១២
 ឆ្នាំនេះក៏ព្រះជីវិតកន្លិយ មិនដូចយករាសាវ ធ្វើការសង្គ្រាមសោត មានតែផ្ទះទាំងបណ្តាចិត្តសោតអាហារ
 ឱ្យរើរវាយ ឱ្យរត់ទោលបន្ទាយខេត្តដាច់សាត់ ។ កាលបើសេនា អាហារខ្មែររត់ទោលបន្ទាយខេត្តដាច់សាត់ហើយ
 ដេញបក់លើកទឹកពាចាចៗ មកចោលបន្ទាយខេត្ត បរិបូណ៌ដែរ សេនាច្របល់ហានុកយោរាជ និងអស់ទៅប្រាសាទស្រុក
 ក្រោយនោះទៀត ។ ខណៈនោះសេនាច្របល់ហានុកយោរាជ ជ្រមុជដៃទៅអាហារខ្មែរមាត់ខ្លួនក្រើនណាស់ អាហារខ្មែរ
 ដើរតុំអាចមិនចេញឡើយបានទេ ទើបទ្រង់ បញ្ជាឱ្យបិទផ្ទះបន្ទាយហើយទាត់ឱ្យសេនា អាហារខ្មែរឡើងក្រោមបន្ទាយ
 ហើយបកស្រាយប្រកួតមកក្រាបបង្គំ ទូលច្របល់បរមពិត្រ ជាសេនាច្របល់បរមជេដ្ឋា ឱ្យចាត់បង្កើតចេញទៅកេណ្ឌអស់
 ប្រជាជនស្រុក ឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទាយនៃក្រុង ឱ្យប្រមូលស្បៀងអាហារពីគ្រប់ស្រុក គ្រប់ភូមិបញ្ចូលក្នុងច្រវែងឱ្យអស់ ។
 សេនាច្របល់បរមជេដ្ឋាដែលក្រោមមិនទាន់ប្រើប្រាស់បានទេ កុំឱ្យមិនស្បៀងបរិភោគប្រើប្រាស់ឡើយ ។ ច្របល់បរមពិត្រទាត់
 មកឱ្យចេញទៅធ្វើការក្នុង ក្រុងដែលសេនាច្របល់ហានុកយោរាជ ថ្វាយសំបុត្រមកនោះ ។ ក្រោយដែលមកឱ្យចេញទៅ
 ក្រៅប្រាសាទប្រមូលស្បៀងនោះទ្រង់ ឱ្យជួបជុំទ័ពិការសង្គ្រាម ។ នៅពេលប្រជុំនោះ មានព្រះអង្គវង្សមួយ ទ្រង់ព្រះ
 នាមសេនាច្របល់ហានុកយោរាជ ។ អង្គ អ្នកខេត្តដើមព្រៃ ជាព្រះអង្គដែលទាត់ក្រឡាចំនុះចូលស្ទាបបង្កាប់ជាក្រើន ។
 អ្នកទាំងពួងហៅថាសេនាច្របល់ហានុកយោរាជ ដើមព្រៃ ។ សេនាច្របល់ហានុកយោរាជដែលព្រះនាម បានចូលមកជំទំក្នុងការសង្គ្រាមក្នុងពេល
 ដែលច្របល់បរមពិត្រ និង ជាមុខមុនមង្គ្គី ជំទំស្រែចំការសង្គ្រាមនោះដែរ ។

ក្នុងពេលនោះសេនាច្របល់ហានុកយោរាជ និងព្រះស្នំក្រាបការតូចៗ មិនស្បៀងលើកមកនោះ បន្ទាយខេត្តបរិបូណ៌
 ជិតមកដល់ព្រះនគរណាស់ ហើយក៏កើតភ័យពន់ព្រឺបនា ។ ព្រះនគរព្រះបរមពិត្រ ចេញជំទំការ សង្គ្រាមក៏ចេញមក
 ស្ទាបសោតក្នុងជំទំនោះដែរ ។ តែជាការកាលរបស់ព្រះនគរ ក៏បណ្តាសក្តិចិត្តព្រះរាមាជីងព្រៃ ឱ្យក្រ លេកទៅឃើញ
 សេនាច្របល់ហានុកយោរាជ ព្រះស្រីចក្រព្វិអត្តមហោសី និងសេនាច្របល់ស្រីវង្សា ឯកអត្តជ័យ ទាំងពីរព្រះអង្គក៏មាន
 សោចក្តិស្នេហាទប់ទុំបាន ភ្នាក់មាត់ចេញជាមុនច្របល់ ។

ឧបនិពន្ធនោះ ថ្ងៃដែលស្រីវង្សា ទាត់មិនទាន់បានទេ ។
 ប្រសិនបើស្រី លើកក្រុង ចេញប្រាប់ស្រីវង្សា មិនឱ្យកែវង្សាច្រើនឡើយ ។

ក្នុងពេលដែលព្រះរាមាជីងព្រៃ ឱ្យយាយពាក្យមិនសមរម្យនោះ សេនាច្របល់ហានុកយោរាជ សម្រាប់ឆ្ងាយក្នុងហើយ
 ខឹងណាស់ស្តីឱ្យព្រះរាមាជីងព្រៃថា : “ អេក៏ពុំ តែជំទំនុកពិការក្រាបការសង្គ្រាម អ្នកឯងយកចំណុះកាត្រច្របល់
 មកដៃជួបលេងជួបចុះ អ្នកឯងមិនស្ទាបបង្កាប់រាជ្យាសិកនោះទេ ” ។

ព្រះរាមាជីងព្រៃឆ្លើយតបថា ខ្ញុំស្គាល់ហើយឡាប់រាជ្យាសិកនោះ : ការស្តីបន្ទោសជួសជុលក្នុងសង្គ្រាម
 ត្រូវមានទោសដល់ជីវិត ប៉ុន្តែដែលខ្ញុំឱ្យយាយពាក្យច្របល់ អម្បាញ់មុំច្របល់មិនមែនជាពាក្យក្តីហ្នឹងសង្គ្រាម ។ ព្រះរាមា
 ជីងព្រៃ ក៏លើក ជាប្រាប់ពាក្យថែមទៀតថា :

“ មិនដឹងទេ មិនច្រើន ព្រះរាមាជីងព្រៃ ឆ្លើយអស់ទាំងស្រុង ” ។
 ព្រះបរមពិត្រ ជាព្រះរាជស្រីក្រច្របល់ គឺសេនាច្របល់បរមជេដ្ឋា កាលតូចៗព្រះរាមាជីងព្រៃ មិនទទួលយករាសាវ
 ការសង្គ្រាមនេះបាន ព្រះអង្គក៏ទ្រង់មានព្រះរាជឱក្ខន្ធាថា :

“ បើអ្នកទទួលយករាសាវទៅធ្វើសង្គ្រាម មានជ័យជំនះលើ ស្បៀងនេះមែនហើយ រាប់ដល់អ្នកឱ្យអ្នកឱ្យ
 ពេញចិត្ត ” ។

ទាហានក្នុងបន្ទាយពុំសូវយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងការសម្រាមឡើយ ។ ឯអស់ទេពវិក្កុដដែលរក្សាព្រះនគរពីរយ៉ាងទៀង
នៅទេព្វពោធិសាត់មួយ ភ្នំជិតមួយ ភ្នំក្រុង មួយ ភ្នំក្រោកមាសមួយ វត្តកៀនស្វាយក្នុងមួយ វត្តកៀនស្វាយក្រៅមួយ
វត្តជ្រោយអំពិលមួយ វត្តព្រះវិហារស្ថិតមួយ ក្នុងបន្ទាយដង្វែកមួយ ភ្នំពេញមួយ ភ្នំស្រីមួយ ទុកមាសមួយ ទាំង ១២
អដ្ឋនោះក៏ត្រូវបានកម្ចើង មិនដូចយកអាសាវ ធ្វើការសម្រាមសោះ មានព្រះវិហារស្ថិតនៅទេព្វពោធិសាត់
ឱ្យដើរវាង ឱ្យរត់ទោលបន្ទាយទេព្វពោធិសាត់ ។ ក្រោយមើលនា ទាហាននៃទេព្វពោធិសាត់ហើយ
ស្បែកក៏លើកមកចាក់បាញ់ មកចោលបន្ទាយទេព្វ បរិបូណ៌ដែល សម្តេចព្រះបរមនាមយោធា និងអស់ទេព្វពោធិសាត់ស្រុក
រក្សានោះទៀត ។ ខណៈនោះសម្តេចព្រះបរមនាមយោធា ជ្រមុជជំនាញទាហានស្រីមាសចំនួនច្រើនណាស់ ទាហានខ្មែរ
ឃើញពុំអាចមិនចេញឡាំងបានទេ ទើបទ្រង់ បញ្ជាឱ្យបិទទ្វារបន្ទាយហើយចាត់ឱ្យសេនា ទាហានឡើងរក្សាទ្វារបន្ទាយ
ហើយបកសំបុត្រចូលមកក្រាបបង្គំ ទូលព្រះបរមបិត្រ ជាសម្តេចព្រះបរមជេដ្ឋា ឱ្យចាត់បង្កើតទេព្វពោធិសាត់
ប្រជាជនស្រុក ឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទាយដង្វែក ឱ្យប្រមូលស្មៅរុក្ខជាតិគ្រប់ស្រុក គ្រប់ភូមិបញ្ចូលក្នុងព្រះយ៉ុងឱ្យរស់ ។
សង់ប៉ុន្មានដែលពុំបានយកមិនទាន់ឱ្យបំផ្លាញបាន កុំឱ្យមិនស្រូវវាលវាលក្រៅប្រាសាទឡើយ ។ ព្រះបរមបិត្រចាត់
មន្ត្រីឱ្យចេញទៅធ្វើតាមក្នុង ក្រុងដែលសម្តេចព្រះបរមនាមយោធា ថ្វាយសំបុត្រមកនោះ ។ ក្រោយដែលមន្ត្រីចេញទៅ
កៀងប្រមូលស្មៅរុក្ខជាតិទាំងទ្រង់ ឱ្យជួបជុំអំពីការសម្រាម ។ នៅពេលប្រជុំនោះ មានព្រះអង្គវង្សនិមួយ ត្រង់ព្រះ
នាមសម្តេចព្រះរាមាធិបតី អង្គ អ្នកចេញដើមព្រៃ ជាព្រះវង្សដែលមានក្រសួងមុនចូលស្គាល់បង្គាប់ជាច្រើន ។
អ្នកទាំងចូលហៅថាសម្តេចព្រះរាមា ដើមព្រៃ ។ សម្តេចព្រះរាមាដើមព្រៃនេះ បានចូលមកជំនុំក្នុងការសម្រាមក្នុងពេល
ដែលព្រះបរមបិត្រ និង ទាមទុកមុនមន្ត្រី ជំនុំរូបចំការសម្រាមនោះដែរ ។

ក្នុងពេលនោះសម្តេចព្រះអង្គបបលី និងព្រះភ្នំក្រមកងក្នុង មិនស្រូវលើកមកទោល បន្ទាយទេព្វបរិបូណ៌
ជិតមកដល់ព្រះនគរណាស់ ហើយក៏រឹតតែយឺតប្រមាណ ។ ពុំទេព្វពោធិសាត់បរមបិត្រ ចេញជំនុំការ សម្រាមក៏ចេញមក
ស្តាប់សេចក្តីជំនុំនោះដែរ ។ តែជាគ្រោះកាតព្វកល្យាណ ក៏បណ្តាលក្នុងចិត្តព្រះរាមាដើមព្រៃ ឱ្យក្រ លោកទៅឃើញ
សម្តេចព្រះរាមាធិបតី ព្រះស្រីប្រាសាទស្រីអង្គបបលី និងសម្តេចព្រះស្រីវង្សសាសនា ឯកអគ្គជាយា ទាំងពីរព្រះអង្គក៏មាន
សេចក្តីស្លេកស្លាប់ពុំបាន ភ្ញាក់មាត់ចេញជាមុនក្រឡេងថា :

“ ជប់អីថ្វីរោង ជប់អីស្រីតង់ ខាងមិនទាន់បានបង ។
ប្រសិនបានស្រី ជប់អីក្រកង ចេញប្រាប់សឹកជង មិនឱ្យកែវឆ្កងច្រើនឡើយ ” ។

ក្នុងពេលដែលព្រះរាមាដើមព្រៃ និងយាពាក្យមិនសមរម្យនោះ សម្តេចទេព្វពោធិសាត់ សម្តេចទេព្វពោធិសាត់
ខឹងណាស់ឱ្យព្រះរាមាដើមព្រៃថា : “ គេកំពុង តែជំនុំគ្នាពីការសម្រាម អ្នកឯងយកចិត្តទុកដាក់ចាកព្រះយោធា
មកថ្លែងលេងដូច្នេះ អ្នកឯងមិនស្គាល់ច្បាប់អាជ្ញាសឹកឡើយ ” ។

ព្រះរាមាដើមព្រៃឆ្លើយតបថា ខ្ញុំស្គាល់ហើយច្បាប់អាជ្ញាសឹកថា : ការស្តីបន្ទោសថ្លែងថ្លាសក្នុងសម្រាម
ត្រូវមានទោសដល់ជីវិត ប៉ុន្តែដែលខ្ញុំមិនយកចិត្តទុកដាក់ អម្បាញ់ឱ្យចូលមិនមែនជាពាក្យក្តីប៉ុន្តែស្មោះស្មា ។ ព្រះរាមា
ដើមព្រៃ ក៏លើក ជាយោធាពាក្យថែមទៀតថា :

“ មិនដឹងឡើ មិនទៅ ព្រះរាមាដើមព្រៃ ល្បីរស់ទាំងស្រុក ” ។
ព្រះបរមបិត្រ ជាព្រះរាជបុត្រច្បង គឺសម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា កាលពុំទាន់ព្រះរាមាដើមព្រៃ មិនទទួលយកអាសាវ

ការសម្រាមនេះបាន ព្រះអង្គក៏ទ្រង់មានព្រះរាជនិព្វានថា :
“ បើអ្នកទទួលយកអាសាវទៅធ្វើសម្រាម មានជ័យជំនះលើ ស្បែកនេះមែនយើង ប្រាសដល់ខ្ញុំឱ្យអ្នកឱ្យ
ពេញចិត្ត ” ។

គ្មានប្រទេសណា មានមន្ត្រីឬក្រុមប្រឹក្សា ប្រមាទចំណងជំនុំព្រះអង្គមហេសី និង ព្រះទេវី យ៉ាងនោះទេ ។ ទោះជាដូច្នោះ មហាជនដែលជិតជាន់នេះក្តី ដូចជាក្រុងខេត្តកំពង់ ដែលចង់បានព្រះរាជវតី ជាអង្គមហេសីនៃសម្តេចព្រះសុរាសេនាជ័យ្យទៀតក៏ដដែលនឹងបានសោយខ្លួនទៅដែរ ។

អ្នកព្រះរាមាជីងព្រៃព្រួញឆើយនេះហើយនឹងសកល ក៏ប្តូរជម្រកម្ចាស់ក្រីវើហើយស្រែកថា :

ព្រះករុណាជា អម្ចាស់ផែនដី ទ្រង់ច្រាសអញឱ្យចេញពីខាងអាជ្ញាសិក្សាព្រះបាទ ក្រុងប៉ុនមេដៃ ហ៊ានស្លឹក និងសិបិរេង យកក្រៀងព្រះទេសក៍ឱ្យ មកប្រកបប្រែប្រួលដូច្នេះ អញនឹងមិនទុកជីវិតឱ្យបាត់ទេ ។ ថាហើយ ព្រះរាមាជីងព្រៃ ក៏ស្ទុះទៅចាប់ឆ្កែរដេញ កាត់ក្បាលចំពោះព្រះភីក្រស ម្តេចព្រះស្រីជីយជេដ្ឋា ហើយក៏ឡើងទៅនៅលើព្រះពន្លឺវិញ រួចក៏ តាំងតែឱ្យពេលប្រជុំព្រះគ្រិស្តិ៍ព្រះជីយ ។

សម្តេចព្រះស្រីជីយជេដ្ឋាទ្រង់យល់ថា : ព្រះរាមាជីងព្រៃបែកវិញគិតក្បត់ប្រទានវាយដូច្នេះហើយ គិតថានឹង ធ្លាក់ចំណងព្រះរាមាជីងព្រៃនោះ ក៏ច្បាំងមិនបាន ព្រោះព្រះអង្គមានពូកែលធិតិ ទើបព្រះអង្គស្តេចយាងទៅប្រជុំជនក្នុង ព្រះមិទ្ធាន ដែលចតនៅកោះបួសឱ្យស្រុក ។

ទ្រង់គិតថា នឹងកេរ្តិ៍បញ្ចូលបញ្ចូលអ្នកស្រុកទៅទីនោះឱ្យបានច្រើនសិន សឹមលើកទៅចាប់អ្នកព្រះរាមាជីង ព្រៃព្រួញហើយនឹងបាត់ទៅសេដ្ឋីបង្ការស្នាមលង្វែកវិញ ។

ចំណែកខាងការសង្គ្រាម ដែលស្ទើរមើលមកទោមបន្ទាបបិទរណីនោះ សម្តេចព្រះមហាឧកាយាវាង ព្រះអង្គ ចេញព្រួញព្រះក្សត្របិទរណីនោះ ប្រាសដោយឆាយកង ឆាយម៉ែតយ៉ាងមាំមួន ។ ទ្រង់បញ្ជាឱ្យចាញ់កាំភ្លើងធំចុង រចនាទៅតាំងនឹងមុខស្ទើរ ។ ស្ទើរក៏តាំងច្បាំងបន្ទាយព្រះអង្គ ឆាប់ពេល ១៣ ថ្ងៃ ។ សម្តេចព្រះមហាឧកាយាវាង ទ្រង់យល់ថា កងទ័ពគ្រប់ចៅហ្វាយស្រុក នៅក្នុងបន្ទាយនោះសាបរសល់ ពុំយកវិញទុកដាក់នឹងការសង្គ្រាមនោះ ម្ល៉េះហើយ ហើយពេលក៏ស្លាប់ច្រើនទើបព្រះអង្គដោះម៉ែត ដាំចៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះ មកសម្លាប់នឹងមុខចៅហ្វាយស្រុក ចេញចេញប្រែវិញ ហើយតាំងបន្ទាយនោះយ៉ាងមាំមួន ។ ស្ទើរក៏ដើរមុខទោមបន្ទាយព្រះអង្គទៀត ហើយណែនាំនៃក កងទ័ពឱ្យដើរ សង្កត់សង្កិនរាស្ត្រ គ្រប់ស្រុកគ្រប់ភូមិតសមាគមត្រាប្រណីសោះឡើយ ។ ទោះដោយ ព្រះអង្គព្រះមហាឧកាយាវាង ព្រះអង្គទ្រង់តែងព្រះរាជបន្ទូល ចាត់ឱ្យជួសមកប្រកបបង្ខំខ្លួន ព្រះបរមបពិត្រ ក្នុងបន្ទាយលង្វែក សុំឱ្យសែកកងទ័ព ទៅជួយទៀត ។

ចំណែក ព្រះបរមបពិត្រនោះ ស្តេចកំពុងតែទង្វិលរង់ចាំ ព្រះរាមាជីងព្រៃដែលបានសន្យាថា នឹងចេញទៅកេរ្តិ៍ រាស្ត្រ មកធ្វើជាកងទ័ពឱ្យបានច្រើននោះ មិនទាន់ឃើញមកដល់នោះ ។ ស្តេចទ្រង់ទង្វិលព្រះស្រីជីយជេដ្ឋា ដែលទ្រង់បាន ត្រាស់ប្រើឱ្យទៅរក្សាព្រះរាមាជីងព្រៃនោះ ក៏បាត់ចោលពុំទាន់ឃើញត្រឡប់មកវិញដែរ ។ ចម្ងាយស្ទើរក៏កាត់តែមកដល់ ជិតបន្ទាយលង្វែករាជធានីកាន់ទៅហើយ ទើបព្រះអង្គទ្រង់ដាំព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គ គឺព្រះបរមរាជាក្សត្រសម្តេច តេជោយាមមួយ និងព្រះរាជិនេយ្យព្រះអម្ចាស់ ដែលជាព្រះរាជបុត្រសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី មហាឧកាយាវាង និងសម្តេចព្រះខេរិក្សត្រី ជាព្រះរាជបុត្រី នៃសម្តេចព្រះមហាឧត្តិយាធិន្ទរាជា ដែលត្រូវជាសម្តេចព្រះបិតា ព្រះទាំងព្រះ រាជវិញ្ញាណ ព្រះស្លៀកបំពាក់ ព្រះមីនាមាសស្តេចចេញទៅដល់នៅក្រុងស្រីសន្ធរវិញ ។

ចំណែកពេញលេញជាព្រះរាជបុត្រពៅ នៃសម្តេចច្រើនមហាឧត្តរាជនោះ ព្រះអង្គក៏ជាទូនៀមទៅដល់នៅផ្ទះពេល ចេញអាសន្ន ។

រីឯ សម្តេចព្រះស្រីជីយជេដ្ឋា ដែលស្តេចទៅដល់កេរ្តិ៍មុខ នៅកោះបួសឱ្យស្រុកនោះ ទ្រង់កេរ្តិ៍បានតិចណាស់ ពុំ ទាន់បានចាត់តែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ឆ្នេង ស្តាំ មុខ ក្រោយទៅឆ្ងាយដង ក៏ស្រាបតែព្រះរាមាជីងព្រៃ ដើរមុខទៅដេញព្រះអង្គ ព្រះអង្គរត់រួចក៏ ទៅក្រោយបង្ខំខ្លួនសម្តេចព្រះមាតាបិតា ក្នុងក្រុងស្រីសន្ធរនោះ ហើយកេរ្តិ៍ហើយទៅរក្សាព្រះនាគ តាមបន្ទាយ ។

គ្នាឲ្យប្រទេសឯង មានបន្តិចបន្តួច ប្រមាថចង់បានដល់ព្រះអគ្គមហេសី និង ព្រះទេវី យ៉ាងនោះទេ ។ នោះជាមាត់ មោហិតាចង់ដឹងយ៉ាងនេះក្តី ថ្នាំជាគ្រប់ទសកំណត់ ដែលចង់បានព្រះភរវតី ជាអគ្គមហេសីនៃសម្តេចព្រះសុរា នោះសុំឲ្យទៅឲ្យយកកំរងតែមិនបានសោះច្បាប់ទៅដែរ ។

អ្នកព្រះរាមាជីងព្រៃចូលមើលមេរោងខឹងណាស់ ក៏ហូតជាវាជាស៊ីក ត្រូវហើយស្រែកថា :

ព្រះករុណាជា អម្ចាស់វង់ដង គ្រង់ព្រះសារពេញពេញនៃអារាមសិក្សា ។ ភ្លេងប៉ុនមេដៃ ហ៊ានស្តីទម្រង់ និងសិរីរាជ្យ យកក្រៀងព្រះមាត់កំណត់ មកប្រៀបប្រៀបដូច្នេះ អញមិនមិនទុកដឹងឱ្យឯងទេ ។ ថាហើយ ព្រះរាមាជីងព្រៃ ក៏សួរទៅចាប់ឆ្ការដេក កាត់ក្បាលដោះព្រះកំក្រាស រួចព្រះស្រីជីយដេដ្ឋា ហើយក៏ទៅទៅនៅលើព្រះពន្លឺវិញ ពួក តាំងតែឱ្យពេលឯងប្រគល់ព្រះទ្រឹស្តីព្រះវិញ ។

សម្តេចព្រះស្រីជីយដេដ្ឋាទ្រង់យល់ថា : ព្រះរាមាជីងព្រៃស្រែបរិស្ថានពិតក្បត់ប្រទាន់វាយដូច្នោះហើយ និតថាមិន ឃ្លាំងតែមិនព្រះរាមាជីងព្រៃនោះ ក៏ឃ្លាំងមិនបាន ព្រោះព្រះអង្គមានពួកជនពិត ទើបព្រះអង្គស្តាប់យ៉ាងទៅប្រថាប់ក្នុង ព្រះវិទ្យាដង ដែលចង់នៅកោះបួសឱ្យស្រុក ។

គ្រង់គិតថា នឹងកេរ្តិ៍បញ្ចូលបញ្ចូលអ្នកស្រុកទៅនឹងនោះឱ្យបានច្រើនសិន សឹមលើកទៅចាប់អ្នកព្រះរាមាជីង ព្រៃចូលហើយនិងបានលើកទៅសម្លាប់រក្សាបន្ទាយសង្កែកវិញ ។

ទីនៃកន្លែងកសាងជ្រាប ដែលស្មៅមេសឹកមកទោមបន្ទាយបរិបូណ៌នោះ សម្តេចព្រះមហាបុរសយោធា ព្រះអង្គ ចេញត្រួតត្រាវាច្បាញបរិបូណ៌នោះ ច្របលាចយាយកង ខាងមុខយ៉ាងមាំមួន ។ ទ្រង់បញ្ជាឱ្យចាត់ក្រើងដុតចុះ អញទៅតាំងមិនមិនស្រេច ។ ស្បែកក៏តាំងច្បាំងបន្ទាយព្រះអង្គ រវល់យល់ ១៣ ថ្ងៃ ។ សម្តេចព្រះមហាបុរសយោធា ទ្រង់យល់ថា កងទ័ពច្របលាចយាយកង នៅក្នុងបន្ទាយនោះសាបរស់សាប ពុំយកចិត្តទុកដាក់នឹងការសង្គ្រាមនោះ ម្ល៉េះហើយ ហើយកងទ័ពស្រាប់ច្រើនទើបព្រះអង្គដោះទ័ព ទៅចាត់យាយស្រុកទាំងនោះ មកសម្លាប់មិនមិនចាត់យាយស្រុក ចេញស្មៅច្បាំងវិញ ហើយតាំងបន្ទាយនោះយ៉ាងមាំមួន ។ ស្បែកក៏លើកទ័ពទោមបន្ទាយព្រះអង្គទៀត ហើយនែកកែលែក កងទ័ពឱ្យដើរ សង្វាក់សង្វាក់ស្រុក គ្រប់ស្រុកគ្រប់ភូមិតែងមានក្រាបបណ្តឹងសោះឡើយ ។ នរណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាបុរសយោធា ក៏ព្រះអង្គទ្រង់តែងព្រះរាជបន្ទូល ចាត់ឱ្យចូលមកក្រាបបង្គំទូល ព្រះមហេសីព្រះ ក្នុងបន្ទាយសង្កែក សុំឱ្យកែលែកកងទ័ព ទៅដូចទៀត ។

ទីនៃកង ព្រះមហេសីព្រះនោះ ស្តេចកំពុងតែទម្រង់ដំបៅ ព្រះរាមាជីងព្រៃដែលបានសន្យាថា នឹងចេញទៅកេរ្តិ៍ រាស្ត្រ មកធ្វើជាកងទ័ពឱ្យបានច្រើននោះ មិនទាន់ឃើញមកដល់សោះ ។ ស្តេចទ្រង់ទម្រង់ព្រះស្រីជីយដេដ្ឋា ដែលទ្រង់បាន ក្រាបស្រីឱ្យទៅតៀងព្រះរាមាជីងព្រៃនោះ ក៏បាត់ឆ្លើងពុំទាន់ឃើញព្រលប់មកវិញដែរ ។ ឯទ័ពស្បែកក៏កាត់តែមកដល់ ជិតបន្ទាយសង្កែករាជានិយមសាបទៅហើយ ទើបព្រះអង្គទ្រង់ដាត់ព្រះរាជបុត្រីព្រះអង្គ គឺព្រះបរមរាជាក្សត្រីសម្តេច ពេញយាយមួយ និងព្រះកាតិនៃព្រះព្រាហ្មណ៍មួយ ដែលជាព្រះរាជបុត្រសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណ៍ មហាបុរសយោធា និងសម្តេចព្រះទេវីក្សត្រី ជាព្រះរាជបុត្រី នៃសម្តេចព្រះមហាបុត្រីយាមិយោធា ដែលត្រូវជាសម្តេចព្រះបិតា ព្រះទាំងព្រះ រាជវង្សាផ្សេង ព្រះស្នំក្រមកម ចុះព្រះមីទាំងនាវាស្តេចចេញទៅដល់នៅក្រុងស្រីសន្ធរវិញ ។

ទីនៃកងព្រះនាមាជីងព្រៃពៅ នៃសម្តេចព្រះមហាបុត្រីយាមិយោធា ព្រះអង្គក៏ដោះខ្លួនទៅដល់នៅថ្មីគោល ចេញរាស្ត្រ ។

វិច សម្តេចព្រះស្រីជីយដេដ្ឋា ដែលស្តេចទៅដល់កេរ្តិ៍ទ័ព នៅកោះបួសឱ្យស្រុកនោះ ទ្រង់កេរ្តិ៍បានជិតណាស់ ពុំ ទាន់បានទាន់ដៃដល់បែក ភ្លេង ស្តាំ មុខ ក្រោយនោះឡើយដល់ ក៏ស្រាប់តែព្រះរាមាជីងព្រៃ លើកទ័ពទៅដេញព្រះអង្គ ព្រះអង្គស្តាប់ក៏ដោះទៅក្រាបបង្គំទូលសម្តេចព្រះរាមាជីងព្រៃ ក្នុងក្រុងស្រីសន្ធរនោះ ហើយកេរ្តិ៍ហើយទៅរក្សាព្រះនាម ពាមបន្ទាយ ។

តើទិដ្ឋភាពក្រុមប្រឹក្សាប្រជាជនប្រជាមានិតកម្ពុជា ដែលសម្តេចព្រះរាជអាជ្ញា ទ្រង់ប្រតិស្ឋានឱ្យមក
 ឱ្យបានគ្រប់ថ្លៃអង្គារ ក្រោយពី សេរីនេះមួយ ប្រធានមើលរាយបន្ទាប់ព្រះរាជក្នុងនេះមួយ ការបង់ព្រះចិញ្ចាភាព
 ឆ្លងច្រវ័ង ៧ ប្រការនេះ ទទួលបានបង្អំជំនុំ និង ខ្ញុំរាជការទាំងឡាយ អស់កំលាំងនិងកាំងចិត្តឆ្លងព្រះពេជ្ររាជ
 បាន ។ ឥឡូវនេះបើសម្តេចព្រះរាជអាជ្ញា ស្ទើរតែពេលព្រះឆករទៅហើយ រាជអាជ្ញាដែលនេះស្រេច លើគ្រងព្រះ
 ក្បាលពិសេសវិញ ទទួលបានបង្អំជំនុំទាំងឡាយ និងប្រុងចិត្ត ប្រុងចិត្តធ្វើរាជការថ្មីឱ្យបានជោគជ័យ ឯសម្តេចព្រះ
 អង្គរកោ និង សម្តេចព្រះវររាជបិតា ប៉ុន្តែមកទៀតនាង និង ប្អូនប្រុសជាទីពឹងរាយការណ៍ ព្រះឆករនោះលើ
 រស់រវល់ទៅហើយ ហើយនិងកំភើបជំនុំនោះ ស្ទើរតែមកធ្វើឱ្យបានកល ចោលហ្ន៎អស់ទៅហើយទៀតក្រែងចង់
 វាជំនុំ ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើវាជំនុំដែលនេះនៅក្នុងព្រះសុរិយាពណ៌ជា អម្បាលវិញ ទោះបីម្តេចម្នាក់ ក៏ទទួលបានបង្អំជំនុំរាជការ
 ទាំងឡាយ និងចំណុចចិត្តមុខផ្ទាល់ យកក្បើយកញ្ជ័យម្តងនេះឱ្យ អស់ពីកំលាំងកិរិយាប្រដូងដែរ ។

សម្តេចព្រះស្រីសុរិយាពណ៌ មហាឱកយោរាជ ទ្រង់ព្រះសំណូមពរសោ ទាហានក្រាបបង្គំទូលហើយ ទើបទ្រង់
 មានព្រះវិសាលក្នុងព្រះរាជហឫទ័យជាខ្លាំង ។ មួយរំពេចនោះទ្រង់ត្រាស់ថា បន្ទាយសារប្បនេះតូចណាស់ មិនយើងពិត
 មែនតែមានកំភើប និងមានកំភើបច្បាស់ខ្លួន ១៥០ ដើមមែនហើយបន្ទាយសារខ្លែកនោះ ហើយខ្ពស់ក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែ
 កំភើបនេះ អាចប្រែក្លាយទៅជាស្រព្វក្បាលស្រង់ស្រង់អស់ទៅហើយ ចើងនេះ តើយើងនឹងធ្វើដូចម្តេច ?

ពេលនោះព្រះរាជ ៈ សាវ ៈ ទៅហ្វាយស្រុកសំរោងទងមួយ ព្រះពញាស្រុកសំរោង ៈ មិត ៈ ទៅហ្វាយស្រុក
 ខេត្តពោធិសាត់មួយ ឱ្យធ្វើស្រែស្បែកសាប្ប ៈ អង ៈ ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តសៀមរាបមួយ ពញាមនោរម្យ ៈ ពេជ ៈ
 ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តបាត់ដំបងមួយទៀតថា : ទៅពញាស្រុកដែលអនុគ្រូទៅហើយបានថា ច្បាស់ឡើងនោះ ពេលបាន
 បូជាវិធីវិញយើងដែរ ។ ចើងនេះទទួលបានបង្អំជំនុំទាំង ៤ ទាក់ទងកំសុខចិត្តបូជា វិធីថ្មីយើងដែរ ។ ប៉ុន្តែឥឡូវ
 នេះស្រុកនោះមិនចោលបន្ទាយយើង ៨ ថ្ងៃហើយ យើងនឹងដឹកពន្លាមកកំភើប យកទៅតាក់តែងក្នុងបន្ទាយសារខ្លែក
 ក្រែងស្រូវវាដឹងវាដឹងលើកមកវាយលុកលុយក្នុងបន្ទាយយើងជាមិនខាន ។ តាមដំនិតទទួលបានបង្អំជំនុំទាំង ៤ ទាក់
 ទងថា : សូមអញ្ជើញចូលចូលព្រះចៅ ទៅហ្វាយស្រុកទៀត ពន្លាមកកំភើបទាំងយប់នេះទៅតែងតែងរៀប
 ចំក្នុងបន្ទាយសារខ្លែកចុះ ។ ទទួលបានបង្អំជំនុំសូមទៅ រក្សាមនោរម្យនេះចំនួន ៣ ថ្ងៃ ឲ្យទ្រង់ព្រះករុណាពិសេសរៀប
 ចំព្រះឆករស្រស់ សឹមទទួលបានបង្អំលើកទឹកចិត្តទ្រង់ព្រះករុណា ពិសេសទៅពីក្រោយ ហើយឱ្យព្រះករុណាពិសេសនិង
 ពិតកងសង្គ្រាមទៅទៀត ។

សម្តេចព្រះមហាឱកយោរាជស្ទើរយល់ថា គំនិតទៅហ្វាយស្រុកទាំង ៤ ទាក់ទងព្រះស្រីសាវហើយទើបត្រាស់ថា
 ការណ៍ដែលយើងលើកមកចែងទាំងនេះ តើនរណាមិនទទួលបានការសាងសង់មិនពីក្រោយបាន ។

ពញាមនោរម្យនោះ ៈ សោម ៈ ទៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង ពញាមនោរម្យ ៈ កោ ៈ ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តសៀមរាបមួយ
 ក្រាបបង្គំទូលថា :

ទទួលបានបង្អំយើងខ្ញុំ ទទួលបានការថ្មីឱ្យស្រេចឱ្យស្រួលព្រះរាជហឫទ័យឡើយ ។
 គ្មានប្រតិ ២ ក្នុងថ្ងៃ ១០ រោច ១៥ ដល់ នោះ សម្តេចព្រះឱកយោរាជ ទាំងអស់ទៅហ្វាយស្រុកនិងមាឃកងមិត
 វិសាមកំភើប ៥-៦ និងស្រ្តីអាយុរច្ចេតិបន្ទាយសារប្បនេះ ទៅរៀបចំនៅបន្ទាយសារខ្លែក ។

ចៅហ្វាយស្រុកសំរោងទងមួយ ទៅហ្វាយស្រុកសៀមរាបមួយ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តពោធិសាត់មួយ ចៅហ្វាយ
 ស្រុកខេត្តបាត់ដំបងមួយ ទាំង ៤ ទាក់ទងមិតទៅយកមេស្នឹងមួយមកជួប ពាំងពណ៌ការដ៏វត្តមានព្រាជបិតា វិសេស
 ពញាម្រី ៈ ទេព ៈ មួយ ពញាស្រុកសំរោង ៈ សុខ ៈ មួយ ជាបិតានោះ បិតាពេញឡើងស្រព្វក្បាលស្រង់ស្រង់ ថ្លែង
 សេចក្តីជ្រាបថា : ព្រះមហាបាទបានឱ្យស្រូវវាបិតព្រះឆករមកយូរហើយ យើងនឹងទាំងនាពុំបាន តែក្នុងក្រាបលើកទៅ
 ប្អូនមិត ស្រូវ ៣ ថ្ងៃនេះ យើងនឹងជួយយកក្បើយឡើងឱ្យបាន ។

ដូច្នេះ គង់ជីវិតក្នុងតំបន់ព្រំដែននៃរដ្ឋ ហើយបញ្ចូលក្នុងចំណែកកំណែតែឆ្នាំនៃការអនុវត្តច្បាប់ជាធរមាន ។ ចៅ
ឆ្មោតក្រីក្របង្កើតជំនួញដោយ ក៏បង្កើតចូលទៅជួបប្រទះនូវ គុះក្រាតែក្រអូងដោយស្រព្វគ្រប់គ្រងដោយចិត្ត
ហើយក្រាតែក្រអូងនេះត្រូវបានស្នើឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទាយវិញ ដើម្បីដឹងគិតតួនាទីប្រាសាទជាថ្មី ។ ប្រទេសនៃរដ្ឋក៏ត្រូវ
បានបង្កើតក្នុងទៅប្រទេស ក្នុងបន្ទាយវិញ ។

ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាស្រុកស្ទឹងត្រែង ភាគឦសាន ៧ ភាគ ១ ឯទីស្រុកស្ទឹងត្រែង ១ ភាគ ៣៩ ទៅ ៩ ភាគ ១

សម្តេចព្រះត្រីសុវរ្ម័យោធិសី មហាឧបាយោជ ព្រះអង្គប៉ុកបម្រើ ទាំកាំភ្លើងធំ -តូចទៅដល់បន្ទាយសង្វែក ហើយទ្រង់ប្រៀបឱ្យរាយកាំភ្លើងធំៗនោះលើកាតបន្ទាយ។ ប៉ុន្តែកាំភ្លើងមានមិនឆ្លងពីរមិនគ្រប់គ្រាន់ ទើបទ្រង់ឱ្យរកជាង មកដោះដៃកាតាលីកាំភ្លើងធំៗដល់អតីបប្រព្នោត អនុប្រព្នោតស្តង់ដារមូលបានខ្លះ។ កាំភ្លើងណាក៏ដល់ដោះដៃកាតស្តង់ដារ ក៏លើកទៅដាក់លើកាតបន្ទាយថែមទៀត។ ប៉ុន្តែកាំភ្លើងជួយបំបែកទាំង ១៦ សំរាប់ដាក់ឱ្យនៅតាមបន្ទាយនោះ ក៏ត្រូវស្តង់ដារយ៉ាងខ្លាំងជាងដោយស្វ័យភាព។ រួចប្រើម៉ាស៊ីនដូចហើយ ទ្រង់ត្រួតរាប់បរិហស្តកាតបដើរទៅលើញទៅ សល់តែពីរម៉ឺនខ្នាក់ ទាហាននៅតិចណាស់ ព្រោះទាហានខ្មែរបានប្រើម៉ាស៊ីននៅប្រចាំការតាមខេត្តអង្គរវត្តមួយអន្លើ កំពតមួយអន្លើ និងខេត្តសម្បកសម្បជ័យមួយអន្លើ អស់លទ្ធភាពគ្រើនណាស់ហើយ។ ទ្រង់ក្រាស់បន្តទ័ពបី ឱ្យបន្ត ម៉ឺនពីរនោះ មកក៏មិនទាន់ទើបទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ឱ្យបញ្ចេញក្បាលខ្សែជិត ៣ ចាន ២ ០០០ ខ្នាក់ ឡើងវិញ ត្រូវបាត់ ៦៦ ០០០ ខ្នាក់ហើយទ្រង់ទាត់ឱ្យទៅជំហរក្រោយបន្ទាយ។

ព្រះចៅនរោត្តមស្រីរាជត្រូវបានគ្រងក្រាស់ឱ្យរាល់ឆ្នាំ ៣៤០ ០០០ នាក់នោះទៅបើកព្រួញបំបិទពិភពរស់
១៣ ០០០ នាក់ឆ្លងទៅពី ៣២៧ ០០០នាក់ ។ ព្រឹកនោះគេដឹកចូលទៅក្រាបចូលថា : ពលរដ្ឋខ្មែរចាំមោឃបន្ទាយ
រលាប្បទៅ ៣ ថ្ងៃបើក ។ ព្រះចៅនរោត្តមស្រីរាជត្រូវបានគ្រងក្រាស់បើក ទ្រង់ឆ្លងក្នុងព្រះរាជបណ្ណបិទរាស់ ។ ទ្រង់ត្រាស់
ថា : ពលរដ្ឋខ្មែរដែលចូលមកប្លង់បន្ទាយស្បែកនេះ គឺជាទុក្ខបង្ខំរស់រាងមកស្បែកដើម្បីបិទពិភពនេះ តិបន្ទាយ
តែប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះដែលពលរដ្ឋខ្មែរចាំទៅបិទនេះបើកព្រួញស្រាបបិទចូលទៅដៃម្ចាស់រាស់ ។ ចាំបើបិទពិភពបិទ
ទៅព្រឹះប្រជុំ ព្រះស្រីរាជបាណិកនោះ ក៏និម្មិតបែរមកដូចនៅពេលនោះថា ជាព្រះវង្សព្រះនោះដែរ ។ យើងទាំង
រស់គ្នាមិនមែនដល់នៅពេលស្រីសុរិយាបាណិកនោះ ។ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា ប្រសិនបើជាពិភពបិទប្រើប្រាស់
ពេលស្រីបាណិក នេះសំរេចរាជកម្ម ដៃនិម្មិតនោះយើងមិនអាចចូលមកដល់ទីនេះបានទេ ។ ចើបទ្រង់ដាំនាយថា :
នោះដូចម្តេចក៏ការដែលនិម្មិតនេះយើង ហើយព្រះសេនា ទាយាឱ្យចិត្ត ចិត្តក៏អស់ចេញមកហើយ នេះម្តេចខ្មែរ
គោតឱ្យទាយាឱ្យទៅប្រកាសទៅទីដង្កូវ ខ្មែរក្សាព្រះរាជតែតិចតួចនេះម្តេច ។ ទ្រង់ត្រាស់វែងប្រែប្រួល ហើយក៏ភ្លើង
ដង្កូវព្រះមិត្តទាំងដង្កូវ ហើយបរទៅទោមតិបន្ទាយស្បែក ថា ៣ ថ្ងៃ ។ ពេលនោះមិត្តខ្មែរ មិនមែនស្បែក បាញ់គ្នា
ដោយក៏ភ្លើងដង្កូវទៅពិភពទៅមករស់ ៣ ថ្ងៃ ស្បែកចូលយកបន្ទាយស្បែកមិនបានសោះ ព្រោះប្លង់ខ្មែរដែលគាស់កាល
ពីមុននោះពិភពមែនតែដោយព្រះចៅនរោត្តមស្រីរាជត្រូវបានគ្រងក្រាស់ ចូលទុកស្រែកមិនដង្កូវគ្នា នោះចូលមិនបាន ដល់បន្ទាយនាយ
ពេលនោះ ។

វេជ្ជបណ្ឌិតប្រធាននៃគ្រូបង្វែរ ទ្រង់ខ្លោចក្នុងព្រះរាជបច្ចុប្បន្នឯកភាព គ្រង់ចិត្តជឿជាក់ បើពឹងពិតឧបាយកលព្រាង
ណាមិនយកបុគ្គលនេះបានទេ។ វេជ្ជបណ្ឌិតប្រធាននោះ ព្រះអង្គឡើងដំបើព្រះទីនាំងដង្ហែង ឆ្លើយតបដល់ការសួរដេញដោល
នូវទីតាំងជីវិតបុគ្គលនោះតែងតែប្រែប្រួល ទើបព្រង់ជួបមកឆ្លើយតបបន្តបន្ទាប់ប្រាកដណាស់។

លុះត្រឹមត្រូវទៅដល់ ៣ កើត ២៥ ពិសាខ ដោយសេចក្តីស្រឡាញ់ឱ្យមកដល់ទីស្រុកយកម៍បឹងជ្រលងដំរើមក
ហើយឱ្យយកទៅដាក់ក្រុងប្លន្តិដៃដងដាបនោះ ប្រុងឱ្យយកភ្លើងតុពីមុននោះដឹង ខាងសិរី ខាងត្បូងឱ្យព្រមគ្នា។
ខណៈនោះ ឧបាលោកវេលាគ្របរបងចោរក្មេងជើងចោរក្មេងប្រាកដប្រាកដ កាលនោះមានសេចក្តីប្រើប្រាស់ដូចត្រូវដឹង បុរាណ

ស្ទួន គង់លើដីវិស្វក្សន៍រាងស្រីដង្ហែងខ្លី ហើយឃើញកងទ័ពខ្មែរកំពុងតែពោមមោមព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរយ៉ាងប្រក្រតី ។ ចៅ
ពញាចក្រឃើញដូច្នេះហើយ ក៏បង្វិចចូលទៅជួបព្រះបរមនរេន្ទ្រស្វរ លុះត្រូវតែព្រះអង្គដោះស្រាយព្រះអង្គចេញពីតំបន់នោះមក
ហើយក្រាបបូជនាមអញ្ជើញស្តេចឱ្យចូលទៅក្នុងបន្ទាយវិញ ដើម្បីនឹងគិតចូលសង្គ្រាមសាជាថ្មី ។ ព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរក៏ព្រម
តាមហើយក៏ចូលទៅប្រជាន់ ក្នុងបន្ទាយវិញ ។

ក្នុងព្រះរាជទានាហានសៀមស្លាប់អស់៧ ភាគ៣នៅតែ ៨ ភាគ ។ ឯទាហានខ្មែរស្លាប់តែ ១ ភាគ គង់នៅ ៩
ភាគ ។

សេដ្ឋកិច្ចព្រះស្រីសុរិយាពណ៌ មហាឧកាយារាជ ព្រះអង្គឡើងម៉ត ទំកន់ភ្លើងដំ - តូចទៅដល់បន្ទាយលង្វែក
ហើយទ្រង់រៀបឱ្យរាជការភ្លើងដំនោះលើភាគបន្ទាយ ។ ប៉ុន្តែក៏ភ្លើងមានចំនួនតិចមិនគ្រប់គ្រាន់ ទើបទ្រង់ឱ្យរាជ
មកដោះដៃពោធិ៍កំភ្លើងដំដែលសិបប្រាំបួន អស្ចារ្យព្រោះស្លាប់នោះរួចបានខ្លះ ។ ក៏ភ្លើងណាដែលដោះដៃស្លាប់បាន
ក៏លើកទៅដាក់លើភាគបន្ទាយដែលទៀត ។ ប៉ុន្តែក៏ភ្លើងដំយ៉ាង២៣ទាំង ១៦ សំរាប់ដាក់ឱ្យនៅទីទ្វារបន្ទាយនោះ
ក៏ត្រូវស្លាប់យ៉ាងខ្លាំងជាងដោះដៃព្រះសោ ។ រួចប្រើទំកន់ភ្លើងតូចហើយ ទ្រង់ត្រួតរាល់ហែលតាមបញ្ជីទៅលើព្រះ
សង់តែពីរម៉ឺនខាត់ ទាហាននៅតែណាស់ ព្រោះទាហានខ្មែរបានប្រើទំកន់ឱ្យទៅនៅប្រចាំការនៅទីនោះរង់ចាំជួយអធ្វើ
កំចាត់មួយអធ្វើ រីឯទៅចេញសម្បកសម្បូរសម្បូរអធ្វើ អស់ចលដោះស្រាយណាស់ហើយ ។ ទ្រង់ត្រាស់បន្តទៅលើ ឱ្យបន្ត
មិត្តនោះ មកក៏មិនខានទើបទ្រង់ត្រាស់បន្តឱ្យចេញពេញក្នុងខេត្តជិត នេះបានលេខ ២ ០០០ ខាត់ ទៀតក្រុម
ត្រូវជាលេខ ២៦ ០០០ ខាត់ហើយទ្រង់ចាត់ឱ្យឡើងរក្សាទាមបន្ទាយ ។

ព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរព្រះព្រឹកភ្លើងទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរាល់លេខទាំង ៣៤០ ០០០ ខាត់នោះទៅលើព្រះស្នាក់និងពិការអស់
១៣ ០០០ ខាត់គង់នៅតែ ៣២៧ ០០០ខាត់ ។ ព្រឹកនោះកងសឹកចូលទៅក្រាបបូជនាមថា : ពញាខ្មែររាជមាសបន្ទាយ
រលាច្យៀតទៅ ៣ ថ្ងៃហើយ ។ ព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ទ្រង់ត្អាតក្នុងព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ។ ទ្រង់ត្រាស់
ថា : ពញាខ្មែរដែលចូលមកបន្ទាយសៀមនេះ គឺជាឧបាយនិងអស់កងទ័ពសៀមដើម្បីនឹងរត់ដោះចេញ ពីបន្ទាយ
តែប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះដែលពញាខ្មែររត់ទៅម្តងនោះឃើញថាសង្គ្រាមនឹងចូលទៅដៃឆ្មាយណាស់ ។ ចាបើនឹងតិចត្រូវមើល
ទៅតម្រិះប្រាថ្នា ព្រះស្រីសុរិយាពណ៌នោះ ក៏នឹងប្រហែលដូចចៅពញាខ្មែរជា ជាព្រះអរិយក្រសោមដែរ ។ យើងទាំង
អស់គ្នានឹងមិនដល់ចៅពញាស្រីសុរិយាពណ៌នោះ ។ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា ប្រសិនបើជាពិសេសប្រើមក
ពញាសុរិយាពណ៌ នេះសំរេចរាជការ ដែលជីវិតនោះយើងមិនអាចចូលមកដល់ទីនេះបានទេ ។ ទើបទ្រង់ជំនាយថា :
នោះដូចម្តេចក៏ក្រែងដៃដីនេះនឹងបានយើង ហើយព្រះសោ ទាហានខ្លួនពិត ម៉តកងទ័ពយកយកហើយ នេះមួយថ្ងៃ
នោះឱ្យទាហានទៅប្រចាំការនៅទីផ្សេងៗ នៅក្នុងព្រះរាជវាំងតិចតួចនេះមួយ ។ ទ្រង់ត្រាស់តែប៉ុណ្ណោះ ហើយក៏ភ្លើង
គង់លើព្រះទីដាងតេជ្រៃ ហើយបរទៅទាមពិតបន្ទាយលង្វែក ថា ៣ ថ្ងៃ ។ ពេលនោះមិត្តខ្មែរ និងមិត្តសៀម ចាញ់គ្នា
ដោយកំភ្លើងដំ-តូចទៅជីវិតទៅមកអស់ ៣ ថ្ងៃ សៀមចូលយកបន្ទាយលង្វែកមិនបានសោះ ព្រោះបុគ្គលីដែលគាត់កាត
តិចនោះមិនមែនដៃរបស់ព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរជាច្រើនណាស់ ចូលសម្រកមិនដឹងថ្ងៃខ្លះ នោះចូលមិនបាន ដល់បន្ទាយទាល់
តែសោះ ។

វេលានោះព្រះចៅនរេន្ទ្រស្វរ ទ្រង់ខានក្នុងព្រះរាជហឫទ័យណាស់ ទ្រង់មិនដឹងថា បើនឹងគិតឧបាយកលយ៉ាង
ណាមួយយកបន្ទាយនេះបានទេ ។ វេលាថ្ងៃមួយនោះ ព្រះអង្គឡើងគង់លើព្រះទីដាងតេជ្រៃ លើកមិត្តនិរើបិកបរទេស្យនា
ខ្លះទីតាំងប៉ុណ្ណោះបន្ទាយទៅក៏យល់ហេតុគ្រប់ប្រការ ទើបទ្រង់ជំនាយក្នុងបន្ទាយព្រះពន្លឺវិញ ។

លុះព្រឹកឡើងនៅថ្ងៃទី ៣ កើត ១៥ ពិសាខ នោះទើបត្រាស់បញ្ជាឱ្យមេកងទ័ពសៀមយកដំបើងជ្រួលកងដំបើង
ហើយឱ្យយកទៅដាក់ត្រង់ប្លង់ក្រីដែលដាច់នោះ ទ្រង់ឱ្យយកភ្លើងដុតពិសាខនោះយើង ខាងលិច ខាងត្បូងឱ្យព្រមគ្នា ។
នោះនោះ ទាហានសៀមក្របបង្គំសាបូចធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជាការ ។ កាលទាហានសៀមធ្វើបានដូចព្រះរាជ បញ្ជាការ

[illegible]

ព្រះរាមាជីងព្រះករុណាបានកប់ម្ចីចំនួន ២០ ០០០ ឆាត់ ។ ពុទ្ធបិទដាសម្តេចព្រះជីយដេដ្ឋាចូលទៅចូល
 និងសម្តេចព្រះមហាវិហារជាព្រះស្រីសម្ពុតហើយ ព្រះរាមាជីងព្រែកកំណើតទៅដោយព្រះអង្គនៅទីនោះទៀត ។
 ព្រះមហា មហាវិហារជាស្ថានឱ្យសេនាបាទ ទទួលឡាំងក្បាលម្ខាងអស់ ៣ ថ្ងៃ ។ ពុទ្ធបិទដាទ្រាំពុំបានហើយ
 សម្តេចព្រះជីយ ដេដ្ឋាជីវាជ ស្តេចក្រាបបង្គំទូលសម្តេចព្រះវររាជ មាតាបិតាសូមអញ្ជើញស្តេចទៅគង់នៅខេត្តស្ទឹងត្រែង
 សិន ។ ទ្រង់ទូលថា កាលណាស្តេចយាងទៅផងហើយ ទូលព្រះបង្គំជំនុំនឹងត្រលប់មកកេរ្តិ៍រាជ្យវិញ ធ្វើសង្គ្រាមយក
 ព្រះនេតរិយ ។

សម្តេចព្រះមហាមហាវិហារជាទ្រង់យង់ព្រមផង ។ ពុទ្ធបិទយាង ស្តេចទៅព្រះជីយដេដ្ឋាជាព្រះរាជបុត្រច្បងមួយ
 សម្តេចព្រះបរមរាជារដ្ឋតាជាព្រះរាជបុត្រករុណា និងព្រះអគ្គមហេសី ស្រីស្នំក្រមការ ចុះពីព្រះទីនាំងនាវាទៅគង់
 នៅខេត្តស្ទឹងត្រែង ។ នៅទីនោះទ្រង់ព្រះរាមាជីង សម្តេចព្រះមហាមហាវិហារ និងសម្តេចព្រះជីយដេដ្ឋាស្តេចសុភក្តិ
 នៅតែសម្តេចព្រះបរមរាជារដ្ឋតា គង់នៅរក្សាព្រះសពព្រះមហាក្សត្រទាំងពីរព្រះអង្គនោះ ។ ឯសម្តេចព្រះមហាវិហារ
 ពញ្ញាញាត ជាព្រះរាជបុត្រនៃសម្តេចព្រះមហាវិហារជាមួយ ពញ្ញាញាតជាព្រះរាជបុត្រនៃសម្តេចព្រះមហាវិហារយោរាជ
 មួយ រត់បែកទៅនៅត្រីបានហើយមួយចំនែកទៅ ។

បណ្តាព្រះមហាក្សត្រទាំង ៣ ព្រះអង្គដែលសោយរាជ្យនៅបន្ទាយឆ័ង្កនោះ សម្តេចព្រះមហាវិហារជាស្តេច
 សោយរាជ្យបាន ១៨ ឆ្នាំ សម្តេចព្រះជីយដេដ្ឋា និងសម្តេចព្រះបរមរាជារដ្ឋតាបាន ១០ ឆ្នាំ ។ ព្រះមហាក្សត្រទាំង ៣
 ព្រះអង្គនេះបានមកសោយរាជ្យនៅស្រីសន្ធិវិថី ៨ ជួន ៨ ថ្ងៃ ៨ ជួន ទៀត ។ បើគិតរហូតមកដល់ខែនេះទៀត
 សម្តេចព្រះមហាវិហារជាព្រះជីយបាន ៤៣ ឆ្នាំ សោយរាជ្យបាន ១៨ ឆ្នាំ ។ ព្រះជីយដេដ្ឋាព្រះជីយបាន ២៣ ឆ្នាំ
 សោយរាជ្យបាន ១១ ឆ្នាំ ហើយសុភក្តិនៅខេត្តស្ទឹងត្រែងទាំងពីរព្រះអង្គ ។ ៦ ព្រះរាមាជីងព្រែកកំណើតស្រីសន្ធិវិថី
 ក៏ឆ្លៀងរាជ្យនៅក្រុងស្រីសន្ធិវិថី ។

(អំពីរឿងបែកបន្ទាយឆ័ង្កនេះព្រះរាជបង្គំជំនុំនឹងត្រលប់មកកេរ្តិ៍រាជ្យវិញ ៤ លេខ ៨៣-៤-៨ ទំព័រ ៦១
 ២៤១ រៀបទៅ និងយាងប្រែកត្តាសិលាស្រ្តាទាំងនេះដូចតទៅនេះ) ៖

ដល់ឆ្នាំ ដូត សិរីសុភក្តិ មានសំបុត្រមកមកជាព្រះចៅក្រុងសៀមកើតមកវាយព្រះនគរ សម្តេចព្រះ
 មហាវិហារជា ជាម្ចាស់ទ្រង់ប្រឹក្សាទិចសេនាបតី មានសម្តេចព្រះមហាវិហារយោរាជ ជាប្រធាន ពុំមានឈ្មោះណាអាចហ៊ាន
 ចេញទទួលឡាំងនិងទីនោះទៀត ។ ព្រះនរោត្តមស្តេចសៀមកើតមកវាយបានស្រុកនគររាជសីមា ស្រុកបស្ចឹមបុរីទៅវិញ
 ហើយចាត់នាយក ឱ្យទៅឈរក្បែរខេត្តទាំងនោះ ហើយកើតមកព្រលប់ទៅស្រុកសៀមវិញ ។ មន្ត្រីខ្មែរដែលនៅឈរ
 រក្សាខេត្តទាំងនោះ ហើយកើតមកព្រលប់ទៅស្រុកសៀមវិញ ។ មន្ត្រីខ្មែរដែលនៅឈររក្សានោះ ពុំឈ្មោះម៉ែនសៀមក៏ដោយ
 ផងព្រលប់មកក្រាបបង្គំទូលរឿងប្រហារ ។

ដល់ឆ្នាំ ឆូរ បកស័ក សម្តេចព្រះសុជាតក្សត្រី ជាទេពសម្តេចព្រះមហាវិហារយោរាជ ប្រសូតបានព្រះរាជបុត្រា
 មួយ ព្រះអង្គទៀតព្រះនាមថា ព្រះអុជយ ។

ដល់ឆ្នាំ រោង ចត្វាស័ក ព្រះនរោត្តមកើតមកបាន ១ ០០០ ០០០ ឆាត់ ៧ ៨០០ សេះ ១ ៨០០ មកតាម
 ផ្លូវវត្តព្រះពិសិក្រ ឱ្យព្រះរាជបារមីទ័ពលតំនួន ៥ ០០០ ឆាត់ជាម៉ែត្រមុខ នោះទៅហ្វាយស្រុកព្រះចន្ទវង្ស បកស័កប្រឡឹង
 មកសេនាបតីឱ្យយកសេនាបតីក្រាបបង្គំទូលតាមរឿង ។

ទើបទ្រង់ចាត់ទុកក្បាបរាជ្យនាយកអ៊ុយ ឱ្យរកឆ្នាំ ២៥ ០០០ ឆាត់កើតទៅជួយទុកភ្លាមនេះមក រត់ ទៅ
 ហ្វាយស្រុក ចេញតាមដំបង ចាត់ទុកក្បាបសៀមវិថីហ្វាយស្រុកចាយយង់ ឱ្យទៅតាម ២០ ០០០ ឆាត់ កើតទៅជួយ
 ទុកភ្លាមនាគណាក្រាបហ្វាយស្រុក ចេញតាមដំបង ចាត់សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទេវីមហាវិហារយោរាជឱ្យទៅតាម ២០ ០០០
 ឆាត់ កើតទៅចេះនៅបន្ទាយឆ័ង្កហើយ ចាត់ពញ្ញាញាត ជាព្រះអង្គឱ្យទៅតាម ១៥ ០០០ ឆាត់កើត ទៅតាំងរាជវង្ស

កំរើកមួយតូចហើយ ដើរទៅមុខលើកម្រាលបង្ហាញលបចេញទៅ មិនឱ្យចំណេញស្រែងដឹង ដួលទៅក្រើយចាកពី ក្របមុខ ទៅ ពេញអង្គ ។ ចេតព្យា អង្គ ស្តេចចាត់មុខ រៀបរៀង សុទ្ធ ទៅ ទូលព្រះជ័យជេដ្ឋា នៅខេត្តបាទី តាមហេតុគ្រប់ប្រការ ។

ទើបចេតព្យា អង្គ ឱ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ឆេត្តកំណត់ស្វាយ ចារាយណ៍ ជើងព្រៃ បញ្ជូនក្នុងកងម៉ែតទៀត ហើយទ្រង់ លើកម៉ែតឆ្នងពីក្រើយចេញ ។ សម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា មិន ចើរហ្វូងស្រុកទ្រាំង បន្ទាយមាន ព្រះត្រពាំង ក្រមួន ឯង ព្រមឬ លើកម៉ែតឆ្នងមកពីក្រើយ ចេញពីក្នុង ។

ថ្ងៃ ៥ កើត ខែចេត្ន ឆ្នាំ ឃ្លាញ បញ្ចស័ក ត្រូវនឹងថ្ងៃសុក្រហើយ ម៉ែតទាំង ៣ កង ក៏យល់ព្រមគ្នាហើយអុជកាំ ជ្រួតតាមដៃសាច់មនុស្ស រួចទៅចងក្រងមួយម៉ែតស្មើមធ្យមពីរក្រោយ ។ វេលាមាន សម្តេចព្រះស្រីសុរិយាព័ណ៌ មហា ឧបាយោហ ទ្រង់ជ្រាបថា : ម៉ែតទាំង ៣ កង លើកមកវាយធ្លប់ពីខាងក្រៅផ្ទះទ្រង់ចាត់ម៉ែតមួយ ឱ្យចេញពីបន្ទាយវាយ ទម្លាយធ្លប់បាញ់ ។ ខណៈនោះ ម៉ែតព្រះឆរទ្រនូវ ស្តេចស្រៀមដោយពុំដឹងខ្លួនក៏បែកម៉ែតជាយថេរទៅស្រុកវិញ ពលស្រៀម ស្លាប់ច្រើនណាស់ ។

ទើបសម្តេចព្រះមហាឧបាយោហ មិន ចេតព្យា អង្គ សម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា ទុះវាយម៉ែតស្រៀមបែកគ្នាតែខាង រាងអស់ហើយ ស្តេចឱ្យប្រមូលម៉ែតស្តេចលើកកងម៉ែតទាំង៣ កង ទៅចោមពីទ្រព្យរាមាមាទូ នៅបន្ទាយសង្កែត តែលើក ទៅពុំទាន់ ក្បិតព្រះរាជមាទូ មិនទាន់ព្រះឧទ្ទេស បែកម៉ែតហើយ ក៏លើកតែតាមព្រះឆរទ្រនូវទៅអស់ ។

ទើបសម្តេចព្រះមហាឧបាយោហ ទ្រង់ចាត់មាឌម៉ែត ឱ្យលើកម៉ែតដេញតាម ជ្រាបពុំដឹងខ្លួន ។ ក្រោយនោះ បណ្តាវាស្រូវខ្លះ ដឹងថាម៉ែតស្រៀមបែកដើរទៅអស់ ក៏មានមិត្តរករកម៉ែតប្រមាណ ហើយឆើញប្រាក់ដូងដៃស្តេច ស្រៀម ចេញទៅក្នុងបន្ទាយឬស្សីជាច្រើន ក៏មានមិត្តចង់បានវាចិត្ត ទើបនាំគ្នាកាប់ផ្តាបបន្ទាយឬស្សីដើម្បីមិនដឹងដៃសាមកប្រាក់ដូង ទាំងនោះ ។ ព្រះចក្រមកជាអម្បាល ស្តេចឱ្យហាមប្រាមដូចម្តេចក៏ពុំព្រមស្តាប់ ។ វាស្រូវចង់ផ្តាបបន្ទាយទាល់តែផ្តុះផ្តាយ បង្ករបប្លន់ក្តីនោះរាបអស់ ។

ព្រះឆរទ្រនូវ ស្តេចស្រៀមទុះត្រឡប់ទៅដល់ស្រុកវិញ តូចព្រះមាឌណាស់ ពិតរកទុក្ខយកឆន្ទិមលើកម៉ែត មកវាយស្រុកខ្លះឱ្យទាល់តែបាត ។ ទើបទ្រង់ប្រជុំមុខមន្ត្រី សេនាបតីទាំងចុងហើយប្រឹក្សាថា : យើងលើកម៉ែតទៅវាយ ក្រុងកម្ពុជា តាមបន្ទាយអស់ទៅ តែពុំបែក ដោយហេតុថា ក្រុងកម្ពុជាមានព្រះពុទ្ធបដិមាភរ កាយសិទ្ធិមួយព្រះអង្គ ពុំកែឈរ លើមានកេតុអ្វីក្នុងស្រុកឱ្យប្រៀបបង្កប់នឹងចាត់ទៅបង ។ យើងធ្វើម្តេចនឹងបានអ្នកបណ្តា ទៅកំទេចព្រះពុទ្ធ បដិមាភរ កាយសិទ្ធិនោះ ឱ្យអន្តរោគទៅ ហើយយើងនឹងលើកម៉ែតទៅវាយទៀតប្រហែលជាម៉ែតបានច្រើនដោយហោរ ។ វេលានោះ មានខ្ញុំរាជការពីនាក់ មួយឈ្មោះ ពិក្សប្បញ្ញោ មួយទៀតឈ្មោះ សុប្បញ្ញោ ទូលមកសុំទទួលយកអាសា ព្រោះខ្លួនចេះមន្តវិទ្យាតាមអាចារ្យបានតាមចិត្តប្រាថ្នា ។ ទើបព្រះឆរទ្រនូវឱ្យឈ្មោះទាំងពីរនាក់នេះដឹកទឹកពីកំទូ សត្វហើយឈ្មោះទាំងពីរនាក់ក៏ថ្វាយបង្គំបា ព្រះខ្លួនជាសង្ឃដើរចុះក្នុង ចេញពីស្រុកស្រៀមទូលទៅស្រុកលាងហើយ ត្រឡប់ ទូលមកក្នុងដៃមកប្តូរជាឆ្នាំ មី ឆ័ត្ត នោះអស់អាណាប្រជានុស្រ្តក្នុងក្រុងកម្ពុជា កើតមានចោល ពីរប្រការ គឺ :

- រោគអន្តរាប្ប កើតជម្ងឺផ្សេងៗ ប្រការមួយ ។
- ទុក្ខវិវាទ កើតជម្ងឺ ប្រការមួយ ។

បន្សល់ទុកស្តីលើ ពិក្សប្បញ្ញោនោះ ចេរិវិជ្ជាការពុំខានធ្វើមុខស្រឡាញ់ ។ សង្ឃសុប្បញ្ញោចេះខាងព្យាបាល រក្សាជម្ងឺឱ្យជា ។ សង្ឃទាំងពីរ ដើរក្សាជម្ងឺក្នុងស្រុក ជាស្រៀមទៅ ។ អ្នកនោះដឹកគ្រឿងរាងអាយុដើរដោយមិនដឹង រក្សាមកដល់នៅសំណាក់ ទៅខេត្តសំរោងទង ។ វាស្រូវអ្នកស្រុកសំរោងទងក៏ស្រាវស្រង់បបួលគ្នាទាំងពួងព្រះសាស្ត្រ

* ក.គ.ជ ទៅក្នុងខ្សែចង្កេះសាច់ គឺប្បញ្ញោ *

ក្នុងទាំងពីរ ហើយឱ្យពេញវត្តមានតាមសង្ឃទាំងពីរ ហៅថា វត្តភិក្ខុបុណ្ណ ។ អ្នកស្រុកកង់តែរវាងអាង ឈឺត្បូងខ្លា រោងក្នុងក្រុងកម្ពុជា កំពុងស្រាវជ្រាវស្វែងរក ។ សង្ឃក្នុងទាំងពីរនោះដើរមើលដំបូងទៅទៅដល់ក្រុងសង្វែក បើសិនសំ រាស្ត្រប្រជាជនរាជការទី-៣៥ សឹងប្រកបស្បៀងខ្លាំង ។ ដំណឹងនេះជ្រាបដល់ក្សត្រី អ្នករាជការទាំងឡាយ ក្សត្រីនិងរាជការ ធ្វើសង្ឃឹមកម្ពុជានៅរាជធានីភ្នំ ។ ដំណឹងនេះជ្រាបដល់ស្តេចទៀត ស្តេចជ្រាបហើយឱ្យមន្ត្រីសង្ឃទាំងពីរនោះ ទៅកាន់ព្រះ

រាជវាំងសង្វែក ។ សង្ឃក្នុងក្រុងនោះក៏ចូលថ្វាយព្រះសេនា ដំបូងរម្ងាប់រោងក្នុងព្រះនគរ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ ក៏សព្វព្រះរាជហឫទ័យ ឆ្លើយតបទាំងពីរនោះណាស់ ។ សង្ឃទាំងពីរថ្វាយព្រះសេនា សូមស្នាក់អាស្រ័យនៅវត្តព្រះឥន្ទ្រទេព ។ ព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចប្រយោជន៍ពាមស្តី តែងត្រាស់ឱ្យសង្ឃទាំងពីរនៅវត្តព្រះឥន្ទ្រទេព ឱ្យសង្ឃទាំងពីរទៅមកអាស្រ័យ ។ សង្ឃទាំងពីរចុះ បានឱកាសឈរហើយ សង្ឃមួយប្រើវេទមន្ត : ធ្វើព្រះរាជអ្នកជារាជានុវត្តឱ្យទ្រង់អាធាន សង្ឃមួយព្យា បានព្រះរាជឱ្យថា ធ្វើយ៉ាងនេះត្រឹមដឹង ។ ថ្ងៃក្រោយ សង្ឃនោះ ប្រើវេទមន្តធ្វើដំបូងថ្វាយព្រះមហាក្សត្រសោយ ។ ពុទ្ធសោយហើយ ព្រះអង្គប្រែប្រាស់ឱ្យ ស្នាម ព្រះសតិ ភ្នំភ្លើង ។

សង្ឃទាំងពីរ ឃើញបានការណ៍យ៉ាងនេះ ក៏ថ្វាយព្រះរាជថា : ដែលទ្រង់អាធានហើយឆ្លើយ ឆ្លើយហើយរាជានុវត្តនេះ ព្រោះព្រះពុទ្ធបដិមាករឱ្យទោស ។ បើព្រះអង្គវិវិធានយេច ព្រះរាជានុវត្តជាស្រេចមិន ខាន ។ ទ្រង់បានព្រះសេនាបដិមាករ ហើយដោយសេចក្តីរង្វេងនិងត្រូវមន្តវិជ្ជាការរបស់សង្ឃទ្រុស្តសិលនោះ ក៏ទ្រង់ឆ្លើយ តាម ។ ទើបត្រាស់ឱ្យបដិមាករពុទ្ធបដិមាករ សង្ឃតិ ចតុមុខ ក្នុងព្រះវិហារព្រះឡែងកែង យកទៅទោសក្នុងបឹង ជាញឹក ខ្លាព្រហ្ម ។ ចំពោះពុទ្ធប្រាមបដិមាករ កាលសិទ្ធិ និង ព្រះពុទ្ធបដិមាករ សម្រេចទាំងប៉ុន្មានក្នុងព្រះវិហារព្រះឡែង ឱ្យយកទៅដាំថ្នាល ក្នុងទឹកទន្លេជ្រោះបាញ់សេះ ។ តែពាក្យទោសៗនេះថា : សង្ឃទ្រុស្តសិលទាំងពីរនោះ បង្គាប់ឱ្យដុត ព្រះសង្ឃតិដែលសេចក្តីព្រះបរមរាជា គឺព្រះពុទ្ធរាជ្យទ្រង់សាងនោះ ធាននៅតែក្នុងព្រះបាម ។ ព្រះបដិមាករកាលសិទ្ធិ និង ព្រះពុទ្ធបដិមាករ សម្រេចទាំងប៉ុន្មាន ដែលនៅក្នុងវត្តព្រះឥន្ទ្រទេពនោះ ឱ្យយកសង្ឃតិ : ដែលព្រះពុទ្ធបដិមាករ ក៏ បណ្តាដោយឥទ្ធិពលបាម ឆ្លើយតបទុក្ខពីបណ្តា ឆ្លើយតបទុក្ខពីបណ្តាដល់ទន្លេហើយលិចចាត់ក្នុងទឹកទន្លេនៅជ្រោះបាញ់សេះនោះទៅ ។ ភ្លាមដែលព្រះពុទ្ធបដិមាករឆ្លើយតបទុក្ខនោះក្លាយទៅជាព្រះរាជ្យថា : ព្រះករុណា ទៅទល់សព្វថ្ងៃនេះ ។ ទើបសង្ឃ ទ្រុស្តសិលសុប្បញ្ញត្តិបានសេចក្តីព្រះបរមរាជ្យថា ឱ្យឆ្លើយព្រះរាជ្យ ។ វេលានោះ សេនាព្រះមហាឧកាយាមាជ នឹងត្រូវរាជការទាំងដប់បួន និងជាសង្ឃទាំងពីរ មិនមែនជាសង្ឃបរិសុទ្ធទេតិជាសង្ឃក្នុងមកធ្វើឱ្យបាត់សេនាព្រះ ពុទ្ធបដិមាករ ក៏ឆ្លើយដោយស្មោះមិច្ឆាបដិមាករសង្ឃទាំងពីរនោះសំដាប់ តែសង្ឃទាំងពីរដឹងខ្លួនទាំងពីរនោះក៏រងទុក្ខទៅ ស្រុកស្បៀងវិញ ។

ចាប់ពីពេលនោះទ្រង់ឱ្យវិវាទព្រះពុទ្ធបដិមាករ ដែលក្នុងក្រុងទាំងអស់នោះមក ក្នុងព្រះនគរក៏កើតវិប្បវិភាគច្រើន ប្រការ ។ ព្រះមិត្ត នៅភ្នំពេញសង្ឃ ក៏ដឹងស្តេចអស់ពីរអាង ព្រះខ័នរាជ្យ ព្រះចាប់ឆ្លើយដ្ឋានស្តាយ ដឹងត្រឹមដឹងដល់ចាត់ សេនាបដិមាករព្រះបាទ ។ បុរាណ បុរាណដង្ហែមន្ត្រីនាមដង្ហែមក៏ពុំជ្រើសរើស ។ ព្រះពុទ្ធបដិមាករ នៅព្រះវិហារស្តី ព្រះ ព្រះឱរាចេញព្រះសោហិត ។ ដើមជ្រៃប្រជុំ រោយរុករានភ្លើងអស់ ។ ក្នុងព្រះនគរក៏កើតវិប្បវិភាគដោយដំបូងអាងនាម និង រាជបាយជាខ្លាំង ។

ចំពោះព្រះឡែង ស្តេចសៀម កាលសង្ឃទ្រុស្តសិលទាំង ២ ទៅដល់វិញ ហើយទូលសេនា ដែលបាន ធ្វើគ្រប់ប្រការនោះទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ ។ ទ្រង់ប្រឹក្សាមិនសេនាឃើញថា : ក្រុងកម្ពុជាក៏កើតវិប្បវិភាគច្រើនប្រការ ។ សេនាបដិមាករ ក៏ពុំសូវយកចិត្តទុកដាក់លើឆ្នាំឆ្នួលនឹងដំណើរនេះ ដោយអង្គុយក្នុងព្រះរាជក្រុងកម្ពុជា ឱ្យក្រុងក្រុងសោយរាជ្យ ។ យើងយកចិត្តទៅព្រោះនេះ និង បានស្រុកដូចបំណងជាមិនខាន ។ ទើបទ្រង់មាត់កងម័ត ដើរចេញចំនួន ១០០ ០០០ នាក់ ជីវី ៨០០ សេះ ១ ៥០០ មាត់ព្រះរាជបរម ខ្លា ជាមកកងរាជ ឱ្យឆ្លើយម័ត ១០ ០០០ នាក់ ជាម័តមុខ មាត់ព្រះរាជប្រជុំ និង ទៅហូរយស្រុក ឆ្នេរនគរស្រីចម្លង ឆ្នេរសង្គ្រាមហាវិទ្យាមាត់ ២០ ០០០ នាក់ មុខទូកម្សៅ ១០០ នាក់ ទូកស្បៀង ចំនួន

[illegible]

នៅថ្ងៃ ១១ កើត ខែ មិគសិរ ឆ្នាំ មមី ឆ្លងសតវត្សរ៍សៀមឱ្យលើកម៉ែតទាំងពីរកងចេញមកតាមផ្លូវសមុទ្រខាង
ក្រុងសង្ក្រាន្ត លើកម៉ែតដើមគោក មកព្រៃស្រាំងមីកស្វាន៍ព្រៃមើម្បីជីងវាយតម្រូវកាត់ដំបង ។ មាត់ពញាឆែករាជធានីមា
លើកពល ៣០ ០០០ នាក់ ឱ្យមកដាច់ផ្លូវមកខាងព្រៃ ក្រុងមកខេត្តកំពង់ស្វាយ ។ គឺកំពង់ជិតព្រៃថ្មីនេះ ។ បម្រើ
ខ្មែរដែលនៅរក្សានៅព្រំប្រទល់ដែន ទាំងដើមទឹក ក្រាមទាំងដើមគោក បានដឹងថាសៀមលើកម៉ែតមកច្រើនណាស់ ក៏ចាត់
ព្រមពរឱ្យដាក់សំបុត្រមកដោះស្រាយសម្តេចចៅហ្វោរឡា ឱ្យយកសេចក្តីច្បាប់ចូល ព្រះបាទអ្នកជាមេម្ចាស់ស្តេចក្រាប ពាម
រឿងគ្រប់សេចក្តី ។ ទើបព្រះបាទអ្នកជាមេម្ចាស់ ទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជា ឱ្យកងពលសម្របសម្រួលស្បៀងអាហារ និង គ្រូជាក់ក្នុង
បន្ទាយ មាត់សេនាមាហានឱ្យទាត់ពលក្រាតដោយត្រួតផ្លូវទាំងដើមទឹក ដើមគោករាជខេត្ត ហើយទ្រង់ប្រឹក្សាមិនសេនា
បតីមជ្ឈិមទាំងចុងថា : សៀមលើកម៉ែតមកជាន់ទេរដោយក្រព្រកកន្ទុះមិនដឹងមុន វាមកត្រានេះ ខែបរិវេណាស់ បើ
យើងប្រហែសមិនករពារពុំបាន ។ ទ្រង់ឱ្យធ្វើបន្ទាយរាយម្រុងជាទាំមុន កែឆ្មោះណាច្រូសប្រហែស ឱ្យរាជសាស្ត្រ
សង្ខេបចាត់បង្គោលដងដីរឹត ។ រួចទ្រង់ចាត់សម្តេចព្រះមហាឧកាយារាជ ឱ្យទ័ពល ៣០ ០០០ នាក់ លើកទៅចុះ
កំងង់សៀម នៅបន្ទាយចេត្តបរិវារ ។ មាត់មោលញា រួច ជាព្រះអង្គចំពៅ និង ពញាឆែកចុងពុក ទ័ពសេនាមាហាន
១.៥០០ នាក់ ។ ប្រហែសជា ១៥ ០០០ នាក់ទើប ។ លើកទៅចុះរាងម៉ែតវង្ស នៅចេត្តបន្ទាយមាស ។ មាត់ព្រៃ
ជ័យជេដ្ឋា ជាព្រះរាជបុត្រស្នង ឱ្យទ័ពសេនាមាហាន ២០ ០០០ នាក់ លើកទៅចុះរាងម៉ែតសៀម នៅខេត្ត បាសាក់ ។
មាត់ឧកញ៉ាព្រះឡាហោមពៅ ឱ្យទ័ពលចំនួន ២០ ០០០ នាក់ លើកទៅចុះរាងម៉ែតសៀមនៅខេត្តឧត្តុង្គសៀមរាប ។
មាត់ឧកញ៉ាវិរាធរាម អ៊ុយ ឱ្យទ័ពល ២០ ០០០ នាក់ លើកទៅជួយឧកញ៉ាមនោរម្យស្រីនៅចេត្តបាតដំបង ។ ឆាយម៉ែត
ទាំង ៦ កង ក៏លើកទៅធ្វើបន្ទាយរាយម្រុង ដាក់ពលក្រាតជុំមាត់ច្រូសប្រហែស ។

ម៉ែតឡើយខាងជើងទឹក លើកចូលមកបាញ់ខ្សែកំពង់សោម មួយដុំ ខ្សែព្រះព្រាហ្មកំពង់មួយដុំ។ ។ ទៅហ្វាយស្រុក ខេត្តកំពត កំពង់សោម ក៏លើកម៉ែតកំពង់ច្បាំងម៉ែតម៉ែតសៀម ដោះច្រើនដង តែពុំឆ្កេះសៀម ។ សៀមវាយបាន ខេត្តកំពង់ សោមហើយ លើកម៉ែតមកដោយបន្ទាប់ខេត្តកំពតទៀត ។ ទៅហ្វាយស្រុក ខេត្ត កំពត កំពង់សោម-លើក ម៉ែតចេញ ទទួលស្លាប់ ក៏បរាជ័យចាញ់សៀមទៀត ហើយក៏នាំសេនាទាហាន ដោះចេញច្រើនបន្ទាប់ ផ្ទុយមកបោះទឹក ទៅខេត្ត បន្ទាយមាន ទួលទៅពេញ អង គ្រប់ប្រការ ។ កងម៉ែតសៀម ក៏លើកដេញតាមមកបំផ្លិចខេត្តបន្ទាយមាន ។ ពេលនោះ ទៅពេញ អង ចាត់ពេញមិនចុងពុក ឱ្យនាំសេនាទាហាន ៥ ០០០ នាក់ ចេញទៅតែមន្ទីរម៉ែតសៀម ។ ពេញចិន ម៉ុងពុក លើកម៉ែតទៅ ក៏ជួបប្រឈមម៉ែតសៀមនៅខាងលិចមាត់ស្ទឹងទឹកមាន ក៏បរាជ័យចូលស្រុកក្រវាញចាត់ស្ទឹងរា ពងស្លាប់ ទាំងសត្វទាំង ។ ខណៈនោះ នាយម៉ែតសៀមម្នាក់ហើរពេញមិនចុងពុក ជិះសេះកាត់ពីខាងក្រោយ ក៏បង្ខំចូលមកជិត ពូជម៉ែតដំបែងត្រូវពេញមិនចុងពុកធ្លាក់ពីលើខ្នងសេះ ស្លាប់មួយកេនទោះទៅ ។ សេនាទាហានខ្មែរបានឃើញ ថាជាកង ម៉ែតបរាជ័យមកដោះក៏ឡើងវាយចូលក្នុងបន្ទាយវិញ ។ ម៉ែតសៀមដោយមានជ័យជំនះក៏រត់មកដល់ភ្នំក្រវាញក្រវាញក្រវាញ ក៏លើកមកដោយបន្ទាប់ទៅពេញអងទៀត ។ ទៅពេញអងទៀតជ្រាលហើយ ទ្រង់ប្រឹក្សាមិននាយម៉ែតថា : វេយនេះ ម៉ែតសៀមលើកម៉ែតមកហើយ ។ វាពុំចង់តែបាត់ឡើយ ដោយវា បានច្បាំងពីពេលថ្ងៃ ។ យប់នោះ វាពាស្លាក់ ហើយត្រូវលើកម៉ែតចេញទៅពុកវាខ្លះ ។ ឱ្យនាំគ្រូផ្តល់ចេញខ្លះ ។ ទើបទ្រង់ចាត់ ផ្តើមស្នេហាដា ជាម៉ែតមុន ឱ្យនាំសេនាទាហាន ២ ០០០ នាក់ ចូលលុកម៉ែតសៀម ។ ចាត់ព្រះវង្សពង្សជ្រុងនាយម៉ែតក្រោយ ទៅច្រូចចេញពីបន្ទាយផ្ទុយ មកនៅខេត្តទ្រាំងវិញ ។ ទៅពេញអង ក៏ផ្ទុយមកបោះទៅខេត្តទ្រាំង ប្រមូលនាយកង ខាងម៉ែតឱ្យជួបជុំ ។

ទីតាំងស្រុកមួយរាប់ ដែលបកបាចនូវព្រះត្រាវង វាយយកឈានចេញច្រូចត្រាវង ហើយលើកមកដាក់នៅចុងផ្លូវ
ខ្សែក ។ ពេលនោះ សម្តេចជ្រោយជំរាល ទ្រង់បាននាំទ័ពគ្រប់លទ្ធកម្មស្នើ ព្រៃស្ទឹងចេញពីបារាំង ។ ពុទ្ធប្រម

ជ្រាបថា : ទីតាំងបុរាណសាស្ត្រ ពេញនិមិត្តភាព ស្លាប់កម្សាន្តរឿងរ៉ាវ ឧបទ្វីបខ្មោចបានទៅដល់ហើយ ទៅពេញអស់គ្នា ។ ម៉ែនសៀមលើកមកចោមបុរាណសាស្ត្រយើងទៀត ។ បើយើងដំប្រាំទៅទៅលើព្រៃដាំដុះ ជួរច្រកត្រូវលើដើមដើមទៅជួបជុំគ្នាទៅប្រឆាំងគ្នាទាំង ។ នាយម៉ែនក៏យល់ព្រមទើបប្រទះទាត់សេនាទាហាន ឱ្យវាយចម្លើយមិនស្រូវចេញមក បានជួបមិនពេញអស់ នៅទីពេញទាំង បានចេញតាំងតែច្បាំងមិនមិនស្រូវមកពីខែបុស្ស ដល់ខែ ៣ កើត ខែមាឃ ឆ្នាំ មមី ឆ្នាំកក្កដា ក្នុងបុរាណសាស្ត្រវិទ្យាសាស្ត្រនិងទ្រឹស្តីបុរាណសាស្ត្រ ក៏ដោយរាល់មកទេត្តាបាន ។ ម៉ែនសៀមពុំហ៊ានលើកតាមមកក្នុងខេត្តបាទីទេ តែមិនខ្វែរក៏រត់ស្ទើរវិទ្យាសាស្ត្រនិង ទៀតកងទ័ពដែរ ព្រោះក៏ណែនកេត្តបុរាណសាស្ត្រទៅខេត្តពេញអស់ ។ ប្រទះទាំងពីរព្រះអង្គជុំគ្នាថា : វេលាទេ គួរតែយើងជួយ ដូចទៅខេត្តស្រីសោយដាំដុះដើមក្រូច ខាងម៉ែនក៏ព្រមតាម ហើយប្រទះជួយកងទ័ព ទៅចោទទៅខេត្តស្រីសោយ ។ ឯម៉ែនទាំង ប្រាំ ជួបណា ព្រៃឆេះ មិនលើកមកជួយជួយ ឱ្យពេញដំណើរ ពួកមិនលើកមកជួយយកស្រូវខ្មែរដែរ ទើបបានជួយដាំដុះបានលើកមក ។ កងទ័ពសៀម ដែលវាយបានស្រូវបុរាណសាស្ត្រ បានសាត់ ហើយក៏ឱ្យសេនាទាហានដើរចាប់ស្រូវប្រទះដែលពិបាកស្រូវស្រស់ស្រាយស្រូវស្រី ស្រូវ អង្ករ ស្ទើរវិទ្យាសាស្ត្រ បានជាច្រើន ។ ក្រៅពីទោះមុតជួនសាមីប្រទះ ស្រូវ អង្ករ មិនឱ្យសេសសល់ ហើយវាលើកម៉ែនវាយខាងជួរទាត់ជួរទៀតមក ។

ចំនែក ខេត្តបាត់ដំបង នោះព្រះនរោត្តម ទាត់ព្រះរាជមាត់ ឱ្យដំណើរ ៥ ០០០ ទាត់ លើកមកតាមផ្លូវស្រះ កែវចុះមកស្រូវវង្សានុវង្សមកមុន ។ ព្រះនរោត្តម លើកម៉ែនមកជាព្រះរាជ ។ ខណៈនោះ ម៉ែនខ្មែរដែលឆ្កាញ់មេនាមេត្រី ឱ្យលើកទៅចោទទាំងម៉ែនសៀមប្រឹក្សាថា : សៀមលើកមកដាច់នេះមាំមួនណាស់យើងជួយទៅទេមិនគួរទេ គួរតែយើងលើកវាយវាឱ្យដឹងក៏សាត់សឹកសិន ។ ជំនុំគ្នាព្រមហើយ ទើបម៉ែនខ្មែរវាទៅបង្កប់នៅក្នុងព្រៃ ប្រមាត់វាលខាងត្បូង ។ នេះម៉ែនសៀមលើកមកដល់ ម៉ែនខ្មែរក៏លើកវាយកាត់កម្សាន្តម៉ែនសៀម ។ ម៉ែនខ្មែរលើកព្រៃម៉ែនសៀម ច្រើនលើកក៏សាត់ ក៏ ដោយជួយព្រៃ ឱ្យប្រកួតមកដល់ស្រុកបាត់ដំបង ហើយប្តឹងឆ្កាញ់មេនាមេត្រីថា : ម៉ែនសៀមដែលលើកមកនេះ ជាម៉ែនហេតុព្រះ ព្រះនរោត្តមលើកមកដល់ ។ ម៉ែនស្រួចឆ្កាញ់ព្រះរាជមាត់ ក្បែរព្រាណាល់ សូមលោក-ប្រព័ន្ធឱ្យមែនទែន ។ ទើបឆ្កាញ់មេនាមេត្រី និងឆ្កាញ់វេរនាយក ទាត់នាយម៉ែនទាហាន ៨ ០០០ ទាត់ទៅធ្វើបុរាណសាស្ត្រខ្មែរ រាំងម៉ែនសៀម នៅស្ទឹងព្រៃឆ្នុយអង្ករ នៅព្រះនរោត្តមចូលអង្ករ ។ ឯព្រះរាជមាត់ មេកងម៉ែនសៀមវាយតាំងពីស្រុក វង្សានុវង្ស ព្រះមកដល់ក្បាលព្រះបិត រហូតដល់ព្រះនរោត្តម ទើបបានឡើងម៉ែនម៉ែនខ្មែរ ។ ម៉ែនខ្មែរលើកព្រៃ ម៉ែនសៀមច្រើនណាស់ ក៏ដោយជួយព្រៃ ។ សៀមវាយយកបានស្រូវស្រីសោយស្រូវ សំណាត់ ហើយកាត់ជួរលើកមកចោមបុរាណសាស្ត្រខេត្តពេញទៀត ម៉ែនខ្មែរដេញឡើងច្រើនដង ចេះតែច្រើនសៀមក៏ឆ្កាញ់ដោយរត់មកដល់ស្រុក បាត់ដំបង ។ ម៉ែនសៀមយកបានបុរាណសាស្ត្រខេត្តពេញទៀតហើយ ចោទម៉ែនដទៃម៉ែនព្រះនរោត្តម នៅទីនោះក្រុមទាំងពីរប្រមូលស្រូវអង្ករ ស្ទើរវិទ្យាសាស្ត្របានជាច្រើន និងជួនជួនអាណាព្រះបាទព្រះស្រីមាណស ។ បណ្តាព្រះស្រីទាំងបួនទាំងប្រាំ ទោលក្រិកទៅទ្រង់ពិបាកព្រៃ ។

ចំនែកឆ្កាញ់មេនាមេត្រី ចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង និង ឆ្កាញ់វេរនាយក បិទទាត់ទាំងពីរកងដែលឱ្យលើកទៅចោទទាំងម៉ែនសៀមនោះ ចេញសៀម ហើយសៀមវាយយកបានខេត្តស្រីសោយស្រី សំណាត់ រួចមកចោទម៉ែននៅបុរាណសាស្ត្រខេត្តពេញ ក៏ ប្រឹក្សានិងនាយម៉ែនថា : ម៉ែនសៀមលើកមកដាច់នេះក្បែរព្រាណាល់ ឱ្យជាម៉ែនហេតុព្រះព្រាណាល់ ចូលកាត់ពិបាកដល់ខេត្តយើងហើយយើងត្រូវទទួលស្រូវបង្កប់មេន ? នាយម៉ែនទាំងបួនឆ្លើយថា : ម៉ែនដែលព្រះបានដាំដុះស្រូវស្រីសោយស្រូវ លើកឱ្យឆ្លើយស្រាមនិងសៀមឆ្លើយមិនទាន់ទាត់បានច្បាំងដល់ហើយស្រាមតែលើកម៉ែនជួយចេញទៅ ឱ្យបានស្រូវទៅវាស្រូវទៅទេនោះមិនគួរឆ្កាញ់ លើកឱ្យឆ្លើយនិងព្រះរាជមាត់ស្រឡះ គួរតែច្បាំងមើលក៏សាត់សិន បើមិនឆ្កាញ់ទេ មិនដោយជួយទៅតាំងតែច្បាំងទៅខេត្តពោធិសាត់ទៀត ។ នោះឆ្កាញ់មេនាមេត្រី និង ឆ្កាញ់ វេរនាយកទាត់ព្រះសែនសេនាមាត់ ១ ហ្លួងភក្តីអនុជិតមុខមុខ ១ ម៉ឺនស្លាប់រាជា កែវ ៥ ឱ្យដំណើរ ៥ ០០០ ទាត់លើក

[illegible]

រាជ្យសង្គ្រោះ ហើយទ្រង់ឱ្យរំលាយព្រះពុទ្ធបរិមាណជាតិទឹកខ្មៅទៀតផង ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាដែលបានរំលាយ ទាំងព្រះ បណ្ឌិតឱ្យកើតជាគោរពសាសនាព្រះពុទ្ធនោះ មួយគ្រា ពីរគ្រាមកហើយ ដូច្នេះមិនត្រូវយើងស្អប់ជីវិតទេ តែទាំង គ្នាឈរនៅរក្សាព្រះនាម ។ បើព្រះនរេន្ទ្រសួរ លើកទៅដល់ក្រុងហើយ ឆ្លើយយើងប្រឹក្សាមិនសេសសល់ពីទៀត បើសេនា បតី យល់ដឹងច្រើន យើងនឹងធ្វើតាម ។

ឧកញ៉ាប៊ុលសារ ជួនពុទ្ធជាមិត្តជាមួយ ក៏មិនតំណាង ។ ជួនពុទ្ធស្រេងលើកមកដល់ខ្លួនចុះប្រៀបធៀប តែងតែ ក៏លើកមិត្តផង គេឈ្មួញក្រសួង បញ្ជាក់ដល់មកគាត់សម្រេចព្រះមហាក្សត្រយោធា ដោយខ្លាចខ្លាចប្រឆាំង ហើយខ្លាចតាមហេតុគ្រប់ប្រការ ។ មិត្តស្រេងក៏លើកចូលមកដល់ ស្រុកនគរក្រុងរាជនៅថ្ងៃ ១ រោង ខែ មាឃ ឆ្នាំមមី ឆ្នាំសក ហើយលើកមិត្តចូលមកដល់មកក្រុងស្វាយទាត់ទៀត ។ ចេញពីក្រុងទៅស្វាយទាត់ក៏ដឹងថា ស្រុករាជស្រុកចាត់ដំបង បែកហើយ លើកមិត្តចូលមកទៀតក៏ប្រញាប់រត់មកក្រុងស្វាយទាត់ណាឱ្យបានឆាប់ ។ ឧកញ៉ាស្វាមីណាម ប្រឆាំង លោកក្រាបបង្គំចូលសម្រេចព្រះមហាក្សត្រយោធាតាមរឿង ។ ទើបសម្រេចទ្រង់ចាត់សេនាទាហាន ៨ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកទៅជួយហើយទ្រង់ប្រឹក្សាមិនសេសសល់ពីខាងមិត្តទាំងឡាយថា : ឧកញ៉ាប៊ុលសារនេះ ព្រះចៅអ្នកជាងម្ចាស់ ចាត់ឱ្យដកចេញចេញទៅក្នុងស្រុក មិនច្បាស់លើកមិត្តចូលមកវិញ ឱ្យបានស្រុកទៅស្រុកសោះ គប្បីតែឱ្យប្រហារជីវិត តាមបទព្រះរាជ្យសក ។

ទើបខាងកងទ័ពចុង ក្រសួងបង្គំចូលមកដោះ : ដែលឧកញ៉ាប៊ុលសារលើកមិត្តចូលមកវិញ ដាក់ខាងមិត្ត ពុំព្រមឡើង ខ្លួនតែម្នាក់ឯងនឹងឡើងដូចម្តេចបាន ។ មួយទៀតស្រុកនគរស្រុករាជនោះជាក្រុងចាស់មែន តែបើក្រុង ចាត់ដំបងបែកហើយ ស្រុកនគរស្រុករាជនោះ គង់តែដឹងបែកជាមិនខាន ។ ថាបើដឹងបែកទៅឧកញ៉ាប៊ុលសារ ក៏បានដឹងតែបើស្រេចដឹង នោះគេមិនអាហារនិទ្ទាត់ច្រើនអ្វីជាមុន ។ សេចក្តីនេះសូមទ្រង់ព្រះប្រទានជីវិតឧកញ៉ា ប៊ុលសារ និង ខាងកងទ័ពមិត្តមួយអង្គនឹង ដើម្បីទ្រង់បានធ្វើការរាជការ កែទ្រង់ឱ្យបានទៀងត្រង់ទៅ ។

សម្រេចព្រះមហាក្សត្រយោធា ទ្រង់ព្រះសង្គ្រោះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះមេត្តា ប្រោសតាមសូម ហើយទ្រង់ចាត់ឱ្យ ឧកញ៉ាប៊ុលសារនេះ ឱ្យលើកពល ៥ ០០០ នាក់ ទៅជួបឧកញ៉ាស្វាមីណាមនៅចេញពោធិសាត់ ឱ្យធ្វើការរាជការ ដើម្បីដឹងកែខ្លួន ។

ឯព្រះនរេន្ទ្រសួរ កាលវាយយកស្រុកចាត់ដំបងបានហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យព្រះរាជមា ១ លើកពល ១០ ០០០ នាក់ ចូលមកវាយចេញពោធិសាត់ទៀត ។ មិត្តខ្មែរដែលបង្គាប់តាមផ្ទៃ ក៏លើកចេញមកតត្រូវនឹងមិត្តស្រេងជា ក្រើនដង តែមិត្តខ្មែរតិចពេក ក៏បែករត់មកដល់បន្ទាយពោធិសាត់ ហើយជំរាបសេនាប្រឆាំងប្រការ ។ ឧកញ៉ាស្វាមីណាម ចាត់ទាហាន ១០ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកចេញពីបន្ទាយជាមួយនឹងទាហាន ៧ ០០០ នាក់ដល់លើកមកជួបផ្សំទៅត្រូវជា ១៨ ០០០ នាក់ ។ មិត្តខ្មែរ មិត្តស្រេងក៏ប្រទះគ្នាទៅទាំងដឹងបឹងទ្វារ ពលទាំងសងខាងចូលប្រយុទ្ធនាក់កាប់សម្លាប់គ្នា ខ្លះចាញ់ក៏ភៀង ឆ្លូ ស្លា ទៅវិលត្រឡប់មក ។ ក៏ចុងតែម្នាក់ឯងដែល មិត្តព្រះនរេន្ទ្រសួរក៏លើកមកដល់ នោះមិត្តខ្មែរកែជា ២ កង ចេញតម្កល់មិត្តស្រេង ។ វេលានោះពលស្លាប់ទាំងសងខាងក្រើនជាងមេក ឧកញ៉ាប៊ុលសារ ដោយចង់បានភ្លើ ឆ្មោះកែកំពុងខ្លួន ក៏កាត់ដាវទៅដល់មិត្តស្រេង ចូលទៅប្រកបនឹងមិត្តស្រេង សម្លាប់ច្រើនណាស់ ទាត់តែអស់កងទាំងស្រុង គ្រាប់កំភៀងស្រេងស្លាប់ក្នុងមិនមែនក្នុងមិនមែនទៅ ។ ឯឧកញ៉ាស្វាមីណាម ចូលប្រកបជាមួយនឹងមិត្តព្រះនរេន្ទ្រសួរ ខ្លួន តែបើក្លាស់ មិត្តព្រះនាមមិត្តច្រើនលើសលប់ពេក និងស្រាប់តែទៅជាមាត់ ក៏ខាំអស់សេនាទាហានមួយចំនួនតែ រត់កាត់ ព្រមទាំងបន្ទាយចេញប៊ុលសារ ។ ព្រះនរេន្ទ្រសួរក៏លើកមិត្តចូលក្នុងបន្ទាយចេញពោធិសាត់នៅថ្ងៃ ៨ រោង ខែ មាឃ ឆ្នាំមមី ឆ្នាំសក នោះ ហើយទ្រង់ចាត់ព្រះរាជមា ១ ឱ្យលើកមិត្តចូលចេញក្រុងស្រេង ។ អស់បណ្តាស្រុកក៏ដាច់ ទាំងគោរពសាសនា ក្នុង ទីនោះស្រាង ត្រាត់ក្នុង ត្រាត់ទៅ ។ ខ្លះរត់មកខ្លួនសម្រេចព្រះមហាក្សត្រយោធានៅបន្ទាយចេញប៊ុលសារ ។ ទ្រង់ជ្រាប ហើយព្រះមហាក្សត្រយោធា ស្តេចចាត់មិត្ត ១០ ០០០ នាក់ ឱ្យលើកទៅចងដឹងមិត្តស្រេងទៀត ។ មិត្តទាំងនោះលើក

ទៅបានប្រទេសទៅស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ប្រកបដោយសេរីភាព ហើយក៏មូលប្រកបដោយសេរីភាព។ កំពុងតែប្រឈមនឹងប្រធានប្រធានក៏
លើកទឹកដល់ខ្សែត ហើយទាំងសងខាងសងខាងអស់ជាច្រើន ។ មិនខ្វែងគ្នាទេហើយបានដើរចូល
ប្រទេសប្រទេសលើកមកដល់ ហើយមានរបររស់នៅច្រើនទៀត ទ្រាំទ្របានក៏អាចរស់នៅបាន។

សម្តេចប្រមុខបកប្រែប្រែប្រួល ទ្រង់ចាត់ឱ្យអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សា ឱ្យដើរចូល ១៥ ០០០ នាក់ ទៅជាគ្រុឌ
ទៀតដើម្បីឱ្យជួយគ្នា តែមិនជួយដល់ទាំងប្រទេសទៅទាំងនេះទេហើយត្រូវបំបែកវិញ ដូច្នេះអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សា
ក៏ឱ្យបញ្ចប់របររស់នៅរបស់សេនាសីន ។ កាលបើបានដឹងថាបែកទ័ពរត់មកវិញនោះអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សាក៏
ឱ្យបានម៉ត់ចត់ទៅទីនោះដើម្បីស្វែងរកទីលំនៅស្នាក់នៅ។ មួយរំពេចនោះប្រទេសនោះ ឬ ស្រុកក៏លើកមកដល់ហើយ
ក៏ឈ្លានពានចូលទៅ ប្រទេសប្រទេស ក៏លើកទឹកដល់ក្នុងដៃដៃកំពុងតែច្រវាក់គ្នា នោះមិនខ្វែងគ្នាទេហើយរារាំង និង
មិនស្រួល ទ្រាំទ្របានក៏បែករត់មកខ្ទេចប្រែប្រួលវិញ ហើយខ្លួនថា : បានធ្វើសម្រាប់ប្រកបការងារដែរតែទ្រាំ និងកំសាន់
កងទ័ពស្រូវពុំបាន ។ សម្តេចប្រមុខបកប្រែប្រួលទ្រង់ជ្រាបហើយទ្វាស់ណាស់ ប៉ុន្តែមិនយកទោស អ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សា
ដល់ជីវិត តែទ្រង់ប្រមូលទ្រព្យរបស់ទ្រង់ គេនេះនេះកំពុងតែកើតធាតុរលួយទាំង ក៏ទ្រង់ លើកទោស នោះចោល ។

បង្អែកប្រទេសប្រទេស ក៏លើកកមកដល់បន្ទាយចេញប្រែប្រួល នៅថ្ងៃ ៩ រោច ខែ មាឃ ឆ្នាំមមី ឆ្នាំរក
ទ្រង់ចាត់ ឱ្យកងទ័ពចេញបន្ទាយរាជប្រទេស ខ្លាញ់ពីរ ៥០០ សីន។

សម្តេចប្រមុខបកប្រែប្រួលទ្រង់ជ្រាបថា : មិនស្រួលលើកមកដល់ហើយ ទ្រង់ចាត់សេនា ទាហានឱ្យឡើង
រក្សាមកបន្ទាយ ជ្រាបទាំងមូល តែអ្នកបណ្តើរចូលប្រហែស និងយកទោសដល់ជីវិត ហើយទ្រង់ចាត់ឱ្យអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សា
និងអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សាឱ្យដល់ចេញទៅដល់ទីនោះនិងមិនស្រួល ។ មិនទាំងសងខាងចេញគ្នាទេហើយបែក ពល ស្លាប់ទាំង
សងខាងហើយលើកទឹកដល់មកបន្ទាយវិញ ។

ទើបសម្តេចប្រមុខបកប្រែប្រួល ទ្រង់ចាត់ទាញទ័ពឱ្យទៅសេនា ទាហានទៅបោះតាមរយៈផ្លូវ ជ្រាបដល់
ក្រុងបន្ទាយសង្កែត។

បន្តប្រមុខបកប្រែប្រួលទ្រង់ជ្រាបថា : ខេត្តកំពត ទ្រាំង តាម បកស្រាយ ប្រទេសកំពត បន្តប្រមុខសាសន និង
ខេត្តបាត់ដំបង ពោធិសាត់ ខេត្តសៀមរាបបានទៅរកស្រុកស្រុកដល់ហើយ ហើយត្រូវបាននិងប្រទេសដើរចូលទៅបោះម៉ត
នៅខេត្តស្រីសឈរ មិនស្រួលក៏លើកមកដល់ប្រទេស ។ ឥឡូវស្តេចស្រូវលើកមកបោះម៉ត ទាំងនិងម៉តសម្តេចប្រមុខ
ទាហានប្រទេសទៀតហើយ។ សម្តេចប្រមុខបកប្រែប្រួល ក៏ស្តេចចាត់ឱ្យអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សា អ្នកក្រៅពេជ្រសៅ អ្នកក្រៅ
មហាមន្ត្រី និងទាញទ័ពឱ្យលើកចេញទៅ បោះម៉តទាំងនិងស្រូវ នៅខេត្តបាត់ដំបងនិង នៅទាំងនេះទៀតក្នុង
មួយរង្វិ ទៅខេត្តស្រីសឈរមួយរង្វិ ហើយទ្រង់ចាត់ទាហានឱ្យទៅរក្សាប្រមុខបកប្រែប្រួលជ្រាបទាំងមូល ។

បន្តប្រមុខបកប្រែប្រួល កាលម៉តស្រូវលើកមកដើរចូលប្រទេស ហើយទ្រង់ចាត់សេនាទាហានឱ្យ
លើកទឹកដល់ទៅទទួលស្នាក់នៅជាច្រើនដង។ ស្តេចជ្រាបថា កំសាន់ម៉តស្រូវ ក្បែរក្រុងណាស់ ក៏ទ្រង់ប្រើក្រុងនេះយក
ទាញម៉តទាំងនេះថា : ម៉តស្រូវលើកមកដល់នេះ ក្បែរក្រុងណាស់ សេនាទាហានទាំងនេះដល់ដៃដៃច្នាប់ទុកទុកក្នុង
ការសម្រាប់កំសាន់នៃពេលវេលា។ សេនាទាហាន ដែលសង់នៅខ្លះ ក៏អាចដៃដៃយកកំសាន់ ទាំងនេះដោយហេតុ ប្រពៃណី
កំសាន់ក្នុងខែនោះ អាស៊ីប្រព្រឹត្ត និង អាស៊ីប្រព្រឹត្ត វាប្រើទុកប្រើស្រាយអស់ហើយ។ មួយទៀតប្រមុខបកប្រែប្រួល
នេះភ្លឺតនៅជិតមាត់ទន្លេណាស់ តែកាលណាស្រូវលើកមកដល់ហើយ យើងមិនដឹងពីខ្លួនបានដោយកម្រ។
ដូច្នេះ គួរតែអញ្ជើញប្រទេសប្រទេសជាមួយគ្នា ឱ្យស្តេចយាងចេញពីប្រមុខបកប្រែប្រួលទៅកាន់នៅបន្ទាយបាតសាសន ក្បែរ
មីតាសា មានព្រៃ មានបឹង ជួបទាំងខ្លួនបាន ហើយ ។ ពេញអំឡុងប្រទេសដើរចូលទៅបោះម៉តនៅទីនោះស្រាប់ផង។

ទើបអ្នកក្រៅភូមិមុនវង្សាប្រែប្រួលថា : ទូលបង្គំជាមួយដំណើរថា វេលានេះម៉តស្រូវរាជបានទាំងស្រុងលើ
ប្រទេសស្រុកក្រោម សង់នៅតែច្រើនខាងកើត ដៃដៃនិងឱ្យស្តេចយាងចេញទៅបោះម៉តនៅទីនោះ ស្រាប់ផង

តែស្រេចដឹង វាមិនត្រូវទាំងនោះឡើយ ខាងក្នុង លើកមុខក្រវាញយកចោលដោយដោយ ។ បើស្រេចចូលក្នុងព្រះបរមរាជ ភិវង្សាបានហើយ មិនអន្តរាយព្រះរាជទ្រព្យ តែការនេះស្រេចនៅទ្រង់ព្រះវិទ្យាសាសនាស្រុក ។

ខាងមុខទាំងនេះ ក៏យល់ត្រូវដូចគ្នា ក្រៅពីមុខវិទ្យា តែសម្លេងស្រួលមហាមុនយោរាជទ្រង់ពុំត្រូវស្តាប់តាមមិត្ត ក្រវាញឡើយ រើប្រទេសប្រាសាទប្រើមុខដ៏សិរីសោភ័ណ អនុ ឱ្យទៅព្រះបន្ទូល មកក្រាបបង្គំសម្រេចព្រះមហាក្សត្រជាដោយសេចក្តី ចេះ មិនស្រេចជាងនេះ ក្រៅពីក្រាបណាស់ វាវាយបានស្រួលក្រៅស្រស់ហើយ ។ ឧទ្ទរវាងលើកមកធ្វើបង្គោលខេត្តបរិបូណ៌ហើយ ចូលព្រះបង្គំជាមុន យល់ឃើញថា : ព្រះបរមរាជវាំងនេះមើលទាល់ណាស់ សូមព្រះចៅអ្នកប្រឹក្សាជាម្ចាស់ ទាំព្រះអង្គមហាសេី ព្រះស្រីក្រមការ និងព្រះរាជវត្តាដ្ឋាន មិនបណ្តើរជាមុនស្រេចព្រះបរមរាជវាំង ក្រៅស្រីមុខស្រព្វសិន ។ សូមទ្រង់ទុក តែសេនាបតី មិនសេនាបាហានដែលមានទ្វីដ៏ឱ្យនៅរក្សាព្រះរាជវាំង ។ ចូលព្រះបង្គំជាមុនធ្វើការរាជការថ្វាយ លុះត្រូវតែអស់ ជីវិត ។ ត្អូងចូរស្រេចទ្រង់ព្រះតម្រិះតាមការណ៍ ។

សម្តេចព្រះមហាមុនី ទ្រង់មត្តព្រះបន្ទូលប្រាប់សព្វសេចក្តីហើយ ទ្រង់ប្រឹក្សាមិនសេនាបតីទាំងឡាយ ដែលព្រះ មហាមុនីយោរាជ ឱ្យយើងកៀសចេញនេះ ហើយចូលខ្លះ មិនចូលខ្លះ រឿងការណ៍រាជ្យសម្តេចព្រះស្រីរាជានោះ ព្រះចៅរាជ ចូលគិតមិនស្រេចធ្វើតាមឱ្យស្រេចមត្តព្រះស្រីរាជានោះ មិនព្រះស្រីយោរាជ ទៅទៅស្រុកស្រៀមអស់ហើយ ឡើងសោយ រាជ្យថ្វាយព្រះអង្គវិញ ។ សេនាបតីក៏ពុំយល់តាមព្រះរាជតម្រិះនេះទេ បែរជាយល់តាមតែព្រះរាជបន្ទូល របស់សម្តេច ព្រះមហាមុនីយោរាជទៅវិញ ។ ទើបព្រះមហាមុនីទ្រង់ឱ្យហោរាចូលតាម ហើយទ្រង់ឱ្យមើលព្រះជីវិតរាជី ហោរា ទំនាយថ្វាយថា : ព្រះជីវិតស្រស់ស្រាយដូចស្រស់ ដើរតាមទំនាយ រាជ្យស្រស់ស្រាយដូចស្រស់ ដើរតាមទំនាយ រាជ្យស្រស់ស្រាយដូចស្រស់ សព្វថ្ងៃ ព្រះអង្គនៅក្នុងព្រះគ្រោងកោន នៅតែ ៦ ខែទៀតមិនបានឆ្លើយព្រះគ្រោងនេះហើយ ។ ម្តេចទៀត ព្រះកេតុ ធ្លាក់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ខ្លាជាសត្វព្រៃ ក៏ចូលទៅមុខក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ត្រូវឱ្យស្រាវស្រង់រង្វង់ចេញក្នុងមុខគ្រាសិន ទើបចេញ ។ សម្តេចព្រះមហាមុនី ទ្រង់ព្រះសេចក្តីហើយក៏ទ្រង់ជីវិតរាជ្យស្រស់ តែដោយទាន់មិនហោរាទាយថ្វាយហើយ សេនាបតី យល់ព្រមតទៅដែរ ។

ថ្ងៃ ១៤ រោច ខែ ជេស្ឋ ឆ្នាំ មមី ឆត្រស័កនោះ វេលាប្រាំមួយទ្រង់ទាន់សេនាបាហាន ដែលមានទ្វីដ៏ឱ្យនៅរក្សាព្រះ បរមរាជវាំង ស្តេចទៅព្រះទេវតាព្រឹត្តិ ព្រះមាតុក្ខា និងព្រះអង្គមហាសីសម្តេចព្រះបរមរាជានៅពេលព្រាង ជាព្រះរាជបុត្រ កណ្តាល និង ពញ្ញាញោចជាព្រះរាជបុត្រពៅ ព្រះស្រីក្រមការបណ្តើរជាមុន អ្នកទាំងបីជីវិតប្រព្រ ព្រមទាំងមុខមន្ត្រី ដែលទុកព្រះមិត្ត និងទាហានរក្សាព្រះអង្គ ៥០០ នាក់ ចេញពីព្រះបរមរាជវាំងផងដែរ ខ្លួនទៅស្រុកស្រីសង្វារ ។

នៅថ្ងៃ ២ កើត ខែ ចេត្រ ឆ្នាំ មមី ឆត្រស័កនោះ ទ្រង់បានជួបនឹងសម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា ជាព្រះបុត្រាឆ្មា និងទៅពេញអង្គ ជា ព្រះអង្គពៅ ដែលជួយមកពីខេត្តបន្ទាយមាន ចាស់កា មកចេះមិត្តនៅទីនោះ ។

ចំណែកព្រះនរោត្តម ស្តេចស្រេច ដែលចោមបង្គោលខេត្តបរិបូណ៌នោះទ្រង់ចាត់ព្រះរាជមា ១ ឱ្យលើកមុខ ៤០ ០០០ នាក់ មកវាយព្រះបរមរាជវាំងផងដែរ កែរលើកទៅទ្រង់ទាន់ដល់ដោយមានមុខខ្មែរនៅក្នុងជួរជ័យជេដ្ឋា ណាស់ ។ ព្រះនរោត្តមប្រាប់ថា មុខខ្មែរចេះរាំងជួរជ័យជេដ្ឋា មិន លើកទៅវាយបង្គោលខេត្តផងដែរ ព្រោះ នេះត្រូវតែយើងលើកមុខទៅចោមបង្គោលខេត្តបរិបូណ៌ ដើម្បីមិនឲ្យព្រះស្រីសុភិយាឈឺឱ្យទាល់បាន ទើបមុខខ្មែរ មិនចូលមក ដល់យើងទៅចោមវាយបង្គោលខេត្តនោះមិនបានដោយធម៌ ។ ប៉ុន្តែយើងត្រូវទំព្រឹកធ្វើការឱ្យខែបង្អែក បើឆ្ពោះណាហើយកាត់យើងប្រហារជីវិតរបស់ ។ រួចហើយព្រះនរោត្តម ក្រាស់ឱ្យសេនាបាហានលើកមុខទៅចោម បង្គោល សម្តេចព្រះមហាមុនីយោរាជតាមបង្គាប់ ។

សម្តេចព្រះមហាមុនីយោរាជ ក្រាស់បង្គាប់ឱ្យសេនាបាហានចាញ់ក៏ភ្លើងធំ ត្អូងចេញពីក្នុងបង្គោលមក បណ្តាល ឱ្យស្លាប់ កងមុខ ស្រៀមជាច្រើន ។ មិនស្រេចឡើងរបបបង្គោលបាន ក៏ជួយទៅចេះមុខចោមពីមុខវិញ ។

ទើបសម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធា ទ្រង់ប្រឹក្សានិងនាយមិត្តទាំងពួងថា : អាស្ស័យវាលើកមិត្តមកជានេះ ក្បែរ ក្រុងកោណស័ក ព្រោះវាជិតនឹងយើងកាលដែលឡាននិងមនុស្ស ។ វា នឹងយើងជាប់ជាសក្រានិងឆ្នាំច្រើនក្នុងទាំងពួងយើងស្រាប់ ហើយ ។ វាលើកមកទោមបន្ទាយក្នុងពេលនោះដោយបំណងតែខ្លួនយើងប៉ុណ្ណោះ យើងនឹងទ្រាំនៅក្នុងបន្ទាយក្រែងវា ឡោមព័ទ្ធជាប់ យើងបាន ។ ដូច្នេះទ្រាំតែវាយចំណាយបន្ទាយក្រែងទៅ ឯព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ព្រះឪពុកយើងយើងយើង ដែលមាន ថ្វីដៃ ហើយសមតិកាយក៏យល់ជំនះឱ្យបាន ។ នាយមិត្តទាំងពួងក៏យល់ព្រមតាមព្រះរាជតម្រិះ ដោយអររមែង មិត្តស្រីមហេសី ទើបទ្រង់ទាត់ឱ្យឡើងយោធាសាស្ត្រាម មុខ និងព្រះរាជវរ្ម័នទី៧ ឱ្យទាត់ ៥ ០០០ នាក់វាយ ចំណាយជាមិត្តមុខ ។ បង្កើនទិព្វសេនាកោរ ប្លែងរាជាមាតុសេនា ឡើងវិញដូចជាមិត្តមុខ ឡើងក្រោមសេនាមិត្តសេនា ប្លែងទាឡករជ័យ ទាត់ ៥ ០០០ នាក់ ជាមិត្តក្រោមការពារកុំឱ្យស្រៀវវាយកាត់បាន ហើយស្តេចទ័ពសេនា ទាហាន និងនាយកងនាយ មិត្តដែលមានថ្វីដៃ សំរាប់រក្សាព្រះអង្គជាស្រេច ។

នៅថ្ងៃ ១ រោច ខែ ជុល្ជស័ក ឆ្នាំ មច្ឆិ ឆស័ក ស្តេចឱ្យវាយចំណាយក្នុងបន្ទាយ ។ មិត្តស្រីមហេសីដែលសេនា ខ្មែរពុំបាន ក៏ម្នាញដោយវេទនា មិត្តក្រោមក៏ឡើងបណ្តើរ ។ បន្ទាយនេត្តបរិបូរណ៍ក៏អន្តរាយបានទៅស្រៀវ ។

សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធាក៏លើកមិត្តទៅព្រះបរមរាជវាំងលង្វែក ហើយទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជា និង សេនាមិត្ត នាយកងនាយមិត្តទាំងពួង ឱ្យរក្សាសម្ងាត់កុំឱ្យស្រៀវស្រាវ ។ កងមិត្ត ដែលរក្សាតាមរយៈផ្លូវទាំងបួនខាង ក៏ប្រមូលទុលក្នុងបន្ទាយឯអស់ ។ នៅក្នុងបន្ទាយមានរបរពេញច្រើន តែមានស្បៀងរក្សាបាត់បង់ការណ៍ ។

នោះនោះ ព្រះនរោត្តមជ្រាបថា : សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធា ស្តេចវាយចំណាយក្នុងបន្ទាយ រួចទៅហើយ ទ្រង់ខ្លាចឯកាសក៏ប្រញាប់លើកមិត្តស្រីមហេសីទៅ តែតាមពុំទាន់ ទើបត្រង់ឱ្យលើកមិត្ត ចូលទោមព័ទ្ធ ព្រះបរមរាជវាំងលង្វែក ។

នៅថ្ងៃ ៥ រោច ខែ ជុល្ជស័ក ឆ្នាំ មច្ឆិ ឆស័ក មិត្តស្រីមហេសីយើង ឯក្បែរក៏វាយមិត្តដែលលើកទៅតាំង ។ មិត្ត បែកគំរូលព្រៃអស់ ។ មិត្តមិត្តព្រះនរោត្តម ក៏លើកមកប្រជុំនិងកងមិត្តស្រី ដែលទោមព័ទ្ធព្រះបរមរាជវាំង លង្វែក ។ ទើបព្រះនរោត្តម ទ្រង់ឱ្យធ្វើបន្ទាយជាខាងលិចព្រះបរមរាជវាំង ។ រីឯសេនា ទាហានក៏ទោមព័ទ្ធ ព្រះបរមរាជវាំងជុំវិញ ។ កាលដែលមិត្តស្រីទោមព័ទ្ធក្នុងពេលនោះ គឺរស់រានមួយខែ មិនឱ្យខ្មែរណាម្នាក់ចេញបាន ឡើយតែនិងវាយ ទម្លាយសម្រុកចូលក៏ពុំបាន ដ្បិតទាហានខ្មែរ ចាញ់ក៏ភ្លើង ឬ ស្លា ពីខាងក្នុងបន្ទាយមកយ៉ាងច្រើន ។

ទើបព្រះនរោត្តមស្តេចស្រៀវ ប្រឹក្សានិងសេនាមិត្ត នាយកង នាយមិត្តទាំងពួងថា ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាវាឯង នេះអស់កំណើតហើយ មុខជានិងបានកណ្តាប់ដៃយើងហើយ ។ ឥឡូវនេះបើយើងឱ្យសេនាទាហានឡើងអ្នកបន្ទាយ ហើយទម្លាយចូលទៅក៏បាន តែមិនទាន់ឱ្យចូលសេនាទាហានទាំងសងខាង ឱ្យយើងទាត់ឱ្យទៅយកព្រះបន្ទូលទៅប្រាប់ ឱ្យចេញមកចុះ យើងនឹងឆាប់ធ្វើសង្រ្គាមហើយ ។ នាយកងក៏យល់ព្រមទើបតែងព្រះរាជសារប្រាប់ ឱ្យបង្រៀន ដែលចាប់បានក្នុងមិត្តនិងពួកស្រៀវទៅចូលទៅក្នុងបន្ទាយ ។ ជូនព្រះរាជសារទៅដល់មិត្តខ្មែរ ក៏បរទេសនាឱ្យបើក ទ្វារទទួលព្រះរាជបន្ទូលស្តេចស្រៀវ ។ នាយទ្វារបានដឹងក៏ប្តឹងដល់សេនាមិត្ត ឱ្យទៅព្រះរាជសារថ្វាយសម្តេចព្រះមហា ក្សត្រយោធា ។ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធាទ្រង់ជ្រាប ស្តេចឱ្យមើលព្រះរាជសារថ្វាយ ។ ព្រះរាជសារនោះមាន សេចក្តីថា :

ព្រះរាជសារ ព្រះបាទព្រះនរោត្តម ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា វិថាមោសីនៃ នរោត្តម
បង្រៀនជូនព្រះរាជមេត្រី មកព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាចំរើន

បានជ្រាប ។

ឱព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាលើកព្យាយាមក្រា មកទោមបន្ទាយមួយខែហើយ ដោយមានបំណងពិជ័យ
មិត្តមួយ : ចង់បើកសេនាទាហានខ្មែរដែលស្រីទាហានថ្វីដៃ

ចំពូកមីពីរ : បំណងនឹងខំកាប់បំបាត់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

តន្ត្រីនេះធ្វើឲ្យព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ពុំបានឃើញចេញមកប្រឆាំង ។ បើព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ពុំហ៊ានចេញទៅឡើង ទេឱ្យចងច្រៀងសាស្ត្រាវុធ ហើយចេញមកទទួលថ្វាយបង្គំព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ដោយស្រួលចុះដើម្បីកុំឱ្យឯករាជសម្ថេរសាមា ហាន ។ ឯហេតុដែលកើតមកដ៏ពិសេសមុននោះ យើងលើកឆោតទាំងអស់ សូមកុំឱ្យទ្រង់ព្រួយព្រះទ័យឱ្យ សោះ ។ មួយទៀតក្រុងកម្ពុជាក្នុងពេលនោះដូចជាទៅក្នុងកណ្តាប់ដៃយើងទៅហើយ ។ បើយើងនឹងឱ្យសេនា ទាហាន វាយតែមួយ វែងក៏បែកទៅហើយ ឬ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា ទ្រង់ព្រះមិត្តាដូចម្តេចសូមឆ្លើយឱ្យទ្រង់ជ្រាលជ្រៅប្រកាស ។

គួរទ្រង់ព្រះសង្ឃ្គាបន្តវិសោធន៍ព្រះសាវនាទប់ហើយ សម្តេចព្រះមហាឧបាយាទ ទ្រង់ជំនុំនិងសេនាបតី ខាងកង ខាងម៉តទាំងពួងតាមព្រះបន្ទូលស្តេចសៀម ។ ឧទាហរណ៍ព្រះមហាចៅហ្វាទឡៈក្រាលបង្គំទូលថា : ក្នុង រឿងនេះទូលព្រះបង្គំជាម្ចាស់ឈឺញ៉ា : យើងជាដំនើរដោយហេតុ ៣ ប្រការ

ប្រការមួយ : ព្រះពុទ្ធបដិសារដៃចង្កាប់តែពូកែសក្តិសិទ្ធិ ស្តេចប្រើឧបាយកលឱ្យមករុករើរំលាយចេញអស់

ប្រការពីរ : សេនាទាហានដែលម្នាក់តែមានទ្វីដៃក៏បានទៅលើកណ្តាប់ដៃសៀម ។ សៀមវាបានប្រមូល ស្បៀងរកហូរដាក់ទុកបំបែកក្នុងកងម៉តក៏មានច្រើន បើតែយុទ្ធនឹងបានជ័យជំនះដោយកម្រ ។

ប្រការបី : ឯបន្ទាបនេះកាលពីដើមមាំមួនណាស់ តែកាលដែលសៀមលើកម៉តមកចោមពីដាម់មុនវាបាន យកប្រាក់ដូងមកធ្វើជាក្រាប់កំភ្លើងហើយចង្កូមកក្នុងបន្ទាយរាស្ត្រទាំងឡាយបានឃើញប្រាក់ដូងទាំងនោះ ក៏នាំគ្នាកាប់ កាត់ ដីដួរឬស្សីទុំចង្កូម ។ តន្ត្រីបន្ទាយដូចម្តេចសោះ ហើយម៉តសៀមក៏លើកមកចោមតិចតួច ត្រូវក្នុងស្រែក ម៉តសៀមត្រួតកាត់យកធ្វើជាស្បៀងអស់ ខាងយើងឃើញថា ផ្ទុយកំណែត្រប់ជំពូក ។ ទូលព្រះបង្គំជាម្ចាស់ឈឺញ៉ា បើ យើងចុះរួមគេសិនទៅ ឃើញថាដោយស្រួល ហើយសឹមយើងនឹងឱកាសរំលោភទៅទៀត តែស្រេចទៅទ្រង់ព្រះមិត្តាតាម ការគួរ ។

សេនាបតី ខាងកង ខាងម៉តទាំងពួង ក៏យល់ព្រមតាមដូចសេនាម្តេចចៅហ្វាក្រាលបង្គំទូល ។

សម្តេចព្រះមហាឧបាយាទ ទ្រង់ព្រះសង្ឃ្គាបហើយ ក៏ទ្រង់យល់ព្រមតាម ។ ស្តេចឱ្យនាំទូលកាត់ ទ្រង់ព្រះរាជទានប្រដាប់តាមការគួរ ទើបទ្រង់ឱ្យតែងព្រះរាជសាវតបទៅព្រះឧបាសម្តេចសៀមវិញ ។ ព្រះរាជសាវនា មានសេចក្តីថា :

ព្រះរាជសាវនាថា : ពីព្រះរាជហឫទ័យនៃសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី ធម្មិកវរោក្ខមបុរមមហាឧបាយាទ

សូមចម្រើនផ្លូវព្រះរាជមេត្រីមក ព្រះបាទសម្តេចព្រះឧបាសម្តេច ព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យាជាមហាក្សត្រសី ប្រសើរ ។

សូមទ្រង់ជ្រាល ។

ដ្បិតទ្រង់ព្រះនុតន្យាលើកត្តាហាមកាត់ដៃក្នុងកម្ពុជាទប់តិ ដោយព្រះទ័យបំណងនឹងផ្សាយព្រះរាជាណា ទេតឱ្យចំនុចរាយ ហើយមានព្រះទ័យកុណាជន់សមណៈពីព្រះហស្តវិរាធាប្រដាប់តាមស្តេចនេះ ប្រទេស មិនមានព្រះ ទ័យចង់អោយតព្វាបានដោយហេតុខាងដើមនោះទេ ។ ខ្ញុំព្រះមហាឧបាយាទ មានព្រះទ័យអំណរណាស់ ដ្បិតទ្រង់នឹង ចង់ជាផ្លូវព្រះរាជមេត្រី តាមបុណ្យរាជប្រសើរ ខ្ញុំនឹងទទួលដោយផ្លូវព្រះរាជមេត្រី ។ មួយទៀតសម្តេចព្រះមហាឧបាយាទ ចំរើន ជាសម្តេចព្រះវរ្ម័នខ្ពង់ ស្តេចដោយព្រះអង្គចេញទៅជាយូរថ្ងៃណាស់ហើយ ពុំដឹងជាស្តេចយាងទៅទីតំបន់ណាទេ ។ សេចក្តី នេះបើព្រះចៅក្រុងស្រីអយុធ្យា លើកត្តាហាមកាត់ដៃក្នុងកម្ពុជាមេត្រីមែន ឱ្យរំលាយម៉តចេញ កុំឱ្យចោមតិទ្វី បន្ទាយទៀតឡើយ ។

ទើបស្តេចចាត់ទុកភ្ញាក់មកសេនាមួយ ឧកញ៉ាជីវាជ័យវុទ្ធាឱ្យរុករើព្រះរាជសារនេះទៅផ្ទុយព្រះឧបាសម្តេច ស្តេចសៀមជាមួយនិងរាជទូតសៀម ។

ដល់ហើយក៏ប្រញាប់ផ្ទុយស្ទើរស្រេច ។ សម្តេចព្រះនរោត្តមទ្រង់ទតសេចក្តីព្រះរាជសារសព្វគ្រប់ហើយទ្រង់
ព្រះអំណរណាស់ ហើយមានព្រះតម្រាស់ ៖

ដែលសម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធារាជ្យដាក់ដោយជំនុំព្រះរាជមេត្រីនោះ យើង មានចិត្តអំណរដ៏ប្រមាណវុធាន្ត
សូមឱ្យសម្តេចព្រះនរោត្តមយោធារាជ្យបើកទ្វារទទួលយើងចុះ យើងមិនរំលោភមិត្តភាពមិត្តប្រាជ្ញាទេ ។ រួចហើយ
ព្រះនរោត្តម ត្រាស់ឱ្យរំលាយទ័ពទេ ។ ចំណែកឱ្យមហាសេនា និងឱ្យព្រឹទ្ធរាជ្យ ក៏ត្រឡប់ចូលមកក្នុងបន្ទាយ
វិញ យកសេចក្តីក្រាលបង្គំទូល សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធារាជ្យ តាមព្រះបន្ទូលស្តេចស្រីរាជ ព្រះប្រការ ។

សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធារាជ្យ ទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ពុំទុកព្រះចិនទេ ទ្រង់ជំនុំទ័ពត្រង់ម្តង មាឃកង មាឃទ័ព
ទាំងចុងថា ៖ យើងបើកព្រះប្រជានិព្វលោកទៅក្រៅបន្ទាយឈ្មួញបិទសិន បើស្ទើរមិនធ្វើអ្វីនាំឱ្យអន្តរាយទេ នោះចុះ
យើងទទួលចុះ ។ ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យព្រះប្រជានិព្វលោកទៅក្នុងបន្ទាយ អត់ប្រាសឱ្យចេញទៅក្រៅ អាហារក្រៅ
បន្ទាយ ។ ពេលនោះមិនស្រេចក៏ពុំធ្វើអន្តរាយអ្វីទៀតពេញដែលរាជទ័ពក្រាលបង្គំទូលបែន ។ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោ
ធារាជ្យទ្រង់ ត្រេក ត្រេកឱ្យរៀបចំព្រះរាជអាងក្នុងបន្ទាយរួច ទ្រង់ត្រាស់ប្រើប្រាស់ មាឃកង មាឃទ័ពមាឃ ឈ្មោះ ៥០
នាក់ ឱ្យចេញទទួលទឹកពិភពសុទ្ធាជាមួយនិងមាឃកង មាឃទ័ពស្រេច ។ ស្រេចក៏ព្រះមនុស្ស រួចចូលក្រាលទូល
ព្រះនរោត្តម ឱ្យស្ទើរ យាងចូលក្នុងបន្ទាយលង្វែក ។

ថ្ងៃ សៅរ៍ ៣ កើត ខែ ចេត្រ ឆ្នាំ មមី សប្តស័ក ព្រះនរោត្តមយាងចូលក្នុងបន្ទាយលង្វែក ។ ខ្លះទូលបងប្អូន
លង្វែកក្នុងថ្ងៃនោះ ។ កាលសម្តេចព្រះនរោត្តម ចូលមកដល់បន្ទាយហើយ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា ៖ យើងលើក
ព្យុហមកពីរដងហើយ យើងទើបនឹងបានដល់បន្ទាយក្នុងថ្ងៃនេះ ។

សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធារាជ្យថា ៖ ខ្ញុំព្រះអង្គក៏បានលើកទ័ពទៅវាយប្រយុទ្ធជាពីរដងដែរបាន
បើច្បាស់បន្ទាយបែបនេះមិនបានទេ ។ ទ្រង់លើកមកពី ២ ដងក៏បានចូលមកបន្ទាយខ្ញុំព្រះអង្គ ព្រោះទ្រង់ ព្រមដោយ
គេជាឧកាតច្រើនជាងខ្ញុំព្រះអង្គ ។

ព្យុហទាំងពីរព្រះអង្គក៏ស្រុះស្រួលទៅវិញទៅមក ទើបសម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធារាជ្យឃើញព្រះនរោត្តមឱ្យ
ចូលក្នុងព្រះរាជអាង ។ ពេលនោះព្រះនរោត្តមមានបន្ទូលថា ៖ ខ្ញុំលើកទ័ពមកនេះ ប្រយោជន៍មិនឱ្យមានព្រះ
រាជមេត្រីនិងឆ្នាំដូចអំពីដើម ព្រោះព្រះកម្ពុជាបដិសេធបង់សក្យានុសព្វកាត់ព្រះរាជមេត្រីលើកទ័ពទៅដោយព្រះនរោត្តម
ស្រេចក្នុងថ្ងៃនេះបើជាដល់ក៏ចុងតែជាប់ដៃឡើងនឹងមន ។ ខ្ញុំមានបំណងនាំឱ្យព្រះនរោត្តមទាំងពីរមាឃ មេត្រីនិងឆ្នាំមិនឱ្យ
កើតបដិសក្យានុសព្វទៅ ។

(នៅមាត់)

អ្នកស្រាវជ្រាវ អង្គ សុខ
សមាជិកមណ្ឌលស្រាវជ្រាវ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង វប្បធម៌

ឯកសារ

បហាបូរសខ្មែរ

ព្រះរាជពង្សាវតារខ្មែរ

តាមសាស្ត្រាស្ត្រិកវិច

ជិតវត្តកែវក្នុងក្រុង

តាគនី ៤

ពិសេស ៣៤ ជំហាន ៤៤

វិទ្យុស្តង់ដារ (ត)

កម្មវិធីសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ជាព្រះរៀបរៀងចេញផ្សាយ មិនសមនឹងបំណងខ្ញុំទេ ។ ស្រេចក្តីនេះ ខ្ញុំសូមអញ្ជើញ សម្តេចចូលទៅក្នុងក្រុងស្រីអយុធ្យាសិន ខ្ញុំនឹងរៀបចំឱ្យអ្នកត្រឡប់មកក្រុងឧត្តរវិញ ។ មានបន្ទូលហើយស្តេចសៀមឱ្យ សម្តេចព្រះមហាឧកាយោរាជ ប្រមូលព្រះម្ចាស់ ព្រះរាជបុត្រា បុត្រី ទាមទ្រសព្វមុខមន្ត្រី គ្រប់ក្រុម ខ្ញុំរាជការ ទាំងអស់ ។

សម្តេចព្រះមហាឧកាយោរាជ ទ្រង់ជ្រាបថាៈ ព្រះនរោត្តមនឹងយកព្រះអង្គទៅស្រុកសៀម ក៏ទ្រង់លោតព្រះ នរោត្តមចូលទៅក្នុងដំណាក់ ហើយទ្រង់ប្រឹក្សានឹងទាមទ្រសព្វមុខមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការទាំងពួងថាៈ វេលានេះយើងមិន ទៅនឹង ពេទ្យបាន ក្នុងនេះយើងទៅសិនចុះ សឹមគិតត្រឡប់មកស្រុកវិញឱ្យបាន ។ មានបន្ទូលហើយ ស្តេចត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យព្រះរាជទេពីព្រះរាជបុត្រាទាំងពីរ គឺព្រះជ័យជេដ្ឋា១ ព្រះឧមិយ១ និងព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គ ព្រះនាមថាព្រះ អង្គធួបុត្រា និង បណ្តាខ្ញុំរាជការដែលស្ម័គ្រចិត្តតាមហែ ។

នៅខែផល្គុន ខែ ចេត្រ ឆ្នាំមែ សប្តស័ក ព.ស ២១៣៩ គ.ស ១៩៩៥ ម.ស ១៩១៧ ម.ស ៩៨៧ ។ ព្រះនរោត្តម ស្តេចសៀមទាត់មន្ត្រីសៀម មានវារជាមហាមន្ត្រី ឱ្យទៅរកស្រុកខ្មែរ តែឱ្យទៅស្រុកឧដុង្គ ហើយ ព្រះនរោត្តម ទាសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទណ៍ មហាឧកាយោរាជ ព្រះអ្នក ព្រះស្នំ បុត្រា បុត្រី និងព្រះរាជវង្សានុវង្ស ទៅស្រុកសៀម ឱ្យកងទ័ពសៀមក្បែរត្រៃខ្មែរ ពីព្រឹកទាំងសងខាងជ្រួច តាមផ្លូវ តាំងពីខេត្តសំរោងទង លង្វែក រៀងទៅដល់ខេត្តនាងរាង បានប្រមាណជាមនុស្ស ១២០.០០០ នាក់ ។ នៅពេលនោះ បានជាមីនសៀមប្រក្សាបំផ្លិច ទៅវិញ ព្រោះមានជំងឺថាៈ មនុស្សលើកម្ពុជាមកទៀត ។ កាលសៀមនាំត្រៃខ្មែរទៅដល់ខេត្តបាត់ដំបង ពួកគ្រូទាំង នោះបាននាំគ្នាបោះបោរ រត់ត្រឡប់មក វិញ ។ ប្រហែលជាពាក់កណ្តាលដែលត្រាត់ប្រាសក្នុង ប្រាង្គ មុខគួរឱ្យសង្វេគ ណាស់ ។ ឯព្រះនរោត្តម ទាសម្តេចព្រះ មហាឧកាយោរាជ ព្រះស្រីសុរិយោទណ៍ ទៅដល់ក្រុងស្រីអយុធ្យាហើយ ស្តេចឱ្យសង្ឃដំណាក់ថ្វាយ គង់នៅភូមិឈ្មោះ ខកត្វាយ ។

ព្រះរាមលើងត្រៃ ភ្លើងក្រអៅរុក្ខាវិញ បញ្ចសិក ឧ.ស ២១៣៧ គ.ស ៥៩៣ ឧ.ស ៩៧៥ ក្នុងព្រះជន្ម
ពុទ្ធនាម ហើយទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះរាមាធិបតីត្រង់រាជ្យបរមរាជាធិរាជ ព្រះអង្គហើយយកសុទ្ធតែព្រះរាជប្រក្សលាមកតាំង
ធ្វើជាសេនាបតីទាំង៨៨សម្រាប់វេជ្ជបណ្ឌិត ។

ចុះមកដល់ឆ្នាំមិ ឆ័ស័ក ព.ស២១៣៨ គ.ស ១៥៨៤ ម.ស ១៥១៦ គ.ស ៩៥៦ សម្តេចព្រះរាមាធិបតីក្រុងរាជ្យ
បរមរាជាធិរាជ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់សេនាបតី មន្ត្រីទាំងនឹងទឹកដីនោះ ឱ្យរកស្វាយឈើ២៦០.០០០នាក់ ហើយឆាត់
ឱកញ៉ាត្រាហោមឱ្យឃុំឈ ៥.០០០នាក់លើកទឹកទៅស្នាក់ផ្លូវទន្លេត្រាំង មិនឱ្យព្រះមហាក្សត្រស្រឡាចទៅសមុទ្រ
ទៅស្រុកឈ ឱ្យទៅឱកញ៉ាត្រាហោម១០០នាក់ លើកទៅស្នាក់ផ្លូវទន្លេនគរវត្ត ជាតំដបង្អកឱ្យព្រះមហាមន្ត្រីស្រឡាច
រត់ទៅតាមដើមពោករូង។ បន្តសម្តេចព្រះរាមាធិបតីក្រុងរាជ្យ ឃុំឈ២១០.០០០នាក់មកឡើងដើមពោកនៅ
ភ្នំពេញ។

ចុះថ្ងៃ ព.ស. ២១៣៩ គ.ស. ១៩៩៨ ប.ស.១៩១៧ ប.ស.៩៨៧ ឆ្នាំមែស្កូឡិក សម្តេចព្រះរាមាធិបតីគ្រង
រាជ្យ អាជ្ញាធរ ៩២ ឆ្នាំ គ្រងរាជ្យសម្បត្តិបាន ៣ ឆ្នាំ ។

នេះនឹងជួយពិចារណាដល់ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។ បារាំងនេះមានស្នូលក្នុងការជ្រើសរើសមកនៅក្នុងក្រុង កម្ពុជា
នេះឈ្មោះថាជីឡូហ្សូ ជាទីត្រួតពិនិត្យច្រើនបំផុតនៅលើពិភពលោក ។ ក្នុងករណីដែល
ប្រទេសកម្ពុជាពុំពង្រីកចំណាយនោះ ជីឡូហ្សូ គឺនៅស្រុកកំណើនរបស់ខ្លួន ។ ពុទ្ធិជ័យ ព.ស២៥៤០ គ.ស២៥៥៦
ម.ស. ១៥៥១ ច.ស ៥៥៥ ឆ្នាំក រដ្ឋសក ជីឡូហ្សូត្រឡប់មកវិញ ។ ពុទ្ធិជ័យ ព្រះនាមរបស់ស្រីមហេសី

ហើយព្រះរាមាជីបត្រៃ ព្រែករាជសម្បត្តិព្រះអង្គ ទាល់តែព្រះបរមពិគ្រោះ ទ្រង់សុភតននេត្តស្ទឹងត្រង់ទៀត ម្សៅ ឆ្នាំវិទ្យុប្បូ ក៏ប្រកែកប្រែកាតព្វកិច្ចមាណសាសន៍ គិតនិងធ្វើតត្រូវរាជលើងត្រៃ ។

សម្តេចព្រះរាមាជីបត្រៃរាង ទ្រង់ក៏បានជ្រាបនូវគំនិតនេះដែរ ទ្រង់ក៏គិតនិងឧកញ៉ាប្រឡាហោស ឧកញ៉ាមក្រី ឈោសិកព្រះអង្គ និងរកកលឧបាយចាប់ម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ នោះឱ្យបាន ។ ក្នុងគ្រាដែលទ្រង់ដំណើរការដោយនោះ មានស្រី ពិរទាក់ឈ្មោះ នាងម៉ៅ ១ នាងម៉ៅ ២ ដែលប្រកាសជាភូមិជាតិប្រាសាទព្រៃ អំពីសម្តេចព្រះបរមរាមាជីបត្រៃ មកទូល ឮ ហើយក៏ លបទៅប្រាប់ ម្សៅ ឆ្នាំវិទ្យុប្បូ ឱ្យបានដឹងអំពីស្តេចដំណើរការនោះ ។

ម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ បានដឹងហើយក៏នាំគ្នា២៤នាក់ តែងខ្លួនបង្កប់កាំភ្លើងនាក់នាក់នៅក្នុងហោរាដោយឧបាយ កលនិងមកពីស្រុកបានត្រៀមបណ្តាការព្រឹកសេស និងកាំភ្លើងក្រាស់យ៉ាងច្រើនមកក្នុង ដើម្បីសម្រេចក្រោម ព្រះបុណ្យជេតីទៅ ។

កិត្តិស័ព្ទនេះ ទ្រង់បានជ្រាបដល់សម្តេចព្រះរាមាជីបត្រៃរាជ ស្តេចមានប្រាជ្ញាចង់បានតែត្រៃ ទួន ឆៀត និង កាំភ្លើងក្រាស់នោះពន់ប្រឈា ទើបទ្រង់គ្រាន់ប្រាប់ឱ្យឆ្នាំវិទ្យុប្បូនាំគ្រឿងបញ្ជាក់ការទាំងនោះ ចូលទៅក្នុងព្រះអង្គ ចុះ ។ ម្សៅសុទ្ធតែកាំភ្លើងសំរាប់ខ្លួនទាំង ២៤ នាក់ក្នុង ហ៊ុប ហើយឱ្យមាហាជនទាំង ២៤ នាក់សែង ចូលទៅក្នុងរាំង ជា ១២ ស្នែង ។ នរកដែលទៅដល់ហើយម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ ក៏ថ្វាយកាំភ្លើងទាំងនោះ ដោយយកឆ្មាយ កាំភ្លើងទៅមុខ ។ ពុទ្ធសម្តេចព្រះរាមាជីបត្រៃរាជ លូកព្រះហស្តមកទទួល ម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ ក្រឡាស់ថ្វាយពីក្រៅកាំភ្លើងវិញ ហើយសល់តែ កាំភ្លើងគ្រាប់ចេញទៅត្រូវគ្រប់ព្រះឱវាជនរាមាជីបត្រៃ ហើយស្តេចក៏សុភតក្នុងពេលមួយពេលនោះទៅ ។ ប៉ុន្តែនា មត្រីទាំងឡាយ ដែលគាត់នៅទីនោះ ឃើញហើយក៏ព្រាត់ខ្លាចទៅចាប់ទាហានចរាវ ។ ទាហានចរាវទាំង ២៤ នាក់នោះ ក៏ព្រាត់យកកាំភ្លើងខ្លីចាញ់ទៅត្រូវសេនាបតីខ្លះ ។ នរកនោះទាហានរក្សាព្រះអង្គ ក៏ស្ទុះចូលទៅជួយទៀត តែទាហានចរាវដកយកកាំភ្លើងវែង ពីក្នុងសំនុំបណ្តាការនោះ ចាញ់ទៅត្រូវមត្រីព្រះអង្គ និងក្រុមរក្សាព្រះអង្គ នោះស្លាប់អស់ជាច្រើន ។

ពុទ្ធបាទដ៏យំនេះហើយ ម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ ក៏អោយមត្រីខ្លះរៀបទ្រើបុណ្យព្រះសពនេះ ដោយព្រះមេរុ សំពត់ជា ប្រឡាប់ ហើយម្សៅឆ្នាំវិទ្យុប្បូ នាំទាហានឈោបាវ២៤នាក់ និងសេនាទាហានខ្លះជាច្រើន ទៅអញ្ជើញ សម្តេចព្រះ បរមរាជាឧត្តុង្គ ជាព្រះរាជបុត្រកណ្តាលនោះ ពីខេត្ត ស្ទឹងត្រែងចូលមករាជសម្បត្តិទៅក្នុងស្រុកស្រីសន្ធរ ។

ព្រះអង្គ តង់ជាសម្តេចព្រះរាជបុត្រកណ្តាល ឡើងសោយរាជ្យ ពីឆ្នាំរកា ឯកស័ក ព.ស ២១៤១ គ.ស ១៥៤៧ ម.ស. ១៥១៥ ច.ស. ៥៥៩ ក្នុងព្រះជន្ម ១៦ ឆ្នាំ ត្រង់ព្រះនាមថា ព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱវាជនបរមរាជាជីបត្រៃ ។ បាន១១ឆ្នាំមិននៅស្រុកស្រីសន្ធរជាតំបុតងខែ ជាន់ក្រោយនេះព្រះអង្គសោយរាជ្យក្នុងស្រុកស្រីសន្ធរ ៣ ឆ្នាំទៀត បុករួម ទាំងអស់សោយរាជ្យបាន ១៤ឆ្នាំ ៣ ខែ ។

ក្នុងរាជ្យព្រះអង្គនេះ ព្រះអង្គមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងកិច្ចការរាជការផែនដីទេ ទ្រង់បណ្តែតបណ្តោយ ឱ្យតែ មត្រីធ្វើការរាជការ ។ មត្រីគ្រាបន្តបន្ទាប់មក ក៏ទ្រង់យកនាមពាក្យតាមសំនិមន្ត ដែល សង្ឃក្រាបបង្គំទូល នោះ ។

ពុទ្ធជនមកឆ្នាំ ចេតិក្ខិណ្ឌក ព.ស. ២១៤២ គ.ស. ១៩៩៨ ម.ស. ១៩២០ ច.ស. ៩៦០ នោះមានចាមពីរនាក់ ម្នាក់ឈ្មោះ ចេតិកា ម្នាក់ទៀតឈ្មោះ លាតស្មើលា ដែលបាននាំខ្លួនជាស្មេចហើយក្បត់ព្រះអង្គ ។

តាមទាំងពីរនាក់លើកទ័ពតាំងព្រះវង្សចាម ជាសេនាបតីគ្រប់ក្រសួង ហើយបំបែកកងមេទ័ពលើកទៅសង្កត់បាន គ្រើយនាងកើតទិសទាងតូច ។ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តបាត់ដំបង ពុំប្រាមចំណុះទាម ក៏ពេញលេញហើយ ចៅម្យ៉ាង ខេត្តរដ្ឋលេខ ស្វាយទាប១ កោះ១ និងក្នុងខេត្តបាត់ដំបងលើកទ័ពតាំងព្រះវង្សចាម ។ តាមបានឡើងគ្នាទាំងខ្លួនជាច្រើនដង ។ តាមចូល ចាមសិល្បវិជ្ជាការគង់ជាមេទ័ពខ្លួន បានសម្លាប់ចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង ចៅម្យ៉ាងខេត្តរដ្ឋលេខ និងស្វាយទាបបានហើយ ក៏ តែង តាំងចៅអធិបតីចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង ចៅម្យ៉ាងខេត្តរដ្ឋលេខ តាំងចៅស៊ុនជាចៅម្យ៉ាងខេត្តរាសាលាហែក តាំងក្រសួងចៅម្យ៉ាងស្រុកស្វាយទាប ។ ដូចតាំងចៅហ្វាយស្រុក ចៅម្យ៉ាងហើយ មេតាមទាំងនោះក៏លើកទ័ព ទៅសង្កត់ខេត្តរាសាលា ព្រៃឈរ និងខេត្តព្រៃវែងទៀត ។ ចៅហ្វាយស្រុកព្រៃវែងចាញ់ទាម ហើយក៏រត់ ចៅថ្វាយ ទោសនិងព្រះបរមបពិត្រ ក្នុងក្រុងស្រីសន្ធរ ។

សម្តេចព្រះបរមរាជវង្ស ទ្រង់ជ្រាបចំណាត់ការទាមហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យឧកញ៉ាចក្រីលើកទ័ពទៅសង្កត់ ទាម ។ ឧកញ៉ាចក្រីទ្រង់បង្គាប់ទាមចេញមក ហើយបានឧកញ៉ាវាងវេជ្ជៈជាទ័ពមុខ ឧកញ៉ាជន្មតសោរជាប៉ែកស្តាំ ឧកញ៉ា ឆដំណីជាប៉ែកឆ្វេង ឧកញ៉ាមន្ត្រីឆដំបង ជាទ័ពក្រោម ឃុំពល ១.០០០ ម្នាក់លើកចេញទៅ ។

ចេតិកា និង លាតស្មើលា នឹងទាមទ័ពខ្លួនលើកមកហើយ ក៏បង្ហាញទៅចេតិ ចៅហ្វាយ ចៅស៊ុន និង ក្រសួង តែភ្លា ដែលរក្សាខេត្តទាំងនោះថា ឱ្យទាមទ័ពចូលបង្អង់ក្នុងព្រៃឱ្យរស់ ។ កាលណាលើស្ទឹងកំភើបទំឡើងឆ្មារហើយ ឱ្យ ឈ្មោះទាមនេះចេញពីទ្វារក្រោយ ពីខាងឱ្យស្រូវ ហើយចៅខ្មោច ចៅកៅ ឱ្យចេញទៅជួបទ័ព ។ ដូចចៅខ្មោច និងចៅកៅចេញមកជួបទ័ពហើយ នោះឧកញ៉ាចក្រីក៏បញ្ជាឱ្យកងទ័ពដេញតាមទៅ ។ ខណៈនោះចៅខ្មោច ចៅកៅ ក៏រុំ ពលចេញទៅតែ និងទ័ពឧកញ៉ាវាងវេជ្ជៈ ជាទ័ពមុខឧកញ៉ាចក្រីមួយ និងមេទ័ពកងទ័ពឆ្វេងស្តាំ ។ ដូចចៅខ្មោច ចៅកៅ និងចៅកៅ ក៏នាំពលរត់ចូលព្រៃ នៅភូមិបន្ទាយដំបូងទៅ ។ មួយរំពេចនោះចេតិកា និងលាតស្មើលា ក៏ លើកទ័ពចេញទៅទទួលច្បាំង ចេតិកាភ្លើងភ្លើងទ័ពចេញទៅជាសន្លឹកតិកតង កោលាហល ។ ខណៈនោះមេកងទ័ពទាម ទាំងឯកង ដែលបង្អង់នៅក្នុងព្រៃនោះ ក៏ចេញមកពីទ្វារក្រោយកងទ័ពឧកញ៉ាចក្រី ។ កងទ័ពឧកញ៉ាចក្រីប្រាំរុំ បានក៏នាំគ្នាបំបែកទ័ពទាមទៅ ។ ពួកទាមរត់លាបបាន ឧកញ៉ាវាងវេជ្ជៈមួយ ឧកញ៉ាចក្រីមួយ ។ ពេលនោះកងទ័ពខ្លួន ទាំងប៉ុន្មានក៏ចែកទ័ពរត់ទ្វារត្រង់នោះ ។ ដំណឹងនេះបានជ្រាបដល់ព្រះបរមបពិត្រ ជាអង្គម្ចាស់ជីវិតស្វែង ព្រះអង្គទ្រង់ ត្រាច់ពោធិសាត់ ទ្រង់ត្រាស់ថា ៖ បានឱ្យធ្វើដល់ទៅសេនាបតី ពុំគិតឱ្យស្លាប់ទ័ពឧកញ៉ាមន្ត្រីឆដំបងនោះ ពុំសមឱ្យ ចាញ់កងទ័ពទាមយ៉ាងនេះឡើយ ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឱ្យរៀបកងទ័ព និងស្តេចចេញចូលសម្រាមដោយផ្ទាល់ព្រះអង្គ ចងតែម្តង ។ ក្នុងគ្រាសោះស្តេចចាត់ឱ្យសម្តេចចៅហ្វាយខ្លួន សប្តាសាយកងឧកញ៉ាភិក្ខុ ឱ្យទៅចាត់ក្រាបខ្មោចព្រះឈរ ។ ទ្រង់ចាត់ឧកញ៉ាក្រឡាហេមគង់ជាមេទ័ពមុខ ឧកញ៉ាវិបុលវាងវេជ្ជៈជាទ័ពស្តាំ ឧកញ៉ាធីន្ទនាយកស្តង់ជាប៉ែកឆ្វេង ឧកញ៉ាខេត្តវេជ្ជជាប៉ែកក្រោយឃុំពល១០០០នាក់ ។ ទ័ពទាំងនោះបាន ២.០០០ នាក់លើកចេញទៅជួបក្រុងស្រីសន្ធរ ។

លុះដល់មកភូមិពាមដីតាំងទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យតាំងព្រះពន្លា បញ្ឈប់រេហ៍ពល ដើម្បីរង់ចាំស្លាប់កិច្ចការនៅទីនោះ ។
 ខណៈនោះ ចេរីភាគ និងលាក់ស្នើណា បានដឹងហើយ ក៏ជុំខ្ញុំគ្នាជួបគ្នា ដោយចិត្តតក់ស្លុតចោលប្រជុំទូលំព្រះអង្គ
 ឱ្យទីវង្គត ដើម្បីនឹងយកផែនដី ។ លុះជុំប្រឹក្សាព្រមគ្នាហើយ ពួកទាមកំទាត់ចេញវែវមួយ ចែរស្បែកមួយ ឱ្យតាំងបុត្រ
 ចូលទៅក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះបរមបពិត្រ ។ ចេរីភាគ និង ចែរស្បែកទាំងពីរនាក់ ក៏តាំងបុត្រទៅដល់ពាមដីតាំងហើយ
 ជូលសំបុត្រនោះទៅឲ្យកញ្ចាចក្រ និងទាំឡើងក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះបរមបពិត្រ ។ ខណៈនោះព្រះបរមបពិត្រ និង ក្រុម
 ព្រះរាជក្សត្រាមប្រែសូត្រថ្វាយសេចក្តីថាៈ

ចេរីភាគ និងលាក់ស្នើណា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ សូមក្រាបបង្គំទូលមកព្រះបាទបរមនាមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិត
 លើស្បែក

សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ឱ្យតទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ដែលបានធ្វើសង្គ្រាមមកដល់នឹងទីកន្លែងនោះ នេះ គឺត្រូវមានទោសដល់ប្រហារជីវិតហើយ ។
 កាលដែលព្រះមាតាបិតាបស់ទូលព្រះបង្គំ ឡើងចាញ់ទ័ពយូរហើយរត់ចូលមកស្នូមជ្រកកោននៅក្នុងដែនកម្ពុជានោះ
 ក៏ទ្រង់មានព្រះមេត្តាប្រោសឱ្យបានសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្តតម្បែងមក ។ ឥឡូវនេះទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ពុំទាន់បានឈប់ស្ងួតឆ្អឹង
 ព្រះរាជពុទ្ធនោះឡើយ ។ ក៏ប្រាប់តែមកដល់ឥឡូវនេះ ទូលព្រះបង្គំត្រឡប់ជាមាតាមាហាមកក្រមសង្គត់ដូចនេះទៅវិញ
 ការណ៍នេះក៏កើតមានឡើងដោយសារតែអស់លោកចៅបន្ទូល ឬស្រុកប្រមាទមើលងាយអស់ក្នុងសង្រ្គាម មាម ថ្វា ដែល
 ទូលមកស្នូមជ្រកកោនពីរបុណ្យព្រះបាទមី តែប៉ុណ្ណោះ ។

រោងនេះ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ និងចេរីភាគនិងលាក់ស្នើណា ១៥០០ នាក់សូមទ្រង់ព្រះអភ័យអត់ទោសប្តូរភ្លើង
 ដើម្បីឱ្យបានដង្ហុបប្រើ សម្រាប់ព្រះបាទមីតម្បែងទៅ ។

ចេរីភាគ និងចេរីភាគស្បែកក្រាបបង្គំទូលបន្ថែមទៀតថា : ចេរីភាគ និងលាក់ស្នើណា ឱ្យក្រាបបង្គំទូលថា បើមិនទ្រង់
 ប្រោសប្រណិទេ និងចូលមកថ្វាយជីវិតឱ្យប្រហារជីវិតទាំង ១៥០០ នាក់ តាំងប្រុស ទាំងស្រី ពុំគិតថានឹងធ្វើតម្រូវ
 តនឹងបុណ្យព្រះបាទមីនោះឡើយ ថាបើទ្រង់ព្រះអភ័យលើកទោសនោះ និងតាំងព្រះពន្លាទៅពោធិបើងខាង ខេត្តត្បូងឃ្មុំ
 ហើយសូមយាងឆ្លងចូលព្រះបាទ ទៅប្រថាប់ឱ្យនៅកណ្តាលខេត្តនឹងបានប្រមូលបក្សពួក ព្រះវង្សតាមដូចតាំងអស់
 មកក្រាបបង្គំទូលលង់ត្នាំទោស ហើយនឹងរៀបរសទារហ៍ពលធំខ្ពង់ ថ្ងៃឱ្យរាជ្យនៃព្រះបាទស្រីសោម ហោយ
 បានឱ្យព្រះកិច្ចិយសន្តត់ខ្លីខ្លាំង ។ ថាតាមដូចខ្លាចខ្លាចព្រះបាទមី ចូលមកក្រាបបង្គំសូមព្រះរាជទោសទោស
 សង្គ្រាមប្រោសប្រណិ ឱ្យព្រឹទ្ធបទៅទាំងព្រះនគរ ។

ព្រះបាទបរមនាមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្បែក ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ច្របល់ទៅទីនោះហើយ ទ្រង់ពិគ្រោះតាម
 សេចក្តីសំបុត្រ និងពាក្យស្តីដដែលទូលថ្វាយសេចក្តីបន្ថែមទៀត នោះយល់ឃើញថាសុំការបរសេចក្តីណាស់ ។ ថាបើនឹង
 ឡើងក៏ស្លាប់វិញសាសនាប្រាជ្ញា ជាអសារព័ត៌មានប្រយោជន៍ ។ ថាបើសម្លាប់មនុស្ស១៥០០នាក់រោង ក៏គ្មានប្រយោជន៍ឡើយ

ដែរ។ ទើបប្រារម្មណ៍ប្រគល់ជូន ចៅហ្វាយឯងត្រូវបានសមហើយ ឱ្យទៅប្រៀបធៀបរាប់ប្រឆាំងបុរេ ពីថ្ងៃទី១៣ រហូតដល់ចុងខែកើតនៅប្រឆាំងក្នុងខែនោះហើយ ឱ្យប្រារម្មណ៍ចូលរួមគ្នា ហើយកុំឱ្យមានគ្រឿងសាស្ត្រាវុធឱ្យសោះ ។

រាជធានីភ្នំពេញក៏បានបង្គាប់ទៅ ហើយចៅប្រឆាំងប្រឆាំង និង លាក់ស្នើសុំ ។ ទាំងពីរភាគនេះបានបង្កើន សេចក្តីហើយក៏បង្ហាញសេចក្តីសោកសៅ រហូតដល់ ឱ្យធ្វើប្រារម្មណ៍ ដំណាក់កាលទី ១៥ ខួប មានទីតាំង មានរោងភ្លើង មានកំណែប្រឆាំងគ្នាភ្លើងតាមទំនៀម ហើយឱ្យចាក់តែងគ្រឿងល្បែង និង ពូកល្បែងរូបមហាស្រព ប្រឆាំងល្បែង ថ្វាយលេងជូនសេនាបាទ ។ វាទាំងពីរភាគបានប្រារម្មណ៍ទាំងអស់ថា បើប្រារម្មណ៍ចុះចេញ បានថ្វីដៃទេ កុំឱ្យចូលមកកាន់ ឱ្យយកតែមាត់ជ្រាបដែលមានទីតាំងគុណ មកបង្កើតជាសេនាបាទ ដែលមានក្នុងចំណោម នោះ ឱ្យបង្កប់ក្រិសប្រៀបសាស្ត្រាវុធ គឺស្រួចមានមុខទាំងពីរខាង សម្រាប់សឹកក្នុងស្រោម ស្បែកចង្កេះដូចកម្រិតស្បែក ក្នុង អាវក្របីថ្នា កុំឱ្យកាន់អាវុធនៃក្រិស ហើយបង្ហាញថា ដល់ទៅហ្នឹងខ្មែរភ្លើងភ្លើងមើលឆ្ងាយ និងស្រវឹងស្រា ហើយ ឱ្យ ស្លាប់ស្លាប់ភ្លើងទី បី ឬ ស្លាប់ភ្លើងកាលណា ឱ្យមានទាំងអស់គ្នាចូលមកឱ្យបានសម្រេច ។

ប្រារម្មណ៍ប្រគល់ជូន ចៅហ្វាយឯង ខែកើត ឆ្នាំ ១៩១៤ ព.ស. ១៩៥៨ ត្រូវបានថ្ងៃទី ៧ ដែលបានកំណត់នោះហើយ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យនាយក ខាងមុខចៅហ្វាយឯងប្រឆាំងក្នុងប្រារម្មណ៍ដឹងខាង ។ ខណៈ នោះចៅហ្វាយ និងលាក់ស្នើសុំ ក៏នាំប្រារម្មណ៍ទាំងអស់ចូលប្រារម្មណ៍ ។ ពេលនោះពួកចាមឃើញ សេនាបាទ ខ្មែរ ឈរកាន់គ្រឿងសាស្ត្រាវុធ ក៏វាវ៉ាវកាច់ក្នុងមួយរំពេចនោះដែរ ។ វាឱ្យលើកតែគ្រឿងបណ្តាញថ្វាយ និង គ្រឿង ល្បែងអស់មុខប្រើសេនាបាទឱ្យបានច្រើន ហើយឱ្យរកឈ្មោះ ឈ្មោះឆ្មោះគ្រប់ទីកន្លែង បួន ។

ប្រារម្មណ៍ប្រគល់ជូនចៅហ្វាយឯងប្រារម្មណ៍ ចុកប្រារម្មណ៍គ្នាហើយទ្រង់ត្រាស់ដោះស្រាយគ្នា ទ្រង់ប្រោស ឱ្យសេនាបាទស៊ីមីក មើលឆ្ងាយមហាស្រពតាមចិត្ត ។

តែនៅពេលនោះ ឧកញ៉ាព្រឺក្រឡាហោមគង់ ដែលបានជាមេទ័ពមុខនោះ ឃើញហេតុដូច្នេះហើយ ក៏មានមន្ទិលក្នុង ចិត្ត តើឱ្យហៅឧកញ៉ាព្រឺក្រឡាហោម និងអស់នាយក ខាងមុខ ហើយទាំងចៅហ្វាយស្រុកមកឱ្យប្រឆាំងថា : កុំឱ្យឆ្នួល ប្រហែសឱ្យសោះ ត្រូវចាត់ឱ្យសេនាបាទដែលមានទីតាំង កាន់គ្រឿងអាវុធគ្រប់ដៃ នៅប្រឆាំងប្រប្រារម្មណ៍ ថាបើ មានហេតុការណ៍អាក្រក់កើតឡើង ឱ្យចាត់ទាំងអស់ព្រួញចាត់កាប់សំលាប់ឱ្យបាន ។ ទាហានក្បាលព្រះអង្គខាងខ្មែរ ដូច ពួស្តែងល្បែងលេងសើចខ្សែវន្តហើយហើយ ក៏រត់ចោលទៅកាន់កាប់សំលាប់ ទៅមើលឆ្ងាយរាប់ទាំងមុខនោះ ។

ចៅហ្វាយ និងលាក់ស្នើសុំ ដូចបង្គាប់ចិត្តអាក្រាត្រលប់មើលទៅទ្រង់ប្រារម្មណ៍ដែលស្នេហាដោះ ឃើញថាមាន មនុស្សយាមឆ្ងាយកាន់តែឆ្ងាយទៅហើយ ក៏ឱ្យបាញ់កាំភ្លើងសន្យា ហើយឱ្យទាហានចាមចូលទៅចាត់សុកប្រារម្មណ៍ប្រគល់ជូន សុតត្រូវដោយនោះមួយរំពេច ។ សេនាបាទខ្មែរដែលឧកញ៉ាព្រឺក្រឡាហោមគង់ចាត់ឱ្យយាមឆ្ងាយនោះ ដូចពួស្តែង អធិកហើយ ក៏កាន់អាវុធនៃក្រិស បង្អាប់ ថ្នាក់ ដំបង ថាវ ចូលទៅកាប់ចាត់សេនាបាទចាម ទាហានចាមដែលមាន តែអាវុធនៃក្រិស ឆ្លងទាហានខ្មែរពុំបាន ។ ទាហានខ្មែរចាត់កាប់សម្លាប់ ចៅហ្វាយ និង សេនាបាទចាម ថ្នា ស្លាប់ចាត់បង្អាប់ដល់អស់ជាច្រើន ។

ត្រឹមត្រូវឡើងឧកញ៉ាប្រឡាហោមគង់ និងមន្ត្រីសេនាទាហានខ្មែរលើកព្រះបរមសពដាក់ក្នុងព្រះបរមកោដ្ឋហើយ
អញ្ជើញព្រះបរមកោដ្ឋនេះ មកក្រាបបង្គំជូនថ្វាយសម្តេចព្រះមាតុភ្នំបរមរាជានេត្រី ជាព្រះរាជបុត្រសម្តេចព្រះ
ចន្ទាយមរិន្ទរាជា ដែលត្រូវជាសម្តេចព្រះមាតុភ្នំព្រះបរមរាជាក្នុងព្រះបរមរាជវាំងសុវណ្ណគតនោះ ។ សម្តេចព្រះមហានេត្រី
និងអស់ព្រះបរមរាជវង្សាសោកាឡិកខ្មែរ អាស័យព័បបរាណ ហើយព្រះអង្គឱ្យសាងព្រះមេរ្តិយព្រះសពតាម
ប្រវែងណា ព្រះអង្គឱ្យអញ្ជើញពេញអស់ជាព្រះរាជបុត្រាខែសម្តេចព្រះមហាបាទ ឱ្យត្រង់រាជសម្បត្តិសម្តេចព្រះ
ភាគិនេយ្យ ។ សាស្ត្រាឧទ្ទ័សៈ ព្រះបាទពញាអនន្ទជាព្រះរាជបុត្រព្រះស្រីសុរិយោទណ៍ ។

ផែនទីពញាអន

ពញាអនឡើងសោយរាជ្យស្តង់សម្តេចព្រះភាគិនេយ្យ ក្នុងឆ្នាំកុរ ឯកស័ក ព.ស២១៤៣ គ.ស ១៥៩៩ ម.ស
១៥២១ ច.ស ៩៦១ ទ្រង់ព្រះនាមថាព្រះបាទសម្តេចព្រះរាជឱង្ការ ព្រះបរមរាជវង្សាទិបតី ជូនសម្តេចព្រះភាគិនេ
យ្យដែរ ។ ពញាអននេះ ស្តេចពុំសូវយុត្តិធម៌ទេ ទាំងគម្រោះគ្រឿងក៏ពុំជូនសម្តេចព្រះអញ្ជើញកេរ្តិ៍ដែរ ។ កាលដែលព្រះអង្គ
សោយរាជ្យបាន២ឆ្នាំ ព្រះជន្មវង្សាបាន៣ឆ្នាំ ព្រះអង្គតង់ព្រះមិត្តរាជស្រីយោជន៍នា ទាហានយាងប្រកាស
ព្រៃវង្ស២១ទៅ ។ លុះដល់ទៅភូមិមួយឈ្មោះភូមិព្រែកតាមាក់ នោះពញាទីជាមេស្រុក នៅភូមិព្រែកតាមាក់ដឹងថា
ព្រះបរមបពិត្រស្តេចមានព្រះរាជង្គើរទៅប្រថាប់នៅព្រះព្រះវាំងនៅភូមិព្រែកតាមាក់នោះ ហើយក៏នាំនាងទាវ
ជាភរិយា និងមាតាបិតាបបួលអាណាប្រជានុរាស្ត្រយកដង្វាយទៅថ្វាយស្តេច ។ សម្តេចព្រះបរមរាជាក្សត្រ
ក្នុងនោះនោះទ្រង់ក្រឡេកព្រះមេត្រទៅឃើញភរិយាពញាទីនោះមានលោមរូបដោយចេតនាស្នេហា ទ្រង់មានព្រះ
មិច្ឆាពេញព្រះស្នេហាណាស់ ។ ទើបទ្រង់ត្រាស់នឹងពញាទីថា៖ នាងភរិយានេះមានរូបរាងស្អាតណាស់ ។ ពុំសមជាប្រពន្ធមេ
ស្រុកទេ សមគែសក្រាបអម្បាល់ដែរទេ ។ ចេះបើអ្នកយកផ្ទះបំប៉នអញក៏ឱ្យអ្នកដែរ ។

ពញាទីមានសេចក្តីស្រឡាញ់ភរិយារបស់ខ្លួនពេកណាស់ តែបើក្រាបបង្គំជូនតាមគ្រង នោះនាងព្រះរាជវង្សា
នឹងត្រឡប់មកវិញក៏ទាបកើត ព្រោះរកឃើញប្រពន្ធនោះណាស់ ម្ល៉ោះហើយក៏តាំងតែក្រាបថ្វាយបង្គំ ហើយស្នេ្យៗទៅទៅ ។
ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ត្រាស់ទៅកាន់នាងទាវវិញថា៖ នាងត្រឡប់ទៅនៅជាខ្ញុំ រាជការក្នុងប្រទេស?
នាងទាវប្រកែក ។

មួយរំពេចនោះព្រះបរមបពិត្រត្រាស់បង្គាប់ក្រុមទាហាននោះ និងក្រុមទាហានព្រះរាជឱ្យទៅយកទៅអភិវឌ្ឍន៍ និងចាត់ចែង ពីព្រះបរមរាជវាំងមក ហើយចាប់ផ្តើមទាញ ដាក់លើរទេះបរមក្រុងនាមស្រុកស្រីសម្បូរ ។

ត្រាស់ដល់អភិវឌ្ឍន៍ និងចាត់ចែងទាញទាញដាក់លើរទេះបរមក្រុងនាមស្រុកស្រីសម្បូរ ។ អ្នកនៅចក្រោយឱ្យ បានសេចក្តីសុខចុះ ខ្ញុំស្មានបំហើយមិនឱ្យមានប្រុសជាពិសេសជាងគេដល់ខ្លួនខ្ញុំទេ ថាបើអ្នកស្រឡាញ់ខ្ញុំដោយសុចរិត ហើយសូមអ្នកប្រាថ្នាទៅជាតិមុនឱ្យដូចនាងទាវនិងមីនឯកនេះ ។ ចូរអ្នកកុំភ្លេចបណ្តាំខ្ញុំឡើយ ។

ពួកមន្ត្រី និងក្រុមរាជវង្សក៏ចេះតែបររទេះនោះទៅ ទាញចាត់ចែង និងទៅអភិវឌ្ឍន៍ ក៏តាំងតែរទេះនាងទាវ មិនឱ្យរង់ចាំ ។ ពុទ្ធតាំទៅដល់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំងហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចចូលទៅប្រាថ្នា និងដុំជាមួយ និងនាងទាវ តែ នាងទាវនេះ ទេវតាការពារប្រថុយជីវិតមិនត្រូវបានសម្រួលនឹងព្រះអង្គឡើយ ។ ព្រះអង្គនៅតែលោមដូច្នោះអស់បី យប់បីថ្ងៃ ក៏ស្តេចទៅតែពុំបានសម្រេចដូចសេចក្តីប្រាថ្នាទៀត ។ ទើបព្រះបាទត្រាស់បង្គាប់ទៅក្រុមវាំងឱ្យយកទូននាងទាវ ទៅដាក់ត្រាក់ទ្រោះឃ្លាង ។ ទោះបីជាក្រុមទាហានធ្វើដូចម្តេច ក៏នាងទាវនៅតែពុំទទួលបានស្រីសម្បូរនិងព្រះអង្គឡើយ ។ នាងទាវអត់ចាយអត់ទឹក អស់ដប់ថ្ងៃក្បែរជីវិតទៅ ។

ក្នុងក្រុងនោះ ស្រុកជំរុំ ភ្លើង អ្នកដែលឡើងចាត់ ដៃប្រហើសមហាត ប៉ះជារច្រើនតំបន់ តាំងតែពីដើមដំ សម្តេចព្រះបរមរាជវាំងមិនដឹងត្រា និងសម្តេចព្រះបរមរាជវាំងចាត់ដឹករបៀបមក ។ ទៅហ្នឹងស្រុកនៃ ខេត្តជំរុំទាំង ប៉ុន្មានក៏តាំងខ្លួនជាស្តេច ជាព្រះរាម គឺសម្តេចព្រះរាមទ្រង់មួយ ព្រះរាមខេត្តចាមិមួយ ព្រះរាមខេត្តបាត់ដំបងមួយ ព្រះរាមខេត្តត្បូងឃ្មុំមួយ សម្តេចព្រះរាមកែវព្រះភ្លើងមួយ ។ ឯពញាខ្លាជាព្រះរាជព្រះបាទនៃសម្តេចព្រះបរមមិត្តរាជា ដែលរត់កាលបែកបង្គោលយស្ទែក ហើយទៅតាំងនៅក្នុងក្រុងនោះ ក៏តាំងខ្លួនជាសម្តេចព្រះរាមាធិការ បញ្ចុះបញ្ចូលអ្នកត្រៃតាំងជារៀងរៀង ជាសេនាទាហាន បានជាច្រើន ។

នេះនិងនិយាយអំពីអ្នកស្រុកក្រៅក្រុង និងក្នុងក្រុងទាំងឡាយវិញ ។ កាលអ្នកស្រុកទាំងនោះដឹងថា នាងទាវអត់ ដង្ហែមស្លាប់ ព្រោះតាំងចិត្តស្លាប់ និងពញាខ្លាជាស្វាមីហើយ ក៏មានចិត្តប្រណីមេត្តានាងទាវគ្រប់គ្នា ។ អ្នកស្រុកកើតមាន សេចក្តីសោកស្តាយនោះអាច្នោះអាច្នោះ និងសេចក្តីគ្លាម៉ាញ់ក្រហែលក្រហាយរាល់រូបកាយ ។ ពញាខ្លា កាលដែល ភរិយាស្រែកក្នុងពេលដាក់លើរទេះនោះ ក៏អាណិតអាសូរភរិយាគង់ប្រមាណណាស់ ។ ពញាខ្លា តាមទៅរក្សាបំពេញការណ៍ ពីក្រៅបរមរាជវាំង ពុះបានដឹងថានាងទាវពុំត្រូវម្តេចប្រណីមិនព្រះបរមបពិត្រទេ ហើយព្រះបរមបពិត្រ ស្តេចឱ្យធ្វើ ទោសដាក់ទ្រោះឃ្លាងត្រាក់ដូចម្តេច ក៏នាងទាវនៅតែពុំព្រមដែរ គឺនាងសុខចិត្ត តែពីរដងដង្ហែមស្លាប់ទៅវិញ ដូច្នោះ ដែលនាងបានឱ្យសត្វសព្វាដល់ប្តីនាងនោះមែន ។ ពញាកាលបើបានដឹងហើយ ក៏រត់តែក្តៅចិត្ត និងរត់តែស្រឡាញ់ ភរិយាថែមឡើងទៀត ហើយមានចិត្តមេត្តាគ្រាប្រណី នាងជាភរិយានោះគង់ប្រមាណ ។ ពេលនោះពញាខ្លាចេញទៅតាម ម៉្លេះហើយគិតសម្លាប់ស្តេចនេះឱ្យបាន បើពុំបានទេ ហើយបើស្តេចនេះមានបុព្វហឫមានវិសាលភាពនោះ ឱ្យកាប់សំចាប់ ខ្លួនទៅតាមភរិយាសព្វាពុំទៅទេ ។ គិតតែដូច្នោះហើយ ពញាខ្លាក៏ដាំត្រៀងពេលវេលា យកទៅថ្វាយព្រះទេវក្សទាំង ១២តំបន់ ដែលព្រះបរមរាជវាំងចាត់ បរមខត្តិយាមហាទូករាជា តាំងទុកជាពិភពព្រះឧករនោះ ហើយបង្កប់នា :

សូមព្រះទេវតាទេវក្សទាំងនោះជាសាក្សីពេជ្វលាងខ្លួនព្រះករុណា។ ខ្ញុំព្រះករុណា ពុំបានគិតក្បត់នឹងម្ចាស់ដែលដឹងឡើយ ចំពោះស្នេហាដែលរំលោភមកលើអរិយាភ័ន្ត ឥឡូវខ្ញុំក្រហាយទ្រាំពុំបានខ្ញុំសូម រត់ទៅពឹងបុណ្យសម្តេចព្រះរាម កែវព្រះភ្លើង ហើយសូមព្រះទេវតាទេវក្សទាំងនោះជួយទប់ទល់ខ្ញុំ និងជួយជោគជ័យអ្នកស្រុកទាំងឡាយ- ឱ្យព្រះអង្គនេះអន្តរាយចេញទៅ នឹងបានសេចក្តីសុខហោង ។

ពុទ្ធបូជស្វរៈស្រេចហើយ ម្តងរំលោភនោះឯងអាកាសក៏តាំងចាប់ភ្លើងអំពីអូរអស់ទាំងមេឃ មានទាំងខ្យល់ ផ្ការន្ទះចាញ់ដែលជំហូរដល់គ្នាទាំងព្រះរាជអាណាចក្រមកដល់ដីអស់ ។ ខាងផែនពសុទ្ធា ក៏កក្រើកច្បាប់ភ្លើង បក់បោក ក្នុងកងបុរាណទាំងឯង ទៅពិធីដែលធ្លាក់ទៅលើអាកាស ហើយធ្លាក់ចេញទៅដល់ខាងក្រៅក៏ផែន ព្រះបរម រាជវាំង ។ ខ្យល់ក្បែរនោះច្បាប់ភ្លើងដែលដូច្នេះ ប្រមាណជាដំណើរទើបស្ងប់ស្ងាត់ទៅវិញ ។ ពេញចិត្តក៏តែ ក្នុងចិត្តថា : ប្រហែលជាមិនបានសម្រេចដូចសេចក្តីប្រាថ្នាហើយ ហើយក៏ដើរមកដល់ស្រុកអរិយក្សត្រ ។ ឆ្លុះមកដល់ចី ខេនព្រាហ្មី ក៏សុំដោយសារតែមក ភ្នំពេញ ដើម្បីសួរថាបាននឹងមេក្សត់ម្នាក់ឈ្មោះកែវ ។ ឆ្លុះមកដល់ហើយ ពេញចិត្ត ក៏យំថ្លែងទុក្ខខឹងសម្តេចព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង ហើយជម្រាបសេចក្តីសព្វគ្រប់ប្រការ ។

សម្តេចព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង មានសេនា ៧ នាក់ គឺ :

- ឈ្មោះ សេនាជ័យ១ ឈ្មោះ សួស១ ឈ្មោះកែវ១
- ឈ្មោះ ពេជ្វ១ ឈ្មោះធីត១ ឈ្មោះប្រាក់១ ឈ្មោះមាស១ ។

សេនាម្នាក់ស្លាប់ស្លាប់នាព្រាហ្មី រត់ ក្នុងការបំបាត់ រហ័សរហ័សដូចកង្វារក្រឡាប់ក្រឡាត់ប្រមាណ ១០០០ សម្តេចព្រះរាមកែវព្រះភ្លើងសោត ស៊ីងស្លាប់ខ្ញុំមន្ត្រីជាការហៅភ្ញៀវខ្យល់បានទាំងអស់ ។

ក្នុងខណៈដែលពេញចិត្ត ចូលទៅយំថ្លែងទុក្ខជម្រាបនោះ សម្តេចព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង ក៏នឹកឆ្កែតិចតួចក្នុង ហឫទ័យមួយរំលោភ ហើយទទួលថា : កុំឱ្យអ្នកជ្រុលចិត្តឡើយ ដើរទទួលការនេះឱ្យបានសម្រេច ដូចចិត្តប្រាថ្នារបស់អ្នកនោះឱ្យទាល់តែបាន ។

នេះនឹងនិយាយរំពឹ សម្តេចព្រះបរមនាថ ព្រាហ្មីអនុជាម្ចាស់ដែលដឹងវិញ ។

វេចាថ្មីមួយ ព្រះបរមរាជាព្រាហ្មី ស្តេចចេញព្រះរាជក៏សាត់ថា : នៅថ្ងៃ ១១ រោច ខែបុស្ស ឆ្នាំជូតចតុស្តិក ឱ្យរស់នៅហ្វាយស្រុកចូលមកជួបជុំ ដើម្បីនឹងធ្វើបុណ្យរំលឹកព្រះជន្មថ្មីនោះ គ្រប់ចាត់ឱ្យខាងល្បែង របៀបល្បែងភ្លេង មហោស្រព ឱ្យនាយឃ្លាំងរបៀបភោជនាហារតាមចូលល្បែងអស់មុខមន្ត្រី ទៅហ្វាយស្រុកក្រមការ ភ្នាក់ងារទាំងក្នុង ទាំងក្រៅ ដែលនឹងមកជួបជុំជួងក្នុងពិធីបុណ្យចម្រើនព្រះជន្មស្រុកនោះ ។

ព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង កាលបានដឹងខ្លះកាលបរិច្ឆេទនៃព្រះរាជពិធីបុណ្យនេះហើយ ក៏ចាប់សេនាពេជ្វមួយ ឱ្យរៀប ពល១០០នាក់ហើយក្លែងដើរចូលមកពិធីនៅក្នុងឃុំ ឱ្យសេនាមាស្សីរៀបពល១០០នាក់ ហើយក្លែងដើរចូលមកពិធីនៅក្នុងឃុំ ឱ្យសេនាមាស្សីរៀបពល១០០នាក់ដើរចូលមកពិធីនៅក្នុងឃុំ ឱ្យសេនាមាស្សីរៀបពល១០០នាក់ក្លែងដើរចូលមកពិធីនៅក្នុងឃុំ ឱ្យសេនាមាស្សីរៀបពល ១០០នាក់ក្លែងដើរចូលមក

ពិធីនៃធម៌ ឱ្យសេនាប្រធានកំណើត ១០០នាក់ ក្នុងដើរចូលមកពិធីនៃសំរោងទង ។ ឯសេនាប្រធានក្រៅព្រះភ្លើងអង្គបង
 ប៉ុល ១០០នាក់ ក្នុងមកពិធីនៃសំរោងទងជាមួយនិងអង្គនៅហោយស្រុក ហើយក្នុងថាចូលមកជួយធ្វើបុណ្យខ្លះ ចូល
 មកមើលពិធីបុណ្យចំរើនព្រះជន្មវស្សាខ្លះ ។ តមកព្រះរាមក្រៅព្រះភ្លើងបានកំណត់ទុកថា បើម្ចាស់ដែលជិះចេញទត
 រាងបូល្យែង ហើយអុជកាំជ្រួន ឧត្តារាជណា យើងត្រូវចូលទៅកាប់ចាក់ ព្រមទាំងតែង កុំបង្កងដៃឡើយ ។

ពុទ្ធជនដែលជិះកំណត់បុណ្យហើយ សេនាទាំង ៧ នាយ និងខ្លួនសេនាប្រធានក្រៅព្រះភ្លើង ប៉ុលសក់អាវុធន្តី
 បង្កប់លាក់នៅក្រុងក្បែរក្នុងសំពត់គ្រប់ៗគ្នា ហើយដើរចេញទៅពិធីកម្មក្រៅព្រះភ្លើង ភូមិក្រៅព្រះភ្លើងនៅភ្នំពេញបែកខាង
 ត្បូងទល់នឹងមាត់ទន្លេចាស់ ។ ក្រុងនិងវត្តក្រៅព្រះភ្លើង ដែលសព្វថ្ងៃតេហៅក្លាយមកថាវត្តតាកែវ ។

ពុទ្ធជនកំណត់វត្តចូលបុណ្យហើយ វេលាបរម្ភេសដែលជិះយាងចេញអុជកាំជ្រួនខ្លាចរាងព្រះហស្ត ។ ខណៈ
 នោះបណ្តាព្រាហ្មញ្ញស្រី ភ្លេងចាស់កំផ្ទើរអំពីដៃប្រុងនាគា នាំគ្នាទៅមើលកាំជ្រួនខ្លាចរាងរូបកាយ ។ ព្រះរាមក្រៅព្រះ
 ភ្លើង និងសេនាទាំង៧នាយ ក៏បង្ខំចូលទៅមើលកាំជ្រួនខ្លាចរាងនោះដែរ ។ ពុទ្ធជនម្នាក់ដែលជិះ កំពុងតែអុជកាំជ្រួន
 ខ្លា រោលព្រះរាមក្រៅព្រះភ្លើង និងសេនាទាំង៧នាយ ក៏ស្ទុះប្រាបចូលចុកហើយធ្វើតែព្រះរាជសុវណ្ណតន្ត្រីនោះទៅ ។
 ក្រុមព្រាហ្មញ្ញអង្គ និងមហាសេនាប្រធានទៅជួយដែរ តែសេនាទាំង៧នាយ និងព្រះរាមក្រៅព្រះភ្លើងមិនប្រមើល គ្រឡប់
 ជាទទួលចូលកាប់ចាក់ស្លាប់បាត់បង់ជីវិតអស់ជាច្រើន ហើយលើកលែងគ្រឡប់មកវិញក្រៅព្រះភ្លើងវិញ ។

អាស្រ័យដោយមានហេតុផ្សេងហើយ បានជាក្រោយមក មានប្រាមតែងឱ្យរដ្ឋម្ចាស់ដែលជិះ យាងចេញអុជ
 កាំជ្រួនខ្លាចរាងព្រះហស្ត គឺត្រូវអុជកំណត់ថ្វាយនិងខ្លួន រួចហើយឱ្យប្រទានចូលនោះទៅព្រះរាជសង្គ្រាម នាយច្បាំងវាសវ
 ទទួលយកទៅអុជ ស្លាប់ព្រះអង្គរៀងមក ។

ពុទ្ធត្រីភ្លើង មន្ត្រីទាំងឡាយយកសេនាប្រធានបង្គំសម្តេចព្រះមហាទេវីក្សត្រី និងព្រះរាជវង្សានុវង្សសព្វ
 គ្រប់ប្រការ ។ សម្តេចព្រះមហាទេវីក្សត្រី និង ព្រះរាជវង្សានុវង្ស ទ្រង់ជ្រាបហេតុគ្រប់ប្រការហើយ ទ្រង់សោកស្រណោះ
 អាឡោះអាល័យព័ន្ធប្រមាណ ទើបទ្រង់មានព្រះរាជសម្តី បង្គាប់ទៅអ្នកមុខអ្នកក្រាបឱ្យធ្វើព្រះមេត្តាថ្វាយព្រះភ្លើង
 វិលាយព្រះបរមសព ។ ពុទ្ធត្រីការទាំងនេះបានសម្រេចហើយ សម្តេចព្រះមហាទេវីក្សត្រី ព្រះរាជវង្សានុវង្ស និងមុខ
 មន្ត្រីទាំងអស់គ្នា ត្រេកព្រឺងអញ្ជើញពពួកក្លោម ជាព្រះរាជបុត្រពៅនៃសម្តេចព្រះមហិន្ទ្រវរ្ម័ន ឱ្យស្តេចឡើងសោយរាជ្យ
 ជាតំណ ប្រយុវវង្ស ។

ផែនដីសម្តេចកន្សារត្បាញ

សម្តេចព្រះករុណាទ្រង់សោយរាជស្ថានសម្តេចព្រះភាគីនេយ្យ ក្នុងឆ្នាំជូនឆ្នាំសករាជ ព.ស.២១៤៨ គ.ស. ១៦០៥ ម.ស. ១៨២២ ច.ស. ៨៦២ ក្នុងព្រះជន្មលុះ ២២ឆ្នាំ ។ សម្តេចព្រះកែវប្បាណព្រះករុណានេះបានសោយរាជ្យកាលណា ព្រះអង្គប្រព្រឹត្តជូនឈាវ ព្រោះព្រះម្ចាស់រោងជាព្រះមាតានោះមានសញ្ញាតិជាឈាវ ព្រះអង្គពុំសូវព្រះមីនទុកដាក់ក្នុង កិច្ចការណែនាំឡើយ ។ ទ្រង់ព្រះមីនតែបន្លឺរឿង គឺ គង់សេះដេញសត្វ ទាក់ដំបូងភ្នំ ទាក់ត្រួត ទាក់ទា ទាក់ព្រៃ និង ឈរកងជាន់ព្រៃ ។ ទ្រង់ទាំក្រុមបណ្តាជាន់ តិរស្តេចបុរាណប្រាត់ព្រៃ ហើយបៀតបៀនក្នុងប្រពន្ធមន្ត្រី - រាស្ត្រជាតិ កាល ។ អាស្រ័យអំពើនេះហើយ ទើបបានកើតមាន សេចក្តីព្រៅក្រហាយក្នុងព្រះមនោរាស ។

ចំណែកការស្រាវជ្រាវដែលបានបង្កើតជាមុនត្រូវបានរក្សាទុកនៅខេត្តត្បូងឃ្មុំ ជាដើម ក្នុងឈ្មោះ ក្រុមការងារស្រាវជ្រាវ និង ពង្រីកការងារ ទាំងអស់នេះ ត្រូវបានផ្តល់ព័ត៌មានប្រាប់ប្រទេសឡើង ។ ក្នុងឈ្មោះ ការស្រាវជ្រាវទាំងនេះក៏ត្រូវបានប្រើប្រាស់ ក្របខណ្ឌ ទា យ៉ាងនេះក៏ដោយ ត្រូវបានកំណត់ដោយដោយឡែកពីការស្រាវជ្រាវទាំងនោះឡើយ ។^{៤៦} ទ្រង់បង្កើតបណ្តាញឱ្យអស់អស់មុនមន្ត្រី ក៏ហៅដោយឈ្មោះថា ការស្រាវជ្រាវ យកប្រាក់កាស ទ្រព្យសម្បត្តិពាមចិត្ត ។ ក្នុងក្របខណ្ឌនេះ កើតមានការប្រជុំ ជួបប្រជុំសម្បត្តិធាតុធាតុ ស្រាវជ្រាវ ។

លុះដល់មកឆ្នាំថ្មី ត្រីវិក ព.ស. ២១៤៨ ព.ស. ១២០១ ម.ស. ១៩៦៤ ច.ស.៩៦៤ សម្តេចព្រះ
មហាវេទិក្យត្រី ទ្រង់មានព្រះមើឃរាណីតអាស្រ័យជាប្រជានុរាស្ត្រដែលមានទុក្ខវេទនាដល់ប្រមាណ ព្រោះគ្មានស្នេ-
ហ្មឺនឆ្លើយតបយកចិត្តទុកដាក់នឹងការដៃដង្ហែងទុក្ខវេទនាដោះស្រាយឡើយ។ ថ្ងៃមួយព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជសុខីយ៍
ថា : តាំងពីនៅក្នុងក្រុងស្រីសន្ធិៈ ៦ រាត្រី ឆ្នាំនេះហើយព្រះមហាក្សត្រដែលសោយរាជ្យរក្សាសុខទុក្ខអាហារប្រជានុរាស្ត្រ
រាជធានីតាំងតែពីសម្តេចព្រះបរមរាជាជញ្ជាតតំ រៀបរកដល់សម្តេចព្រះកែវបរាជញ្ជាញ្ជោមរូបនេះ បើរាប់ទៅបាន៣
ព្រះអង្គហើយ គ្មានបានឃើញក្សត្រអង្គណាមួយប្រព្រឹត្តឱ្យបានត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ តាមសណ្តាប់ធ្នាប់នោះគ្មានសោះ
ឃើញតែទាមទាមឱ្យឆ្ងាញ់ខ្លួនឱ្យព្រះពុទ្ធសាសនា ឆ្ងាញ់ឱ្យខ្លួនចោកព្រះរាជកិត្តិយស ហើយអាណាប្រជានុរាស្ត្រក៏តែមាន
សេចក្តីក្តៅក្រហាយ និង រងទុក្ខវេទនាថែមទៀត ។ លុះព្រឹកឡើង ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជសុខីយ៍ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យហៅ
សេនាបតីមន្ត្រីទាំងពួងមកជំនុំការណ៍នេះ ។ សេនាបតី អង្គុយក្នុងរង្វង់ព្រះមហាក្សត្រឱ្យមានព្រះសុភមង្គល ទាំទៅក្រាប
បង្គំទូលព្រះចៅក្រុងស្រីអរិយធម៌ ដើម្បីស្តីយកសម្តេចព្រះមហាឧកញ៉ាណា លោកអ្នកអាស្រ័យសេនាបតីទៅចាំបាច់ទៅ
ឡើយថា : សម្តេចព្រះមហាឧកញ៉ាណាអង្គុយនោះ ស្តេចទ្រង់ព្រះនាម ព្រះស្រីសុរិយោតណី ដែលស្តេចសៀមអញ្ជើញឱ្យ
ទៅតំបន់នៅស្រុកសៀម ក្នុងគ្រាដែលបែកបង្គោលជន្លង់ មកប្រប្រាសសឹកសត្រូវក្នុងព្រះនរកនេះ។ ឧទាហរណ៍សម្តេចព្រះ
មហាវេទិក្យត្រី ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជសុខីយ៍ប្រាប់គ្រូបង្គាប់ព្រះអាចារ្យឱ្យតែស្តាប់អក្សរលើដៃដង្ហែងមាស បិទស្រោមច្រក
បំពង់ដាស្រេចហើយ ស្តេចទ្រង់ទាត់ឧកញ៉ា សន្ធរណីយា ជាពូជទុតនក ឧកញ៉ាជ័យស្រីភិក្ខុជាទោត ព្រះបញ្ចស្រា
ជាត្រីទុត ឱ្យអញ្ជើញព្រះសុភមង្គលនិងគ្រូបង្គាប់លោកអ្នកទៅថ្វាយព្រះចៅសៀម។ សេនាបតីទាំទៀងក្រាបបង្គំទូល
សម្តេចព្រះពុទ្ធចៅ ស្តេចសៀមក្នុងសម័យនោះគឺព្រះនរោត្តម ដែលបានជួបសង្គ្រាមនៅលើភ្នំ ក្រុងស្រីអរិយធម៌

តាមដំណើរ ។ ព្រះចៅក្រុងស្រីអញ្ជើញប្រាសាទប្រាសាទក្រីវាង ទើបរាជក្សវង្សសេនាបតី ព្រះរាជសាសន៍ បន្តសេចក្តីស្រីអញ្ជើញ ប្រាសាទប្រាសាទក្រីវាង ។

ចម្រើនប្តីព្រះរាជបតី មកសម្តែងព្រះពុទ្ធចៅ ជាអាណាចក្រព្រះចៅក្រុងបុរី ស្រីអញ្ជើញ

សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ឡើយព្រះនគរក្រុងកម្ពុជា សព្វថ្ងៃនេះគឺជាធរណីយ៍ អំពល់ អស់ពួកសមណៈជីព្រហ្មណ៍ ត្រឡាចវិញអាណាប្រជា ទុរាស្រ្ត ទាសៈកម្មករក្នុងរាជធានីនេះមកហើយ ឥតមានស្រុកស្រាវជ្រាវឡើយ ។ អស់ចៅហ្វាយស្រុកផង ឥតរាជធានី ក៏ចូរការផែនដីសោរ ដឹងតែតាំងខ្លួនជាសម្តេចព្រះរាមាត្របន្តេត ។ រាស្ត្រក្នុងអាណាចក្រទី១២ ចាប់ផ្តើមរស់រាន់ឡើងដូចសត្វ តិរច្ឆាន ព្រះនគរព្រះមហាក្សត្រសោយរាជសម្បត្តិ ឱ្យបានមាំមួនសោះ ។

ហេតុនេះយើងខ្ញុំនិងអស់សេនាបតីមន្ត្រីធំតូច ខ្ញុំព្រះរាជការសុំយក សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណីមហាឧកញ៉ា រាជ នៅព្រះនគរវិញដើម្បីនឹងបានប្រាបប្រាមសិកសាត្រូវក្នុងព្រះនគរឱ្យបានជាសុខសប្បាយទៅ ។

ដូច្នេះសូមសម្តេចព្រះពុទ្ធចៅក្រុងចេតបុរី ប្រណិដ្ឋន៍ព្រះពុទ្ធសាសនា ដល់សាមណៈជីព្រហ្មណ៍ ត្រឡាចវិញ អាណាប្រជាទុរាស្រ្តឱ្យខាន ។ សូមបើកសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណីទៅប្រាបប្រាមសិកសាត្រូវ ដើម្បីខំទុកបង្ក្រងព្រះពុទ្ធ សាសនាឱ្យបានឆាប់រហ័ស ត្រឡាចវិញ អាណាប្រជាទុរាស្រ្ត ទាសកម្មករ បានសេចក្តីសុខដោយព្រះពេជៈបុណ្យព្រះជន្ម ទីពឹងព្រះចៅក្រុងចេតបុរី ស្រីអញ្ជើញកុំបីខាន ។

លុះអាណិត្យ ថ្ងៃព្រះសុក្រអក្សររូបបើកយា សម្តេចព្រះពុទ្ធចៅព្រះនគរ បរមនុត្តិយាទ្រង់ជ្រាបព្រះថា សម្តេច ព្រះស្រីសុរិយោធាណីអង្គនេះ មានឆោតចេញជាមហាក្សត្រដ៏ល្អ ប្រការមួយមានព្រះម្ចាស់សុរិយោ កតញ្ចប់ចម្រើននេះប្រការ មួយ ។ ក្នុងពេលដែលចូលទៅក្នុងក្រុងចេតបុរីស្រីអញ្ជើញនេះទៀត ក៏ទ្រង់មានតែសេចក្តីព្រួយបារម្ភ ឱ្យ បាននេះដឹងនិងប្រព្រឹត្តតាមតម្លាចនៃព្រះពុទ្ធានុញ្ញាតនេះប្រការមួយ ហើយដែលទ្រង់ចូលមកនៅនិងយើងនេះទៀត ក៏ មានតែសេចក្តីប្រតិបត្តិឥតមានឆ្គង ។ យើងបានតែងរៀនចំណក់ចាត់តាំងស្រីស្នំ ក្រុមការឱ្យប្រើប្រតិបត្តិមិនឱ្យមាន ហ្វូងសោះ ។ បើយើងបានទាំងបើកប្រាក់បៀវត្សថ្វាយរៀបរាល់ថ្ងៃ រាល់ឆ្នាំមិនដែលខាន ។ បើយើងបើកឱ្យសម្តេចស្រី សុរិយោធាណី ឱ្យស្តេចយាចេញទៅហើយយើងទុកនៅតែព្រះជ័យធម្មា និងព្រះធម៌ ជាព្រះរាជបុត្រនោះហើយថា សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី គង់នឹងគិតគូរយើង ពុំគិតក្បត់ប្រទូសវាយនឹងយើងទេ ។

លុះប្រជុំប្រាមហើយ ព្រះចៅក្រុងចេតបុរីទ្រង់ចាត់ព្រះនេតវរជនឱ្យឃុំកងទ័ព៩០០នាក់ និងច្រើនឧបរោគ បរិភោគ ប្រគល់ថ្វាយសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណី កាលបានទទួលអនុញ្ញាតឱ្យត្រឡប់មកស្រុកវិញហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំណា ព្រះនរោត្តមស្រីអញ្ជើញមក ។ ស្តេចរៀបចំព្រះរាជព្រាហ្មទុកថ្វាយព្រះរាជបុត្រ និងដាក់យកមកតាមផ្លូវខ្លះ ហើយស្តេចចុះព្រះ ទីតាំងនាវា ត្រឡប់យាចេញស្បែកខ្មែរ៦០០នាក់ ។ ទ្រង់យាចេញមកតាមផ្លូវ ជលវិទិ ។

បើគិតតាំងពីព្រះអង្គទៅគង់នៅក្រុងចេតបុរី ឆ្នាំអង្គររៀបរៀងសករាជៈឆ្នាំឆ្នាំត្រីស័ក ព.ស២១៤៩ គ.ស ១៦០១ ម.ស១៩២៣ ព.ស៩៦៣ ត្រូវជា៩ឆ្នាំហើយទើបស្បែកបើកឱ្យព្រះអង្គយាចេញមកវិញ ។

នេះគឺជាធម៌យាយង់ពីតេជោមាស ដែលអ្នកស្រុកទាំងឡាយតែងកោតសរសើរចិត្ត និងថ្វីដៃដែលភ្ជាប់ត្រង់នោះ ។
 កាលមុនដែលខ្មែរម្តេចព្រះមហាក្សត្រជា ព្រះសង្គ្រាម នោះមានមេស្រុកម្នាក់ក្នុងដែននោះឡើងក្រកោរ ខេត្តរាសន្តក
 ឈ្មោះសោម អ្នកផងតែងហៅថាពញាសោម ។ ពញាសោមនេះមានកូនប្រុសម្នាក់ឈ្មោះមាសដែលគាត់តែងតែប្រើឱ្យ
 ក្មេង១០០នាក់ស្រឡាញ់ចូលជាមិត្តរួម ។ ក្មេងទាំងនោះលើកកុមារមាសឱ្យជាធំ ត្រួតត្រាលើខ្លួនគ្រប់គ្នាហើយបបួលគ្នាហៅ
 មាសថាម៉ឺនមាស ។ ម៉ឺនមាសនេះ កាលបើមានក្មេងចង្វាលនោះ ជាចំណុះហើយក៏ដាក់វេនឱ្យក្មេងទាំងនោះ ក្នុងមួយថ្ងៃឱ្យ
 ក្មេង១០០នាក់រកស្បៀងអាហារ ឆ្ងួចចំណី ល្បើងក្មេងចង្អៀតដែលឆ្ងាយពីគ្រប់ទីនោះ ។ ក្មេងទាំង១០០នាក់ដែលត្រូវ
 វេននោះតែងចូលអង្គុយមាតាបិតា និងបណ្តាផ្ទះកេសត្រ ខ្លះបានត្រី ឆាក់អង្ករ ខ្លះយកទៅល្បើងក្មេងផងគ្នា ក្នុងចំនួន៤០០
 នាក់តាមវេនរបស់ខ្លួន ។ ពុទ្ធកាលណាស៊ីជីកកូនហើយ ម៉ឺនមាសបង្គាប់ក្មេងទាំងនោះឱ្យយកឆ្មារចោល ថ្មៅខ្លះមកក្រប
 ឱ្យម្តងជាបាតដៃ ក្របទាំងមាត់ដងដងឱ្យបានពីរម្នាក់ ហើយឱ្យលើកក្មេងក្នុងព្រៃ បើកាលណាឃើញសំបុកប្លង់ សំបុក
 ឱម៉ាត់នៅចំណី ម៉ឺនមាសបង្គាប់ក្មេងទាំង១០០នាក់នោះឱ្យចូលវាយសំបុកប្លង់ សំបុកឱម៉ាត់ទាំងនោះ ។ កាលណាប្លង់
 ឬឱម៉ាត់វាយដេញចិត្ត ឱ្យក្មេងទាំងនោះយកប្រដាប់ដែលក្របធ្វើបានម្នាក់ពីរនោះ មកចោលដាក់វាយវាស់ប្លង់ ឱម៉ាត់ទាំង
 នោះយកមកមុតចែកគ្នាស៊ី ។ ថាហើយ ឬឱម៉ាត់មិនឈ្មោះណាម្នាក់ក្តី ពីរនាក់ក្តី ម៉ឺនមាសឱ្យក្មេងជាង៤០០នាក់នោះ
 ចាប់ក្មេងម្នាក់ ប្តូរពីរនាក់នោះចង្អុលដាក់ក្នុងទីមួយកន្លែង លុះរួចពីនោះហើយ ម៉ឺនមាសឱ្យក្មេងនោះហាត់ចោល
 ដាច់ប្លង់ ឬឱម៉ាត់ជាច្រើនយកមិនឱ្យឆាប់ឈរ ។ លុះធ្វើដូច្នេះរួចរួចមក ពញាសោម ដឹងហើយក៏នឹកភ័យខ្លួនក្រែងថាភ្លើង
 នេះលេចឡើងទៅឡើង និងថាហ្នឹងស្រុករាសន្តក ។ ទើបពញាសោមនាំម៉ឺនមាសនោះទៅទុកនិងលោកត្រ ព្រះបុគ្គម
 បាមី ស៊ីន ជាចៅអធិការមេតុលវត្តទ្រាប ទេពតាអាយស៊ីវៀនអក្សរ និងតំណែងវិជ្ជាភារតាផ្ទាំង ។ ម៉ឺនមាសជ្រើស
 ចេះត្រៃភូមិ ត្រៃវេន ត្រៃធូល ត្រៃតា និងសិល្បសាស្ត្រផ្សេងៗជាច្រើន លោកត្របុគ្គមបាមីស្រឡាញ់ណាស់ ទុក
 ម៉ឺនមាសនេះជាសិស្សច្បង ។ ក្នុងក្រុងនោះមានលោកនេនមួយទៀតឈ្មោះឡី ជាសិស្សបច្ចេកវិទ្យាបុគ្គមបាមី ។

មានថ្ងៃមួយនោះ មានព្រះស្រុកជើងវត្តម្នាក់ឈ្មោះចង ជាអ្នកស្រុកជើងវត្តនេះចាត់ដោ ដោយមានអាចារ្យលូច
 ចាត់ទៅ ឈ្មោះចងទៅរកលោកត្របុគ្គមបាមីឱ្យចាប់យកឱ្យ ។ ពេលនោះចូលជាលោកត្របុគ្គមបាមី កំពុងលេងឈើ
 ត្រង់ ។ លោកប្រើនេនឡីឱ្យទៅយកក្បាលក្នុងក្នុង ហើយព្រះអង្គលោកនៅលេងឈើត្រង់ទៅទៀត ។ នេនឡីដែលលោក
 ត្រប្រើឱ្យទៅយកក្បាលក្នុងក្នុងនោះ បានឃើញតម្រាមាសមួយនៅលើខ្នងស្រុក ជាចម្លែកណាស់ ក៏បើកមើលឃើញមាន
 មន្តអាគមតាថាជាច្រើន ។ ដោយហេតុតែដូច្នេះលោកមើល នេនឡីក៏ជ្រើសច្រង់តាថាគ្រូ ត្រូវតែចាំណាស់ ហើយសួរត្រកូល
 ខ្លួនមើលបានជាគ្រូបង្ហាត់សិស្សនោះ ។

លោកត្របុគ្គមបាមីស៊ីនរាត់តែលេងឈើត្រង់ មិនបាននឹកក៏បណ្តាលឱ្យនេនឡី រៀនទាន់ចូលព្រះត្រៃវេន
 ចាំស្ថានត្រៃវេននោះទៅ ។ លុះនឹកឃើញដល់នេនឡី ដែលលោកបានប្រើហើយចាត់យកចោលនោះ លោកត្របុគ្គម
 បាមីក៏ពិតស្មានថានេនឡីនោះ មុខជាបានឃើញតម្រាមាសហើយ ក៏ស្ទុះចូលទៅក្នុង ។ នេនឡីសត្វត្រង់នោះ
 ឃើញលោកត្រមកហើយ ក៏យកឆ្មារចង្អុលនិងលោកត្រ ក៏រោតក្រោយនោះហើយទៅភ្នំដី ក្នុងខេត្តស្ទឹងត្រង់ ។

នៃរកមិនឃើញមនុស្សនោះ ឃើញតែក្បាលក្របីមួយហើយឆឹកស្មាតថាឆ្កោមក្របីនោះឯង។ ម៉ឺនមានចំណងក៏
 ចាប់ក្បាលក្របីនោះចោកទៅនឹងដី។ វេលានោះកាសក្របីមួយដែលជុះជ្រកហាមមុំទៀង។ ម៉ឺនមានកាត់យកកាសនោះ
 នៅដេកសំណាក់នៅសាលារៀនសំណាក់ទេ ដូចដើមដៃណាញ។ ខណៈនោះ ស្រាប់នៃមានបិសាតដែលថែរក្សាកាសក្របី
 នោះមកឈរជុំវិញម៉ឺនមានឱ្យឃើញថា ដូចជាមានតាមាស់ក្រវាត់កាត់សំពត់បិសុទ្ធមកប្រាប់ថា ឱ្យទៅគាត់កំណប់
 នៅក្រោមដើមត្រាចមួយ ដែលជុះនៅសំណាក់មាត់ស្រះវត្តសំណាក់ទេ ទៅនឹងបានរបស់វិសេសជាមិនធាន។ ម៉ឺនមាន
 ក៏ស្ទុះស្ទាដើរឆ្លើយទៅឃើញតម្រុយមួយនៅក្រោមដើមត្រាចនោះហើយម៉ឺនមាន យកកំបិចស្លៀកឆ្មើតិចត្រួតត្រូចដឹកដី
 នោះទៅក៏ឃើញប្រអប់សិរិទ្ធមួយជាន់ឆ្ងាយ។ ម៉ឺនមានកាសបើកប្រអប់នោះឡើងក៏ឃើញតម្រាមួយ។ ម៉ឺនមានក៏យក
 ទាំងប្រអប់ត្រូវទាំងតម្រានោះ ដាក់ក្នុងដៃរបស់ខ្លួនជាមួយនឹងកាសក្របី ហើយក៏ដើរទៅទៀត។

តាំងពីថ្ងៃនោះរៀងមក ម៉ឺនមានធ្វើជំនួញជួញប្រៃ រកស៊ីសុទ្ធតែចំណេញមួយជាច្រើន មួយជាប់កំហាស។
 ម៉ឺនមាន កាលបើមានទ្រព្យច្រើនហើយក៏លោះក្មេងម្នាក់ឈ្មោះ យំធម៌កម្រើជាម៉ឺនឱ្យរកស៊ីទៅទៀត។ ម៉ឺនមានបាន
 រាយចំណុះជីវិតរកស៊ីនោះ ក៏មិនរើសមាត ក្របី សេះ ដំរី ទ្រព្យរបស់ជាច្រើន។

ក្រោយនោះពេញភក្តីគេជា ក្រឡាតាសង្ខេបស្រុកសំណាក់ទេ អនិច្ចកម្មទៅ បណ្តាស្រូវរឹងសំទៅទៅពេញ
 គេជេរទៅហ្វាយស្រុកសំណាក់ទេ ឱ្យនែងតាំងម៉ឺនមាននោះជាក្រឡាតាសង្ខេប។ ម៉ឺនមាន តាំងតែពីបានកាត់ការរាជការ
 កាលណា ក៏យកចិត្តទុកដាក់រក្សាបណ្តាស្រូវក្នុងស្រុករបស់ខ្លួន ហើយស្វែងរកចំណែកជំនួញដូចទៅទៅហ្វាយស្រុក
 ធានាតែស្តង់ក្រឡាបញ្ជីជារឿយ។ ទៅហ្វាយស្រុកធានាតែស្តង់ និងក្រឡាបញ្ជីមានចិត្តស្រឡាញ់រាប់អាន។ ម៉ឺនមាន
 នោះណាស់ រាត្រីក្នុងស្រុក ក៏ស្រឡាញ់រាប់អានម៉ឺនមាននោះច្រើនក្រៃពេក។

ថ្ងៃក្រោយពីនោះមកទៀតទៅហ្វាយស្រុកសំណាក់ទេអនិច្ចកម្មទៅ។ ឆ្មោះក្រឡាតាសង្ខេប យកគេធានាទ្រព្យ
 សម្បត្តិរបស់ខ្លួនជាច្រើន មកចំណាយធ្វើបុណ្យប្រឡងលោកទៅហ្វាយស្រុកនោះ។ ខណៈនោះអស់ក្រុមការ និងបណ្តា
 រាត្រីជំនួញច្រើននា និងចំហរខេត្តមិនឱ្យមានទៅហ្វាយស្រុកគ្រប់គ្រងនោះមិនបានឡើយ។ ដូច្នេះហើយក៏ឱ្យក្រឡា
 តាសង្ខេបឡើងទៅហ្វាយស្រុកទៅ ទម្រង់សម្តែងត្រាស្រីស្រីយាយពិណ្ឌ ស្តេចយាមកដល់កាលណាសឹមយើងក្រាប
 បង្គំទូលជាត្រាច។ បើគ្រប់គ្រោងមិននោះឱ្យទៅឈ្មោះណា ស្រេចទៅត្រាចរាជបាម្យមួយចុះ។ ដូច្នេះត្រាចនោះហើយបណ្តា
 រាត្រីនិងអស់ក៏មិនម្នាក់ស្រឡាញ់ជាអធិបតីប្រគល់ត្រាចទៅឱ្យទៅក្រឡាតាសង្ខេប គ្រងការជាទៅពេញ
 គេដោ ហើយបង្គំប្រកបរក្សាជំនាញស្រែ ប្រឡងទៅហ្វាយស្រុកទាំងនោះឱ្យជាតិយាយ ដល់ក្រឡាតាសង្ខេបនឹង។

ក្នុងឆ្នាំឆ្នាំ ត្រីស័ក ព.ស. ២១៤៥ គ.ស. ១៦០១ ម.ស. ១៩២៣ ម.ស. ៩៦៣ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោរាជ
 ស្តេចយាមកដល់ភូមិគ្រើយស្នា ខេត្តកោះស្នាតែនេះ កោះស្នាតែន សម័យនោះគឺស្រុកស្នាតែនដែរ។ ថ្ងៃនេះ ។
 ខណៈនោះទៅឡើងខេត្តព្រែកប្បាលមានភូមិ ២៤ ឃុំជាចំណុះហើយ ជាទៅឡើងឡើងខេត្តជាតិកាលពីដំបូង
 ថាសម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោរាជស្តេចយាមកដល់កោះស្នាតែនហើយ ក៏ឆ្លើយទុកចិត្តទុកដាក់ប្រកបិយា យកដំបូងទៅក្រាប
 ថ្វាយមុនគេបង្អស់។ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោរាជទ្រង់ត្រាស់សួរអំពីសុខទុក្ខ ក្នុងព្រះនគរ។ ទៅឡើងក្រាបបង្គំទូល

អំពីខ្លួនចុះគ្រប់ប្រការនិងប្រការបង្ខំទូលថា ក្នុងពេលនោះសម្លេងព្រះកែវហ្វា ឆ្កែឆ្កើឱ្យក្រហាយដល់រាងកាយប្រជា
 ទុកស្រ្តីធ្វើប្រការណាស់ ។ ក្នុងពេលដែលកំពុងតែសន្ទនាការនេះ ព្រះអង្គទតទៅឃើញទៅឡើងម៉ី នេះមានលក្ខណៈ
 រូបរាងជាមនុស្សស្រស់ត្រកាល ទើបទ្រង់តែងតាំងទៅឡើងម៉ីជាទុក្ខញាតិដ៏ល្អឃាត សិរីព្រះបិតាបិតា ឱ្យធ្វើជានៅ
 ហ្វូងស្រុក ព្រះស្រុក ២៤ ឃុំ លើកទៅហ្វូងស្រុកខេត្តព្រៃក្រហមតាំងពីពេលនោះរៀងមក ។

ចំណែកប្រការស្រុកសំរោងទង កាលបានដឹងថាព្រះបរមបពិត្រ ឆ្កែឆ្កើឱ្យក្រហាយដល់ក្រើយស្លា
 ហើយ ក៏នាំគ្នាធ្វើហូរទៅជម្រាបទៅហ្វូងស្រុករបស់ខ្លួនឱ្យដឹងគ្រប់ស្បៀងឆ្នាំ ៧៧ ៥ និង ៧៨ ៥ យកទៅថ្វាយព្រះ
 បរមបពិត្រ ។ ខណៈនោះសម្លេងព្រះមាតាមាតា ទ្រង់ទតទស្សនាទៅឃើញ រូបរាងឬក៏ របស់ទៅហ្វូងស្រុក មាន
 សមឱ្យធ្វើជានម័ត បង្គាប់ពលរាជ្យមិនបាន ។ ប៉ុន្តែទ្រង់ឃើញមានស្នាមក្រហមព័ទ្ធជុំវិញក្បាលដៃក្នុងដៃទាំងឡាយ
 ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរអំពីសេចក្តីស្តុកទុក្ខ គ្រប់ប្រការ រួចហើយទ្រង់ត្រាស់សួរអំពីឈ្មោះក្រហមនៅតមកទៀត ។ ទៅពេញ
 ពេលក៏ក្រាបបង្គំទូល រាយសេចក្តីតាំងតែពីខ្លួនទៅពីកុមារឆ្នាំនោះមករៀងមក ឆ្កែឆ្កើឱ្យព្រះបុគ្គលមិបៈប្រៀន
 ចំណេះវិជ្ជា ។ ពុទ្ធមិនឱ្យ ទូលយកតម្រាមសាសនាហើយ ឈោកកំពុងខ្លួនមកថ្វាយសម្លេងព្រះកែវហ្វាគ្រងរាជ្យ ។
 ប៉ុន្តែសម្លេងព្រះកែវហ្វាគ្រងរាជ្យ ឆ្កែឆ្កើទ្រង់ព្រះមេត្តាជប់ឆ្ងោចសោះ ឆ្កែឆ្កើហើយខ្លួនក៏ឆ្ងាត់ត្រាត់ទៅនៅខេត្តសំរោង
 ទងទៅ ទុរពលវង្សាចំណាស់វិញ ព្រះតែបានប្រអប់សិទ្ធិ តម្រាមសាសនា និងកាលក្រម ។ នៅទីនោះវាស្រែស្រឡាញ់ចូលមិត្ត
 ឱ្យគ្រង់ទីជារពជាដោះ ។

ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ព្រះសន្យាហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា : រើនេះជាពុលឬចុះមិបៈរបស់ឆ្កែឆ្កើហើយ ។ ប្រសិន
 បើព្រះកែវហ្វាទ្រង់រាជ្យទ្រង់ប្រកបដោយទស្សនាដ៏ធំធេង ហើយទទួលយកឈ្មោះនេះទុកជាសេនាទាហាន កាលណា
 ឡើយអញនឹងបានត្រឡប់មកជាមន្ទីរដ៏ដ៏ដ៏នេះបាន ។ ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់តែប៉ុណ្ណោះហើយទើបទ្រង់ត្រាស់តទៅទៀតថា
 ក្រមការនិងបណ្តាញស្រុកសំរោងទង ឱ្យទៅពេញចងក្រងទីជាពេញពេលនេះនៅពុំទាន់សមនឹងរូបរាង សមត្ថភាព
 ទៅនៅឡើយទេ ។ ខណៈនោះទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យរកសិក្សាតែងលក្ខណ៍ត្រ ចាត់ជូនទៅពេញពេលនោះជាមាតាថា ជាទៅពេញ
 ពេលជាមង្គ តាំងពីទៅស្រែនជាមង្គដ៏ទៅមហាទេវី នាគសាភីណ ចំណីក្រមការទាំងអស់ ។ តាំងពេញស្ថាបនាពេល ជា
 ពេញស្ថាភីណ ពេញសិក្សាពេលជាជាមង្គចំនួន ពេញមន្ត្រីពេលជាស្ថាបនា ពេញក្រិកេតា ជាស្ថាបនា ពេញវិស្វាពេល
 ជាព្រាហ្មញ្ញសាសនា ពេញអនុជិតពេល ជាព្រាហ្មញ្ញសាសនា ពេញសុភវត្ថុពេល ជាព្រាហ្មញ្ញសាសនា ពេញវិសេសពេល
 ជាព្រាហ្មញ្ញសាសនា ហើយទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ទៅពេញពេលជាមង្គ ។ តាំង ថា កាលក្នុងព្រះនគរពេលនោះមានខ្លឹម
 ត្រៃឈាស់ ដូច្នេះឱ្យទៅពេញពេលជាមង្គធ្វើជាមេមត់ មានអំណាចជាស្រីស្រីក ទៅប្រាប់ប្រាមព្រះមាតាព្រះកែវ
 ជាមុន ។ ពេលនោះស្តេចទ្រង់ព្រះរាជទាន ជាសម្រាមទាន់មួយជាដាវរាជ្យាសិក្សា ។ បើឈ្មោះណាមិនមែន ត្រូវធ្វើទោស
 ឈ្មោះនោះដល់ជីវិត ។ ខណៈនោះទៅពេញពេលជាមង្គ និងក្រមការបានថ្វាយបង្គំណាចេញ ទៅដល់បន្ទាយខេត្ត
 សំរោងទង ។ ពុទ្ធដល់ហើយ ក៏ឱ្យកេរ្តិ៍ហើយពេល ៣ ០០០នាក់ ចាត់ពេញស្ថាបនាពេល ជាមង្គ ឱ្យរៀន
 ៦០០នាក់ ជាមិត្ត ពេញមន្ត្រីពេលជាមង្គ រៀន ៥០០ នាក់ជាមិត្ត ពេញសិក្សាពេលជាមង្គ រៀន ៥០០ នាក់

ជាម៉តឆ្នេង ពេញវង្សពេជ្រក្រឡាពាសស្តាំ រៀងរាល់ ៥០០ ឆ្នាំជាម៉តក្រោយ ឱ្យពេញកក្កើតដោយក្រឡាពាសឆ្នេងរៀងរាល់ ៥០០ឆ្នាំជាកងម៉តជួរ ។ ចំណែកកងខ្លួនចៅពេញពេជ្រជាម៉តឆ្នេង រៀងរាល់ ១ ០០០ឆ្នាំជាម៉តឆ្នេង ។

ពុទ្ធសាសនា ១៣ កើត ខែបុស្ស បានឃ្លាតវេលាវរហើយ ចៅពេញពេជ្រជាម៉តឆ្នេងដើរជីវិត រៀងរាល់បួនរយ ៣ ជាង មានជីវិតបែបមរណ៍ចង់សងខាង មានពេលសេះ ១៥០ ឆ្នាំ លើកពេញតិចខ្លាញ់ចេញសំរោងទង ចៅជំនុំស្ទឹងមានជ័យ ។ ចៅពេញជាម៉តឆ្នេង ឆ្នេងកងម៉តមុន មកចោទនៅខ្លួនព្រះស្រី ហើយឱ្យធ្វើបន្ទាយរាយម៉តខ្ពស់ជាមុន ។

ចៅពេជ្រជាម៉តឆ្នេង ចោទម៉តទៅទ្រព្យពេញព្រះ ១ ឈ្មោះនោះនាយកយុទ្ធ ខាងព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង ដែលឈរក្បាច់នៅអូរពេជ្រ ឃើញហើយក៏ឡើងជិះសេះមកជម្រាបព្រះកែវព្រះភ្លើងតាមជំនើរ ។ ព្រះរាមកែវព្រះភ្លើងមាត់កងម៉តស្តាំឆ្នេង មុន ក្រោយស្រែចហើយ ចូលស្រាវជ្រាវស្រាវយុទ្ធនាការលើកម៉តឆ្នេងមកជួបនឹងម៉តក្រឡាពាសឆ្នេងជាកងម៉តជួរនៅអូរពេជ្រ ។ បន្ទាប់មកកងម៉តទាំងសងខាង ក៏តាំងតែចង់ច្បាប់គ្នាដោយកោលាហល បានតែចូលស្រាវក៏ ក្រឡាពាសឆ្នេងក៏ដកម៉តជួរតំទៅដល់កងម៉តមុនរបស់ខ្លួន ។ ពេលនោះចាត់ស្តាំមេម៉តមុនក៏ឱ្យពេញចូលច្បាប់គ្នាដោយកោលាហលទៀត ។ កងម៉តទាំងនោះបាញ់ មាត់ កាប់គ្នាដោយអាវុធវែង ជាសម្លឹកតិកកង ពេលពេញភូមិពេញទៅពេជ្រជាម៉តឆ្នេង ។ ចៅពេញពេជ្រជាម៉តឆ្នេងសម្លឹកម៉តប្រហារគ្នាហើយ ក៏មាត់ឱ្យទុកយកកងម៉តស្តាំលើកម៉តជិះខាងដើមឯក បិទព្រះបែករៀងមក នាយកងម៉តឆ្នេងលើកកងម៉តធ្វើជិះ និងម៉តជិះ ព្រម វាងទៅពង្រីកបិទពោងពាយរាយម៉តទៅពីក្រោយម៉តព្រះរាមកែវព្រះភ្លើង ។

ពុទ្ធជាត់ការស្រេចហើយ ចៅពេញពេជ្រជាម៉តឆ្នេង ក៏ឡើងជិះយីមានហ្មក់កន្សែងក្នុងដំណើរឆ្នេងរៀងរាល់បួនរយ ៣ ជាង មានជីវិតបែបមរណ៍ចង់សងខាង មានពេលសេះ ១៥០ ឆ្នាំ លើកពេញតិចខ្លាញ់ចេញសំរោងទង ចៅជំនុំស្ទឹងមានជ័យ ។ ចៅពេញជាម៉តឆ្នេង ឆ្នេងកងម៉តមុន មកចោទនៅខ្លួនព្រះស្រី ហើយឱ្យធ្វើបន្ទាយរាយម៉តខ្ពស់ជាមុន ។

នៃពេលនោះមានស្លាស្តីក្តី ឯងក្រាងតែមានខាងចៅបុរាណស្រុកទេ ម្តេចឡើយក៏ឯងមិនស្គាល់ជីវិត គិតច្បាប់នឹងយើងជាម៉តក្រាវពេជ្រ ។

ចៅពេញពេជ្រជាម៉តឆ្នេង ឆ្លើយតបទៅវិញថា :
យើងជាម៉តក្រាវពេជ្រក៏ពិតមែនហើយ តែជាម៉តក្រាវពេជ្រដែលអង្គាន់ផែនចិត្តច្រើនតែងកើតមក ។ ឯអ្នកឯង ដែលកាត់ខ្លួនជាស្រីព្រះនេះ មិនមានអ្នកណាតែងកាត់ខ្លួនឯងទេ ។ កាលដើមឡើយ អ្នកឯងគ្រាន់តែជាស្រីក្រាវពេជ្រកែវព្រះភ្លើងតែប៉ុណ្ណោះ ។ ពុទ្ធអ្នកបានសិក្សាទុកសិក្សាចេះច្រើន អ្នកឯងគ្រូស្នាសិក្សា ក្បួនព្រះពុទ្ធសាសនា ។ កាលបើបានជិះខ្លួនថា រំពឹងដែលបានធ្វើនោះជាអំពើខុសហើយក៏សឹកចាកសិក្សាបទមក ។ ពុទ្ធបានខ្លួនមកជាស្រីស្រីហើយ អ្នកទៅមិនទាន់អស់ចិត្ត មកកាត់ខ្លួនជាស្រីកែវព្រះភ្លើងដើម្បីឱ្យជួបទាំងឡាយ ដែលទៅមិនទាន់កាត់ខ្លួនខ្លួននោះ ឱ្យកាត់ខ្លួនខ្លួនឡើងទៀត អ្នកឯងព្រះជិះថា ខ្លួនអ្នកឯងជាមុនក្បួនពេញវង្ស ហើយជាមុនស្រីអាក្រក់ជាកំស្លែងហើយ ។ ដើមឡើយ អ្នកឯងជាមុនស្រីរង្វង់ដោយកាមស្រ្តីភាព ក្បួននឹងព្រះពុទ្ធសាសនា ឥឡូវអ្នកឯងមកក្បួននឹង

ដែលជាកម្ពុជាខ្សែត ។ អ្នកចង់នេះដល់អាយុសង្ខារ ក្លាយជីវិតទៅនឹងឆ្នាំកំណើតនៃអ្នកជាតិ ដែល បានឃើញចម្លើយនៃព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃខ្សែតហើយ ។ អ្នកចង់នេះប្រាកដថាជាគោតកំបុតរុងរឿង ។

នាយកង នាយទ័ព និងលោកលេខ នាងព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង កាលប្រើព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ប្រើប្រាស់ ក៏យល់ថាជាអំពើតម្លៃនៃសេចក្តីសាងសង់នៃខ្មែរ ខ្មែរដើម ដែលគិតពីការកែទៅវិញហើយ ។ ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ឃើញកងទ័ពរបស់ខ្លួនសាងសង់សាងសង់ដើម្បីប្រើប្រាស់ ក៏នៅតែឃើញឱ្យចូលតាំងឡើងទៀត តែកងទ័ពពុំត្រូវចូល គឺ នៅតែរងទម្ងន់ឆ្ងល់ឆ្ងើយ រលេះរលោងហាក់ដូចជាគ្មានស្មារតីសោះ ។ ខណៈនោះព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ក៏ស្រែកសម្លាប់ បន្ថែមទៅទៀតថា បើព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ប្រើប្រាស់ មេម៉ត់ដូច្នេះមែន សុំអ្នកចុះពីលើជីវិតប្រកាសថា ឱ្យលោកលេខមើលវិញម្តង ។

ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺងដែលក្លាយជា ហ៊ានលោកព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ ឱ្យចូលប្រកាសនឹងខ្លួននេះ ដោយអាចចម្លង ចេញក្រឡាប្រកាស ឱ្យឃើញដូចរូបតិរ រូបបី កាប់ចាក់ដូចផ្តេចក៏ខុស មិនត្រូវដែរ ។

បើព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ ក៏ចុះពីលើជីវិត ក៏ដាច់ពីលើជីវិត ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ក៏ដាច់ពីលើជីវិត ។ ចុះដល់នៅ ព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ ចូលទៅជិតហើយ ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺងក៏ក្រឡាខ្លួន ដូចធ្វើជាមាន់ខ្លួនបី ដូចធ្វើជាមាន់ខ្លួនពីរ ចៅ ព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ក៏កាប់ចាក់ដូចផ្តេច រួចបើកព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ អាយុតម្លើយថា ឱ្យ ចៅហ្វាយកាប់រូបជាគណៈឱ្យយកក្នុងខ្លួន ។ ច្រើនឆ្នាំ ឬ បួស្តី ដោយបោះកាប់និងសំបកឃើញ ធ្វើជាប្រាង្គ ឡើងយកកាប់ដើម ដែលសាបសាយស្រីនេះគេបានប្រគល់ទៅ ។ ខណៈនោះ ចៅព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ កាប់ស្មារតីបាន ក៏យកក្នុងខ្លួន ដៃក៏បានប្រគល់ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ៗក៏សាបសិល្ប៍នោះអស់ រួចបើកទៅ ឃើញមានរូបតែមួយវិញ ។ មួយរំពេចនោះ ចៅព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ក៏ចូលទៅឡើងតាំងកាប់ចាក់និង ព្រះរាមកែវ ព្រះភ្លឺងម្តងទៀត ។ ព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ និងព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺងប្រកាសថា ទាំងនេះចាញ់ដល់ ក៏ស្រាប់តែចាញ់ ក៏នឹងស្លាប់ក្រឡាតាសលើកម៉តឆ្វេងស្តាំ មិនពីក្រោយហើយ ក៏បរសិទ្ធិមកបញ្ជាក់កងទ័ពរបស់ព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង កងទ័ពព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺងក៏រត់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ នៅតែព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺងដែលកំពុងតែប្រកាសថាមួយ និង ព្រះព្រះរាជបាតិកាប្រើប្រាស់ បរសិទ្ធិឃើញដូច្នេះហើយ ក៏យកដំបងវាយវិញក្រោយ ត្រូវព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ម្តង ហើយចាប់បានដំបងទៅប្រាប់បង្គំខ្លួនថា យកព្រះមហាក្សត្រយោធា ។ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោធា ទ្រង់ ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យប្រហារជីវិតព្រះរាមកែវព្រះភ្លឺង ព្រមទាំងចេញពីសាច់សាណាហ៊ុតទាំង៧ជួរកាត់និងបីក្បាល ។ ទ្រង់ ត្រាស់ឱ្យដាក់ជាពល ព្រះព្រះភ្លឺងខ្លះ ពលរោងជីវិតខ្លះ ។

ក្នុងអំឡុង នោះសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ក៏និងព្រះបរមវង្សា សេនាបតី ក៏ បណ្ឌិត ហើយនិងព្រះរាជគ្រូ បុរោហិត ត្រីឆ្មាចារ្យទាំងប៉ុន្មានដែលនៅក្នុងសីលាតសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ក៏ ព្រះអង្គទ្រង់បានជ្រាបថា សម្តេចព្រះ ស្រីសុរិយោវរ្ម័នទី៧មហាក្សត្រយោធា ស្តេចយាងមកដល់គ្រឹះស្នាដ្ឋានក្នុងព្រះព្រះព្រះភ្លឺង ទ្រង់ក៏ឱ្យប្រជុំសេនាបតី មន្ត្រីជំពូក ឡឯកការ មន្ត្រីចាត់ ព័ទ្ធជ្រាប មានម្សៅស្រីវិទ្យាបុរោហិតជាដើម ហើយទ្រង់មានព្រះសវនិក ឱ្យឃើញ

សម្តេចក្រុងកែវហ្វាត្រង់រាជ្យម្តងទៀត ទើបទ្រង់មានព្រះរាជសន្និដ្ឋានថាខ្លួនទៅនេះ ហើយជាព្រះបិតុផ្ទះនេះ ដោយប្រឡំទេ បើជាព្រះអរិយករវិញទើបត្រូវជាង ព្រោះសម្តេចក្រុងមហាទេវីក្សត្រិនេះត្រូវជាព្រះអង្គ របស់ព្រះមហា ចន្ទរាជា ដំណុំអស់មន្ត្រីត្រូវរាង ជាមហាមិត្តតាំងទៅឱ្យសោយរាជសម្បត្តិទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនា និង សាមណសី ក្រាហ្មណ៍ ត្រីវិទ្យា អាណាប្រជានុរាស្ត្រឱ្យបានសុខសប្បាយរក្សាបុគ្គលនោះ ទៅពុំបានប្រព្រឹត្តតាមអង្គប្រជុំហើយព្រះ មហាក្សត្រឡើយ ហើយជាព្រះបិតុផ្ទះទៅតែងតែនិយាយរំលឹកថាឯងចៀនទៅជាព្រឹទ្ធសាលាហើយ ក្នុងកន្លងពីរឆ្នាំមកនេះ តែទៅពុំបានប្រែកិរិយានេះឡើយ ។ ក្រសួងក្រាហ្មតាពេទ្យទាំងព្រះឧក ទើបយើងដំណឹងឱ្យអញ្ជើញសម្តេចក្រុងស្រី សុរិយោទ័យ ជាព្រះបិតុណាទៅឱ្យមកសោយរាជ្យសម្បត្តិប្រញូរវង្ស ឱ្យយូរលង់តទៅទៅ ។ ដូច្នេះទៅកុំតបមិត្តឡើយ ឱ្យទៅប្រណិចប្រណម្មទ្រូចប្រណា និងសម្តេចក្រុងបិតុណារបស់ទៅដើម្បីឱ្យបានសេចក្តីសុខតទៅ ។ កុំទៅក្តៅទឹកប្រទូស រាយឱ្យចាកចោលរស់ដែលដើរឡើយ ។

សម្តេចក្រុងកែវហ្វាត្រង់រាជ្យ ទ្រង់ព្រះសព្វស្តាប់ហើយក៏អៀនអង្គទាំងប្រមាណណាស់ តែព្រះអង្គនិរិះបង្អង់ ទៅក៏ពុំហ៊ាន ហើយសេនាទាហានខាងសម្តេចក្រុងមហាទេវីក្សត្រិនេះមានទំនួនក្រើន ហើយសុទ្ធតែជាមនុស្សមានកម្លាំង ពូកែផង ។ ខាងព្រះអង្គសុទ្ធតែជាមនុស្សរឿងពាសខាង ហើយក៏ថ្វាយបង្គំណាត្រឡប់ទៅដំណាកវិញ ។

សម្តេចក្រុងមហាទេវីក្សត្រី ព្រះអង្គទ្រង់ប្រមូលអស់ព្រះរាជបុត្រប្រុស និងព្រះរាជវង្សានុវង្សទាំងប្រៀង ក-ខ កំណូ និងប្រៀងបញ្ចុះក្សត្រចុះព្រះទីនាំងនាវា មានសេនាទាហានហែហម អមព្រះទីនាំងនោះ មុខក្រោយ ឆ្វេងស្តាំ សុរិយាត្រូវតម្រៀបតាំងទំនុកដៃទឹក ជួនសារាយាត្រាទៅដល់ក្រើយស្នាសាងទីព្រះរាជវាំងសម្តេច ព្រះមហាចន្ទរាជ ហើយទ្រង់ឱ្យចក្រព្រះទីនាំងនាវាទៅទីនោះ ។ សម្តេចក្រុងមហាចន្ទរាជទ្រង់ជ្រាបថា សម្តេចក្រុងអយ្យកស្តេចយាង មកដល់ហើយ ក៏មានសាមន្តស្រីណាស់ស្តេចចុះទៅថ្វាយបង្គំទៅនាព្រះទីនាំងនាវា គង់ឃើញសម្តេចក្រុងអយ្យកា ឡើងទៅគង់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំងនោះ ។ សម្តេចក្រុងអយ្យកាស្តេចឡើងតែងតែព្រះរាជហឫទ័យ ។ ទើបសម្តេចក្រុង អយ្យកាទ្រង់ប្រជុំសម្តេចក្រុងសុត្តាគណាធិបតី សិរីសង្ឃនាយករាជានុរាជ វាសានុក្រម និងព្រះរាជវង្សានុវង្សក្រម ដោយនាម៉ឺន សព្វមុខមន្ត្រីប្រគល់រាជសម្បត្តិ ថ្វាយសម្តេចក្រុងស្រីសុរិយោទ័យទ្រង់រាជសម្បត្តិទៅថ្ងៃ ១៣ កើត ខែកត្តិក ឆ្នាំឆ្លូវត្រីស័ក ។

ផែនការបង្កើនសមត្ថភាពស្រាវជ្រាវ

សម្តេចព្រះខៅក្សត្រីជាសម្តេចព្រះអង្គក្រុង និងសម្តេចព្រះសុខនាមិបតី ហើយនិងព្រះរាជប្រមុខហតិជន្តរ
នាមសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធិវត្តត្រង់រាជ្យព្រះបរមរាជាទីរាជ ក្នុងឆ្នាំ ឆ្នាំ ត្រីស៊ីក ព.ស ២០៣៧ គ.ស ១៦០៣ ម.ស
១៩៦៣ ម.ស ៩២៦ ក្នុងព្រះជន្មាម្នាក់ ។ ក្នុងរយៈពេលព្រះរាជពិធី ដែលប្រើប្រាស់ថ្វាយព្រះអង្គព្រះរាជសារមន្ត្រីនេះ
សម្តេចព្រះខៅក្សត្រី ពញ្ញាញោម ជួប និងមន្ត្រីកសិករណាមួយ ជាមុខស្មារតីប្រកបច្រើននោះហើយប្រើក្បាច់ ៖

ដើម្បីជួយគ្រួសារឈ្នួលទីលំនៅឡើងៗ លើសនឹងឆ្លងកាត់ប្រពន្ធកូនក្រុម ព្រហ្មទេវីរបស់ឈ្មោះណា ក៏ពិតប្រាកដណាស់នឹងលើកឡើង។ ដើមនេះទាក់ទង ទាក់មាត់ ចង្កូសឆ្មារ ក៏អាចធ្វើបាន តាមអំពើចិត្តយើង ទាំងអស់។ ឥឡូវនេះ សម្តេចព្រះអរហន្តក្រសួងលើកកាសិយុត្តិធម៌នេះថ្វីបង្កើនសម្តេចព្រះសុភិបាលណាមួយ។ ព្រះរាជ តិចិត្តប្រកាសនឹងធ្វើនៅថ្ងៃ ១៣ កើត ខែកត្តិកនេះហើយ ។ រឿងនេះបើសិនយើងកត់បណ្តោយ ទៅតាមព្រះមាត់ សម្តេចព្រះបិតុក មាតាខាងស្តីពួក នេះ ព្រះអង្គនេះប្រព្រឹត្តខុសពីពួកយើង កាលណាឡើយស្តេច និងប្រុងបណ្តែត បណ្តោយ ឱ្យពួកយើងធ្វើតាមអំពើចិត្តបាន ។ ខណៈនោះ មន្ត្រីឡើង ពួកខាងសម្តេចព្រះកែវហ្លួងជួយថា

យើងនឹងស្បៀងនៅព្រះវិហារមិនបានទេ កុំថាឡើយតែអំពើដែលយើងប្រុងនឹងប្រព្រឹត្តទៅទាំងមុខច្បាញនោះ សូម្បីតែអំពើដែលយើងនឹងធ្វើក្នុងអមហើយ ដូចជាការកែបែររាស្ត្រមកជំជាងមុខនោះក្តី បើយើងបណ្តោយឱ្យសម្តេច ព្រះត្រីសិវៈយាយាណស្តេចសាវណ្ណរាជសម្បត្តិកាណាមក មុនជារាស្ត្រប្តឹងឯឯកាសារទុក្ខនិងយើងវិញមិនខាន ហើយច្បា យើងនឹងមានទុក្ខវេទនាជានិច្ចទៅឡើយ ។ ដូច្នេះហើយច្បាយើងគួរតែធ្វើតាមព្រះរាមកែវព្រះភ្លើងដែលពេញចី ទៅនឹង បុណ្យហើយច្បាកម្ចីតតាមម្តេចព្រះបរមរាជានុញ្ញាតនេះ ។ ព្រះកែវព្រះភ្លើងដ៏ដូចម្តេច យើងត្រូវធ្វើដូច្នេះដែរ ទើប បាន រួចរាល់ ។

គិតត្រឹមការប្រែប្រួលហើយ សង្គមត្រូវរក្សាភាពស្របគ្នា និងបង្កើនឲ្យបានល្អបំផុតនូវការគាំទ្រពីប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការដើរតួនាទីនៅក្នុងពិធីនោះថា មកពីតួនាទីនេះឬនោះ។ ពួកគេទៀតឱ្យបុគ្គលទៅទូលស្វាមីភូមិឲ្យប្រជុំគ្នាប្រកាសម្តង ត្រូវបានបង្កើតឡើងវិញ។

សម្តេចចៅហ្វាខ្លះសមុបាយក ដែលនៅចាំព្រះរាជវាំងបានដឹងសេចក្តីនេះហើយក៏ធ្វើសំបុត្រចាត់បម្រើឱ្យ
យកទៅព្រះរាជវាំងពោះស្លាពេត។ បម្រើទាំងឡាយនោះ លេខាធិការក្រុមបង្ខំទុលសម្តេចព្រះមហាក្សត្រ
សម្តេចព្រះមហាក្សត្រក៏ប្តឹងទៅទូលសម្តេចព្រះរាជខត្តានៅ ប៉ុន្តែឯកសារច្រឡំហើយព្រោះស្រីសុរិយាពិត ឆ្កោ
ត្រូវជាព្រះភាគីនេះរូបរបស់សម្តេចព្រះមហាក្សត្រ មិនមែនរូបជាទេ តាមសំបុត្រមករបស់សម្តេចចៅហ្វាខ្លះ
សមុបាយក។ ក្នុងខណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រយាងទ្រង់ជ្រាបហើយទ្រង់ត្រាស់ហៅទៅចេញពេជ្ជបារាយន៍
ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តសំរោងកាងទើបដឹងមកពីធ្វើសក្រានមួយ ពាក្យនិយាយទៅហើយស្រុកខេត្តព្រៃកប្បាសមួយ
ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តសំរោងកាងទើបដឹងមកពីធ្វើសក្រានមួយ ពាក្យនិយាយទៅហើយស្រុកខេត្តព្រៃកប្បាសមួយ
ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តសំរោងកាងទើបដឹងមកពីធ្វើសក្រានមួយ ពាក្យនិយាយទៅហើយស្រុកខេត្តព្រៃកប្បាសមួយ

ព្រះកែវហ្វា និងបើកស្នៀតបីក្បួនព្រះរាជល្អិតជាមិនខាន។ ដូច្នេះអ្នកទាំងឡាយ ចូរយកចិត្តទុកដាក់ ស្ទាត់ចាស់ឱ្យបាន កុំបីខាន។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៧ ខេត្តនេះ ថ្វាយបង្គំហើយក្រាបទូលថាៈ

ការណ៍នេះ សូមព្រះបរមមហិត្រ កុំព្រួយព្រះរាជហឫទ័យឡើយ។ ទូលហើយក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំ លាចេញមក ក្រៅ ហើយជួបជុំគ្នានៅក្នុងទីស្នាក់។ ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៦ ខេត្ត និងរយមិនទៅពេញគេដោយ ជំងឺដូច្នេះ លោកនេះហ្នូង ទុកជាស្មោះស័កសំរាប់ប្រៀបសង្រ្គោះ។ ការណ៍នេះនេះ តើលោកគិតដូចម្តេច? សូមឱ្យលោកចាត់បង្គាប់មកឃើញចុះ ឃើញដឹងទទួលធ្វើតាម ។

នៅពេលនោះដោយជំងឺដូច្នេះចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៦ នាក់នោះឱ្យស្នៀតបីក្បួនព្រះបរមស័ក ទៅបង្គាប់នៅចាំក្រប់ មិន បើកតែមិនខានមិច មិនឱ្យបង្គាប់មិចទេ ព្រោះមានមាត់ចន្ទហើយ ហើយឱ្យបើកស្រាមិនដាច់ច្រើនចំនួន ១០០ ហាម ឱ្យមិនទៅតាំងរាងសក់ក្រប់មីទាំង ៦ មិន ហើយឱ្យចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៦ នាក់ទៅបង្គាប់ចាំនៅទីនោះ ១ ព្រមទាំង ឱ្យយកថ្នាំពិសពុលដាក់ក្នុងស្រាខាងផង ។

សម្តេចព្រះកែវហ្វាពេញព្រាម លុះដល់ពេលយប់ស្ទើរឱ្យស្នៀតបីក្បួនព្រះបរមស័កទៅក្រប់មិន។ កាលចូលទៅ ដល់កៀវស្រាហើយ បណ្តាស្នៀតបីក្បួនព្រះបរមស័កនេះដែលរ្ងាប់តែដឹកជាមិនខានោះ ក៏នាំគ្នាចូលទៅជណ្តើរដឹកស្រា យកតែពី មុខដៃ។ ខ្លះក៏បានដឹកហើយ ខ្លះទើបនឹងដឹកបន្តិចបន្តួចក៏ស្រវឹងមាត់ក្មេងក្មាស់ជា តែប៉ុណ្ណោះហើយអញ្ចៀន ដឹងដណ្តើម យករាជសម្បត្តិថ្វាយម្ចាស់អញ្ជើញខាងតែចុង ហើយក៏ស្រែកហៅខ្លួនឡើងទៅហ្វាយស្រុកទាំង ៦ ខេត្ត ដែលបង្គាប់ មិនឲ្យនោះក៏ជេរចូលទៅក្នុងក្រប់មី កាលស្នៀតបីក្បួនព្រះ ដែលត្រូវស្រាឈាយដោយថ្នាំពិសពុលនោះ ទំនងដៃដឹង។ ទាហ្វាយដែលបង្គាប់នោះទាបបាន ៤០០ នាក់ ស្ទាប់អស់ខ្លះពុលស្លាប់ខ្លះ។ ចសម្តេចព្រះកែវហ្វាពេញព្រាមគង់ក្នុងព្រះ មីទាំងនោះជាពេលនោះទាហ្វាយទៅ ។ លុះដល់កំពុងព្រះនាមនោះក៏តែងព្រះអង្គបង្គំធ្វើជាស្រ្តីមកមើលបុណ្យ។ ដុះ បើក្សេមស្រាកស្ទើរទូលំទៅឱ្យមិនទាក់ស្រាសោយ ព្រមទាំងឱ្យស្រាខាងទៅទាហ្វាយស្នៀតព្រះអង្គចំនួន ៥០ នាក់ដឹក ដៃ ។ ខណៈនោះព្រះអង្គកែវហ្វា និងទាហ្វាយ ក៏ស្រវឹងស្រាដល់ដេកទាំងអស់គ្នា។ ចៅពេញព្រះដោយចិត្ត ដែលក្រៀម ខ្លួនទាំងនោះ បើក្សេមហើយក៏ស្តាប់ដាក់ជាបីក្បួនព្រះសម្តេចព្រះកែវហ្វាហើយក៏បង្គាប់ឱ្យសេនាទាហ្វាយ ចូលទៅបង់ចាន ទាំងអស់ព្រមទាំងសម្តេចព្រះកែវហ្វាផង ។

ដូច្នេះក្រើរឡើងទៅហ្វាយស្រុកទាំង ៧ ខេត្ត នាំឡើយ ៤៥០ នាក់ និងព្រះកែវហ្វាទៅថ្វាយព្រះមហាក្សត្រ យោងជ្រុងរាជ្យបរមរាជានិរាជ។ ទើបសម្តេចព្រះមហាក្សត្រយោង ព្រះអង្គក្រាស់ឱ្យទៅពេញព្រះដោយអង្គុយលើច្រើន ទាំងនោះ យកទៅឱ្យធ្វើជាពលព្រះរាជយានខ្លះ ជាពលស្មៅដីខ្លះ បើកលែងតែសម្តេចព្រះកែវហ្វាមួយព្រះអង្គឲ្យ ស្តេចក្រាស់ឱ្យប្រហារជីវិតរបស់ និង ខ្លួនចង្អុល ហើយយកទៅទំលាក់ទឹកចោលទៅ ។

ក្នុងព្រះនោះ អាណាព្រះបាទក្រុងព្រះរាជលោក ហើយឱ្យស័កសាស្ត្រាចារ្យជាសម្លាញ់គិតកងតំបន់ប្រមាណ។ ខ្លះ យកទៅប្រើ សំពត់អាវសាវស្តែងមកក្រាបទូលថ្វាយព្រះបរមមហិត្រច្រើនជាងនេះ។ តាំងតែពីនោះក្រោយមក ស្រុកតូចធំ មកទទួលនិងព្រះអង្គខ្លះៗហើយ នៅឡើយតែព្រះរាមបាទី ព្រះរាមក្សេមប៉ូ ព្រះរាមបាទី ព្រះរាមថ្មីគោល ព្រះរាមប្រាំង

ទាំង ៥ នេះនៅរឹបទម្ងន់ពុំព្រមចំណុះព្រះធម្មតាឡើយ។ ពេលនោះព្រះបរមបពិត្រគ្រងរាជ្យ ព្រះអង្គមានសុភវរក្សរ ឆាត់ឧកញ៉ាប្រាជ្ញាចិបតីមួយ ឧកញ៉ាបះប្រើប្រឹក្សាមួយ ព្រះសាសនាទេពមួយជាអាទិ៍ទូតទោទូត ព្រឹទ្ធពត្តាជាបណ្ឌិតរាជ និង សុភវរក្សរ នេះទៅថ្វាយស្តេចទេពបុរីស្រីអរិយធុរ្យា ។

អំពីរឿងធ្វើឧត្តរកែវអន្តរហ្មា ពញ្ញាពោមនោះ ព្រះរាជពង្សាវតារបស់រាជបណ្ឌិតយីយកាត៤ លេខ ៥៣-៤ មានសេចក្តីប្លែកពីសាស្ត្រវត្ថុកំពង់ត្រឡាចក្រោមដូចតទៅនេះ ៖

ឯពញ្ញាពោម ដែលត្រូវបន្តរតតិក្តិណ្ឌូបក្រុងរាជធានី ដល់នៅខេត្តស្រីសឈរនោះ ពួកមហាមាត្យទាំងបួននាក់ ទាំងប្រាំបីនាក់ត្រូវបានបង្ខំឱ្យកំពុងស្នូលយករាជស្បែក ។ ឆាត់ឧកញ៉ាមហាមាត្យទៅប្រមូលពួកក្មេងក្រើយខាងជើង បានខ្លះ នៅខែជុន ឆ្នាំថោះ បញ្ចេញនោះ ពញ្ញាពោមឆាត់ឧកញ៉ាមហាមាត្យ លេចចេញទៅខេត្តកំពង់ស្វាយហើយបញ្ចូលពួក បាននៅមៀងសែន ចៅមៀងស្មោង ចៅហ្វាយស្រុកដែលឈរក្នុងកំពង់ស្វាយ ប្រមូលសេនាទាហានជាកំពុងបន្ទាប់មាំ ទទួលឡាំងហើយធ្វើសំបុត្រប្តឹងមកឱ្យឧកញ៉ាក្រឡាហោមកែវ ឱ្យយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលសូមទ្រង់ជ្រាប។ ឱ្យឧកញ៉ា ក្រឡាហោមកែវក៏ក្រាបបង្គំទូលតាមការណ៍ទ្រង់មានព្រះតម្រាស់ថា អាទេពេញជាព្រហ្មទេវតាបណ្ឌិតពុំបាន។ មួយ ទៀតក្រែងវាដោះខ្លួនរត់ទៅឯកន្លែង ទូលស្តេចសៀមដោយសេចក្តីទុច្ចរិត។ ឯសៀមចិត្តពុំសព្វឆ្ងល់ដែលសង្កត់ ព្រះឧក យើងឱ្យរាបជូនដំណើរឱ្យមិនឱ្យកាំងខ្លួនបាន។ ហេតុនេះហើយ យើងត្រូវតែចាត់ព្រះរាជទូតឱ្យទៅទូលស្តេច សៀមដើម្បី សុំកងទ័ពមកជួយវាយផ្តល់ពីខាងលិចខាងជើង។ សៀមយើងដើរយើងស្មារតី ហើយឱ្យកងទ័ពលើកមកជួយ យើងជា ពុំខាន។ បើទ្រង់ព្រះរាជបញ្ជាឱ្យក្រឡាហោមកែវ១ ព្រះទេពវរជ្ជធិរាជ១ ឧកញ៉ាវិហារតូបេស្វរសៅ១ ឱ្យ អញ្ជើញព្រះរាជសារទៅក្រុងស្រីអរិយធុរ្យា។ លុះទៅដល់ហើយ ក៏ថ្វាយព្រះរាជសារទៅព្រះឧទេស្ឋសុរ ១ ទ្រង់ឱ្យព្រះ ឯកឧទេស្ឋប្រែសេចក្តីថ្វាយសេចក្តីថា ៖

ឱ្យព្រះកែវហ្មាត្រូវនឹងមិត្តទៅព័ទ្ធចាប់ក្រែងរត់ចូលមកក្នុងស្រីអរិយធុរ្យា។ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាឱ្យដើរ កងទ័ព ទៅជួបពីខាងលិច ខាងជើង ។ ខ្ញុំនឹងលើកមកវាយពីខាងត្បូង ខាងកើត ដើម្បីកុំឱ្យរត់ចូល ។

ស្តេចសៀមទាំងពីរអង្គកាលបើបានជ្រាបហើយក៏ទ្រង់ចាត់ព្រះមហាធម្មារាជាជាព្រះរាជបុត្រាជម្រាបមិត្តថា ។ ពញ្ញាធម្មាចិបតីជាមិត្តមុខ។ ពញ្ញាក៏ដឹងពេជ្រជាបែកធ្លេង ។ ពញ្ញាសុវណ្ណស្ថិតិលោកបែកស្លា ។ ពញ្ញាលោកផែនដីឯ ក្រោយ ត្រូវដោយនូវហេតុផលជាច្រើន។ លើកតែមកជាពីរផ្នែក ខាងមហាឧត្តរត្បូងមួយផ្នែក ខាងខេត្តបាត់ដំបងមួយផ្នែក លុះលើកទ័ពចលនាស្រុកព្រំប្រទល់ដែននោះ ឱ្យឧកញ៉ាក្រឡាហោមកែវចាត់ឧកញ៉ាវិហារតូបេស្វរសៅ ឱ្យទូលមកក្រាប បង្គំទូលសម្តេចព្រះមហាឧកញ៉ារាជ ព្រះស្រីសុរិយោធីណី ។ សូមទ្រង់ជ្រាបជាមុនសព្វគ្រប់ប្រការ ។

សម្តេចព្រះមហាឧកញ៉ារាជទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ចាត់ឱ្យប្រមូលសេនាទាហានកងលិចដែនជាស្រេច ទើបទ្រង់ ចាត់ព្រះឧត្តរកែវជាបុត្រាឱ្យធ្វើជាមេម៉ឺនចំ ។ ឧកញ៉ាត្រីបិដានីធម្មុខ ។ ឧកញ៉ាអធិរាជវិហារស្វរសៅបែកធ្លេង ។ ឧកញ៉ា វិហាររាជសុរាជបែកស្លា ។ សេនាទាហានមានចំនួន ៥ ០០០នាក់ ។

ថ្ងៃ ១០ កើត ខែចេត្រឆ្នាំរោងឆស័ក ជាថ្ងៃបុណ្យបុរាណបិណ្ឌ ។ សម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យបង្គំព្រះ
 វររាជបិតា ស្តេចឱ្យព្រះឧបាយក្ស័យបង្គំព្រះ គ្រប់វង្សករលើកកងទ័ពឆ្លងទៅក្រើយខាងជើង ។ ដំណើរ
 ទ័ពទៀតទៅដល់ទន្លេស្វាយ ។ ចំណែកព្រះមហាធម្មរាជា ជាអាជ្ញាបុត្រស្តេចសៀម និងឧកញ៉ាព្រាហ្មណ៍ក៏បានចម្លង
 សេនាបាហានទៅដល់ទន្លេស្វាយដែរ បានជួបនឹងទ័ពសម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យហើយក៏សង្ខត់ទ័ពខ្លួន សៀម ចោទវាយបន្ទាយ
 ទន្លេស្វាយ ។

នៅពេលនោះ សម្តេចព្រះអង្គក៏វាចាញ់ចោទក៏លើកកងទ័ពចេញមកទទួលម្ចាស់ទ័ពខ្លួន សៀមទាល់តែ
 បែកទ័ព ហើយនាំមហាពលិករតំបន់ខ្លួនទៅ ។ កាលបើទ័ពខ្លួនសៀមវាយបន្ទាយស្វាយបែកហើយនោះ ព្រះមហា
 ធម្មរាជា ជាអាជ្ញាបុត្រស្តេចសៀមក៏នាំសម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យលើកទ័ពត្រឡប់ទៅក្រុងស្រីអរហន្តវិញ ។

ចំណែកខាងសម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យ ព្រះអង្គបុត្រស្តេចសៀមលើកទ័ពត្រឡប់ទៅវិញហើយ ស្តេចចាត់
 ឧកញ៉ាចក្រីបីឱ្យលើកទ័ពដេញតាមសម្តេចព្រះកែវហ្វា ពេលនោះកងទ័ពលើកទៅទាញក៏ចោទដ៏ទូលំ ប៉ុន្តែពួកមហា
 ពលិកសម្តេចព្រះកែវហ្វាស្ទូតតែមន្ត្រីទូចបានឃើញកងទ័ពដ៏ទូលំហើយ ក៏នាំគ្នាចោទម្ចាស់ខ្លួនអស់ទៅ នោះទ័ព
 ខាងសម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យចោទមហាសម្តេចព្រះកែវហ្វាបាន ហើយចង់ទាមកថ្វាយសម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យ ។ សម្តេចព្រះឧបាយក្ស័យ
 ចាត់ឱ្យកងទ័ពសម្តេចព្រះកែវហ្វា ហើយស្តេចលើកទ័ពត្រឡប់មកកោះស្វាយតែវិញ យកទាំងសម្តេចព្រះកែវហ្វាមក
 ជាមួយផង ចូលក្រាបបង្គំទូលតាមសម្តេចព្រះវររាជបិតា ទូលតែព្រះអាជ្ញាបុត្រសៀម លើកទ័ពមកជួយធ្វើសង្គ្រាមសព្វ
 គ្រប់ ។ សម្តេចព្រះវររាជបិតា ទ្រង់ព្រះសោយនេស្សឯកសំរើបប្រាសព្រះរាជទាន គ្រឿងឥស្សរិយយស ចំពោះព្រះអាជ្ញា
 បុត្រ និងនាយកង នាយទ័ពតាមដែលបានកុសលវិសោធន៍ ។

ខណៈនោះ សម្តេចព្រះមហាឧបាយក្ស័យបង្គំព្រះក៏ដើរកាត់ទៅសម្តេចព្រះកែវហ្វាចេញចោទច្បាច់ ការណ៍ដែល
 ចេញចោទប្រព្រឹត្តក្បត់យ៉ាងនេះ និងទុកឱ្យរស់នៅទៅទៀតមិនបាន ព្រោះសម្តេចព្រះកែវហ្វា ពុំព្រមស្រឡាញ់រាប់
 អានយើងជាមាសោះ ។ ទើបទ្រង់ចាត់ភ្នាក់ងារជាមុខក្រសួងឱ្យទាញសម្តេចព្រះកែវហ្វា ទៅធ្វើឥត ដោយច្រកក្នុង
 ការងារបង្អែក ក្នុងមិត្តភាពមុននៅថ្ងៃ ៣ កើត ខែ ធិសាខ ឆ្នាំរោង ឆស័ក ។ រីឯស្វីត្រប័ក្សតូចទាំងប៉ុន្មាន ក៏ប្រហារ
 ជីវិតទាំងអស់ដែរ ។ ចំណែកព្រះព្រាហ្មណ៍ខាងព្រះមាតាចេញចោទ និងប្រពន្ធក្នុង ទ្រង់ឱ្យបែបពូលទៅក្នុងពួកពលព្រះ
 ស្រីរតនក្រ័យខ្លះ ជាពលសិសេសខ្លះ ។

សេនាបតីដែលមានប្រក្សាវាងព្រះអាជ្ញាបុត្រ របស់ព្រះអាជ្ញាបុត្រសៀម និងសាស្ត្រាវត្តក៏ចង់ក្រឡាចក្រោម
 អស់សេនាបតីតែប៉ុណ្ណោះ ។

នៅពេលដែលព្រះអាជ្ញាបុត្រទាញទៅ ទាញព្រះស្តេចអក្សរនេះទៅនេះ ព្រះបរមបិតាព្រះអង្គសំដីរត់លើស្បែកក្រាស់
 ប្រើទៅពេញពេលដោយអង្គជាមេទ័ពឱ្យចេញប្រាប់ព្រះមហាបាទី និងព្រះមហាប្រាង្គ ។ ទ្រង់ព្រះរាជទានឱ្យទៅពេញ
 ពេលដោយអង្គមានសំណាងជាប្រសើរត្រង់ត្រង់ដើមដែល ។ ខណៈនោះទៅពេញពេលដោយអង្គក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំសេចចេញ
 ទៅ ហើយចាត់ទៅពេញស្នេហាពេលដោយទ្បាស់ស្ម័គ្រឱ្យរៀន ៦០០ ឆ្នាំជាងតែម្តង ។ ចាត់ពេញពេលដោយទ្បាស់

ខ្លួនវិញ។ ពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ជាងគេក៏ដោយ រយៈពេលជាង១០ឆ្នាំស្រុក កែច្នៃជាបាតដំឡើងថា ព្រះបរម
 បពិត្រស្ដេចទ្រង់សឹកកងទ័ពកងទ័ពដែលដឹងឈ្មោះនោះដែរ ហើយទ្រង់ទាត់ឧកញ៉ាត្រាហ្មឺនបោកមួយ ឧកញ៉ាត្រា
 មួយឱ្យបោកកងទ័ពជាពីរផ្នែកនោះ ពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ ប្រាប់នាយកងទ័ពកងទ័ពបង្អស់ខ្លួនថា៖ យើងមុនជាងគេ
 បានសំរេចការណ៍នេះរាប់រហ័ស ថាទៅកំណត់តែ ៧ ថ្ងៃទៀតទេយើងអាចនឹងទាបសត្រូវបានជាមិនបាន បើប្ដូរនេះត្រូវ
 នាយកងទ័ពច្បាស់ ចម្រើនព្រឹត្តិការណ៍នេះឱ្យបានលឿនក្នុងខែឱ្យបានតែបាន។ នាយកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ព
 មានគំនិតត្រូវគ្នាជាមួយមួយ។ នៅពេលនោះ នាយកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ព
 ហើយជម្រាបថាសូមព្រះពេជ្រណាស់ត្រូវបានប្ដូរឱ្យយើង យើងខ្ញុំប្រធានម្ចាស់ទាំងអស់គ្នាបានប្រុងស្រ្កាត់ជាស្រេចហើយ។

ឯព្រះបាទសីហនុ ៧៨ នាក់នោះ កាលបើឮខ្លួនទ័ពឧកញ៉ាស្រោចពេជ្រហើយ ក៏កម្រើកចិត្ត ឥតមានគិតការណ៍អ្វី
 សោះ។ ព្រះរាជប្ដូរទាំង ៧៨ នាក់នេះទៅប្ដូរ ជីកទឹកស្រែកែវទន្លេអូរ ហើយក៏ត្រូវប្រើស្បែកនោះដោយមិនដឹងខ្លួន
 ក៏ស្រាប់តែអស់កំរោង ខង់ដៃខង់ជើងរលួយឱ្យធ្វើក្របីគ្នា។ ឆ្កុនច្នៃកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ពកងទ័ព
 ពេញពេជ្រកងទ័ព កែច្នៃទាំង ៧៨ នាក់នោះ ខង់ដៃខង់ជើងក្លាយជាស្បែកក្លាយជាស្បែកក្លាយជាស្បែកក្លាយជាស្បែកក្លាយជាស្បែក
 ខណៈនោះ កងទ័ពមុនក្រោយ ធ្វើឯស្នាក់ និងទៅពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ក៏ទាំងអស់ក៏ទាំងអស់ក៏ទាំងអស់ក៏ទាំងអស់ក៏ទាំងអស់
 ក៏ទាំងអស់នោះមកចូលក្នុងព្រះបាទសីហនុ និងទៅពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ និងរាយការណ៍ជាប្រចាំជំនិត។ នាយកងទ័ពកងទ័ព
 នាក់នេះក៏ចូលក្នុងទ្រព្យរបស់ព្រះបាទ ស្លាប់អស់ ៨៧ នាក់ និងបុរសពិការអស់ជាច្រើននាក់ទៀត។ ព្រះរាជប្ដូរទាំង
 ពុំបានក៏ទាំងអស់នោះទេ ៧០ នាក់ តែចុះពីរបីឆ្នាំមកដើម្បីនឹងកំទេចកំរោងដឹងឈ្មោះប្រយោជន៍ និងកងទ័ពកងទ័ព
 រាជប្ដូរ និងគិតកិច្ចការសឹកស្រាវជ្រាវទៅទៀត។ ឈ្មោះក៏ជួបនិងមិត្តឧកញ៉ាត្រាហ្មឺន ឧកញ៉ាត្រាហ្មឺនបោកមួយ ជាមេ
 កងទ័ពពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់នៅទីនោះ។ ទេសចរទាំង ២ នាក់បានឃើញព្រះរាជប្ដូរទាំងអស់ក៏គ្រប់គ្រងក្នុងកំរោង
 តែឆ្កុនឆ្កុនខ្លួនកំរោងហើយ ក៏បញ្ជាឱ្យស្រាវជ្រាវចូលក្នុងកំរោង មានស្លាប់ខ្លះ ចាប់ខ្លួនបានខ្លះ ចាប់បានទាំង
 ខ្លួនព្រះរាជប្ដូរនោះផង។ កាលនោះទេសចរទាំង ២ ចាប់បានក្របីគ្នាព្រះរាជប្ដូរទាំងអស់ក៏ខ្លួន ៣២ នាក់ ហើយ
 នាំយកទៅក្រសបបង្គំខ្លួនថ្វាយព្រះបរមបពិត្រ។ ព្រះបរមបពិត្រស្ដេចត្រាស់បង្គាប់ឱ្យប្រហារជីវិតទាំងអស់។ ឯ
 ព្យាបាលស្ថានព្រះបរម របស់ខ្លួនទាំង ៣២ នាក់នោះ ទ្រង់ត្រាស់ឱ្យដាក់ជាពេជ្រជីវិត ជាពេជ្របង្គំក្របីគ្នា។

ទៅពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ ជាមេកងទ័ពកងទ័ព ហើយចាប់បានព្រះរាជប្ដូរទាំង ៧៨ នាក់ និងសេនាបតី
 របស់ព្រះរាជប្ដូរ ១១ នាក់ទៀត ទាំងអស់រួមត្រូវជា ៨៩ នាក់ ហើយចាត់ឱ្យបំបែកយកមកប្រកបបង្គំខ្លួនថ្វាយព្រះ
 បរមបពិត្រនៅព្រះបន្ទប់កំរោងដឹងឈ្មោះ។ ព្រះបរមបពិត្រ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យព្រះច្រនចរពេជ្រ និងក្រុមតុលាការ
 ជំនុំសម្រេចទោសតាមច្បាប់។ ក្រុមព្រះច្រនចរពេជ្រក៏នាំយកខ្លួនទាំង ៨៩ នាក់ នោះទៅប្រហារជីវិតតាមសេចក្ដីសម្រេច
 របស់តុលាការ។

ទៅពេញពេជ្រជាងគេបង្អស់ ក្រោយដែលបានចាត់ឱ្យបំបែកយកមកប្រកបបង្គំខ្លួនថ្វាយព្រះ
 បរមបពិត្រស្រេចហើយ ក៏សឹកមិត្តមុនក្រោយសំដៅទៅទេពត្រាស់ទៀត។ ដល់ហើយក៏បញ្ចប់កងទ័ពកងទ័ព

បិតាក្រសំបុត្របំប្លែងព្រះរាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គឱ្យឃុំពល ៦ ០០០ ឆាក លើកទៅជួយទៅពេញរកដោយអង្គ ។ សម្តេចព្រះ រាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គ ទទួលព្រះឱង្ការសម្តេចព្រះរាជបិតា ហើយក៏ចាត់ចែងរៀបចំផ្ទះទៅនេះ ។

- ១. ឱ្យសម្តេចព្រះឧទ័យ ជាព្រះអង្គ ឃុំពល ១ ០០០ ឆាក ជាម៉ឺនមុខ
- ២. ឱ្យឧកញ៉ាប្រាសាទហោម ឃុំពល ៥ ០០០ ឆាក នៅរក្សាសម្តេចព្រះរាជបិតា
- ៣. ឱ្យឧកញ៉ាចក្រី ឃុំពល ៥០០ ឆាក ជាម៉ឺនស្រួច
- ៤. ឱ្យឧកញ៉ាវាជ័យចក្រី ឃុំពល ៥០០ ឆាក ជាម៉ឺនបែកស្លា
- ៥. ឱ្យឧកញ៉ាវិបុល ឃុំពល ៥០០ ឆាក ជាម៉ឺនបែកធ្វេង
- ៦. ឱ្យឧកញ៉ាវិបុល ឃុំពល ៥០០ ឆាក ជាម៉ឺនបែកក្រោយ
- ៧. ឱ្យឧកញ៉ាសង្ហារកោដិភាគបុរេ ឃុំពល ៥០០ ឆាកជាម៉ឺនរបៀបស្បែក
- ៨. សម្តេចព្រះជ័យទេស្តាព្រះអង្គ ឃុំពល ២ ០០០ ឆាកជាម៉ឺនច្បាប់ ។

ដូច្នេះ ឬក្រសួងហើយ ទើបសម្តេចព្រះជ័យទេស្តា ព្រះរាជបុត្រប្រៀបច្រង់ត្រៀមរាជអាជ្ញា ឡើងតែងលើ ព្រះទីតាំងនេះដើម្បីដល់គ្រឿងរឿងរាជ រចនាគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះរាជហរោគោធន៍ទូលករ មានមន្ត្រីដឹកនាំមុខសឹក វាតាមក្នុងក្រោយ ចោកបង្គាប់សេនាបាណ ។ របស់ពលកាំងហើយលើកម៉ឺនចេញទៅ ទៅកាន់បន្ទាយប្រថាប់នៅ ភូមិ ត្រឹងជ័យ ក្នុងខេត្តត្រាវែង ដើម្បីរង់ចាំស្លាប់ជើងរាជការសឹក ។

ព្រះរាមទ្រាំង បើក្សាម៉ឺនទាំងពីរកងលើកទៅដល់ហើយ ទើបអាចាប្រជុំមួយ ត្រូវសម្តេច ត្រូវចាត់មួយ ហ្មឺនមួយ ទាំង ៤ នាយនេះ ឃុំពល ២ ០០០ឆាកចេញទៅខ្វាត់ម៉ឺនសម្តេចព្រះជ័យទេស្តា ។ ព្រះរាមទ្រាំងទាត់ឱ្យ អាចារ្យឃ្លោកមួយ ត្រូវសិរីមួយ ហ្មឺនចាត់មួយ ហ្មឺនមួយ ទាំង ៤ នាយនេះឃុំពល ២ ០០០ ទៅខ្វាត់ម៉ឺនទៅពេញ ប៉ាអង្គ ។ ម៉ឺនមុខនាព្រះឧទ័យទាំងពីរផ្ទះក៏បរលនមួយចេញកាប់ចាត់កងម៉ឺនអាចារ្យទាំងពីរផ្ទះ របស់ព្រះរាមទ្រាំងជា សន្តិកភ័កកងកេរណាហល ។ នាយកងម៉ឺនទាំងពីរកងរបស់ព្រះរាមទ្រាំង ក៏សម្តែងសិល្ប៍ទម្លាក់ តាមចំណេរដ៏ថ្លា របស់ខ្លួន ឆ្លើយកង្កែបកសែកចន្តនាទៅកើតជាឱទ្ធិ ជាឃ្មុំជេញទេវកងម៉ឺនសម្តេចព្រះឧទ័យ ។ ម៉ឺនសម្តេចព្រះ ម៉ឺនទ្រាំជុំបាត ក៏បែកចាត់ម៉ឺនសម្តេចព្រះជ័យទេស្តា ។ ពេញស្នេហាគេដោ ជាមេម៉ឺនមុខនៃទៅពេញគេដោប៉ាអង្គ ក៏បែក ម៉ឺនតំថយ ទៅកងម៉ឺនទៅពេញគេដោប៉ាអង្គដែរ ។ ទៅពេញគេដោប៉ាអង្គក៏ប្រមូលរបស់សម្បត្តិទៅក្នុងបន្ទាយវិញបាន ឧណៈដែលឱងថា សម្តេចព្រះទេស្តា និងសម្តេចព្រះឧទ័យលើកម៉ឺនមកប្រថាប់នៅភូមិត្រឹងជ័យ ទៅពេញ គេដោប៉ាអង្គ ក៏នាំសេនាបាណាប្រការ ៣០ ឆាកឡើងជិះសេះទៅក្រាបបង្គំគាត់ ។ សម្តេចព្រះរាជបុត្រទាំងពីរយល់ ថាទៅពេញគេដោប៉ាអង្គ ក្រុមទាំងសេនាបាណាចូលក្រាបបង្គំគាត់ហើយ ទ្រង់ក៏សោចសព្វលាស់ ទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សា អំពី កិច្ចការសង្គ្រាម ដែលសេនាបាណាទាំង ៨ ឆាក សំដែងសិល្ប៍នោះ ពីយើងត្រូវតែដូចម្តេច ?

ទៅពេញគេដោប៉ាអង្គក្រាបបង្គំមួយថា

ព្រះរាមទ្រង់នេះ ពុំសូវអាចកម្លាំងសេនាទាហានទេ រីឯអាចចំពោះតែសិល្បិដ្ឋាការនៃសេនាទាំង ៨ ទាក់
របស់ខ្លួន ក្រុងនេះទទួលព្រះបង្គំជាម្ចាស់មកដល់មីននេះមុនព្រះករុណាពិសេស ហើយកំពុងតែពិភាក្សា និងបន្ទាបសិល្បិ
នេះសិន ទើបអាចវិលរយសត្រូវនោះបាន។ តែក្នុងរឿងនេះទទួលព្រះបង្គំជាម្ចាស់ឱ្យតែ ៧ ថ្ងៃទៀតនឹងទប់យកខ្លួនព្រះ
រាមទ្រង់មកក្របបង្ខំទូលថ្វាយឱ្យបានទាំងរស់។ ចៅពញាពេជ្រ លុះក្របបង្ខំទូលតែប៉ុណ្ណោះហើយ ក៏ផ្ទាយបង្ខំឈា
ចេញ ត្រឡប់មកបន្ទាយរបស់ខ្លួនវិញ។ លើដាច់ពីនោះ ចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ច្រានឱ្យទាបអ្នកស្រុកចាស់ៗបាន ៣ ទាក់
យកមកសាកសួរថា តើព្រះរាមទ្រង់ និងសេនាទាំងនោះ តែងជីកមីក ដូចមីកក្នុងស្ទឹង ក្នុងបឹងណា ?

ចាស់ៗអ្នកស្រុកទាំងនោះនោះ ជម្រាបថា

គ្មានស្ទឹង បឹង ទន្លេទេនៅស្រុកនេះឡើយស្រុកនេះជាស្រុកភ្នំ។ ជាអ្នកស្រុកភ្នំបាយ៉ាច់កោនេះ អាស្រ័យតែមីក
អណ្តូង មីកស្រះតែប៉ុណ្ណោះ។

ចាស់ៗអ្នកស្រុកនោះ បានជម្រាបដែរទៀតថាមីកអណ្តូងនេះ ស្រទន់សម្រាប់ព្រះរាមទ្រង់ និងអស់អ្នកទាំង
ក្នុងសេនាទាំង ៨ ទាក់នោះតែងចូតមីកជាធម្មតា។ ឯអាណាប្រជានុរាស្ត្រវិញ រាល់តែផ្គុំផ្គុំនេះមួយដំបូង ពីរដំបូងម្រើត
មួយចំណាយ ក៏បានមីកជីកមិនអស់ទេ មីកបរិបូណ៌ណាស់។

ចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ច្រានហើយ ក៏ឱ្យពេស្វែងរកសំពត់ដែលមានប្រឡាក់ឈាមស្រីដែលមករដូវ និងផ្ទៃ
ត្រឡាញឱ្យបានច្រើន ហើយឱ្យកន្ត្រាក់ទាំងនេះបុកឈាមនិងប្រឡាច ១០០ រុចនិងមើមឈើ ដើមឈើផ្សេងៗទៀត
តាមក្បួនចេត្យ មកធ្វើជាភ្នំបន្ទាយ។ លុះធ្វើបានស្រេចហើយ វេលាយប់ចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ និងក្រុមការ ៥ ទាក់សែក
មន្ត្រីជំនកាយដើរឡើងទៅលើភ្នំ ដល់ហើយក៏យកភ្នំនោះទៅដាក់ក្នុងមីកអណ្តូងខ្លះ មីកស្រះខ្លះ។ បានយកភ្នំនោះ
ទៅដាក់ក្នុងបំពង់កំភ្លោះ ហើយជុំបង្កើរទៅលើកងមីកព្រះរាមទ្រង់។ រួចហើយចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ និងក្រុមការ
ក៏ត្រឡប់មកបន្ទាយរបស់ខ្លួនវិញ។

អាចារ្យប្រាជ្ញាទាំង ៨ នាយ និងនាយកងនាយមីក នៃព្រះរាមទ្រង់កាលឡើងបានដឹងដំនេះហើយ លុះត្រឡប់
ទៅវិញស្ទឹងតែម្តងក្មេងក្មានគ្រប់គ្នាថា៖ “ ពីរបីថ្ងៃទៀត យើងនឹងលើកមីកទៅវាយយកក្រុងស្វាយតែ យកប្រាសាទស្រាប់
ដែល និងព្រះមីនរាជមង្គលនាងអម្បាលយើងសោយរាជឱ្យបាន។ ថាលុះសត្រូវចករណ៍នេះកាលណាហើយ យើងនឹង
លើកកងមីកទៅវាយយកក្រុងទេតប្រសើរស្រីអញឲ្យទៀត ” ។ លុះដល់ព្រឹកឡើង ប្រហូរអាចារ្យទាំងនោះ និងព្រះរាមទ្រង់
ក៏ទៅចូតមីកជម្រកាយ សោយជីកតាមជួនជួនផង។ ខណៈនោះ នាយកងមីកទាំង ៨ ទាក់និងព្រះរាមទ្រង់ ត្រូវថ្នាំ
នោះហើយក៏សាបសិល្ប៍ស្ទឹង លែងថ្លឹងពូកែ បែរជាឆ្លើឡើគ្រប់ៗគ្នា បីដូចជាមនុស្សឆ្លុះច្រើន ។

ចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ តែងទាក់មនុស្សឱ្យទៅស៊ើបយកករណី ឯបន្ទាយព្រះរាមទ្រង់ជាមិច្ឆា។ លុះបីហែកជា
សត្រូវត្រូវរ្យាបន្ទាបរបស់ខ្លួនហើយ ដល់ថ្ងៃជាន់ប្រមា ៧ ចៅពញាពេជ្រជាប៉ាន់ឱ្យកងមីកទាំង ៥ កងរបស់ខ្លួន និងមីន
សម្តេចព្រះរាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គ ឱ្យចូលទៅវាយបន្ទាយព្រះរាមទ្រង់ជាមិច្ឆាទៀត។ នាយមីកទាំង ៨ ទាក់របស់
ព្រះរាមទ្រង់ និងព្រះរាមទ្រង់ខ្លួនឯងផងមែកទាមិច្ឆា រួចឡើងលើក្បាលបន្ទាយ ហើយចាប់អង្ករ និងលាជ សែកមន្ត

វិជ្ជាការបាតសាគរទៅ ដែលឆ្ងាយកើតទៅជាស្រែង ឃុំ ពេន្ទី ឱម៉ាល់ខោន កំស្រាប់តែម្តងនេះពុំកើតដូចមុននោះឡើយ ។ ពួកគ្រូសិល្ប៍ទាំងនោះក៏ស្ទុះទៅយក ជាប់ ក្រមា មកស្រែកជាដំរីខ្លាទៀត តែក៏សែកនោះតែពុំកើតដូចគ្រូផ្លាទៀត ទើបពួកយកចំបើងដែលចងទុកជាសម្រាប់នោះ មកសែកឱ្យកើតទៅជាពល ចំបើងនោះក៏សែកទៅពុំកើតជាដូចគ្រូដែរ លុះប្រើអន្តរិជ្ជាការគ្រប់បែបយ៉ាងពុំបានសម្រេចដូចដំណើរហើយ ពួកគ្រូសិល្ប៍ទាំងនោះនេះបើបាត់ដូចគ្នា គួរក្រវ អស់បុណ្យអស់អំណាច ។ សិល្បៈវិជ្ជាការហើយ ហើយក៏លោតចុះពីលើក្បាលបន្ទាយស្ទុះទៅខាងមិនទុក្ខវិលា មន្រ្តី មិនតំទៅទេព្រាណាស់ ។ តែដែលរត់ទៅ គ្រូសិល្ប៍ទាំងនោះក៏បានជួបប្រទះនឹងមិត្តសម្លេងក្រខ្មើយ មិនតំទៅទៀត មិនបាន ដូច្នេះទើបនាំគ្នារត់គេមកខាងមិនបស្ចិមវិញ ។ នៅទីនោះគ្រូសិល្ប៍ និង នាយពលទាំងនោះបានជួបនឹងវត្ត កៅពេញពោធិ៍ជាតិអង្គទៀត ។ កៅពេញពោធិ៍ជាតិអង្គឱ្យកងម៉ឺនចេញចាប់បានទាំងសំ ១៥ នាក់ ។ ខណៈនោះកងម៉ឺន សម្តេចក្រះរាជបុត្រទាំងពីរអង្គឡើងបន្ទាយវាយបែកហើយ ក៏ចូលទៅផ្សេងទៅរក កាប់សម្លាប់ម៉ឺនក្រះរាជទ្រាង ស្លាប់ អស់ជាន់ច្រើន ។ កងចងជើងជំនះសព្វគ្រប់ហើយ សម្តេចក្រះរាជបុត្រទាំងពីរក្រះអង្គទ្រង់ប្រជុំនាយកង នាយម៉ឺនរាជបុត្រ មើលឱ្យម៉ឺនចំនួនស្លាប់ប៉ុន្មាន នៅសល់ប៉ុន្មាន ។ លុះជួបជុំកងម៉ឺនព្រមគ្នា អស់ហើយក៏លើកម៉ឺនចេញទ្រង់មកវិញ ទាំងនោះ មនុស្សទេសាទាំងនោះ យកមកក្រសបផ្ទុំទូលថ្វាយក្រះបរមបពិត្រទៅកំពង់ក្បាលពោធិ៍ ។ ក្រះបរមបពិត្រទ្រង់ក្រាស់ បង្គាប់ ឱ្យបណ្ឌិតអាក្រោះ ៣ ថ្ងៃ ហើយឱ្យកាត់ក្បាលដោតជាប្រមា ។

ដំបាប់មក ទ្រង់បញ្ជាឱ្យក្រះរាជបុត្រទាំងពីរក្រះអង្គ ចេញទៅបញ្ចុះបញ្ចូលប្រមូលរាស្ត្រប្រជា ឱ្យចូលមកនៅ ភូមិស្រុកវិញ ។ រួចហើយទ្រង់តែងតាំងទេវហោយស្រុកទេពទ្រាងឡើងជាថ្មី ទើបត្រឡប់ក្រះរាជដំណើរមកក្រិះរាជ វាំងវិញ ។

រំពឹងឆ្នាំថ្មីដែលសម្តេចក្រះស្រីសុរិយោទ័ព ល្ខោនចាត់រាជទូតឱ្យទៅសុំក្រះរាជបុត្រក្រះអង្គពីស្តេចសៀមទៅ ក្រះរាជពង្សាវតាររបស់ក្រះរាជបណ្ឌិត រាជ ៤ លេខ ៣, ៥៣ - មាឌសេចក្តីដូចតទៅនេះ

ក្រះស្រីសុរិយោទ័ព ល្ខោនចាត់ឡើងក្រុងរាជ្យតតិចត្រាញោម ជាក្រះភាគីនេយ្យក្រះហើយ ទ្រង់ក្រះព្រះពុទ្ធ មិនសេនាបតីមន្ត្រីថាៈ យើងធ្វើសង្គ្រាមវាយយកទេពត្រើយខាងត្បូង ខាងលិចរាបទាបអស់ហើយ នៅតែទេពត្រើយ ខាងជើង ខាងកើត ពុំទាន់បានលើកទៅវាយទេពត្រើយនេះ ចូរតែចាត់បុត្រឱ្យទៅវាយទើបត្បូង រួចទ្រង់ក្រះរាជបណ្ឌិតមុន ក្រសួងឱ្យតែងក្រះរាជសារក្រះហើយ ល្ខោនចាត់ទុកភ្លើងវង្សអង្គរាជបែរមុខ ទុកភ្លើងសេនាបតីក្រះរាជ ១ និងភ្នំរាជការ ២០ នាក់ជារាជទូត ឧបទូតឱ្យអញ្ជើញក្រះរាជសារ និងជីវិត ៤ នេះ ១០ - ក្រវាញ ១០ ហាម រដ្ឋ ១០ ហាម ដំរីមាន សម្បុររោង្សសម្រាប់ប្រើជាថ្នាំកំទេចប្រើថ្នាំម្លប់រោងខ្លះក៏បាន ។ ក្រះរាជ ១០ ហាម សំពត់ស្រេង ១០០ ជារាជបណ្ឌិត ទៅថ្វាយក្រះរាជសារ ថ្ងៃ ៥ កើត ខែ ពិសាខ ឆ្នាំថោះ បណ្ឌិត រាជទូត ឧបទូតក្រាបថ្វាយបង្គំលា អញ្ជើញ ក្រះរាជសារទៅតាមរយៈផ្លូវតាមសំបុត្រមួយនៃទើបដល់ក្រុងស្រីអយុធ្យា ។ ពញាក្រិស្រៀម នាំចូលគាត់នោះ ក្រះ រាជសារទ្រង់ទទួលក្រះរាជសារ និងរាជបណ្ឌិត ហើយមានក្រះអំណាចរាស់ ល្ខោនឱ្យប្រែក្រះរាជសារថ្វាយមាឌ សេចក្តីថា :

ព្រះរាជសារ ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័ណ៍ មន្ត្រីករជាតិរាជ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។
សូមចម្រើនថ្វីព្រះរាជមេត្រីមកសម្តេចព្រះនរោត្តម

បានជ្រាប ។

ជឿតម្លៃបានចេញទៅបង្ក្រាបរាជសាស្ត្រក្នុងក្រុងកម្ពុជាធិបតីនោះ បានរាបរាប់ខ្លះ ទៅសង់ច្រើនខ្លះ។ លេចពី
នេះសូមបញ្ជាក់ បើកព្រះឱសារទាំងពីរព្រះអង្គទៅ និងបានឱ្យជួយ ប្រាប់ប្រាមចេញទាំងនោះឱ្យរាបរាប់ជាឆាប់។ ព្រះ
នរោត្តមបានជ្រាបហើយ ទ្រង់ទាត់ទូលទៅឱ្យរាជទូតទៅតាមចុះ រួចទ្រង់ប្រឹក្សា និងព្រះបក្សទាំងឡាយសេនា
បតីចម្រើនទាំងពួងថា ឥឡូវនេះព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី ឱ្យមកសុំព្រះរាជបុត្រាទាំងពីរព្រះអង្គ ត្រូវយើងឱ្យទៅឬដូច
ម្តេច ? ព្រះបក្សទាំងឡាយ និងសេនាបតីទូលថា យើងគួរឱ្យទៅតែព្រះឧទ័យទេ ទុកព្រះជីយជេដ្ឋាឱ្យនៅ ព្រោះព្រះ
ជីយជេដ្ឋានេះ មានកិរិយាមាឃរាជ គម្រិះប្រជាន់ រឿងរ៉ាវក្បែរក្រុង និងបើកឱ្យទៅដុំទាម។ ទូលព្រះបង្គំជាទីសំខាន់
គ្នាគ្នាដឹងហើយថា តែបានព្រះរាជបុត្រាទាំងពីរព្រះអង្គទៅវិញហើយ ក្រុងក្រាបបិទទម្ងន់ មិនព្រមទាំងស្រុងឡើងមក
ទេអរយើង។ ព្រះនរោត្តមទ្រង់ព្រះសញ្ញាបង្គាប់ហើយ ស្តេចក៏យល់ព្រមហើយឱ្យព្រះជីយជេដ្ឋាចូលគាត់ ទ្រង់មានព្រះ
តម្រាស់ថា ឥឡូវបិតាក្មួយ ឱ្យមកសុំអ្នកទៅជួយប្រាប់ប្រាមមិនចោលក្នុងព្រះនគរ តែវេទនាទេ មាត្រូវរាំរាំក្នុងទុកទៅ
ស្រុកនេះសិន ឱ្យតែក្នុងឧទ័យទៅក្រុងកម្ពុជាមុនសិនចុះ ។ មាតិកាចេញក្នុងឱ្យជួយប្រាប់ប្រាមបង្គាប់មា ហើយមា
នឹងប្រើក្នុងឱ្យទៅស្នើសុំប្រាមនិងមន្ត្រី ដើម្បីឱ្យបានស្ងាត់ក្នុងកិច្ចការសម្រាមឱ្យដូចជាគូមមា។ លុះអំណើ តតអំពីព្រះ
បិតាក្មួយទៅនោះ សឹមមាឱ្យចេញទៅគ្រប់គ្រងក្រុងកម្ពុជាធិបតី ជាឯណាពីព្រះរាជបិតាគាត់ទៅ។ ក្នុងកុំឲ្យព្រះជីយ
និងមា ព្រោះមាឱ្យយាយទេពិតប្រាកដណាស់ រួចហើយព្រះនរោត្តមទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងសំប្រិយស និងគ្រឿង
ប្រដាប់ជាច្រើនដល់ព្រះឧទ័យ និងព្រះរាជទានប្រដាប់រាជទូតតាមចុះ ហើយទ្រង់ទាត់របស់ផ្ទាយតបវិញតាមចុះការណ៍
ទ្រង់ទាត់សេនាទាហានឱ្យហែដូចព្រះឧទ័យ តាមផ្លូវដើរគោកឆ្ពោះមកក្រុងកម្ពុជាធិបតី ។

ថ្ងៃ ១១ រោច ខែជេស្ឋ ឆ្នាំថោះ បព្ភស័ក ព្រះឧទ័យផ្ទុយបង្គំហែស្តេចស្រៀមចេញ មកក្រុងកម្ពុជា ជាមួយ
និងរាជទូត តាមរយៈផ្លូវរៀងមក ។

ថ្ងៃ ៣ កើត ខែអាសាឍ ឆ្នាំថោះ បព្ភស័កដល់មកក្រុងកម្ពុជាធិបតី ទើបព្រះឧទ័យទាំងសេនាទាហានចូលក្រាប
បង្គំទាត់សម្តេចព្រះរាជបិតា ព្រះស្រីសុរិយោទ័ណ៍ ចុងព្រះរាជវាំងភ័ក្ត្រព្រះរាជវាំង ក្រាបបង្គំទូលរៀងរំពឹងក្រុងស្រី
អយុធ្យាគ្រប់ប្រការ។ សម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័ណ៍ ទ្រង់ជុំបានព្រះជីយជេដ្ឋា ជាព្រះរាជបុត្រាឲ្យយាយទេពិតប្រាកដព្រះស្រី
អយុធ្យានោះមក ទ្រង់ចូលព្រះរាជហឫទ័យណាស់ តែទ្រង់ធ្វើហាក់ដូចជាពុំទោមនស្សសោះ ព្រោះព្រះនគរ ពុំទាមរាប
ទាល ខ្លាចស្រៀមលើកមកសន្យាដាក់ជាប្តីម្តងទៀត។ ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះតម្រាស់ និងនាយទ័ពស្រៀមទាំងសេនាម្តេច
ព្រះនរោត្តមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រាសទុកព្រះជីយជេដ្ឋា ដើម្បីទំទុកបង្រួងនោះយើងព្រេកអរណាស់ ហើយទ្រង់ព្រះរាជ
ទានទៅទាហានស្រៀមដែលជំនួញព្រះរាជបុត្រមកនគរតាមចុះ។ ហើយទ្រង់ទាត់របស់ផ្ទាយទៅព្រះនរោត្តមវិញ តាមចុះ
និងការណ៍។ ក្រោយនោះស្តេចឱ្យបង្កើតស្រៀមទាំងសេនាទាហានត្រឡប់ទៅក្រុងស្រីអយុធ្យាវិញ។ ទ្រង់មានព្រះរាជ

បណ្តាំថា ឱ្យទទួលស្គាល់ស្បៀងប្រចាំថ្ងៃ ។ នាយកដ្ឋានស្បៀងក៏ប្រកាសថាបង្គំណា ទាំងស្រុងត្រូវទៅក្រុងស្រីរាជធានីភ្នំពេញ ។ លុះដល់ហើយក៏យកសេចក្តីប្រកាសបង្គំទទួលបាននេះទៅប្រាប់បង្គំ ។ នៅក្រុងកម្ពុជាមានកើត អំពើក្បត់ក្របខ័ណ្ឌ តែសម្តេចព្រះ ស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គទ្រង់ប្រាប់ប្រាមបានរាយការណ៍ដល់ព្រះរាជវាំង ។ សព្វថ្ងៃស្តេចនាងនៅព្រះវាំងកោះ ស្មៅកែវជិតភ្នំពេញ ។

អំពីដំណើរនៃព្រះជីយន៍ព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គនោះ ព្រះរាជវាំងតាមរបស់ព្រះរាជបណ្ឌិតយើងដែលនេះ មាន សេចក្តីថា

មេម៉ែនពណ៌នា អំពីព្រះដំណើរនៃព្រះជីយន៍ព្រះរាជបុត្រាព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គនោះ ។ នៅពេលក្រោយដែលព្រះឧទ័យជាព្រះអង្គជំនាន់ត្រឡប់មកក្រុងកម្ពុជាវិញនោះ ព្រះជីយន៍ព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គ ណាស់ ។ កាលដែលព្រះបុត្រាព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គនោះ បានទទួលបានសម្តេចព្រះវររាជបិតាព្រះស្រី សុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះជន្មហើយ លុះទ្រង់គិតយាងត្រឡប់ទៅព្រះធានីភ្នំពេញហើយ ។ សម្តេចព្រះវររាជបិតា ក៏ ទ្រង់ទទួលបាន តែនិងទទួលស្តាប់ទូទៅក្រុងស្បៀងសង្ឃឹមព្រះរាជទានឱកាស ។

ក្រោយនោះមានសម្បត្តិស្រុកភ្នំពេញនៃ ពីស្រុកឈរទទួលមកព្រះអង្គនោះទាំងស្រុងក៏មួយ ស្របដាច់ រោងនៅជើងឆ្នេរ រោងសហ័យទំនួលរោងមាត់ វាស់កម្ពស់បាន ៥ ហាត់ ៨ ម្ខាងនៅក្នុងព្រៃឆ្នេរនៃស្រះ ។ បាន ចាត់ឱ្យចេញទៅទាក់តែពុំបាន ។ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសព្រះរាជទានឱ្យ ។ និងឱ្យចេញពីក្រុងទៅជួយ ។ ព្រះ អង្គនោះ ទ្រង់ជ្រាបហើយសព្វព្រះម៉ែនណាស់ ។ សូមប្រឹក្សានិងព្រះបកាសនា ព្រះទាំងសេនាបតីមន្ត្រីទាំង ចុងថា : អ្នកតែយើងចាត់ព្រះជីយន៍ព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គនោះ ព្រះទ្រង់ជ្រាបថាព្រះជីយន៍ព្រះអង្គនោះ ព្រះមាតាជាពុទ្ធនាមហាថា មានឱ្យ ដៃ ស្នាត់ដៃទាញទាត់ដីនោះណាស់ ដែលមកនៅក្នុងស្រុកយើងនេះ យើងបានចាត់ឱ្យជួយបង្កាត់ដីព្រះម៉ែន ក៏ឃើញថាចេះស្នាត់ពិតប្រាកដមែន ។ វេលានេះអ្នកតែយើងចាត់ព្រះជីយន៍ព្រះអង្គនោះ ជាអាជ្ញាធរទទួលព្រះរាជអាជ្ញា ឱ្យចេញ ទៅធ្វើជាមេសម្រាប់ទាញទាក់ដី ព្រោះចេះដឹងស្នាត់ដីយ៉ាងណាស់ ។ សេនាបតីយើងព្រះ ។ ក្រោយនោះសូមឱ្យព្រះ ជីយន៍ព្រះស្រីសុរិយោទ័យក៏ព្រះអង្គនោះទ្រង់មានព្រះប្រាសាទថា ស្រុកភ្នំពេញនៃមានសម្បត្តិស្រុកសម្រាប់ទាញទាក់ដី ដីខ្មៅ ក៏មានធ្វើឱ្យបានដឹង ។ រួចព្រះរាជទានសម្បត្តិឱ្យទាញ ហើយគ្រាន់តែទៅទៀតថា មានឱ្យក្មួយធ្វើជាមេក្នុងការធ្វើ ដំណើរចេញទៅទាក់ដីនេះ ។ នៅក្នុងស្រុកភ្នំពេញនៃនេះ ក្មួយចូលចិត្តទៅដៃប្រដាប់ម្នាក់ ព្រះជីយន៍ព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ក៏បានណាស់ ព្រោះគ្រូនិងគិតព្រះមេត្តាប្រោសយ៉ាងក្រៃលែង កុំជាត្រឹមតែទ្រង់ទាញឱ្យទទួលបានបង្គំជាខ្ញុំចេញទៅទាក់ ដី សូមទ្រង់មានព្រះរាជបញ្ជាឱ្យទទួលបានបង្គំជាខ្ញុំចេញទៅវាយយកស្រុកឆ្នេរ និងទទួលយកអាសនាទីវាយឱ្យបាន សម្រេចថ្វាយព្រះអង្គដែរ ដើម្បីនិងបានកប់ស្លាប់ព្រះរាជគុណ ព្រះទាំងឱ្យបានឆ្លើយទៅនាព្រះទេវតាផង ។ ព្រះអង្គនោះ និងព្រះបកាសនាទ្រង់ប្រោសសម្លាប់ហើយ ទ្រង់មានព្រះអំណរណាស់ហើយគ្រាន់ថា មិនក្នុងក្តីដូចជាមិត្តម៉ែន ព្រោះ កើតមកដទៃស្របត្រ ពោលតែឱ្យប្រើក្រោមដៃអាចព្រះពោលពោលក៏ត្រូវត្រង់ដូច ។ រួចហើយសូមគ្រាន់បង្គាប់ឱ្យ ទាញយ៉ាងប្រាកដ បើកប្រាក់ព្រះរាជទ្រព្យថ្វាយព្រះជីយន៍ព្រះអង្គ សព្វព្រះម៉ែន ។ ទ្រង់ចាត់ព្រះឱ្យកែលម្អផ្ទះ និង

ណាស់។ ស្ទើរត្រាស់អោយធ្វើព្រះធម្មាទានកំពូលទាំងមូលនៅកំពង់។ ឈ្មោះព្រះដ៏យូរដេញទាំងពីរទាំងនោះមកដល់
កំពង់ហើយ ស្ទើរទាំងពីរព្រះអង្គទ្រង់យាងចេញក្រមដោយក្បួនប្រាណាត្រា ទៅទីពីរនោះ ទ្រង់សព្វព្រះទេវីណាស់។
ទ្រង់ត្រាស់សារសើរឱ្យដៃព្រះដ៏យូរដេញដោយប្រការផ្សេងៗ ។

ព្រះដ៏យូរដេញទ្រង់ថ្វាយជីវិត ខ្សែទាំងអស់ នៃពួកហ្មឺនទាំងអស់ដែលបាននិពន្ធនិក្ខ ក្នុងការទាក់ទាញនោះ
អោយទ្រង់ជ្រាប។ ព្រះឧបាសម្មា ព្រះឧបាសម្មាទ្រង់ព្រះសាសនាប្រហើយ ទ្រង់ព្រះរាជទានប្រាប់ជាច្រើនថ្វាយព្រះ
ដ៏យូរដេញ និងទ្រង់ត្រាស់ថាព្រះដ៏យូរដេញព្រះនេះត្រូវក្លាយកាន់ ក៏ទៅមុខនិងអោយទៅគ្រប់គ្រងស្ទង់ព្រះវររាជបិតាជា
មិនទាន់ ព្រះដ៏យូរដេញទូលថា ថ្ងៃនេះបានព្យាករណ៍ហើយ តែមិត្តម្នាក់ទៅធ្វើការថ្វាយទ្រង់ព្រះមេត្តាព្រះធម៌។ ព្រះ
ឧបាសម្មាទ្រង់ព្រះសាសនាប្រហើយសព្វព្រះរាជបិតាមាតា ទ្រង់ព្រះមេត្តាព្រះសាសនាប្រហើយសព្វព្រះរាជបិតាមាតា ទ្រង់
ព្រះរាជទានមាតា អោយហៅថា : ចៅពញាស្លេកប្រាម ។

ព្រះដ៏យូរដេញទ្រង់ នឹកមិនតែងតែរំលឹកការដែលទ្រង់ត្រូវបានគ្រប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញ។ មានថ្ងៃមួយ
នោះទ្រង់ហៅមេត្តា និងបណ្តាជន្នំ ចូលមកព្រះបណ្ណាមិត្តមកប្រឹក្សាផង ហើយទង់ត្រឡប់ទៅព្រះនគរវិញណាស់ តែស្ទើរ
ស្រេចពុំព្រះបើកអោយយើងចេញទៅសោះ។ ឥឡូវនេះយើងនឹកឃើញខ្លះមួយហើយត្រាស់ថាៈ យើងពិតព្រាហ្ម
ជាន់ព្រះព្រាហ្មឱ្យដឹងហើយយករាជមិច្ឆាដែលវាជុះផ្ទុះ។ មកព្យាបាលព្រះឈោតក្នុងជាន់ឱ្យបានច្រើនដុំ រួចយកឈើ
រលូសមកឆ្នាក់ធ្វើជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់នៅជិតកំ ឱ្យបានឃើញស្រាម ដូចជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់
ហើយយករោមចាមទៅក្រាស់និងដើមឈើឱ្យដូចជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់ស្របក្រដូស រួចមកកាន់រាជមិច្ឆា ឬចាត់ទៅខាងត្បូងស្រុក
បស្ចឹម ឱ្យធ្វើយ៉ាងនេះជាច្រើនអង្គ រៀបទៅដង់ស្រុកសុរិយសិរ្ទៈ និងក្នុងព្រៃដង់ដែលជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់
ជាមួយនេះឃើញថាត្រូវឆ្ង ហើយបើកាសណាពួកព្រះហ្មឺនឃើញមុខជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់ ១ ដឹងធ្វើចុកហ្មាយ
ក្រាស់បង្ខំទូលថ្វាយព្រះឧបាសម្មា ព្រះអង្គមុខជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញទៅដង់ឱ្យចេញទៅទៀត ហើយនិងបានមេញឆ្មារ ត្រឡប់ទៅ
ព្រះនគរវិញដោយមុខមាត់នោះ។ ក្នុងរឿងនេះដូចជាអ្នករាល់គ្នាបានដឹងរួចមកហើយថា កាលដែលយើងទៅទាក់ទាញនោះ
យើងបានបង្ខំព្រះទៅលើកំពូលភ្នំ ក្នុងដំណាវស្រាវ។ មន្ត្រីទាំងនោះក៏ទទួលយកជ្រាម ទើបថ្វាយបង្គំសារពេញមក
ធ្វើមុខមាត់ព្រះស្វាគមន៍ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់គ្រប់ប្រការ ជុំនៃស្រែចម្ការមកក្នុងដំណែកមុខ។

ដល់មកនៃជន្លួន អ្នករាង ដល់ក ចៅហ្វាយស្រុកសៀមបានធ្វើសំបុត្រហ្នឹងចៅហ្វាយស្រុកនគររាជសីមាតាម
រៀង។ ចៅហ្វាយស្រុកនគររាជសីមាធ្វើសំបុត្រមកទូលមកក្រាបទូលព្រះចៅសៀមថា បានឃើញជានិមិត្តយ៉ាងជុះចេញ ពីរ
ហាត់ ទទួលមួយហាត់មួយច្បាប់ ហើយនាំយកទាំងអាយុមង្គលមួយដុំមកជាមួយផង។ រាជបម្រើនោះទូលថា លេច
ដំណឹងរៀបចំទូលទៅក្រុងកម្ពុជា។ ព្រះឧបាសម្មា ព្រះឧបាសម្មា ស្ទើរជ្រាបហើយទ្រង់មានព្រះត្រាស់ថាៈ ជីវិតនេះ
ចំណូលកាន់ដោយក្នុងសំបុត្រជាមាត់កំពស់បូមហាត់ថ្វាយ យើងចង់បានជីវិតនេះមកទុកជាសិរីនៃព្រះនគរឱ្យជ្រួត ទាំងមុខ

ភូមា ណា។ វេលានេះកើតឡើងច្បាស់អ្នកណាឱ្យចេញទៅទាក់។ សេនាបតីទូលថា : ឃើញតែព្រះជ័យជេដ្ឋា ដែល
 ធ្លាប់មានផ្ទះ ។ ព្រះបាទស្រីសុរិយាព្រះបាទសាវ្រ្ម ទ្រង់ឱ្យហៅព្រះជេដ្ឋាចូលគាល់ ហើយក្រាស់ថា : មានសំបុត្រមក
 - មកថា : មានជំណាស់មានជំងឺសង្កត់បើក្សជាង ឃើញរោគមិនឃើញទៅដល់ដៃខ្ញុំចំណាត់ ដែលនគររាជសីមា សូមឱ្យក្រុម
 ជួយឈឺឆ្កាត់ចេញទៅតាមទាក់យកជាព្រះរាជពារ្យា បើទាក់បានមាឌិចឆ្កាត់យកទៅដល់ក្នុងឱ្យពេញព្រះមិច្ឆា ទើប
 ព្រះបាទស្រីសុរិយាទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានសែច គឺជាវិមួយជាអត្រាសិកហើយព្រះរាជទានផ្កាបង្កំ និងជាច្រើនហើយ និង
 សេនាបាហាន ៣០០ ទាក់បង្កំផង។ ព្រះបាទស្រីសុរិយាទ្រង់ផ្ដាំថា : បើឈ្មោះណាមិនស្គាល់បង្គាប់ឱ្យប្រហារជីវិត និងដាវនេះ
 ចុះ។ ព្រះជ័យជេដ្ឋាទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំស្ងប់កម្សាន្តជាខ្ញុំ ដែលជាបមរកតិស្រុកឱ្យទៅជាមួយផងដែរ។ ព្រះបាទស្រីសុរិយា
 ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានតាមសុំ។ ទើបព្រះជ័យជេដ្ឋាភ្ជាប់បង្គំហេតុស្តេចស្បែកហើយឡើងគង់លើព្រះទីនាំងនគរជេដ្ឋា ទាំ
 សេនាបាហាន ៣០០ ទាក់និងខ្ញុំរាជការទាំងអស់ចេញពីក្រុងស្រីអប្សរា មកដល់ស្រុកដែលជាចោមឃើញដាច់ជា
 ជំរុបនោះ ឃើញដាច់ជីវិតទៅទានមិនសងកើត ទើបស្រុកនោះហៅថាស្រុកដាងក្រង់បែកយូរ១មកហើយថា ដាង
 ក្របែកវិញ ព្រះជ័យជេដ្ឋាស្តេចនាំសេនាបាហានស្បែក និងបណ្តាជាខ្ញុំ រាជការស្នេហាដ៏ទៃស្បែកមកដល់ដល់ផុត
 ដែលស្បែក ដល់មកស្រុកសុរិយាសិវ្វជាដែលក្រុងកម្ពុជាជិត។ នៅពេលនោះបណ្តាស្រ្តីខ្មែរ និងនាព្រះជ័យជេដ្ឋាស្តេច
 យកមកដល់ហើយ ក៏នាំគ្នាចូលមកក្រាបបង្គំគាល់ថ្វាយខ្លួនជាក្រើន។ ចំណែកពួកមន្ត្រីដែលចេញមកធ្វើទុក្ខបាយនោះ
 បានមកជួបជុំនៅក្នុងទីនោះដែរ។ ស្តេចឱ្យប្រទាប់ក្រោមម្លប់ឆើនមួយ ទ្រង់ប្រាប់ទៅពួកទាហានស្បែកដែលមក
 ជាមួយនោះថា យើងតាមដានយីមកដល់ដែលស្បែកចាត់ដាងក្នុងដែលកម្ពុជាហើយ ១ វេលានេះយើងទាំងស្រុងក្នុងក្រុង
 កម្ពុជាមើលសិន បើឃើញនិងទំនាក់ទំនងក្នុងទៅថ្វាយពុំហានខាន ចំណែកអ្នករាល់គ្នា ចូរប្រាប់ទៅក្រុងស្រីអប្សរា
 វិញចុះ ហើយក្រាបបង្គំខ្លួនព្រះចៅឱ្យពុទ្ធសាសនាស្តេចក្តីដូចដែលយើងប្រាប់ខាងលើនេះចុះ។ សេនាបាហានស្បែកទាំងនោះ
 ទូលគប្បីវិញថា បើទ្រង់មិនយាងទៅក្រុងស្រីអប្សរាវិញទេ ទូលបង្គំទាំងឡាយនឹងចាប់ទ្រង់នាំយកទៅថ្វាយឱ្យទាន
 តែបាន ប្តីតែដែលក្រាស់ឱ្យទូលព្រះបង្គំមកនេះ ប្រយោជន៍នឹងតាមថែរក្សាព្រះអង្គមិនឱ្យកាត់។ ពេលនោះព្រះជ័យជេដ្ឋា
 ទ្រង់សំដែងព្រះសូរសីហានា ដោយព្រះសូរស្បែកយ៉ាងខ្លាំងថា : កាលដែលក្រាស់ ប្រើអញមកទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទាន
 ជាអាទិសិកនេះមកជាមួយផង ថាបើឈ្មោះណាមិនព្រមស្តាប់អញទេ ឱ្យអញប្រហារជីវិតអ្នកទាំងនោះ តើនៅពេល
 នោះអ្នករាល់គ្នាបានឮដែរឬទេ។ ពួកស្បែកទាំងនោះដោយបានឃើញបណ្តាស្រ្តីមកចូលក្រើននិង ព្រះសូរសីហានា
 យ៉ាងខ្លាំងឆ្លើយថា ក៏ទូលគ្នាព្រះចេស្តាទាន់ប្រាជ្ញាក៏សម្លឹងស្បែក។

ព្រះជ័យជេដ្ឋា ទ្រង់តែងព្រះសារាជិនិត និងព្រះយោបល់មានសេចក្តីថា :
 ព្រះរាជសារាជិនិតព្រះជ័យជេដ្ឋា

សូមក្រាបបង្គំទូលព្រះបាទបុត្តលទាំងពីរព្រះអង្គសូមទ្រង់ជ្រាប។

ដែលទ្រង់ចាត់ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ឱ្យចេញទៅទាក់ជីវិតនោះនោះ។ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនិងសេនាបាហានទាំងអស់
 បានស៊ើបសួរតាមដានតាំងពីដែលក្រុងស្រីអប្សរា រៀបរាប់មកចាត់ដាងនៅក្នុងដែលក្រុងកម្ពុជា ខ្លួនដឹងនោះពុំទាន់

ឃើញឡើយ។ សេចក្តីនេះ សូមក្រាបដើម្បីសុំមកយកក្នុងដៃនកម្ពុជាតទៅទៀត បើឃើញកាសណាមិនទាក់ទងនឹង
ឱ្យទាល់តែបានវាយកមកថ្វាយពុំហ៊ានទាន បើរកពុំឃើញទេសូមព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឈប់នៅក្រុងកម្ពុជានោះ និងជួយ
គ្រប់គ្រាន់ទេព្វជំនួយដល់សម្តេចព្រះវររាជបិតាកំពុងតែគ្រប់គ្រាន់នេះឱ្យបានល្អឯកទ្រព្យទៅ។ មួយទៀតដែលព្រះ
ចៅហ្វាហ្វាទ្រង់មេត្តាជ្រាបចិត្តមិនទាន់ព្រះបង្គំ ជាថ្មីរៀងមក មានព្រះរាជគុណព័រក្រៃលែង។

សេចក្តីម្តងទៀត សូមព្រះមេត្តាជ្រាប។

រួចហើយទ្រង់ហូចព្រះសារសិទ្ធិកន្លែងទៅឱ្យសេនាបាទស្រីមុន ដោយទាន់ពិធីព្រះជ័យជំនះទទួលយក ហើយ
ក្រាបថ្វាយបង្គំសាសនាច្បាប់ទៅក្រុងស្រីអយុធ្យាវិញ។ ចុះដល់នាំព្រះសារសិទ្ធិកន្លែងទៅទទួលថ្វាយព្រះឧទ្ទេស្វរ និង
ព្រះឯកាទសរដ្ឋទាំងពីរព្រះអង្គទ្រង់បានជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ប្រការ។ កាលនោះព្រះឧទ្ទេស្វរ ទ្រង់មានព្រះតម្រាស់យីង
ព្រះឯកាទសរដ្ឋនៅអស់សេនាបតីទាំងឆ្លងថ្នាក់ ឥឡូវមានសំបុត្រពីព្រះជីយជេដ្ឋាមកផ្សាយក៏ដឹងឃើញទេ ហើយថ្វាយបង្គំ
សោស្តីទៅក្រុងកម្ពុជាតែម្តង។ បើដូច្នេះដែលនាំមកនាំនោះ ព្រះហស្តជាមិនមែនទេ គឺជាឧបាយកលរបស់ព្រះ
ជីយជេដ្ឋាដែលចង់ក្រឡប់ទៅព្រះឯកវិញតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះបានហើយយើងជាច្រើនដឹងមកហើយ។ ដោយហេតុតែពិតនេះ
សម្តេចព្រះវររាជបិតា និងព្រះរាជវង្សាទុវង្សខ្លាំងណាស់ ទើបបានជំគិតធ្វើឧបាយយ៉ាងនេះ។

ព្រះជីយជេដ្ឋាស្រាហ៍ស្រាហ៍ ក្បែរក្រោយកាស លុបនិរត្តក្នុងក្រុងព្រះឧទ្ទេស្វរបាន ហើយមានព្រះ
សុភរក្សមកគ្រប់យើងថា និងនាំស៊ើបដឹងនោះឱ្យឃើញ ហើយនិងទាក់យកមកថ្វាយយើងពុំហ៊ានទាន។ ព្រះឧទ្ទេស្វរ
ទ្រង់មានសុភរក្សៈ ទៅព្រះជីយជេដ្ឋាវិញថា បើចង់យាងក្រឡប់ទៅស្រុកវិញ ហើយនិងរៀបចំឱ្យសមតាម
ព្រះកិត្តិយស ឱ្យតែទំនាក់ទំនងយកមកថ្វាយយើងពុំឱ្យខាន។

ព្រះជីយជេដ្ឋាចុះទ្រង់បញ្ជូនពួកស្រីមុនឱ្យក្រឡប់ទៅក្រុងស្រីអយុធ្យាវិញហើយ ស្តេចនាំបណ្តាជាតិទូលក្រុង
កម្ពុជា។ ពេលនោះចៅហ្វាយស្រុកនិងក្រុមការនេត្របទល់ដៃនៃ តែងតែស្រាវជ្រាវ ជីវៈ សេនា និងបទ ហែដូចព្រះរាជ
ជំណើរល្បឿនមកដល់ព្រះរាជវាំងកោះស្វាយតែតទៅថ្ងៃ ១០ កើត-ខែជេស្ឋ ឆ្នាំរោង ឆស័ក។

ក្រោយមកសម្តេចព្រះជីយជេដ្ឋាទ្រង់នាំមន្ត្រី ខ្ញុំរាជការទូលក្រាបបង្គំគាល់សម្តេចព្រះវររាជបិតាមាតា និង
សម្តេចព្រះមហាទេវីក្រុងព្រះរាជយុទ្ធា។ ព្រះអង្គបានក្រាបបង្គំជូនអំពីហេតុដែលព្រះឧទ្ទេស្វរ ទ្រង់ព្រះមេត្តា
ជ្រាបដល់ច្បាស់និងកិត្តិយសដើម្បីឱ្យបានចេញមកប្រទេសកម្ពុជាវិញគ្រប់ប្រការ។ សម្តេចព្រះវររាជបិតាព្រះស្រីសុរិយា
តំណាងបើគ្រាន់បានជ្រាបហើយ ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជគំណរណាស់។ បន្ទាប់ពីនោះ មកព្រះអង្គទ្រង់ចាត់រាជការ
មុខក្រសួងឱ្យរៀបសម្ភោធព្រះរាជបុត្រអស់ពេល ៣ ថ្ងៃ មានលេច និងមហេស្រពផ្សេងៗ ថ្ងៃក្រោយទ្រង់ចាត់មន្ត្រី
៣ នាក់ឱ្យអញ្ជើញព្រះរាជសាសន៍រៀបបណ្តាភារទៅថ្វាយព្រះឧទ្ទេស្វរ។

ព្រះរាជសារនោះមានសេចក្តីថាៈ

ស្តីហៅព្រះជីយជេដ្ឋា រាជបុត្រាឱ្យជួយគ្រូមេត្តាចោរបេធារក្នុងព្រះឯករាជ្យបានរាបទាល់នឹង ហើយនិង
ក្រឡប់មកបង្គំគាល់បម្រើវិញ។

[illegible]

ស្រុកចម្រើ ទៅក្រោយស្រុកខេត្តក្រចេះរវាងបន្ទាយមួយជាកណ្តាល។ ទ្រង់ព្រះរាមកំណត់ថា បើព្រះរាមទាំងពីរចូលលុក វាយបន្ទាយកណ្តាល ឱ្យទៅក្រោយដែលតាំងនៅក្នុងបន្ទាយទាំង ៤ ជាន្ទេងស្តាំ ឱ្យលើកកងទ័ពវាយជួបចូលមក។ ថាបើ ព្រះរាមទាំងពីរចូលវាយបន្ទាយខាងស្តាំ ឱ្យទៅក្រោយស្រុកដែលតាំងបន្ទាយខាងឆ្វេងនិងបន្ទាយកណ្តាល លើកកងទ័ព វាយជួបជាន្ទេងស្តាំចូលមកទ្រង់តែកងទ័ពរបស់សង្គមព្រះរាម (ព្រះជ័យជេដ្ឋា) និងកងទ័ពព្យាបាលដោយអង្គចូលជំនុំ បន្ទាយព្យាបាល និងបន្ទាយចាត់។

សង្គមព្រះជ័យជេដ្ឋា និងទ័ពព្យាបាលដោយអង្គ លើកកងទ័ពទៅជំនុំបន្ទាយព្រះទាំងពីរខេត្តនោះហើយ លុះដល់វេលាយប់ ក៏លើកទ័ពចេញទៅតំបន់បន្ទាយ ហើយឱ្យពលក្មេងស្រុកប្រាប់ទាហានក្នុងបន្ទាយថា : លោកអគ្គាន់ យើងលើកទ័ពចេញទៅមានជ័យជំនុំវាយយកបន្ទាយនោះស្មារតីក៏ហើយឱ្យអស់ទាហានក្នុងបន្ទាយបើកទទួលផង ។

ខណៈនោះខាងកងទ័ពក្នុងបន្ទាយស្រុក ហេតុតែវេលាយប់មើលមិនច្បាស់នឹកស្មានថាចេញចេញយប់សង្គមចេញ ទៅប្រតិបត្តិការសឹកបានដឹងជំនុំតែមែន ក៏បើកទ្វារឱ្យ។ ពួកទ័ពសង្គមព្រះជ័យជេដ្ឋានិងពួកទ័ពទ័ពព្យាបាលដោយអង្គ កាលបើសក្រវាញពលហើយក៏លើកទ័ពចូលលុកក្នុងបន្ទាយ ហើយវាយចាក់កាំប៉ែសម្លាប់ទាហានសត្រូវក្នុងបន្ទាយស្លាប់ អស់ជាច្រើន។ ពេលនោះទាហាននៅក្នុងបន្ទាយត្រូវស៊ូមិនបាន ក៏រត់បែកខ្ញែកខ្វាត់ខ្វាយគ្នាអស់ទៅ។ សង្គមព្រះ ជ័យជេដ្ឋា ព្រះអង្គក៏ចូលទៅប្រជុំក្នុងបន្ទាយព្យាបាល បានហើយស្តេចឱ្យតាំងបន្ទាយមួយទៀត នៅខាងក្រោយ បន្ទាយស្រុក រួចស្តេចចូលទៅប្រជុំប៉ាន់ខាងក្រៅនៃបន្ទាយនោះវិញ។

ចៅព្យាបាលដោយអង្គក៏ចូលទៅក្នុងបន្ទាយចាត់បានដែរ ហើយទាត់ឱ្យទាប់បុត្រ ភិយា ព្យាបាលម្នាក់របស់ ព្រះរាមចាត់ជាក្នុងពុក ហើយឱ្យប្រុងប្រយ័ត្នក្រែងសេនាទាហានរបស់ព្រះរាមចាត់នោះ បានដឹងការណ៍នេះ និងចូលមក វាយដណ្តើមយកបុត្រភិយាវិញ ។

ព្រះជ័យជេដ្ឋាទ្រង់ព្រះរាជីតថា ឃើញព្រះរាមព្យាបាលលើកទ័ពត្រឡប់មកវិញហើយ ឱ្យបង្គាប់ទ័ពចំនួន ១០០ នាក់ នៅក្នុងបន្ទាយ ឱ្យទាហានខ្លះទៅរំលែកធ្វើជារត់ចេញពីបន្ទាយ ។

ចំណែកព្រះរាមព្យាបាល និងព្រះរាមចាត់ទ័ពច្បាំងនិងព្រះឧទ័យដោយពុំបានដឹងថាទ័ពព្រះចូលទៅលុក វាយ យកបន្ទាយខ្លួនទាំងពីរនាក់នោះបាននៅឡើយ ។ លុះកងទ័ពប្រៀបចំខ្លួនប្រារព្ធស្រែងស្រែច្របូបហើយ ថ្ងៃមួយព្រះរាម ទាំងពីរក៏លើកទ័ពចូលវាយបន្ទាយសង្គមព្រះឧទ័យ ដៃព្រះរាមជាកណ្តាលនោះ។ ខណៈនោះទៅក្រោយស្រុកទាំង ៤ ខេត្ត ដែលនៅក្នុងបន្ទាយន្ទេងស្តាំ លើកទ័ពចេញមកវាយជួបតិចខាងក្រៅ ពីន្ទេងស្តាំ។ ព្រះរាមទាំងពីរ វាយបន្ទាយនោះ មិនបែកក៏សារម៉ត់ ត្រឡប់ទៅតាំងបន្ទាយនៅក្បែរស្ថានវិញ ។

លុះដល់ថ្ងៃជិតប្រៀប ៧ ព្រះរាមទាំងពីរចូលវាយបន្ទាយខាងស្តាំម្តងវិញ។ កងទ័ពព្រះឧទ័យ ដែលនៅបន្ទាយ កណ្តាលនិងកងទ័ពទៅក្រោយស្រុក ដែលនៅបន្ទាយខាងឆ្វេងលើកគ្នាទៅវាយជួបកងទ័ពព្រះរាមទាំងពីរទៀត។ កងទ័ព ព្រះរាមទាំងពីរក៏នៅតែវាយបន្ទាយទាំងពីរនោះមិនបែកដដែល ទើបចេញកងទ័ពទៅនៅក្នុងបន្ទាយដែលវិញ ។

ជូនក្នុង ៣ ថ្ងៃក្រោយមក ព្រះរាមទាំងពីរក៏ចូលទៅវាយបន្ទាយខាងឆ្វេងទៀត។ ឈរនៅចោលប្រាសស្រុក ដែលនៅបន្ទាយខាងស្តាំ និងបន្ទាយរបស់សម្តេចព្រះឧទ័យក៏ចេញទៅវាយជួបកងទ័ពព្រះរាមទាំងពីរទៀត។ កងទ័ព ព្រះរាមទាំងពីរនាក់ ក៏នៅតែវាយបន្ទាយនោះមិនបែកទៀត ហើយក៏ជួយមិត្តទៅនៅក្នុងបន្ទាយដែលវិញ ។

លុះបានវាយបន្ទាយព្រះឧទ័យនោះជាកម្រង ៣ លើកហើយ តែវាយមិនបែកសោះ ព្រោះថា បើយើងវាយបន្ទាយខាងនេះ នោះបន្ទាយទាំង ៤ ដែលនៅខាងក្រោយនៃមកក្នុងគ្នា ដូច្នេះយើងគួរបែងចែកកងទ័ពជា ៥ កង ហើយចូលទៅវាយ បន្ទាយទាំង ៥ នោះតែម្តងទើបបាន។ លុះដំណឹងនេះជាកម្រងលើកទី ៤ ព្រះរាមទាំងពីរក៏បែងទ័ពជា ៥ ផ្នែកមែន ចាត់ ឱ្យព្រាហ្មជ្រឹងរដ្ឋ ឃុំពល ១ ០០០ នាក់ចូលទៅវាយបន្ទាយ នៅឆ្វេងស្រុកខេត្តសង្កែត ឱ្យព្រាហ្មភិក្ខុរដ្ឋ ឃុំពល ១ ០០០ នាក់វាយបន្ទាយនៅឆ្វេងស្រុកខេត្តរាជធានី ឱ្យព្រាហ្មភិក្ខុរដ្ឋជាច្បាប់ចូលវាយបន្ទាយនៅឆ្វេង ស្រុកខេត្តព្រះវរ ឱ្យព្រាហ្មស្លោកតេជោចូលវាយបន្ទាយនៅឆ្វេងស្រុកភ្នំពេញ រីឯខ្លួនព្រះរាមទាំងពីរនាក់ ចូលចោម វាយបន្ទាយសម្តេចព្រះឧទ័យ។ លុះព្រះរាមទាំងពីរបែងចែកកងទ័ពរបស់ខ្លួនជា ៥ ផ្នែកដូច្នេះរួចហើយ ក៏ចូលចោម បន្ទាយទាំង ៥ នោះ តែវាយពុំបែកសោះ វាយអស់រយៈពេល ៣ យប់ ៣ ថ្ងៃ បុកប្រញាប់ ៧ ថ្ងៃ។ នៅពេលដែល កំពុងតែវាយប្រហារគ្នាទៅ មានអ្នកបរិវិក្រុងពីមេទ័ពក្នុងកងទ័ព និងខេត្តក្នុងឃ្លុំមកប្រាប់ឱ្យដឹងថា មានកងទ័ព ក្នុងចូលទៅវាយបន្ទាយខេត្តទាំងពីរនោះបែកហើយ ហើយថាមេទ័ពក្នុងទាំងពីរនាក់ឱ្យចាប់បុត្រភិយាប្រធានម្ចាស់ និងបុត្រភិយារបស់ព្រះរាមសោធនាបារាម យកទៅធ្វើទោសស្រែកយំចំពេញតែក្នុងបន្ទាយ ជាខ្លួនទៀតក៏ចេញបាន ពីបន្ទាយ តែត្រូវពួកទាហានក្នុងខេត្តចាប់យកមកចងដៃឱ្យរត់តាមសេះ ត្រឡប់ទៅបន្ទាយវិញអស់។ លោកស្រីប្រធាន ម្ចាស់ ប្រើខ្ញុំប្រធានម្ចាស់ ឱ្យមករកឃើញប្រធានម្ចាស់វិលត្រឡប់មកវិញ។ ឯលោកស្រីប្រធានម្ចាស់ បានឱកាសនិងក្បួនចរ មិនក្រមការដែលនៅចន្លោះ ឱ្យក្លែងធ្វើជាចុះចូលនិងមេទ័ពក្នុងជួរឈ្នះអាសន្ននិង ដើម្បីដើរតែប្រធានម្ចាស់លើក ទ័ពត្រឡប់ទៅវិញកាលណា មិនទទួលជាកន្លែងរត់ វាយក៏ចាត់កងទ័ពក្នុងឱ្យចេញពីក្នុងបន្ទាយមកវិញឱ្យខាងតែបាន។

ព្រះប្រមុខទាំងពីរនិងព្រះរាមសោធនាបារាមរហិតពេលពេញព្រះក្រែងនេះហើយ ក៏នឹកអាណិតបុត្រ ភិយាចង់ ប្រធានម្ចាស់ ទុកអស់សំរាប់ដើរដំណើរអាទិចនិងកសិករវាយបន្ទាយខាងទៀតទាំង ៥ នោះបានឡើយ។ ក្នុងពេល មួយ ពេលនោះព្រះរាមទាំងពីរ និងរាហូលចិត្តកងទ័ពលើកត្រឡប់ដើរទៅស្រុកវិញ ដើម្បីឱ្យពេលចូលចោមវាយ បន្ទាយរបស់ខ្លួននោះ ប្រាថ្នាដឹងដំណើរមួយកប្រកបវិធានរបស់ខ្លួនវិញ។

ព្រះរាមចាត់ កាលដូចនៅដល់ខេត្តព្រាហ្មហើយ ក៏នាំខាងកងទ័ពទាំងពីរ និងរាហូលចិត្តទៅដល់ស្រុក របស់ខ្លួន។ ឈរនៅ ចោលព្រាតេជោជាអង្គចាត់បុត្រភិយារបស់ព្រះរាមចាត់ និងបុត្រភិយា របស់ព្រះរាម សោធនាបារាមរបស់ព្រះរាមចាត់ទាំងនោះ ចង់ផ្តាច់នៅលើក្បាលបន្ទាយ ហើយបង្ហាញឱ្យសោធនាបារាមស្រែកប្រាប់ទៅ សោធនាបារាមព្រះរាមចាត់ថា៖ ម្ចាស់ឯងរាល់គ្នាទេនឹកក្បាលនិងម្ចាស់ដែរឬទេ កឡូវនេះអស់ម្ចាស់ដែរឬទេ បញ្ជាឱ្យ ទៅប្រយោជន៍យើង មកចាប់ឱ្យពួកចងក្រងទាំងបុត្រភិយានិងព្រាហ្មនិងខ្លួនទាំង ៧ ជួរគោត្រ យកទៅសម្រេចតាម

ទោសាធុរទោស។ ដូច្នេះបើឆ្មោះណាចង់ឱ្យបុត្រភរិយា និងព្យាតិសន្តានរបស់ខ្លួនរួចទោសនោះ ត្រូវត្រួតត្រាទាប់ព្រះ រាមបាត់តែម្នាក់នោះមកជូនចៅហ្វាយម្ចាស់យើងទុះ នោះណែកចៅហ្វាយម្ចាស់យើង និងឱ្យឆ្មោះនោះរួចទោសទាំង បុត្រភរិយាព្រមទាំងព្យាតិសន្តាន ហើយលែងឱ្យចេញក្រឡប់ទៅទីលំនៅរបស់ខ្លួន ដើម្បីឱ្យប្រកបបុគ្គលតាមចម្លើយ រៀបរាល់ខ្លួនវិញ ។

បុត្រភរិយា និងព្យាតិសន្តាននៃក្រុមទាហានដែលត្រូវបានគេចង្អាតនៅលើក្បាលបន្ទាយនោះ កាល សេនាទាហានខាងព្រះរាមបាត់មកដល់ហើយ ទាហានខាងចៅហ្វាយក៏ដាក់ដៃឱ្យស្រែកយំរកស្វាមី និងបិតាតែ រៀងខ្លួន។ សួរសុំត្រង់ស្រែកស្រែកដដែលនៃបុត្រភរិយា និង ព្យាតិសន្តានរបស់ក្រុមទាហានសេនាទាហាន ខាងព្រះរាមបាត់ ទាំងនោះ លាងឡើងហាក់បីដូចជាផ្លូវ រន្ទះ ហ្ម្រៀង ខែដើមឆ្នាំ កកបិទស្រាកស្រាន្តឡើយ ។

សេនាទាហានខាងព្រះរាមបាត់ កាលសួរសុំទៀងទាហានចៅហ្វាយក៏ដាក់ដៃឱ្យស្រែកប្រាប់ពីក្នុងបន្ទាយមក ព្រមទាំងត្រង់ស្រែកបុត្រភរិយារបស់ខ្លួន ស្រែកទ្រហើយ គ្រហឹងនឹងកងបន្លែងមកទៀត ក៏ទោចម្ងល់រំលឹក អំពើពុករលួយស្រីណាដល់បុត្រភរិយា និងព្យាតិសន្តានទាំងនោះហើយទើបនាំគ្នាប្រាប់ព្រះរាមបាត់ប្រាប់ ព្រះរាមបាត់ឃើញ សេនាទាហានរបស់ខ្លួន ប្រែចិត្តដូច្នោះហើយ ក៏កាត់អន្ទ្រាសេនាទាហានប្រមាណ ៥០ ផ្សេងទៀត ដែលស្ម័គ្រចិត្ត ទទួលទូលកាប់ទាក់នឹងពលរបស់ខ្លួនដែលបែកចិត្តទាំងប៉ុន្មាន។ សួរសុំពីកងបង ដាវដែលកាប់ទាក់គ្នានោះ លេចចេញបាត់ ឡើងហាក់បីដូចជាចោរដុះ បណ្តាជនឱ្យស្លាប់អស់បណ្តាស្រ្តីនិងស្រីពលអស់ជាច្រើន ។

កាលនោះចៅហ្វាយក៏ដាក់ដៃឱ្យស្រែកប្រាប់ពីក្នុងបន្ទាយឃើញហើយ ខ្លាចក្រែងបណ្តាស្រ្តីនិងសេនា ទាហានដែលប្រែចិត្តទាំងនោះ ត្រូវតស៊ូនឹងព្រះរាមបាត់ពុំបាន ក៏នាំសេនាទាហានចេញពីបន្ទាយទៅជួយច្បាំងសេនា ទាហានស្រុកនោះទៀត។ ពេលនោះសេនាទាហានរបស់ព្រះរាមបាត់ស្លាប់អស់ ២១ នាក់ ចាប់បានឡើយ ២៥ នាក់ រួមទាំងខ្លួនព្រះរាមបាត់ផង។ សេនាទាហានរបស់ព្រះចៅហ្វាយក៏ដាក់ដៃឱ្យស្រែកប្រាប់ព្រះរាម បាត់ និងខ្លួនព្រះរាមបាត់ហើយ ក៏នាំទូលបន្ទាយទើបស្រាយចំណងបុត្រភរិយា ព្យាតិសន្តានទាំងនោះហើយលែងទៅ។ ឆ្មោះណាដែលមានចិត្តស្មោះត្រង់ឮ ក៏ឱ្យក្រឡប់ទៅលំនៅស្ថានរបស់ខ្លួនវិញរៀបរាល់គ្នា ។

ចំណែកព្រះរាមក្នុងឃុំ កាលនាំសេនាទាហានទៅដល់ទីកន្លែងខ្លួនហើយក៏ឱ្យទីតាំងតាមវិធាន ជា ៣ ជួរ ហើយឱ្យទាហានស្រែកប្រាប់ថា : បើបើកណែបបុត្រភរិយាយើងទាំងអស់មក ទើបយើងឱ្យរួចខ្លួនទាំងអស់គ្នា ។

ទាហានសម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា កាលឃើញទាហានព្រះរាមក្នុងឃុំទៅដល់ហើយ ក៏ធ្វើជាភិតភ័យ ដុតផ្ទះក្នុង បន្ទាយ ហើយរត់ចោលបន្ទាយនោះទូលទៅក្នុងព្រៃគ្រប់គ្នាទៅស្វែងតែទាហាន ១៥០ នាក់ ដែលបង្កប់ខ្លួនឱ្យនៅក្នុង បន្ទាយនោះ ព្រះរាមក្នុងឃុំឃើញទាហានព្រះជ័យជេដ្ឋារត់ចេញទៅដូច្នោះ ក៏ភ័យខ្លាចក្រែងស្លាប់បុត្រភរិយា ទើបបរ ពលទូលទៅក្នុងបន្ទាយនោះដោយម្នីម្នា។ ឧបទ្វីបនោះទាហានព្រះ ដែលរត់ចូលទៅក្នុងព្រៃនោះ ក៏ចេញពីព្រៃមកដល់ ទាហានព្រះរាមក្នុងឃុំព្រៃ។ ទាហានព្រះក្នុងបន្ទាយក៏ចេញមកកាប់ទាក់ទាហានព្រះរាមក្នុងឃុំ យ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់។ ទាហានព្រះរាមក្នុងឃុំស្រាប់នឹងបាន ក៏បែកទីតាំងចេញមកព្រៃ ខ្លះកំពុងរុះ ខ្លះកំស្លាប់ តែរាល់តិចណាស់បន្ទាប់ទើប

ច្រើន។ ចង្រ្កាមព្យាបាលមិនបានដឹងថា មានបន្ទាត់នៅខាងស្រោចក៏ដោយទៅតាមលើបន្ទាត់នោះ ។ សម្តេចព្រះប័យដេង្គា
ដែលប្រថាប់ក្នុងបន្ទាត់ព្រៃហើយហើយ ក៏ដេញសេនាទាហានឱ្យចូលកាប់ ហើយចាប់បានព្រះរាមព្យាបាល ។ និងសេនា
ទាហាន ២៤ នាក់ ។ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យប្រហារជីវិតទាំង ២៤ នាក់ ទាំងព្រះរាមព្យាបាលព្រះទាំងប្រាំពីរនាក់ ។ ស្រេច
ហើយព្រះអង្គយាងបញ្ជូនបញ្ជូនបណ្តាអ្នកស្រាវជ្រាវទៅដេញត្រាស់បុកសម្បូរ ។ លុះបានរកទាហានហើយទើប
ព្រះអង្គចូលមកក្រាបថ្វាយបង្គំតាមសម្តេចព្រះវររាជបិតា ហើយក្រាបបង្គំទូលអំពីកិច្ចរាជការគ្រប់ជំពូក ។

ចន្ទវេលាព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន កាលបានសម្រេចការសង្គ្រាមក្នុងខេត្តបាង ព្រៃវែង ដូន ស្វាយទាបស្រែច ក៏លើក
កងទ័ពទៅប្រយុទ្ធនឹងព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ព្រៃវែង ។ កាលបើបានរាបទាហានហើយ ទើបទៅព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន
ចូលមកក្រាបបង្គំតាមព្រះបរមបិតា ក្រាបបង្គំទូលតាមកិច្ចរាជការគ្រប់ប្រការ ។ ព្រះបរមបិតាទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស
ព្រះរាជទានប្លង់ដល់សេនាទាហានតាមសមត្ថភាព ។ ទ្រង់ព្រះរាជទានប្លង់ដល់ទៅព្រះបាទជ័យវរ្ម័ន ជាគុណ្យតេ
ជាបុរាណដូចនោះក្រៅ ។ គឺស្តេចព្រះក្រៅដែលមានបណ្តាសិក្ខា ១០ ពូជនា ។ ទាំងក្រុមការដែលជាសេនាទាហាន
ក៏ទ្រង់ប្រោសឱ្យឡើងជាមិត្តភក្តិទាំងអស់គ្នា ។ ហេតុនេះហើយបានជាសម័យនោះទៅហ្មងស្រុក និងក្រុមការខេត្ត
សំរោងទងសុទ្ធតែមានមិត្តភក្តិទាំងអស់ ។ ទៅហ្មងស្រុក និង ក្រុមការទាំងនេះ ។ ដូចជាបង្គំនាំទៅក្រុមស្រុកខេត្ត
ទី១ ។

លុះដល់ឆ្នាំខាល ចត្វាស័ក ព.ស ២១៤៦ គ.ស ១៦០២ ម.ស ១៥២៤ ម.ស ៨៦៤ សម្តេចព្រះបរមបិតា
ជ័យវរ្ម័នជីវិតលើក្សុង ទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សាមិនសម្តេចព្រះសុតន្ត្រាមហាសង្ឃវិហារ រាជាធិរាជៈព្រះរាជវង្សាឡុវង្ស និងអង្គ
អគ្គមហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រីជំនួញ ឱ្យព្រះរាជការទាំងចុងថាៈ យើងបានមកតាំងចតនៅទីនេះជំនួញ ១ ឆ្នាំហើយហើយ
យើងបានប្រាប់ប្រាមសិរសាស្ត្រ ។ គឺប្រាមសិរសាស្ត្រ ។ ឡើងនោះ ។ អ្នកដែលឡើងទាំង អ្នកដែលព្រះបរមបិតា
ចូលបង្ហាត់ ។ ក៏រាបទាហានអស់ហើយ តែយើងមិនកាំងបន្ទាយព្រះនគរនៅទីនេះទៅទៀតជំនួញ គឺព្រះទីនេះមានមិត្ត
សិរសាស្ត្រ ហើយមិនមែនជាទីជួយកុម្មវិជ័យ ។ ព្រោះយល់ឈឺច្បាស់នៅក្រើយអរិយក្សត្រនោះ- មានទីចូលសមត្ថភាព ។ បើ
ស្ម័គ្រមេលើកទ័ពយើងគោតទៅប៉ះពាល់បន្ទាយយើង ក៏វាពិបាកដែរ ។ ព្រោះយល់ថាគួរយើងទៅ សាងព្រះរាជវាំងតាំង
បន្ទាយនៅទីនោះវិញ តើជំនួញ ។ សម្តេចព្រះសុតន្ត្រាធិបតី និងអស់សេនាបតីមន្ត្រីទាំងចុង អ្នកកាលយល់ដូចម្តេចខ្លះ?

សម្តេចព្រះសុតន្ត្រាមហាសង្ឃវិហារ រាជាធិរាជៈ បរមវង្សាឡុវង្សអគ្គមហាសេនា សេនាបតី មន្ត្រីទាំងចុង ក្រាប
បង្គំទូលថា ទីនោះហើយច្បាស់ស្រស់ជាងទីដទៃទៀត បើស្ម័គ្រមេលើកមកប្រមាទព្រះនគរពីខាងមុខយើង មានខេត្តឧត្តរ
ទាំងសងខាង បើមកពីខាងក្រោយយើងក៏មានបឹងមានព្រៃឧត្តរដែរ បើស្ម័គ្រមេលើកមកយើងខាងក្រោយយើងក៏មាន
សាងប្រាសាទក៏មានទីទាបខែប (ទីដែលល្អមកបរមរាជបាទកាំងក្នុងស្រុក) និងបង្គាប់ទ័ពបានច្រើនអង្គ អាចហាត់ទូល
ព្រះបង្គំយល់ថាគួរណាស់ហើយ ។ លុះព្រះអង្គប្រជុំយល់ព្រមហើយ ទើបសម្តេចព្រះបរមបិតា ស្តេចត្រាស់បង្គាប់

* គឺព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទាហានក្នុង មិនមែនព្រះប័យដេង្គាដែលជាសម្តេចព្រះវររាជបិតា ដែលជាសម្តេចព្រះវររាជបិតា ។ ទីក្រុងស្រីរាជ
សង្ឃដ៏ដ៏គឺព្រះនគរនោះ តាំងនៅក្នុងខេត្តក្សុងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ជាងគេ ។

ទោសទុរោស។ ដូច្នេះបើឈ្មោះណាមិនឱ្យបុត្រភរិយា និងព្យាបាលរូបសំខ្លួនរួចទោសទោស ត្រូវត្រួតពិនិត្យទៅតាម រាងកាយតែម្នាក់នោះមកជូនទៅហ្នឹងហ្នឹងយើងទុរ ទោសណាមកចាប់ហ្នឹងហ្នឹងយើង និងឱ្យឈ្មោះនោះរួចទោសទាំង បុត្រភរិយាត្រូវទាំងព្យាបាល និង យើងនឹងឱ្យចេញត្រឡប់ទៅទីលំនៅរបស់ខ្លួន ដើម្បីនឹងប្រកបមុខរបរតាមធម្មតា រៀនរាល់ខ្លួនវិញ ។

បុត្រភរិយា និងព្យាបាលនៃក្រុមអាហារនាមដែលត្រូវបានដោះដូរនៅលើក្បាលបន្ទាយនោះ កាល សេនាទាហានខាងព្រះរាមជាប់មកដល់ហើយ ទាហានខាងចេញពេជ្រជាតាមរូបវាងឱ្យស្រែកយកស្នាម និងបិទដំ រៀងខ្លួន។ សួរសំឡេងស្រែកស្រែកដ៏ជួរនៃបុត្រភរិយា និង ព្យាបាលរូបសំខ្លួនក្នុងការសេនាទាហាន ខាងព្រះរាមជាប់ ទាំងនោះ ដាច់ខាតឡើងហាក់បីដូចជាផ្ទះ រន្ទះ ហ្នឹង ខែដើមឆ្នាំ ពេលបិទស្រែកស្រែកឡើង ។

សេនាទាហានខាងព្រះរាមជាប់ កាលឮសូរសំឡេងទាហានចេញពេជ្រជាតាមរូបវាងឱ្យស្រែកប្រាប់ពីក្នុងបន្ទាយមក ត្រូវទាំងស្រុងស្រែកបុត្រភរិយារបស់ខ្លួន ស្រែកទ្រហើយ ទ្រហើននឹងក្នុងបន្ទាយមកទៀត ក៏ទោទទសរសៃដឹង រវាងពេល វាសួរស្រីណាមកដល់បុត្រភរិយា និងព្យាបាលទាំងនោះហើយទើបចាប់ត្រូវព្រះរាមជាប់មែន ព្រះរាមជាប់ឃើញ សេនាទាហានរបស់ខ្លួន ប្រែចិត្តដូច្នោះហើយ ក៏កាត់អាវុធសេនាទាហានប្រមាណ ៥០ ផ្សេងទៀត ដែលស្ម័គ្រចិត្ត ទទួលទុកកាប់ទាក់នឹងសេនាទាហានដែលបែកចិត្តទាំងប៉ុន្មាន។ សួរស្រីក៏ដឹង ដាច់ដែលកាប់ទាក់នោះ ដេញឲ្យបាត់ ឡើងហាក់បីដូចជាជាន់ផ្ទះ បណ្តាសឱ្យស្លាប់រស់បណ្តាស្រ្តីនិងបេសកកម្មអស់ជាច្រើន ។

កាលនោះចេញពេជ្រជាតាមរូបវាង ដែលឈរនៅលើក្បាលបន្ទាយឃើញហើយ ខ្លាចក្រែងបណ្តាស្រ្តីនិងសេនា ទាហានដែលប្រែចិត្តទាំងនោះ ត្រូវស្លាប់នឹងព្រះរាមជាប់ពុំបាន ក៏នាំសេនាទាហានចេញពីបន្ទាយទៅជួយច្បាំងសេនា ទាហានស្រុកនោះទៀត។ ពេលនោះសេនាទាហានរបស់ព្រះរាមជាប់ស្លាប់រស់ ២១ នាក់ ចាប់បានឆ្នើយ ២៥ នាក់ រួមទាំងខ្លួនព្រះរាមជាប់ផង។ សេនាទាហានរបស់ព្រះចៅពេជ្រជាតាមរូបវាង លុះចាប់បានសេនាទាហានរបស់ព្រះរាម ជាប់ និងខ្លួនព្រះរាមជាប់ហើយ ក៏ទាញបន្ទាយទើបស្រាយទំលាងបុត្រភរិយា ព្យាបាលទាំងនោះហើយលែងទៅ។ ឈ្មោះណាដែលមានចិត្តស្មោះត្រង់ល្អ ក៏ឱ្យត្រឡប់ទៅលំនៅស្ថានរបស់ខ្លួនវិញរៀនរាល់ខ្លួន។

ចំណែកបុត្រភរិយាស្ទឹង កាលនាំសេនាទាហានទៅដល់ទីកន្លែងខ្លួនហើយក៏ឱ្យទីតាំងទៅម្ខាង ជា ៣ ជួរ ហើយឱ្យទាហានស្រែកប្រាប់ថា : បើបើកនៃបុត្រភរិយាយើងទាំងអស់មក ទើបយើងឱ្យរួចទាំងអស់គ្នា ។

ទាហានសម្តេចព្រះដឹងដេញ កាលឃើញទាហានព្រះរាមស្ទឹងទៅដល់ហើយ ក៏ធ្វើជាភិតភ័យ ដុតផ្ទះក្នុង បន្ទាយ ហើយរត់ចោលបន្ទាយនោះចូលទៅក្នុងព្រៃប្រប់គ្នាទៅលែងតែទាហាន ១៥០ នាក់ ដែលបង្កប់ខ្លួនឱ្យនៅក្នុង បន្ទាយនោះ ព្រះរាមស្ទឹងឃើញទាហានព្រះដឹងដេញរត់ចេញទៅដូច្នោះ ក៏ភ័យខ្លាចក្រែងស្លាប់បុត្រភរិយា ទើបបា ល់ចូលទៅក្នុងបន្ទាយនោះដោយម្នីម្នា។ ខណៈនោះទាហានព្រះ ដែលរត់ចូលទៅក្នុងព្រៃនោះ ក៏ចេញពីព្រៃមកដល់ ទាហានព្រះរាមស្ទឹងដីក្រៅ ទាហានព្រះក្នុងបន្ទាយក៏ចេញមកកាប់ទាក់ទាហានព្រះរាមស្ទឹង យ៉ាងសន្ធឹកសន្ធា។ ទាហានព្រះរាមស្ទឹងប្រាប់មិនបាន ក៏បែកទំលាក់ចេញមកក្រៅ ខ្លះក៏រត់រួច ខ្លះក៏ស្លាប់ តែរស់តិចណាស់ស្លាប់ទើប

ចៅហ្វាយកំណាច់ខេត្តឱ្យកេណ្ឌកាត្រូវទៅលើកផ្លូវ ក្រាស់បង្គាប់ក្រុមក្រសួងស៊ើបអង្កេតឱ្យកេណ្ឌកាត្រូវអកាប់ឈើ ទ្រង់
 ក្រាស់បង្គាប់ឱ្យក្រុមមេការជាងឈើ ឱ្យទៅធ្វើជំណាក់ប្រាសាទព្រះរាជវាំងក្រៅ-ក្នុង បម្រុងសំរាប់ព្រះអង្គច្រង់រាជ្យ
 ឱ្យសាងជំណាក់ក៏ដែងសម្រាប់សម្តេចព្រះអរជ្ជក្រមហេតុទៅក្រព្រឹត្តិ និងជំណាក់សម្តេចព្រះជ័យជេដ្ឋា ព្រះរាជបុត្រច្បង និង
 ក៏ដែងសាងជំណាក់សម្តេចព្រះឥន្ទ្រព្រះរាជបុត្រទៅ ។ ទ្រង់ឱ្យសង់ផែន រោងក្រៅក្នុង និងព្រះពន្លា សម្រាប់ព្រះបរម
 បពិត្រទ្រង់រាជ្យ សុទ្ធសឹងស្របចម្លាក់ ឈាបច្រើក្បួនលំដាប់ហ្មឺន ទឹកមានឱកាសសោភាវា ដុះស្កូវរចនាហើយ ទើប
 មន្ត្រីទាំងនោះទាំងស្រុងទៅរាយការណ៍ ក្រាបបង្គំទូលក្របប្រកាស ។ ក្នុងថ្ងៃ ១៣ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំខាលចេញសំរកនោះ
 ព្រះបរមបពិត្រព្រះអង្គទាំងសងព្រះបរមរាជវង្សារាជសេវកា សោធនបតីមន្ត្រីច្របូកច្របល់ ទុះព្រះទីទាំងនាវា ព្រមដោយ
 ទ្រង់បុស្សបុក និងចង់សែតចង់សែងព្រះសុរិយាច្នៃប្រឌិត ។ ទាហានពាក់អាវក្រហមផែនទឹកសំបកបង្កង យោងមុខ
 ព្រះទីទាំង ៣០ គូ ។ សុរេន័យចាត់ប្រកាសពេលជាប់គ្នាឈរហើយ ព្រះរាជហោរនោះឆេះកាំង ទ្រង់ហើ ព្រមទាំង
 បុរោហិតផ្ទុំក្រែងឱ្យព្រះសុរិយាច្នៃប្រឌិត ក៏សងប្រតិបត្តិខ្លះខាតរងទោ ក្រុមយោធាសាហាន ក៏ស្រែកហើកទឹកកង
 រំលងទាំងក្រិក្សព្រៃ លើកពលសេនាចេញទៅ ។ សុរេន័យទៅមុខបង្ហាញហើយ ព្រះបរមបពិត្រ ក៏ទ្រង់ប្រថាប់ព្រះទីទាំង
 នៅព្រះជំណាក់ដែរ ពួកហើកពលដែលផែនទាំងប៉ុន្មានក៏ចតទុករាយប្រុងតាមរាជបង្គាប់ ។ ក្នុងឈ្នះដែលនឹងជ្រេបង្ហើង
 ព្រះជំណាក់នោះ សម្តេចព្រះសុទ្ធាធិបតីមហាសង្ឃរាជ រាជានុរាជ និងព្រះរាជគ្រូបុរោហិតព្រមទាំងព្រះបរមវង្សា អគ្គ
 មហាសេនា សេនាបតីមន្ត្រីធំតូចដុំព្រមក្រាបបង្គំសូមអញ្ជើញស្តេចប្រាជ្ញភិសេក (១) អភិសេកស្តេចដែលបានឆ្លងអស់
 សិកសាត្រូវ ព្រះអង្គក៏ព្រមព្រះរាជបង្គាប់ ។ ទន្លេពេជ្រស្តេចទៅក្រាបទទួលសម្ភាសនា និងសេនាបតីមន្ត្រី ក៏ដាក់
 ខេត្តឯកាភាពប្រកាសប្រាប់ទៅចៅហ្វាយស្រុកគ្រប់ខេត្តឱ្យរៀបបណ្តាការទទួលមក ឱ្យប្រាប់មន្ត្រីគ្រប់ក្រសួង តំបន់ (គឺ
 នាយក្រសួង ដែលជាមេដ៏ជាងគេ ក្នុងក្រសួង) ឱ្យធ្វើរោងពិធី ៣៧ ខ្នង មានរាជវិធី ៥៧ គ្រូ ១២ គ្រប់ទិសទី
 ឱ្យធ្វើរោងពិធី ៣៧ ខ្នងចៀង មានទង្គិក រាជវិធី និង រោងមហាស្រពនានា ជាច្រើន ។ បុរាណបុរាណ ដុះឆ័ត្រហើយ
 បានថ្វាយបូក្សថា ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃ មហាសិទ្ធិជោគជ័យហើយ បុណ្យកំណត់ទូល ក្នុងពិធីនៃថ្ងៃ ៥ កើត ខែ បុស្ស ព្រះរាជព្រ
 ត្រាចមិកយោងព្រះពេសទ្វាយ ទ្រង់ព្រះខ័នព្រះនាយសី ។ នៅថ្ងៃ ២ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំ ខាល ចេញសំរកហោរា
 ក៏ជ្រេប្រកាស ប្រាជ្ញភិសេក នោះថ្លែងមានទៅនេះ ៖

១. ក្នុងថ្ងៃទី ១ - ខែឆ្នាំថ្កុលកាត់ពិធីបុណ្យនោះ ភ្នាក់ងារក្រុមព្រះរាជក្រឹត សង្ឃក្រិចមិមន្តព្រះសង្ឃថ្វាយ
 ទឹកមន្ត ។ ព្រះករុណាស្តេចមេច្ឆេនស្តារ ព្រះរាជក្រិច ក្រុមព្រះរាជបណ្ឌិត ព័ន្ធសិទ្ធិព្រះរាជវាំង ក្រុមទាហាន
 ក៏ភ្លើងដី តូច ចំរាយទ្វាទាំង ៨ មិល ក្រុមឆ្មែរមហោស្រព សុរិយាច្នៃប្រឌិត ក៏តាំងរៀបរៀង ត្រាចិស្តការលេង
 នោល លេងដី (រោចិម) លេងហាតច្បាយ យោងទាំងស្រុងត្រី ចូលកងដីថ្លង រត់រំលែងយកងភើង លេងរៀង
 ច្បុប្បត្រីប្រគំទាំង ៨ មិល ។

២ . សុត្រិកឡើង ជាថ្ងៃតំរង់ ព្រះអង្គព្រះរាជគ្រូ បុរោហិត អញ្ជើញ ស្តេចចង់ព្រះទីទាំងនោះជ្រុងបរ
 ទ្រង់ត្រៀមប្រទានឱ្យមានអរ អគ្គមហាសេនាសេនាបតី ពាក់អាវសាភាព ស្លៀកសាភាព ពាក់អាវជាយស

ពាក់មួកស្រងប្រពាត (សត្វវិទូគេម្ចាស់ហៅតាមសំនៀងស្រងប្រពាត) ជិះជិះហែជាតូចៗ មន្ត្រីក្រុង
 ព្រះមីនាងក្រុងជិះជិះហែយោងមុខឆ្នេងស្តាំ។ មន្ត្រីក្រុងព្រះមីនាងអនុញ្ញាតតែងខ្លួនជិះទេវហោ ក្រុងព្រះមីនាង
 អនុញ្ញាតបម្រើក្រុងទាហានធ្វើរាជីង និងទាហានកំភើបជំពូតតែងខ្លួនអូសកំភើបជំ លើកកំភើបតូច។ បន្ទាប់ពីក្រុងកំភើប
 ជំពូតមន្ត្រីក្រុងព្រះរាជយានតែងខ្លួនកាន់ខ្លួនតែង ប៉ងព្រះមីនាងជាមរ បាញ់មន្ត្រីស្រីស្រីស្រីស្រីស្រីស្រីស្រីស្រីស្រី
 មហិសាតែងខ្លួនជិះក្របីចងត្រៀម ។ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តក្រៅពាក់រាជយាន ពាក់សំគោកកាន់ផ្កាឈូកហែប្រឡង
 ព្រះនគរ។ លុះដល់វេលាឆ្ងាយ របៀបព្រះរាជពិធីដូចថ្ងៃទី ១ ។

៣. លុះព្រឹកឡើងក្នុងថ្ងៃជាប់ប្រប ៣ សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតីមហាសង្ឃរាជ រាជាគណៈ និងសម្តេចព្រះរាជគ្រូ
 អញ្ជើញស្តេចតង់ព្រះមីនាងកញ្ជ័យជិះចេញប្រឡងព្រះនគរ។ របៀបហែដូចថ្ងៃទី ២ ។ នៅវេលាឆ្ងាយដូចថ្ងៃទី ១ ។

៤. លុះព្រឹកឡើងក្នុងថ្ងៃជាប់ប្រប ៤ សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតីមហាសង្ឃរាជ និងសម្តេចព្រះរាជគ្រូបុរោហិត
 អញ្ជើញស្តេចតង់ព្រះមីនាងរាជីង ចេញប្រឡងព្រះនគរ។ របៀបហែដូចថ្ងៃទី ១ ។ វេលាឆ្ងាយដូចថ្ងៃទី ១ ។

៥. លុះព្រឹកឡើងដល់ថ្ងៃទី ៥ សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតីមហាសង្ឃរាជ រាជាគណៈ និងសម្តេចព្រះរាជគ្រូបុរោហិត
 អញ្ជើញស្តេចតង់ព្រះមីនាងអនុញ្ញាត ចងត្រៀមហែប្រឡងព្រះនគរ។ របៀបហែដូចថ្ងៃទី ២ ។ ពេលឆ្ងាយដូចថ្ងៃទី ១ ។

៦. ដល់ថ្ងៃជាប់ប្រប ៦ សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតី មហាសង្ឃរាជ រាជាគណៈ និងសម្តេចព្រះរាជគ្រូបុរោហិត
 អញ្ជើញស្តេចតង់ព្រះមីនាងនាវា យាងចេញប្រឡងព្រះនគរ។ របៀបហែ និងប្រដាប់ប្រដាដូចថ្ងៃជាប់ប្រប ៦ ។
 ប្លែកតែពេលនោះនាវាមន្ត្រី ទាំងអស់ ត្រូវជិះទូកថែវ ។ ក្នុងល្ងាចមានកម្មវិធីដូចថ្ងៃទី ១ ។

៧. លុះដល់ថ្ងៃជាប់ប្រប ៧ សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតី មហាសង្ឃរាជ រាជាគណៈ និង សម្តេចព្រះរាជគ្រូបុរោហិត
 អញ្ជើញស្តេចតង់ព្រះមីនាង យាងចេញប្រឡងព្រះនគរទៀត។ របៀបប្រែប្រួលហែដូចថ្ងៃជាប់ប្រប ២ ។
 លុះដល់ថ្ងៃជាប់ប្រប ៨ លុះព្រះរាជវង្សានុវង្សយាងមកអញ្ជើញ ស្តេចយាងចូលក្នុងព្រះនគរវិញ។
 លុះដល់ទីភ្នំកែវសាស (ឈ្មោះភ្នំជាតិសេសមួយក្នុងពួកភ្នំហិមាល័យ) ក្នុងទីនេះភ្នំកែវសាសគឺជាភ្នំដោយបុរាណ-បុរាណ
 ក្រដាសមានទំហំធំជាង បុរាណមណ្ឌល សម្តេចព្រះសុត្វាធិបតី មហាសង្ឃរាជ រាជាគណៈ និង សម្តេចព្រះរាជគ្រូបុរោ
 ហិត អញ្ជើញស្តេចឡើងលើភ្នំកែវសាសប្រដាប់នៅក្រោមមណ្ឌល ហើយសម្តេចទាំងពីរព្រះអង្គ ស្រាវមើលយោងព្រះ
 រោង ។ ព្រះបរមនាងទ្រង់ព្រះមីនា ទៅព្រះតិស្តព្រះនរាយណ៍។ ព្រះបុរោហិតថ្វាយទឹកបុទ្ទាហិសេក ស្លៀកស្លៀកថ្មោ
 ពាមដោយខ្នុរបុរាណរាជបវេណី ហើយក្រុមព្រះបុរោហិតក៏តាំងជួរត្រង់ជួរត្រង់ត្រង់ វាយខ្នុរតាំង ចងពែកព្រៃ។
 ផ្នែកក្រុមកំភើបជំពូតសាឡាទំហំ កំភើបហើយសម្តេចព្រះសុត្វាធិបតី មហាសង្ឃរាជ និងសម្តេចព្រះមហាគណៈសិវ័ន្ត
 កំណើនមន្ត្រីមកមណ្ឌល ត្រឡប់ចូលមកក្នុងព្រះបរមរាជវាំងវិញ។ ក្រុមព្រះភូតា មាតា អញ្ជើញត្រៀមកុកកុកឆ្នុ
 ថ្វាយត្រៀមទ្រព្យទ្រព្យទ្រព្យ យាងចេញតាំងក្នុងព្រះរាជរោងម្ស ទើបសម្តេចព្រះសុត្វាធិបតីមហាសង្ឃរាជ រាជា
 គណៈ ចាំនាមក្រុមមិនព្រះបរមរាជវង្សានុវង្ស អត្តមហាសេនា រោងបតី ក្រសបង្គំថ្វាយរាជសម្បត្តិទាំងទីពេល
 ថ្វាយព្រះបរមពិស្ត ព្រះបរមពិស្តទ្រង់ក៏ព្រះរាជទានព្រះពរតបវិញ ហើយក្រុមព្រះរាជគ្រូបុរោហិតថ្វាយស្តុតិ។ សម្តេច

ព្រះសុភមង្គលាធិបតី មហាសង្ឃរាជ រាជានុរោ ផានានុក្រម កំសុទ្ធព្រះពុទ្ធបដិច្ច ចម្រើនព្រះជន្មថ្វាយជាសុរេមហើយ ទើប
ស្តេចទ្រង់យាង ឡើងទួលក្នុងព្រះរាជមន្ទីរធំ ចូរពង្រីកចាប់ផ្តើមប្រព័ន្ធ ខ្លះខ្លាង ក្នុងព្រះរាជពិធីបុណ្យប្រព្រឹត្តិសោក
ជ័យរឿងព្រេងនេះ។

វិចិត្រសម្ពេទ្ធព្រះស្រីសុរិយោភិណ្ឌ

ព្រះស្រីសុរិយោភិណ្ឌ ឡើងសោយរាជ្យប្រាសាទ ក្នុងឆ្នាំខាល ចេត្វាស័ក ព.ស ២១៤៦ គ.ស ១៦០២ ម.ស
១៨៦៤ ព.ស ៩៦៤ ទ្រង់ព្រះនាមជាព្រះបាទសម្តេចរាជឱង្ការព្រះស្រីសុរិយោភិណ្ឌបរមរាជា រាមាធិបតី ព្រះស្រីសុរិយោ
ភិណ្ឌ ធិតុរាជាធិរាជ បរមេន្ទ្រព្រាហ្ម មហាធិបតីខ្មែរវិទ្យាសាសនា ឱកាសជាតិមហិទ្ធិ វរអគ្គមហាបុរសរដ្ឋ វិវិជ្ជា
តិរុក ឯករាជបាមហេមេន្ទ្រ កំលួលក្រុងកម្ពុជាធិបតី មហាបុរីរដ្ឋ សង្ឃឹកជាមក្នុងភូមិធម្មត្ថកុរុរដ្ឋ រាជមន្ទីរសិលា
មហាស្ថានបរមនាង បរមបពិត្រជារាមម្ចាស់ជីវិតលើក្បូង។ ទ្រង់អភិសេកសម្តេចព្រះក្សត្រិយាសម្តេចព្រះភគវតីព្រះស្រី
ចក្រពត្តិ។ ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះរាជបញ្ជាឱ្យដោះស្រាយមនុស្សដែលមានទោស ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យដែលសត្វ និងឱ្យ
ព្រះរាជបរិយាយព្រះរាជប្រពៃណី។ តាំងតែពីថ្ងៃនោះរៀងរាល់មក ក្បែរក៏បង្កបង្កើនរោងចក្រស្រូវ បណ្តាញស្រូវ
ជួបទាំងលួងប្រកបមុខបរមធ្វើស្រែកែច្នៃរាជ្យរាជ្យក្របីប្រភេទ បានសាបូណ៌ហូរហៀរពោរពាសចម្រើនផលទ្រូងមួយ
ជាពីរ មួយជាបួន។ អ្នកប្រទេសបានថ្វាយព្រៀបបណ្ណការតាំងបុណ្យព្រះចមរិបិដ្ឋាច្រើន។

លុះដល់មកឆ្នាំចោរប្រាសាទ ព.ស ២១៤៧ គ.ស ១៦០៣ ម.ស ១៨៦៥ ចេត្វាស័ក ៩៦៥ (នេះឡើយ)
គឺជាសិល្បៈចិរិយបរិយាយព្រះបាទមហាបរិយាយព្រះបាទសុរិយោភិណ្ឌ ក្នុងស្រុកចរាយណ៍សត្វថ្ងៃ ជាសិល្បៈមហាប្រាជ្ញ ជា
មួយនឹងទៅល្បីល្បាតជាជនរដ្ឋមាស) តាំងសិល្បៈចេត ៣ ឆ្នាំក្នុងមហេសី ក៏តែប្រសិទ្ធិបានច្រើនប្រការ គឺចង់ឱ្យកើត
ទៅជាឃុំ ស្រុក ឱ្យសាង ពាធិ គ្នា ឱ្យដឹងថាដើមបានទាំងអស់។ នេះឡើយពុំទាន់ទាំងកាំងសិល្បៈទោះបីគ្រប់ ៧ ឆ្នាំដង
ទេ ក៏កម្រើកឱ្យ ចង់ធ្វើជាស្ថាបត្យកររាជ្យណាស់។ លុះគិតថាដែលខ្លួនតាំងប្រសិទ្ធិបានកាបសំណងនេះ មុខជា
នឹងតាំងនៅស្ថិតស្ថេរចិរិយរាជ្យទៅហើយ ទើបយកជាតិហ៊ីង្គល មកចាយលាបធ្វើជាកងព្រា ឆាយសត្វល្អនៅពេល
ដែល ឆេរលើសហើយដើររាជ្យនាបណ្តាបណ្តាព្រះកាសតាំងខ្លួនថាៈ ខ្លួននោះគឺជាព្រះបាទព្រះបាទសុរិយោភិណ្ឌ អាចក្រឡា
ក្រឡាធ្វើដូចម្តេចបានកាបសំណងទាំងអស់តទៅនាសំចេញរះឡើយ។ អាណាប្រជារាស្ត្រ កាលបើឃើញដូច្នោះហើយ
ក៏ជឿចុះចូលជាច្រើន ព្រោះយល់ឃើញថាឡើយនេះគឺជាអ្នកមានបុណ្យមែន។ ព្រះបាទ ឡាឡើយចក្រពត្តិចេតនាតាំង
សេនាបតីមន្ត្រីគ្រប់តំណែងការ តាំងក៏ដែលព្រះបាទនៅក្នុងនេត្រពោកសេះ ស្រុកចរាយណ៍ក្នុងមិទ្ធិមេត្តាតាំងសត្វថ្ងៃ

នេះ ហើយចាត់កងទ័ពអោយចេញទៅវាយសង្កត់បែកបាក់ចោលទ្រព្យកំពង់ស្រឡៅ ស្ទឹងត្រែង ជើងព្រៃ ដេញអស់ទៅហូរ
ស្រុក។ ទៅហូរស្រុកទាំងនោះកេរ្តិ៍ម៉ឺនតាំងទប់ទល់ ក៏បែកខ័ន្ទកំខ្លាចខ្លាចចោលស្រុកទី១។ ទៅហូរស្រុកទាំង
នោះ កេរ្តិ៍ម៉ឺនចោលទៅប្រាំមួយទៀត តែវាស្រ្តចុះបិទទ្វារកំណែដោយធ្វើស្បែកថា បាញ់កងទ្រព្យនេះជាអ្នកប្រឆាំង
ពិតប្រាកដមែន។ អស់ទៅហូរស្រុកទាំងនោះ ក៏បកស្រាយចូលមកសេដ្ឋកិច្ច សេដ្ឋកិច្ច ក៏យកសេដ្ឋកិច្ចទៅ
ក្រោយបង្អង់ចូលចូលបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្ទឹង នៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ខាងក្រុងស្វាយរៀងក្រោយពេលនោះ សិរី
រស់បាញ់កងទ្រព្យនោះ។ សេដ្ឋកិច្ច : ត្បិតឥឡូវនេះ មានកិត្តិយសសិរីរស់ប្រាក់ឈ្នួលបាញ់កងទ្រព្យ បណ្តាស្រ្ត
ចាក់បន្ទប់ខ្លួនចូលជាច្រើន បានទាំងលើកកងទ័ពទៅសង្កត់យកអស់ទ្រព្យត្រើយខាងកើតទាំងឡាយ ព្រមទាំង
សម្លាប់បានច្រើនស្រឡាតាំងហ្នឹង ព្រោះជាទៅហូរស្រុកខេត្តបាឃធម៌គោកសេដ្ឋកិច្ច ពេញពេញព្រះរាជ សុខ) ជាទៅ
ហូរស្រុកជើងព្រៃមួយផង។ ចៅហ្វាយកំពង់ស្រឡៅ និងចៅហ្វាយស្រុកខេត្តស្ទឹងត្រែងបានរត់ចេញខ្លួនចូល។ បាញ់
កងទ្រព្យសម្លាប់តែបាញ់កងទ័ពទាំងនោះ។ ចៅឡើង ចៅបាញ់ទាំងប៉ុន្មានចូលទៅខាងវាំងទាំងអស់ហើយ។ វាបានទៅ
តាំងបន្ទាយនៅខេត្តបាឃធម៌គោកសេដ្ឋកិច្ច វាបានទាំងតែងតាំងសេដ្ឋកិច្ច មន្ត្រីប្រចាំកំណែទៀតផង ហើយតាំងឈ្មោះវា
ថាព្រះបាទបាញ់កងទ្រព្យ។ ឈ្មោះនេះដែលបានជាវាធ្វើដូច្នេះកើត ព្រោះវាចេះមន្តវិជ្ជា លើសស្រឡា ស្រឡា អាចក្រឡា
ក្រឡាធ្វើអ្វីក៏បាន តិច្ចីជា ឃុំ ខ្នា ជីវិត ជាដើម ដេញទឹកទឹកព្រៃចង់ទៅបាន។ នៅទីនោះគ្មានទៅហ្នឹង ស្រុកណា
អាចបិទឡាំងតាំងទប់ទល់ទាំងនោះឡើយ ។ អ្នកសិល្ប៍នេះខ្លាំងពូកែលើសអ្នកមានសិល្ប៍សព្វថ្ងៃ ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័ព បរមនាម បរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើស្ទឹង ទ្រង់ជ្រាបត្រង់ប្រការហើយ
ទ្រង់ប្រាប់ព្រះរាជបង្គំមួយខ្លះណាស់ មើលទ្រង់ត្រាស់ប្រើឱកាសច្បាស់រាជរដ្ឋបាល ឱកាសបុណ្យរាជបុណ្យ ឱ្យធ្វើជាបង្គំ
លើក។ ម៉ឺនចេញទៅជាតិរដ្ឋវិជ្ជាទៅចាប់អាចារ្យកងទ្រព្យនោះឱ្យបាន។ ឱកាសវិជ្ជាដែលបង្គំសម្រេចហើយចាត់
នាយកនាយម៉ឺន ឱ្យប៉ុណ្ណោះជាមុខក្រោយឆ្នេងស្រាវ តាមក្បួនតិច្ចីសង្គ្រាម។ ស្រេចហើយឱកាសវិជ្ជា លើកកងម៉ឺន
ចេញទៅជាតិរដ្ឋ។

ឱកាសរាជរដ្ឋបាល លើកកងម៉ឺនទៅដល់កំពង់ឆ្នាំងចម្លងកងម៉ឺនទៅឡើងកំពង់ហាវ (តាំងនៅក្នុងស្រុកកំពង់សែន
មួយខេត្តកំពង់ឆ្នាំងសព្វថ្ងៃនេះ) ហើយលើកម៉ឺនកាត់ចុងខេត្តអាស៊ុក មិនខានចុងក្រុងទៅខេត្តបាឃធម៌គោក
សេដ្ឋកិច្ច ។

ឯឱកាសបុណ្យរាជបុណ្យកងម៉ឺនទៅល្ងាច ហើយឆ្លងទៅរកកោះលើកកាត់សំដៅជើងព្រៃត្រង់ទៅ ខេត្ត
បាឃធម៌គោកសេដ្ឋកិច្ច ។

លុះដល់ថ្ងៃដែលសង្គ្រាមចាប់ហើយនោះ ម៉ឺនទាំងពីរក៏ចូលចោលវាយបន្ទាយបាញ់កងទ្រព្យជាតិរដ្ឋ។ ពេល
នោះបាញ់កងទ្រព្យដឹងហើយ ក៏ចាត់ឱ្យកងម៉ឺនស្មៅ តែមើលធ្វើជាបុណ្យលើស្ទឹងឱ្យយកទៅដាក់លើកាតបន្ទាយ
បង្គាប់ឱ្យបរសិល្ប៍ស្រុកបើកកញ្ចៀនព្រៃក្នុងបន្ទាយមក ។

ម៉ត់ចត់ទៅទាំងពីរខាង កាលបើឃើញបទឧក្រិដ្ឋហើយក៏បញ្ជាឱ្យចូលចាញ់តម្រង់ទៅ តែចាញ់ត្រូវបង្ខំចំណេះ ។ ពុទ្ធនិក្ខានព្រះធម្មបទបាញ់ អស់ក្របខ័ណ្ឌរំលឹក ជាញឹកញាប់ក៏ឡើងលើកកាត់បន្ទាយ យកអង្គ យកណាដ មកសែកសិនព្រឹទ្ធាការឱ្យកើតជាប់ ត្រង់ ឌីម៉ាន់ដេលូចិចម៉ត់ខាងព្រះធម្មទាំងពីរកងនោះរាបបាត់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ

ឱកញ្ជាវាជំពេជ្រ និងឱកញ្ជាវិបុលរាជក៏អនិច្ចកម្មក្នុងសង្គ្រាមនោះទៅ ។ ហេតុការណ៍ដែលមេទ័ពទាំងពីរបរាជ័យ នោះ ទ្រង់ប្រាប់ដល់ព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ បរមបិតាជាងម្ចាស់ ព្រះអង្គក៏ត្រាស់ប្រើឱកញ្ជាវិចិត្រី (ប្រជុំ) ឱកញ្ជាវិចិត្រីប្រាមហេម (ពេជ្រ) ឱកញ្ជាវិចិត្រីទៅទៀត ដើម្បីដឹងទៅវិធានអ្នកសិល្ប៍បាញ់កងចក្រនោះឱ្យបាន ។ ឱកញ្ជា ទាំងពីរនាក់ក៏ថ្វាយបង្គំណាព្រះបាទអ្នកអម្ចាស់ចេញមកពេញស្រែកខ្លួនណាប្លៀង និងខ្លួនស្រែក ។ ពុទ្ធភោគបានហើយ សេនាបតីទាំងពីរក៏ចាត់ចែងកងទ័ពជាពីរកងឱ្យឱកញ្ជាវិចិត្រីប្រាមហេមពេជ្រទទួលយកកងទ័ពស្រែក ឱ្យឱកញ្ជា វិចិត្រី ប្រជុំទទួលយកកងទ័ពស្រែកណាប្លៀង ហើយចាត់ក្រុមការភ្នាក់ងារ តាមក្រសួងឱ្យមានជាងាយកង ឆាយទ័ពកាត់ពេលជា កងមុខក្រោយឆ្នេងស្តាំ ។ ពុទ្ធស្រេមហើយ ឱកញ្ជាទាំងពីរ ក៏ចូលរួមទៅឡើងនៅឱកញ្ជាវិចិត្រី ហើយចេញទៅដល់ ចោលដំណើរខ្លួននោះទៅ ។

ឯបាញ់កងចក្រក្នុងក្រានោះរៀបចេញមកត្រួតខ្លួនជើងព្រៃ ដើម្បីដឹងលើកទៅស្តាប់យកខ្លួនកំពុងស្តេច ហើយចាត់ទៅហ្វាយស្រុកចេញចោលដំណាក់សោះ ឱ្យឃើញជាកងមុខ ចាត់ទៅឡើងនោះសោះឱ្យឃើញដំណាក់ខាងស្តាំ ឱ្យចង់ឡើងច្រៀងឃើញជាកងមុខ ឱ្យចង់ឡើងដល់ដំណាក់ខាងក្រោយ បាញ់កងចក្រខ្លួនបង ហ៊ុំពេញជាដំណើរចូលរួមទើបលើកចេញទៅ ។ ទៅក្នុងកងទ័ពនីមួយៗ បាញ់កងចក្រចាត់ឱ្យមានភ្លេងពិណពាទ្យ ភ្លេងម៉ឺន ម៉ឺនភ្លេងថ្វាយសេចក្តីចេញទៅ ។ សូរដំបូលខ្លួនភ្លើង រង់ឱកញ្ជាវិចិត្រី ខណៈនោះកងទ័ពក្នុងកង ហើយមក ដល់ខ្លួនជើងព្រៃខាងបាញ់កងចក្រ ក៏លើកទ័ពទៅដល់ទីនោះដែរ ហើយក៏ជួបនឹងកងទ័ពឱកញ្ជាវិចិត្រីប្រាមហេម ឱកញ្ជា វិចិត្រី ។ មេទ័ពភ្លេងទាំងពីរកងជួបហើយ ក៏បរពេលឱ្យចូលរៀងនឹងម៉ត់មុខម៉ត់ឆ្នេងម៉ត់ស្តាំរបស់បាញ់កងចក្រ ។ កងទ័ព មុខរបស់បាញ់កងចក្រទទួលបានផ្ទាំងដែរ តែត្រូវតែបាត់បង់ប្រាសថយក្រោយ ។ ទាហានទាំងពីរកងនោះ ដេញចាក់ កាប់ទ័ពបាញ់កងចក្រស្លាប់និងពិការអស់ជាច្រើន ។ មេកងទ័ពភ្លេងទាំងពីរកងបានជ័យជំនះ ហើយក៏លើកពលដេញតាម ទៅដល់ទ័ពបាញ់កងចក្រទៀត បាញ់កងចក្រសែកបន្តហើយស្រែកថាឱ្យកើតទៅជាជីវី ជាខ្លាភ័ក្ត្រជាជីវី ជាខ្លាទាំង ហ្វូងមែន ហើយដេញទៅ ដេញច្រើនកង មេទ័ពភ្លេងទាំងពីរកងរត់បែកចេញខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ ។ រីឯមេទ័ពភ្លេង ទាំងពីរក៏រត់យកតែខ្លួនចូលទៅក្រុងក្លាបមិញ ។

ពេលដែលព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទាំងទ្រង់ជ្រាបហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាច់ពេលកាត់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ឱ្យដកពូតងារពីមេទ័ពទាំងពីរនាក់នោះចេញពីរាជការ ហើយទ្រង់ឱ្យរើសយកខ្លួនអ្នកដទៃទៀតតែងតាំង ជាម៉ឺនកងទ័ព សិល្ប ទើបទ្រង់ច្រើនបីសកម្មប្រើណាដែលមានសមត្ថភាពឱ្យធ្វើជាមេទ័ពដើម្បីឱ្យទៅកាប់កំរិតសង្គ្រាម ។ ខណៈនោះ សម្តេចព្រះជីយចេស្តា ព្រះឱរសាទិកជន្លាចយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថា ៖

ទូលព្រះបង្គំជាឪ ទូលសម្តេចព្រះមហាទេវិក្យត្រី ជាព្រះអរិយកាចំណាយប្រថុំថា ៖

បាទីក្រិកចក្រនេះ ដើមឡើយជាសិស្សរបស់លោកគ្រូមហាបទុមបារមី ទៅអធិការវត្តព្រៃឈូង (វត្តនេះសព្វថ្ងៃ ស្ថិតនៅក្នុងសង្កាត់ព្រៃឈូង ស្រុកបារាយណ៍ កំពង់ធំ) ឆ្លងយកគម្រោងរបស់លោកបាន ហើយក្រឡា ខ្លួនជាសត្វក្រចក ព័ត៌មានប្រាសាទនោះហើរចេញទៅហើយទៅតាំងពីទីនោះឡើង ថាបើបានតាំងពីទីនោះគ្រប់ ៧ ឆ្នាំហើយមិនបានជាស្ដេច ឈោយរាជ្យនៅមហានគរ។ ថាបើបាទីក្រិកចក្រនោះតាំងពីទីនោះគ្រប់ ៧ ឆ្នាំទៅនោះមិនបានសោះ គឺតែចង់ចេញ ទៅប្រាប់ប្រជុំបង្គាប់។ ថាលោកគ្រូមហាបទុមបារមីនោះមានសេចក្ដីបានម្ដងម្កាលនេះឈោយ មើលបានយកសិស្សម្នាក់ ឈ្មោះម៉ឺនមានមកថ្វាយសម្ភារៈក្រៃកែវហ្វាត់ក្បាលចេញ ដើម្បីឱ្យគ្រប់យាយចេញទៅបង្គាប់អ្នកសិល្បៈនោះ។ ប៉ុន្តែប្រា ជានេះម្ដេចក្រៃកែវហ្វាត់បានយកក្រៃមួយទុកដាក់រាប់រានម៉ឺនមាននោះទេ ដូច្នេះម៉ឺនមាននោះក៏ខ្លាត់ខ្លាត់ក្រាត់ចេញ ពីក្រុងមេដុងទៅ ហើយទៅនៅខេត្តក្រៅកំពង់ធំជាប្រាជ្ញាពាស រួចធ្វើជាចៅហ្វាយស្រុកសំរោងសង គឺឧកញ៉ាបុរាណ ឈ្មោះថ្មីនោះ។ ថាមានតែឧកញ៉ាមាសចេតទេ មើលទៅប្រាប់ប្រជុំអ្នកសិល្បៈបាទីក្រិកចក្រនោះបាន។ បើគិតតាំងពីដើម ឈ្មោះម៉ឺនក្រៃកែវហ្វាត់ក្បាលចេញ មកដល់ដៃឈ្មោះម៉ឺនក្រៃចេតនេះ បានក្រើមតែជាង ៤ ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះទេក៏ចាកចេញ មកតាំងខ្លួនជាស្ដេច។ ដូច្នេះបាទីក្រិកចក្រនេះមិនយឺតយូរប៉ុន្មានទេ គង់តែឈោយសិល្បៈនោះពុំខាន។ តែបាទីក្រិកចក្រនេះ ត្រូវមិនយ៉ាងៈ ត្រូវចៅហ្វាយស្រុកមាសនេះចេញមុខទៅ មើលអាចម៍ដងរាងរាង។

មួយរំលែកនោះ សត្វម្ដេចក្រៃបរមមាត់ បរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើព្រះ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឧកញ៉ា ដូចរំលឹក ឆាយមាសនោះឱ្យចូលសេះជិះទៅតាមយកខ្លួនឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ឱ្យចូលមកប្រកបបង្គំគាត់។ ក្រោយមកគាត់ជា ព័ត៌មានរបស់ឧកញ៉ាតេជោបុរាណៈ ដែលលោកឧកញ៉ានោះបានបង្អាតបង្អាតសិល្បៈវិជ្ជាការឱ្យចេះដឹង អស់ពីត្រឡប់ជា តំណាងខ្លួន ឱ្យចូលរាជការមហាបុត្រ ហើយបានតែងតាំងអាយតនៈជាឧកញ៉ាមហាបពិត្រជា បើឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ត្រូវកងបង្គាប់បញ្ជាការអ្វីទៅក្រុមការ ឬ បណ្ដាស្រុក ឧកញ៉ាតេជោតែងឱ្យឧកញ៉ាមហាបពិត្រជា បង្គាប់ បញ្ជាស្វាមីមាត់។ នោះអស់ក្រុមការនិងបណ្ដាស្រុក កោតខ្លាចស្រឡាញ់រាប់រាន ឧកញ៉ាមហាបពិត្រជា តេជោទាំងអស់ ។

ក្នុងក្រុងដែលក្រៃចេតបំរើទៅដល់ហើយ អញ្ជើញឧកញ៉ាតេជោបុរាណនោះ ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ និង ឧកញ៉ាមា តេជោដាក់ឡើងជិះសេះ មានទាំងសេះឆាយមាសនិងសេះបំបោលជាយ ហែហមអមដងចូលមកប្រកបបង្គំ ពុំមកដល់ ភ្នំពេញហើយ ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ និងឧកញ៉ាមាតេជោដាក់ទុកដងចូលទៅក្រាបបង្គំគាត់ក្រៃចេតនេះបរមមាត់ បរមបពិត្រនៅក្រុងឆ្មារបុរាណ។ ក្រៃចេតអ្នកជាអម្ចាស់ទតឃើញហើយ ក៏ត្រាស់សួរទៅឧកញ៉ាតេជោបុរាណថា អ្នកដែល ចូលមកជាមួយនេះឈ្មោះអ្វី ហើយធ្វើការរាជការមាននាមអ្វីស្រស់ជាអ្វី ? ។

ឧកញ៉ាតេជោបុរាណប្រកបបង្គំទូលថា ឈ្មោះនេះមានបរមជាឧកញ៉ាមហាបពិត្រជា រាជការ ជាជំនួសចូល ក្រៃបង្គំជាខ្ញុំ។ ទូលក្រៃបង្គំជាខ្ញុំបានបង្អាតបង្អាត ឈ្មោះនេះឱ្យទៀងស្មើសិល្បៈវិជ្ជាការ ជាតំណាងខ្លួនចូលក្រៃបង្គំ ក្រៃ ចូលក្រៃបង្គំជាខ្ញុំ អា ឥតមានប្រា ។

ពេលនោះមើលសត្វម្ដេចក្រៃបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើព្រះទ្រង់ត្រាស់ថា : ឥឡូវនេះ នេះឱ្យដែលឆ្លងយក តម្រាវណាក្រៃក្រៃបទុមបារមី ហើយបានទៅតាំងសិល្បៈនោះ ឥឡូវចេញមកតាំងខ្លួន ជាគ្រូចេតក្រៃចេតនា

សិក្ខាសីហើយលើកម៉ែតែចេញទៅសង្កត់ខ្លួនខ្លួន ស្ទាត់ចេញមកស្រុកអស់ជាងប្រាំបីហើយ ។ ដូច្នេះក្រោយការសម្រេចនេះក្រុមប្រឹក្សាភិបាលបានបង្គាប់បញ្ជាឱ្យអ្នកទាំងឡាយទៅប្រកាសដល់ប្រជាជននោះ នោះគឺត្រូវធ្វើដូចម្តេចខ្លួន ឱ្យគ្នាចេះធ្វើឱ្យបានសំរេច ដើម្បីទុកជាភ្លឺឆ្លោះ ក្នុងក្រុងកម្ពុជាធិបតីនេះទៅ ។

សម្តេចព្រះបរមនរោត្តមជាព្រះរាជបុត្រច្បង ដែលក្រាបបង្គំគាល់គង់នៅជួបជុំ ក្នុងទីនោះដែរ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា : កាលនៅក្នុងផែនដី ព្រះបុរសសុប្បវៈ នោះក៏ធ្លាប់មានព្រះឈ្មោះថាហ្វាយស្រុកសំរោងទងនោះឈ្មោះហ្វាយសុប្បវៈ ទៅលើកព្រះរាជហឫទ័យ ហើយក៏ឆ្លើយឆ្លោះ នៅមានរូបរាងដល់សព្វថ្ងៃនេះដែរ ព្រះបង្គំមកជំនាន់ក្នុងដែលបានធ្វើជាបេក្ខហ្វាយស្រុកនេះសំរោងទងដែរនោះ ក៏សេចក្តីឆ្លើយឆ្លោះ ថាជាអ្នកខ្លាំងក្លាក្នុងទីនោះដែរទេ ដូច្នេះហើយសូមឱ្យច្រើនប្រុងប្រយ័ត្នប្រុងចាញ់កងចក្រនេះ ឱ្យបានរាបទាបទៀត ដើម្បីយកក្រឡាឆ្លោះទុកឱ្យដូចជាសម្តេចរាជព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ដែរ ។

ក្នុងពេលនោះមកព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ក្រាបបង្គំទទួលព្រះរាជនាម្បាយដឹកដំណើរ ឱ្យឱ្យប្រកាសទូលន្តែងមួយថា ជាការណា អាចក៏ចង់មួយដែលត្រូវយ៉ាងគុណធម៌ ហើយក៏ប្រកាសថាបង្គំឱ្យព្រះបរមបតីព្រះសិវាម័ត្តចេញទៅ

លុះលើកម៉ែតែទៅដល់ខេត្តកោះសេះហើយ មកប្រកាសដល់ក៏ប្រសាសន៍ទៅកងទ័ពទាំងអស់ថា : សិរីរាជ្យច្រើន និងឆ្លើយឆ្លោះ បានក៏ចង់ព្រះនេះចង់ ដែលខ្លាំងក្លាក្នុងទីនោះឆ្លាត ព្រមទាំងមន្ត្រីរាជការផង ។ ដូច្នេះយើងនឹងមុខស្រាវជ្រាវ តែម្តងកុំទាន់បានទេ ។

លុះប្រឹក្សាចូលហើយ មកព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ក៏ឱ្យកងទ័ពទាំងអស់ចុះទៅ ឆ្លោះស្រែសំបូរមួយ ស្រែរាជធានីសៀមរាប ។ រួចស្រេចហើយ អ្នកបញ្ជាឱ្យធ្វើរោងរាជធានីសៀមរាប ដោយកងទ័ពទាំងអស់ចុះទៅ ៨ ម៉ឺន និងមន្ត្រីសង្ឃចូលចំរើនព្រះពុទ្ធមន្តទាំង ៨ ម៉ឺនទៀត ឱ្យគ្នាប្រារព្ធរាជធានីសៀមរាប ដែលសុំព្រះបាទអ្នកបញ្ជាឱ្យសម្តេចរាជធានីសៀមរាប ៨ ម៉ឺននោះ អ្នកឱ្យគាល់ហើយដល់សុទ្ធសឹងតែដើមសំបូរព្រមទាំងប្រសិទ្ធិផ្ទះដាក់ក្នុងស្រែនោះឱ្យហើយដល់ដី ដើម្បីការពារមិនឱ្យស្រាវ ឱ្យម៉ាស់ ឱ្យ ជីវ ខ្លា រមាស មិនទៅច្រូតដល់បាន ។ ច្រើនប្រកាសប្រកាស ប្រកាសឱ្យច្រើនរើសបានស្រីក្មេកឆ្មោះ ម៉ែន ក្នុងចំណោមពូជសាសន៍ ដែលចេះធ្វើម្ហូបចំណីយ៉ាងឯក ។ ទ្រង់ធ្វើជាហៅទោសស្រីនោះថា ធ្វើព្រះក្រយ៉ាងស្វាមីយីក្មេក ទ្រង់ឱ្យវាយខ្នងពាចនាស់ ហើយទ្រង់ឱ្យដាក់ក្រដាសក្នុងក្រដាស ។ លុះដល់ពេលយប់ ទ្រង់ក្រាស់ឱ្យផ្អែកជក់ ដែលជក់ស្លឹកឆ្មារឆ្មារទៅលើយាយប្រាប់នាងម៉ែននោះថា ដែលទ្រង់ឱ្យវាយខ្នងដាក់ក្រដាស និងបានទ្រង់ព្រះក្រោធឱ្យព្រះជន្មនោះក៏ទៅដែរ ។ កិច្ចដែលទ្រង់បានបញ្ជាឱ្យធ្វើនេះ គឺធ្វើដើម្បីតែមិនឱ្យនាងម៉ែនចង់ រត់ចេញទៅធ្វើសកុណយបន្តប្រសិទ្ធិរបស់បាទីក្សាចក្រព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ។ ថាដើមនោះអាចធ្វើការណ៍នេះឱ្យសម្រេចបាន ទ្រង់នឹងព្រះរាជទានជាមុខណាស់ ហើយនឹងព្រះរាជទានមានប្រាក់ជាច្រើន ។

នាងម៉ែន បានដឹងសេចក្តីនោះហើយ មានពិភពព្រះអង្គព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ ទើបលើកដៃប្រណិយ័ត្នថាបង្គំ តម្រង់ទៅចំព្រះបាទអ្នកបញ្ជាឱ្យស្វាមីយីក្មេកនោះ ឱ្យស្រាវមិនទទួលបានធ្វើការណ៍នេះថ្វីបង្គាប់ដោយចិត្តស្រី ស្រ្តី ឆ្មារ ព្រង់

នូវត្រកូលពានសម្រេច ហើយនិងបម្រើក្រោមរាជធានីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧។ នូវតែបានការរើសព្រមប្រុង ហើយ វេលាបង្អួចម៉ឺន ដែលស្ថិតព្រះអង្គក៏ប្រញាប់ប្រញាល់រាត្រីវិញ វិញ ។

ចំណែកនាយយាមទ្រាបនាគរបស់បាទ្យករព្រះ កាលឃើញស្រ្តីប្លែកមុខ មានរូបដោយសោភ័ណស្វាស្តី សម តែបែកខ្លួន មុខកើតទុក្ខព្រួយពន់ប្រមាណ ក៏ចូលទៅប្រាប់សេនាបតី ។ សេនាបតីយល់ឃើញហើយ ក៏យកសេនាបតីនោះ ទៅក្របបង្អួចចោលបាទ្យករព្រះ ។ បាទ្យករព្រះឱ្យប្រយោជកខ្លួននាងមែនទៅសាកសួរ ។

នាងមែនឆ្លើយថា ខ្ញុំម្ចាស់ឈ្មោះមែនជាពូកតិសោសព្រះ ។ តើពួកអ្នកនោះធ្វើព្រះស្វាយថ្វាយរៀង មានមួយ ថ្ងៃនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ឈឺជានោះទទួលបានជំងឺណាមួយមកទៅ ។ ពេលនោះហ្នឹងយកទោសដាក់ក្តីខ្ញុំម្ចាស់ ហើយក្រាស់បង្គាប់ ឱ្យវាយខ្ញុំម្ចាស់ដោយដំបែកខ្លួននោះ ។ ក្នុងក្រែងនេះ ខ្ញុំម្ចាស់ចូលទិព្វណាស់ក៏រត់មកសួរជ្រកកោន តែបុណ្យព្រះបាទមី ព្រះអង្គដើរឱ្យសូមឱ្យបានសេចក្តីសុខស្រេចទៅ ។ កាលដែលទ្រង់ព្រះករុណាដាក់ក្តីប្រាប់ខ្ញុំម្ចាស់នោះ ជំពូកនិងខ្ញុំម្ចាស់រត់រួច ខ្លួនឡើយ ប៉ុន្តែជាកំពុងរំលោភរបស់ខ្ញុំម្ចាស់និងបានមកជ្រកកោនដឹងបុណ្យព្រះបាទមីព្រះអង្គ ព្រោះខ្ញុំម្ចាស់បានបួសស្លូន ទៅតាម បើព្រះអង្គនឹងគ្រប់គ្រងមែន ជាមហាក្សត្រពិតមែន សូមទៅតាមម្ចាស់ចង់បែក ។ ក្នុងចុងចុង កុំឱ្យមើលខ្ញុំ ម្ចាស់ឃើញឡើយ ។ ក្នុងខែដ៏ល្អនេះ ជាថ្ងៃប្រជុំរាជស្វាមីក៏ប្រាប់តែមានក្មេង ផ្កា រន្ធពន់ប្រមាណ មើលផ្លូវចំណី ឈ្មោះ ។ ខណៈនោះខ្ញុំម្ចាស់ក៏រត់រួចមក ហើយក៏ស្រាប់តែបានសម្រស់ដ៏ល្អមកមុខ មាត់ក៏ពន់ ខ្ញុំ ម្ចាស់ ក៏យកទុកដើរ ហើយសម្រស់ដ៏ល្អនៃព្រះនាងក៏ចេះតែហើរ ប៉ុន្តែតិចនាងមុខជាងគេ លុះមកដល់ជ្រោយម្លូង ខ្ញុំ ម្ចាស់ក៏ឡើងដើរមកហើយដល់ទីនោះនេះបន្តមកទៀត ។ ក្នុងពេលដែលខ្ញុំម្ចាស់ ធ្វើដំណើរមកនោះបានឆ្ងាយណាស់ក៏សាក សួរយាងឆ្ងាយថាអ្វីទៅឡើយ ការណ៍ដែលបាននេះដូច្នេះ ក៏ដោយសារតែបុណ្យព្រះបាទមីព្រះអង្គ ដែលនឹងត្រូវបានគ្រប់ គ្រងខ្ញុំម្ចាស់ ឱ្យឃើញជាក់ស្តែងថែមទៀតថាដំណើរនោះ ព្រះអង្គមុខជាមិនបានសោយរាជ្យសម្បត្តិ គ្រប់គ្រងក្រុង កម្ពុជានេះដោយងាយពុំទាន់ឡើយ ។

បាទ្យករព្រះ បានស្តាប់នាងមែនពូកតិសោសព្រះសេនាបតីក្របបង្អួចម្តងហើយ ក៏ត្រូវព្រះម៉ាយណាស់ ។ ទ្រង់ ព្រះ សម្រួលសើចក្តៅក្តាយ ហើយក៏ទទួលយកខ្លួននាងមែននោះទុកជាពូកតិសោស ។ តាំងពីពេលនោះមក ទ្រង់ឱ្យតែ នាងមែននេះតាក់តែងភោជនាហារ ជាប្រយោជន៍ដោយសោយនិងលេងសេនាបតី មន្ត្រីទាំងឡាយជារឿយៗ ។ នាងមែនក៏តែងតែធ្វើម្ហូបចំណីថ្វាយ និងថ្វាយទាំងប្លែក ។ សម្រាប់ជាមិត្តព្រមការមួយ នាងតែបាទ្យករព្រះបាទមី បាន ក៏ចូលរួមប្រជុំនិងនាងមែននោះទៅ ហើយលើកនាងនោះឱ្យឡើងជាស្នំបក ទ្រង់ឱ្យនាងមែនលេងបង្ហាត់បង្ហាត់ លើកស្រីស្រីក្រមការទាំងអស់ ។ កាលនោះនាងមែនឃើញបាទ្យករព្រះបាទមីឡើយ ក៏រត់តែឡើង គួរឱ្យស្រឡាញ់ ចាប់មិត្តមេត្រី សម្រស់សម្រួលពន់ប្រមាណ ។ លុះដល់ថ្ងៃនោះកាលរើសហើយ នាងមែនក៏ទទួលស្វាមីពិតព្រមនោះ ។ ពេល នោះបាទ្យករព្រះដែលកាន់ទោសទង់ ជឿស្តង់ណាស់ទៅហើយនោះ ក៏ប្រាប់ទៅនាងមែនដ៏ព្រមល្អដូចៗដែលខ្លួន ត្រូវតែមនោគ្រប់ប្រការ ។ ក្រោយនោះមក នាងមែនកាលកើត ជាស្រី ធ្វើម្ហូបចំណីអ្វីៗក៏យកមកក្រឡាញ់ និងឈាម

រដ្ឋស្រីមករាយធ្វើជាក្រុមស្នេហជាតិរស់ ។ គេធ្វើបានកម្រិតស្តង់ដារហើយ ទៅក្នុងវេលាដំបូងមិនក៏លឃើញ
ទៅរកកងទ័ពឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ។

ឧកញ៉ាតេជោបុរាណយល់ថាបានការណ៍ហើយ ក៏ត្រៀមកងទ័ពលើកចេញទៅតាមវាយបន្ទាយបាឡិកចក្រ
បាឡិកចក្រក៏ចេញទៅឈរលើភាគបន្ទាយរាយមន្តកាឡា ឱ្យកើតទៅជាពល តែមិនសំរេច បាឡិកចក្ររាយមន្តចូល
ទៀត លែងឱ្យកើតទៅជាជីវី ខ្លា តែសត្វទាំងនោះក៏ពុំកើតជួនសត្វដទៃ ។ បាឡិកចក្ររាយមន្តចូល និងត្រូវរស់បុរាណ
ហើយ ក៏លោតចុះពីលើភាគបន្ទាយ ហើយរត់ចេញទៅចូលទៅក្នុងទឹករបស់អ្នកស្រុកឆ្ពោះ ស្ទឹង-ដៃ និងតំបន់
អ្នកចម ។

ឧកញ៉ាតេជោបុរាណយល់ថាបាឡិកចក្ររត់ទៅលេបបន្ទាយដូច្នេះហើយ ក៏ឱ្យលើកកងទ័ពចូលទៅក្នុងបន្ទាយ
នោះ ហើយចាប់ប្រើឧកញ៉ាបុរាណតែងយកឱ្យលើកទ័ពទៅតាមបាឡិកចក្រ ដែលរត់ចូលទៅក្នុងទឹកស្ទឹង-ដៃ និង
អ្នកចម ។ ឧកញ៉ាបុរាណតែង យកដេញទាម័តបាឡិកចក្រ បាឡិកចក្រ ក៏រាត់ទឹកឧកញ៉ាបុរាណតែង យកវិញ
តែត្រូវឧកញ៉ាបុរាណតែង យករាប់បាឡិកចក្របាន ហើយក៏ទំលាក់ក្បាលនោះមកជូន ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ។

ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ មានចេញចេញក្បាលបាឡិកចក្រនោះហើយ ក៏មានឱ្យយកក្បាលនោះទៅដាក់ថ្នាក់
ទុកជាបម្រាម ហើយលើកកងទ័ពចូលទៅក្នុងបន្ទាយ បង្គាប់ឱ្យរឹបរឹយករបស់ប្រាជ្ញាទាំងអស់ ដែលមាននៅក្នុងប្រាជ្ញាទាំង
ពុំខ្លា ។ ក្នុងពេលនោះកងទ័ពយកបានមាស ប្រាក់ ក្នុង និង ក្នុងជាច្រើន ហើយទំលាក់មកក្របសម្លាប់បង្គំចូលតាម
ដែលខ្លួនបានដឹងពីទីដែលឧកញ៉ាបុរាណយកបានធ្វើកង ដរាបដល់មានដឹងដល់ក្នុងគ្រានោះគ្រប់ប្រការ ។ សំបាប់នោះ
ត្រូវបានបរមនាថរបបព្រឹត្រទ្រង់ព្រះរាជទានប្រគល់ជូនទៅមាសដែលបានឡើយហត់ ក្នុងការបម្រាបពួកឡើងនោះ
តាមសម្លាប់ ហើយឧកញ៉ាតេជោបុរាណ និងឧកញ៉ាបុរាណតែង ហើយ និងអស់សេនាទាហាន ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំទៅ
ទៅក្រោយខ្សែ ស្រុក ភូមិ ដូចដែលវិញ ។

នេះនឹងនិយាយអំពីពិធីសារ ដែលត្រូវជាព្រះអម្ចាស់ដូចព្រះមាតា និងព្រះបរមនាថរបបព្រឹត្រ ជារម្មណ៍ជីវិត
លើក្នុងវិញ ។

ពិធីសារ កាលដែលបែកបន្ទាយលង្វែកនិងព្រះទេវតាស្រីស្រីនោះបានតែរៀបរៀងទៅនៅក្នុងពេល
ក្នុងនេត្រកំពង់ជំនួញថ្ងៃនេះ ហើយបានបញ្ចូលបញ្ចូលស្រ្តីព្រះលើបានជាច្រើន ហើយក៏តាំងព្រះអង្គជាស្ថាន ព្រះ
នាមជាសម្តេចព្រះរាមវត្តនាម ។ គេដល់ ព.ស ២១៤៦ គ.ស ១៦០២ ម.ស ១៩២៤ ច.ស ៥៨៦ ឆ្នាំខោន ច្បាស់ណាស់
នោះ ព្រះរាមវត្តនាមក៏ត្រូវឱ្យចូលបានជាស្ថានសោយរាជសម្បត្តិ ក៏ចាត់មេត្រី ដែលព្រះអង្គបានតែងតាំងនោះ
ឱ្យធ្វើជាឧបាយកលនាយទ័ព លើកទៅសង្កត់ដេញឧកញ៉ាឧទ័យទិរាជ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តអាសុក ហើយចៅហ្វាយស្រុក
នេះ ក៏ស្លាប់ចាត់បង្គំជីវិតក្នុងសង្គ្រាមនោះទៅ ។ ព្រះរាមវត្តនាមបានលើកកងទ័ពទៅសង្កត់យកឡើង (តើបុព្វល ឬ
សង្កត់ក្នុងបង្គំជីវិតក្នុងសង្គ្រាមនោះ) ដែលត្រូវឡើងទៅខេត្តអាសុកទាំង ២៤ ឡើង បានហើយ ក៏លើកទៅដេញចៅហ្វាយ
ស្រុកឈាយណ៍ជើងព្រៃខ្សែ ហើយចៅហ្វាយស្រុកឈាយណ៍ជើងព្រៃនោះក៏រត់ចោលស្រុកនេះទៅទៀត ។ តាំងពី

ពេលដែលរាងកាយរបស់ពួកគេបានប្រែប្រួលទៅជាមនុស្ស ពួកគេបានប្រែប្រួលទៅជាមនុស្ស ២៤ ខ្សែកន្លែងរាងកាយ
 ពេលកំពុងប្រើប្រាស់ ហើយក៏ទៅលើកលែងតែសេដ្ឋកិច្ច មធ្យមប្រចាំឆ្នាំនៃសេដ្ឋកិច្ច។ ក្នុងក្រុងនោះទៅក្រុងស្រុកពេលយប់
 ដើរក្រែង ដែលពេលកំពុងប្រើប្រាស់ទៅនោះ ក៏មិនទៅក្រែងប្រើប្រាស់ទៅនោះទេ ជាអត្ថបទនៃវិទ្យាសាស្ត្រ ទៅ
 ក្រុងព្យាបាល។ ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបហើយ ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា៖ ពេញទំហឹងព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបប្រាកដដូច្នេះ មើលឱ្យមើក
 កងទ័ពទៅធ្វើឱ្យខ្លាំងតែម្តង ហើយទៅមើលក៏ត្រូវ ទើបព្រះស្រីប្រើប្រាស់ ព្រះស្រីប្រើប្រាស់ ១ ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ ១ ទៅពិព័រ
 (ប្រាប់) លោកព្រះត្រាស់អធិការវត្តប្បូន ក្នុងខេត្តបរិបូណ៌នោះដែលព្រះជាប្រធានយាយរបស់ព្រះអង្គ ឱ្យពិព័រលោក ឱ្យ
 លោកទៅក្បែរក្រុងប្រាសាទព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ស្តាប់យាយមកនៅក្នុងក្រុងវិញ ។ ទ្រង់នឹងមិនក្របម្រួង ព្រះរាជទាន
 នាទីរាជការ និង ឃ្លីវត្តឱ្យសមរម្យនឹងព្រះភ្នំ ព្រះភិក្ខុយសៈ។ ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់នាំទ័ពទៅប្រយុទ្ធនឹងព្រះស្រីប្រើប្រាស់។
 ខណៈនោះ លោកព្រះត្រាស់អធិការវត្តប្បូនក្នុងខេត្តបរិបូណ៌បានស្តាប់មន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ជាព្រះរាជប្រើប្រាស់ចូលជូន
 ហើយក៏ឱ្យនាងមន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ហើយនាងមន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ហើយនាងមន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ហើយនាងមន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ហើយនាងមន្ត្រីទាំងពីរនាក់
 ជា លោកជាត្រូវមន្ត្រីទាំងពីរនាក់ ក៏យាយចេញមកទទួលចូលបង្គំត្រូវតាមទំនៀម ដែលសិស្សានុសិស្សជំនាញទាំងពួង តែង
 គោរពបូជន៍បំផុតនឹងព្រះត្រាស់ព្យាបាល។ ទើបលោកព្រះត្រាស់អធិការនោះមានជេរដឹកទូលថ្វាយថា : សង្ឃព្រះស្រី
 សុរិយាស័កស្លាប បានឡើងសោយរាជសម្បត្តិឡើងកាលណា ទ្រង់កាំងព្រះរាជហឫទ័យប្រកបដោយហេតុផលមិនកាន់។
 តាមរយៈព្រះអង្គទ្រង់បានជ្រាបថា ទ្រង់នឹងមកកាំងព្រះអង្គនៅក្នុងព្រៃនេះមិនដាច់ ទើបទ្រង់សូមយាយស្លាបឱ្យចូលទៅ
 គង់ក្នុងក្រុងព្យាបាល រួមមីរាជការមួយទៅ តែបើទ្រង់មិនមែន មិនទៅតែព្រះអង្គនៅក្នុងព្រៃឱ្យព្រះនាងមកជាក្រុងព្យាបាល
 យ៉ាងនេះនឹងនាំឱ្យវិនាសបាត់បង់ស្លាប់ ព្រាត់ប្រក្រតិយជាមិនខាន ។ ដូច្នេះព្រះស្រីស្លាបយាយទៅគង់នៅក្រុងព្យាបាលតាម
 ព្រះរាជហឫទ័យ នៃសង្ឃព្រះស្រីរួមមីរាជការទៅ។ ពេលនោះពេញទំហឹងព្រះអង្គទ្រង់ ក៏ប្រកែកពុំព្រមយាយមកសោះ
 ទោះបីលោកព្រះត្រាស់អធិការនោះសូមលោមដូចម្តេចក៏ដោយ ក៏នៅតែពុំព្រមយាយមកដែរ ទើបលោកព្រះត្រាស់អធិការនោះ
 និងគ្រូទ្រង់មកនៅក្រុងព្យាបាលវិញ យកសេចក្តីថ្វាយព្រះពរ ព្រះបរមបពិត្រតាមដំណើរការណ៍។ ព្រះបរមបពិត្រ
 ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបប្រាកដហើយ ទ្រង់ក្រាស់ទាហានសេះ ឱ្យដឹកសេះទៅយកខ្លួនឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ប្រយុទ្ធនឹងព្រះអង្គទ្រង់
 ហើយទ្រង់តែងតាំងជាមេម៉ឺនកងទ័ពនាមស្រីប្រើប្រាស់ ឱ្យចេញទៅប្រយុទ្ធនឹងព្រះអង្គទ្រង់ក្នុងខេត្តស្រុក។
 ទើបឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ប្រយុទ្ធនឹងព្រះអង្គទ្រង់នៅក្នុងខេត្តវិញ ហើយក៏ទាត់មែនពេញរូបរាងស្រស់ ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់
 ប្រកាស ទាត់សេនាទាហានស្រីប្រើប្រាស់ចុះ :

- ឱ្យឱ្យព្រះ រាមរាជតេជោ ឃុំពល ៥០០ នាក់ ជាកងម៉ឺនជួន
- ឱ្យឱ្យព្រះស្រីប្រើប្រាស់តេជោ ធានាស្រី ឃុំពល ៥០០ នាក់ជាកងម៉ឺនជួន
- ឱ្យឱ្យព្រះភិក្ខុតេជោ ធានាស្រី ឃុំពល ៥០០ នាក់ជាកងម៉ឺនជួន
- ឱ្យឱ្យព្រះភិក្ខុតេជោ ស្រីប្រើប្រាស់ ឃុំពល ៥០០ នាក់ជាកងម៉ឺនជួន
- ឱ្យឱ្យព្រះភិក្ខុតេជោ ស្រីប្រើប្រាស់ ឃុំពល ៥០០ នាក់ជាកងម៉ឺនជួន

- ឱ្យអ្នកភ្ញៀវជីវិតពេជ្រ រដ្ឋបាលស្រុក ឃុំរំបាល ៥០០ នាក់ជាមិត្តភក្តិ ។

សុំបានឮក្បួនជាធារាធូលីហើយ ហេតុអ្វីបានជាខ្លាចខ្លាចបងប្អូន ឡើយ ហើយ ៣ ជាតិ ហើយក៏ឱ្យពោធិ៍សាត់ ក្នុងកេរ្តិ៍ លើកយោធាទៅដល់កំពង់ឆ្នាំង តាំងឱ្យចម្លងរំបាល និងសេះដីទៅដាក់នៅកំពង់ហៅ។ នៅពេលដែលកំពង់ តែចម្លងរំបាលទៅនោះ ព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច ចេះឡើងខ្ពស់កំពង់ហៅដែលព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច សង្កត់យកបាន ហើយនោះនឹងហើយ ក៏ពេលនោះបាន ៥០០ ៥០០ លើកមកស្នាក់មិនឱ្យខ្លាចនោះ ទោះបីនោះព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច បាន ជួបនឹងកងទ័ពរបស់អ្នកភ្ញៀវរាមរាជពេជ្រ អ្នកភ្ញៀវក៏ខ្លាចខ្លាច។ ចេះឡើងឯកស្រីទ្រាំ និងកំណើតហើយនិង វិជ្ជាការរបស់អ្នកភ្ញៀវរាមរាជពេជ្រ ពេលនោះអ្នកភ្ញៀវរាមរាជពេជ្រកាប់ព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច និងផ្ទុកផ្ទុក តែងលេសស្លាប់មួយរំពេច។ ក្រោយនិងនាងកងទ័ពនោះចេះឡើងឯកស្រីទ្រាំទៅព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច ក៏បែកខ័ណ្ឌ រត់ខ្លាចខ្លាចអស់ទៅ។ សុំបានឮក្បួនមួយហើយ អ្នកភ្ញៀវពេជ្រជាតិអស់នាងទ័ពឆ្នើមស្ត្រី ឱ្យទៅវាយយកនេត្ត ព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច។ ទ័ពវាយបានយកមកដាក់ឱ្យចូលក្នុងដើមវិញ ហើយអ្នកភ្ញៀវពេជ្រជាតិអស់ ក៏លើកកងទ័ពត្រឡប់ ទៅស្រុកផ្ទះពេជ្រ វាយទ័ពចេះឡើងដែលនៅតាមផ្ទះទៅបានជាច្រើនខ្លាច។ សុំបានឮក្បួនទ័ពទៅដល់ភូមិកំពង់ស្វាយ អ្នកភ្ញៀវពេជ្រជាតិអស់ បង្គាប់ឱ្យបញ្ឈប់កងទ័ពហើយប្រឹក្សានិងនាងកងទ័ពទាំងនោះជា ព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច ជាព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច ព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច ទោះបីប្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច យើងគួរកុំធ្វើឱ្យអស់ព្រះអង្គនិងអារាម។ សុំប្រឹក្សាការណាមួយហើយ ទើបអ្នកភ្ញៀវ ពេជ្រជាតិអស់ទ័ពទៅឱ្យទៅបង្គាប់ទៅជួន ដូច្នេះ៖

- អ្នកភ្ញៀវក៏ភ្ញៀវពេជ្រ ១
- អ្នកភ្ញៀវរាមរាជពេជ្រ ១
- អ្នកភ្ញៀវពេជ្រពេជ្រ ១
- ចេះឡើងស្រុកក្រីងត្រ ១

ឱ្យព្រាហ្មណ៍សេដ្ឋកិច្ច កាត់ទ័ពសម្រាប់វាយរបស់អ្នកភ្ញៀវពេជ្រជាតិអស់ ហើយលើកលេខបង្គាប់ទៅកាត់ទ័ព។ បង្គាប់មកអ្នកភ្ញៀវ ពេជ្រជាតិអស់ ទាត់ឱ្យ

- ចេះឡើងស្រុក ខេត្តកំពង់ស្រឡៅ ១
- ស្ទឹងធ្លេង ខេត្តសំរោងទេស ១
- ឃុំរំបាល ទៅបង្គាប់នៅស្ទឹងស្រាវឱន នៅក្រោយនាងធ្លេងដែរ។ បង្គាប់មកទៅអ្នកភ្ញៀវពេជ្រជាតិអស់ឱ្យ៖
- ស្ទឹងស្រាវ ខេត្តសំរោងទេស ១
- ចេះឡើងទ្រុកមាស ១
- ចេះឡើងក្រកោះ ១
- ចេះឡើងស្រែង ១

ក៏លើកកងទ័ពចេញទៅប្រតិបត្តិការតាមបញ្ជា ។

ពេញនូវព្រះរាមវង្សកោស កាលបានសម្លាប់ចៅពញាធីតាជីវិតហើយ ក៏ឡើងគ្រប់គ្រងស្រុក ហើយតាំងព្រះ
 រាមវង្សថា សម្តេចចៅពញាធីតាជីវិត។ កាលដឹងដោយកងទ័ពខាងសេនាដែលចាត់ឱ្យយាមព្រាតថា ឧកញ៉ាពេជ្របុរា
 រាជលើកទ័ពមកដល់ហើយ សម្តេចចៅពញាធីតាជីវិតជំនុំ ក៏នាំសេនាទាហានជាអ្នកស្រុកទាំងនោះ ប្រើពលហ៊ុនពល ឆើត
 ម៉តចេញទៅជួបនឹងកងជំនុំ របស់ឧកញ៉ាពេជ្របុរា ។ ម៉តជំនុំ ក៏បរពលចូលច្បាំងជាបួនជុំ។ ឯនាយកងម៉តជំនុំ
 របស់ឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងបីផ្នែកក្នុងធ្វើជាទាញ ហើយរាជយវត្ថុប្រាសទៅក្រោយវិញ។ គេបាននោះសម្តេចចៅ
 ពញាធីតាជីវិតអង្គុន ពុំជ្រងជ្រាបនូវកលទុយាយនៃកិច្ចការសឹកសង្គ្រាម ហើយនឹកស្មានថាកងម៉តទាំងនោះ ពិតជាចាត់
 ត្រូវដៃព្រះអង្គប្រាកដនោះក៏បរពលដេញតាមទៅ។ លុះទ័ពអង្គុនជួបច្បាំងរបស់ឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទៅដល់ស្ទឹងស្រង់ឱន
 ហើយស្រាប់តែកងម៉តរបស់ឧកញ៉ាពេជ្របុរា វាយដំទាំងសងខាង ហើយវាយបង្គាប់អោយចូរ លុះតែឧកញ៉ា
 បុរាដលើកម៉តទៅដល់។ លុះទៅដល់ហើយ ឧកញ៉ាពេជ្របុរាក៏លើកម៉តព្រមគ្នា ចូលកាប់សម្លាប់កងម៉តសម្តេចចៅ
 ពញាធីតាជីវិតអង្គុន ឥឡូវនេះដៃដោយឡែក កងម៉តខាងព្រះអង្គទូទៅពុំបាន ក៏រត់បែកខ្ញែក ខ្លាចខ្លាចរស់ទៅ។
 ខណៈនោះ ឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងស្រុកហាមថា កុំឱ្យរស់ទៅពេញនូវនោះឡើយ ឱ្យព្រួញទាត់ព្រះអង្គឱ្យបានទាំងរស់
 នោះខាងកងម៉តក៏ចូលមកជួបនឹងដៃពញាធីតាជីវិតអង្គុន ហើយក៏នាំយកទៅជួបមេទ័ពលំដាប់រាជករ
 ឃើញហើយមេទ័ពលំដាប់រាជករក៏ឱ្យស្រាយចំណង ហើយទទួលថ្វាយបង្គំតាមទំនៀម។ តមកមេទ័ពព្រះធរ អញ្ជើញ
 សម្តេចចៅពញាធីតាជីវិតអង្គុនឱ្យចូលក្នុងទ្រង់ ហើយចាត់សេនាទាហានប្រុងអង្គ ទូលថ្វាយព្រះបរមរាជ បរម
 បពិត្រសូមទ្រង់ជ្រាបគ្រប់ព្រះរាជ ព្រះបរមបពិត្រទ្រង់លើកលែងទោស ឱ្យពេញនូវឱ្យទៅតាមប្រើខាងក្នុងជាអ្នកជា។

តមកព្រះបរមបពិត្រទ្រង់ព្រះចិត្តថា នេត្តសន្តកនេះជាគេត្តបូជន៍ទូលាយណាស់ ហើយមានប្រព្រឹត្តិដែលដឹង
 ជាប់នឹងដៃមិនងាយ មនុស្សកំណត់ត្រូវការក៏មានច្រើន មើលទ្រង់តែងតាំងចៅពញាធីតាជីវិតអង្គុន ឱ្យទៅនៅ
 គ្រប់គ្រងស្រុកសំរោងទង ឱ្យឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងស្រុកកាលពីដើមជាឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងនោះ ទៅក្រុងនេត្តសន្ត ទុក
 ជាទៅហ្វាយស្រុកខ្លះពលក្រៅ។ គេប្រើនោះឧទ្ទិសជីវិត មិនគេដាច់ត្រូវផ្ទាល់បូជន៍តាមពិត.ស ១៦០៤ ម.ស ៥៦៦
 ក្នុងឆ្នាំរោង ឆ័ត្រសៀមក។

មើលឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងស្រុកប្រើឱ្យទៅទទួលទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកដទៃបរសេសសល់នាំទៅសោកសៅស្រែឱ្យ
 ពីនេត្តសំរោងទងទៅនេត្តសន្ត ឆើតម៉តតាំងក្រុងពិព្រះនេត្តកុមារ មកកាន់នៅមិត្តភក្តិក៏ពង្សាយធ្វើជាមិត្តក្រុងប្រជុំដងវិញ
 ដោយហេតុនោះនោះមានមិត្តថ្នា ជ្រះល្វា ចំណែកមិត្តប្រជុំដង នៃ នេត្តគ្រប់ទីដែលសន្តកមាសនោះ តាំងឱ្យទៅឡើង
 នៅដែនរក្សាព្រះឆើត ព្រះពុទ្ធបដិមាករដែលសម្តេចព្រះធម្មរាជា ទ្រង់បានកសាងទុកមកនោះស្រៀមក។ លុះដល់រដូវ
 ទ្វាបសាស ព្រះបរមបពិត្រស្តេចយាយចូលទៅធ្វើបុណ្យក្នុងក្រុងនោះ។ ឧកញ៉ាពេជ្របុរាដទាំងស្រុក យកសេចក្តីក្របបង្ខំ
 ទូលស្នើសុំប្រែឈ្មោះនេត្តនោះជាខេត្តកំពង់ស្វាយវិញ នោះព្រះករុណាក៏ទ្រង់ព្រះរាជានុញ្ញាតិ ព្រមតាមសេចក្តីក្រាប
 បង្គំទូលស្នើសុំ។ ហេតុនេះហើយបានជាជាប់ហៅខេត្តសន្តកនេះថាខេត្តកំពង់ស្វាយស្រៀមក។ ឧកញ៉ាពេជ្របុរាដ
 គ្រប់គ្រងទៅឡើង ២៤ ឡើងពី

១	មឿងកោកសោ	១៣	មឿងក្រាសោឡប
២	មឿងជីក្រែង	១៤	មឿងកោកកែ
៣	មឿងស្មោង	១៥	មឿងក្បែង
៤	មឿងក្រមួង	១៦	មឿងពស់កោង
៥	មឿងក្រហូច	១៧	មឿងត្រឡែងកែង
៦	មឿងត្រង់ល្អ	១៨	មឿងបង
៧	មឿងម្លូត្រៃ	១៩	មឿងឈើទាល
៨	មឿងជីក្បាត	២០	មឿងសែន
៩	មឿងរ៉ាវសែន	២១	មឿងសាន ក
១០	មឿងក្រែកក្តី	២២	មឿងជ័យសម្បជ័យ
១១	មឿងស្រុក	២៣	មឿងកំពូលពេជ្រ
១២	មឿងកំពង់សែន	២៤	មឿងក្រុងស្រែង

ទាំង ២៤ មឿងនេះ ឱ្យឡើងស្តាប់ឱ្យត្រូវតាមដំណើរ ពីឱ្យក្លាយជាបុរាណទាំងអស់ ។ មឿងទាំង ២៤ នេះ បានប្រកបដោយសេចក្តីសុខក្សេមក្សាយរៀបរយមកពីធម៌សាសនាសង្គ្រោះស្រីមកប្រើប្រាស់បានត្រឹមត្រូវ ។

គ្រឹះស្ថាន ២១៤៩ គ.ស ១៦០៥ ម.ស ១៩២៧ ម.ស ៩៦៧ ឆ្នាំឡើងស្តាប់សិក្សា ព្រះបាទបរមនាថ បរមត្ថិព្រាហ្មណ៍ជីវិតលើក្បែង សម័យថ្មីមួយនោះព្រះអង្គទ្រង់យាងចេញតាំងចុងព្រះរាជអាហារ ជួបជុំអស់ព្រះបរម វង្សាមហាបាទាភិមុខមន្ត្រី ហើយទ្រង់ក្រាស់ថា យើងរាល់តែប្រាប់ព្រះមហាក្សត្រមកក្នុងរយៈពេល ៥ ឆ្នាំកន្លងមកនេះ ពុំទាន់បានគិតការប្រើប្រាស់ព្រះបរមវង្ស និងព្រះរាជសីមានរាជានុញ្ញក្នុងក្រុងកម្ពុជាធិបតីនេះ ឱ្យបានសក្តិសមត្រឹមត្រូវ នៅឡើយទេ ។ យើងយល់ថាទាន់ពេលវេលាប្រើប្រាស់ស្រីអញ្ជើញនេះស្រាប់នោះ តែងតែគិតមកពោធិ៍ប្រើប្រាស់ ឧត្តរយើង ប្រើប្រាស់ ប្រើប្រាស់មកហើយ ដូច្នេះយើងចូរចងសន្និដ្ឋាន និងព្រះចៅក្រុងរៀបចំចងស្តារព្រះរាជមន្ត្រី ស្តាប់ក្រុងអង្គ ម្ចាស់ក្សត្រីអង្គចូរ ឱ្យបានមកជួបព្រះរាជទេវតា និងព្រះជ័យចេស្តាជាព្រះរាជបុត្រឡើងរាប់សំយើង ។ ថាការបណ្តើរប្រើប្រាស់ ដូចនេះក្តីប្រាថ្នារបស់យើងហើយ ឧត្តរស្រៀមកំពុងតែនឹងកើតឡើងវិញខ្លះ ពុំសូវនឹងគិតមកក្លាយជាការយើង ពេក ។ តើអស់អ្នកប្រុងប្រយ័ត្នយល់ឃើញដូចម្តេច?

ទើបព្រះបរមវង្សាឡើង អង្គអន្តរមហាសេនា សេនាបតីមន្ត្រីទាំងឡាយបង្គំទូលថា ទ្រង់ព្រះចិត្តនេះជា ត្រឹមត្រូវណាស់ ប្រសិនបើបានដូចប្រាថ្នាហើយ មុនជាស្រៀមដែលតែងតែគិតប្រមាញ់ស្រុកយើងនោះ វានឹងគិតកោត ពូកែក្លាយទៅស្តេចយុទ្ធនោះខ្លះដែរ ។ កាលបើយុទ្ធគិតក្លាយទៅស្រុកយើងវិញ ក៏មុនជាគិតកោតពូកែក្លាយទៅស្តេច ស្រុកស្រៀមពុំទាន់ដែរ ។

គ្រឹះស្ថានទីបីក្រោយនៃព្រះបង្គំយើង ទើបសម្តេចព្រះបាទបរមត្ថិព្រាហ្មណ៍ជីវិតលើក្បែង ក្រាស់បញ្ជាឱ្យ

- ១ ឧកញ៉ាមហាមន្ត្រី
- ២ ឧកញ៉ាមហាទេព
- ៣ ឧកញ៉ាជីវាជវង្សា

ជាឧបទូត ទោទូត ត្រីទូត អញ្ជើញព្រះស្តេចអក្សរ និងគ្រឿងបណ្ណការចុះទូកសមុទ្រចេញទៅក្រុងហ្លួង ដល់ហើយ រាជទូតក៏នាំសេចក្តីទៅប្តឹងអង្គ ជាអាទិ៍ជាដើមឆ្លើយតបសេចក្តីព្រះចៅក្រុងហ្លួង ព្រះចៅក្រុងហ្លួងប្រែឱ្យសេចក្តីថា

សូមចងសម្តីទិដ្ឋ សូមព្រះអង្គចង់ជាព្រះរាជបុត្រិយកទៅរៀនឱ្យធ្វើជាព្រះរាជទេពី សម្តេចព្រះជ័យឧស្សា អភិសេកកាលណា និងបានតាំងជាព្រះអគ្គមហេសីក្រាប់គ្រងព្រះរាជបុត្រប្រចាំរាជ្យទៅ ។

កាលដែលសម្តេចព្រះចៅក្រុងហ្លួងរាជបុត្រទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ត្រូវត្រាស់ឱ្យមន្ត្រីប្រឹក្សា ពោលនោះសេនាបតីក្នុងក្រុងហ្លួងស្រុកយួនយកសេចក្តីក្រសួងបង្គំទូលថា ពិដើមរៀបចំមក មហាឧត្តរក្រុងកម្ពុជាទោធនករាជ្យ មានឧត្តរយ៉ាង និងឧត្តរដទៃទៀតជាចំណុះទទួលព្រះធានបិដិដាច្រើន តែក្រោយមក មានក្សត្រជំទ្រង់យុត្តិធម៌ ក៏ទាបព្រះកិត្តិយសផងចុះមក តែនៅជុំទាំងដាច់ព្រះបរមវង្សាព្រះមហាក្សត្រនោះឡើយ គឺនៅពេលជាព្រះរាជត្រកូលដដែល ថាព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណិ អង្គនេះក៏ឈឺឡាញ់ឱ្យព្រះរាជាទូកាត ខាងការរាបប្រមូលសិកស្សាត្រូវដំទាំមួនណាស់ ទាំងព្រះរាជបរម្មមួយក៏ប្រកបដោយសោកក្តីស្តេច យុត្តិធម៌ណាស់ដែរ ជាបើព្រះចៅក្រុងហ្លួងជំទ្រង់តាមសោតក្តីសុំនូវព្រះរាជត្រកូលយួននេះ យើងនឹងបានឧត្តរកម្ពុជាជាតិព្រះឧត្តរតូលសមជាឧបស្ថានមានព្រះរាជមេត្រីបាន ។ ទើបសម្តេចព្រះចៅក្រុងហ្លួង បរមរាជាវិរាជទ្រង់យល់ថា មន្ត្រីប្រឹក្សាព្រមហើយ ព្រះអង្គក៏ឱ្យបរិសារស្រ្តីយួនចំនួន ៥០០ នាក់ ជាសារសឹក (ស្រីជំទង់អ្នកបម្រើព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រា) ឱ្យបរិសារកញ្ជូន ៥០០ នាក់ជាក់ជាក់យាងព្រះហស្ត ហើយព្រះអង្គឱ្យចាស់ទុំអញ្ជើញសម្តេចព្រះរាជបុត្រី និងបរិវារទូរសំពៅ ១៥ នាំព្រះរាជបុត្រី មកក្របបង្គំទូលថ្វាយសម្តេចព្រះបរមបតិត្រា ព្រះបរមនាងបរមបតិត្រាទ្រង់ចាត់ឱ្យរៀបវត្ថុទូលយ៉ាងដ៏ អញ្ជើញសម្តេចព្រះអង្គចូរ ឡើងទៅអង្គក្នុងព្រះមហាប្រាសាទ លុះដល់ថ្ងៃជារសាញ ក្នុងខែជុន ឆ្នាំរោង ឆស័ក (ឆ្នាំរោងជូនជាឧត្តរ) ព្រោះការប្រគល់ត្រាស់ប្រើឱ្យទៅសុំបុត្រីយួននោះ ពីឆ្នាំម្សាញ់ស្រស់ក៏ទៅហើយ នោះទ្រង់អភិសេកសម្តេចព្រះជ័យឧស្សា ឱ្យឡើងជាមហាឧបរាជ អភិសេកព្រះអង្គម្ចាស់ចូរ ព្រះរាជបុត្រីស្តេចយួន ព្រះរាជទេពី អភិសេកសម្តេចព្រះទ័យព្រះរាជបុត្រពៅជាព្រះកែវព្រា ព្រះឧត្តរក្រុងកម្ពុជាធិបតីក៏បានសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្ត ហើយយួនបានផ្តួចចេញក្នុងឧត្តរកម្ពុជាធិបតីនេះ តាំងតែពីថ្ងៃនោះរៀបមក សម្បុរសម្បត្តិទុបដាច់ជាច្រើន ។

ក្នុងរាជ្យព្រះអង្គនេះ ទ្រង់ឱ្យនាំម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីពាក់វារៈផង ហើយព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជាឱ្យនាំម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីឆ្លើយទូលថា ព្រះស្រីសារពេជ្រសម្តេចនោះទៅ ខុសយាងស្រឡើយថាព្រះជាម្ចាស់ ឱ្យឆ្លើយសម្តេចព្រះអគ្គមហេសីថា មេឱ្យឆ្លើយស្តេចប្រាប់ព្រះអង្គក្រពើទ្រង់រាជជាព្រះពរជាម្ចាស់ ។

លុះដល់ព.ស ២១៧២ គ.ស១៦២៨ ម.ស១៥៩០ គ.ស៩៩០ ឆ្នាំរោងសិរិទ្ធិស័ក សិរិរាជសម្បត្តិ ២៨ ឆ្នាំ ព្រះជន្មវស្សា ៧១ ឆ្នាំ ព្រះអង្គទ្រង់បង្វែររាជសម្បត្តិថ្វាយទៅព្រះរាជបុត្រច្បងស្លាបរាជ ស្លាបព្រះអង្គ ហើយព្រះអង្គគង់ ជាមហាយោរាជវិញ។ ស្តេចដាក់រាជ្យបានស្មោះឆ្នាំ ព.ស ២១៧៣ គ.ស ១៩២៩ ម.ស ១៥៩១ គ.ស ៩៩១ ឆ្នាំម្សៅ ចកស័ក សម្តេចព្រះមហាមហាយោរាជព្រះជន្មវស្សាបាន ៧២ ឆ្នាំ ទ្រង់ព្រះឈ្លងជាទម្ងន់ ហើយ ទ្រង់សោយព្រះវិណ យ័យទៅ។ សម្តេចព្រះរាជបុត្រទាំងពីរព្រះអង្គ និងមន្ត្រីរៀបចំកេរ្តិ៍ឈ្មោះព្រះបរមសព្វថ្ងៃ រៀបសាងព្រះមេរ្ទ ធ្វើបុណ្យ រំលាយព្រះបរមសព្វថ្ងៃស្រេចហើយ រៀបអញ្ជើញ ព្រះបរមសព្វថ្ងៃម្តងទៀត ព្រះរាជវង្ស ជីវិតនៅកម្ពុជាក្នុងព្រះមេរ្ទ អស់ ៧ ថ្ងៃ ឬជា ព្រះបរមសព ជីវិតព្រះអង្គ ធ្វើបុណ្យសង្ក្រាន្ត ជាសម្រេចហើយ មន្ត្រីក៏អញ្ជើញសម្តេចព្រះជីយចេត្តា មានព្រះជន្មវស្សា ២៣ ឆ្នាំ ឡើងប្រារព្ធជាហិសេក សោយរាជ្យស្លាប់សម្តេចព្រះរាជ បិតា។

ផែនទីព្រះរាជទិដ្ឋភាពព្រះជីយចេត្តា

ព្រះជីយចេត្តាព្រះអង្គឡើងទទួលរាជាភិសេក ទ្រង់ព្រះនាមជាសម្តេចព្រះរាជទិដ្ឋភាពព្រះជីយចេត្តាសម្រាជ មហាមន្ត្រីយា រាមាធិបតីព្រះស្រីសុរិយាធិបតី មហាចក្រពត្រាធិរាជ ក្នុងឆ្នាំម្សៅ ចកស័ក ព.ស ២១៧៣ គ.ស ១៩២៩ ម.ស ១៥៩១ គ.ស ៩៩១។ ព្រះអង្គទ្រង់លើកព្រះទេពិអង្គទូរ ជាព្រះអគ្គមហេសី ថ្វាយព្រះនាមជាសម្តេចព្រះរាជវតី ព្រះស្រីវរាហ៍ ។ ក្នុងឆ្នាំនោះ ព្រះអង្គទ្រង់ជំនុំមីនសម្តេចព្រះសុខនាធិបតី មហាសព្វរាជគណៈធិបតីសិរិសង្ឃ ព្រះរាជា គណៈ និងសម្តេចព្រះរាជប្រមុខហោរា អង្គអគ្គមហាសេនា សេនាបតីមន្ត្រីទាំងពួង មិនទាន់ប្រុង មានម្សៅ ញឹកញាប់ណាស់ ដល់ខែវស្សាមកមកដើរមានកក់ក្នុងក្រពោក ព្រះជីយចេត្តាព្រះរាជវង្សទៅសាងនៅស្រុកឧត្តុង្គមាន ជីយវិញ ព្រោះផែនទីស្រុកនោះធំទូលាយ ហើយជីវភាពធូលីផ្សេង មិនដក់ទឹកឲ្យជាសប្បាយរីករាយណាស់។ ទ្រង់ជំនុំ ប្រមហើយ ក៏លើកគ្រប់គ្រួសារទៅតាំងកសាងព្រះរាជវង្សនៅមាត់ទិសឦសាន ឮព្រះរាជទ្រព្យ សាងព្រះរាជវង្ស ប្រាសាទ ស្នូនច្បារ ផ្ទាំងឈើ ល្បាយតែផ្លែផ្កាដ៏រមណីយដ្ឋាន។

នេះនឹងនិយាយ កាលពីព្រះអង្គទុំបានទទួលរាជាភិសេកនោះវិញសិន កាលពីព.ស ២១៧៤ គ.ស ១៦០៣ ម.ស ១៥២៩ គ.ស ៩៦៥ ឆ្នាំថោះ បញ្ចស័ក ព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គ នឹងអ្នកម្នាងសុទ្ធ ទ្រង់ព្រះនាមអ្នកអង្គទេព បញ្ចា។ កាលព.ស ២១៨៥ គ.ស ១៦១៤ ម.ស ១៥៣៧ គ.ស ៩៦៧ ឆ្នាំម្សៅសប្តស័កនោះ ព្រះអង្គមានព្រះរាជបុត្រា

មួយព្រះអង្គទៀត និងសម្តេចព្រះបាទសីហនុវរ្ម័ន ដែលជាព្រះរាជបុត្រីស្រីស្រីស្រីនោះ ទ្រង់ព្រះនាមពញាតា កាលឆ.ស ២១៥៨ ឆ.ស ១២១៤ ឆ.ស ១២៣៦ ឆ.ស ៤៧៦ ឆ្នាំខោត ឆ្នាំក ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គ ឈ្មោះថា ទៀត និង អ្នកនាងទង់ ទ្រង់ព្រះនាមពញាតា ក្នុងឆ្នាំជាមួយគ្នានោះ ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រីមួយព្រះអង្គទៀត និង អ្នកនាងឧង ទ្រង់ព្រះនាមអ្នកអង្គចន្ទវតី។ កាលឆ.ស ២១៦៥ ឆ.ស ១២២១ ឆ.ស ១២៤៣ ឆ.ស ៤៨៣ ឆ្នាំរកា ត្រីស័កនោះ ព្រះបរមបពិត្រព្រះជន្មចំរើនបាន ៣៥ ឆ្នាំ ក៏សង្ខេបព្រះរាជបុត្រាមួយព្រះអង្គទៀតជាមួយអ្នកនាងឧង ទ្រង់ ព្រះនាមពញាតា រួមព្រះរាជបុត្រ ព្រះបរមបពិត្រព្រះអង្គត្រូវជា ៥ ព្រះអង្គគឺ

- ១ អ្នកអង្គទេពញាក្សត្រី
- ២ ពញាតាក្សត្រា
- ៣ ពញាទុក្ខត្រា
- ៤ ចន្ទវតីក្សត្រី
- ៥ ពញាឧក្សត្រា

ហើយក្នុង ឆ.ស ៤៨៣ ឆ្នាំរកាជាមួយគ្នានេះ ព្រះចៅក្រុងអណ្ណាមកុកាប៊ី ដែលជាព្រះបិតាសម្តេចព្រះបាទ សីហនុវរ្ម័នក៏សង្ខេបព្រះនាង ទង់ចេញនិងសម្តេចព្រះបាទ ទើបទ្រង់ចាត់ព្រះរាជទូតឱ្យទៅព្រះសូរាអក្សរភិរាជៈ មួយ ច្បាប់ឱ្យថ្វាយព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុង មួយច្បាប់ទៀតឱ្យថ្វាយសម្តេចព្រះភក្ត្រវតីអង្គចន្ទ ឱ្យជួយក្រាបបង្គំ ទូលព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុងសូមខ្ចីខេត្តកោះក្របី ព្រៃឆេះ ដើម្បីបង្កាត់សេនាទាហាន។ ទ្រង់សុំផ្ដីតែត្រឹម ៥ ឆ្នាំ និងថ្វាយមកវិញ។

សម្តេចព្រះរាជឱង្ការព្រះជ័យជេដ្ឋា បរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុងទ្រង់ត្រាស់ប្រឹក្សា និងសេនាបតីមន្ត្រី ខ្ញុំ ព្រះរាជការយល់ព្រមថាៈ ព្រះចៅក្រុងអណ្ណាមកុកនេះ ជាសម្តេចព្រះបិតារបស់សម្តេចព្រះភក្ត្រវតី ដែលត្រូវជាព្រះបិតា ព្រេកព្រះអង្គ កាលបើព្រះបិតាភក្ត្រ ហើយត្រូវតែព្រះអង្គជួយទំនុកបម្រុងគ្នាទៅវិញទៅមក។ កាលសម្តេចព្រះរាជ បិតាទ្រង់គង់ព្រះជន្មទៅហើយ ហើយទ្រង់ចង់សម្តែងនោះ ក៏ព្រោះតែទ្រង់យល់ឃើញថា បើស្រេចក៏ហែងយើង យើងបាន យូរជាងគេហើយ។ ឥឡូវយើងក៏ងងឹតយើងជាមុនហើយ គួរតែយើងព្រមថ្វាយខ្ចី ៥ ឆ្នាំចុះ កុំឱ្យទាស់កុំឱ្យដាច់ព្រះរាជមេត្រី ទៅ។ កាលសេនាបតីមន្ត្រីខ្ញុំព្រះរាជការយល់ព្រមហើយ ទើបព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់ជីវិតលើក្នុង ទ្រង់ឱ្យតែងព្រះ សូរាអក្សរឆ្លើយតបសេនាបតីដែលយល់ព្រមនោះ ហើយប្រគល់រាជទូតយូន។ រាជទូតយូន ក៏ក្រាបបង្គំសា អញ្ជើញព្រះ សូរាអក្សរនោះទៅថ្វាយព្រះចៅក្រុងអណ្ណាមកុក។ ព្រះចៅក្រុងអណ្ណាមកុកទ្រង់ព្រះសោមនស្សរាសា ចាត់អង្គតុដ្ឋតជុំក ឱ្យទៅណាវិលយូន មកសូមមហាសេនាទាហានខ្មែរ ក្នុងកោះក្របីព្រៃឆេះនោះទៅ។

ដូចជាមកស្រុក២១៧ គ.ស ១៩៧២ ម.ស ១៩៩៤ គ.ស ៩៩៩ ឆ្នាំកំណត់កម្រិតអង្គជួយចេញសេចក្តី
 ក្រៅប្រចាំ ឆ្នាំ ក្រៅប្រចាំទ្រង់ចម្លែងដែលនៃរបបជាតិសាសនាជាព្រះមហាក្សត្រស្រីអប្សរា^១ ជំនុំនិងសេចក្តីមន្ត្រី
 ស្រៀម យល់ថាព្រះបាទសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោធាណ៍ ដែលឧត្តមយើងបានជួយទំនុកបង្កើន ឱ្យពលស្រៀម លាវចូលទៅជួយ
 គ្រួសារស្រីកសិករក្នុងព្រះនគររាជរាជដ៏ល្អឯកសារបាយ និងបានរៀនសូត្រ ហើយត្រឡប់ជាចូលទៅចងព្រះរាជ មេត្រី
 និងព្រះមហាក្សត្រអង្គព្រះបាទសម្តេច ព្រះនិងចេញបង្ហាញយើងទេ។ យើងយល់ថាពួកស្រីកសិករយើងទៅផ្ទាល់ផ្ទាល់ឱ្យ
 រៀនសូត្រ ។ ដូច្នេះតើអ្នកទាំងឡាយយល់ដូចម្តេច?

សេចក្តី មន្ត្រីស្រៀមទាំងអស់យកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថា៖ ទ្រង់ក្រាបព្រះវិទ្យានុវត្តន៍ព្រះលាស់។ តាមព្រះ
 ប្រមាថមើលថាស្រៀមនេះត្រឹមត្រូវមកហើយ។ សេចក្តីស្រាវជ្រាវយើង ខំប្រឹងប្រែងបានល្អឯកសារ ហើយនៅមិន
 ជាយូរណាស់មកហើយផង ហើយសូមស្នើសុំតែងតែយកចិត្តទុកដាក់ប្រុងប្រយ័ត្នដែរ។ បើព្រះអង្គស្តេចសើកមាត់ទៅផ្ទាល់
 ផ្ទាល់ព្រះវិទ្យានុវត្តន៍ សេចក្តីស្រាវជ្រាវយើង និងបានឱកាសធ្វើព្រះរាជការថ្វីបង្អស់ត្រូវប្រុង។

សេចក្តីព្រះចៅស្តេច ទ្រង់ព្រះសង្គ្រាមមន្ត្រីយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលដល់ព្រះបាទសម្តេចព្រះបាទស្រីអប្សរា
 ទ្រង់ក្រាបឱ្យពេញកងទ័ពបាន ១០០ ០០០ នាក់ ដ៏ ៣០០ សេះ ៥៤០ បានជួយជុំហើយទើបទ្រង់ចាត់មកឱ្យទ័ព
 ទាំងប៉ុន្មាននេះ

១. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកស្រែចម្ការ និងសេនាបតីនគរទាំងអស់ចំនួន ១០ ០០០ នាក់ជាទ័ពមុខ។
២. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកស្រែចម្ការនគរ "ស្រុកនេះជួនការងារជាច្រើនស្រុកនគរ" ការសេនាបតីនគរ
 នេះ តើសេនាបតីនគរទាំងអស់ស្រៀម។ បើសេនាបតីនគរឱ្យត្រឹមត្រូវតាមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃមន្ត្រី ត្រូវសេនាបតីនគរកិច្ច
 ទាំងស្រុង ៥ ០០០នាក់ ជាទ័ពស្តាំ។
៣. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកនគរស្រី និងក្រុមការទ័ព ៥ ០០០ នាក់ ជាទ័ពឆ្វេង។
៤. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកនគររាជ និងក្រុមការទ័ព ៥ ០០០ នាក់ជាទ័ពក្រោយ។
៥. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកស្រែចម្ការនគរស្រី និងក្រុមការទ័ព ៥ ០០០នាក់ជាទ័ពស្រៀម។
៦. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកនគរនាយកស្រី និងក្រុមការទ័ព ៥ ០០០ នាក់ជាយោធាទ័ព។
៧. ចក្ខុវិស័យព្រះចៅស្តេច ព្រះអង្គទ័ព ២៥ ០០០នាក់។
៨. ឱ្យចៅហ្វាយស្រុកស្រីស្រី និងក្រុមការទ័ព ៥ ០០០ នាក់ជាទ័ពក្រវែល។

^១ មេត្តាសម្រេចស្តីពីការប្រកាស ហើយចេញសេចក្តី ហើយមានបង្គាប់ប្រកាស ។ មហាវិថយ ។ ចៅហ្វាយស្រុកនគរស្រីស្រី ។ សេនាបតីនគរ
 ស្រៀមដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ស្រៀមយើងចែកចំណែក ។ ស្រុកនេះជួនការងារជាច្រើនស្រុកនគរ ។ ការសេនាបតីនគរ
 នេះ ត្រូវសេនាបតីនគរទាំងអស់ស្រៀម ។ បើសេនាបតីនគរឱ្យត្រឹមត្រូវតាមអក្ខរាវិរុទ្ធនៃមន្ត្រី ត្រូវសេនាបតីនគរកិច្ច
 ទាំងស្រុង ៥ ០០០នាក់ ជាទ័ពស្តាំ។

ទើបមន្ត្រីរៀបរៀងស្នើសុំ ៥ ជាង ចេញទៅក្រុងទីទាំង៣ដង ជ័យសែនចង់សែន ព្រះសុរិយា ទាមបែបខ្មែរសេនា
 ភ្នំនា ពេលនោះមានប្រមាណ ៥០០នាក់ កាន់គ្រឿងសាស្ត្រាវុធដើរអមដឹងព្រះទីទាំង ទាមបែបខ្មែរសេនា មន្ត្រីជំនកណ្តាល
 រាំក្នុងរាងកាយសម្រាប់កំចោទបង្គាប់ពល។ គួរបានប្រកួតពេលវេលាហើយ ព្រះទេវតាបានស្រង់ប្រដាប់គ្រឿងរាង
 ក្លាយរូបពង្សីថ្មថ្មី គ្រប់មហាមាណាវត្ថុគ្រប់ លេចបរិសុទ្ធ គ្រប់ទ្រង់អាវុធមុតថ្មី ធ្វើឲ្យដំណើរស្ថានក្រោមមហា
 ស្នេហា ហោរាកោរចង់ទូលភើរ។ មន្ត្រី ដែលដឹងលើខ្នងដើរម្សងសឹកនោះ ក៏រាំក្នុងក្រោក ចេញបង្គាប់យោធា។
 សេនាទាហានទាំងហោរាដើរចេញទៅកាន់តម្រង់ទៅក្នុងដៃទស្សនាវដ្តី ដើរចុះតម្រង់មកក្រុងឡើងម្តងទៀត ជាក្បាច់
 ជ្រៃសំបូរ កំពុងពេជ្រ។

ខណៈនោះទៅឡើងខ្មែរទាំង៤ ដោះ បកសំបុកប្រឺងមកឲ្យកញ្ជក់ដោយរាង ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់ស្វាយ
 តាមដំណើរដែលស្រៀវដើរកម្រិត។ ឲ្យកញ្ជក់ដោយរាង បកសំបុកប្រឺងឱ្យបង្រៀនសេនាមកប្រឹងសេនាមតិ ទាញ
 ឲ្យដឹងនូវអារម្មណ៍។ សេនាមតិទាំងសេនាប្រឺងបង្គំទូលថ្វាយ ព្រះចៅបរមនាថបរមបពិត្រជាអម្ចាស់វិទិត្យព្រះ សូមម្រង់
 ជ្រាបគ្រប់ប្រការ។

ព្រះបរមបពិត្រ ត្រាស់បង្គាប់សេនាមតិឱ្យទាមសំបុកប្រឺងទៅទៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់ស្វាយ ឱ្យកេរឈ្មោះ
 ឡើងទាំង២៤ ស្រុក ឱ្យបង្គាប់ទ័ពក្នុងព្រៃទាំងសងខាងថ្ម។ “ ទៅហ្វាយស្រុកខេត្តបារាយណ៍ ជាកងទ័ពទ័ពស្រៀវ ដេញ
 មកត្រង់ព្រៃទាំងសងខាង ឱ្យទៅហ្វាយស្រុកខេត្តរវត្ត ដើរកម្រិតទៅក្នុងទីនោះក្រោយទ័ពស្រៀវ។ ត្រង់ព្រះរាជកំណត់ថា
 បើទ័ពក្នុងដើរទៅដល់កណ្តាល ឲ្យស្រាវស្វែងប្រឺងបង្គំឲ្យស្រៀវមករត់។ គេនោះទៅប្រើសេនា
 ប្រឡងទៅប្រឡងទៅហ្វាយស្រុកខេត្តរវត្ត ១ និងទៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់ស្វាយ ១ ។ ទៅហ្វាយស្រុកទាំងពីរ ក៏ទទួល
 ធ្វើតាមព្រះរាជបញ្ជាគ្រប់ប្រការ។

ឯក្នុងព្រះនគរនោះ ព្រះបរមបពិត្រជាអម្ចាស់វិទិត្យព្រះត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកេរឈ្មោះទ័ពទ័ព ៥០ ០០០
 នាក់ ៥១០ លេង ៥០០ ក្របី ៥០០ ។ គួរជួបជុំគ្នាហើយ គ្រប់ទ្រង់នាយកនាយម៉ឺនសាស្ត្រច្នៃច្នៃខាងក្រោមនេះ

១. ឱ្យសម្តេចចៅហ្វាយខ្មែរសមុបនាយក និងសម្តេចព្រះរាជបុត្រាហើយ និងឲ្យកញ្ជក់ទាំងនាយកព្រះនគរ
២. ឱ្យឲ្យកញ្ជក់ទ្រឹ ១ ទៅហ្វាយស្រុកក្បែរឃុំ ១ កំពង់សៀម ១ ត្រង់ទាំងក្រុមការទាំង ១០ ០០០
 នាក់ជាទ័ពមុន។
៣. ឲ្យកញ្ជក់នាយក និងទៅហ្វាយស្រុកចង្កោទាំង ៥ ០០០ នាក់ជាប៉ែកខាងស្តាំ។
៤. ឲ្យឲ្យកញ្ជក់ព្រះនាយក និង ទៅហ្វាយស្រុកពោធិសាត់ទាំង ៥ ០០០ នាក់ជាប៉ែកខាងឆ្វេង។
៥. ឲ្យសម្តេចចៅហ្វាយ និងទៅហ្វាយស្រុកចង្កោ ទាំង ៥ ០០០ នាក់ជាទ័ពក្រោយ។
៦. ឲ្យកញ្ជក់សង្គ្រាមភោជនា និងទៅហ្វាយស្រុកខេត្តសំរោងទងទាំង ៥ ០០០នាក់ជាទ័ពស្រៀវ។
៧. ឲ្យកញ្ជក់ព្រះនាយក និងទៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់សៀមទាំងលេខកំពង់សៀម ៥ ០០០ នាក់
 ជាកងក្រវែលខាងស្តាំ។

៨. ឱ្យឧកញ៉ាវាងភេង និងចៅហ្វាយស្រុកព្រៃវែងទំនួលខេត្តព្រៃវែង ៥ ០០០ នាក់ ជាកងក្រវែលឆ្នេង ឯកងទ័ពចៅហ្វាយស្រុកខេត្តត្រាវែង និងចៅហ្វាយស្រុកក្រោមខាងទាំងអស់ ឱ្យជួបក្នុងកងទ័ពហ្នឹង ។

លុះដល់ជិតកំណត់ហើយ ស្តេចទ្រង់បញ្ជាឱ្យឈ្នួលទ័ពគ្រប់កង ចម្បងពល និងដំរី ឆេះ ក្របី ទៅរៀបទ័ពទៅ រៀបទ័ពនៅព្រែកក្តាម ខេត្តត្បូងកំពង់ច្រូង ។

លុះដល់ត្រូវជាពេលឆ្នាំមានជ័យបង្ហូរហើយ ព្រះបរមនាថបរមបពិត្រ ជាមហាសំបើកដើម្បីចូល ចូលស្រង់ទ្រង់ ត្រៀមរាជរៀបរាជ រាជសិរីប្រយុទ្ធ បរិសុទ្ធទូកព្រះមាណា ពេជ្រខ្លះលេចសែងព្រះស្វិយា មុខបារម្រុង អភិរាជស្រែ គ្នា និងចាំសែកចាំសែងព្រះស្វិយា ។ ព្រះរាជយោធាពិធីព្យាបាលជាដើម ឃើញបានខ្លះមហាជ័យបូកហើយ ក៏គោរព គងទូលសួរ ។ សាស្ត្រច្រកកង ស្តេចឡើងគង់លើព្រះយានមាតុស្រាសស្លាតយ៉ាងមហាស្វា ។ មន្ត្រីកាន់កុលយមពួកក៏រាំ កុលយមពួកក៏ចោលបង់បង្វាក់យោធា ។ សេនាបតីយោធាទាំងហើក លើកពលនិករចេញទៅដល់កំពង់ក្រុង ។ នៅទីនោះ ព្រះបាទ អ្នកជាមម្ចាស់ ចុះគង់ព្រះទីនាំងនាវាឆ្នងទៅដល់ព្រែកក្តាម ។ អស់ពួកវង្សក៏បែររុករានឡើងគង់លើព្រះទីនាំង គង់ខ្មៅ ។ យោធាពាក់អាវក្រហមកាន់ត្រៀងសាស្ត្រាវុធ ១០០០ នាក់បែរជើងព្រះទីនាំង ។ ព្រះរាជហោរាគោរព គោរពតាំង សម្រាប់បូករាជ ។ មន្ត្រីកាន់កុលយម ចោលបង្វាក់បរិវាតល លើកកងទ័ពមុខក្រោម ឆ្នេង ស្តាំ និងទ័ព កងក្រវែលទាំងពីរកង ចេញទៅដល់ជិតច្រកក្តាម ។ នៅក្នុងទីនោះ ព្រះរាជស្រង់មានព្រះរាជបញ្ជា ឱ្យយើងចម្លាយ រាយទ័ពជុំ ៧ កង ជេរទ័ពស្តាំកិច្ចការរាជការលើក ។

ចំណែកកងទ័ពស្បែក ដែលលើកចូលមកដៃកម្ពុជាក៏បានដើរចុះប្រទះ និងកងជនខ្មែរ របស់ចៅហ្វាយស្រុក មហាឆត្រ (ឆីស្បែករាប) និងទ័ពឧកញ៉ាតេជោសុរាជ ដែលបណ្តាក់ទ័ពបង្កប់ ក្នុងព្រៃស្បែកតាំងពីប្រទល់ដៃស្បែក ខ្មែរមក ។ ដំបូងខ្មែរកាលឃើញទ័ពស្បែកមកដល់ហើយ ក៏លើកចូលទៅទទួលគ្នា តែទ័ពខ្មែរក្នុងធ្វើជា ចាញ់រត់ដោយ ដៃ ទុកឱ្យទ័ពបង្កប់តាមក ចូលទៅទទួលគ្នាបង្កើនកម្លាំងព្រៃក្តាម ។ ស្បែកដោយជំនាញនិងកលលើករបស់ខ្មែរ នឹកស្មានថាទ័ពខ្មែរចាញ់ខ្លួនមែន ក៏មេតែងព្យាយាម ។

លុះមកប្រទះនឹងទ័ពខេត្តបារាយណ៍ ឯមេទ័ពស្បែកក៏លើកដៃច្របាច់ព្រះស្រឡាច់ហ្នឹង ចៅហ្វាយស្រុកខេត្ត បារាយណ៍ចូលមកដល់ទឹកស្នូលដៃជាព្រៃក្តាមលើមែន ។ នៅទីនោះកងទ័ពស្បែកព្រមជិតទឹកជ្រោះ ទឹកច្រកក្តាមលើ គ្រួសចាញ់ស្លាប់អស់ ៣ ភាគ ។ ក្នុងចំនួនដែលនៅសល់ ៣ ភាគទៅទៀត ទាហានជាច្រើនក៏រត់ តែមើលជិតព្រៃពិសេស ៣ ភាគនោះ ពុំបានជាប្រុងស្មារតីនឹងយាមស្មារតីឡើយ ។ ខណៈនោះទាហានកងក្រវែលខាងព្រះឆត្រតាំងពីរកង និង កងជន ក៏លើកយោធា ទៅជួបបង្កប់បាញ់ពីក្នុងព្រៃអស់ ពីរ បី ថ្ងៃ ។ ព្រះចៅថែវណាត្រាស់ថា យើងនឹងទ្រាំនៅក្នុងព្រៃ នេះឱ្យដល់ ៥ ថ្ងៃមិនបានទេ ព្រោះកងទ័ពលើគ្រួសចាញ់ជាច្រើនណាស់ ហើយថែវទាំងមាត់កងទ័ពខ្មែរ មកលបចាញ់ថែវ ទៀតផង ។ មើលទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យជួយទ័ពក្រឡប់ទៅក្រោយវិញ ។ ទ័ពនេះជួយទៅ បានជួបទៅនឹងទ័ពចៅហ្វាយស្រុក ឆត្រវត្ត ចៅហ្វាយស្រុកបាត់ដំបង ។ កងទ័ពទាំងពីរខ្លះនេះលើកគ្នាវាយជួបមកពីក្រោយ ។ ទ័ពស្បែកស្ម័គ្រច្រាំមិនបានមិន បានរត់ទៅទៀត ក៏មេតែងចេញទៅទាញស្តាំ ទាញឆ្វេង ហើយបានជួប នឹងទ័ពឧកញ៉ាតេជោសុរាជ ដែលទៅឱ្យកងទ័ពចៅ

ព្រះអង្គម្ចាស់ ពាក្យនេះមិនដឹងជាបានមួយឆ្នាំឯណាទេ ១ ព្រះកោដិស្ថានជាពេជ្រ ១ ពានព្រះស្រីមាស
 ដំពេជ្រ ដើងពានសម្រាប់ដាក់ស្នាមម្ជុំពីថ្ងៃយសោធន៍ ១ ពានព្រះធម្មមាសដំពេជ្រ ដើងពានដាក់គ្រឿងទ្រង់ ១ ព្រះ
 សែង ដាវ ស្រោមមាសដំពេជ្រ ១ ព្រះសែង ដាវ ស្រោមម្ជុំបញ្ជីដំពេជ្រ ១ ព្រះសែងស្លុក កាំបិតបង្កប់ ម្សៀតមាស
 ដំពេជ្រ ១ ទម្រង់ព្រះរឿងក្រមាស (បុត្រមាស) ២ ព្រះព័ត៌ម្ជុំបង្កប់ម្សៀតមាសដំពេជ្រ ២ ទាំង ១១ មុខនេះរត់តាម
 ដើងព្រះមីទាំង ១ បន្តោមទាហានព្រះតិរច្ឆោត កងតែអាវុធសម្រាប់ខ្លួន ១ ខណៈនោះទៅហ្វាយស្រុក និងក្រុមការងារ
 ទាំង ៦ ទាក់នោះ រត់ចូលទៅក្នុងព្រៃស្នាមព័ត៌មុខ កាប់កាត់ទាហានស្បើមផ្ទាល់ខ្លួនបណ្តាស្បើមស្នាមរត់ ៤០ ប្លាយទាក់ ។
 ទាហានស្បើមដែលរត់ចូលទៅក្នុងព្រៃសម្រាប់រាជ្យនោះ ភិតភ័យណាស់ក៏បោះគ្រឿងទាំង ១១ មុខនោះចោល ហើយរត់
 តាមដើងព្រះមីទាំងទៅ ព្រះចៅតែងឈរដាច់ថា ទាហានរបស់ព្រះអង្គនៅតែជាង ៥០ ទាក់ទេ ព្រះអង្គភិតភ័យពេក
 ណាស់ ទើបទ្រង់ដោះព្រះមាសដំពេជ្រ (ខ្សែក) ដែលទ្រង់ជាប់នឹងព្រះអង្គ ហើយបោះទៅឱ្យមន្ត្រីខ្លះដែលកំពុងតែ
 ដេញតាម ប្រាប់ថាឱ្យឈប់យករបស់នេះ ទៅផ្ទាល់ខ្លួនឯង លេចក្តីភាពស្ងប់ ចុះ ១ ខណៈនោះមកក្បែរពេលជាបុរាណមាស
 ហើយព្រះចៅទ្រង់ពេជ្រទាំង ១១ មុខ និងព្រះមាសនោះហើយ ក៏ស្រែកយ៉ាងឱ្យឱ្យក្បែរសេចក្តីដាច់ដាច់ និងក្រុមការ
 ឈប់រំលីង ក្នុងពេលដែលមិត្តខ្មែរកំពុងតែរំលីងគ្រឿងពេជ្រនោះ ព្រះចៅតែងណាស់ដកហូតរត់ចុះទៅ ហើយបានទៅជួប
 នឹងទៅហ្វាយស្រុកឧត្តររាជសីមាព្រះទាំងទាហានផង ។ ទៅហ្វាយស្រុក និងទាហានស្បើម ក៏បានផ្ទៀងការពារ ហើយទា
 ព្រះអង្គត្រឡប់ចូលទៅក្នុងដៃព្រះមុខពេជ្រស្រីអរុណវិញ ។ ក្នុងពេលដែលស្តេចស្បើមរត់ចុះទៅនោះ មកក្បែរមា
 រត់ដាច់ដាច់ មកស្តាយថាបើកុំឈប់រំលីងគ្រឿងទាំងទាហានមុខនេះ ម្ល៉េះខ្លួនមុខជាបានធ្វើតែព្រះចៅតែងណាស់ទៅហើយ
 ខណៈនោះមកក្បែរព្រះរាជប្រាសាទ សាស្ត្រាណាដែលល្អបែបព្រះចៅតែងនោះ យើងត្រូវទុកឱ្យរស់ចុះ ។ ប៉ុន្តែបើសត្រូវ
 នោះវាម្នាក់ស្រែងដៃខ្លាំងក្លា ទើបយើងត្រូវតែសម្លាប់ ឬទាបវាឱ្យបាន ។

មកក្បែរពេលជាបុរាណមាស និងក្រុមការងារបានការណ៍ហើយ ក៏ត្រឡប់ទៅគ្រឿងពេជ្រនោះទាំងអស់ ចូលទៅក្រោយ
 បង្គំទូលថ្វាយព្រះបរមនាមជាមន្ត្រីដំរើក្ស ។ ព្រះករុណាទ្រង់ព្រះអំណរពន់ប្រមាណណាស់ ទើបទ្រង់ព្រះរាជទាន
 រង្វាន់ឱ្យដល់ទៅហ្វាយស្រុក និងក្រុមការងារនោះទាហាន តាមដែលមានតុលាបំណង តិច ច្រើន ។ លុះស្រេចការសឹក
 សង្គ្រាមនោះហើយ ព្រះបរមបិតាព្រះអង្គទ្រង់លើកមិត្តព្រះបង្គំទូលក្នុងព្រះនគរវិញ ។

ក្នុងដៃមិត្តព្រះអង្គនេះ រត់ពីការស្បើមដល់ ព្រះអង្គទ្រង់យកបែបយ៉ាងតាមសម្តេចព្រះវររាជបិតា ១ ជំនង
 ឆ្លើយក្រាបទូលព្រះអង្គក្តី ឱ្យឆ្លើយថាសម្តេចព្រះនាងរាជមាសនា ១ ចេញពីស្បើម ដែលទាបបានក្នុងក្រុងនោះ ព្រះអង្គ
 ឱ្យឆ្លើយថាស្បើមទំការលើ ក្រោយព្រះអង្គឆ្លើយសង្គ្រាមនៅទំការលើ ហើយទាបបានឆ្លើយទាំងនោះ នៅក្នុងព្រៃទំការ
 លើ ។ ព្រះអង្គទ្រង់មែកឆ្លើយទាំងនោះ ឱ្យជាប្លង់ដល់សេនាទាហាន ឱ្យទៅទៅទាបធ្វើ តាមខេត្តស្រុករបស់សេនា
 ទាហានទាំងនោះ ។ ក្នុងដៃមិត្តព្រះចៅសម្តេចព្រះស្រីសុរិយោទ័យ ជាសម្តេចព្រះវររាជបិតា ក្នុងដៃមិត្តព្រះអង្គនេះក្តី
 សេនាទាហានខ្លះក្លែងក្លាយ ខ្ពស់ប្រសើរណាស់ ។

ដល់មកព.ស ២០៧៦ ព.ស ១៦៣២ ម.ស ១៩៨៤ ម.ស ៩៩៤ ឆ្នាំវកច្ឆាស័ក ព្រះអង្គសោយរាជ្យបាន ៤ ឆ្នាំ ព្រះជន្មវស្សា ៤៦ ឆ្នាំ ។ កាលនោះមានព្រះម្ចាស់ ស្រុកក្រវាត់ស្រែក្នុងខេត្តបរិបូណ៌ ឈ្មោះសំ ឆ្លងទៅតាំងសិលនៅភ្នំទួក មាន ច្រកភ្នំព្រះកត្តិណេស្ត៍ក្នុងដែនកំពង់ហៅ ខេត្តកំពង់ស្វាយ សព្វថ្ងៃនៅក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ គេតាំងសិលបាន សម្រេចហើយ សំកំពង់ខ្លួនជាស្តេចសម្រែ ហើយតាំងព្រះនាមខ្លួនជាព្រះសម្រែជាទីកំពង់ ។ ព្រះសម្រែក្រោយនេះ ចេះមន្ត អាចមន្តកែលាស់ ។ គាត់ចង់តាំងរាជ្យនាពេល ហៅព្រៀងឱ្យព្រះម្ចាស់ស្រែ កំហៅបានបរិបូណ៌ ព្រះចុះចូលជាច្រើន ព្រះស្រី រាជានីតិលោកនេះចេះហើយជាព្រះបាទឧប្បិករាជ ។ ព្រះសម្រែក្រោយជាតាំងព្រះឧត្តរកំដែងវង់ នៅភូមិស្វាយអំពា ដៃឆ្វេរ ម្យ៉ាងកំពង់ហៅ ក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ បន្ទាប់នោះធ្វើតំកង់ហើយស្រេចទេ តែព្រះសម្រែក្រោយឱ្យឈ្មោះបន្ទាប់នោះជា បន្ទាប់នោះ ទៅម្យ៉ាងកំពង់ហៅម្យ៉ាងម្យ៉ាងហើយ ក៏ធ្វើសំបុត្រប្តឹងទៅឧកញ៉ាតេជោបុរាណមាន ចេហ្វាយស្រុកខេត្ត កំពង់ស្វាយ ។ ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ក៏ប្រមូលគ្រប់ទៅម្យ៉ាងមិនខានមិន ខានជើងស្រេចហើយ ទើបកែសំបុត្រមួយ ឡាន ឱ្យប្រើសម្លាប់ទៅប្រាប់ទៅម្យ៉ាងនោះ និងទៅម្យ៉ាងកំពង់ហៅថា ជំរំវែង ១៣ កើត ខែ មាឃ ឱ្យលើក កងទ័ពទៅត្រួតភូមិស្វាយអំពា បន្ទាប់នោះឱ្យព្រមគ្នា ។ ប្រើសម្លាប់ទៅសំបុត្រក្រវាត់ស្រែក្នុង តែទៅមិនដុតកងទ័ពខាង ស្តេចសម្រែ (កងទ័ពសម្រែ) កំហៅបាន ហើយនាំខ្លួនទៅផ្ទះស្តេចសម្រែ ។

ស្តេចសម្រែក្រោយក៏ទោសឱ្យសម្លាប់បងទៅ ។ ឯឧកញ៉ាតេជោបុរាណមាន ឧកញ៉ាមារាជតេជោយ៉ាង ពុំដឹងថា ស្តេចសម្រែ ទាបបម្រើដែលនាំសំបុត្រនោះសម្លាប់បាន ក៏ពិនិត្យទាបបម្រើដែលទៅប្រាប់ទៅម្យ៉ាងនោះ បានមិន ហើយធ្វើនាមសំបុត្រនោះហើយ ។ គេដឹងថាឱ្យកំណត់ដៃឈរកាត់នោះហើយ ពុំដឹងថាឱ្យកំណត់ដៃឈរកាត់នោះហើយ ពុំដឹងថាឱ្យកំណត់ដៃឈរកាត់នោះហើយ បាន ក៏នាំតែទាហានស្រុកកំពង់ស្វាយ មានចំនួនតែ ២០០ នាក់ រត់ចូលទៅមាឃបន្ទាប់នោះស្វាយអំពាដោយពេលពេលមុន ពិសេសក្រោយម្យ៉ាង ។ ស្តេចសម្រែឃើញហើយ ក៏សម្តែងសិល្បៈវិជ្ជាការ ឱ្យកើតជាខ្លា ដាច់ ដេញទៅ ដេញមិនកងទ័ពឧកញ៉ា តេជោបុរាណ ។ កងទ័ពទ្រាំពុំបានក៏បែកពន្លាចទៅ នៅតែឧកញ៉ាតេជោបុរាណមាន និងឧកញ៉ាមារាជតេជោយ៉ាង ឧកញ៉ាទាំងពីរមុខឈរកាត់ការខ្លួនដោយអវុធ និងសិល្បៈវិជ្ជា ប៉ុន្តែដោយមិនទាន់សង្រួមច្រើនលើសលប់កម្លាំង ទ្រាំពុំ បាន ក៏ចុះរត់ទៅត្រង់ច្រកភ្នំ ។ ស្តេចសម្រែក្រោយមើលទៅឃើញឧកញ៉ាមារាជតេជោយ៉ាង ហើយក៏ស្រែកថា ខ្លួនឯងនេះហើយឬ ឈ្មោះឧកញ៉ាតេជោ យើងបានឮឈ្មោះខ្លួនមកហួសលាស់ហើយ ឥឡូវយើងទើបមិនបានឃើញ មុខច្បាស់ ។ យើងពិនិត្យមើលទៅឃើញថាឯងគួរសមជាសេនាមេ ។ ប៉ុន្តែហេតុដូចម្តេចក៏កាន់ទិព្វជីវិតជាស្រីទៅវិញ ឃើញតែម្តងហើយ ក៏រត់ស្វាយជីវិតជាងក្តីឈ្មោះដូចនេះ?

ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ និងឧកញ៉ាមារាជតេជោ មែកកងទ័ពរត់ទៅសំលៅតែ ២ នាក់ គេច្បងសិស្តស្តេចសម្រែ ហើយ ឱកឱ្យសំបុត្រដែលចូលមកក្នុងកងទ័ពស្តេចសម្រែនោះពន្យាមាណ ក៏ចេញពីច្រកព្រៃភ្នំចូលមកកាប់ចាត់ និង ស្តេចសម្រែ ។ ក្នុងពេលដែលកាប់ចាត់ព្រៃព្រួញនោះ ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ដូងជើងទៅក្នុងព្រៃច្បាច់កាប់ឥតដៃ ។ ស្តេចសម្រែឃើញបានចំណង់ដូច្នោះហើយ ក៏ហូតដាវចូលកាប់ចាត់ឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ឧកញ៉ាតេជោបុរាណស្ទុះលោត ពីក្នុងព្រៃច្បាច់ គេចទៅបំបាំងខ្លួនមិនមើលឃើញ ។ ខណៈនោះឧកញ៉ាមារាជតេជោយ៉ាង ជាស្រី ហើយជាសិស្សពិនិត្យ

របស់ឧកញ៉ាតេជោបុរាណមានផ្ទះនៅជិតស្រាប់ ក៏យកផ្ទះរាប់រាប់កាប់ទៅត្រូវបានកែច្នៃជាវត្តស្ដេចសម្រែ។ ហេតុនេះហើយបានជាទីនោះមានឈ្មោះថា ភ្នំបាក់ដៃ ប៉ុន្តែយារមកហៅថាភ្នំបាក់ខែងទៅវិញ។ តួកពន្លឺនោះស្ដេចសម្រែឃើញម្ចាស់ខ្លួនមានជ័យជំនះហើយ ក៏តាំងស្រែកហើកកញ្ជក់ភ្លើងជាខ្លាំង។

ទៅឡើងគោកសេះ និងទៅឡើងកំពង់ហៅដែលនៅឯជួរខ្លួននោះ កាលត្រូវសន្លឹកចម្បាំងហើយ ក៏លើកម៉តចេញទៅ។ លុះឃើញឧកញ៉ាតេជោបុរាណជំរុះតែជាប់នៅក្នុងចំណោមឆ្នេរឆ្នេរ ទៅឡើងទាំងពីរ ក៏ជញ្ជក់ម៉តឱ្យរត់ចូលទៅ។ ឯស្ដេចសម្រែ គាប់ចូលជាវេលានោះព្រលប់ទៅហើយផង ចូលជាស្រីក្របីកងទ័ពបន្ថែមមកទៀតផង ក៏ដោ ម៉តរត់ទៅចូលបន្ទាយវិញ។

លុះត្រឹមឡើងឧកញ៉ាតេជោបុរាណ ធ្វើសំបុត្រប្តឹងទៅសម្តេចចៅហ្វាខ្លះសមូហនាយក ឱ្យនាំយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយព្រះបរមនាថបុរមបតិក្រជាមហាសីរីពរសីហនុនៅក្រុងឧដុង្គមានជ័យ ដើម្បីសុំបន្ថែមកងម៉តជំនួយទៀត។ សម្តេចព្រះបរមនាថបុរមបតិក្រជាមហាសីរីពរសីហនុក្រាស់ថា ឧកញ៉ាតេជោជាសេនាបតី តាំងពីវារៈបិតាជ្រេចមក បើទ្រង់ប្រើឱ្យទៅធ្វើសកស្រាមនៅទីណាៗ តែរតែធ្វើបានសម្រេចនូវជ័យជំនះគ្រប់ក្រាទាំងអស់ តុំផែនឱ្យមកសុំកងម៉តទៅជួយដល់ម្តងណាសោះឡើយ។ កាលដែលឧកញ៉ាតេជោបុរាណ សុំកងម៉តជំនួយក្នុងគ្រានេះ ប្រហែលមើលទៅសម្រែនោះខ្លាំងត្រង់ពិតប្រាកដណាស់មែនហើយ។ ទើបព្រះអង្គទ្រង់ទាន់ដូចតទៅនេះ៖

- ១ ឧកញ៉ាឧកញ៉ា
- ២ ឧកញ៉ាបាវតេជ
- ៣ ចៅលាញ់មីថ្ម
- ៤ ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តស្រែវែង
- ៥ ចៅពញា បន្តីភីក្ខី ចៅហ្វាយស្រុកខេត្តកំពង់សៀម
- ៦ ចៅពញាពេជ្រតេជោ ចៅហ្វាយស្រុកដើមព្រៃ

ឱ្យសើកយោធា ទាហានអេហ៍ពេល ទៅជួយឧកញ៉ាតេជោបាវតេជាការសង្គ្រាមសម្រែក្រាបបង្គំទូលសុំ។

ឧកញ៉ាឧកញ៉ា និង ចៅហ្វាយស្រុកទាំង ៥ នេះ ក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំទូលព្រះរាជាឱ្យដឹង លាសើកពលចេញទៅ។ លុះដល់ទៅខាងកើតភ្នំទឹកមានហើយ មេម៉តយួងក៏បោះម៉តតាំងបន្ទាយនៅទីនោះ ហើយឱ្យធ្វើស្រែវាល់ពេល ក្នុងមួយចំណុច ១០០ ០០០ ម៉ាក។ ហេតុនេះហើយបានជាទីនោះមានឈ្មោះថា ស្រែវាល់ពេលរៀងមក។

ឯស្ដេចសម្រែបានដឹងថាម៉តក្រុងឧដុង្គលើកមកដល់ហើយ ក៏ឡើងទៅលើខ្នងភ្នំទឹកមាន ហើយក្រឡេកមើលទៅឃើញកងម៉តច្រើនក្រាស់ព្រៃ ពិតណាស់ប្រមាណជា ២៥ ០០០ ម៉ាក។ លុះឃើញភ្នំអាកាសមិនខាងកើតមានអប្បស្សី មិនខាងលិចមានព័ណ៌ ៣ ប្រកាស ខ្សែវី ក្រហម លឿង ហើយស្ដេចសម្រែនិយាយនឹងទាហានថា យប់នេះយើងមិនមានជ័យជំនះទេ។ លុះដល់ពេលព្រលប់ស្ដេចសម្រែទាត់សេនាទាហាន ឱ្យទាត់ម៉តជាច្រើន ទៅបោះកងម៉តពីក្នុងក្រុងលិចន ខាងកើត ខាងលិច ខាងត្បូង ហើយស្ដេចផ្ទៀងផ្ទាត់ បើត្រូវកាំភ្លើងហើយ ឱ្យទាត់ទាំងនោះវាយម៉តចូល

មកឈានដល់ដើមភ្នំ ឯទីតាំងនោះកើត ឱ្យ យកស្មៅធំលើសទៅចងធ្វើជារូបមនុស្សកាន់ប្រដេរដុចចំនួន ១ ០០០ រូប រួច ឱ្យកងទ័ពយករូបនោះ ទៅបោះជិតបន្ទាយកងទ័ពខាងព្រះឧទេរទាំងបីទិស ហើយតាំងស្រែកហៅបង្ខំកាំភ្លើង ឱ្យកញ្ជ្រក អំពើកជាខ្លាំង រួចឱ្យជួយមកវិញធ្វើហាក់ដូចជាដំបូងចូលទៅកាប់ទាក់ ។

ឯកងទ័ពខាងព្រះឧទេរពុំដឹងកិច្ច ស្មានជាកងទ័ពសត្រូវចោមបន្ទាយពិតៗ ក៏ឱ្យរេហ៍ពលចង្ហែកាំភ្លើងធំតូចចេញ ទៅ ។ លុះបាញ់រលំគ្រាប់រំលេចហើយ ទើបស្តេចសម្តែងឡើងលើខ្នងភ្នំយកអវុធរាយមន្តចូលទៅកើតជានុ្ត ឱម៉ាល់ ត្រូវរង ពាឱ្យដេញទ័ពកងទ័ពក្នុងបន្ទាយខាងព្រះឧទេរ ។ កងទ័ពទាំងនោះក៏រត់បែកខ្ចាត់ខ្ចាយអស់ទៅ ហើយទៅជួប មីងកងទ័ពក្បត់ ដែលស្តេចសម្តែងប្រឆាំងឱ្យបង្គាប់ទាំងបីផ្នែក ។ កងទ័ពសត្រូវឃើញកងទ័ពខាងព្រះឧទេរហើយក៏វាយជួបមក កាប់ទាក់កងទ័ពពីរខាងព្រះឧទេរអស់ នៅសល់តែឧកញ៉ាវាជំពេជ្ជជាម្នាក់គត់ ដែលរត់ចូលទៅក្នុងព្រៃរួច ហើយរត់ចូលទៅ ក្រុងវិញបាន ។

ឧកញ៉ាជេដាបុរាជ កាលឃើញកងទ័ពហួសពីបែកខ្ចាត់ខ្ចាយដូច្នោះ ក៏រំលឹកតែអំពល់ខ្ពស់មិត្ត ដេវតាដ៏ តិរកកលឧបាយពុំទាន់បាន ច្រូសទាំងបាយទឹក ។ ឯអ្នកជំទាវមកទៅនិរតិសោភ័ណស្រឡ ក្នុងប្រាសាទ ទៅទៅ កំពង់ប្រាស់ ជាមិនប្រាប់ចេញពីលើសែនសាយរបស់ឧកញ៉ាជេដាបុរាជជាម្ចាស់ ព្រោះអ្នកជំទាវប្រមូលស្វាមីណាស់ ។ ខណៈនោះមានយប់មួយ អ្នកជំទាវយល់ស្តីឃើញថាស្វាមីមានគ្រោះថ្នាក់ក្នុងអណ្តូង ហើយឃើញដូចជាខ្លួនអ្នកជំទាវ បងប្អូនឱ្យទៅឱ្យស្វាមីពេញឡើងមក ទើបបានមកវិញ ។ អ្នកជំទាវក្រោកឡើងក៏ដឹងថាស្វាមីមានទុក្ខរំពឹកក្នុង រាជការផែនដី ទើបអ្នកជំទាវហៅក្រុមការ (រស់) ជាក្រុមការជំនិតរបស់ខ្លួន ឱ្យរៀបចំរចនាសម្ព័ន្ធនឹងគ្រឿង ទៅបន្ទាយកំពង់ស្វាយវិញ ។ ទៅដល់បន្ទាយហើយ អ្នកជំទាវឃើញឧកញ៉ាជេដាបុរាជ មានមុខក្រៀមក្រំជាដំណំ ណាស់ ក៏ជម្រាបសួរថា៖ លោកកើតទុក្ខពីរឿងអ្វី ឬពីកិច្ចការសឹកសង្គ្រាមនោះ? បើលោកមានទុក្ខពីរឿងនេះមែន ខ្ញុំមិនជួយយកអាសាវចាប់ខ្លួនសម្រែនោះ មកជូនលោកឱ្យបានដៃហ្នំលោកបង្គាប់ឱ្យបើកប្រាក់ និងត្រីសៀត ហើយមីង ដែកឱ្យផ្គុំតាមក្តីគំនិតបំណងខ្ញុំឱ្យនិយល់ ហើយក៏ឱ្យប្រាប់ឧបាយតាមដែលខ្លួននិយមនោះគ្រប់ប្រការ ។ ឧកញ៉ា កេដាបុរាជអង្គុលរត់រិយាធិយាយប្រាប់ឧបាយដូច្នោះ ក៏យល់ព្រមផង ទើបអ្នកជំទាវទៅនិរតិសោភ័ណស្រឡធ្វើជាឈ្មោះ លែងជឿមែកសម្បត្តិថ្វា ហើយយកប្រាក់ត្រីសៀតត្រឡប់ទៅនៅក្នុងដែនស្បៀងកំពង់ស្វាយវិញ ។ ឱ្យផ្សារលក់ ត្រីសៀត ១ ផ្សារលក់ស្តីដែក ១ ត្រីផ្កា និងដាវ ។ ផ្សារទាំងពីរនេះចម្ងាយពីគ្នាប្រមាណជា ៥ សិរី ហើយអ្នកជំទាវផ្តាំ មីងបាវដែលនៅលក់ដែកនិងត្រីត្រឡប់នោះថា៖ បើក្រុមខាងស្តេចសម្តែងទៅមិញនោះត្រូវលក់ឱ្យដោយ បើក្រុមខាង ចៅហ្វាយស្រុកទៅមិញ ត្រូវលក់ឱ្យថ្លៃជាងដាវរាប ។ បាវអ្នកជំទាវនោះក៏ទៅធ្វើតាមបញ្ជាទាំងនេះ ។ លុះលក់ជួររួចទៅ ស្តារលំនៅដល់ចៅហ្វាយស្រុក និងអ្នកជំទាវឈ្មោះទាស់លែងលះគ្នារហូតដល់មានការចែកទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ និងដំណឹង លក់ដោយ លក់ថ្លៃខ្ពស់នេះលេចលឿងដល់ទៅស្តេចសម្តែង ។ ស្តេចសម្តែងក៏ពិនិត្យមើលមិញទាំងលក់ដាវនោះ លោកជំទាវនេះ បែកចិត្តពីលោកចៅហ្វាយ ពិតមែនហើយ ។ មកទៅមីងកំពង់ប្រាស់នេះជាងមួយខែមកហើយ ថែមទាំងឆ្ងល់នេះ មកទៅ លក់មីឱ្យឱ្យក្រុមយើងដោយជាងក្រុមចៅហ្វាយស្រុកទៀតផង នេះប្រាកដជាការប្រាប្រាស់ និងធ្វើជាអត្ថប្រយោជន៍ព្រះអង្គ

មែនហើយ។ ព្រះអង្គព្រះជន្មវស្សាបាន ៤៦ ឆ្នាំ ហើយលោកជំទាវនោះអាពាហ៍ពិពាហ៍ ២៨ ឆ្នាំក៏ពិតមែនហើយ ប៉ុន្តែសាវ័នឈ្មួញនោះនៅមានសម្រស់ច្បាស់ដូចម្តេច យ៉ាងណាក៏សោះ ព្រោះនៅទីទាំងមាត់ក្នុងមួយនៅឡើយ។ រូបឆោមឆោមព័ន្ធក៏ទៀតសោតក៏ស្រស់ឆើតឆាយរុះរើស្រីក្រមុំក្រហមមី ដែលទើបឱ្យចេញពីម្លប់ទៅទៀត។

ស្តេចសម្រែចូលហើយ គាប់ចិត្តមានសេចក្តីច្រកអរណាស់ បើកលេងបានដូចជាអ្វីៗដ៏ស្រស់ស្រាយ តែបែកឱ្យអួលបម្រើនាំយកទៅជូនអ្នកជំទាវជាមិត្តកាល។ រីឯអ្នកជំទាវនេះវិញ ក៏តែងតែធ្វើទំនងឱ្យប្លែកៗ ធ្វើបទប្បវត្តនាហើយ ហើយ ។ លោកនេះហើយបានជាផ្សារទាំងពីរនោះ ជាប់ឈ្មោះហៅថាផ្សារច្រវាក់ក្របីមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

អ្នកជំទាវមហាទេវីនិរោតិយនោះ យល់ថាមុនពេលរបស់ខ្លួនជិតបានដូចគំនិតហើយ ក៏យកក្នុងប្រុសម្នាក់ ស្រីម្នាក់ទៅទៅជាមួយដើម្បីនឹងរៀបចំសង្កេតការ ហើយក៏ពង្រីកក៏ស្តាប់ បណ្តាការបម្រុងទុកពីមុន។ គួរឆ្លាំតែដោយស្ទុះចេញមករាជ គួរជិតដល់កំណត់ហើយ ក៏ប្រាប់គួរឆ្លាំរាជចេញពីដោយ ឱ្យស្រាវជ្រាវទាញដៃចកឱ្យក្លែងកំប្លែងទៅទៅជាមួយនឹងអ្នកជំទាវមហាទេវីនិរោតិយ ហើយផ្តាំបង្គាប់ថា ហើយនេះហើយ ឱ្យព្រួញច្របត្រាចូលទៅទាបស្តេចសម្រែនោះឱ្យបាន។ អ្នកជំទាវនោះលុះជិតដល់កំណត់ហើយ ក៏បម្រើនាំផង ទៅក្រាបទូលអញ្ជើញស្តេចសម្រែឱ្យទៅសោយក្នុងការបង្គួល ហើយរៀបទាំងក្រឡាបង្គំ ក្រាបស្ងៀមស្រី និងត្រាំផ្ទាំងសំរាបសំរាប់ស្រាវនោះទុកជាស្រេច។ ស្តេចសម្រែជួបដល់កំណត់ហើយ ក៏នាំមហាចរិត ២០-៣០ នាក់ ដែលជាជំនិតមិនត្រូវអង្គឡើងជំនួសចេញដំណើរទៅ។ បង្កើតក្រុមការនាងស្តេចសម្រែ ដែលនៅតែកំពុង ស៊ីការនោះ ឃើញចេញមកខ្លួនមកដល់ហើយ ក៏នាំមាត់ទៅទទួលអញ្ជើញស្តេចសម្រែនោះឡើងទៅតាំងនៅលើរោង ដែលប្រកបខ្លួន ហើយប្រាប់ឱ្យសោយនៅប្របិតកន្លែងដែលនឹងត្រូវជំនួស។ ស្តេចសម្រែឡើងទៅលើរោងនោះ ហើយមើលឃើញរបៀបរបបរយ ដែលអ្នកជំទាវមហាទេវីនិរោតិយនោះកំពុងនោះ ឃើញប្រដាប់សម្រាប់សោយនោះ មានគ្រប់គ្រឿងតាមរបៀបក្រព្រ ទៅលើក្រែងសម្រាប់ជំនួស មានពូកក្រឡង់ឆ្នើម សុទ្ធតែជាកំរៃលេចច្បង គង់មើលទៅវង់លង់ក៏សុទ្ធតែព្រៃ ក្នុងភាព កាត់យ៉ាងស្អាតអន្លើប្រាក់កំរៃលេចផ្កា គង់មើលទៅមុខនៅមុខជំនួសនោះទៀតសោត ក៏សុទ្ធតែជាព្រៃផ្កាមានឱកាសស្រស់ស្រាយ មើលសព្វទៅទិសសម្រាប់តែក្នុងចិត្តចង់ស្រេចទៅហើយ។ ស្តេចសម្រែគិតថា អ្នកជំទាវនេះប្រសប់ខាងរបៀបរបបប្រលឹកវិសេសសម្រស់ស្រស់ស្រាយ បើអញ្ជើញទៅតម្កល់តម្កល់ដោយសេចក្តីនោះ មុខជាមិនឱ្យឆ្លើយវិសេសវិសោយក្នុងស្រុកជាមិនខាន។ ស្តេចសម្រែគិតហើយ ក៏មិនចង់ឃើញអ្នកជំទាវនោះណាស់។ អ្នកជំទាវជប់តែគង់ មើលទឹកមុខស្តេចសម្រែហើយ ក៏មិនក្នុងចិត្តជាចង់ឃើញខ្លួន ទើបអ្នកជំទាវបង្ខំសម្លេងបង្គាប់ចាស់ ស្រី ១០ នាក់ដែលតែងខ្លួនសម្រាប់ទុកជាស្រេចនោះថា ឱ្យលើកក្រយាស្តេចទៅផ្ទះស្តេចសោយឱ្យឆាប់ ហើយឱ្យក្រុមការលើកម្លប់ទំនង ស្រាឈ្របមន្ត្រី មហាចរិត។ ក្នុងពេលដែលស្តេចសម្រែកំពុងតែបរិភោគនោះ អ្នកជំទាវក៏ចេញទៅទាបស្រាផ្ទះស្តេចសម្រែសោយដោយដៃដង។ ស្តេចសម្រែឃើញអ្នកជំទាវតែងខ្លួនចេញមកបម្រើ ស្លៀកពាក់សុទ្ធតែព្រៃ និងគ្រឿងអណ្តូងសុទ្ធតែពេជ្រ ទាំងសាច់សម្បុរក៏ល្អសក្រាន់គ្រាន់ព្រៃ រីឯតែលើកភ្លើងមិត្ត មិត្តស្រឡាញ់ណាស់ចាប់បាន ក៏ទទួលពែងស្រាវនោះសោយថែមហើយថែមទៀត។ ឯក្រុមការក៏ជម្រុញ ឱ្យមន្ត្រីមហាចរិតមិត្តស្រាវនាងតែស្រីវិញដល់ ទាំងស្តេច